

„Igazságosan, becsületesen
és bátorsággal”

Szeglethy György polgármester 1899-1910

„IGAZSÁGOSAN, BECSÜLETESEN ÉS BÁTORSÁGGAL”
SZEGLÉTHY GYÖRGY POLGÁRMESTER 1899–1910

**„IGAZSÁGOSAN, BECSÜLETESEN
ÉS BÁTORSÁGGAL”**

**SZEGLETHY GYÖRGY
POLGÁRMESTER 1899–1910**

Válogatta, összeállította,
jegyzetekkel ellátta és szerkesztette

Földesi Ferenc

Veszprém, 2024

A könyv dr. Szeglethy György születése 170. évfordulója tiszteletére jelent meg.

Kiadja:
a Veszprémi Szemle Várostörténeti Közhasznú Alapítvány

Felelős kiadó:
Faa Judit

Lektorálta: Tölgyesi József
Az illusztrációkat válogatta: Lőrinczi Ferenc

Technikai szerkesztő:
Dénes Tamás

A kötet megjelenését támogatta:
a Veszprém Megyei Jogú Város Önkormányzata

ISBN 978-615-80904-7-6

Nyomda:
OOK Press Kft., Veszprém
Felelős vezető: Szathmáry Attila

A borító képei:

A címlapon: Dr. Szeglethy György polgármester (Forrás: LDM 69.2977)

A hátlapon: Dr. Szeglethy György mellszobra az Eötvös Károly Megyei Könyvtár épületén. (Fotó:

Földesi Ferenc. A figurális szobor alkotójaként Csikász Imrét tartja számon a szakirodalom.)

Első előzék: Szeglethy György (Devecser, 1854 – Budapest, 1910)

Hátsó előzék: A Szeglethy-kripta fejrésze Csikász Imre plakettjével – részlet. (Forrás: LDM 73.10973)

A szerkesztő köszönettel tartozik segítő támogatásukért:

- a Veszprémi Főegyházmegyei Könyvtár és Levéltár,
- a Laczkó Dezső Múzeum,
- az Eötvös Károly Megyei Könyvtár és
- az MNL Veszprém Vármegyei Levéltár munkatársainak.

Tartalomjegyzék

Porga Gyula polgármester: Szeglethy György évtizede – Veszprém évszázadai.....	9
Zongor Gábor: A Polgármesterségről.....	11
1. A dualizmustól a tanácsrendszerig (1870–1950).....	11
2. A tanácsrendszer időszaka (1950–1990).....	14
3. A legújabb kori magyar önkormányzati rendszer időszakáról (1990–2024).....	16
4. Az előszó zárása.....	25
Molnár Jánosné: Veszprém érdemdús polgármestere	27
A polgármesteri jelentésekről	37
Polgármesteri jelentések	40
1898	40
1899.....	51
1900.....	82
1902.....	109
1903.....	142
1904.....	170
1906.....	195
1907.....	225
1908.....	289
1909.....	333
Hiányzó polgármesteri jelentések	399
Az 1901. évi polgármesteri jelentés összefoglalója.....	399
Az 1905. évi polgármesteri jelentés összefoglalója.....	401
A polgármesteri jelentésről.....	401
Ismertető a polgármesteri jelentésről.....	401
Szeglethy György írásai, beszédei és hivatali fogalmazványai.....	405
A mi színházunk (1881).....	406
Sz. Gy.: Esküvő (1881).....	408
A divatról (1881).....	409

Sz. Gy.: Gróf Batthyány Lajos özvegye (1882).....	417
Az ihászi honvédsírok érdekében (1884).....	420
Czigány halott (1890).....	422
Mese az óráról (1891).....	424
Veszprém városa (1891).....	427
Beszéd a Veszprémi Állami Polgári fiú- és felső kereskedelmi iskola megnyitóján (1899).....	433
Emlékirat egy Veszprémben létesítendő nagyobb gyárvállalat érdekében (1899).....	435
Veszprém város kérelme ipari szakiskola, valamint gyermekmenhely felállítására (1900).....	440
Adománygyűjtési felhívás Veszprémben felállítandó „Erzsébet” szoborra (1900).....	442
Szeglethy György feljegyzései a veszprémi erdőőri szakiskola létesítésére (1901).....	444
Veszprém város kérése a keresk. miniszterhez a Balaton-parti vasút ügyében (1902).....	448
Az új kórház alapkövének megáldása (1902).....	451
Veszprémben tervezett felső leányiskola ügye (1903).....	453
Csarnokot a múzsának! Felhívás! (1903).....	454
A veszprémi csatornázás ügye (1903).....	456
A város kérelme báró Hornig Károly megyéspüspökhöz (1904).....	465
Jelentés Veszprém r. t. város képviselő-testületéhez a városi közvilágításról (1904).....	467
A köztisztviselő jutalma (1904).....	476
Kérelem az iparostanonc-oktatás áthelyezésére (1904).....	478
Állami segély kérése az iparostanonc-iskola részére (1904).....	480
A motorkocsi-közlekedés állandósítása (1904).....	482
Köszöntő Meszes Polikárp szentferencrendi házfőnök nyugalomba vonulásakor (1904).....	485
Tisztújító közgyűlés a városházán (1905).....	487
Segítségkérés a miniszterelnökhöz egy gyár létesítésére Veszprémben (1906).....	488
Az erdőégésekről (1906).....	490
Miért kell kórházunkat kibővíteni? (1906).....	497

Rákóczi Ferenc és társai hamvainak hazahozatalára (1906).....	500
A községi illetőség és a szegényügy országos rendezése (1906)	501
A csobánci diadal (1907).....	503
Dr. Óvári Ferenc köszöntése a Balaton-parti vasút megszavazásakor (1907).....	507
Szeglethy György megemlékezése az elhunyt Kovács Imre volt polgármesterről (1907)	509
Részvényalírási felhívás gőz-, kád- és népfürdőt építésére (1907)	510
Szeglethy György városrendezési tervének ismertetése az 1907. júl. 4-i közgyűlésen (1907).....	513
Szabadságtér és a Ranolder utca közötti út kialakításáról (1908).....	515
Ferenc József köszöntése a királynapokon (1908).....	520
Felhívás a veszprémi iparosoknál és kereskedőknél alkalmazott ifjúsághoz! (1909).....	524
Beszéd a Davidikum ünnepén (1909).....	526
Felhívás a közönséghez cselédotthon létesítésére (1910).....	528
Szeglethy György (Devecser, 1854 – Budapest, 1910)	530
Szeglethy György temetése	534

Porga Gyula polgármester: Szegliethy György évtizede – Veszprém évszázadai

A Veszprém egykori híres polgármesterét, Szegliethy Györgyöt bemutató kötet új megvilágításba helyezi e kiemelkedő városvezető életét és munkásságát.

Olyan korban állt Szegliethy György városunk élén, amely meghatározónak bizonyult Veszprém és egész Magyarország további sorsában, fejlődésében. A királynék városában az ő polgármesteri működésével vette kezdetét a „hosszú XX. század”, amely végül Veszprém évszázadává vált.

Szegliethy György városvezetői tevékenységének ideje egybeesett a XX. század kezdetével. Nagy idők voltak ezek, nagy kihívásokkal! Nagy embert kívántak Szent István király és Boldog Gizella királyné városának élére.

Az 1867-es kiegyezést követően Magyarország számára a fejlődés újabb és újabb távlatai nyíltak meg. A századfordulón még csak mintegy 14 ezer lakosú Veszprém bizonyos hátrányból indult fejlődésének változatos, időnként bukta-tókkal teli útján. A város fekvése, polgári átalakulásának viszonylag lassabb üteme, gazdasági növekedésének visszafogottsága olyan vezetőt kívánt, aki a tettek embere. Ilyen ember volt Szegliethy György, aki jogi végzettségének birtokában, széles körű közigazgatási tapasztalattal, nagy lendülettel látott munkához polgármesterré választását követően.

Szegliethy György nem csupán látta Veszprém átalakulásának, modernizációjának lehetőségeit, de víziója is volt a fejlődés mikéntjéről.

Gyakran egymásnak feszülő érdekek hálójában, de mindvégig a megyeszékhely emelkedő pályáját szem előtt tartva, néhány éven belül jelentős változást ért el ez a rendkívüli személyiség.

Veszprém megmozdult, az évtizedek óta Csipkerózsika álmát alvó város kezdett magához térni, szemlátomást fejlődésnek, növekedésnek indult Szegliethy György irányításával.

Ez a jól képzett és elhivatott, hangyaszorgalmú és kitartó, Veszprém jövőjét előrelátó tisztviselő köztisztviselőben és közszeretetőben álló városvezetővé érett áldásos munkája során.

Az élet azonban kegyetlen volt Szegliethy Györgyhez! Több, tragikusan fiatal korban eltávozott gyermekét is gyászolnia kellett, miközben a növekvő Veszprém irányítása egyre súlyosabb terheket rótt rá.

Szeglethy György élete mégis kiteljesedhetett a lassan újra magára találó város polgármestereként.

Lelkiismeretes köztisztviselőből kiemelkedő városvezetővé lett, akinek emberi tulajdonságai arányban álltak képességeivel, tudásával, elhivatottságával és tisztességével.

Sajnálatosan rövid idő adatott Szeglethy György számára, hogy látomását valóra váltsa a pezszésnek induló, átalakuló Veszprémben. Pályáját azonban megfutotta, a kitűzött célt elérte! Az első világháború kitörése előtt, 1910-ben bekövetkezett halálakor egy minden ízében megújuló, szellemiségében és működésében újjászületett Veszprém kulcsait hagyhatta hátra utódainak, akik mindmáig hálásak nagyszerű művéért, és kegyelettel őrzik áldott emlékezetét.

Szeglethy György áldozatos élete egybeforrt Veszprém életével. Halála pillanatában legnagyobbjaink sorába emelkedett. Életére és művére kegyelettel emlékezünk a lélegzetelállító fejlődésének legújabb időszakát élő, modern Veszprém utcáin és terein járva, több, mint egy évszázad távlatából is.

Városunk rendkívüli évszázada folytatódik az új évezredben! Szeglethy György XXI. századi utódaiként együtt, egymással összefogva felépítjük a jövő Veszprémét, amely 2030-ig Európa legélhetőbb városainak egyikévé válhat.

Porga Gyula polgármester

Zongor Gábor: A Polgármesterségről

A Szegelethy György jeles és „érdemdús” veszprémi polgármesterre emlékező összeállítás lehetőséget ad arra, hogy a több mint 100 esztendővel ezelőtti idők és a mai kor első számú településvezetői helyét, szerepét, jellemzőit összevegyük. Az írásom első részében a dualizmus időszakától indítva röviden vázolom a polgármesterek helyét az akkori önkormányzati rendszerben, egészen az 1949-es kommunista fordulatig. Ezt követően szólnék a tanácsrendszer jellemzőiről, majd végezetül részletesebben elemzem a legújabb kori magyar önkormányzati rendszerben, 1990-től napjainkig a polgármesteri szerepet.

A régi szakmák megnevezése általában utal a foglalkozás lényegére és jellegére. E tekintetben a polgármester szó talán az egyik legtalálóbb. Ennek a két szónak az összeolvasztása első olvasatban is nagyon sok üzenetet tartalmaz. Megjelennek a polgárok, akik egy települési közösség alkotói, alakítói és fejlesztői, vagyis az önkormányzatiság alanyai, ugyanakkor a mester kifejezés jelzi azt, hogy a polgárok közül kiemelkedik egy, aki szakmai tudásával, hozzáértésével, gyakorlatával, tapasztalatával, emberiségével és bölcsességével a közösség formálója és vezetője. Lássuk, hogy mindezen állítások miképpen alakultak az elmúlt bő évszázadban!

1. A dualizmustól a tanácsrendszerig (1870–1950)

Az 1867-es kiegyezést követően a Magyar Királyság fokozatosan alakította ki a helyi közigazgatási rendszerét. A települések egységes kategorizálása 1870-től lényegében, egyes elnevezésekben történt változtatásokat kivéve, a tanácsrendszerig érvényes volt.

Mivel a települések közül az 1873. november 17-én Pest, Buda és Óbuda városok egyesüléséből létrejött Budapest, mint székesfőváros, mindvégig kiemelt szerepet töltött be és ennek megfelelően a rá vonatkozó szabályozás is sajátos volt, így a továbbiakban csak a vidék közigazgatását érintem.

Az átalakítási folyamat eredményeként kétféle minőségű várost különböztettek meg, míg a többi település kis-, illetve nagyközségi minősítést kapott. A városok közül kiemelkedtek a törvényhatósági jogú városok. Ezek a nagyvárosok regionális, nagytérségi hatásuk miatt nem a várme-

gyék irányítása alá, hanem közvetlenül a kormányzathoz, a belügyminiszterhez tartoztak. A vármegyékhez hasonlóan itt is volt főispán, mint a kormányzatot képviselő politikai szereplő, míg az első számú választott önkormányzati vezető – ellentétben a vármegyében lévő alispánnal – a polgármester volt. A két törvényhatóság választott vezetőjének nem csupán az elnevezése, hanem jellegéből adódóan a funkciója is eltérő volt. A polgármester volt a törvényhatósági joggal felruházott városok első tisztviselője.¹ (A törvényhatóságokról szóló 1886. évi XXI. törvénycikk 63 vármegyére, 24 törvényhatósági jogú városra, Budapest fővárosra, és sajátos jelleggel Fiume városra vonatkozott.)

A községekről szóló 1886. évi XXII. törvénycikk hozta létre rendezett tanácsú város kategóriáját.² Ennek a szabályozásnak az eredményeként a mezővárosokból és a kisebb szabad királyi városokból jöttek létre a rendezett tanácsú városok. Ezek a városok nem a járási, hanem a vármegyei hatóság alá tartoztak. A törvénycikk értelmében a közgyűlés rendes elnöke kis- és nagyközségekben a bíró, rendezett tanácsú városokban a polgármester, aki egyben az előljárásnak és a tanácsnak is az elnöke volt.³

A törvényhatósági jogú városokban a közgyűlés, míg a rendezett tanácsú városokban a képviselő-testület választotta 6 évre.

Trianont követően a megcsonkított ország új területi adottságaira is tekintettel született meg a közigazgatás rendezéséről szóló 1929. évi XXX. törvénycikk. E törvényi szabályozás következtében a rendezett tanácsú városok elnevezése megyei városra változott. A polgármestereket innentől kezdve 10 évre választották.

¹ Lásd: A köztörvényhatóságok rendezéséről szóló 1870. évi XLII. törvénycikk 63. §-át.

² Lásd: 1886. évi XXII. törvénycikk 1. §-át:

„A községek:

a) a városok, melyek a jelen törvény 63. §-a szerint rendezett tanáccsal bírnak;

b) nagyközségek, melyek rendezett tanáccsal nem bírnak ugyan, de a törvény által rájuk ruházott teendőket saját erejükből teljesíteni képesek;

c) kisközségek, melyek a törvény által a községekre ruházott teendőket korlátolt anyagi viszonyaik miatt saját erejükből teljesíteni nem képesek és e végből más községekkel kell szövetkezniük.”

³ Lásd: 1886. évi XXII. törvénycikk 63. §-át:

„A rendezett tanácsú városokban az előljárást képezik: a polgármester, rendőrkapitány, tanácsnokok, főjegyző, rendes fizetési jegyzők, főügyész, rendes fizetési ügyészek, áruaszéki ülnökök, pénztárnok, számvéző ellenőr, közgyám, levéltárnok, orvos, mérnök, községi erdőtiszt, s a község által a helyi igények szerint rendszeresített más tisztviselők.

A tanács pedig áll: a polgármesterből, mint elnökből és a rendőrkapitányból, tanácsnokokból, főjegyzőből, főügyészből és orvostól, mint tagokból.”

Trianon után 1950-ig 13 város őrizte meg (Baja, Debrecen, Győr, Hódmezővásárhely, Kecskemét, Miskolc, Pécs, Sopron, Szeged és Székesfehérvár), illetve nyerte el (1945-től Kaposvár és Szombathely, valamint 1948-tól Békéscsaba) a törvényhatósági jogú város címet. A terület elcsatolás következtében – a későbbi 5 budapesti kerület nélkül – 32 város volt rendezett tanácsú, 1921–24 között még 8 város kapta meg a címet, köztük Komárom, amely a kettévágást megelőzően törvényhatósági jogú város volt.

A jelenlegi 25 megyei jogú városból a már jelzett 13 törvényhatósági jogú városon túl 9 rendezett tanácsú város volt, így Eger, Esztergom, Nagykanizsa, Nyíregyháza, Salgótarján, Szekszárd, Szolnok, Veszprém és Zalaegerszeg. Érd, Dunaújváros és Tatabánya ebben az időszakban még nem volt város.

Az 1870-es évek átalakulási folyamatát, a köztörvényhatósági törvény létrejötté elemzése kapcsán Varga Norbert a következő módon summázta: *„Egyet lehet érteni Hencz Aurél azon megállapításával, hogy haladó jellegű volt az új közigazgatási törvény megalkotása még akkor is, ha részben visszalépést jelentett a szabad királyi városokra vonatkozó 1848. évi törvény rendelkezéseivel képest. Az 1870. évi törvény már a kiegyezés közjogi berendezkedését tükrözte vissza. Bevezetésre került a virilizmus, amely korlátozta a népképviseletet. Megjelent a főispán, mint a kormány centralisztikus törekvéseinek képviselője, amellyel a központi irányítás érvényesíteni tudta akaratát. A kormány mindent megtett annak érdekében, hogy a városok önkormányzatát olyan mederbe terelje, hogy az kordában tartsa a törvényhatóságok ellenállását. Nem lehetett számukra olyan jogokat biztosítani, amelyekkel a rendi korszakban rendelkeztek, mert az meggátolta volna a kormány működését. Ennek megfelelően kellett a törvény rendelkezéseit elfogadni, a helyi politikát befolyásolni, és ezen keresztül az átszervezést megvalósítani. Jelentősége a törvénynek, hogy rendelkezései révén megindulhatott a közigazgatás polgári átszervezése.”⁴*

A polgári Magyarország korai szakaszában a választójog korlátozottan érvényesült. Egyrészt a virilizmus révén a vagyonosabb, jelentősebb adót fizető polgárok előnyöket élveztek a hatalomgyakorlás során, másrészt a különféle cenzusok (vagyon, nemzetiség, nem, iskolai végzettség) révén a lakosság jelentős része nem gyakorolhatta választójogát.

Az egyenlő választójog elvével a virilizmus, míg a cenzus az általános választójoggal állt szemben. 1929-ig a választott testületeket fele részben a virilisták, fele részben pedig a korlátozott körülmények közepette megválasztott polgárok alkották. Mindezek eredményeként a polgármesterek ki- és megválasztása dön-

⁴ Varga Norbert (2007): A köztörvényhatósági törvény (1870: XLII. tc.) létrejötté. *Debreceni Jogi Műhely*, 2007/ 4. évfolyam 4. szám. https://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/4_2007/a_koztorvenyhatosagi_torveny_letrejotte/ (letöltve: 2024. február 23.)

tően az adott politikai, gazdasági erőviszonyoktól függött és nem a lakosság többségének akaratától. Ugyanakkor már megjelent az igény arra vonatkozóan, hogy a helyi közigazgatásban kulcspozíciót betöltő polgármester megfelelően képzett személy legyen. Ennek révén a közigazgatásban járatos személyek közül igyekeztek az egyes városok megnyerni maguknak a megfelelő településvezetőt, mint a város első tisztviselőjét.

Az általános, egyenlő, arányos és titkos választásokról a jelzett évtizedekben nem beszélhettünk. *„1918. november 23-án a magyar őszirózsás forradalom első néptörvénye kimondta a lényegében általános, titkos, egyenlő és közvetlen választójogot, amely az akkori Európa egyik legdemokratikusabb szabályozása volt. Ez a reform igencsak radikális lépésnek számított, mert a korábbi Magyar Királyságban az 1867 után folyamatosan működő parlamenti »népképviselési« rendszer egyik fő jellemzője a szűk körű, az összlakosságnak csak kb. 6%-ára kiterjedő választójog maradt egészen az első világháborúig. A 20. század elejére ez az arány már jelentősen elmaradt nemcsak a nyugat- vagy észak-európai országokéitól, hanem az Osztrák-Magyar Monarchia másik felének szabályozásától, sőt a környező délkeret-európai államokéitól is.”*⁵

Lényegében ez a szabályozás deklaráció maradt, és végső soron csak 1945. november 4-én volt az első többpárti és demokratikus választás, ahol már a férfiaknak és a nőknek azonos volt a választójoga.

A dualizmus és a két világháború közötti időszakban végső soron nem beszélhettünk valódi népképviselési választásról az önkormányzati testületek választása és összetétele tekintetében. A települések vezetői az akkori politikai elit tagjai köréből kerültek ki. A politikai elitbe kerülés lehetősége viszont fennállt, amennyiben a közigazgatás gyakorlásához szükséges iskolai végzettséggel és sikeres gyakorlattal rendelkezett a köz iránt érdeklődő és tenni akaró polgár.

Az 1949-es kommunista hatalomátvételt követően 1990-ig ismételtelen nem beszélhetünk demokratikus választásokról.

2. A tanácsrendszer időszaka (1950–1990)

A Magyar Népköztársaság Alkotmánya, az 1949. évi XX. törvény lényegében szovjet mintára alakította át a korábbi polgári társadalomirányítási rendszert. A helyi tanácsokról szóló 1950. évi I. törvény szakított a korábbi közigazgatási tisztségeknek még az elnevezésétől is, így a polgármesterek és a községi bírók

---

⁵ Ignác Károly (2023): Az általános választójog bevezetése. 135. o. In: Laczó Ferenc – Varga Bálint (szerk.): *Magyarország globális története 1869–2022*. Corvina Kiadó Kft. Budapest.

helyére a végrehajtó-bizottsági elnökök léptek. Az egypártrendszer létrejöttével a megtartott választások lényegében csak papíron feleltek meg a nemzetközileg elfogadott választási elveknek, helyette a „demokratikus centralizmus” elvét érvényesítették. A nagy létszámú tanácstestületek által megválasztott végrehajtó-bizottságok tagjaik sorából „megválasztott” elnökök kezdetben a kommunista párt helyi „küldöttei” voltak. A ciklusok múlásával a politikai elvárásokon túlmenően előtérbe kerültek a közigazgatási szakmai szempontok is. A megválasztott településvezetők beiskolázására kerültek az 1953-ban létrejött Tanácsakadémia, amelynek a tevékenységét többféle szakaszra bontható, és a politikai indíttatású kezdeti képzésektől eljutott a szakpolitikai és szakmai tudás átadásig, így alakult át 1978-ban Államigazgatási Főiskolává.⁶

A harmadik tanács törvény, az 1971. évi I. törvény miközben kinyilvánította, hogy a „tanácsok a Magyar Szocialista Munkáspárt elvi, politikai irányításával végzik munkájukat”, rögzítette, hogy a „tanácsok és szerveik (a továbbiakban együtt: tanácsok) népképviselői-önkormányzati és államigazgatási szervek.” Bújtatva ugyan, de a központi hatalom akaratának helyi végrehajtása mellett megjelent az önkormányzatiság gondolata is. A végrehajtó-bizottság elnöke megnevezés helyébe a tanácselnök elnevezés lépett, amely egyben azt is kifejezte, hogy némi elmozdulás történt a tanácstestületek irányába a végrehajtó bizottságtól. A rendszer-váltást megelőző átalakítási folyamatban jelentős változás történt az 1985-ös választások során azáltal, hogy a központi pártvezetés előírta a kötelező kettős jelöléses választást.⁷ Ez ugyan szerény lépés volt a társadalmi folyamatok demokratizálása irányába, mégis egyfajta progresszív folyamatot indított el, melynek következtében új, fiatal, gondolkodó, a helyi folyamatok megújításában érdekelt és elkötelezett tanácselnökök kerültek megválasztásra. A településvezető szerepét Veszprém város utolsó tanácselnöke, Maróti Rezső a következő módon foglalta össze: „A vezetői feladat és szándék lényege csak az lehet, hogy a város fejlődésének folyamata töretlen legyen, a fejlesztés irányai, a rendezési elhatározások, a működtetés gyakorlata változatlanul következetesek maradjanak, dinamizmusukban fokozódjanak, s a történelmi örökségre épülő korszerű város múltjával összehangolt egységben fejezze ki a mát, legyen biztos és határozott alapja a jövőnek.”⁸

A közös tanácsok társközségeiben ekkor jöttek létre az előljáráóságok, amelyek némi önállósággal rendelkeztek, és megkezdték az önkormányzatiság

⁶ Belényesi Emese (2011): A magyar közigazgatási képzések, továbbképzések intézménytörténete a XX. századtól napjainkig. *Új Magyar Közigazgatás*, 2011/4 (1). 8–9. o.

⁷ Lásd: az országgyűlési képviselők és a tanács tagok választásáról szóló 1983. évi III. törvényt.

⁸ Maróti Rezső (2013): *Elfelejtett évtized 1980–1990. Emlékek, tények, történések*. Veszprémi Szemle Könyvek 7. Veszprém. 7. o.

alapjainak lerakását a székhely községek irányítása alá rendelt községekben. Nem véletlen, hogy nagyon sok újonnan alakult községi önkormányzatban az előjárót választották meg polgármesternek. Veszprém megyében 1990-ben a korábbi 76 tanácselnökből 41-et választottak meg polgármesternek, míg az előjárók 15%-a lett a község közvetlenül választott első számú vezetője.⁹

3. A legújabb kori magyar önkormányzati rendszer időszakáról (1990–2024)

Magyarországon jelenleg a legnagyobb legitimitású köztisztviség a polgármesterség. Ezt az állítást igazolja, hogy a települések első számú vezetőjét a választópolgárok közössége választja meg közvetlen, titkos választáson.

A személy és a személyiség szerepe nem csupán a kistelepüléseken, de a nagyvárosokban és a fővárosban is érvényesül, még a főpolgármester esetében is jelentős befolyással bír a pártpolitikai szempontok mellett.

A polgármesteri tisztség betöltésének a feltételei meglehetősen szerények. Gyakorlatilag minden magyar választópolgár polgármesterré is választható, amennyiben indul a választáson és a szükséges támogató ajánló aláírást összegyűjti. A választás eredménye a település közösségén múlik, az nyer, aki a legtöbb szavazatot kapja. A megválasztott polgármester leteszi az esküt, és onnantól kezdve ő a település első embere, egyben a község vagy a város életéért az első számú felelős. A polgármesterré váláshoz nem szükséges iskolai végzettség, vezetői tapasztalat, csak a választók relatív többségének bizalma.

Az önkormányzás sajátossága a komplexitásában, az ágazat-közi jellegében rejlik, ami kihat a polgármesteri tevékenységre is. Az önkormányzás nagyon összetett és sokrétű feladat, még a 2013-as jelentős állami feladatátrendezés ellenére is. Ebből adódóan a polgármesteri tevékenység ellátásához szükséges kompetenciák teljes körű leírása lehetetlen. Mivel polgármester bárki lehet, aki választójoggal rendelkezik és egyéb szakmai, képzettségi, foglalkoztatási előfeltétellel nem kell rendelkezni, ezért különleges ez a szakma, ugyanis amint megválasztottak valakit a település elsőszámú vezetőjévé, azonnal döntésképesnek kell, kellene lennie. Mivel polgármester-képzés ma még nincs, így bármilyen magas szintű diplomával, vagy diplomákkal rendelkezzen is valaki, akkor sem

---

⁹ Zongor Gábor (2001): Az önkormányzati igazgatás tíz éve Veszprém megyében. 22. o. In: Zongor Gábor – Agg Zoltán (szerk.): *Rendszerváltó önkormányzók 1990–2000*. Közigazgatási és Informatikai Szolgáltató Iroda. Veszprém.

lehet birtokában a választás napjával a polgármesterséghez szükséges ismereteknek, képességeknek. Ebből következik, hogy a polgármesteri mesterséget nem képzés, hanem a mindennapi gyakorlat útján lehet ma elsajátítani. A polgármesterséget élesben tanulják a tisztséget betöltők.

Természetesen az első alkalommal megválasztott településvezető még nem lehet birtokában mindannak a tudásnak és tapasztalának, ami szükséges ahhoz, hogy valakit sikeres polgármesternek tekinthessünk. A sikeres és eredményes polgármester folyamatosan tanul, képezi magát, ha nem is a klasszikus képzési rendszerben, hanem a mindennapok során.

Régóta megfogalmazott igény a településvezetők részéről is a megfelelő képzés és szakmai fejlesztés feltételeinek megteremtése. E tekintetben voltak rövid ideig megvalósuló, biztató kísérletek, de átfogó, kiszámítható, a polgármesteri szerep differenciált fejlesztésére vonatkozó folyamatos felkészítés nincs.

Többször és többféle módon felmerült, hogy mind a választójogot, mind pedig a polgármesteri tisztség betöltését valamilyen megszorító szempontnak kellene alávetni. Ezek a kezdeményezések többnyire konkrét aktuális pártpolitikai érdekekből táplálkoztak, de érdemi és társadalmi támogatottságot élvező javaslatok nem születtek arra vonatkozóan, hogy milyen minimum feltételnek kellene megfelelnie egy polgármester-jelöltnek, ahhoz, hogy indulhasson a választásokon azon túl, hogy választójoggal rendelkezik, és nem tölti jogerős ítélet alapján szabadságvesztés büntetését vagy büntetőeljárásban elrendelt intézeti kényszergyógykezelését.¹⁰

Megítélésem szerint korlátozni a jelöltté válást nem indokolt, viszont szükséges lenne a potenciális polgármester-jelöltek előzetes felkészítésére energiákat fordítani. A politikai pártok részéről vannak már ilyen típusú kezdeményezések, viszont a sok független jelöltet is érdemes lenne helyzetbe hozni. Ez természetesen nem lehetséges máról holnapra, viszont érdemes lenne az iskolai képzés rendszerébe, legalábbis a középiskolások esetében az alapismereteket oktatni a társadalmi berendezkedés, az állam és az önkormányzatok működése tekintetében. Amennyiben a fiatalok a jelenleginél tudatosabb választók lennének, akkor talán a helyi közösség, mint választó elvárásai is kikövetelnék a jelöltek előzetes felkészülését a közfeladat ellátására.

A megválasztott polgármesterek esetében viszont mindenképpen szükséges lenne átfogó, ugyanakkor differenciált képzés szervezése a képessé tevés elősegítése céljából. A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi

---

¹⁰ Lásd a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásáról szóló 2010. évi L. törvény 1. § (4) bekezdését.

CLXXXIX. törvény (Mötv.) előremutató szabályozását¹¹ a megválasztott önkormányzati képviselők képzésére vonatkozóan ki kellene terjeszteni a polgármesterekre is, és valóságos felkészítésben részesíteni a településvezetőket.

A választás módja

1990-től egyértelműen a polgármester az a közszereplő, akinek a személyisége, mentalitása, példamutatása és mindennapi tevékenysége meghatározó befolyással van a helyi közösségre, a település életére, és fejlődésére. A tanácsrendszert felváltó önkormányzati világ megnevezésében is igyekezett visszateérni a történelmi hagyományokhoz. A tanácselnöki és a polgármesteri szerep és feladat sok tekintetben az 1985-öt követően már hasonló volt annak ellenére, hogy akkor még a tanácstestület választotta meg annak elnökét.

Az első szabad önkormányzati választáson, 1990. szeptember 30-án, a 10 ezer lakosnál nem népesebb településeken közvetlenül választottak a polgárok településvezetőt. A nagyobb lakosságú, jellemzően városi jogállású településeken közvetett polgármester-választásra került sor, amelynek az volt az indoka, hogy a politikai rendszerváltoztatás átmeneti időszakában a törvényalkotó úgy ítélte meg, kiemelten fontos, hogy a testület és annak vezetője között legyen az alapvető politikai összhang. A választási szisztémának is köszönhetően ezekben a városokban a pártpolitikai szempontok felértékelődtek azáltal, hogy a városok a lakosság számuk függvényében egyéni választókerületekre voltak bontva, és a pártoknak, civil szervezeteknek a központi hatalom akaratának helyi végrehajtása mellett lehetőségük volt, hogy úgynevezett kompenzációs listát állítsanak, amely alapfeltétele volt annak, hogy tudjanak kellő számú egyéni képviselőjelöltet indítani. Így a pártok aktivitásra voltak ösztönözve, mivel kétféle módon – egyéni, illetve listás képviselőként – is mandátumhoz juthattak. Bár a kompenzációs listára közvetlenül nem lehetett szavazni, csak a vesztes egyéni képviselőjelöltekre leadott szavazatok kerültek összeadásra, ezzel biztosítva, hogy a pártok sokszínűsége mandátumokban is kifejeződésre jusson. Ennek következtében a képviselő-testületekben jellemzően pártok és kisebb arányban civil szervezetek jelöltjei voltak jelen. A politikai kompromisszum eredményeként kerültek megválasztásra ebben az időszakban a nagyobb lélekszámú városok első polgármesterei.

A szabályozás következtében a település vezetését átadó tanácselnököknek a városokban nem nagyon volt esélyük a munka tovább folytatására. Az ismert ki-

---

¹¹ Lásd az Mötv. 32. § (2) j. pontját, amely szerint az önkormányzati képviselő eskütételét követően három hónapon belül köteles részt venni a kormányhivatal által szervezett képzésen.

vételek közé tartozik Balsay István, aki 1985-ben előbb Székesfehérvár nagyváros tanácselnök-helyettesi tisztségét töltötte be, majd 1987-ben pártonkívüliként tanácselnökké választotta a testület. Az 1990-es önkormányzati választásokon egyéni körzetben szerzett mandátumot függetlenként FIDESZ támogatással. A képviselő-testület négy jelölt közül az első fordulóban a FIDESZ javaslatára választotta meg Balsay Istvánt polgármesterré. Csak az első ciklusban volt polgármester, ezt követően országgyűlési képviselőként, államtitkárként dolgozott, majd a Fejér megyei önkormányzatnál tevékenykedett.¹²

A másik, városi tanácselnökből a képviselő-testület által választott polgármester dr. Sütő László, aki immáron több mint három évtizede vezeti Marcali várost. Dr. Sütő László nem indult az 1990-es önkormányzati választáson, viszont a polgármestert választó képviselő-testületi ülést megelőzően tartott lakossági fórumon mindegyik párt őt tartotta alkalmasnak a tisztségre, végül egy szavazat híján egységesen választották meg polgármesternek.¹³

A közvetlen választás lehetősége miatt nagyon sok kisebb településen ettől eltérően a volt tanácselnökből, vagy előjáróból lettek az első polgármesterek. Ez is jelezte, hogy bár nem demokratikus társadalompolitikai környezetben működött a tanácsrendszer, de azok a személyek, akik számára a településük lakosságának érdekképviselője volt a meghatározó, azok elnyerték a közösség bizalmát az új rendszerben való folytatásra. Ugyanez érvényesült a közös tanácsok úgynevezett társközsegeiben 1985-ben megválasztott előjárókra, hiszen az aktív települési képviselők igyekeztek az önállóság alapjait lerakni és kiharcolni.

Az első szabad önkormányzati választás Magyarországon kétfordulós volt (1990. szeptember 30; illetve október 14.), amelynek összesített eredményéről,¹⁴ valamint az önkormányzás kezdeti lépéseiről olvashatunk a „*Rendszerváltozás és modernizáció a belügyi igazgatásban (1989–1994)*” című összegző kötetben.

Az 1994. december 11-ei önkormányzati választásokon már valamennyi településen, lakosságszámtól függetlenül, közvetlenül választották meg a polgármestereket. Ennek következtében esetenként előfordult, hogy a testület többsége és a polgármester eltérő politikai táborhoz tartozott, de ekkor már túl voltunk egy megalapozó cikluson.

¹² Lásd: <https://osszkep.hu/?s=Balsay+istv%C3%A1n>

¹³ Zongor Gábor (2021): *Nyolc polgármester választás – töretlen bizalom (1990–2020)*. Demokratikus Helyi Közigazgatás Fejlesztéséért Alapítvány, Budapest. https://www.dh-kfa.hu/News/2021/Nyolc_polgarmester_valasztas.html (Letöltve: 2021. 12. 23.)

¹⁴ Verebélyi Imre (szerk.) (2020): *Rendszerváltozás és modernizáció a belügyi igazgatásban (1989–1994)*. Dialóg Campus, Budapest. 119. o.

A polgármesterség formái

A polgármesteri tisztséget közszolgálati munkaviszonyban, azaz főállásban, vagy társadalmi megbízatásban lehet ellátni. A szabályozás e tekintetben csupán néhányszor változott. Az első ciklusban, 1990–94 között, az 5 ezer fő feletti lakosságú településeken volt kötelező főállásban ellátni a feladatot. 1994-től húsz esztendőn keresztül a kötelező főállás lakosság határa 3 ezer főre csökkent. A szabályozás lényege, hogy a viszonylag nagyobb lakosságú településeken nem lehetett a polgármesterséget társadalmi megbízatásban ellátni, viszont a kis létszámú településeken is lehetett a tisztséget főállásként gyakorolni. A 2014-es önkormányzati választások napjától már a lakosság számától függetlenül lehet valaki társadalmi megbízatású polgármester. A lényeg, hogy a polgármester-jelöltnak az induláskor kell bejelentenie, hogy milyen jogállásban kívánja ellátni a feladatot. Egyszer egy ciklusban a jogállás a polgármester kezdeményezésre változtatható.

A magyar önkormányzati rendszerben a polgármester szerepe és feladatköre sok tekintetben szélesebb, mint a nyugat-európai kollégáiké, így nem véletlen, hogy a kisebb lakosságú településeken is sok helyen főállású polgármesterrel találkozunk.

A polgármesteri javadalmazás

Az első ciklusban, 1990–94 között, a miniszteri illetményhez igazodva a település lakosságának figyelembevételével és től-ig határok között a képviselő-testület határozta meg a polgármester fizetését, mind a főállás, mind a tiszteletdíj tekintetében. 1994-től húsz éven keresztül ez a szabály érvényesült azzal az eltéréssel, hogy nem a miniszter javadalmazása, hanem a mindenkori köztisztviselői illetményalap volt a számítás alapja. Ennek a szabályozásnak köszönhetően az önkormányzati hivatal apparátusának bére és a választott önkormányzati szereplők javadalmazása együtt mozgott, sőt amíg lehetősége volt eltéríteni a testületnek az illetményalapot felfelé, addig az önkormányzat saját pénzügyi lehetőségeit is figyelembe tudták venni a bérek megállapításánál.

A polgármesterek díjazása a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény alapján a 2014-es választások napjával jelentősen megváltozott. Az új szabályozás a helyettes államtitkári javadalmazást vette alapul és településnagyság szerint százalékosan, konkrétan meghatározta a főállású polgármester bérét. A társadalmi megbízatású polgármester az adott kategóriában a főállású polgármesteri juttatás felét kapta. A kistelepülések ese-

tében megalázóan alacsony juttatást nyújtó 20 százalékról 2017-ben 30%-ra törte az emelés.

2022-től változott a szabályozás, és a polgármesterek illetménye a megyei jogú város polgármestere számára megállapított összeghez (1 300 000 forint) viszonyítva százalékosan került megállapításra az adott település lakosság számának függvényében. Jelenleg a legkisebb településkategóriában, az 500 fő és az alatti lakosság számú települések esetén a számítási alap 40%-a illeti meg a főállású polgármestert, míg a társadalmi megbízatású településvezető ennek felére tarthat igényt.

Talán a javadalmazás rövid bemutatása is jól jelzi, hogy a településvezető anyagi elismerése és az elvégzendő, illetve az elvégzett munka között nincsen összefüggés. Egy számít csupán, a lakosság létszáma. A bérezés nem veszi figyelembe sem a településen helyben nyújtott szolgáltatásokat, a fenntartott intézményeket, a térségben elfoglalt helyét, közigazgatási területének nagyságát, vagy jellegét (turisztikailag kiemelt jelentőségű, határmenti, nemzetiségi), a polgármester hozzáértését, vagy éppen a betöltött ciklusok számát.

A kistelepülési polgármester

A kistelepülési polgármesterség jellemzője jelentős mértékben függ attól, hogy a szereplő társadalmi megbízatásban, vagy főállásban látja el a feladatát.

A társadalmi megbízatású polgármesterek egy része nyugdíjas, aki így idejét és energiáját a települése javára tudja fordítani és az anyagi értelemben vett egzisztencia kevésbé fontos, mint a fiatalabbak számára. A főállásban vállalkozóként tevékenykedő polgármesternél viszont már felmerülhetnek egzisztenciális kérdések azáltal, hogyan osztja be idejét, és miképpen tudja megteremteni az egyensúlyt a polgármesterségre, illetve a vállalkozásra fordított idő között. Az alkalmazottként, vagy egyéb munkavállalóként dolgozó polgármester esete még nehezebb, mert a főállású munkaidejével nem rendelkezik szabadon. Különösen a munkavállaló kistelepülési polgármesterek számára nehéz, hogy munkaidőben olyan programon vegyenek részt, ami nem elengedhetetlenül fontos, így ezek a polgármesterek gyakorta esnek el olyan információktól, amelyek amúgy fontosak lennének a településük számára is.

Nem véletlen, hogy amennyiben a főállásban elért kereset és a foglalkoztatási jogviszonyért járó polgármesteri javadalmazás között nincs elviselhetetlen különbség, és a családi kassza lehetővé teszi, akkor a polgármester a testülettel egyetértésben igyekszik a feladatát főállásban ellátni.

A főállású, vagyis foglalkoztatási jogviszonyban lévő polgármester tevékenységében is van eltérés, hogy a közös önkormányzati hivatal székhely tele-

pülésén, vagy kapcsolódó településen látja-e el a szolgálatát. Ugyancsak más az intézmény nélküli településen a polgármesteri szerep, mint intézménnyel, intézményekkel rendelkező településen. Amennyiben van közvetlen hivatali, vagy intézményi háttere a polgármesternek, akkor a sokrétű, mindenes szerepből át tud adni a köztisztviselőknek vagy közalkalmazottaknak. Ezzel szemben még kirendeltséggel sem rendelkező kisközségekben a polgármester a szó szoros értelmében mindenes. Ezekben a településeken a polgármester a menedzser, a pályázatíró és lebonyolító, a lelki tanácsadó, a szociális munkás és a békebíró.

A városi polgármester

A városi polgármester számára jellemzően sokféle intézményi háttér áll rendelkezésére a sokrétű feladata ellátása megvalósításához. Az intézmények köréből kiemelkedik az önkormányzati (polgármesteri) hivatal. Fontos, hogy a polgármester miképpen gyakorolja a hivatalt irányító szerepét, valamint hogyan vonja be az intézményeket az önkormányzást segítő munkába, miközben ügyel az intézményi autonómia fennmaradására.

A városi polgármester jellemzően ellátja a szóvivői szerepet és a sajtóval intenzív kapcsolatokat ápol. A város vezetője elkerülhetetlenül politikai szereplő. E tekintetben különösen fontos, hogy politikai elkötelezettsége ellenére képes legyen a település közösségének érdekét előtérbe helyezni a pártpolitikával szemben.

Közös jellemzők a polgármesterségben

A nagyon sokrétű polgármesteri szerep közül jó néhány független a település méretétől és lehetőségeitől, adottságaitól. Valamennyi polgármester egyik meghatározó feladata a stratégia meghatározása és megvalósításának figyelemmel kísérése, koordinálása és ellenőrzése.

A polgármester a képviselő-testület elnöke, előkészíti a testületi döntéseket, összehívja és vezeti az ülést, képviseli az önkormányzatot, irányítja az önkormányzat hivatalát, nyomon követi a testületi döntések végrehajtását, gyakorolja a munkáltatói jogokat a jegyző tekintetében, és intézmények léte esetében egyéb munkáltatói jogokat gyakorolhat. Kiemelten fontos, hogy a polgármester milyen kapcsolatot ápol a hivatalt vezető jegyzővel, illetve milyen munkamegosztást alakít ki az alpolgármesterrel, alpolgármesterekkel. A polgármesteri pozíció erősödését szolgálta, hogy a második ciklustól már alpolgármestert a képviselő-testület csak a polgármester által javasoltak közül választhatott, így egyértelművé vált a két választott vezető viszonya. Ugyancsak a polgármester

vezető szerepét emeli, amennyiben úgy ítéli meg, hogy a testület döntése az önkormányzat érdekeit sérti, akkor lehetősége van a kérdés ismételt tárgyalásának kezdeményezésére.

Érdekképviseleti szerepéből adódóan érdekkijáró funkciót is betölt, vagyis igyekszik a település számára megszerezni mindazt, ami lehetséges, néha még azt is, amit nem lehet. Ennek következtében a polgármesternek kiváló kapcsolatteremtő képességgel kell rendelkezni. Az idő múlásával nyilvánvalóan a létrehozott kapcsolati háló egyre szövevényesebb, sokoldalúbb és eredményesebben működtethető. Ugyanakkor a kijárási nem járhat együtt a személyiség autonómiájának elvesztésével, az egyoldalú igazodással. A sikeres polgármester politikai elkötelezettségétől függetlenül nyitott a vele nem azonos ideológiát vallókkal szemben is akár a saját településen, akár egyéb kapcsolatrendszerében egyaránt.

A polgármester mindenért felelős, ami a településén történik, függetlenül attól, hogy van tényleges hatásköre az adott ügyben az önkormányzatnak, vagy nincsen. Amennyiben nincs, akkor mint érdekképviselőnek kell fellépnie.

A polgármester a település arca. A siker első lépése, amikor az arc alapján már be lehet azonosítani a települést. A polgármester, amikor képviseli a települést, egyben meg is jeleníti azt.

A polgármesterség szakma, életforma és hivatás egyben. A szakmai tartalom tanulható, elsajátítható, viszont az életforma kialakításánál fontos, hogy a saját családja ne váljék áldozatává a hivatásnak. Az viszont egyértelmű, hogy csak a hivatászerűen gyakorolt polgármesterség eredményezi a sikert és a település életminőségének javulását. Ez az a hivatás, amelyet nem csak főállásban, hanem társadalmi megbízatásban is lehet teljes odaadással végezni.

A polgármester függetlenül a települése méretétől, mint közszereplő gyakorlati az események rendezője és főszerelője egyaránt. Nyilvánvaló, hogy az előadott „darab” minősége, színvonala már függ az adott önkormányzat lehetőségeitől, viszont a polgármester soha sem nélkülözhető az előadásból.

A polgármester és a nagypolitika

A települési érdekek képviselésének, megjelenítésének és az érdekkijárási terepe a nagypolitika. 1994 és 2014 közötti húsz esztendőben az országgyűlési képviselői és polgármesteri szerep nem volt összeférhetetlen. Ez alatt az időszak alatt ciklusról ciklusra nőtt a kettős képviselést ellátó parlamenti képviselők száma és aránya. Amennyiben csak a polgármester országgyűlési képviselőket vizsgáljuk, megállapítható, hogy a 2010–14 közötti időszakban már minden ötödik országgyűlési képviselő egyidejűleg aktív polgármester is volt. Természete-

sen eltérő volt az érintettség attól függően, hogy milyen önkormányzati típust vizsgáltunk. Ebben a jelzett, utolsó ciklusban a megyei jogú városi polgármesterek 70%-a, míg a fővárosi kerületek 65%-a volt érintett. Az elmúlt évtizedek lehetőségének köszönhető, hogy a 199 országgyűlési képviselő legalább kétharmada valamilyen önkormányzati választott szerepet töltött be a korábbi időszakban. Veszprém megyében is többen voltak az elmúlt évtizedekben, akik egyidejűleg polgármesteri és országgyűlési képviselői funkciót is betöltöttek. Közülük hétük – Baky György (Bakonybél), dr. Dióssy László (Veszprém), Gyapay Zoltán (Öskü), Gyórfy Balázs (Nemesgörzsöny), Schwartz Béla (Ajka), Szedlák Attila (Litér) és Talabér Márta (Várpalota) – visszaemlékezését olvashatjuk a Veszprém megyei önkormányzati almanachban.¹⁵

Természetesen egészen más a mozgásteret egy polgármesternek, ha egyben országgyűlési képviselői is, mint jelenleg, amikor a kettős szerep egyidejű ellátása már nem lehetséges.

A megyei közgyűlési tagság ugyancsak nyújt és nyújtott politikai mozgásteret a polgármesterek számára. E tekintetben a megyegyűlési tagok számának csökkentése, valamint a választás módjának változása következtében a polgármesterek részvételének aránya a kezdetekhez képest jelentősen csökkent, de még így is elsődlegesen a városvezetők részvételével találkozhatunk az egyes megyegyűlésekben, igaz, eltérő arányokban.

Mitől sikeres egy polgármester?

Természetesen nem lehet egyértelmű választ adni erre a kérdésre, és főleg, nincs általánosítható recept a sikeres polgármesterséghez. A visszaemlékezések sokaságát olvasva, a polgármesterekkel való beszélgetéseket hallgatva, megítélésem szerint a siker legfőbb eleme, hogy a polgármester mennyiben képes a településén élőket közösséggé szervezni, és a közösség szerepét miképpen tudja tovább fejleszteni, figyelemmel a változó világra és környezetre.

Nyilvánvalóan, minden település más és más. Fontos, hogy a településvezető tisztában legyen az adott község, város múltjával és jelenlegi helyzetével, az ott élők jellemzőivel, az adottságokkal és a lehetőségekkel. Más a siker alapja egy alapvetően elöregedő kistelepülésen, és megint más egy lakosságszámában folyamatosan növekvő, újabb és újabb betelepülőket fogadó, ezáltal fiatalodó településen.

Bár a kistelepüléseken a polgármester név szerint ismeri a lakókat, sőt a felnőtteket és a gyerekeket is, még itt is fontos, hogy működjének a civil szer-

---

¹⁵ Zongor Gábor – Agg Zoltán (2020): *Veszprém megyei önkormányzati almanach – Tények, adatok, értékelések, elemzések*. Comitatus Könyvek. Veszprém. 179–194. o.

veződések, összefogások és az általuk szervezett események. A helyi identitás erősítése és fenntartása az összekötő elem a helyi közösség életében. Ebből a szempontból az egyházakkal való kapcsolat és a helyi hitélet támogatása is erőteljesen jelen van a sikeres polgármesteri tevékenységben.

A siker szempontjából fontosnak tartom, hogy az önkormányzat a lehetőségeihez képes fenntartható módon működjön, ez egyaránt vonatkozik a település gazdálkodására és a környezeti állapotok védelmére.

A sikeres polgármester mindig együttműködésben látja el a feladatát. Ez még az autokratikus adottságú településvezetőkre is igaz, bár részükről az együttműködés gyakorta nem a döntéshozatalban, hanem annak végrehajtásában ölt testet. Úgy vélem, hogy a sikeres polgármester széles kapcsolati hálót épít, és folyamatosan bővíti az együttműködésben résztvevők körét és minőségét.

A nyitottság és átláthatóság ugyancsak feltétele annak, hogy egy településvezető eredményesen tudjon a közösség élén állni és a polgárok részéről a bizalom töretlen legyen.

Bár gyakran érzékelhető, hogy a polgármester mintha magányos harcos lenne, ezért is fontos, hogy a családi háttere támogató legyen. A támogató háttér adott esetben az észszerű és célszerű belső kritikát is jelenti, amely révén egyes lépések újra gondolandókká válhatnak.

Végző soron a siker alapja az, hogy a polgármester szeresse a települését, hivatása legyen a településvezetés, és mindezt megfelelő gyakorlati felkészültséggel, folyamatos „tanulással” végezze.

A sikeres polgármester megfelelő empátiával rendelkezik, képes a településen élőkkel bármikor és bármely helyzetben szót érteni, beszélgetni. Ugyanakkor a választópolgárok többségének bizalmát élvezve élére áll a közösségi programoknak és a mindennapokban is vezető szerepet tölt be.

4. Az előszó zárása

Zárásként elmondható, hogy a polgármesteri tisztség önmagában nem garancia arra, hogy a településvezető minden esetben szakmaként végzi munkáját. A polgármesterség ugyanakkor mégis egy sajátos szakmának tekinthető, amelynek pontos kritériumai nehezen írhatók le, mivel a polgármester és az általa vezetett, képviselt település egymásra hatása alakítja és teszi a polgármestert adott esetben mesterré.

Polgármesterek sokasága bizonyította és bizonyítja, hogy tevékenységükkel egy adott település életét hosszú távra szólóan meghatározzák. A sikeres városépítő és fejlesztő polgármesterek neve ennek révén hosszú távon megmarad

a település közösségének, a polgároknak az emlékezetében, mint ahogy tisztelgve tekintünk vissza Szeglethy György polgármester munkásságára is, aki nek üzenete a mai napig érvényes valamennyi közszereplő számára: „Jelszavam: munka, becsületesség és igazságszeretet; s e jelszavakhoz minden pártfelekezet és magánérdekre való tekintet nélkül, hű is maradok.”¹⁶

---

¹⁶ Molnár Jánosné: Veszprém érdemdús polgármestere. In: „IGAZSÁGOSAN, BECSÜLETESEN ÉS BÁTORSÁGGAL.” Szeglethy György polgármester 1899–1910. Válogatta, összeállította, jegyzetekkel ellátta és szerkesztette: Földesi Ferenc. Veszprém, 2024.

Molnár Jánosné: Veszprém érdemdús polgármestere¹⁷

*Szeglethy György polgármester
(Forrás: (LDM, Petőfi Kör
tablókép, 1906))*

A múlt század első évtizedében a megyeszékhely első polgármestere Szeglethy György volt. Három megyebeli települést jegyezte fel nevét: Devecser, Pápa és Veszprém.

Devecserben 1854. április 20-án látta meg a napvilágot Szegletti Mátyás és Villax Borbála utolsó előtti, hetedik gyermekeként.¹⁸ Az apa a Torna patak mentén álló egyik vízimalom árendás molnára volt.¹⁹ Alig múlt öt-éves, amikor testvéreivel árván maradt.²⁰ Az anyai nagyapa, Villax Antal, Pápa város egykori polgármesterének házában nevelkedett. György az elemi ismeretek megszerzése után a négyosztályos bencés gimnáziumba járt, ahonnan jeles bizonyítvánnyal tért haza.²¹ Középiskolai tanulmányait a református kollégiumban folytatta. Kiváló tanárai

voltak: Tarczay Lajos, Bocsor István, Váli Ferenc. A fiatal diák bekapcsolódott a kollégium képzőtársulatának munkájába. Könyvtárnok volt másodmagával. Ott volt a legjobb szavalók között. Jutalomban is részesült. 1873 júliusában jó eredménnyel érettségizett.²² A pápai református főiskolát nem hagyta el. A jogakadé-

¹⁷ MNL VeML XV.137. Molnár Jánosné tanárnő és helytörténeti kutató (Veszprém) iratgyűjteménye, 1848–2011. 15. doboz 17. tétel és 22. doboz 9. tétel. A tanulmány szerkesztve és rövidítve, valamint jegyzetek nélkül jelent meg: *Napló*, 2005. jan. 06. Molnár Jánosné: Munka, becsület és igazságszeretet. Szeglethy György polgármester. 9. o.

¹⁸ MNL VeML (IV. 482.101) Devecser r. kat. születési anyakönyv másodpéldánya 56/1854. (A többi testvér: 1844. jan. 6., 1845. ápr. 20., 1846. szept. 17., 1849. júl. 12., 1851. márc. 30. 91/1852, 70/1857)

¹⁹ Ila Bálint–Kovacsics József: *Veszprém megye helytörténeti lexikona*. Budapest, 1964. 171. o.

²⁰ MNL VeML (IV. 482.101.) Devecser r. kat. halotti anyakönyv másodpéldánya 171/1859.

²¹ *Veszprémmegye*, 1899. febr. 25. 8/3. Kaposy Lucian: *Pápa város egyetemes leírása*. Pápa, 1905. 343–344., 348. o.

²² Dunántúli Református Egyházkerület Levéltára (a továbbiakban: DREL): A kerületi pápai helv. Hitv. Főtanoda értesítője 1869/70. Pápa, 1870. 26. o. 23. sorszám, V. osz-

miára iratkozott be magántanulónak.²³ Tanulás mellett dolgozott a városházán, az írnoki teendőket látta el. Utolsó vizsgája előtt már városi iktató.²⁴

Szorgalmának, kitartásának köszönhető, hogy 1879. október 20-án letette a jogtudományi államvizsgát. Ez nem járt doktori címmel. Szeglethy György egyetlen aláírásában sem tette neve elé a dr.-t. Nevének írásképét azonban megváltoztatta. Talán megtetszett neki az 1878/79-es értesítvényében a thy-s tanári elírás? Mindenesetre közgazgatási pályára lépve így használta.²⁵

**A pápai veres kereszt egyesület műkedvelői
előadásainak szinlapja.**

ELSŐ NAP.

P á p a i á l l a n d ó s z i n h á z.
Szombaton, márczius 25-én, 1882.

I. „Fehér Othelló,”

vigjáték egy felv. Brisebarre után F. Bulyovszkyné.
Rendező Mészáros Károly úr, sugó Rada Gyula ur.

S z e m é l y e k :

Hörcsögi Mór . . . Szeglethy György ur.
Piroska, neje . . . Szili Janka urhölgy.
Zsuzsi, szobaleány . Belcsák Vilma urhölgy.
Szelid ur . . . . . Neuhauser Imre ur.

Történik Budapesten.

Műkedvelői előadás plakátja Pápán 1882. március 25-re.

Forrás: Pápai Lapok, 1882. 03. 19.

tály. A Dunántúli helv. Hitv. Egyházkerület Pápán létező főtanodájának értesítője 1870/1871. Pápa, 1871. 26. o. 17. sorszám, VI. osztály. A kerületi pápai helv. hitv. főtanoda értesítője 1871/772. Pápa, 1872. 26. o. 21. sorszám, VII. osztály. 37. o. A kerületi pápai helv. Hitv. Főtanoda értesítője 1872/73. Pápa, 1873. 15. o. 16. sorszám, VIII. osztály. 30. o. Értesítvények. Érettségi vizsgát tett névsorában 16. sorszám alatt.

²³ DREL Értesítő a pápai evang. Reform. Egyházkerületi főtanodát végzetek az 1873/4. tanévben. Pápa, 1874. 22., 24. o.

²⁴ MNL VeML V.2-72. Pápa város tanács- és közgyűlési jegyzőkönyv 1875-ről. 765. tü./1875. (X. 12.) 221. o.; MNL VeML V.2-72. Pápa város tanács- és közgyűlési jegyzőkönyv 1878. 64/tü./1878 (VIII. 13.) 160. o.; MNL VeML V.2-72. Pápa város tanács- és közgyűlési jegyzőkönyv 1879. évre 811. tü./1879. (IX. 13.) 197. o.

²⁵ DREL Értesítvények. Jogtudományi államvizsgát tett joghallgatók 1879. okt. 20. névsora, 9. sorszám. A pápai kollégium története. Budapest. 1891. 342–343. o. Értesítvények. 1878/79. második félévben jogtudományi szaktanfolyamot hallgatók, 7. sorszám. Veszprém város jegyzőkönyvei 1899–1910.

Hivatali pályafutását joghallgatóként a legalsó lépcsőfokon kezdte Pápa városánál. Díjnok, iktató, kapitánysági tollnok, helyettes pénztári ellenőr, helyettes rendőrkapitány. Munkásságára báró Fiáth Ferenc főispán is felfigyelt, s 1880-ban kinevezte a megye tiszteletbeli aljegyzőjének.²⁶ Szívesen vállal közéleti szereplést: joghallgatóként a pápai önkéntes tűzoltó egyesület első dobosa, majd segédtszti beosztást kap. Műkedvelő előadások kedvelt szereplője. Ritka alakítótehetséggel rendelkezett. A *Pápai Lapok* munkatársa. Verset, elbeszéléseket ír.²⁷ 1881. október 24-én megnősült, feleségül vette Veszprém szeretett főtanítójának, Halász Péternek leányát, Ilonát. Első gyermekük Pápán született.²⁸ Miután 1883. április elején megyei árvaszéki pótülnökké nevezték ki, Veszprémbe költözött. Bérelt lakásokban élt a gyarapodó család. A megyeszékhelyen még öt gyermekük született, de kiskorban négyet elveszítettek közülük, az apa nevét öröklő fiút is.²⁹

Szegelethy György munkahelyére a Megyeház, Pázmándi, Jeruzsálemhegy, Festő, Virág Benedek utcai lakásából járt a várban lévő régi, majd 1887 őszétől az új megyeházára (Megyeház tér 1.).³⁰ Végleges otthont 1901 őszén rendezhettek be az új postapalota (Óvári Ferenc utca 7.) háromszobás lakásában a két életben maradt leányával. Később édesanyja is velük élt.³¹

Pápa városa nem mondott le véglegesen Szegelethy Györgyről. 1892-ben polgármester-helyettesnek, 1899-ben főszolgabírónak jelölte. Szegelethy György viszont ragaszkodott Veszprémhez.³²

*

A közel tizennégyezer lakosú megyeszékhely közgyűlése 1899. február 23-án választotta meg polgármesternek Szegelethy György megyei árvaszéki ülnö-

²⁶ *Veszprémvármegye*, 1899. febr. 25. 3. o.; Veszprém, 1882. ápr. 16. 1. o.

²⁷ *A pápai önkéntes tűzoltó testület története 1871–1912*. Szerk.: Kis Ernő, Pápa. 1912. 5. o.; *Pápai Lapok*, 1881. jan. 9. 3. o.; *Pápai Lapok*, 1881. jan. 30. 18. o.; *Pápai Lapok*, 1881. ápr. 3. 61. o.; *Pápai Lapok*, 1881. júl. 4. 117. o. (Sz. Gy.); *Pápai Lapok*, 1881. aug. 7. 139. o.; *Pápai Lapok*, 1881. okt. 30. 187. o.; *Veszprém*, 1890. ápr. 5. 4–5. o.; *A Dunántúli Képes Naptár 1882. évre*, kiadja a Pápai Lapok szerkesztősége. 47–51. o. és 19–21. o.

²⁸ *Veszprémi Független Hírlap*, 1881. okt. 8. 3. o. VeML Pápa város róm. kat. plébánia születési anyakönyve 36/1883.

²⁹ *Veszprémi Független Hírlap*, 1883. ápr. 28. 17/3. MNL VeML (IV.482.) Veszprém város róm. kat. plébánia születési anyakönyve 290/1885., 119/1887., 292/1888., 135/1893. VeML IV.482 Veszprém város róm. kat. plébánia halotti anyakönyve 35/1888., 11/1891., 12/1891., 177/1901.

³⁰ A fenti anyakönyvek hárszámbejegyzése alapján. Somfai Balázs: *A veszprémi megyeháza 100 éve 1887–1987*. Veszprém, 1987. 71. o.

³¹ Molnár Jánosné: Százéves a volt postapalota. *Veszprémi 7Nap*, 2002. jan. 11. 8. o. VeML IV.482. Veszprém halotti anyakönyv másodpéldánya 26/1909. Ranolder utca 6., azaz a Postapalotában halt meg özv. Szegelethy Mátyásné. E tényből feltételezem, hogy velük élt.

³² *Veszprémi Független Hírlap*, 1892. szept. 17. 3. o., *Veszprémvármegye*, 1899. márc. 18. 2. o.

köt. Személyében a közigazgatás minden ágában képzett, tanult, munkabíró és ambiciózus férfi került a város élére. Sokat ígérő jelszavakat használt a polgármesteri szék elfoglalásakor: munka, becsületesség és igazságszeretet. Ehhez ragaszkodott „minden pártfelekezett és magánérdekre való tekintet nélkül”. A „tett embere” felfogta a kor intő szavát, mely a haladást sürgette. A fejlődésben kissé lemaradt Veszprémben bőven volt teendője.³³

Bár a közgyűlés jegyzőkönyvébe nem jegyezték fel a frissen megválasztott polgármester beszédét, csak néhány gondolatot: Szeglethy ígéri – olvasható a jegyzőkönyvben –, hogy a „város ügyeit igazságosan, becsületesen és bátorsággal fogja mindenkor intézni.”³⁴ Viszont a helyi lapok közül a Veszprémvármegye a megválasztása után mondott beszédét teljes terjedelemben leközölte: „Mélyen tisztelt értekezlet! – kezdte Szeglethy György. Teljes mértékben fel tudom fogni és méltányolni az Önök kitüntető bizalmának egész súlyát és horderejét, midőn engem, mint igénytelen polgártársukat maguk közé fogadni, s maguk közt is első helyre ültetni szándékoznak, mely helyet eddig oly népszerű és közbecsülésben álló ember, mint Kovács Imre úr töltött be. Fogadják e keresetlen, az előlegezett bizalomért hálás köszönetemet.

Nem a szónak, inkább a tetteknek vagyok az embere, s ha polgármesterüknek megválasztanak szívvel-lélekkel azon leszek, hogy a belém vetett bizalomra magamat érdemesnek bizonyíthassam.

E nemes város ősi címerében egy lovas vitéz alakja látható, amint a kép szűk keretéből mintegy kitörni készül. Tegyük félre a heraldikát s fogadjuk el magyarázatul, hogy címerpajzsunk a haladást hirdeti, s értsük meg a kor intő szövegét, mely haladást sürget minden dolgainkban.

Azt mondják ugyan a pesszimisták, hogy városunk kedvezőtlen fekvése úgy szólván minden haladásnak ellensége. Am fogadjuk el ezt mentségül a múltakért, de ne vessük ürügyül a jövőre nézve, hanem inkább azon legyünk, hogy egyesült erővel leküzdjük az akadályokat s teremtsünk egy szebb jövőt szeretett városunknak. Ne feledjük, hogy az erős akarat félsiker.

Azokkal a reformokkal, melyeket én szükségeseknek tartok, ezúttal bővebben nem foglalkozhatom. Vannak eszméim a közegészség, közbiztonság és a város gazdaságának emelése stb. körül. Ezekkel azonban most, midőn még városunk anyagi erejét közvetlen tapasztalásból nem ismerem, előállani nem akarok.

Érzem és tudom azonban, hogy nemcsak az adminisztráció, hanem a reformok terén is a teendők oroszlánrésze a polgármesterre várakozik.

³³ Veszprémvármegye, 1899. febr. 18. 2. o., Veszprémvármegye, 1899. febr. 25. 1–3. o., MNL VeML IV. 401.a. Veszprém megye törvényhatósági bizottság jegyzőkönyve 37/1893. máj. 1. 20. o.

³⁴ MNL VeML V.172. 98. kötet, 16. oldal, 21. pont – Kiegészítette: Földesi F.

De hogy a polgármester a hozzáfűzött várakozásoknak megfelelőhessen, egy hivatása magaslatán álló tisztikarra s a tanács és képviselő-testület támogatására van elkerülhetlen szüksége. Az Önök bölcsessége, remélem megtalálja, illetőleg meg fogja találni az utat, melyen ezeknek megválasztásában elindulnia kell.

Ami pedig engem illet, tudva van Önök előtt, hogy a közigazgatás terén immár 25 éve működöm, s ebből 10 év községi szolgálatra esik.

Jelszavam: munka, becsületesség és igazságszeretet; s e jelszavakhoz minden pártfelekezet és magánérdekre való tekintet nélkül, hű is maradok.

Tisztársaim bennem következetes előzékenységre, de egyúttal következetes és igazságos szigorra számíthatnak.

Ami pedig a nagyközönséget illeti, ez az ajtó személyválogatás nélkül minden polgártársam előtt, kinek tanácsra vagy útba igazításra van szüksége, nyitva áll.

Mert ambíciómat képezi, hogy polgártársaimnak nemcsak tiszteletét, hanem bizalmát és szeretetét is elnyerhessem s ezekből minden akadályival szemben új erőforrást szerezhessenek városunk fejlesztése, s a polgárság jólétének előmozdítása körül rám várakozó feladatomban.

Isten tartsa Veszprém város nemes közönségét s adjon sikert közös törekvéseinknek.³⁵

1899. április elején az újdonsült polgármester feladata bővült: a belügyminiszter a veszprémi anyakönyvi kerület anyakönyvvezetőjévé nevezte ki. (Hányan mondhatjuk el, hogy nagyszüleit Szeglethy György polgármester adta össze? – Molnár Jánosné megjegyzése)³⁶

Kritikus szemmel nézte végig új munkahelyét, az 1885-ben városházzá lett Kapuváry-házat és szűknek találta. Minden hivatal nem is fért el benne.³⁷ A fogyasztási adóhivatal bérelt helyiségben volt.³⁸ A rendőrkapitányság a postapalotában nyert elhelyezést.³⁹ A város mérnöke csak 1905-ben kapott elfogadható szobát a volt Fecskendőházban (Vár u. 1.).⁴⁰ Szeglethy polgármestersége alatt többször foglalkoztak a városháza bővítésével. Az udvaron hozzáépítésekkel lehetett ezen a gondon segíteni. Pénzhiány akadályozta a végleges megoldást.⁴¹

³⁵ *Veszprémvármegye*, 1899. febr. 25. 2–3. o. – Kiegészítette: Földesi F.

³⁶ MNL VeML Veszprém város házassági anyakönyve másodpéldánya 111/1908.

³⁷ Molnár Jánosné: A Kapuváry-ház mint városháza. *Veszprémi 7Nap*, 2003. ápr. 4. 5. o. MNL VeML V.172.a Veszprém város közgyűlési és tanácsulési jegyzőkönyve 128tű/1899. (III. 11.) 48. o.

³⁸ MNL VeML V.172.a Veszprém város közgyűlési és tanácsulési jegyzőkönyve 7.kgy/1900. (I. 15.)3–4. o.

³⁹ MNL VeML V.172.a Veszprém város közgyűlési és tanácsulési jegyzőkönyve 4.kgy/1902. (I. 28.)

⁴⁰ *Veszprémvármegye*, 1905. ápr. 2. 3. o.

⁴¹ MNL VeML V.172.a Veszprém város közgyűlési és tanácsulési jegyzőkönyve 84.kgy/1900. (III. 26.); 282.kgy/1909. (XI. 4.); *Veszprémi Hirlap*, 1905. máj. 14. 4. o.

A város fejlesztése érdekében hamarosan észszerű változtatásokat léptetett életbe. A megüresedett első tanácsnoki állást nem töltötte be. A polgármester helyettesítése ezentúl a főjegyző feladatai közé tartozott.⁴² A műszaki teendők megnövekedése miatt városi mérnöki állást szervezett.⁴³ Tiszteletbeli orvosi állást rendszeresített.⁴⁴ A közbiztonság érdekében a rendőrséget megerősítette. A rendőrök létszámát kétszeresére növelte.⁴⁵ Rendőrfogalmazót alkalmazott.⁴⁶

Szeglethy György fontosnak tartotta a város „gazdaszatának” emelését, azaz a pénzügyi helyzetének javítását.⁴⁷ Kezdeményezésére a város a püspöktől és a káptalantól megvette a vásártartási jogot. A hét országos vásár helypénzbevétele a város pénztárába került.⁴⁸ Elődjeihez és más városok polgármesteréhez hasonlóan ő sem tudta elkerülni a községi póttadó kivetését. Viszont nagyon mértékletes módon járt el.⁴⁹ Csatlakozott a rendezett tanácsú városok mozgalomához, hogy a leadott állami funkciók végzéséért rekompenzációban részesüljenek.⁵⁰ A meglévő ingatlanok bérjövödelmének növelésével, a pénzintézetektől felvett kölcsönökkel tudta megteremteni az anyagi forrást a szükséges fejlesztésekhez.⁵¹ Takarékos embernek ismerték.⁵² 1909 tavaszán a városházán a hivatalos órákat módosította. A tisztviselők reggel kilenc órától délután két óráig dolgoztak. Persze délután tartottak inspekciós szolgálatot. A téli hónapokban a fűtésnél és a világításnál tetemes összegű megtakarítást vártak.⁵³ A polgár-

⁴² MNL VeML V.172.a Veszprém város közgyűlési és tanácsülési jegyzőkönyve 434. t.ü/1901. (VI. 3.); 98.kgy/1901. (VI. 25.)

⁴³ MNL VeML V.172.a Veszprém város közgyűlési és tanácsülési jegyzőkönyve 99.kgy/1901. (VI. 25.)

⁴⁴ MNL VeML V.172.a Veszprém város közgyűlési és tanácsülési jegyzőkönyve 5.kgy/1901. (I. 8.); 94.kgy/1901. (VI. 25.)

⁴⁵ MNL VeML V.172.a Veszprém város közgyűlési és tanácsülési jegyzőkönyve 184. kgy/1899. (XII. 9.); 7.tü, 8.tü/1900. (I. 10.). Polgármesteri jelentés veszprémi rend. tan. város 1908. évi közigazgatásáról. Szeglethy György, Veszprém, 1909. 4. o.

⁴⁶ MNL VeML V.172.a Veszprém város közgyűlési és tanácsülési jegyzőkönyve 36.kgy/1900. (II. 12.); 144.kgy/1900. (IX. 3.)

⁴⁷ *Veszprémvármegye*, 1899. febr. 25. 2. o.

⁴⁸ MNL VeML V.172.a Veszprém város közgyűlési és tanácsülési jegyzőkönyve 157. kgy/1900. (X. 8.); 16.kgy/1901. (I. 8.); 106.kgy/1901. (VI. 25.). MNL VeML V.173.b. Veszprém város polgármesterének iratai 1906–VII–116. (szerződés másolata)

⁴⁹ *Veszprémvármegye*, 1911. okt. 8. 2. o.

⁵⁰ *Veszprémvármegye*, 1905. ápr. 2. 2. o.; *Veszprémvármegye*, 1905. máj. 21. 2. o.

⁵¹ MNL VeML V.172.a Veszprém város közgyűlési és tanácsülési jegyzőkönyve 65.kgy/1901. (VI. 1.); 66.kgy/1901. (IV. 1.); 142.kgy/1902. (VIII. 12.); 163.kgy/1902. (IX. 16.)169.kgy/1902. (IX. 16.). *Veszprémi Hírlap*, 1905. ápr. 16. 3. o.

⁵² *Veszprémvármegye*, 1904. jan. 17. 2. o.

⁵³ MNL VeML V.172.a Veszprém város közgyűlési és tanácsülési jegyzőkönyve 70.kgy/1909. (III. 29.). *Veszprémi Hírlap*, 1909. dec. 12. 2. o.

mester a reprezentációs költségeket saját pénzéből állta. Nem is szerzett semmit sem. Majd csak az 1909-es tavaszi közgyűlésen szavaztak meg számára 3 ezer koronát visszamenőleg az addigi költségeinek megtérítésére.⁵⁴

Polgármesterségének három, négy éve után már látható a megyeszékhely fejlődése. A sok éve húzódó postaelhelyezés megoldást kapott a postapalota felépítésével (Óvári Ferenc u. 7., 1901),⁵⁵ a petróleum-, acetilénvilágítást felcserélték villanyvilágítással (1908), gőz- és közfürdőt rendeztek be (1908) a mai Óváros tér 23-as számú házban.⁵⁶ Előkészítette az egységes csatornázási tervet (1904), kivitelezése csak részlegesen valósult meg.⁵⁷ Lakóházak kisajátításával és azok lebontásával alakította ki a mai Óváros teret, az akkori piacteret. A kisajátításhoz szükséges pénz előteremtésére elsősorban az érdekelt kereskedőket, háztulajdonosokat mozgósította. A pénz összegyűjtésében aktívan vett részt, Óvári Ferencsel együtt járták a házakat.⁵⁸ A város megépítetteti a Jeruzsálemhegyen az óvodát (Dózsa Gy. út 13., 1909), a Cserháton pedig házat béreltek óvodai célra (1909).⁵⁹ A városi közlekedés javult. Új utcák nyíltak: az Óvári Ferenc és a Színház teret a Virág Benedek utcával összekötő utca (ez lett 1911-ben Szeglethy Györgyről elnevezve), valamint a város peremterületein. Gyalogátjárókat, járdákat építettek, sor került néhány utca aszfaltozására.⁶⁰ A Balaton-vidéki vasúttért harcoltak, de csak Alsóörsig futó szárnyvonalat kapott Veszprém (1909).⁶¹

⁵⁴ *Veszprémvármegye*, 1904. ápr. 14. 1. o. MNL VeML V.172.a Veszprém város közgyűlési és tanácsülési jegyzőkönyve 63.kgy/1909. (III. 29.)

⁵⁵ Molnár Jánosné: Százéves a volt postapalota. *Veszprémi 7Nap*, 2002. jan. 11. 8. o.

⁵⁶ *Veszprém múltja és jelene*. A magyar orvosok és természetvizsgálók XXXVI. nagygyűlésének Veszprém városa nevében felajánlja báró Hornig Károly veszprémi püspök. Veszprém, 1912. 174. o.

⁵⁷ MNL VeML V.172.a Veszprém város közgyűlési és tanácsülési jegyzőkönyve 42.kgy/1900. (III. 26.); 125.kgy/1902. (VI. 16.); 83.kgy/1902. (IV. 7.). *Veszprémvármegye*, 1909. jún. 27. 1–2. o.

⁵⁸ Molnár Jánosné: Kis tértörténet. Tér, mozaik. Fejezetek az Óváros tér történetéből. Veszprém, 2002. 76. o. *Veszprémvármegye*, 1906. dec. 2. 2. o., *Veszprémvármegye*, 1907. aug. 4. 3. o.

⁵⁹ MNL VeML V.172.a Veszprém város közgyűlési és tanácsülési jegyzőkönyve 150. kgy/1909. (VI. 3.); 177.kgy/1909. (VII. 5.); 255.kgy/1909. (IX. 14.); 256.kgy/1909. (IX. 14.); 257.kgy/1909. (IX. 14.)

⁶⁰ MNL VeML V.172.a Veszprém város közgyűlési és tanácsülési jegyzőkönyve 1.kgy/1909. (I. 9.); 291.kgy/1909. (XI. 4.); 97.kgy/1900. (VI. 23.); 156.kgy/1900. (X. 8.); 102.kgy/1901. (VI. 25.); 105.kgy/1901. (VI. 25.); 84.kgy/1902. (IV. 7.); 143.kgy/1902. (VIII. 12.); 530.tü/1902. (VIII. 2.); 712.tü/1902. (X. 13.); 229.tü/1903. (IV. 27.). *Veszprémi Hírlap*, 1910. ápr. 10. 3. o. *Veszprémi Hírlap*, 1911. dec. 31. 4. o., *Veszprémvármegye*, 1909. okt. 3. 3. o.

⁶¹ *Veszprémvármegye*, 1909. júl. 11. 1–2. o., *Veszprémvármegye*, 1909. jún. 20. 4. o., *Veszprémi Hírlap*, 1905. ápr. 16. 3. o., *Veszprémi Hírlap*, 1905. máj. 14. 4. o.

Szeglethy György 1903 októberében felhívással fordult Veszprém város és környéke művelt közönségéhez „*Csarnokot a múzsának!*” címmel. Javaslatahoz csatlakozott dr. Óvári Ferenc. A létrehozott Színpartoló Egyesület buzgalmának eredménye az építészeti egyszintes kőszínházunk (1908).⁶² A Veszprém vármegyei Múzeum megnyitása (1904) a mai megyeházában is polgármestersége idején történt.⁶³

A város által fenntartott kórház és szegényház fokozatosan bővítették.⁶⁴ Szeglethy György, mint az ipariskolai bizottság elnöke, sokat fáradozott azon, hogy az inasok új iskolaépületet kapjanak. Életében csak a tervezésig jutottak el.⁶⁵

A városnak új címeres pecsétet készíttetett. 1907-ben a folytatólagos házsza-
mozást (népsorszám) felváltotta az épületek utcánkénti számozása. Az utca-
nevezések terén is változás történt.⁶⁶ Felismerte, hogy „*rendszeres terv nélkül a
város fejlődése ötletszerű, esetleg célszerűtlen, sőt káros irányú is lehet*”. Ezért szakvé-
leményt készíttetett Sopron város főmérnökével. Alapmunkák hiányában a vá-
rosfejlesztési terv elkészítése előreláthatólag négy évet vett volna igénybe. Erre
már polgármestersége ideje alatt nem került sor.⁶⁷

A település szépítéséért is tett. Erzsébet királyné szobrát közadakozásból áll-
lított fel (1901).⁶⁸ A kopár területek befásításáért a város elnyerte az erdősítés
nagy jutalmát.⁶⁹ Számos jelét adta múltunk megbecsülésének. Kijavíttatta Ran-
older János püspök síremlékét.⁷⁰ Vendrey Ferenc honvéd ezredes közadakozás-

⁶² *Veszprémvármegye*, 1903. okt. 4. 1–2. o. Molnár Jánosné: A színház épülete. *Veszprémi 7Nap*, 2003. dec. 5. 9. o.

⁶³ Molnár Jánosné: Kilencvenöt éve nyílt meg Veszprém megye múzeuma. *Napló*, 1999. nov. 5. 7. o.

⁶⁴ MNL VeML V.172.a Veszprém város közgyűlési és tanácsulési jegyzőkönyve 97.kgy/1901. (VI. 25.); 11.kgy/1902. (II. 24.); 103.kgy/1902. (V. 12.); 105.kgy/1902. (V. 12.); 158.kgy/1902. (IX. 16.); 338.tü/1903. (V. 26.); 550.tü/1909. (IX. 17.). *Veszprémvármegye*, 1909. okt. 10. 3. o.

⁶⁵ Molnár Jánosné: Az iparitanuló iskola. *Veszprémi 7Nap*, 2004. júl. 23. 7. o. Polgármesteri jelentés Veszprém rend. tanácsú város 1907. évi közigazgatásáról. Szeglethy György, Veszprém, 1908. 55. o. MNL VeML V.172.a Veszprém város közgyűlési és tanácsulési jegyzőkönyve 283.kgy/1909. (XI. 4.)

⁶⁶ Polgármesteri jelentés Veszprém rend. tanácsú város 1906. évi közigazgatásáról. Szeglethy György, Veszprém, 1907. 9–10. o. Hungler József: *Veszprém településtörténete*. Veszprém, 1988. 278–281. o.

⁶⁷ *Veszprémi Hirlap*, 1910. ápr. 10. 2–3. o. Polgármesteri jelentés Veszprém rend. tanácsú város 1908. évi közigazgatásáról. Szeglethy György, Veszprém, 1909. 20–28. o.

⁶⁸ MNL VeML V.172.a Veszprém város közgyűlési és tanácsulési jegyzőkönyve 151. kgy/1900. (X. 8.). Molnár Jánosné: Százéves Erzsébet királyné szobra. 1–2. rész. *Veszprémi 7Nap*, 2001. nov. 16. 10. o. és 2001. nov. 23. 10. o.

⁶⁹ *Veszprémi Hirlap*, 1929. máj. 26. 4. o.

⁷⁰ Polgármesteri jelentés Veszprém rend. tanácsú város 1900. évi közigazgatásáról. Szeg-

ból elkészített síremlékét Szeglethy György polgármester vette át megőrzésre.⁷¹ Megépítteti az irgalmas nővérek sírboltját.⁷² Részt vett a hazafias ünnepélyeken.⁷³ Szigeti József színész szülőházára emléktábla került 1902-ben.⁷⁴

A gyönyörű díszmagyar ruháját sokszor kellett felvennie. Ünnepi alkalmak gyakran adódtak: a főispáni beiktatások, küldöttségek vezetése, a megyés püspök jubileuma, I. Ferenc József látogatása, nemzeti ünnepeink, díszközgyűlések. Üdvözlő, köszöntő beszédei kimagaslóak. Tudott kérni, ha a város érdekéről volt szó. Megköszönni is tudott. A város iránti önzetlenséget díszpolgári oklevéllel jutalmazta a közgyűléssel egyetértésben. E kitüntetettek voltak dr. Fejérvári József, dr. Bezerédj Viktor és dr. Óvári Ferenc.⁷⁵

A 20. század első évtizedében a megyeszékhely hátrányából sokat ledolgozott, mert Szeglethy György állt a város élén jól kipróbált, alig-alig változó tiszttikarral.⁷⁶ Szívvel lélekkel a városért dolgozott. Tervei, „ábrándjai” voltak még. Ezek megvalósításának vetett gátat a halál. Tizenegy évi polgármesterség után, 1910. május 19-én halt meg. Mélyen gyászolta Veszprém. A város halottjának tekintette, utcát neveztek el róla, sírjára emlékmű került.⁷⁷ Sok-sok év múlva

---

lethy György, Veszprém, 1901. 8–9. o. MNL VeML V.172.a Veszprém város közgyűlési és tanácsülési jegyzőkönyve 1342.tü/1899. (X. 28.).

⁷¹ MNL VeML V.172.a Veszprém város közgyűlési és tanácsülési jegyzőkönyve 727.tü/1901. (XI. 12.)

⁷² MNL VeML V.172.a Veszprém város közgyűlési és tanácsülési jegyzőkönyve 185.kgy/1902. (X. 20.)

⁷³ MNL VeML V.172.a Veszprém város közgyűlési és tanácsülési jegyzőkönyve 1902.szept. 19. Kossuth Lajos születésnap díszközgyűlése.

⁷⁴ MNL VeML V.172.a Veszprém város közgyűlési és tanácsülési jegyzőkönyve 181.kgy/1902. (X. 20.); 36.kgy/1902. (IV. 7.)

⁷⁵ Az 1899–1910 közötti korabeli újságok. Hogy György: *Veszprém város díszpolgárai*. Veszprém, 2001. 21., 23., 25. o.

⁷⁶ *Veszprémi Hirlap*, 1899. febr. 26. 5. o., *Veszprémi Hirlap*, 1905. febr. 26. 3. o.

⁷⁷ *Ábrándjai: Veszprémi Hirlap*, 1905. febr. 26. 3. o. Halálakor: *Veszprémi Hirlap*, 1910. máj. 22. 2–3. o., *Veszprémi Napló*, 1910. máj. 22. 3–4. o., *Veszprémvármegye*, 1910. máj. 22. 1–2. o., *Veszprémi Hirlap*, 1911. dec. 31. 4. o., *Veszprémvármegye*, 1913. okt. 19. A Szeglethy síremlék. Szeglethy Györgynek, Veszprém város érdemes polgármesterének a város közönsége tudvalevőleg díszes síremléket állíttat s a síremlék elkészítésével Csikász Imre szobrászművészt bízta meg. A művész a megbízásnak meg is felelt, a megbízásait kivívó kőfaragó és öntő műhely azonban a megbízásnak olyan tökéletlenül felelt meg, hogy az alsóvárosi temetőben ideiglenesen fölállított emlék bronzreliefje mindenkihez hasonlít, csak éppen a boldogult polgármesterhez nem. Ezért a városi tanács e héti üléséből megbízást adott a polgármesternek, hogy az emlék helyesbítésére a művészt hívja föl. 3. o. A síremléken lévő domborműről: SZEGLETHY GYÖRGY. Melldombormű. Bronz. Veszprém, 1910 után. Dombormű jelzetlen, a sírkövön: Csikász. Veszprém, alsóvárosi temető. Csikász kezdte, más fejezte be. Forrás: Csikász Imre (1884–1914) Emlékkiállítás. Az életrajzot írta: É. Takács Margit. Veszprém, 1964. 51. o. 1982-ben a

e kriptába tért örök nyugovóra felesége és a magas kort megért két lánya.⁷⁸

És mi elfelejtettük... Nem tudtuk, hogy Sarolta nevű lánya itt élt közöttünk 1972-ig az édesapjáról elnevezett utcában. Nem tudtuk, hogy a legidősebb lánya, Mária, a nyugalmazott tanárnő, Szócön – 1977-ben – a szociális otthonban halt meg. Mulasztásunkat már nem tudjuk jóvátenni. A száz évvel ezelőtt Veszprém életét irányító, köztiszteletben, közszeretletben álló, érdemdús polgármester életét feleleveníthetjük. Emlékét 2004. április 20-a óta márványtábla őrzi.⁷⁹

*Szeglethy György családi kriptája az Alsóvárosi temetőben.
A fotó 1973-ban készült. Forrás LDM 73.10975*

---

kripta tartalmát és a síremléket – a kórház teherportájának építése miatt – áthelyezték a Vámosi úti temetőbe. [Kiegészítette: Földesi F.]

⁷⁸ Veszprém Szent Mihály plébánia halotti anyakönyve 15/1927., 32/1972., 16/1977.

⁷⁹ Veszprém Szent Mihály plébánia halotti anyakönyve. *Napló*, 2004. ápr. 21. 3. o.

A polgármesteri jelentésekről.

Veszprém szabályrendelete részletesen előírta – többek között – a polgármester feladatait is, aki – így a szabályrendelet – a város első tisztviselője és az eljáróság feje. Az 1893-ban elfogadott szabályrendelet 35. §. 8. pontja meghatározta a polgármester számára: „Jelentést tesz a tavaszi rendes közgyűlésre a város egész állapotáról, és az év közben előfordult s a várost érdeklő nevezetesebb mozzanatairól.”⁸⁰ Ez a kötelezettsége változatlan formában megmaradt – Szeglethy polgármestersége alatt készült – és az 1906-ban elfogadott szabályrendeletben is.

Ez irányú feladata az időkori városvezetőnek mindenkor megvolt, azonban legtöbbször nem készült/készített részletes, leírt és nyomtatott kiadvány(t) az utókor számára sem. Veszprémben a Szeglethy György által összeállított és megírt polgármesteri jelentések mindmáig talán az egyetlen, amit a szabályrendeletnek megfelelően és írásban készültek el.

Mi a polgármesteri jelentés célja? A beszámoló kettős célt szolgált és szolgálhat: az egyik az, hogy a város közönsége összefüggő, egységes képet alkosson magának a várost érdeklő ügyek állapotáról és a városi közigazgatás menetéről. A másik pedig, hogy a képviselő-testület minden tagjának alkalma legyen a jogos és tárgyilagos bírálat gyakorlására, aminek a közvetlen célja, oly intézkedések megtétele, melyek az egész vonalon a helyi közállapotok javítását, és a közigazgatás tökéletesítését lennének hivatva előmozdítani.

A szabályrendelet 1893-as elfogadása után első ízben – betartva annak előírását, dacára annak, hogy csak szűk két hónap telt el megválasztásától – Szeglethy György polgármester a testület elé terjesztette az abban meghatározott jelentését az 1899. április 27-i közgyűlésen. Ahogy a városi lapokban olvasható, a közgyűlés az „1898-ik évi mozzanatokról szerkesztett, s az aljegyző által felolvasott jelentést gyakori élénk helyesléssel fogadta.”⁸¹ A Veszprémvármegye hetilap később folytatásokban közölte – ahogy beszámolt a közgyűlésen történekről is: „Szeglethy György sok fáradtsággal összeállított, részletes memorandum alakjában számolt be az elmúlt év munkásságáról [...] A közgyűlés éljenzéssel jutalmazta a jelentést, majd pedig elhatározta, hogy a polgármesteri jelentést ezentúl kinyomatja és a képviselő-testület tagjai közt szétosztatja.”⁸²

⁸⁰ Veszprém rendezett tanácsú város szabály-rendelete a közigazgatási szervezetről. 177/893. kgy. Forrás VeML V.191. Veszprém város szabályrendeleteinek gyűjteménye

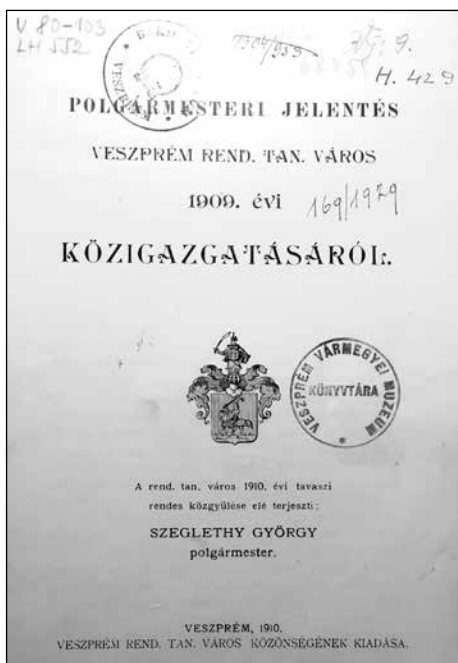
⁸¹ Veszprémi Hirlap, 1899. ápr. 30. Városi rendes közgyűlés. 5. o.

⁸² Veszprémvármegye, 1899. ápr. 30. Városi közgyűlés. 2. o.

Beszámolót a megelőző évről az első évi rendes közgyűlésen a magyarországi városok nagy része készített. Ezekben a polgármesteri jelentésekben és egyéb kimutatásaikban beszámoltak ugyan évi működésükről, de ezek a jelentések és kimutatások egymástól eltérő szerkezetűek voltak. Ezáltal nem voltak alkalmasak arra, hogy azokból városaink fejlődésére és közállapotaira, esetleg összehasonlításra is használható adatokat kapjunk, megállapítva: hol tart Veszprém a többi hasonló nagyságú településekhez képest?

Azonban a polgármesteri jelentések az avatottak előtt még akkor is érdekesek, ha azok száraz statisztikai adatok felsorolásából állnak. Ha azonban azok betekintést engednek a város egész közállapotába és tárgyilagosan rögzítik a városi élet fontosabb jelenségeit, úgy valóságos kortörténeti beccsel bírnak, mint ahogy azt Szeglethy György által közreadott jelentésekből is látjuk. Az általa készített összefoglalók a polgármestersége alatt azonos összeállításban, közel azonos terjedelemben készültek. Kiemelten kezelte az adott év meghatározó eseményét, amiről részletesen és bővebben is írt.

1909. május 3-án – polgármesterségének tizedik évében – Szeglethy György polgármester terjedelmes jelentésben számolt be Veszprém 1908. évi közigazga-

Az 1900. és az 1909. évi polgármesteri jelentések címlapja.

tásáról. Ahogy a *Veszprémi Hírlap*-ban olvasható: „Bevezető részében visszapillantást vet a tíz éves polgármestersége alatt történt haladásra, fejlődésre. S bár szerényen megjegyzi, hogy ezt minden személyi vonatkozás nélkül teszi, mégis jóleső érzéssel teheti, hiszen jól tudjuk, mily ideális lelkülettel, buzgalommal s kötelességtudással vezet-te, irányította lelkes munkatársakkal együtt városunk közönségének azt a vágyakozását, hogy Veszprém is a haladó városok sorába lépjen. A közigazgatásnak nincsen olyan ága, melyben nagyarányú fejlődés, jelentős változás ne mutatkoznék.”⁸³

Veszprém rendezett tanácsú város képviselő-testülete Szeglethy György polgármester elnöklete alatt 1910. május 4-én tartotta meg rendes tavaszi közgyűlését. Dacára súlyos betegségének, elkészítette az évi rendes jelentését az 1909. évről és elnökölt a közgyűlésen. A közgyűlés után egy hónap szabadságot kapott, majd Budapestre utazott gyógyulni, ahol meghalt.

Földesi Ferenc

---

⁸³ *Veszprémi Hírlap*, 1909. máj. 9. A polgármesteri jelentés. 3. o.

Polgármesteri jelentések

1898⁸⁴

Mélyen tisztelt Közgyűlés!⁸⁵

Szervezeti szabályaink 35. §. 8. pontja kötelességemmé teszi, hogy a tavaszi rendes közgyűlésen a város egész állapotáról, s ez év közben előfordult, a várost érdeklő nevezetesebb mozzanatokról jelentést tegyek.

Mivel a polgármesteri állást az önök bizalmából csak nem régen volt szerencsém elfoglalni, s e-ként tapasztalásaim még nem teljesek arra, hogy egy minden tekintetben kimerítő jelentést tehessek, s mivel jelentésem a múlt évről, tehát nem a magam működéséről szól, természetesnek méltóztatnak találni, hogy jelentésemet rövidre szabtam, s egyéni felfogásomnak és nézeteimnek ezúttal bővebb kifejtésébe nem bocsátkozom, hanem észleleteimet és tapasztalataimat röviden a következőkben foglalom egybe:

Általános a panasz, hogy a vidéki városok fejlődése és haladása, szemben a főváros óriási emelkedésével nagyon sok akadályba ütközik, s ezen akadályok felette súlyosan nehezednek városunkra, melyet egyrésztől a főváros közelsége iparában, másrészt talajviszonyai, gazdasági törekvéseiben folytonosan lenyűgözve tartanak.

Mégis el kell ismernünk, hogy habár nem is a múlt évben, de általában az utóbbi évek folyamán történtek oly mérvű beruházások és intézkedések, melyek míg egy részről a jogos várakozásoknak tettek eleget, másrésztől biztató jelek arra, hogy meg van nálunk is a törekvés, a jóakarát és áldozatkészség, melyek együttvéve a siker kulcsát képezik s biztató jelek a jövőndő bizonytalanságával szemben.

---

⁸⁴ Megjelent folytatásban: *Veszprémvármegye*, 1899. ápr. 30. 5. o., máj. 7. 6. o., máj. 14. 5. o., máj. 21. 6. o.

⁸⁵ Részlet a közgyűlés jegyzőkönyvéből: Polgármester a szervezeti szabályok szerint a város egész állapotára és az év közben előfordult, a várost érdeklő nevezetesebb mozzanatokról szóló jelentést beterjesztvén, a jelentés egész terjedelmében felolvastatott. Határozat: a közgyűlés a város múlt évi állapotát híven feltüntető és a nevezetesebb mozzanatok felölő polgármesteri jelentést elismerőleg veszi tudomásul és megbízza a polgármester urat, hogy ezen jelentését köztudomásra hozatal végett a helybeli lapokkal közölje, jövőre pedig akként intézkedni szíveskedjék, hogy az évi jelentés a közgyűlést megelőzőleg a városi képviselők közt kiosztassék. Forrás: MNL VeML V.172a. 98. kötet, 1899. ápr. 27. rendes közgyűlés, elnök: Szeglethy Gy. 29. o., 42. pont.

Ha az annyira szokásos, bár mindig bizonytalan összehasonlítás terére lép-nénk, s párhuzamot vonnánk a többi vidéki város és a mi városunk dolgai között, az eredmény tán nem lenne mindenben kedvező reánk nézve, de ne felejtjük, hogy a többi, nálunk nagyobb, s előbb álló városok adminisztrációja a miénkénél bizony költségesebb is. Hisz csak egyebet ne említsek, a költségvetésünk fedezeténél mutatkozó hiányt 34% községi póttal fedezzük, s ez oly százalék, mely amily ritka az egyes városoknál, oly gyakori egyes községeknél is, holott jól tudjuk, hogy egy városnak adminisztrációja, kulturális kiadásai mennyire túlszárnyalják a község e nemű igényeit.

A mi helyzetünk tehát korántsem vigasztalan s annak tudata kell, hogy arra indítson bennünket, hogy úgy háztartásunk, mint közigazgatásunk rendezési körül, a szükség parancsolta s a kor igényének megfelelő reformoktól magunkat vissza riasztatni ne engedjük. A múlt esztendőtt inkább az erőgyűjtés és tapasztalatok szerzésének szántuk, igyekeznünk kell tehát, hogy a közel jövőben mindenkor a város érdekeit és a szigorú takarékoságot tartva szem előtt, erőnket és tapasztalatainkat okszerűen felhasználjuk. És itt különösen figyelmébe ajánlom a tek[intetes]. képviselő-testületnek tisztviselőink javadalmazásának kérdését, mely évek óta megérett már arra, hogy valahára megoldás elé juttassuk. Hisz jól tudjuk mindnyájan, hogy a viszonyok változásával a régi patriarkális kor előnyei mind eltűntek, s a megélhetési viszonyok napról napra súlyosabbak, s ne felejtjük, hogy minden garas, mellyel tisztviselőink sorsán segítünk, hasznos beruházást képez, mely az ő szorgalmuk, s odaadó munkásságuk révén bizonyára dúsan megtermi majd a maga gyümölcsét szeretett városunk hasznára és előnyére.

Áttérve ezután a múlt év történetére, következőkben van szerencsém vázolni a fontosabb eseményeket:

Közéletünk egyik kimagasló pontját képezte az 1848. évi március 15-ik napja félszázados évfordulójának megünneplése. Ezen napon városunk díszközgyűlést tartott, melyen az ünnepi beszédet Szabó Imre városi képviselő és szeretett orsz[ágygyűlési]. képviselőnk, mondhatni a város egész közönségének jelenlétében, a városházi erkélyről tartotta, kiterjeszkedvén alapos készületséggel és történelmi adatokkal párosult beszédjében az 1848-as események méltatására, az ezek után bekövetkezett szomorú napokra és ünnepi beszédét, mely egész terjedelmében jegyzőkönyvbe iktattatott, a következő jeles szavakkal végezte:

„És ha, mitől Isten óvjon, ismét reánk jönne a megpróbáltatás nehéz napja, áldozuk fel életünket, áldozunk fel mindent a haza megvédelmezésében. Vessük szívéinkbe őseink hármasszavát Isten, Király, Haza. Mert csak ez esetben fog beteljesedni Szechenyi jóslata: Magyarország nem volt, hanem lesz. A szabad, alkotmányos és független Magyarország az idők végtelenségéig virágozzék és uralkodjék. Éljen a magyar nemzet! Úgy legyen.”

Örvendetes eseményekben gazdag volt a lefolyt esztendő, mert a főispáni székbe június hó 13-án városunk szeretett díszpolgára dr. Fenyvessy Ferenc volt orsz. képviselő, közéletünk egyik kimagasló alakja iktattatott be. Beiktatásán a város közönsége igen nagy számban vett részt, s bevonulását megelőző napon a város feldíszítettett és a díszítés mind az ideig meghagyatott, míg szeretett főispánunkat körünkben tisztelni szerencsénk volt.

Örvendetesen vette városunk közönsége báró Hornig Károly megyés püspökünk őexcellenciájának valóságos belső titkos tanácsossá történt kinevezését, örök emlékébe véste azon nevezetes eseményt, hogy megyés püspökurunk őexcellenciája püspökké szentelésének és a veszprémi püspöki székbe beiktatásának tizedik évfordulóját ünnepelte meg, s nem is késett örömeinek s üdvkívánatának táviratban, közgyűlési jegyzőkönyvben is kifejezést adni, melyre a nagylelkű főpásztor a város üdvözlétét nemcsak szavakban, hanem lelket emelő ténnyel is viszonzta, akként, hogy a város ügyeit intéző tisztikar nyugdíja alapjára kegyesen 5000 forintot adományozott. A közgyűlés őnagyméltóságának ezen kegyes adományát a hála magas érzelmeitől megszentelve fogadta el és az adományért legmélyebb köszönetét s tisztí karának a legforróbb háláját őnagyméltósága előtt küldöttségileg tolmácsolta.

Itt fel kell említenem, hogy a veszprémi nagyságos és főtisztelendő Káptalan, megyés püspök úr őnagyméltóságának tíz éves főpásztori működése hálás emlékét szintén megörökítette az által, hogy a szegényház részére 2000 frtos [forintos] alapítványt tett, melyért a város közönsége a nagyságos és főtisztelendő Káptalan előtt hálás elismerését és köszönetét küldöttségileg fejezte ki.

Veszprém város közönségének örömét azonban a nemzetünket ért mély gyász váltotta föl. Ő-Felsége Erzsébet királynénk, hazánk védő asszonyának drága életét szeptember hó 10-én idegen földön gyilkos kéz oltotta ki. A város képviselő-testülete a megrendítő esemény után rendkívüli közgyűlést tartott, Ő-Felsége szeretett Királynénk dicső emlékét jegyzőkönyvében megörökítette, őfelségéhez a Királyhoz részvét-feliratot intézett. Erzsébet királyné szobrára 100 frtot [forintot] utalványozott, a hitfelekezetek által tartott gyász istentiszteleteken részt vett, a temetés óráiban az üzleteket zárva tartotta, a hivatalokat szüneteltette, a lámpákat felgyújtatta, gyász fátyollal bevonatta és a város tisztviselői s alkalmazottjainak 30 napig gyászfátyol viselését elrendelte. Továbbá őfelsége legkegyelmesebb királyunk azon legfelsőbb kéziratát, melyet felséges nejének gyászos elhunytá alkalmával általánosan kifejezésre jutott részvét nyilvánílásokért az időkori miniszterelnök útján hozzánk is leküldötte, rendkívüli közgyűlésben olvastatta föl, azt egész terjedelmében jegyzőkönyvébe iktatta és alattvalói hódolattal tudomásul vette.

Erzsébet tér a szoborral. (Forrás: Laczkó Dezső Múzeum LDM 68.3.11)

A kérlelhetetlen sors városunk képviselő tagjait sem kímélte meg; Perlaky József városi orvos elhalálozott s helyébe orvosnak dr. Rósenberg Jenő választott, továbbá elhunyt két jólelkű, a közügyeket pártoló és a szegényeket is ápoló főpapunk, Pribék István felszentelt püspök, ki már életében vagyonát a szegényeknek osztotta ki, és Devics József apát kanonok, ki a tanuló ifjúságnak volt egyik nagy jótévedője, aki a szegényház részére egy szegénynek eltartására több éveken át évenként 80–80 frtot adományozott, s végrendeletében sem felejtkezett meg a szegényekről, amennyiben úgy a kórháznak, mint a szegényháznak 50–50 frtot hagyományozott. Elhunytak továbbá Róthausser M. Sámuel, Scholtz Antal, Tauszig Sándor és Udvardy Gyula városi képviselők.

A képviselők elhunytá felett a közgyűlés bánatos érzésének jegyzőkönyvileg adott kifejezést és részvéte jeléül a jegyzőkönyvi kivonatot az elhunytak családtagjaival közölte.

A múlt évben is gyarapodtak köz- és humánus intézményeink, jelesen:

Megyés püspök úr Őexcellenciája a szegényház részére 400 frt, a nagyságos és főtisztelendő Káptalan 160 frt, Méltóságos Kemenes Ferenc nagyprépost úr 80 frt, Nagyságos dr. Óváry Ferenc úr és neje 80 frt, egy névtelen jótévedő 80 frt, Ferenczy Ottilia úrhölgy 80 frt. adományoztak.

Egy névtelen jótévedő az iparostanonc-iskolának is 50 frtot juttatott.

A veszprémi takarékpénztár 50 éves fennállása emlékére a róm. kath. főgimnázium tanulói részére 200 frtot, az 1873/74 évben hat osztályt végzett ifjak 300

frtot ösztöndíj alapítványt tettek, mely alapítványok jogi képviselőjét a város képviselő-testülete elfogadta.

A róm. kath. kör az általa rendezett hangverseny tiszta jövedelmét 125 frt 21 krt a szegényház alapra fizette be.

Wurda Emánuel úr karácsonyi ajándékul a szegényeknek 10 frtot adott.

Burchardt János és neje végrendeletileg az elemi iskolás gyermekek közül a szegény és jó tanulók segélyezésére 1000 forintot hagyományoztak, továbbá a temető alapnak 50 frtot, a kórháznak pedig 100 frtot hagytak.

Jóllehet ezen kegyes adományok és alapítványokért a közgyűlés már köszönetet szavazott, mégis e jelentésbe is befoglalom s azokért a város közönségének háláját és elismerését nyilvánítom.

Városunk szépítése a múlt évben sem maradt hátra, mit tanúsít az, hogy a káptalani alapítvány tulajdonát képező piaci ház környéke s ez által az utca is rendeztetett és a káptalani épület előtt egy díszes szökőkút állíttatott fel; ezen utca rendezését és díszítését a nagyságos és főtisztelendő Káptalan saját költségén teljesítette.

Meg kell emlékezni a Kálváriának fenyő csemetékkel történt befásításáról, melyet megyéspüspök úr Öexcellenciája saját költségén fásíttatott be.

Az állami és felső kereskedelmi iskolát a város felszerelte; ezen tanintézet, mely a mellett, hogy a város kulturális intézményeit szaporította, a város közönségének anyagi hasznára is válik, folyó évi május hó 15-én fog ünnepélyesen felavattatni.

A házaló kereskedésnek megtiltásáról alkotott szabályrendelet kormányhatóságilag megerősítve remélhető, hogy ezen szabályrendelet életbe léptével az e téren felmerülő visszaélések megszűnnek, s a szabályrendelet a város közönségének csak hasznára válik.

A városi közgyűlés a tűzkár-segély alapról szabályrendeletet alkotott április 13 és 14-én pusztított tűzvész által károsultak kárai megtérítése után fenn maradt 12539 frt 62 krt most már mint tűzkársegély alapot kezeli a város.

A Győr–Veszprém–dombóvári helyi érdekű vasútnak törzsrészvények ellenében a 60000 frt segély kiadatott, a Veszprém városi állomás Veszprémre, a veszprémi pedig Jutasra lett átváltoztatva. Ezen állomás-névváltoztatás forgalmi és kereskedelmi szempontból bír fontossággal, mert az árúk most már direkt Veszprémbe érkeznek, s ezáltal a kormány hatóságilag engedélyezett póttilleték is szaporodott, s így biztos, hogy a póttilleték a vasúti kölcsönt s kamatait fedezni fogja.

A múlt évben úgy a vasútra vezető, mint a postához leginkább közlekedésül szolgáló Szabadi utcában lámpa-szaporítás történt, s így az estéli közlekedés nagyobb biztonságba helyeztetett.

A vízvezetéki mű rendeltetésének teljesen megfelelt, a vízvezetéki műnek a vízjogi könyvben bevezetése iránt az előleges munkálatok megtétettek.

A közgyűlés elrendelte, hogy az óvoda a városi laktanyai épületekben állítassék fel és rendeztessék be, ez iránti tárgyalások folyamatban vannak.

A temetők rendezése, beosztása és sírhely árak megállapítása elhatároztatván, ezen munkálatok folyamatba tétettek.

A városi vasúti állomásra vezető út rendezése a tanács által kimondatván, ezen út szabályozása tárgyalás alatt van.

A régi vágóhíd-épület eladatván, a vételár 1100 frt, a város újabbi törzsvagyonát képezi.

A városi közgyűlés a kereskedelmi iskola részére újabbi segélyül 100 frtot szavazott meg, mely összeggel az iskola bevételei és kiadásainál az egyenleget helyreállította.

A főispáni lak kibővítéséhez a közgyűlés 43,52 □-méter területet átengedvén, ezen főispáni laknál, valamint a pénzügyigazgatósági épületnél is, az átalakítási munkálatok megkezdetvén, mindkét épület városunkat szépíteni fogja.

Ezen általános jelentésem után a város adminisztrációját következőleg ismertetem:

Közgyűlés tartatott 15, elintéztetett 194 ügydarab.

Tanács ülés tartatott 23, elintéztetett 1404 ügydarab.

Iparigazolvány kiadatott: a) képesítéshez kötött iparra 47, b) engedélyhez 9, c) kereskedéshez 21, d) egyéb iparra 3. Iparkihágás előfordult 1. Betegsegélyező-pénztári kihágás, melyek az év végéig elintéztettek.

Pénztári vizsgálat tartatott öt (5) esetben, a pénztár mindenkor rendben találtatott.

Építkezési engedély kiadatott: egy emeletesre 8, földszintesre 10, átalakításokra 11, toldalék építésre 5.

Itt felemlítem a Veszprémmegyei Takarékpénztár szép, új emeletes épületét, mely a Szabadságtéren levő szép épületek közt méltó helyet foglal el.

A közigazgatási bizottsági iktatóba beérkezett 10102 ügydarab, melyek az év végéig elintézést nyertek.

Járványos betegség 216 eset jelentetett be, az orvosrendőri intézkedések a járványos betegségek terjedése és megszüntetése iránt megtétettek.

Az árvaszék tevékenysége:

Az 1898. évben beérkezett összesen 1410 ügydarab. Ezek közül számadás 5, melyek az év végéig elintézést nyertek.

A gyámoltak és gondnokoltak tulajdonához tartozó ingatlan (ház- és földbirtok) vagyon értékek: 1897. év december végéig nyilvántartásban volt 153197 frt

49 kr., 1898. év január 1-től azon év végéig nyilvántartása alá jutott 2033 frt 79 kr., összesen: 155231 frt 28 kr. 1898. január 1-től ugyanazon év végéig nyilvántartásból kivezetett 29917 frt 13 kr., marad nyilvántartásban 1898. év december végével 125314 frt 15 kr.

A gyámoltak és gondnokoltak létszáma.

1897. év végével gyámság alatt maradt 1057, 1898. évben gyámság alá került 134, összesen 1191, ezek közül a gyámság alul felszabadult 85, maradt tehát gyámság alatt 1106.

Gondnokoltak.

1897. év végével gondnokság alatt maradt 17, 1898. évben gondnokság alá helyeztetett 6, összesen 23, ezek közül a gondnokság alól felszabadult 3, maradt tehát 1898-ik év végével gondnokság alatt 20.

Községi bíróság.

Beérkezett 947 ügydarab, 4482 frt 50 kr. értékben, ebből vidékről érkezett 169, bírósági egyezség kötöttetett 171, makacssági ítélet hozatott 130, járásbírósághoz fellebbezett 30, kifizetés folytán megszűnt 260, tárgyalás előtt 187, végrehajtás alá került 122.

Katona-ügyek.

Sorozás alá kerültek az 1877., 1876-ik és 1875-ik évben születtek, összesen 247, ebből besoroztatott az I. korosztályból 52, a II. korosztályból 16, a III. korosztályból 17, összesen 85. Ezekből póttartalékba helyeztetett 9 egyén.

Közös hadseregbeli tartalékos katona 618, honvédtartalékos 281, népfelkelő 28 jelentkezett.

Nyilvántartás alatt áll, közös-hadseregbeli 333, honvédség 220. A) alosztályú népfelkelő 289, munkásigazolvány kiadatott 164.

Rendőri ügyek.

1898. év január 1-től ez év december végéig beérkezett 6566 ügydarab, ebből rendőri ügy 206, állategészségügyi 8, útrendőri 4, erdei 4, szabályrendeleti 21, vadászati 1.

Útlevel kiadatott 44, cselédkönyv 195, járlati levél 320.

Tüzeset előfordult 6, ártatlansági bizonyítvány 3, táncmulatság- és látványosságokról engedély adatott 58. A közbiztonság általában véve kielégítő volt.

Nyilvántartások.

Kéjné nyilvántartott 58, törvénytelen gyermek 16, beköltözött egyének 89, tolonc 282, feltételeesen szabadságolt egyén 2, megbüntetett egyén 20, eskülevél 1 drb.

Adókiivetés és behajtás.

Állami adó kirovatott 2756 egyén terhére és pedig összesen 96292 frt 11 kr. Befizettetett erre 89104 frt 96 kr. Az év közben előfordult szaporodások és törlések után maradt az év végével hátralék 8340 frt 5 kr.

Községi pótlékkal megvált róva 2710 egyén és pedig 25082 frt 58 kr.-ral. Ehhez számítva még a 4205 frt 14 kr. Marad az év végén hátralék 3137 frt 81 kr.

Városi közmunka kirovatott 1839 frt 20 kr., ebből részint készpénzben történt megváltás részint természetben való leszolgáltatás folytán lerovatott 1522 frt 65 kr., maradt az év végén hátralék 316 frt 55 kr.

Vízadó kirovatott az előző évből fent maradt hátralékkal együtt 20636 frt 15 kr., melyre befizettetett az év folyamán 16266 frt 25 kr. s így maradt az év végén 4369 frt 90 kr.

Ösztönzési díj kivettett 292 frt 67 kr., befizettetett 276 frt 36 kr., maradt 21 frt 31 kr.

Ebadó kirovatott 171 frt, erre befizettetett 59 frt, maradt hátralék 112 frt.

Megyei útheadóval megrovatott 800 egyén, kirovatott összesen 15075 frt 86 kr., erre befizettetett 9039 frt 64 kr., maradt hátralék 6036 frt 4 kr.

Iparkamarai adóval megrovatott 975 egyén. Kirovatott összesen 1206 frt 10 kr., befizettetett 1165 frt 55 kr., figyelembe véve az év közben történt törlést, maradt az év végén hátralék 20 frt 76 kr.

Hadmentességi díjjal megrovatott 255 egyén. Kirovatott 1239 frt; befolyt 887 frt 47 kr.

Az év közben érkezett szaporodásokat és törléseket tekintetbe véve, maradt az év végén 483 frt 12 kr.

Az év folyamán beérkezett 3432 ügyszer.

Birtokváltás előfordult 420.

Ideiglenes adómentességet nyert 13 háztulajdonos.

Pénztár

Köz- és házipénztár évi forgalom: 134885 frt 99 kr. bevétel, 133278 frt 28 kr. kiadás, 1607 frt 71 kr. maradvány. A közpénztár követelése: különféle hasznobérekéből, a vízadópenztártól az 1896/97. évi előlegekért, a vasúti szállítási pótdíjpenztártól 60000 forintos vasúti kölcsön után összesen 6214 frt 41 kr.

A Pesti Első Hazai Takarékpénztár egyesületnek 150000 frtos kölcsönből 147003 frt 80 kr. A Pesti Első Hazai Takarékpénztár egyesületnek 60000 frtos kölcsönből 59227 frt 88 kr. A Veszprémi Takarékpénztárnak 22827 frt 18 kr., a Főgimnázium-alapnak 8598 frt 1 kr., a városi Kórházalaprak 34664 frt, a városi Lázárház-alapnak 11069 frt 92 kr., a városi Kisdédóvoda-alapnak 19935 frt 4 kr.,

a városi Temető-alapnak 2694 frt.

Letéti pénztár évi forgalma 108904 frt 91 kr. bevétel, 2205 frt 29 kr. kiadás és 106699 frt 62 kr. maradvány.

Alapítványi pénztár.

Kórházi alap évi pénztári forgalma 10868 frt 92 kr. bevétel, 9314 frt 43 kr. kiadás és 1554 frt 49 kr. maradvány.

A Kórház-alap vagyona készpénzben, értékpapírban, tápdíj-követelésekben, kötelezvénytőkében, kötelezvénykamatban és takarékpénztári betétben, összesen: 62277 frt 90 kr.

Lázárházi alap évi pénztári forgalma 2297 frt 55 kr. bevétel, 834 frt 63 kr. kiadás és 1462 frt 92 kr. maradvány.

A Lázárház vagyona készpénzben, értékpapírban, kötelezvénytőke és kamatban, s takarékpénztári betétekben összesen 18956 frt 89 kr.

Mozgósítottak segély-alapja	1273 frt 47 kr.,
Somogyiné kereszt-alap	193 frt 61 kr.,
Mészárosok ipariskolai alapja	294 frt 8 kr.,
Közegészségügyi alap	115 frt 37 kr.,
Járvány-kórház alapja	2289 frt 83 kr.,
Tuszkau Mayer kórház alapja	539 frt 38 kr.,
Húséges cselédek jutalom-alapja	2317 frt 69 kr.,
Csermák- emlék alapja	16 frt 65 kr.,
Ipar-alap	266 frt 37 kr.,
Laszkalner Antal alapja	439 frt 10 kr.,
dr. Pillitz Benő üdülő betegsegély	1022 frt 50 kr.,
Husvéth János és neje ipariskola-ösztöndíj	1020 frt,
Tűzkárosultak vasúti szállítási díj térítm.	158 frt 44 kr.,
Sétaút és szépészeti alap az év végén	188 frt 68 kr.,
Állategészségügyi alap	245 frt 4 kr;
Burghardt János és neje elemi iskolai ösztöndíj	1020 frt,
Kisdédóvoda-alap	22121 frt 66 kr.,
Városi tisztviselők nyugdíj-alapja	5046 frt 87 kr.,
Szegényház-alap	21385 frt 66 kr.,
Temető-alap	4921 frt 18 kr.,
Tűzkár-segély-alap	12472 frt 65 kr.,
Kopácsy József kezdőiparos-segély-alap	4622 frt 05 kr.,
Iparengedély-díjak alapja	448 frt

A gyámpénztár évi forgalma 59465 frt 5 kr. bevétel, 56674 frt 4 kr. kiadás, 2791 frt 1 kr. maradvány. Árvák követelése tőkében 120787 frt 12 kr., kamatban 1400 frt 4 kr. Letéti értékben és nem kamatozó értékben bevétel 94168 frt 43 kr., kiadás 216355 frt 59 kr.

A gyámpénztár fedezete. Bevétel: A gyámpénztár készpénzben 2791 frt 1 kr., kötelezvény tőkében 78425 frt 42 kr., kamatban 2988 frt 5 kr., késedelmi kamatban 6165 frt 70 kr., nem kamatozó kötelezvényben 1041 frt 48 kr., takarékpénztári betétben 88.411 frt 68 kr., letéti értékekben 98097 frt, kiadás 217880 frt 29 kr. A gyámpénztár 1898. évi kezelési eredménye 1024 frt 70 kr., ehhez hozzáadva az 1897. év végéig összejött gyámpénztári tart. alapot 7581 frt 88 kr, lesz összesen 8606 frt 8 kr.

Állategészségügy

Állattenyésztés terén a lefolyt év alig mutat fel megemlíthető változást. Tapasztaljuk ugyan, hogy a fokozódó fogyasztás következtében a tejszükséglet pótlására a tehénállomány lassan bár, de folyton emelkedik és ugyancsak ezen körülmény hozza magával azt is, hogy mindinkább a tarka, nyugati tejelő-marhák tartására térnek át, úgy, hogy ezek száma ma már az állomány 50%-át jóval meghaladja.

A sertés-állomány a nagyméretű sertésvész letűntével rohamosan emelkedik úgyannyira, hogy míg csordánk [konda] állománya 1887. év tavaszán alig 300 darabból állt, ma túl jár a 600 darabon is.

Az állategészségügy – mondhatjuk – teljesen kielégítő volt, úgy, hogy szórványos elhullás százalékban ki nem fejezhető kis számban fordult elő, dacára annak, hogy az állatállományt két ízben is fenyegette vész, a fellépett betegségek alakjában.

Első ízben június hó 4-én sertésorbánc lépett fel, de a gyors és erélyes intézkedések csirájában fojtották el a járványt úgy, hogy már július hó 10-én alig 20 darab elhullás és 35 drb megbetegedés után teljesen megszűnt. November hó 11-én Jutas pusztán Budapestről hozott tinókon a száj és körömfájás járványa állapított meg, amelyet ismét a szigorú zár és elkülönítés következtében már december hó 8-án megszűntnek lehetett nyilvánítani. Veszetség is fellépett egy ízben, mikor is a veszett eb két embert meg is mart, de a 40 napi zár után – miközben 70 kósza eb irtatott ki hatósági rendeletre – hasonló eset többé nem fordult elő.

A közbiztonságra kerülő állatok száma az évekkal folyton emelkedő. Az elmúlt évben is 700 darab marhával, 154 drb borjúval, 40 drb juhval és 174 drb sertéssel több vágatott az előző 1897. évinél. A levágott állatokból 4 drb

húsa semmisített meg teljesen a kóros elváltozás folytán, melyhez még 42 beteg tüdő, 89 beteg máj és 8 beteg lép járult. A sertések között 4 darabnak borsókás húsa vonatott el a közfogyasztásból.

Ezeket láttam jónak, célszerűnek és szükségesnek városunk múlt évi állapotáról előterjeszteni. Melyek után magamat és tisztársaimat a t. Képviselő-testület jóindulatába, városunkat pedig Isten oltalmába ajánlva maradok a

Tekintetes Képviselő-testületnek

Veszprém, 1899. évi április hó 25-én

hivatalbéli kész szolgája
Szeglethy György polgármester

1899⁸⁶

2767/1900. ki.

Polgármesteri jelentés 1899. évről⁸⁷

Mélyen tisztelt közgyűlés!

Városunk közigazgatási szervezetéről alkotott szabályrendeletünk köteleseim közé sorolja, hogy a város egész állapotáról s az év közben előfordult, a várost érdeklő fontosabb eseményekről évenként, a tavaszi rendes közgyűlésen beszámoljak.

⁸⁶ Bibliotheca Archiepiscopatus Vesprimiensis 52373

⁸⁷ Az új éra derék beszámolója az a jelentés, amivel Szegelethy György polgármester betetőzi azt a komoly méltánylást érdemlő munkásságot, mely eddigi városfői működésének megadta a férfias törekvés s a jó közigazgatás ezernyi követelményében való jártasság karakterét.

Az az alig pár lapos füzet a maga egyszerű mondataival szinte kerülni látszik a hivalkodást; egy kis vidéki város közigazgatási szükségleteinek tömör, velős foglalatja.

Nem ad ékesen színezett programot, a mire a jövő rácsafolhatna, hanem ahogy szerteboncolja a teendők halmazát s komoly szóval megrajzolja a helyi közigazgatás apró és nagyobb szükségleteit, mindaz okos, tisztán látó, organizáló főre vet világot.

Mert a polgármester a város miniszterelnöke: száz szem, száz kéz, ügyesség mindenben, józan fő s termométeri érzékenység, mely leghamarább sejti meg a levegő-áramlatot, az új időket, az új követelményeket. Amellett egyszer kesztyűs kezűnek, másszor katonásan keménynek kell lennie.

S a mit ebből a pár lapból ki lehet olvasni, ahogyan minden ágazata a helyi közigazgatásnak ki van bélelve apró és jelentősebb újításokkal, az a pár lap erős tanúságot tesz közigazgatásunk első kistisztviselőjének rátermettségéről és szervező tehetségéről. Amit gondos napi munkával létrehozott: a közegészségügyi, köztisztasági, közrendészeti stb. reformok sorozata s amit városi közigazgatásunk továbbfejlesztésére komolyságánál fogva hitelt érdemlő szóval kilátásba helyez: igyekvő, munkabíró reformerre mutat. S e helyütt különös elismerés illeti a mi kis városunk csatornázásának megkezdéséért. Ez az, ami még mindig késik s egyenesen kimondjuk, hogy tőle várjuk a gyökeres kezdeményezést e téren. Mert lámpa nélkül még elbotorkálunk valahogy, de megdöbbenő hanyagsága polgárságunknak, hogy a város jó része legfőbb utcái csatornázatlanok. Párhuzamban ezzel a világítás kérdésének megoldása, az utcaburkolás és tisztán tartás problémája s másrésről a vásári rend szervezése, a piaci viszonyok javítása; közbiztonsági viszonyaink támogatása új erővel; szegényügyünk istápolása, a városi közkórház kibővítése; posta- és távíróhivatalunk elhelyezése; városunknak az országos telefonhálózattal való összekapcsolása; a városi közkönyvtár alapjának megvetéses mint legfrissebb reformgondolat, ipari s gyártelepek állami segítséggel felállítás, a lezajlott rövid idő munkája s a közeljövő programja olyan perspektívát sejtet, mely lábra állíthatja a Dunántúlnak ezt az elhanyagolt pontját. Ebben a munkásságban imponáló tájékozottság nyilvánul, s ezért bizakodunk benne. Új seprő jól seper, de ez az egyszerű, szerény jelentés arra vall, hogy ha ez az új seprő régi lesz, akkor is jól seper. Forrás: *Veszprémvármegye*, 1900. márc. 25. (II): A polgármester évi jelentése. 1. o.

E kötelességnek hódolva, van szerencsém az 1899-ik évről szóló hivatalos jelentésemet ezennel megtenni a következőkben:

I. A város jóltevői

Mély hálával és kegyelettel emlékezem meg elsősorban azokról a jóltevőkről, kiknek nemesszívúségről s felebaráti szeretetről tanúskodó áldozatkészsége, részint mint elődeink hagyománya, részint kortársaink örök emléke, városunk történetének legszebb lapját tölti be s lehetővé tette, hogy emberbaráti intézményeink: a városi kórház és szegényház, magasztos feladatainak megfelelői képesek.

A) Kórházi alapítványok

Év	Ajándékozott	frt	kr
1826	Tallián Imréné	6000	
1826	Ellvizler József	600	
1826	Findele József	170	
1827	Vajki György	500	
1828	Kolossváry Sándor kanonok	1000	
1828	Kolossváry Sándor kanonok	257	
1828	Kolossváry Sándor kanonok	150	
1831	Kolossváry Sándor kanonok	200	
1831	Szalabéri Horvát Imre	400	
1831	Majerberger Antal	100	
1831	Külley János nagyprépost	13135	44
1831	Kopácsy József püspök	600	
1831	Francz Ádám	100	
1831	Horváth Erzse	100	
1833	Kopácsy József püspök	500	
1834	Laszkalner Antal kanonok	100	
1835	Kopácsy József püspök	500	
1835	Laszkalner Antal kanonok	100	
1835	Német Jakabné	100	
1836	Pongrácz József ősi-i plébános	175	
1837	Kolossváry Sándor kanonok	80	
1837	Skultéti János	300	
1838	Kolossváry Sándor kanonok	300	
1838	Horváth Gábor	111	06
1840	Schnufphager Gy kanonok	300	
1841	Kopácsy József püspök	1000	

1842	Kopácsy József püspök	200	
1843	Kolossváry Sándor kanonok	1000	
1843	Schreiner János	150	
1843	Bogdányi N. kanonok	702	24
1848	Laszkalner Antal kanonok	1000	
1853	Kovács Gáborné	230	
1854	Schmidt Mihályné született Bauman Katalin	504	53
1854	Kocsi Horváth Sámuel	1500	
1855	Nedeczky-féle alapítvány	12340	18
1855	Pribék István kanonok	500	
1855	Tomler Julianna Mikovics-féle alapítvány	5625	34
1857	Markl Ignác kanonok	6150	
1857	Pribék István kanonok	361	
1860	Győröcskey György	297	84
1862	Veszprém város közönsége	500	
1866	Kammersperger Antal	200	
1872	Csete Antal kanonok	1050	
1876	Rosos István	600	
1876	Tallián Pálné	3000	
1877	Plosszer Ferenc kanonok	1007	
1877	Kovács Zsigmond püspök	1000	
1879	Rosos István	400	
1880	Ferenczi Mária	100	
1884	Venczl Józsefné	100	
1884	Forintos István kanonok	100	
1884	Schveiger Józsefné	202	72
1885	Böhm József	200	
1885	Baks Dóra	1073	83
1886	Kis Sándor	2256	88
1886	Illés Antónia	100	
1886	Szalai Imre	1050	
1887	Szelmejer Károly	150	
1887	Tarányi Ferenc kanonok	1000	
1887	Szabó György kanonok	200	
1889	Mak Jánosné	50	
1891	Rothauser Farkas és neje	209	06
1891	III-ik Segélyegylet	152	96
1892	Freistedtler Antal	200	
1892	Tallián Lázár c. püspök	100	
1893	Szabó György kanonok	100	
1896	Jagasics Mária	1044	86

1896	Veszprémi Takarékpénztár	10000	
1898	Burghardt Jánosné	100	
1898	Somogyi Lászlóné	300	
1899	Ruttner Sándor	200	
1899	Tuszkau Majer	400	

B) Szegényházi alapítványok

Év	Ajándékozott	frt	kr
1889	Tallán Lázár c. püspök	1000	
1889	Névtelen jótévő	100	
1889	II-ik segélyegylet	1187	88
1889	Devics József kanonok	100	
1890	Vogronics Antal kanonok	80	
1890	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1890	Szabó György kanonok	100	
1890	Veszprémi káptalan	160	
1890	Dr. Bezerédj Viktor	80	
1890	III-ik segélyegylet	1000	
1890	Báró Hornig Károly püspök	400	
1890	Veszprémi takarékpénztár	160	
1890	Vogronics Antal kanonok	100	
1890	Köves Béla és Suly László	100	
1890	Dr. Bezerédj Viktor	80	
1890	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1890	Névtelen jótévő	100	
1890	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1890	Dr. Pilitz Benő	150	
1890	Báró Hornig Károly püspök	400	
1891	Veszprémi káptalan	160	
1891	Névtelen jótévő	80	
1891	Vogronics Antal kanonok	80	
1891	III-ik segélyegylet	152	98
1891	Devics József kanonok	100	
1891	Veszprémi takarékpénztár	160	
1891	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1891	Dr. Bezerédj Viktor	80	
1891	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1891	Névtelen jótévő	100	
1892	Jagasics Mária	80	
1892	Vogronics Antal kanonok	80	
1892	Veszprémi takarékpénztár	160	

1892	Tallián Lázár c. püspök	150	
1892	Heiszler Ferenc	200	
1892	Báró Hornig Károly püspök	400	
1892	Freistädler Antal	50	
1892	Veszprémi ifjúság	127	01
1892	Futacsi Jánosné	130	
1892	Dr. Bezerédj Viktor	80	
1892	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1892	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1892	Névtelen jótévő	80	
1892	Veszprémi káptalan	160	
1893	Devics József kanonok	100	
1893	Vogronics Antal kanonok	80	
1893	Báró Hornig Károly püspök	400	
1893	Veszprémi takarékpénztár	160	
1893	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1893	Névtelen jótévő	80	
1893	Dr. Bezerédj Viktor	80	
1893	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1894	Vogronics Antal kanonok	80	
1894	Tallián Lázár c. püspök	100	
1894	Veszprémi takarékpénztár	160	
1894	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1894	Névtelen jótévő	80	
1894	III-ik segélyegylet	200	
1894	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1894	Dr. Bezerédj Viktor	80	
1895	Vogronics Antal kanonok	80	
1895	Fodor Lászlóné	80	
1895	Veszprémi káptalan	320	
1895	Veszprémi takarékpénztár	160	
1895	Báró Hornig Károly püspök	800	
1895	Devics József kanonok	100	
1895	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1895	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1896	Veszprémi takarékpénztár	160	
1896	Báró Hornig Károly püspök	400	
1896	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1896	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1896	Névtelen jótévő	80	
1896	Veszprémi takarékpénztár	4000	
1897	Veszprémi káptalan	160	

1897	Báró Hornig Károly püspök	400	
1897	Tallián Lázár c. püspök	101	59
1897	Névtelen jótévő	80	
1897	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1897	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1898	Veszprémi káptalan	160	
1898	Katolikus kör	125	
1898	Somogyi Lászlóné	100	
1898	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1898	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1898	Névtelen jótévő	80	
1898	Báró Hornig Károly püspök tiszteletére a káptalan	2000	
1899	Devics József kanonok	50	
1899	Veszprémi püspökség	400	
1899	Ferenczy Ottilia	80	
1899	Veszprémi káptalan	160	
1899	Névtelen jótévő	80	
1899	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1899	Kemenes Ferenc kanonok	80	

C) Lázárházi alapítványok

Év	Ajándékozott	frt	kr
1807	Plank József	50	
1808	Veszprémi nemesség	732	13
1808	Veszprém város közönsége	1464 ⁸⁸	26
1810	Özv. Ray Györgyné	1000	
1810	Richter János és neje	100	
1810	Nedeczky Károly	100	
1810	Tallián Imréné	200	
1810	Tolka Márton	1584	15
1810	Tallián Pál	100	
1810	Márkus Ignác	400	
1810	Ficzli Ferenc	404	
1810	Kurbéli György püspök	3300	
1810	Kolossváry Sándor kanonok	494	35
1815	Herman Antal	100	
1816	Brandstetter József	150	

⁸⁸ Ma értéken (2023) megfelelt 3 087 576 Ft-nak. Forrás: <https://artortenet.hu/magyar-pen-zertekindex-arak-es-devizak-alapjan-1754-tol/>

1816	Müller Joachim	300	
1818	Csonka Ilona	100	
1821	Sándor Ferenc	200	
1826	Pápai Juliánna	193	26
1826	Ányos Antalné	500	
1828	Tallián Imréné	1750	
1828	Pammer Mihály	160	
1828	Jabtiz Mária	220	
1830	Lekovics N. kanonok	400	
1834	Materényi Borbálya	100	
1835	Materényi Borbálya	100	
1842	Kopácsy József hercegprímás	200	
1847	Foki Katalin	100	
1848	Veinhardt József	500	
1849	Kocsi Horváth Sámuel	1000	
1849	Kocsi Horváth Sámuel	400	
1849	Veinhardt József	2211	99
1853	Horvát János	200	
1871	Veszprémi Takarékpénztár	300	
1876	Tallián Pálné	2000	
1879	Ruttner János	100	
1885	Paks Dóra	207	50

A többi, e helyen meg nem nevezett alapítványokról külön számadások szólnak.

II. Az év története

Az 1899. évnek legelső jelentősebb eseménye volt városunkban, a városi tisztviselők választása, mi a múlt évi február hó 23-án történt. A városi tisztikar megbízatása ugyanis 1899. évi február 27-én lejárván, az 1899. évi február hó 21-én tartott képviselő-testületi alakuló közgyűlésen hozott határozathoz képest, mely közgyűlésen Szabó Imre és Ruttner Sándor urak a kijelölt választmányba újból egyhangúlag megválasztottak, ezek közreműködésével, a tisztújítás február hó 23-án, Kolossváry József vármegyei alispán úr elnöklete alatt, a városi képviselő urak rendkívüli érdeklődése mellett ment végbe.

Az ülés megnyitása után Rainprecht Antal biz. tag indítványára Széll Kálmán akkor még designált miniszterelnököt a közgyűlés, a parlamenti béke helyreállítása s az ország morális és közgazdasági érdekeit fenyegető törvényen kívüli állapot megszüntetése körül kifejtett tevékenységeiért feliratilag üdvözöl-

te, s ugyanakkor a város országgyűlési képviselője Szabó Imre úrnak is ugyan e téren elfoglalt álláspontjáért elismerést szavazott.

Ezután Kováts Imre lelépő polgármester, ki 25 éven át becsülettel hordozta hivatalának nem csekély feladatait s kinek polgármestersége alatt a város több téren jelentékeny haladást tett, búcsúzott el a város közönségétől. A közgyűlés elismerésének, rokonszenvének és becsülésének kifejezést adva, a távozó polgármester érdemeit jegyzőkönyvbe iktatni rendelte.

Kováts Imre helyébe a polgármesteri állásra a közgyűlés, egyhangú bizalmával kitüntetve, engem választott meg. Szerencsém volt akkor kijelenteni, hogy e bizalmat, melyre nem vadásztam, de mely reám nézve annál becesebb, megérdemelni, legfőbb föladatomban ismerem s azzal kívánom meghálálni, hogy a város ügyeit igazságosan, becsülettel és bátra fogom mindenkor és teljes erőmmel intézni és szolgálni. Híve vagyok józan haladásnak; de mérlegelni fogom anyagi erőinket s azokhoz szabom törekvéseimet, melyek egyelőre az adminisztrációban szükséges javításokra, erőink kifejtésére, megizmosítására szorítkoznak; hogy a reánk váró nagy feladatnak, a város szellemi és anyagi haladásának, az összes hivatott tényezők reménylett támogatásával, bizton a szemébe nézhessek.

Miként sikerült ez ideig ígéretemet beváltani, annak megbírálására szolgáljon alapul ez a jelentésem.

A tisztikarban ugyanazon alkalommal még következő változtatás történt: számvevőnek Havas Lajos, aljegyzőnek Hollósi János, ellenőrnek Szabó Imre lett megválasztva. A városi tanács pedig Fejes Dániel tanácsossal lett kiegészítve, ki a városgazdai teendőikkel s a köztemető felett való felügyelettel is meg van bízva.

Tisztársaim nevében is hálával és elismeréssel kell megemlékeznem a város közönségének igazán nagyszabású elhatározásáról, mellyel a tisztviselőknek régóta panasztól fizetési viszonyait rendezte s a városi nyugdíjintézményt megteremtette.

Tagadhatatlanul nagy terhet vállalt ezzel magára a közönség, mer őnagyméltóságának báró Hornig Károly megyés püspök úrnak 10000 kor.-t tevő igazán fönséges és nagylelkű adománya képezte egyedül az alapot, melyre már is 600 forint évi megterhelés nehezedett; a mi természetesen közpénztárunk által viselendő, s így még hosszú idő választ el attól, hogy a már időközben is érkezett jelentékeny adományok, úgymint egy névtelen jótevő 2000 és Rápoch Sándor úr 100 kor. alapítványa dacára, a nyugdíj alapot megteremthetjük.

Ámde a közgyűlés, midőn a város alkalmazottjainak, azok családjának létföltételét biztosította, egyúttal azok örök háláját s odaadó tevékenységét kívánta, hisszük teljes joggal és sikerrel biztosítani; mi ha sikerül, min nem kételkedem, úgy áldozata csak hasznos beruházás a jövőre, mely meg fogja hozni dúsan a maga gyümölcseit.

Itt felemlíthetem, hogy az új teher, mit ezzel a lépéssel közönségünk magára vett, már most mintegy 2275 frtot tesz. Ámde örömmel jelezhetem, hogy a teher közönségünknek újabb megadóztatása nélkül, az 1899-ik év költségvetésének keretén belül minden nehézség nélkül volt fedezhető.

Kulturális téren a város jötevői között első helyet érdemel néhai boldog emlékű Ranolder János volt veszprémi megyés püspök, a városban létesített nagyszabású tan- és nevelő-intézetek által, melyekkel emlékét e város történetéhez fűzte. Hálánk csekély jeléül szeretettel gondoljuk a jótékony főpásztornak az alsóvárosi temetőben levő sírboltját, melyre a múlt évben is letettük a város kegyelete jeléül a közönség koszorúját, a nagy jötevő arcképét pedig tanácstermünk részére lefestettük.

Dicsőült királynénk emlékére alig lehetett volna szebb áldozatot hozni, mint a néhai Véghely Dezső alispán kezdeményezésére létesült s dúsan virító városi parkunkat, melynek a közgyűlés a múlt évben Erzsébet-liget elnevezést adott. Több helyen is létesítettünk az ő emlékére ültetvényeket, melyek Darányi Ignác földművelésügyi miniszter úrnak az Erzsébet-fákról kiadott emlékalbumában vannak felsorolva.

A lefolyt évben sorainkból Ruttner Sándor városi képviselőn, a közügyek fáradhatlan előharcosán, több bizottságunk tevékeny tagján kívül Link Józsefet és özv. Tuszkau Mayernét ragadta el a halál.

Legyen áldott emlékezetük!

Erzsébet tér a szoborral. (Forrás: Laczkó Dezső Múzeum LDM 2866)

A fentebb felsorolt jótevők alapítványából létesült városi kórház a múlt évben az új betegápolási törvény alapján nyilvános jelleget kapott. Nagy jelentőséggel bír ez esemény kórházunk történetében, mert ezzel fennállása minden időre biztosítottnak tekinthető s humánus feladatának tágabb körben és az eddiginél nagyobb mértékben szolgál; amennyiben a szegény ápoltak után fölmerülő tápdíjakat maga az állam garantírozza.

Most már elérkezettnek látjuk az időt, hogy a kórháznál az idők folyamán szükségessé váltott s a modern igényeknek és a higiénia követelményeinek megfelelő javításokról s fokozatosan a mellőzhetlen kibővítésről is gondoskodjunk, mit a közgyűlés Kolossváry József alispán úr indítványára már elvben el is határozott. Első lépést képez e téren az a csatorna, melyet eddig a kórháznál létezett és közbotrányt okozó pöcegödrök helyett a sétány alatt, megfelelő méretű kőagyag csövekkel, a modern technika szabályai szerint létesítettünk. A kórház kibővítésére szükséges tervezések és tanulmányok pedig folyamatba vannak s ennek az esztendőnek egyik feladatát is képezik.

Minden tekintetben nagy fontosságú eseménynek jelezhetem azt az ünnepélyt, mely május hó 15-én folyt le a veszprémi áll. polgári és felső kereskedelmi iskola felavatása alkalmával, városunk közönségének céltudatos, élénk érdeklődése mellett. Az ünnepélyen a magas kormányt dr. Fenyvessy Ferenc vármegyénk főispánja képviselte. Az iskola díszes helyiségeit dr. Rédey Gyula kanonok-plébános szentelte föl, a többi felekezetek lelkészei pedig Isten áldását kérték az új intézményre. A részleteiben is kiváló ünnepélyt a vármegye kir. tanfelügyelője Papp Sándor nyitotta meg, köszönetét fejezve ki a kormánynak és a városnak nagy áldozatkészségéért, mellyel e nagyszabású tanintézetet létesítették, illetve felszerelték; mire a kormány jelenlevő képviselője szép beszédben válaszolt; majd alulírott polgármester emlékezett meg azokról, kiknek fáradozásai nyomán ez intézet létesült, különösen kiemelve városunk országgyűlési képviselőjének, Szabó Imrének érdemeit s kitartásra és hazaszeretetre buzdította az ifjúságot. Ezután Udvarhelyi Gyula igazgató vette gondjaiba az intézetet, meggyőzően fejtegetve annak gyakorlati és hazafias feladatait.

Gazdaságunkat és adminisztrációnkat érdeklő fontosabb események voltak a múlt évben a következők:

A város tulajdonát képező erdők és kopár területek csekély jövedelmezésük-nél fogva nem lévén alkalmasak arra, hogy a város azok felügyeletére szakértő erdőtisztet alkalmazzon, az újonnan felállított királyi erdőhivatal kezelésébe lettek átadva, mely intézkedéssel azok szakszerű kezelése s gondos ellenőrzése, a valóban nagy áldozatokat igénylő fokozatos erdősítés, biztosítottnak tekinthető.

Az a fontos s háztartásunkat nagyon közelről érdeklő elvi határozat, hogy a városi pénzkezelés egyesíttessék, a múlt évben érte el végrehajtásának legvégső

fokát és betetőzését az által, hogy a fogyasztási adók és helypénzszedés szintén a városi pénztár feladatává tétetett.

Folyton fokozódó közigazgatási kiadásaink, melyek java része az állami közigazgatási funkciók átruházásából származik, szükségessé tették, hogy az állami borítal és fogyasztási adók kezelése körül létesített újabb törvényhozási intézkedésekkel szemben s részben azok alapján, a fogyasztási adó szedési pótlék iránt a város részére jogosítványt kérjünk. Megalkotva az erre vonatkozó szabályrendeletünket, a kormánytól feljogosítottunk, hogy a bor, szesz és hús fogyasztási adók után a városi fogyasztási adópótlékokat szedhessünk; mi által, mint ez számadásainkból látható adminisztrációs költségeink egy része fedezetet nyert s egyúttal jogot nyertünk arra, hogy az e címen korábbi években nyert évi jövedelmünk pótlását a kincstártól kérhessük; mit a szabályszerű leszámolás megejtés után már meg is tettünk.

A városi vízvezeték zavartalan működését biztosítandó, a múlt év tavaszán, a fölmerült aggodalmaktól indítva, megkerestük az országos közegészségügyi mérnökséget, hogy a folyton fokozódó vízfogyasztás fedezésére vonatkozó, szakértőkkel teljesítendő vizsgálat alapján, forrásaink vízszolgáltatási képességeire nézve nyújtson tájékozó felvilágosítást.

A megejtett mérések és forráskutatások nyomán azt a megnyugtató felvilágosítást nyertük, hogy ámbár az előző évszakok szárazsága miatt az elfoglalt források vízszolgáltató képessége csökkent, tekintve, hogy még 11 eddig igénybe nem vett forrás lett a mostani vízszűrő tájékán felkutatva, még nagyobb szárazságok esetére is meg van a mód, hogy a bajon segíthetünk, noha egyelőre minden további forrásfoglalás fölöslegesnek mutatkozik.

Vízdíjak kiszabása s a vízadó aránylagos és igazságos megosztás kezdettől nagy gondot adott hatóságunknak. Egy teljesen igazságos kivetés kulcsot e téren kitalálni, határos a lehetetlenséggel. Megközelíteni kívánt mindazáltal az igazságot, múlt évben alkotott új szabályrendeletünk, mely a lakrészek számát vette alapul s nagyobb fogyasztók ellenőrzésére a vízórák kötelező használatát mondta ki. E szabályrendelet a folyó évben lesz annak jóváhagyása után végrehajtandó.

Régóta érezte hiányát városunk közönsége egy oly közegnek, mely a város területén előforduló köz- és magánépítkezéseknél a város hatóságát műszaki ismereteivel támogassa. Egy városi mérnöki állás rendszeresítés azonban alkalmas egyén hiányában, de meg a szükséges nagyobb év megterhelhetésre való tekintetből is, mind ez ideig nem sikerült. E lépten-nyomon érezhető nagy hiányon segítettünk, legalább ideiglenesen akként, hogy a kereskedelemügyi m. kir. miniszter úr önagyméltóságától kinyert előzetes engedély alapján, a m. kir. államépítészeti hivatal két helybeli alkalmazottjával, Jüttner Kálmán és Forster Gyula kir. mérnök urakkal egyezsége léptünk, melynek alapján az összes, a vá-

ros közönségét érdeklő műszaki teendők szakszerű ellátása most már biztosítva van, esetleges mérsékelt napidíjak s azon 400 frt tiszteletdíj mellett, melyet eddig egy városi tanácsos, kinek állása betöltve nem lett, élvezett. Ezzel kapcsolatban főlemlítem, hogy a városi építkezési szabályzat, mely különösen a tűzveszélyes tetőfedés lehető megszorítása körül hézagosnak bizonyult, a műszaki vélemény alapján megfelelőleg módosított.

Új szabályrendeletet alkottunk még a vármegye létező, de a mi viszonyainknak meg nem felelő szabályrendeletétől részben eltérőleg, a zárórákról, valamint a temetőkről és a temetés rendjéről, melyekre nézve ez ideig határozott és jogerős hatósági intézkedések nálunk nagyon is nélkülöztek.

Szabályrendeleteink közül még a közvágóhídról alkotottat módosítottuk, s munkába vettük szervezési szabályaink szintén szükségesnek kimondott módosítását.

Évek hosszú sora óta hangoztatta közönségünk azt a visszás állapotot, mely a posta- és távírdahivatal jelenlegi elhelyezése miatt fönáll.

A postának a város központjába leendő áthelyezés iránt megtettük a kellő lépéseket. Hogy ezek eddig eredményre nem vezettek, annak oka az, hogy még eddig nem sikerült oly telket kiszemelni, melyet a postakincstár a posta- és távírdahivatal áthelyezésére alkalmasnak talált volna. Nem adtuk azonban fel a reménységét, hogy ami ez ideig nem sikerült, az később még sem fog elmaradni. A városház kibővítése azonban most már a postakérdéstől függetlenül lesz, sajnos, megoldandó. Kapcsolatos e kérdéssel az országos távbeszélő vonalba való bejutásunk is, melyre vonatkozó kérelmünk egyébként a minisztériumban már kedvező elintéztést nyert, de aminek kivitele a posta- és távíróhivatal esetleges áthelyezésétől van függővé téve.

Az új bűnvádi eljárás ismét újabb feladatokat rozott városunkra, Amennyiben a bűnügyi előnyomozatok teljesítése a városi rendőrség feladatává tétetett. Sem a rendőri hivatal eddigi személyzete, sem a rendőrlegénység létszáma nem mutatkozott ez újabb, fokozott feladatok elviselésére elegendőnek; gondoskodnunk kellett tehát megfelelő személyszaporításról.

Egy kellő kvalifikációval rendelkező fogalmazó s négy új rendőr egészíti ki most már rendőrségünket, mely remélhetőleg feladatának az eddiginél most már jobban is megfelelhet. Mindez a személyszaporítás csupán állami funkciók biztosítása végett történik, s valóban itt volna immár az ideje, hogy az állam a városok ilyenmű kiadási többletére némi fedezetet nyújtana, vagy a mi még helyesebbnek látszik, az állami rendőrség behozatalával legalább a további terhelésektől kímélné meg a városokat, nehogy azok egyéb szükségleteik s haladásuk föltételét képező kiadások körül legyenek kénytelenek az állami funkciók költségeit megtakarítani.

Rendőri szempontból is fontossággal bír a város utcai világítása. Bár a közműltban 24 új lámpát állítottunk, annyi bizonyos, hogy a közvilágítás terén messze mögötte maradtunk több vidéki városainknak.

A közönség nagy része a mostani petróleumvilágítás helyébe, egyenesen a villanyvilágítást kívánná behozni; azok a tervezetések azonban, melyek a villanyvilágítás kérdését a most közmegelegedésre működő vízvezeték üzemével akarják kapcsolatba hozni és megoldani, az országos közegészségügyi mérnökség e tárgyban kikért nyilatkozata szerint meg nem állják helyüket, mert megzavarnák magának a vízműnek a működését.

Az acetylen gázzal leendő ideiglenes utcai világítás terve pedig melynek előnye lenne egyébként az, hogy a közönségre semmi új terhet nem róna, mind e mai napig a vállalkozó késedelme miatt megvalósítható nem volt. Így tehát a világítás nagy kérdésének megoldása, még mindig jövőendő feladataink között szerepel.

A tapasztalás bebizonyította, hogy vízvezetéket létesíteni csatornahálózat kiépítése nélkül, mindig kockázatos vállalat a közegészségre nézve. Városunk részben már alá van csatornázva; csatornáink fejlesztése tehát a sürgős feladat. Ennek megoldása azonban nem is képzelhető egységes tervezet és műszaki útmutatás nélkül.

Nehogy a műszaki fölvételek s tervek készítése nagyon messze elhúzódjék, s némileg a költségekre is tekintettel, folyamodtunk a m. kir. földművelésügyi miniszter úrhoz, műszaki közlegeinek kiküldése iránt s mint értesülünk kérelmünk teljesítését remélhetjük.

A mindinkább növekvő pauperizmus meggátlása s a közsegélyezés folyton növekvő kiadásai arra indították hatóságunkat, hogy e baj lehetőleg meggátlása végett valamely alkalmas módszerről gondoskodjék. Az 1898. évi XXI. t.c. a közsegélyezés módjának és mérvének megállapításai végett, szabályrendeletek alkotására utasította a községeket és városokat. E szabályrendelet megalkotása nálunk is folyamatban van, de előreláthatólag csak arra fog szolgálni, hogy az eddig is városunk anyagi erejének s nagylelkű jóltevők adományainak igénybe vétele és felhasználása melletti gyakorolt közsegélyezést bizonyos szabályok szerint gyakoroljuk. Magán, a bajon azonban, mivel az elaggott, vagyontalan és keresethez nem jutó egyénekről nem gondoskodik, segíteni nem elég alkalmas.

A kereseti viszonyok javítása, a munkakeresőknek kellő foglalkozási biztosítása, lenne egyedüli mód, mely gyökeresen orvosolná a létező és még fokozódó bajokat. Azért gondoltunk egy nagyobb szabású ipartelepnek, gyárvállalatnak, városunk határában leendő felállítására. Magánvállalkozásnak ide irányítása végett tett lépéseink azonban, legalább egyelőre, a megváltozott pénzviszonyok

miatt is kilátással nem kecsegtetvén bennünket, a kereskedelmi miniszter úr önagyméltóságához fordultunk, hogy bennünket törekvéseinkben támogatni szíveskedjék. Felhoztuk kérvényünkben a város határának földmívelési célokra alkalmatlan voltát, a Balaton-parti lakosság elszegényedését, a helyi ipar általános pangását s azt a körülményt, hogy nálunk és a környékünkön elegendő munkás kéz jutányos bérek mellett állana rendelkezésre stb.

Kérvényünkre Hegedüs Sándor kereskedelemügyi miniszter úr, orsz. képviselőnk közbenjárására is kijelentette, hogy szívesen fog városunk érdekében ő minden tőle telhetőt megtenni a cél elérése végett, mert teljes mértékben ismeri és méltányolja városunknak kedvezőtlen fekvését és viszonyait.

A közművelődés egyik hatalmas emeltyűje lévén a közkönyvtárak létesítése, képviselő-testületünk több helybeli úri emberből álló bizottságot kért föl egy városi közkönyvtár létesítésének előkészítésére. A bizottság működését már megkezdette, azonban a fölmerült elnökváltozás miatt, egyelőre eredményt még felmutatni nem tud. Örömmel jelezhetem azonban, hogy az eszme mind tágabb körben nyer elismerést és támogatást; minek egyik jele az, hogy a vespéremi takarékpénztár nagylelkűségéből a könyvtár alapja Jókai Mórnak 100 kötet regényével meg van vetve.

A forgalom növekedtével a városi vasúti állomás kibővítése mindinkább szükségesnek mutatkozván, ez irányban is megtettük a szükséges lépéseket. Ugyancsak a forgalom élénkítése céljából a honvédelmi miniszter urat a helyőség szaporítása iránt küldöttség útján felkértük.

Végül városunk érdekeinek, a lakosság régi hő óhajtásának kívántunk szolgálni, midőn a Balaton-parti vasút engedményeseinek támogatás iránti kérelmét bizottságilag tárgyalva, a kérdés minél helyesebb megoldása végett egy minden körülményre kiterjeszkedő felvilágosítást kértünk az engedményesektől; hogy mielőtt a segély érdemére határozati javaslattal lépni a közgyűlés színe elé, teljes képét nyújthassuk a vállalatból reánk háruló terheknek és előnyöknek.

Midőn még fölemlítem, hogy az utcai járdák fejlesztése és jobb burkolata iránt már több értekezletet tartottunk s különféle ajánlatokat vettünk, melyek műszaki elbírálása most van folyamatban, áttérek a különböző igazgatási ágakra tartozó statisztikai adatok felsorolására melyek azt hiszem alig érdekesek és alkalmasak arra, hogy azokból városunk állapotáról igaz következtetést vonhassunk.

III. Ügyforgalom

A lefolyt évben 12 közgyűlést tartottunk. Az azokban hozott határozatok száma 194. A tanács 26 ülésben 1711 ügyben hozott határozatot.

A polgármesteri iktatóba beérkezett ügydarabok száma 10655. Az árvaszékhez beadatott 1578 drb. Elnöki iktatóba érkezett 109 drb., melyek mind elintéztettek. A városi adóhivatalhoz érkezett 3179 beadvány és 868 fizetési meghagyás.

A községi bírósághoz, melyet Sándorfy Ignác városi árvaszéki ülnök vezet, az érkezett panaszok száma 1005 drb., melyekben a hozott makacssági ítéletek száma 219, egyezség 148, tárgyalás alkalmával megszűnt 182, visszavonatott 250, fellebbezés folytán a járásbírósághoz került 52 darab, végrehajtás alá 154 db.

IV. Terület és népesség

Veszprém város területe a múlt évben a Szabadi úton keletkezett új házsorral változott. Az itt épült öt lakóház 1540–1544 népsor számot kapta. A Palotai úton a vasút felé most már kilenc új ház áll, melyeknek számai 459 ³/₄, 461/a, 461/b, 461/c, 461/d, 461/e, 461/f, 461 ¹/₄ és 461 ¹/₂.

Az 1899. évben városunkban született férfi 216, nő 190, összesen 406. Meghalt férfi 189, nő 177, összesen 366, ebből levonva a kórházban elhalt idegen illetőségűeket: 28, lesz a halálozások száma 338. Ezt viszonyítva a születésekhez, 1899. évben a népesség 66 főnyi szaporodást mutat.

Házasság 110 kötött. Törvénytelen születésűek száma 40.

A község kötelékébe felvettünk három egyént, elbocsájtottunk egy egyént.

A múlt évben 26 veszprémi illetőségű egyén változtatta meg a nevét, valamennyien magyar hangzású neveket vevén föl.

V. Építkezés

Jelentékenyebb középítkezések voltak, a főispáni lak és pénzügy igazgatósági épület átalakításai, valamint a püspöki kormányzói palota még folyamatban levő építése. Magánépítkezésekre 38 engedély adatot és pedig 2 emeletes, 16 földszintes és 21 toldalék építésre. Tetőjavításra 62 engedélyt adtunk; és pedig fazsindelyre 24, nád és szalma fedési javítására 88 engedélyt.

VI. Közbiztonság

A közbiztonság városunkban múlt évben is kielégítő volt. Az előfordult följelentések többnyire kihágásokra vonatkoztak. A rendőrkapitánysági jelentése szerint múlt évben előfordult büntetendő cselekményeknek szám 361; és pedig a) közbiztonság ellen 81 eset, b) közegészség és testi épség elleni 26, c) tulajdon elleni 34, d) hatósági és közcsend elleni kihágás 4 e) közrend és közszemérem elleni kihágás 35, f) erdei 6, g) cseléd rendtartási 70, h) egyéb 105 eset jelentetett.

A rendőrség által kiszabott pénzbüntetés összege 461 forint. Ebből befolyt 116 forint, leíratott 182 forint, hátralékban maradt 213 frt. Pénzbüntetést helyettesítő eljárás alkalmaztatott 17 egyénnel szemben.

Állategészségügyi kihágás címén kiszabott 295 frt. pénzbüntetés Ebből befolyt 120 forint, leíratott 35 forint, hátralék 140 frt. Pénzbüntetést helyettesítő eljárás alkalmaztatott 2 egyénnel szemben.

Szabályrendeletekbe ütköző kihágás miatt kiszabott 241 frt. Ebből befolyt 68 forint, leíratott 29 forint, hátralék 144 forint. Pénzbüntetést helyettesítő eljárás alkalmaztatott 2 egyénnel szemben.

Útrendőri kihágás címén kiszabott pénzbírság 92 frt., Ebből befolyt 61 forint, leíratott 3 forint, hátralék 28 forint. Pénzbüntetést helyettesítő eljárás alkalmaztatott 1 egyénnel szemben.

Törvényhatósági úrendőri kihágás címén kiszabott pénzbírság 76 frt. Ebből befolyt 19 forint, leíratott 10 forint, hátralék 47 frt.

Községi úrendőri kihágás miatt kiszabott 3 frt. hátralékban.

Erdei kihágás miatt kiszabott 1 frt 80 kr. Erdei kártérítés megítélve 2 frt 20 kr., mind befolyt.

A rendőrkapitányság összes ügyforgalma 6597 drb.

Öngyilkosság volt 6 eset.

Tüzeset 11. Hirtelen haláleset 3.

Cselédkönyv kiadatott 181 drb. Igazolási jegy 31 drb. Elhagyottnak nyilvánított (dajkaságba adott) gyermekek száma 64.

A városba beköltözött idegenek száma 65.

A cselédszerző intézet elhelyezett 21 férfi és 392 nő cselédet.

Látványosságra és mulatságra kiadott engedélyek száma 61.

Az itt megfordult toloncok száma 243.

Razzia tartatott 12 esetben.

A mértékhitelítő hivatal működését a következő számadások mutatják: Az 1899-ik évben hitelesítés alá került 1 hossz mérték, 485 üveg, 704 száraz úrmérték, 1207 hordó, 81 súly, 20 mérleg. Befolyt hitelesítési díj 551 frt 78 kr.

A július 1-én életbe lépett koronabélyegzés kellőképp ellenőriztetett s a szabálytalan mérlegek és hitelesítetlen edények a 60 ízben teljesített ellenőrzés alkalmával elkoboztattak.

VII. Vásárok és piac

Mint kedvezőtlen körülményt kell felemlítenem, hogy az állatvásárjaink látogatottsága a múlt évben jóval alább szállott. Ennek okát részint a vásárjogok engedélyezése körül tapasztalt bőkezűségben, s némileg vásártereink hiányai-

ban kereshetjük. A hét országos vásárra felhajtattott 1899-ik évben szarvasmarha 8089 drb, ló 3147 drb., még a megelőző évben, vagyis 1898-ban felhajtott szarvasmarhák száma 9556 drb, lovak száma 1898-ban 4919 drb. A vásárterek rendezése és kiegészítése iránt vármegyei alispán úr a hiányok felsorolása mellett múlt évben városunkhoz fölhívást intézett, mely felhívás az illető vásárjogosultakkal közöltetett.

Fölmerült ugyan e tárggyal kapcsolatban az az eszme, hogy a vásárjogokat, melyek részint a püspöki uradalom, részint a káptalan tulajdonát képezik, a város váltaná magához, hogy így az állategészségügy terén szükséges hatósági intézkedéseket megfelelően és egyöntetűen kezelhesse. Az ide vonatkozó tárgyalások folyamatban vannak.

A heti piac évről évre élénkül; néhány nyári hónapot kivéve a főtéren szorongó árusok és vevő közönség a forgalmat a szó szoros értelmében pár órára lehetetlenné teszik. Csak kötelességet teljesítek, midőn e sajnos körülményre rámutatok s kijelentem, hogy a piac megfelelő bővítése nélkül a heti piacok megfelelő szétosztása vagy áthelyezésére gondolni közbiztonsági szempontból már-már égetővé vállott.

A tekintetes közgyűlés bölcsessége bizonyára meg fogja találni az utat és módot, hogy a kérdés helyes megoldást nyerjen.

A közéletmezés jellemzésére felhozom a következő adatokat:

A városi közbiztonsághídon levágásra került 1899-ben 1560 drb szarvasmarha, 2950 drb borjú, 1545 drb juh, 2509 drb sertés, 49 drb kecske és 106 drb bivaly. Ezzel szemben 1898. évben levágattott szarvasmarha 1649, borjú 2820, juh 2153, sertés 2477, kecske 30, bivaly 93.

Egyéb élelmi cikkek árai: búza átlagár 7 frt 50 kr. (ezelőtt 10 évvel 9 frt 20 kr). Rózsa 5 frt 80 kr. (ezelőtt 10 évvel 8 frt.) Árpa 6 frt (ezelőtt 10 évvel 6 frt 80 kr). Zab 5 frt 20 kr. (ezelőtt 10 évvel 6 frt 40 kr). Kukoricza 5 frt 40 kr. (ezelőtt 10 évvel 5 frt 80 kr). Bab 12 frt (ezelőtt 10 évvel 10 frt 60 kr). Borsó 18 frt 50 kr. (ezelőtt 10 évvel 12 frt 50 kr). Lencse 16 frt (ezelőtt 10 évvel 11 frt). Burgonya 2 frt 60 kr. (ezelőtt 10 évvel 1 frt 40 kr.) métermázsánként. A zöldség és fűszerneműek átlag ára kevés változást mutat. A zsír és szalonna kilogrammja a 10 évi átlagárhoz képest csökkent. Tejtermékek ára emelkedőben, a bor ára hektónként 40 frt, míg ezelőtt 10 évvel 34 frt volt. A sör ára 26 frtról 18 frtra szállott. Pálinka literje ma átlag 80 kr. (ezelőtt 10 évvel 60 kr. volt). A gyümölcs ára jelentékenyen meghaladja a 10 év előtti árakat, úgy hogy például az alma kilója ezelőtt 10 évvel átlag 7 kr. volt, s mai ára 16 kr.

A szárnyasok ára jelentékenyen megdrágult. A hal ezelőtt 10 évvel is a mostani árak mellett kelt.

A tűzifa ára szintén emelkedést mutat. Cserfa átlagára 4 köbméter 10 frtról 12 frtra, bükkfa 9 frtról 10 frtra, dorongfa 8 frtról 8 frt 60 krra emelkedett a farraktárakban.

VIII. Közoktatás

A veszprémi róm. katolikus főgimnáziumban a tanerők száma egy igazgató s 14 tanárból állott, kik a nyolc osztályba járó, összesen 391 tanuló oktatásával s nevelésével mintaszerűen foglalkoztak.

Az állami polgári s felső kereskedelmi iskola tanerői egy igazgató és 9 tanárból állottak. A növendékek száma a polgári iskolában 140, a kereskedelmi iskolában 78. Az évváró vizsgálatok alkalmával hatóságilag észlelt tanítási eredmény teljesen kielégítő volt. A múlt évben nyílt meg a kereskedelmi tanfolyam nők számára, melyet városunk s a környék lakossága mindjárt kezdetben melegen felkarolt.

A népiskolák állapota a következő volt:

A róm. kath. népiskolákba az összeírt 447 tanköteles mind feljárt.

Ezekkel összesen 9 tanító foglalkozott. Igazolatlan mulasztó volt 28, amelyért 18 szülő megintetett, 10 pedig meg lett büntetve.

Az ev. ref. elemi iskolában 2 tanító 59 fiú és 45 leánygyermeket tanított. Itt igazolatlan mulasztása volt 14-nek, mely miatt 8 szülő megintésben részesült 4 pénzbüntetést fizetett, 2 pedig kézi közmunkára lett szorítva.

Az ág. ev. elemi népiskolát 15 fiú és 12 leánygyermek látogatta, kiket egy tanerő részesített oktatásban. Igazolatlan mulasztás nem fordult elő.

Az izraelita elemi iskolában 7 tanító 88 fiú és 103 leánygyermeket oktatott. Igazolatlan mulasztás itt sem fordult elő.

Az angolkisasszonyok nőnevelője, mely polgári 4 osztállyal és tanítónői képezdével is fel van szerelve, a múlt évben 105 belső és 74 külső növendéket részesített elemi oktatásban, igazolatlan mulasztás nélkül.

Az elemi tanerők száma volt 4. Ezenkívül a polgári leányiskolába járt 188, tanítónő-képezdébe pedig 32 növendék, kikkel összesen 12 tanerő foglalkozott.

Az irgalmas nővérek leányiskolájába 62 belső és 531 külső növendék járt, kiket 11 tanítónő részesített az elemi oktatásban. Igazolatlan mulasztás itt sem fordult elő.

Kisdedóvoda-köteles összeíratott 566. Ebből a veszprémi püspök őexcellenciája által fenntartott kisdedóvodába 70 fiú és leánygyermek járt.

E számok egyébként bizonyítják, hogy egy községi kisdedóvoda mielőbb való felállítása most már el nem odázható feladatunkat képezi, mert a püspökségi óvoda legfőbb $\frac{1}{8}$ részét képes az óvodaköteles gyermekeknek befogadni.

IX. Árva- és szegényügy

A múlt 1899. évben gyámság alá került veszprémvárosi illetőségű kiskorú	140
ezekből vagyonnal bír	29
vagyontalan	111
gondnoksági eset keletkezett	7
ezekből vagyonos	2
vagyontalan	5
örökbefogadási szerződés kötött s gyámhatóságilag jóváhagyatott	3
osztályos egyezés létesült	38

A gyámoltak és gondnokoltak vagyona volt az 1899. évi zárlat szerint készpénztőkében	115377 frt 24 kr
értékpapírokban	51515 frt -
magán kötelezőkben	13049 frt 80 kr
ingatlanban	119434 frt 47 kr
ékszerek és drágaságokban	248 frt -
névre szóló takarékpénztári betétekben	29763 frt 11 kr.

Az árvák tőkéi után fizetett kamatláb 5%, ugyanennyi szedtetett az adósok tartozása után.

Az árvaszékhez beérkezett összesen 1578 beadvány, amelyek mind elintéztettek.

Számadásra kötelezett gyám volt 7, valamennyi megszámloltatott.

Városunk a közsegélyre szorultak ellátása körül ez ideig is már szinte erejét meghaladó intézkedéseket tett. Úgy egyesek jótékonyága, mint a helybeli jótékony egyletek és társulatok, különösen pedig a jótékony nőegylet, megyéspüspök úr öccsellenciája és a főtisztelendő Káptalan közreműködése tették mégis csak lehetővé, hogy a folyton szaporodó szegények ellátása mégis úgy, ahogy lehetséges volt. E téren nagy hála van kötelezve városunk azon jótékony adakozók iránt, kik szegényházunkat fenntartani segítettek.

A szegényházban elhelyezve volt az 1899. évben 69 egyén. Ezek közül 30 nő és 39 férfi. 1899. évben fölvetetett 23, eltávozott 6, elhalt 8.

A szegényház költségei voltak élelemre	2378 frt 07 kr.
ruhára	547 frt 15 kr
különfélékre	862 frt 04 kr.
összesen:	3787 frt 26 kr.

A szegények kézimunkával kerestek 93 frt 37 krt, amely összeg részben élelmezésük javítására fordított, 28 frt 73 kr. pedig mint maradvány a folyó évben

ugyanazon célra fog felhasználtatni. A szegényház gondnokául szili Horváth Pál úr lemondása folytán Huber Antal urat választotta meg a közgyűlés.

A közsegélyre szorult helybeli illetőségű egyének közül városi heti segélyben részesült 193 egyén és pedig 126 nő és 67 férfi. Mindezeknek ellátására kiadatott közpénztárból 5200 frt, ebből 60% hetenkint kiosztatott, 40% pedig a szegényház ellátására fordított.

Elhagyott gyermekek száma 40. Tartásukra kiosztatott 110 frt. Az 1899. évben lelencek után helyben és vidéken fizettünk összesen 1059 frt 92 krt. Pillanatnyi segély gyanánt kiosztottunk 20 frtot.

A veszprémi jótékony nőegylet működéséről beszereztük a következő adatokat:

Segélyezésre fordított	1242 frt 50 kr
gyógyszerekre	35 frt 17 kr
szegény gyermekek felruházására karácsonykor	230 frt - kr.
összesen:	1507 frt 67 kr.

Az egylet alaptőkéje 1899. év végén 20809 frt 06 kr.

Ezenkívül több felekezeti jótékonyásra alakult egyesület gyakorolta a közsegélyezést, úgymint az ev. ref. egyház kebelében fennálló segélyező nőegylet és az ág. hitv. evang. egyház gyámintézete, továbbá a Hochmut Ábrahámnéról nevezett izraelita krajcár-egylet és a Chevra Kadischa izr. jótékony egylet.

Talán nem követek el indiszkrétciót, midőn közlöm azon véletlenül tudomásomra jutott adatokat, melyek báró Hornig Károly megyés püspök és a főtiszt. Káptalan nagyszabású jótékonyágát jellemzik. Eltekintve a tanítók és hitoktatók fizetésére, vagy pótlására fordított 2603 frt 31 krtól tanulók és növendékek segélyezésére adott 926 frt 70 krtól, melyek némileg szintén közsegély jellegével bírnak, maga a püspök úr őexcellenciája ezeken kívül saját jövedelméből helyi szegényeknek juttatott 1734 frt 98 krt s a szegények közt kiosztatott 100 öl fát, minek értéke legalább is 1000 frt. Kiosztatott továbbá a róm. kath. plébánia útján a szegényeknek 700 frt segélyt s a püspöki palotában átlag 20 szegénynek adott ebédet naponta.

A veszprémi főtisztelendő Káptalan, mint testület pedig a veszprémi szegényeknek, munkaképteleneknek, árvák- és özvegyeknek, orvosszerekre és betegek segélyezésére, valamint a veszprémi szegény iskolásoknak 1899. év folyamán kiosztott 6158 frtot,⁸⁹ nem értve ide az egyes személyi adakozásokat, mely szintén több ezer forintot tesz ki.

---

⁸⁹ Mai értéken számolva ez kb. 33 893 632 Ft.

X. Közegészség

Az egészségi viszonyok Veszprém városában 1899. első hónapjaiban kivételképpen nem a legkedvezőbbek voltak. Influenza, vörheny, kanyaró s szórványosan a tífusz uralkodott. Kanyaró 183, bányahimlő 5, vörheny 39, trachoma 4, hasi-hagymáz 25, roncsolótoroklob 2, torokgyík 12, gyermekági láz 1 esetben fordultak elő. Mindezen esetekben a legmesszebb menő intézkedések történtek. A szülésznők eszközei is havonként vizsgáltatnak, a megbetegedettek lakhelyei fertőtlenítettek. Ezzel kapcsolatban megemlítem, hogy a fertőtlenítésnél működő egyének könnyen fertőtleníthető gumi köpönyeget kaptak. Ezeken kívül szükség szerint formalin fertőtlenítés is alkalmaztatott, különösen, hol a fertőzött helyeken többen tartózkodtak.

Hagymázos megbetegedéseknél mindenkor iparkodtunk kikutatni a megbetegedések okát, amit leginkább a talajfertőzésben találtunk. Így pl. a Tizenháromváros utcában egymásután 8 tífusz-megbetegedés fordult elő és a gyanú az ottani állandó iszaplerakodásra és mocsárra irányult. E miatt azután az utca szabályoztatott, friss kavicssal feltöltetett, a mocsár, az iszap és ezekkel együtt a betegség is eltűnt és azóta egy ragályos megbetegedés sem fordult elő azon a vidéken. Általában a köztisztaságra kiváló gondot fordítottunk. Így a vendéglők udvarai és closettjainak legmesszebb menő tisztán tartása elrendeltetett. Egyik vendéglő closettjébe hatóságilag kellett a vizet a tulajdonossal bevezettetni. A Buhim-völgyet friss kavicssal többször feltöltöttük, az Ördögárkot kitisztítottuk, a Kórház utca vízfolyó csatornája szintén többször kitisztítottatott, gypmester-telep és rongy-telep állandóan ellenőriztetett és év közben többször fertőtlenítetett. Vendéglők, korcsmák, pálinkamérések helyiségei, szappanfűző-telepek állandó ellenőrzés tárgyát képezték. A kávéházak és nyilvános helyeknek closettjei megvizsgáltattak, és mindenütt a mésztejjel való állandó fertőtlenítés elrendeltetett. Iskolák sűrűen, majd minden hóban vizsgáltattak, a tapasztalt hiányokat elhárítottuk.

Piac-vizsgálat majd mindennap tartatott, ezen alkalmakkor elkoboztatott 38 liter tej, 22 kiló vaj, 3 kiló romlott hal, 45 drb citrom, 3 drb narancs, 6 kosár részint romlott, részint éretlen gomba, 1 kosár saláta, 9 kosár dió, 20 kosár éretlen gyümölcs és 45 drb dinnye.

Törvénytelen gyermekek, lelencek, hülyék több ízben megvizsgáltattak.

A fürdőház havonként vizsgáltatott, a vágóhíd évnegyedenként ellenőriztetett.

Péküzletek szintén évnegyedenként vizsgáltattak, a műhelyekből az ágyak kitiltattak, a visszahozott sütemények számára külön hely rendeltetett és a műhelyfalak, talaj tisztán tartására nagy gond fordítatott.

Szódagyárak évnegyedenként vizsgáltattak; egyik gyárban a talajnak áthatlan anyaggal való bevonása elrendeltetett, továbbá, hogy ott a szódagyártáshoz szükséges eszközökön kívül egyebet tartani nem szabad. Üzletek, mézszárszék-ek rendszeren havonként vizsgálva lettek, a pálinkás poharaknak állandó víz alatt tartása elrendeltetett, továbbá, hogy az élelmiszereknek nyáron megfelelő módon fedve kell lenniök.

Dr. Miskolczi Imre egészségügyi felügyelő megvizsgálta a város egészségi adminisztrációját s általában a tapasztaltakkal megelégedett; a vízvezeték kezelése és fenntartása, a vágóhíd, a szegényház kezelése felett különös megelégedését fejezte ki, csak egyik szódagyárat, valamint egyik vendéglőt kifogásolta.

A polgármester a nyári hónapok beálltával falragaszok útján hívta fel a polgárságot a köztisztaság betartására, hogy udvarok, pöcegödrök és lakszobák tisztán tartassanak, ahol kell, mézstejjel való fertőtlenítésre a lakosság saját érdekében különös gondot fordítson.

A járványkórház, mely azelőtt a ménlovakkal egy udvarban volt, elkülönített és fölszereltetett.

Jégtermelés céljaira tavat ásattunk s mindenütt ahol lehetséges volt fásításokat kezdtünk.

Dr. Óváry Ferenc úr kezdeményezésére mentőegyesület szervezése van folyamatban. A város több pontján már mentőszekrények vannak fölállítva.

A közigazgatási letartóztatási helyek kellőképp kitisztítottak és ellenőrzés alatt állanak.

XI. Háztartási és pénzügyek

Városunk közszükségleteinek előirányzata a következő volt:

Bevétel	125509 frt 07. kr
Befolyt tényleg	111141 frt 30 kr
Kiadásra előirányoztatott	125383 frt 59 kr
Tényleges kiadás volt	105905 frt 46 kr
E szerint maradvány	5235 frt 84 kr

mely maradvány mint pénztári fölösleg a tek. képviselő-testület rendelkezése alatt áll s a mutatkozó sürgős szükségleteink fedezésére fordítható. E számcsoportból két körülményt érdemes figyelmünkben részesíteni. Egyik az, hogy bevételeink csökkenése az állami borítal és szesz fogyasztási adók állami kezelésbe történt átvitelének tulajdonítható. E közigazgatásunkra minden esetben nagy fontossággal bíró jövedelmi különbözet megtérítését a magas kormánytól méltán várhatjuk. Másik az a figyelmet érdemlő eredmény, melyet dacára bevé-

teleink csökkenésének, pénztári maradvány alakjában tudunk felmutatni.

A fogyasztási adóhivatalnál Rosenthál Nándor pénzügyi tanácsos úr visszavonulása folytán a kezelés Siller Sámuel könyvelőre nehezedett, ki azt a városi számvevő ellenőrzése mellett 1899. évi november 1-ig külön helyiségben kezelte.

A városi fogyasztási pótadót 1899. évi szeptember hó 15-től szedjük.

Az eddigi eredményből az látszik, hogy az idei költségvetésben előirányzott 8000 frt bevétel reális alapon nyugszik.

Italmérés kártalanítás címén 2930 frt 20 kr., segély címén eddig 2000 frt utalványoztatott a pénzügyminiszter úr által.

A megejtett leszámolás alapján ez utóbbi címen a város a kincstárral szemben múlt évre vonatkozólag még mintegy 4500 forint segélyre tart számot.

A város vagyoni állapota a következő volt:

Jövedelmező ingatlan vagyon	500200 frt - kr
Nem jövedelmező ingatlan vagyon	81.000 frt - kr.
Ingó vagyon	5.602 frt 80 kr.
Összes vagyon:	586902 frt 80 kr.
Szenvedő vagyon	306014 frt 83 kr
Marad tiszta vagyon:	280887 frt 97 kr.

A városi pénztár kezelése alatt álló magán alapítványok állaga a következő :

1. Tallián Pálné alapítványa hűségesek részére 2361 frt 52 kr.
2. Dr. Pillitz Benő alapítványa üdülő betegek részére 1022 frt 50 kr.
3. Husvéth János és neje alapítv. iskolás gyermekek részére 1020 frt - kr.
4. Burghardt János alapítv. iskolás gyermekek részére 1061 frt 20 kr.
5. Kopácsy József alapítványa kezdő iparosok részére 4624 frt 98 kr.

Vízadó kirovatott 16740 frt 38 kr.

Befolyt az előző évről maradt hátralékok egy részével 18110 forint 79 kr., az elfogyasztott víz mennyisége volt 264.365 köbméter, vagyis a fogyasztás meghaladta az előző évit 45.703 köbméterrel.

A. vízfogyasztás összehasonlítása 1898. és 1899. év között.

Hónap	1898. év fogyasztás/m ³	1899. év fogyasztás/m ³
január	16921	17217
február	13918	16165
március	18061	18580
április	17827	20882
május	19443	21165
június	17217	23624
július	19455	30706

augusztus	22418	31709
szeptember	19963	21470
október	19878	21713
november	19980	22192
december	16581	18942
összesen	218662	264365

A leszámolás múlt évi október hó 15-én történt. Az ez alkalommal megállapított túlfogyasztás ára 1005 frt 98 kr. Megjegyzem e helyen, hogy a nagymérvű túlfogyasztás okait nem sikerült másban feltalálni, mint a közönségnek a vízparzolásra mindinkább hajló könnyelműségében, melynek egyedüli orvosszere a vízórák kötelező használata legközelebb foganatba vétetik. E helyen azt is jónak látom felemlíteni, hogy a leszámolás alkalmával a várossal szerződéses viszonyban levő mérnök urak a vízvezetéki gépházban szintén jelen voltak; a leszámolás az ő közbenjöttükkel történt s a fordulat számláló gépeket közreműködésük mellett újból lepecsételtük.

Közkút létesült 2. Új kifolyó csap 50. Closet 14. Piszóár 2. Magán vezeték 50. Kút áthelyezés 1. Tűzcsap áthelyezés 1.

A vízvezetéki gépek 24 óra alatt 1200 köbméter vizet szolgáltathatnak köbméterenként 18 kiló ajkai szén fogyasztása mellett. A gépek hajtására átlag évenként 50 vagon szén szükségeltetik.

A szerződés 1901. év október hó 1-én jár le a vállalkozókkal szemben.

Az öntözési terület 1899. évben kiterjesztetett a Veszprém városi vasúti állomásig, az új laktanya, az alsóvárosi temető és a Kopácsy-féle laktanyáig. Az öntözés költsége 690 frtra rügott.

Öntözés címén kirovatott az 1899. évben 352 frt 19 kr.

Múlt évről hátralék 376 frt 48 kr

Összesen: 728 frt 67 kr.

Befolyt összesen 467 frt 67 kr., hátralék 261 frt. 5

A város területén működő s a városi tanács mint I. fokú iparhatóság felügyelete alá tartozó zálogházak száma 3. Ezek összforgalma 14626 frt 32 kr.

XII. Adóügy

Az év elején uralgó zavaros politikai állapotok (ex-lex) Veszprém városában az adó befizetés eredményére befolyással nem bírtak, amennyiben a befizetési eredmény jóval kedvezőbb volt, mint a megelőző év hasonló időszakában.

Az 1899. évben működött adókiivető bizottság három évre vagyis 1899–1901. megállapította a III. oszt. kereseti adót.

	1899. évben		1898. évben	
	Frnt	kr	Frnt	kr
Kirovatott földadó	7970	75	7970	75
Házadó	33561	90	31557	44
I–II. oszt. ker. adó	9620	50	10156	50
IV. oszt. ker. adó	1763	64	1649	–
III. oszt. ker. adó	18131	65	16570	13
Nyilv. számadásra köt. vál. adója	7672	54	7879	44
Tőkekamat adó	5801	28	2812	04
Ált. jöved. pótagó a fentebbi adónemek után	19666	15	17696	81
Összes kirovás	104188	41	96292	11
Szaporodás év közben	722	20	8067	99
Együtt	104910	61	104360	10
Leírás	11692	80	6915	09
Marad	93217	81	97445	01
Lesz még közvetlen fizetés	1552	35	4001	85
Marad az egyesekre	88663	46	93443	16
Hozzá az előző év végén marad	78989	46	74652	26
Befizetendő volt	167654	92	168094	42
Befolyt tényleg	92661	32	89104	96
Maradt hátra	74993	60	78989	46

Megjegyeztetik, hogy a hátralékban szerepel a Győr–Veszprém–Dombóvár h[elyi]. é[rdekű]. vasút részvénytársaság terhére kirótt 60750 frnt. III. oszt. ker. adó, mely fellebbezés alatt áll.

Községi pótlék

	Frnt	kr
Az 1899. évben kirovatott	29795	36
Hátralék a megelőző évről	22061	64
Összes tartozás 1899. évre	51857	00
1899. év folyamán befizetés	27414	24
Maradt hátralék	24442	76
Levonandó ebből az év közben törlésre hozott áll. Adók után leszámítandó	2988	13
Maradt	21454	63

Levonadó még ebből a Győr–Veszprém–Dombóvár h. é. vasút részvénytársulatot terhelő	15300	–
Marad végleges tartozás	6154	63
Egy lakosra esik átlag 37 forint állami adó		
Húsfogyasztás után befolyt	11129	76
Ital adó	22120	93
Összesen	33250	69

XIII. Ipar és kereskedelem

A városi tanács mint I. fokú iparhatósághoz iparengedélyért folyamodott egyének száma 64. Kiadatott: A) képesítéshez kötött iparra 35, B) egyéb iparra 29. Megszűnt s az iparlajstromból töröltetett 20 iparigazolvány.

Az ipartestület hatóságilag ráruházott feladatainak megfelelt. Bejegyzett 121 szegődést és 89 szabadítást. Segédeknél munkába lépett 419, kilépett 446. Munkakönyv kiadatott 113. Ideiglenes igazolvány 2. Tagok száma volt az év végén 515. A békéltető bizottság működése 8 esetben lett igénybe véve. Az ipartestülethez érkezett beadványok száma 350 drb.

Az iparostanonc-iskola a városi képviselők kebeléből választott bizottság felügyelete s ellenőrzése alatt működik s céljának megfelelő módon teljesíti feladatát. A felügyelő bizottság az év folyamán 6 ízben tartott értekezletet s működése az iskola anyagi és szellemi haladására irányult nem csekély eredménnyel. A tanerők száma 11. A tanoncok száma a 8 téli tanfolyamot hallgatóval együtt 277. A tanonciskola bevételeire előirányoztatott 2079 korona 28 fillér, kiadásokra előirányzat 3200 korona, a fedezetlen hiányt államsegélyből reméljük pótolhatni.

Az iparhatósági megbízottak működése a törvényben és miniszteri rendeletben előírt úton haladt. Negyedévenként üléseket tartottak, mely alkalmalmmal az iparlajstromokat betekintették és beérkezett jelentések szerint gyárat és ipartelepeket megvizsgálták s nagyobb hiányt nem észleltek.

Az iparhatósági megbízottak elnöke Kelemen Imre, jegyzője Gunst Ignác, ez évre újból megválasztottak.

A kereskedelem pangásáról egyre több panasz hangzik. Némelyek a bajok okát a főváros közelségének, mások s tán jogosan vasúti összeköttetéseink hiányainak és a Balaton-part elpusztulásának tulajdonítják.

A felhozott nehézségek létezése elvitázhatatlan s a létező bajokon csak is szerencsés és új vasúti összeköttetéseink révén reméljük, hogy tán a kö-

zel jövőben különösen a Balaton menti szőlőkultúra terjedése mellett úgy, ahogy segítve lesz.

A kereskedelemmel foglalkozók intelligenciájának becses emeltyűje gyanánt tekinthetjük a helyben létező állami ipar- és kereskedelmi iskolát, mely képzett elemekkel gyarapítja kereskedő osztályunkat. Időleges segítségünkre van a kereskedőtanonc-iskola is, mely négy tanerővel, 48 kereskedő tanoncot részesített múlt évben is az előírt oktatásban. A kereskedőtanonc-iskola növendékeinél igazolatlan mulasztás volt 13, melyekkel szemben a hatóság törvényes fegyelmi jogát gyakorolta.

A tanonciskola elhelyezése sok gondot adott a kereskedelmi testületnek, mely a felügyeletet gyakorolja s a kérdés még máig sem tekinthető, sajnos, teljesen megoldottnak.

A veszprémi kerületi betegsegélyező pénztár múlt évi bevételeinek

Összege	11274 Frt 65 kr.
Ehhez adva az előző évi kezelési maradványt	1236 Frt 78 kr
Összes bevétel	12511 Frt 43 kr
Összes kiadás	12249 Frt 08 kr

melyből tisztviselők állandó javadalmazására 1820 frt. Fordítottatott. Tagok létszáma az év végén volt

férfi	1104
nő	1540
Összesen	2644

Tápdíjban részesült, vagy kórházban elhelyezett egyének száma: férfi 290, nő 6. Tápdíjas napok száma férfiaknál 2795, nőknél 97. Kórházi napok száma férfiaknál 1714, nőknél 13. Gyermekágyi segélyben részesült 6 nő. Ingyen orvosi segélyben és gyógyszerben részesült összesen 1110 tag.

A pénztár tartalék tőkéje 2500 frt.

XIV. Közmunka és közlekedés

Városi közmunka kiadott igaz	616 drb után
Közönséges lakóház	568 drb. Után
Középület	449 drb után
Emeletes ház	79 drb után
Idegen házban lakó egyén után	1144
Pénzértékben kifejezve	1878 frt – kr
Ehhez az előző évi hátralék	1522 frt 65 kr
Összes tartozás	3400 frt 65 kr

Ebből leszolgáltatott igás 128 ½ nap	154 frt 20 kr
Gyalog	154 frt 20 kr
Maradt	3246 frt 45 kr
Megváltott igás és gyalog 5356 nap	2142 frt 40 kr
Maradt hátra az év végén	1104 frt 05 kr

mely összeg megfelel 2700 gyalog napszámnak.

A közmunka egy része a Csatár utcában, a Tizenhárom városban két posvány eltöltésére, a felsővárosi temetőhöz vezető, továbbá Kupa utca, Vágóhid utca, Laktanya utca, Iskola utca, Templom utca, Harmat és Aranyoskut utcák feltöltésére fordított, részben pedig az Anna kápolna térre levezető lépcső költségeinek fedezésére szolgált.

Helypénz jövedelem volt 7784 frt 87 kr.

A sétányok fenntartása, gondozása, padok és lámpák felállításának költségeire szolgáló szépészeti alapra befolyt különböző címeken 140 frt 10 kr.

A polgármester által eszközölt gyűjtés útján	98 frt – kr
Összesen:	283 frt 10 kr.
Ebből a múlt évben kiadatott	81 frt 45 kr.

Mint hogy a város területén állami és törvényhatósági átkelési szakaszok vannak, melyeknek fenntartása legalább részben úgyis a város hozzájárulásával történik, a múlt évben fölmerült az az eszme, hogy a város ezeknek az útszakaszoknak már csak az egyöntetű kezelés céljából leendő átvétele iránt kellő ellenszolgáltatás feltétele mellett lépéseket tegyen csak a folyó évben reméljük, hogy tárgyalás alá kerül.

A helyi érdekű vasút hasznos voltát jellemzi, hogy míg a város által jegyzett törzsrészvények után fizettünk 4431 frt 28 kr-t a vasútnak, a szállítás után a várost illető jövedelme 4756 frt 90 kr-t tesz ki, s mint örömmel konstataálhatom, vasúti bevételeink az előző évekhez képest, ha nem is jelentékenyen, de folyton fokozódó szaporodást mutatnak, mely körülmény kereskedelmünk némi csekély javulására látszik következtetést engedni.

A helybeli posta és táviró hivatal forgalmát következő adatok mutatják:

Értékcikk	40332 frt 40 kr
Tárcaszerű bevétel	7067 frt 23 kr.
Összesen:	47399 frt 63 kr.
Utalványbevétel 42781 db	1268481 frt 32 kr értékben
Takarékpénztár és cheque [csekk] 2259 db	1566920 frt 48 kr értékben
Távirat feladatott 12121 db	
Érkezett és transzált 20664 db	
Távírási díjakban befolyt	5187 frt 78 kr

Tárcaszerű kiadás volt	22742 frt 90 kr
Utalvány kifizetett 48215 db	1517034 frt 55 kr
Takarék és cheque kifizetett 901 db	184798 frt 60 kr
Ajánlott levél feladatott	50485 darab
Ajánlott levél érkezett	54678 darab
Közönséges levél érkezett	608582 darab
Kocsi postán feladatott	23382 darab
Kocsi postán érkezett	36036 darab

A város szellemi életére jellemző adatokat szolgáltat részben az ide érkező lapok jegyzéke, mely a következő:

Politikai napilapok: Egyetértés, Budapesti Napló, Pesti Hirlap, Magyar Ország, Budapest, Magyar Nemzet, Alkotmány, Budapesti Hirlap, Magyar Hirlap, Friss Ujság, Nemzeti Ujság, Pester Loyd Esti lappal, Fremden Blatt, Neues Pester Journal, Presse, Neue Freie Presse.

Heti élcikkek: Borsszem Jankó, Üstökös, Kakas Márton, Uram Bátyám, Mátyás Diák, Herkó Páter, Bolond Istók, Magyar Figaro, Magyar Salon, Heutere Blätter.

Szépirodalmi hetilapok: Vasárnapi Ujság, Ország Világ, Képes Családi Lapok, Leibziger Illustirte, „Homok” című szakfolyóirat a szőlészet és borászatról.

Vidéki hetilapok: Pápai Lapok, Győri Közlöny, Balaton Vidéke, Vas megyei Lap, Police Gazette amerikai lap.

Veszprémi hetilapok: Veszprémvármegye, Veszprémi Hirlap, Veszprémi Ellenőr, Népakarat.

XV. Katonaügy

Az 1899. évi újoncállítás eredménye a következő:

I. korosztályból felhívott:	124
II. korosztályból felhívott:	59
III. korosztályból felhívott:	54
Összesen:	235 védköteles

Ezekből besoroztatott:

az I. korosztályból	51
a II. korosztályból	12
a III. korosztályból	07
Összesen:	70, mely

29%-nak felel meg.

Idegen járásbeli hadköteles leállítatott 38, ebből besoroztatott 12.

Idegen járás területén leállítatott 32, utóállítatott 5. A tartózkodási változási kimutatás szerint veszprémi illetőségű jelentkezett 182. Idegen járásbeli illetőségű jelentkezett közös-hadseregbeli 1000, honvédségbeli 516, népfelkelésre kötelezettek közül pedig 26.

A múlt évben környékünkön lefolyt hadgyakorlatok nagyobb csapat összpontosításokat vontak maguk után. Városunkban is beszállásolva volt 65 törzstiszt és 458 tiszt. A tiszti szállások után bevettünk 1828 frt 52 krt kifizettünk 4088 frt 37 krt, ennél fogva a város tiszti szállások címén saját pénztárából 2260 frt fizetett ki a lakosságnak.

A helyben állomásozó m. kir. honvédség állandó létszáma volt 1 törzstiszt, 30 tiszt és 358 főnyi legénység.

XVI. Földművelés, erdészet és állattenyésztés

A múlt évi termés, különösen az ősziek közepes eredményt nyújtottak, mire különösen a késő fagyok bírtak befolyással.

A tavaszi, különösen az árpa, jobban megfelelt a várakozásnak.

Kukorica és zab közepes volt. A burgonya jócskán hozott, de már a takarmányrépa az őszi szárazság miatt silány volt. A széna ermés kielégítő, de a sarjú csak lapályos helyen sikerült. A város bérbe adott szántóföldjei a szerződések értelmében megfelelőleg kezeltettek s 1426 frt-ot jövedelmeztek.

A városi falkákra 4 pásztor ügyel; kik fel vannak esküdtetve s városi épületekben laknak.

A mezőőrök száma 4, kik elaggott koruknál fogva, már nem igen képesek megfelelni feladatuknak. Alkalmasabb egyének felfogadása iránt tett lépések azonban még eddig eredményre nem vezettek.

A város határában hiányzó közlekedési utak kihasítása végett a gazdaközönység tartott ugyan már értekezletet, de eredményre jutni nem tudott.

A városi erdőterületeken következő csemeterakás és magültetés történt.

A Baráterdő részen elültettünk fenyő és akác csemetét 125700 darabot. A Csererdőn fenyő és tölgy csemetét 60000 drb-ot. Táborállási erdőben szintén tölgy és fenyő csemetét 70000 darabot. Makkültetés történt az Alsóerdőn 14 métermázsa, Csererdőn 6 métermázsa, Táborállási erdőrészen 5 métermázsa, összesen 25 métermázsa.

Az elültetett csemeték eredése kedvezőtlen időjárás és a lehető legrosszabb talajviszonyok miatt, sajnos, nem áll arányban a reá fordított, valóban óriásinak mondható költséggel és fáradsággal. Méltán gondolkodóba kell esnünk a felett,

nem cselekednénk-e helyesebben, ha erdősítésre más alkalmas, tán a város közelében levő kopár területeken tennénk kísérletet. A kezdeményezést e téren sem fogjuk elmulasztani.

Állattenyésztésünk jellemzésére legyen szabad felhoznom a következőket: A szarvasmarha állomány száma alig változott. Gazdáink állatneveléssel nem szeretnek foglalkozni. Ez az oka, hogy bár az apaállatok kivétel nélkül, az újabban beszerzett két bika is hazai fajtájúak, a nyugati faj egyre szaporodik a csordában.

A tejgazdaságok szaporodása s a tej könnyű értékesítése gazdáink rokonszenvét a tarka fajokhoz irányítja.

Ennek dacára a hazai fajtának kiszorítására nem látjuk az időt elérkezettnek és így más fajtájú apaállatok beszerzését sem tartjuk még célszerűnek.

A lóállomány oly selejtes és csekély értékű, hogy róla külön megemlíteni valónk nincs. Az ide helyezett 2 állami mén inkább csak a környékbeli gazdáknak állott rendelkezésre. A tavaszi vizsgálat alkalmával összeíratott szarvasmarha 936 drb, ló 505 drb, sertés 598 drb, szamár és öszvér 84 drb, juh 3000 drb.

Az állategészségügy általában kielégítőnek mondható, noha július 1-én Jutas pusztán, július 29-én pedig a városi falkában a sertésvész föllépett, de a 700 drbot kitevő városi falkából csak 383 drb. hullott el s a járvány szept. 19-én teljesen megszűnt. A sertés-nyáj a vész dacára 800 darabra szaporodott az előző évi 600 darabbal szemben. Elhullott állatok: szarvasmarha 12, ló 26, sertés 35 darab. Kirtatott hatóságilag 3 darab ló és 72 darab kóbor eb.

A közvágóhídon kényszervágás történt 25 esetben. Betegség miatt elkozztatott ugyanott 6 állat húsa. Lesoványodás miatt visszautasított 2 darab marha. Megsemmisített kórosnak látszó elváltozások miatt 49 tüdő és 53 máj. Állatforgalmunk emelésére szakértő vélemény szerint a vásárterek rendezése és teljes felszerelése s esetleg egyesítése szolgálhatna, mely javaslat megfontolás tárgyává fog legközelebb tétetni, mert ha az év folyamán kiállított 1000 drb. 5 kr-os és 600 drb. 3 kr-os marhás levelek és 5483 tulajdonjogi átírást tekintjük, el lehet mondani, hogy állatvásáraink nem igen múlják felül egy középnyagyságú község forgalmát.

Ezzel bezárva évi jelentésemet, magamat és tisztársaimat a tek. képviselő-testület jóindulatú bizalmába ajánlva, maradok a tek. képviselő-testületnek

hivatalbeli kész szolgálja:
Szeglethy György polgármester

1900⁹⁰

Mélyen tisztelt képviselő-testület!

Városunk szervezési szabályzata kötelességévé teszi a polgármesternek, hogy a tavaszi rendes közgyűlésre a város egész állapotáról és az előző év folyamán előfordult, a várost érdeklő nevezetesebb mozzanatokról jelentést tegyen.

E rendelkezésnek megfelelni kívántam, midőn polgármesteri jelentésemet ezennel bemutatom, kérvén szíves türelmüket annak meghallgatására.

Szabályrendeletünk „a város állapota” kifejezés alatt bizonyára közigazgatásunk állapotát értvén elsősorban, ennek jellemzésére azt hiszem jogosan hivatkozhatom a magas kormány köréből kiindult mozgalomra, mely a közigazgatás évtizedek óta szőnyegen levő rendezésének eszméjét újabban első sorban és minden vonalon az avult, céltalan és felesleges intézmények, szokások kiküszöbölésével egyszerűsíteni, a rendszertelen s zavaros eljárási módok helyett egységes eljárási szabályokat létesíteni kíván.

Ami áll az egész országra nézve, t. i., hogy a közigazgatásban egységre és rendszerre van szükség, azt r. t. [rendezett tanácsú] városunk, mint az állami és törvényhatósági közigazgatás végső szerve, kezdetleges autonómiája és felettszerű vagyoni erejénél fogva, kétszeresen érzi. Épp ezért örömmel vettük tudomásul a mozgalmat, mely az összes tényezők meghallgatásával igyekszik a nehéz kérdést megoldani s vármegyénk főispánja, Fenyvessy Ferenc öméltségére felhívására, a szükséges reformokról kimerítő felterjesztést intéztünk, melyben felsorolt irányelvek, mint azóta meggyőződünk, nagyban és egészben megfelelnek az országos szakvéleményeknek.

Tisztviselőink odaadó működése lehetővé tette különben, bár a teendők a közigazgatás minden ágában egyre bonyolultabbak lesznek, s bár egyes állások időlegesen betöltve nem voltak, zavar vagy fennakadás az ügymenetben elő nem fordult, s a rend és fegyelem jelentékenyebb megsértése s ebből folyó fegyelmi eljárás szükséges volta be nem állott.

Szervezési szabályaink az idők folyamán elavultak, s a változott viszonyoknak meg nem felelven, Kolossváry József vármegyei alispán és városi képviselő úr indítványára, azoknak átdolgozása és megfelelő módosítására nyertem a t. képviselő-testülettől megbízást a múlt évben.

---

⁹⁰ Veszprém rend. tan. Város 1900. évi közigazgatásáról. A rend. tan. város 1901. évi április hó 1-én megtartott tavaszi rendes közgyűlése elé terjeszti: Szeglethy György polgármester. Veszprém, 1901. Veszprém rend. tan. város közönségének kiadása. Bibliotheca Episcopatus Wesprimiensis 13056

A megbízás alapján egyidejűleg bemutatom tárgyalás végett a javaslatot, melyben igyekeztem más városok szabályzatainak nyomán a kívánt módosításokat megtenni s tisztviselőink kezébe egy megbízható vezérfonalat adni eljárásuk irányítására.

Az 1900. év eseményeinek felsorolását nem kezdhetném méltóbbal, mint azal a megemlékezéssel, mely a város jötevői iránt mindnyájunkat kötelez.

Első helyen állott múlt évben is megyéspüspökünk, báró Hornig Károly önnagyméltóságának fényes példája, mind a hozott áldozat nagyságánál, mind a kitűzött cél magasztos voltánál fogva. Öexcellenciája ugyanis, a szegényháznak gyámolítására, céljának előmozdítására a múlt évben is 800 korona segélyt utalványozott és ezen kívül nemes lelkű gondolkozásának azzal még fényesebb tanújelét adta, hogy kórházunk tervbe vett kibővítéséről vármegyei alispán úr útján értesülvén, elhatározta, hogy a fertőző pavilon költségeit 20 ezer korona erejéig sajátjából fogja fedezni. Ezen örömhírré egybehívott rendkívüli közgyűlés megbízásából azonnal egy fényes küldöttséget volt szerencsém vezetni önnagyméltósága elé, s igyekeztem tolmácsolni azt a mélyen érzett hálát és elismerést, mely városunk minden lakóját eltölti a nemes szívű főpap fejedelmi bőkezűsége iránt.

Múlt évben is egy névtelen jötevő áldott keze meghozta a maga jelentékeny kétezer koronás adományát, mely a városi tisztviselők felette szerény kis nyugdíjalapját gyarapította.

Ugyanaz a jobb segélyezte szegényházunkat 320 koronával és az iparostanonc-iskolát 100 koronával.

Iparosaink érdekeit, tehát valóban nemes és szükséges célt kívántak szolgálni és elősegíteni Weisz Elek városi tanácsos úr és neje Weisz Malvin úrnő azon ezer koronás alapítvánnyal, melynek kamatai évenként egy szegény és munkaképtelen veszprémi iparosnak a folyó évtől kezdve kiadandók.

A főtisztelendő Káptalan két szegény eltartására múlt évben is meghozta 320 korona adományát a szegényház részére.

Ugyan e célra Kemenes Ferenc káptalani nagyprépost úr 160 koronát, dr. Óváry Ferenc úr és neje Szilber Vilma önnagysága szintén 160 koronát voltak kegyesek ez évben is adományozni.

Wurda Manó úr városunk köztisztjeletben állott nesztorja, végrendeletében a kórház javára 400 koronát, a szegényház javára 400 koronát, tisztviselőink nyugdíjalapjára 100 koronát s az iparostanonc-iskolának 100 koronát hagyományozott, s ezen kívül a tűzoltó-egyletnek is 100 korona segélyt juttatott, mielőtt jótékony cselekedetekben gazdag életét befejezte.

Szabó György úr a székeskáptalan tagja, volt városi képviselő szintén megörökítette nevét városunk történetében a kórház részére hagyott 600 és a sze-

gényház részére rendelt 400 koronás hagyományával.

Somogyi Mihály városunk régi polgára, végrendeletében a szegényeknek 200 korona alapítványt tett.

Vogronits Antal prelátus apát úr pedig gyémántmiséje alkalmából ugyan-ezen célra 200 koronát juttatott.

Ugyancsak e célra küldött Ferenczy Otilia úrnő ez évben is 200 koronát.

Rothauser Mór volt városi képviselő úr örökösei pedig 100 koronát.

Ezekon kívül méltó a fölemlítésre Forster Gyula kir. mérnök úr nemes elhatározása, melynél fogva a kórházi csatorna tervezéséért részére kijáró 110 korona munkadíját a kórház-alapnak visszaadományozta.

Ezen és több kisebb s a tanács által nyugtázott jótékony célú adományokért a város köszönete mindannyiszor illő módon tolmácsoltatott, mit e helyen felújítani kedves kötelességemnek tartottam.

A város korábbi jótévőinek s jótéteményeiknek díszes koszorúját a következő kimutatás szolgáltatja:

A) Kórházi alapítványok

Év	Ajándékozott	frt	kr
1826	Tallián Imréné	6000 ⁹¹	
1826	Ellvizler József	600	
1826	Findele József	170	
1827	Vajki György	500	
1828	Kolossváry Sándor kanonok	1000	
1828	Kolossváry Sándor kanonok	257	
1828	Kolossváry Sándor kanonok	150	
1831	Kolossváry Sándor kanonok	200	
1831	Szalabéri Horvát Imre	400	
1831	Majerberger Antal	100	
1831	Külley János nagyprépost	13135 ⁹²	44
1831	Kopácsy József püspök	600	
1831	Francz Ádám	100	
1831	Horváth Erzse	100	
1833	Kopácsy József püspök	500	
1834	Laszkalner Antal kanonok	100	
1835	Kopácsy József püspök	500	

⁹¹ Ma értéken (2023) megfelelt 28 650 000 Ft-nak. Forrás: <https://artortenet.hu/magyar-penzertekindex-arak-es-devizak-alapjan-1754-tol/>

⁹² Ma értéken (2023) megfelelt 72 321 310 Ft-nak.

1835	Laszkalner Antal kanonok	100	
1835	Német Jakabné	100	
1836	Pongrácz József ősi-i plébános	175	
1837	Kolossváry Sándor kanonok	80	
1837	Skultéti János	300	
1838	Kolossváry Sándor kanonok	300	
1838	Horváth Gábor	111	06
1840	Schnufphager Gy kanonok	300	
1841	Kopácsy József püspök	1000	
1842	Kopácsy József püspök	200	
1843	Kolossváry Sándor kanonok	1000	
1843	Schreiner János	150	
1843	Bogdányi N. kanonok	702	24
1848	Laszkalner Antal kanonok	1000	
1853	Kovács Gáborné	230	
1854	Schmidt Mihályné született Bauman Katalin	504	53
1854	Kocsi Horváth Sámuel	1500	
1855	Nedeczky-féle alapítvány	12340	18
1855	Pribék István kanonok	500	
1855	Tomler Julianna Mikovics-féle alapítvány	5625	34
1857	Markl Ignác kanonok	6150	
1857	Pribék István kanonok	361	
1860	Győröcskey György	297	84
1862	Veszprém város közönsége	500	
1866	Kammersperger Antal	200	
1872	Csete Antal kanonok	1050	
1876	Rosos István	600	
1876	Tallián Pálné	3000	
1877	Plosszer Ferenc kanonok	1007	
1877	Kovács Zsigmond püspök	1000 ⁹³	
1879	Rosos István	400	
1880	Ferenczi Mária	100	
1884	Venczl Józsefné	100	
1884	Forintos István kanonok	100	
1884	Schveiger Józsefné	202	72
1885	Böhm József	200	
1885	Baks Dóra	1073	83

⁹³ Ma értéken (2023) megfelelt 4 779 000 Ft-nak.

1886	Kis Sándor	2256	88
1886	Illés Antónia	100	
1886	Szalai Imre	1050	
1887	Szelmejer Károly	150	
1887	Tarányi Ferenc kanonok	1000	
1887	Szabó György kanonok	200	
1889	Mak Jánosné	50	
1891	Rothauser Farkas és neje	209	06
1891	III-ik Segélyegylet	152	96
1892	Freistedtler Antal	200	
1892	Tallián Lázár c. püspök	100	
1893	Szabó György kanonok	100	
1896	Jagasics Mária	1044	86
1896	Veszprémi Takarékpénztár	10000	
1898	Burghardt Jánosné	100	
1898	Somogyi Lászlóné	300	
1899	Ruttner Sándor	200	
1899	Tuszkau Majer	400	

B) Szegényházi alapítványok

Év	Ajándékozott	frt	kr
1889	Tallián Lázár c. püspök	1000	
1889	Névtelen jótévő	100	
1889	II-ik Segélyegylet	1187	88
1889	Devics József kanonok	100	
1890	Vogronics Antal kanonok	80	
1890	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1890	Szabó György kanonok	100	
1890	Veszprémi káptalan	160	
1890	Dr. Bezerédj Viktor	80	
1890	III. Segélyegylet	1000	
1890	Báró Hornig Károly püspök	400	
1890	Veszprémi Takarékpénztár	160	
1890	Vogronics Antal kanonok	100	
1890	Köves Béla és Suly László	100	
1890	Dr. Bezerédj Viktor	80	
1890	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1890	Névtelen jótévő	100	
1890	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	

1890	Dr. Pillitz Benő	150	
1890	Báró Hornig Károly püspök	400	
1891	Veszprémi káptalan	160	
1891	Névtelen jótévő	80	
1891	Vogronics Antal kanonok	80	
1891	III. Segélyegylet	152	95
1891	Devics József	100	
1891	Takarékpénztár	160	
1891	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1891	Dr. Bezerédj Viktor	80	
1891	Óváry Ferenc és neje	80	
1891	Névtelen jótévő	100	
1892	Jagasics Mária	80	
1892	Vogronics Antal kanonok	80	
1892	Veszprémi Takarékpénztár	160	
1892	Tallián Lázár c. püspök	150	
1892	Heiszler Ferenc	200	
1892	Báró Hornig Károly püspök	400	
1892	Freistadtler Antal	50	
1892	Veszprémi ifjúság	127	01
1892	Futacsi Jánosné	130	
1892	Dr. Bezerédj Viktor	80	
1892	Óváry Ferenc és neje	80	
1892	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1892	Névtelen jótévő	80	
1892	Veszprémi káptalan	160	
1893	Devics József kanonok	100	
1893	Vogronics Antal kanonok	80	
1893	Báró Hornig Károly püspök	400	
1893	Veszprémi Takarékpénztár	160	
1893	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1893	Névtelen jótévő	80	
1893	Dr. Bezerédj Viktor	80	
1893	Óváry Ferenc és neje	80	
1894	Vogronics Antal kanonok	80	
1894	Tallián Lázás c. püspök	100	
1894	Veszprémi Takarékpénztár	160	
1894	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1894	Névtelen jótévő	80	

1894	III. Segélyegylet	200	
1894	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1894	Dr. Bezerédj Viktor	80	
1895	Vogronics Antal kanonok	80	
1895	Fodor Lászlóné	80 ⁹⁴	
1895	Veszprémi Káptalan	320	
1895	Veszprémi Takarékpénztár	160	
1895	Báró Hornig Károly püspök	800	
1895	Devics József kanonok	100	
1895	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1895	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1896	Veszprémi Takarékpénztár	160	
1896	Báró Hornig Károly püspök	400	
1896	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1896	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1896	Névtelen jótévő	80	
1896	Veszprémi Takarékpénztár	4000	
1897	Veszprémi káptalan	160	
1897	Báró Hornig Károly püspök	400	
1897	Tallián Lázás c. püspök	101	59
1897	Névtelen jótévő	80	
1897	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1897	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1898	Veszprémi káptalan	160	
1898	Katolikus kör	125	21
1898	Somogyi Lászlóné	100	
1898	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1898	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1898	Névtelen jótévő	80	
1898	Báró Hornig Károly tiszteletére a káptalan	2000	
1899	Devics József kanonok	50	
1899	Veszprémi püspökség	400	
1899	Ferenczy Ottilia	80	
1899	Veszprémi káptalan	160	
1899	Névtelen jótévő	80	
1899	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1899	Kemenes Ferenc kanonok	80	

⁹⁴ Ma értéken (2023) megfelelt 216 960 Ft-nak.

C) Lázárházi alapítványok

Év	Ajándékozott	frt	kr
1807	Plank József	50	
1808	Veszprémi nemesség	732	13
1808	Veszprém város közönsége	1464 ⁹⁵	26
1810	Özv. Ray Györgyné	1000	
1810	Richter János és neje	100	
1810	Nedeczky Károly	100	
1810	Tallián Imréné	200	
1810	Tolka Márton	1584	15
1810	Tallián Pál	100	
1810	Márkus Ignác	400	
1810	Ficzli Ferenc	404	
1810	Kurbéli György püspök	3300	
1810	Kolossváry Sándor kanonok	494	35
1815	Herman Antal	100	
1816	Brandstetter József	150	
1816	Müller Joachim	300	
1818	Csonka Ilona	100	
1821	Sándor Ferenc	200	
1826	Pápai Juliánna	193	26
1826	Ányos Antalné	500	
1828	Tallián Imréné	1750	
1828	Pammer Mihály	160	
1828	Jabtiz Mária	220	
1830	Lekovics N. kanonok	400	
1834	Materényi Borbálya	100	
1835	Materényi Borbálya	100	
1842	Kopácsy József hercegprímás	200	
1847	Foki Katalin	100	
1848	Veinhardt József	500	
1849	Kocsi Horváth Sámuel	1000	
1849	Kocsi Horváth Sámuel	400	
1849	Veinhardt József	2211	99
1853	Horvát János	200	
1871	Veszprémi Takarékpénztár	300	
1876	Tallián Pálné	2000	

⁹⁵ Ma értéken (2023) megfelelt 3 087 576 Ft-nak.

1879	Ruttner János	100	
1885	Baks Dóra	207	50

Az elhunytak emléke iránt tartozó kegyeletnek kívánok adózni e helyen, midőn felemlítem, hogy galánthai báró és fraknoi gróf Esterházy Móricz cs. és kir. kamarás, valóságos belső titkos tanácsos, ki vármegyénknek nemes ambícióból volt 13 éven át főispánja, múlt évi május hó 11-én Bécsben elhunyt.

A boldogult temetésén városunkat küldöttség képviselte és koszorút helyeztünk az elhunyt főúr ravatalára.

A világhírű magyar festőművész Munkácsy Mihály elhunya alkalmával (1900. május 1.) szintén osztozott a közgyűlés az országos gyászbán, s hazafiúi fájdalomának jegyzőkönyvében is kifejezést adott.

Sorainkból is kivette a kérlelhetetlen halál a maga áldozatait, elragadván következő városi képviselőket:

Rothauser Mór urat február 7-én, Szabó György kanonok urat febr. 12-én s Kreutzer Antal urat szeptember 3-án.

Kegyeletünk adóját annak idején megfelelően igyekeztünk leróni emlékülk iránt, valamint megemlékeztünk a város felejthetetlen jótevőjéről, Ranolder János volt megyés püspökről is, kinek sírját ez évben is gondoztuk és sírkövét az eddig hiányzó felirattal láttuk el.

Itt emlékezem meg arról a mozgalomról is, mely felejthetetlen jóságú királynénk Erzsébet szobrának a róla elnevezett liget előtti köröndben leendő felállítása iránt megindult, s mely rövid idő alatt az év végéig 752 kor. 05 fillért hozott össze, mely összeg a városi pénztár letéti osztályában gyümölcsözőleg kezeltetik; a gyűjtés még folyamatban van. A végeredményről annak idején a nemes lelkű adakozók névsorával beszámolok.

Az elhunytakról való megemlékezés szép szokásának gyakorlása mellett a köztünk élők érdemeinek is elismeréssel adóztunk a múlt esztendőben.

Az angolkisasszonyok nevelő és képző intézete, melynek áldásos működését városunk és vidéke méltán érzi és hálásan emlegeti, múlt évben ünnepelte fennállásának 40-ik évfordulóját, mely alkalommal Soóky Karolina főnöknő előtt, ki maga is 21 év óta vezeti bölcs tapintattal az intézetet, a város és a szülők elismerésének voltam szerencsés kifejezést adni.

Egy másik szintén humánus intézetünk, a városi kórház is egy csendes jubileum színhelye volt a múlt esztendőben, hol egy irgalmas nővér Pusztahofer Leopoldina főnöknő, ki 50 év óta foglalkozik betegápolással, s már 32 év óta nálunk működik a szenvedő emberiség javára, s vezeti a városi kórház nem csekély gondot és odaadást igénylő háztartását. A város, kórházának hű és önzet-

len gondviselője iránt érzett háláját egy emlékből festetett szentkép és üdvözlő irat átadásával rendelte kifejezésre juttatni, mi általam meg is történt.

Nagyjaink emlékének az irodalom és művészet, nevelés és oktatás, valamint egyéb rokoncélok támogatására a múlt évben városunk szerény viszonyaihoz képest jelentékeny áldozatokat hozott és pedig:

Vörösmarty Mihály és Munkácsy Mihály szobraikra	120 kor.
Bethlen Gábor szobrára	20 kor.
Mátyás király szobrára	27 kor.
Báró Eötvös József műveire	80 kor
Egy emlékből adott kép festéséért	213 kor.
Rozsnyói és temesvári ev. ref. magyar egyház segélyezésére	100 kor
A balatonfüredi szeretetházra mint kötelezett évi segélyt	300 kor.
A polgári és keresk. iskola céljaira	240 kor.
Az ipariskolánál szükséges átalakításokra	459 kor. 17 fill.
Gyermek játszótér létesítésére adott telek bekerítésére	197 kor. 60 fill.
Ezenkívül a tűzoltó egyesület céljaira fordított	765 kor. 07 fill.

Nemcsak anyagilag áldozott a város közönsége Vörösmarty Mihály hallhatatlan emlékének, de szellemileg is kivette részét a költőkirály halálának 100-ik évfordulója alkalmából országszerte megnyilatkozott ünnepségekben.

Sikerült irodalmi ünnepélyt rendeztek a kegyesrendiek főgimnáziuma és az állami polgári és felső kereskedelmi iskola tanárai, melyeken a város társadalmá szép számmal vett részt; ezenkívül indítvány tétetett a december 10-én tartott városi közgyűlésen hasonló ünnepély tartására és egy utcának Vörösmarty nevével leendő elnevezése iránt. Az e célból kiküldött bizottság az ünnepélyt a múlt évben az idő rövidege miatt meg nem tarthatta, az utca elnevezés azonban határozatba ment, s foganatosítása a legközelebbi rendezés alkalmával fog megtörténni.

Emberbaráti intézeteink tekintetében elmentünk immár azon határig, melyen túl a város anyagi ereje elmennünk nem igen engedi. Ki van mutatva s számszerű adatokkal, hogy az országban alig van egy-két város, mely aránylag többet áldoz a közsegélyre szorultak ellátására, mint városunk. A pauperizmus⁹⁶ ijesztő szaporodásának, mely jórésben a vagyontalan elem beözönlésére vezethető vissza, a közsegélyezés módjáról és mérvéről alkotott immár törvényhatósági-

⁹⁶ Általános elszegényedés, anyagi züllés.

lag jóváhagyott szabályrendeletünk alapján készült törzskönyv szigorú kezelésével az idegenek megfelelő átutalásával próbálunk gátat vetni, a szegényalap szaporítására az árva tartalék alapból megszavazott tízezer koronát pedig a kir. belügyminisztérium jóváhagyásával már rendeltetésének átadtuk.

Szegényházunkban az élmezést megjavítottuk, s mivel az előbbi árak mellett vállalkozó nem akadt, Huber Antal gondnok javaslatára, a házi kezelést léptettük életbe próba gyanánt egy esztendőre. Az eredményről annak idején beszámolok.

A város közönsége azonban nemcsak a hetenként való és a szegényházi segélyezés fokozásában látja, igen helyesen a pauperizmus reményelhető orvoslását, hanem a kenyérkereseti módok szaporítását is feladatunkká tette. Bizottságot is küldött ki e célra és küldöttséget menesztett a kereskedelmi miniszter úrhoz, valamely gyárvállalatnak városunkban leendő felállítása iránt. A küldöttség, melyet Szabó Imre országgyűlési képviselőnk vezetett, emlékiratot is nyújtott át e tárgyban Hegedüs Sándor kereskedelmi miniszter úrnak, ki úgy szóval mint 87.142/99. s. h. leiratában kijelentette, hogy szívesen fogja vállalkozók figyelmébe ajánlani városunkat. Úgy látszik azonban, hogy részint a kedvezőtlen pénzügyviszonyok, részint városunk kedvezőtlen fekvése miatt, még eddig csak egy jelentkező akadt, egy oldalfegyver-gyártó, kivel már tárgyalunk is, de még eddig siker nélkül. Az ipar és kereskedelem érdekében is egy nagyobb forgalmú gyárvállalat létesítése felette fontos lévén, a kiküldött bizottság a kérdést folyton világlátban tartja.

Egy gyárvállalat mégis létesült minden városi támogatás nélkül, a tejgazdasági központ, vagyis vajgyár, mely a környék mezőgazdasági érdekeit igen jól szolgálja s hihető, hogy noha sok munkást közvetlenül nem foglalkoztat, a mi kis gazdáinkat is a tejgazdaság fokozására serkenti, ami mint jobb és állandóbb legelőterületek létesítését teszi feladatunkká, mely kérdést tán még ez évben lesz szerencsém megfelelő javaslat keretében a t. közgyűlés elé terjeszteni.

A tej és tejtermékek közegészségi szempontból való ellenőrzésére kiváló gondot fordítottunk.

A közegészség fontos feladatait az ivóvíz egyforma jóságának biztosítása is nagyban szolgálja. Mutatja ezt az a körülmény, hogy vízvezetékünk működése óta a halálozási arány tetemesen javult városunkban.

Vízvezetékünk a múlt évben is kifogástalanul működött. A gyűjtőkút és szolgálati medence hatósági ellenőrzés mellett rendszeresen tisztítatik, s a víz használatról szóló szabályrendeletünk is végre megérkezvén, a folyó év január 1-től életbe lépett; mi a tapasztalt visszaélések megszüntetésére s a vízdíjak egyenlő-kenyebb megosztására fog eszközt adni hatóságunk kezébe.

A Rumpel és Waldeck céggel kötött szerződés a folyó évben fog lejárni s az ebből folyó intézkedések megtétele az 1901. év egyik legfontosabb feladatát képezi.

A vízvezeték kérdésével szoros összeköttetésben áll a városi csatornázás ügye is, melyre vonatkozólag jelentem, hogy a földművelési m. kir. miniszterium szakértő kiküldöttje a szükséges felvételeket a kormány költségén teljesítette és a tervet most készül az országos közegészségi mérnökségnek.

A város tulajdonát képező nyilvánossági jelleggel felruházott kórház szabályzata a változott viszonyokhoz képest megváltoztatván, mivel az ágyak száma is már 60-ra emelkedett és így a teendők is jelentékenyen szaporodtak, az igazgató-főorvosnak, másodorvosnak és segédorvosnak fizetéseit megfelelően rendeztük.

A kórház kibővítése iránt Raisz Gedeon miniszteri tanácsos úr közbejöttével tárgyalást tartottunk, s a tervek és költségvetés elkészítése iránt intézkedtünk. Egyéb fontos és sürgős építkezéseink miatt a kérdés megoldása még eddig nem mehetett teljesebbé, de reméljük a közel jövőben egy, a modern igényeknek és a higiénia követelményeinek megfelelő emberbaráti rendeltetéséhez is méltó épület emeléséhez foghatunk.

Építkezéstről lévén szó, e helyen emlékezem meg a kir. Posta és távírda, valamint a távbeszélő részére a városház telkén emelt bérházzal, melynek építését, mivel a város központjában e célra kiszemelt Suly, Kovács, Steiner és Zsoldos házak egyike sem lett e célra elfogadva, sőt a kereskedelmi miniszter úr ónagyméltósága még a városház belső telkét sem találta alkalmasnak, a város közönsége a telek Ranolder utcai részére, a posta kincstár kiküldöttjének kijelölése alapján a következő határozatával rendelte el:

„A veszprémi m. kir. posta- és távírda hivatalnak, valamint a létesítendő telefonnak a város központjába áttétele és a hivatal számára szükséges helyiségeknek a városházi telken leendő megépítése tárgyában felvett jegyzőkönyvi megállapodások, továbbá a veszprémi kereskedők társulatának, valamint az ipartestület és iparos körnek kérelme, melyekben szintén az kérelmeztetik, hogy a nevezett hivatalok a városház telkén, mint forgalmi központban helyeztessenek el, tárgyalás alá vétetvén a képviselő-testületi közgyűlés egyhangúlag következőleg határozott:

Minthogy a posta- és távírda hivatalnak, valamint a telefonnak a város központjába való áthelyezése közóhajt képez, minthogy továbbá a tanács a közgyűléstől már egyenes utasítást nyert, hogy jelenleg a város szélén levő posta- és távírda hivatal bérletének lejáratát tartsa nyilván és a hivatal számára megfelelőbb helyet jeleljen ki; minthogy továbbá a posta- és távírda igazgató úr, úgy is mint a kereskedelemügyi m. kir. miniszter úr megbízottja, a városházi telket a kívánt célra alkalmasnak találta, minthogy továbbá úgy a kereskedők társulata, mint az ipartestület és iparoskör a városházi telek mellett nyilatko-

zott; minthogy továbbá ezen telken az építkezések akként lesznek foganatosíthatók, hogy a posta- és távírda, valamint a telefon 1901. évi november hó 1-én akadály nélkül el lesz helyezhető; minthogy továbbá ezen telken való építkezés a város közönségére, melynek áldozatkészsége más irányban jelesen egy nagyobb ipari vagy gyári vállalat létesítésénél lesz igénybe véve, nagyobb terhet nem ró a mennyiben a magas kincstár által a posta- és távírda helyiségért fizetendő bérösszegek az építési költségeket letörleszteni fogják, mindezeknél fogva a közgyűlés ezen ügyben történt jegyzőkönyvi megállapodásokat elöben elfogadja és kimondja hogy:

a) a városház udvarán, annak az angolkisasszonyok zárdája felől eső részén maga a város építi föl a posta- és távírda épületet, a mai kor igényeinek megfelelően és azzal a beosztással, hogy az a forgalom várható emelkedése mellett is 20–30 éven, sőt hosszabb időn át is céljainak megfeleljen,

b) hogy a városház telkén keresztül, a püspökkert felőli oldalon, anyagi erejéhez mért idő alatt, lehetőleg azonban mielőbbi, egy utcát nyit és e célból a posta- és távírda épületet akképp helyezi el, hogy annak az angolkisasszonyok zárdája felé és a püspök-kert felé is homlokzata legyen, tehát hogy az épület és püspök-kert közt megnyitandó utca területet szabadon hagyja,

c) hogy addig, míg a tervezett utca megnyitást fog, a posta- és távírda épülethez való gyalog közlekedést a városházi kapu alján keresztül és udvarán át megengedi és az oda vezető utat állandóan jó karban tartja,

d) hogy az utca megnyitása érdekében a városházzal szomszédos Kovács Gyula-féle házat mihelyt anyagi ereje megengedi megszerzi és utca nyitásra felhasználni fogja.”

Ezen elvi kijelentést a közgyűlés 1900. évi március hó 28-án 107. sz. alatt a képviselők egybehangzó hozzájárulása s név szerinti szavazás mellett határozattá emelte, az építési költségekre 110 ezer koronát megszavazott s azt a kezelése alatt álló alapokból ideiglenesen kölcsön vette. Ezt a határozatot a törvényhatóság is jóváhagyván a pályázat a legelterjedtebb módon kiíratott. A beérkezett ajánlatok közt legelőnyösebb volt Horváth Sándor helybeli építész és társának ajánlata, melynek alapján a kőműves, ács stb. munkálatok az egység árakból 11,5% engedmény alapján, ezeknek – a vízvezetéki munkálatok pedig a legelőnyösebb ajánlattevő, Gellért Emil budapesti vállalatának lettek kiadva.

Az építés, Csomay Kálmánnak, Horváth Sándor építőmester által a városi mérnöki hivatal és a posta- és távírda igazgatóság szakértőjének közbejöttével átdolgozott tervei alapján, a kiküldött bizottság rendeletére, 1900. évi szeptember hó 26. napján megkezdett és az épület december hó 10. napján tető alá is került.

A távbeszélő felállítása iránti kérelmünk időközben a kellő számban beérkezett előfizetési ajánlatok alapján kedvező elintézés nyervén, kereskedelmi mi-

niszter úr őnagyméltóságának ide vonatkozó rendelkezése értelmében folyó évi november hó 1-én a telefon az új postaházzal együtt át fog adatni a forgalomnak.

A városház kibővítése iránt hozott az a határozat, hogy a nélkülözhetetlen helyiségek, különösen az adóügyi osztály, számvevőség stb. céljaira szolgálók mintegy 40 ezer korona költséggel megépíttessenek, a postaház építésével részben változást szenvedett, mert a rendőrség az új épületben megfelelő helyiséget nyervén, eddig a rendőrkapitányi hivatal részére szolgáló helyiségek felszabadultak s a kérdés másnemű és könnyebb megoldására nyújtottak alkalmat.

Így más, régtől húzódó kérdés, az új pásztorház építése is a múlt évben lépett a megvalósulás stádiumába.

A mérnökség által készített tervek és költségvetés a közgyűlés által elfogadattván, a tanács az építkezés keresztülvitelére megbízást nyert, melynek alapján az építésre szűkebb körű pályázatot hirdetett a helybeliek részére biztosított eme pályázatban, Adorján Mór vállalkozó lett nyertes, az egységárákból tett 6,2% engedmény alapján.

A fogatok beszerzésével együtt jár a szükséges istálló és pajta helyiségek kibővítése, illetőleg építése, mi szintén határozatba ment, kivitelét azonban, mivel a pályázati feltételekben kikötött egységárák mellett vállalkozó még eddig nem akadt, egyelőre elhalasztottuk.

Itt említém fel, hogy egyik legfontosabb s a város jövő fejlődését szolgáló építkezési szabályrendeletünk a minisztérium részéről javasolt kibővítéssel elfogadattván, immár jóváhagyva életbe lépett.

Jóváhagyást nyertek továbbá a közsegélyezés módjáról és mérvéről, valamint a temetők rendezéséről alkotott szabályrendeleteink.

Ellenben a törvényhatóság katonabeszállásolási szabályrendeletének olyan módosítása ellen, hogy a katonai férőhelyek igénybe vétele esetén fizetendő díjak leszállíttassanak, mivel ezzel a város laktanyája révén rövidséget szenvedhet, fellebbezéssel élt városunk közönsége, mely még eddig eldöntve nincs.

A vízvezeték építése idején függőben maradt, a Séd menti molnárok kártalanítási ügyének megoldása. Ez a kérdés a múlt évben annyiban haladt előbbre, hogy az I. fokú határozat meghozatott, de azt a közgyűlés sérelmesnek találván, ellene fellebbezéssel éltünk.

Hasonlóképpen függőben van egyes járdák újraépítése iránt hozott határozatunk, mert az aszfalttal való burkolás ellen néhány képviselő előbb a törvényhatósághoz, utóbb a belügyminisztériumhoz fellebbezett.

Mivel e kérdés körül némi félreértés történt a nyilvánosság előtt, a megfellebbezett határozatot, hogy a közönség a közgyűlés álláspontját megismerje, egész terjedelmében itt közlöm:

„A városi pénzügyi és gazdasági bizottságnak az a javaslata, mely szerint a város egyes utcáinak aszfalt járdával való ellátását ajánlja, tárgyalás alá vétetvén.

Határozat: Tekintettel arra, hogy a városnak több élénk forgalommal bíró helye kövezett járdával ellátva nincs, a meglevő kövezett járdák pedig legtöbbször oly rossz karban vannak, hogy azoknak újjal kövezése el nem odázható, tekintettel továbbá arra, hogy az aszfalttal leendő járdaburkolás szépészeti és gazdasági tekintetéből is előnyösnek és célszerűnek mutatkozik, továbbá tekintettel arra, hogy az aszfaltjárda iránt benyújtott ajánlatok oly kedvezők, hogy az aszfaltjárda fektetés sem a városi pénztárt, sem az érdekelt háztulajdonosokat érzékenyen nem fogja terhelni, végre tekintettel arra, hogy kövezet javításra a város jövő évi költségvetésében felvett 2000 korona az aszfaltjárda költségeire felhasználható lévén, már a jövő évben létesítendő aszfalt járdának azon költsége, mely a közpénztár terhére esik, az előirányzott összegből fedezhető lesz, mindezeknél fogva elhatározza a közgyűlés, hogy jövőre azon egyenes utcákat és tereket, melyek fekvésüknél fogva az aszfalt burkolásra alkalmasak, aszfalttal fogja burkoltatni, továbbá elhatározza a közgyűlés, hogy az aszfalt készítéssel járó költségek feloszthatására való tekintetből első sorban is azon utcákat és tereket fogja a város aszfalt járdával ellátni, ahol kövezett járdák nincsenek és azon utcákat, melyekben a járdának újjal kicserélése szükséges; ebből kifolyólag elrendeli a közgyűlés, hogy a jövő 1901. évben a püspöki kormányzói laktól a Korona vendéglőig terjedő gyalogjárda, továbbá a Megyeház-utcának a Megyeház és Keresztes Lajos háza között fekvő része, valamint a Szabadság-térnek a városházzal átellenben levő része, végre a városi vasútállomástól az Óváry házig terjedő Kossuth Lajos-utcai rész aszfalttal burkoltassék, s megbízza a város polgármesterét, hogy ezen határozatot szabályszerűen hirdesse ki, s a határozat jogerőre emelkedése után kössön az aszfaltmunkálatok iránt minél előbb szerződést s azt jóváhagyás végett ide terjessze be.”

Összefüggésben van a kövezet javításának kérdése a kövezet-vámszedési⁹⁷ jogosítvány kérésével, mely jog mint más városoknál látjuk, jelentékeny közművek létesítésére kölcsönzött már bátorságot és fedezetet szomszédjainknál. Mindaddig azonban, míg a kérvényező városok a maguk erejéből nem tudnak felmutatni haladást e téren, kérelmük a kereskedelmi minisztériumban meghallgatásra nem számíthat.

Épp ezért, s hogy piacunk immár elodázhatlan rendezését is előbbre vigyük, megvásároltuk a Főutcai Wurda házat, hogy a Bauer-féle bazárral együtt majdan a heti vásárokon megtorlódo életveszélyes forgalmat lebonyolíthassuk. A 12 ezer korona vételárat kölcsön útján fedeztük, az annyira szükségesnek mutató leontás azonban pénzügyi okokból egyelőre nyílt kérdés maradt.

⁹⁷ Városok és egyes községek által közutjaik használatáért (az utcai kövezet koptatása fejében) idegen járművektől szedett, s ezeknek fajtája szerint megszabott összegű vám.
Forrás: A magyar nyelv értelmező szótára.

Vagyonszerzés jellegével bír az a közgyűlési határozat is, mely a vásártartási jogosítványoknak megyés püspök úr őnagyméltóságától 10 ezer, a főtisztelendő káptalantól pedig 8 ezer koronaért leendő megvételére vonatkozik, mely kérdés a kötendő szerződések révén még egyszer a közgyűlés elé kerül. Lelkiismeretes házi kezelés mellett reméljük, hogy az eladók szívességéből megszabott kedvező fizetési feltételeknek, a befolyandó helypénzből meg fogunk felelhetni; hacsak újabb vásártartási engedélyek osztogatása nem húz keresztet számításunkra.

A községi vagyon gyarapításánál nem kevésbé fontos a közönség jólétének, az ipari és kereskedelmi forgalomnak emelése. Ámbár egyes iparágak, mint a korábban virágzó csapó-ipar a végenyészet szélére jutottak, mégis az iparosok tömörülését, az ipartestületben mind élénkebben nyilvánuló közszellemet, egy szebb jövő kútforrásának tekinthetjük annál az elvnel fogva: „Segíts magadon s az Isten is megsegít.” Egyébként az iparostanonc-iskolára hozott jelentékeny áldozatok mellett múlt évben annak községi jellegéhez képest gondoskodtunk, hogy az iskola pénztára célszerűségi okokból a városi pénztárba bekebeleztessek.

A kereskedelmi érdekek előmozdítását a városi vasútállomás kibővítésével reméltük szolgálni. De a pusztá kérvényezés részünkről hozandó áldozatok nélkül aligha fog célra vezetni.

Az említett vasútállomás környékének rendezéséhez tartozik egy alkalmas járda fektetés is, mely célból az útba besarkalló Deutsch-féle telekből 36 négyszöglet 530 korona áldozattal megvásároltunk.

Lépéseket tettünk továbbá aziránt, hogy a fővárossal való összeköttetésünk gyors, vagy gyorsított személyvonatok révén kedvezőbbé tétessék, mely a vármegyei közigazgatási bizottság által támogatott kérésünk a Balaton-parti vasút kérdésével kombinálva, a kereskedelmi miniszter úr elbírálása alatt áll.

Fölemlítendőnek tartom ezek után, hogy az óvodák hiánya a Temetőhegyi s városilag segélyezett magánóvoda megnyíltával kevésbé érezhető, továbbá, hogy a közvilágítás javítása végett Berdenich és Társa vállalkozókkal acetylen-gáz szolgáltatása iránt öt évre szóló szerződést kötöttünk, melynek alapján a város néhány több vonala egy központi telepről, az eddiginél nem nagyobb költséggel, de hasonlíthatatlanul jobban van ideiglenesen világítva.

Végül a hivatali személyzetben előfordult változásokat sorolom fel a következőkben:

Csolnok László tisztii főügyész, ki a várost 30 éven át szolgálta, súlyos betegség miatt távol levén, helyét a múlt évben dr. Csete Antal tiszteletbeli városi ügyész töltötte be, ki a főügyész lemondása után helyébe meg is választattott.

Suly Ede városi tanácsos helyébe a közgyűlés annak fiát, Suly László urat választotta.

Az újonnan rendszeresített rendőrfogalmazói állásra Horváth Béla iktató, ennek helyébe Rosos Károly, mindketten joghallgatók, választottak.

Az elhalt Racskó József negyedmester helyét a közgyűlés Hollósi Filep Istvánnal töltötte be.

Áttérek most már azoknak a statisztikai adatoknak a felsorolására, melyek adminisztrációnk állapotát, a város vagyoni helyzetét, a felügyelete alatt álló pénztárakat, intézeteket jellemzik s hivatali működésünknek és gazdálkodásunknak a tükrét képezik.

I. Ügyforgalom és tevékenység

Múlt évben összesen 13 közgyűlést tartottunk, melyeknek látogatottsága nem mindig volt kielégítő. A közgyűlés 188 határozatot hozott, melyek közül egy lett megfellebbezve. Tanácsülést húsz esetben tartottunk, s a tanács 1633 határozatot hozott. A polgármesteri iktatóba beérkezett és elintéztetett 12752 ügydarab, vagyis mintegy 2 ezer darabbal több, mint 1899. évben. Ezek közül elnöki és személyes ügy volt 134, adóügy 2845, katonaiügy 1355, iparügy 303, kórházi és illetőségi 1047, közegészség- és állategészségügyi 390, vegyes természetű ügydarab 2605. Az árvaszéki beadványok száma volt 1434 darab. A rendőrkapitányi hivatal beadványainak száma 5716. Községi bírósághoz beérkezett 1290 panasz. Ebből fizetés folytán megszűnt 474; egyezséggel befejeztetett 185; ítélettel befejeztetett 295. A többi tárgyalás előtt visszavonott.

Vidéki megkeresés érkezett a községi bírósághoz 129, végrehajtás alá került 216 ítélet; fellebbezés (járásbíróság elé vitel) történt 33 esetben.

II. Népeség

Az 1900. évben városunkban született 204 férfi 185 nő, összesen 389, törvénytelen születés 28. Elhalt 178 férfi, 168 nő, összesen 346. Ezek közül a kórházban elhalt 44 idegen illetőségű levonatván, a halálozások száma 302. Eszerint a népesség 87 fővel szaporodott.

Házasság 112 kötöttet.

A folyó év elején megejtett népszámlálás adatai szerint a város lakossága katonaság nélkül 14006 főből áll; ehhez adva a 352 főnyi katonaságot, lesz a népesség száma 14356. E szerint a lakosság az utóbbi 10 év alatt a 1700 fővel szaporodott. A község kötelékébe felvettünk három polgárt, elbocsájtást ugyanannyi nyert. Telepedési szándékát bejelentette 34 egyén. Névmagyarosítás volt 19 esetben.

III. Építkezés

Jelentékenyebb építkezések voltak múlt évben: a kiváló műízléssel épült s a város egyik nevezetességét képező püspöki kormányzói palota, továbbá a kir. törvényszéknél emelt toldalék, a város telkén épült posta és távirda épület és a vajgyár.

Építési engedély adatott új házra 20, toldalék-építésre 18, átalakításra 27.

IV. Közbiztonság.

A közrend nagyobb mérvű megzavarása a múlt évben nem fordult elő. A közbiztonság kielégítő volt.

Kihágási cselekményre vonatkozó feljelentés történt 425 esetben és pedig: rendőri kihágás 256, állategészségügyi 60, úrendőri 41, szabályrendeletbe ütköző 47, erdei 17, halászati kihágás 4.

Kihágások miatt kiszabott bírság összege 1549 korona 28 fillér. Befolyt 879 korona 28 fillér. Leíratott 131 korona. Hátralék 395 korona. Helyettesítő elzárás alkalmaztatott 39 esetben. Öngyilkosság 3. Tüzeset 5. Károsultak száma 10. Tűzkár 1880 korona.

Cselédkönyv kiadatott 181, igazolási jegy 29. Hatósági gondozásban részesülő elhagyott gyermekek száma 33. A cselédszerző intézet 17 férfi és 591 nőcseléd szegődését közvetítette.

Mulatságok és látványosságra kiadott engedélyek száma 60. Toloncok száma 300.

Veszetségi eset 2 fordult elő.

A mérlegek és súlyok ellenőrzése végett 3 ízben tartott szemlét a városi rendőrség, razziát pedig 18 esetben.

Marha-járlat⁹⁸ kiadatott 3155, átíratott 9340.

V. Vásárok és piac

Múlt évben tartott 7 országos vásárra felhajtott állatok száma:

Szarvasmarha	6094 darab
Ló	3914 darab
Sertés	402 darab

---

⁹⁸ Marhalevél: Hatósági bizonyítvány, amely igazolja az állat tulajdonjogát, továbbá azt, hogy az állat(ok) forgalomba hozatalának, más település területére vagy a tartási helyéről más tartási helyre történő szállításának állat-egészségügyi hatósági korlátozó intézkedés miatt nincs akadálya.

Juh	468 darab
Eladtak :	
Szarvasmarhát	2799 darabot
Lovat	752 darabot
Sertést	115 darabot
Juhot	28 darabot

A hetenként jegyzett piaci árak átlagai a következők:

Búza	14 kor. 20 fill.
Rozs	12 kor. 60 fill.
Árpa	12 kor. 40 fill.
Zab	10 kor. 60 fill.
Kukorica	10 kor. 40 fill.

métermázsánként. A széna métermázsája 5 korona, a szalma métermázsája 1 korona 90 fillér volt.

A tűzifa árak következők voltak:

4 köbméter hasáb cserfa	20–24 kor.
4 köbméter hasáb bükkfa	18–20 kor.
4 köbméter dorongfa	16–18 kor.
a helybeli faraktárakban.	

A közvágóhídon levágott állatok száma:

Szarvasmarha	1613 darab
Borjú	2785 darab
Ló	3914 darab
Sertés	2594 darab
Juh	1244 darab
Kecske	42 darab
Bivaly	36 darab
Frisling	317 darab

VI. Közoktatás.

A helybeli róm. kath. főgimnáziumban 1 igazgató s 14 tanerő 417 növendék tanításával és nevelésével foglalkozott, tehát a növendékek száma 26-al szaporodott.

Az állami polgári és felső kereskedelmi iskola tanerői két igazgatóból és 10 tanárból állottak. A polgári iskolai tanulók száma volt 194, szaporodás 14. Kereskedelmi iskolában 76, fogyaték 2.

Az angolkisasszonyok nőnevelő intézetében bennlakó növendék volt 102, külső növendék 82.

Irgalmas nővérek zárdájában belső növendék 78, külső növendék 593.

Népiskolai tankötelesek száma:

A római kath. elemi iskolában 460, ev. ref. népiskolába jár 104, ág. ev. népiskolába jár 21. Izraelita elemi iskolába jár 191. Óvodaköteles korban levő gyermekek száma volt 491. Ezekből a püspöki óvodába 76, a temetőhegyi óvodába 30 járt.

VII. Árva- és szegényügy

Gyámság alá került veszprémi illetőségű kiskorúak száma 139, ezekből vagyonnal bíró 32, vagyontalan volt 107.

Gondnokság alá helyezett 9 egyén, kik közül csak kettőnek volt vagyona. Örökbe fogadási eset volt 2. Osztályos egyezség létesült 35. Számadással tartozott gyám vagy gondnok 10.

A gyámhatóság felügyelete alá tartozó árvák

és gondnokoltak készpénze volt a gyámpénztárban 273184 kor. 67 fill.

Értékpapírok 104650 kor.

Ingatlan vagyonuk 21999 kor. 60 fill.

Ékszerek és drágaságokban 496 kor.

Névre szóló takarékpénztári betétekben 62006 kor. 22 fill.

Közsegélyben részesült és pedig hetenként készpénz segélyben 70 férfi, 121 nő, kiosztottunk közöttük 6051 korona 80 fillért.

Szegényházi ellátásban részesült 32 férfi 19 nő. Ezek közül múlt évben nyert felvételt 9 férfi 5 nő. Eltávozott 1 férfi, 1 nő. Elhalt 9 férfi, 6 nő.

A szegényház élelmezésére fordítottunk összesen 4985 kor. 03. fill.

A tagok ruházatára 606 kor. 36. fill.

Különféle házi szükségletre 1575 kor 62 fill.

A szegények kézi munkával kerestek 445 kor. 22 fill.

Ehhez adva a tavalyi maradványt lesz az összes keresmény 501 kor. 68 fill.

Kiadás 333 kor. 78 fill.

Maradvány 167 kor. 90 fill.

Megjegyzés: A kiadások részben az élelmezés javítására, részben pedig tetemkezési egyleteknél esedékes járandóságok fejében fizetettek.

Ezen kívül a felekezeti, társadalmi és magán jótékonyosság a legteljesebb elismerést érdemlő módon nyilvánult a szigorú tél miatt fokozott mértékben mutató szegénységgel szemben.

VIII. Közegészség

A városi orvos jelentése szerint a múlt évben kevésbé volt kielégítő. Ennek oka is a nagymérvű szegénységre, a rossz lakás és hiányos táplálkozási viszonyokra vezethető vissza. A betegségek nemei között első sorban az influenzát kell említenem, mely a hidegebb hónapokban grasszált városunkban.

Rágályos megbetegedés 51 esetben fordult elő.

A piac állandó ellenőrzés alatt állott, az utcai csatornák fertőtlenítették, a Temetőhegyi nagy tó 1067 korona költséggel kitisztított s az öntözés kellő mérvben történt a nyári hónapokban.

Az ipartelepek, fűszer-, élelmi cikk, pálinka mérőhelyiségek, vendéglők, kávéházak, fürdő, vágóhíd és egyéb nyilvános helyek gyakori szemlék útján ellenőriztettek s az észlelt hiányok megszüntetése iránt a kellő intézkedések megtörténtek.

Temetők és kopár helyek befásítása fokozatosan halad.

A közegészségügy érdekében s a városi orvos rendkívüli elfoglaltságán segítő tendő helyettesítéséről gondoskodott a közgyűlés bölcsessége.

IX. Háztartási és pénzügyek

A városi közpénztár költségvetésében előirányoztunk

bevétele	218600 kor. 94 fill.
Tényleg befolyt	273458 kor. 94 fill.
Kiadásra előirányoztunk	218584 kor. 04 fill.
Kiadtunk tényleg	251985 kor. 04. fill.
E szerint a maradvány	21,473 kor. 90 fill.

mely összegben azonban a költségvetésben előirányozott, de tényleg ki nem adott több rendbeli tétel s az előző évi fölösleg is bennfoglaltatik.

A város vagyoni állapotát a következő számadatok mutatják:

1. Jövedelmező ingatlanban	1000800 kor.
2. Nem jövedelmező ingatlan	162000 kor.
3. Ingó vagyon	15289 kor. 60 fill.
Összesen	1178089 kor. 60 fill.

E szerint a város vagyona 6912.06 koronával gyarapodott.

A szenvedő állapot 586642 kor. 60 fill. összehasonlítva a cselekvő vagyont képező 1178089 kor. 60 fillérral az eredmény 591447 kor. tiszta vagyont mutat.

A városi pénztár kezelése alatt álló letétek, alapok és alapítványok állaga a következő:

Letéti pénztár	231160 kor. 74 fill.
Iparengedély-díj	1250 kor. 53 fill.
Névtelen jótévő adománya ipariskolára	205 kor. 83 fill.
Iparostanonc-iskolai alap	3237 kor. 32 fill.
Mozgósítottak segélyalapja	2783 kor. 93 fill.
Somogyi Lászlóné keresztalap	423 kor. 14 fill.
Mészáros ipariskolai alap	642 kor. 82 fill.
Tallián Pálné alap	4622 kor. 07 fill.
Csermák emlékalap	30 kor. 19 fill.
Iparalap	582 kor. 25 fill.
Laszkalner Antal alap	878 kor. 20 fill.
Vasúti térítmény	345 kor. 70 fill.
Vízvezetéki tartalékalap	123 kor. 87 fill.
Állategészségügyi alap	887 kor. 03 fill.
Burghard János és neje elemi isk. alap	2093 kor. 59 fill.
Szépészeti és sétaútalap	612 kor. 53 fill.
Tűzoltó segélyalap	8 kor. 36 fill.
Járvány-kórházalap	5976 kor. 44 fill.
Temetőalap	12987 kor. 34 fill.
Pillitz Benő alap	20091 kor. 01 fill.
Husvéth János ipariskolai alap	2.045 kor.
Közegészségügyi alap	254 kor. 96 fill.
Weisz Elek és neje iparosokat segítő alap	1028 kor. 23 fill.
Kopátsy kezdő iparosok segélyalapja	9255 kor. 02 fill.
Tűzkár segélyalap	28154 kor. 76 fill.
Óvodaalap	49147 kor. 23 fill.
Szegényházalap	58971 kor. 31 fill.
Tisztviselők nyugdíjalapja	23332 kor. 49 fill.
Kórházalap	130500 kor. 08 fill.
Lázárházalap	38131 kor. 13 fill.
Gyámpénztári tartalék alap	11348 kor. 35 fill.
Gyámpénztári bírságpénz alap	20 kor. 70 fill.
Erzsébet szoboralap	752 kor. 05 fill.

X. Adóügy

A) Az 1900. évre kirótt állami adók a következők

Földadó	15941 kor 50 fill.
Házadó	67621 kor. 70 fill
Ezek után ált. jöv. adó	20517 kor 29 fill.
Átvitet:	104080 kor. 49. fill
Áthozat :	104080 kor. 49. fill
I. oszt. ker. adó	8302 kor. 50 fill.
II. oszt. ker. adó	9450 kor.
III. oszt. ker. adó	35463 kor. 75 fill.
IV. oszt. ker. adó	3760 kor.
Ezek után ált. jöv. pótagó	9623 kor. 43 fill.
Nyilv. számad. kötelezettek adója	15315 kor. 25 fill.
Általános jöv. pótagó	4596 kor.
Tőke kamat adó	13118 kor. 74 fill.
Ált. jövedelmi pótagó	4635 kor. 61 fill.
Összesen:	208346 kor. 77. fill.
Évi szaporulat	1937 kor. 37 fill.
Leírás az év közben	9744 kor. 77 fill.
Befolyt pedig	182079 kor. 18 fill.
a közvetlen fizetőkön kívül.	

B) Községi pótlék

Kirovatott a városi adóhivatal kimutatása szerint	57630 kor. 18 fill.
Befolyt	57843 kor. 56 fill.
Törlés	2545 kor. 01 fill.
Szaporodás	436 kor. 82 fill.
Hátralék előző évről fönmaradottal	7576 kor.

C) Közmunka előírás

Értéke	3875 kor. 20 fill.
Hátralék	1234 kor.
Összeg:	5109 kor. 20 fill.
Befolyt készpénz	1863 kor. 90 fill.
Maradt:	3240 kor. 30 fill.
Természetben leszolgáltatott	1675 kor. 20 fill.
Hátralék	1570 kor. 10 fill.

D) Vízadó

Kivetés	30616 kor. 43 fill.
Erre s az előző évi hátralékra befolyt	30189 kor. 87 fill.
Hátralék:	1800 kor.

E) Fogyasztási adó

Pótlék befolyt	15003 kor. 32 fill.
Italmérési kártalanítás	9188 kor. 60 fill.

F) Öntözési díj

Kirovatott	804 kor. 80 fill.
Előző évről hátralék	378 kor. 58 fill.
Összesen:	1183 kor. 38 ill.
Befolyt	677 kor. 75 fill.
Hátralék:	505 kor. 63 fill.

G) Helypénzből

Befolyt	16404 kor. 08 fill.

H) Legelőbér

Kirovatott	4960 kor. – fill.
Előző évről hátralék	1980 kor.
Összesen:	6940 kor. – fill.
Befolyt	6340 kor.
Hátralék	600 kor.
D Csőszbér.	
Kirovatott	4014 kor. 94 ill.
Előző évi hátralék	1377 kor. 72 fill.
Összesen:	2392 kor. 66 fill.
Befolyt	747 kor. 03 fill.
Hátralék:	1645 kor. 63 fill.

XI. Ipar és kereskedelem

A városi tanács, mint I. fokú iparhatóságához iparendélyért beadott kérvények száma 92, több az előző évinél 28-cal.

Kiadott a tanács képesítéshez kötött iparra 45, egyéb iparra 13 igazolványt, 1 telepengedélyt, kereskedésre 32 engedélyt. Az ipar lajstromból töröltetett 18 iparos és kereskedő, kettővel kevesebb mint az előző évben.

Az ipartestületnél történt tanonc szegődtetés 155, tanonc szabadítás 102, munkába lépett 629 segéd, kilépett 471 segéd, munkakönyvet nyert 123 segéd, ideiglenes igazolványt 2 segéd.

Az ipartestület tagjainak száma 5212. A békéltető bizottság közreműködött 7 esetben. Az Ipartestülethez érkezett beadványok száma 504.

Iparostanonc-iskolánk, mely a városi képviselők kebeléből kiküldött bizottság felügyelete alatt áll, s mely bizottság 5 ízben gyűlt össze, az év folyamán 4 tanárral teljesítette feladatát és 289 tanoncot oktatott. Bevétele volt 2845 kor. 24 fill. Kiadása volt 2594 kor. 52 fill.

Az iparhatósági megbízottak Kelemen Imre elnök és Gunszt Ignác jegyző vezetése alatt teljesítették a lehetőség szerint törvényszerű feladataikat.

Kereskedelmünk sokszor panaszolt pangása mellett tán mégis némi föllendülés látszatát adja az a körülmény, hogy a helybeli vasúti szállítmányok után fizetett pótdíj 12695 korona 47 fillérre szaporodott.

A kereskedelmitanonc-iskola szintén megfelelt feladatának 5 tanerővel 40 tanulót részesítvén szakbeli oktatásban.

A veszprémi kerületi betegsegélyező pénztár bevételeinek összege 25.023 korona 46 fillér. Kiadása 24.180 korona 25 fillér. Tagok száma 1900. év végén 2689.

A választott bíróság egy panaszos esetben járt közben helyt adó határozattal.

A helybeli posta és távírda forgalmát mutatják a következő adatok:

Bevétel értékcikkekben	80458 kor.
Tárcaszerű bevétel	14681 kor. 05 fill.
Utalvány bevétel 43602 drb után	252088 kor. 09 fill.
Csekk forgalom	2744020 kor. 09 fill.
Táviratfeladás	11658 darab
Táviratleadás	21052 darab
Távírda jövedelem	10376 kor 69 fill.
Kifizetett utalvány 49930 db után	3181995 kor. 39 fill.
Kifizetett csekk 543 db után	398537 kor. 11 fill.
Ajánlott levél feladatott	38692 darab
Ajánlott levél étkezett	50674 darab
Közönséges levél jött	759850 darab
Kocsi posta feladás	23344 darab
Kocsi posta érkezés	41106 darab

XII. Katona ügyek

Az 1900. évi újoncállításra felhívott hadkötelesek száma:

I. korosztályból	128
II. korosztályból	71
III. korosztályból	33
Összesen	232
Besoroztatott	54

Idegen járásbeli hadköteles vizsgáltatott 39, bevált 15,

Idegen járás területén állíttatott 34 hadköteles veszprémi ifjú. Közülük bevált

11. Utóállításra ment 8 hadköteles

A beszállásolási adatokat a következő adatok adják.

Átvonuló katonaság volt:

Törzstiszt	48
Tiszt	424
Legénység	4758
Ló	544

Tiszti szállások után bevettünk összesen 2527 kor. 64 fillért. Kiadtunk 5064 korona 70 fillért.

XIII. Gazdaság, erdészet

A tavaszi munkálatok múlt évben is a zord idő miatt megkéstek, a váltakozó időjárást az őszi vetések, különösen a rozs nagyon megsínylette az egész határban.

Árpa, zab, kukorica, krumpli és répa meglehetősen termést adott, különösen kedvező idő volt a takarulás idején.

Közlegelőre járó állatok száma a következő volt:

Tehén	314 darab
Gulyabeli marha	227 darab
Ökör	137 darab
Csikó és szamár	82 darab
Igásló	151 darab
Birka	274 darab
Vágómarha	40 darab
Sertés	1616 darab

A kőbányában fejtettünk	552 ölet
Tavalyi maradvány	141 öl
Összesen	693 öl.
Ebből a pásztorház építéshez szállítottunk	97 ölet.
Eladtuk a postaház építéshez	37,1 ölet
Magánosoknak	96 ölet
Kövezésre felhasználtunk	21 ölet
Maradt	108 öl

A mértékhitelítő hivatal jövedelme volt 1562 kor. 92 fill. A köztemetők jövedelme 1057 korona.

Beszereztünk 2 pár igás és egy pár futó lovat, 3 igás kocsit, egy könnyű kocsit, 4 pár szerszámot minden hozzávalóval, összesen 3779 korona értékben.

A városi erdőkben 442 méter tűzifát vágunk le és 16 darab szálfát.

Árverésen eladtunk 1763 darab szálfát.

Elültettünk az alsó erdőn tölgycsemetét 52.000 darabot, fenyőt 4000 darabot. Elraktunk 20 mm [métermázsa] tölgymakkot.

A cser-erdőn fekete fenyő-csemetét 25.000 darabot, tölgymakkot 10 mm. Táborálláson 52.000 fenyőcsemetét és 10 mm. tölgymakkot.

Ezenkívül a táborállási csemetekertben cserépszindelyes pásztor kunyhót építettünk, a felső városi faiskolában levő vadgesztenye-csemetéket átiskoláztuk, a Nagymezőn kihalított 4 kat. hold gyermek-játszóteret 270 darab akác suhánkkal körül ültettük és felárkoltattuk.

Végül a város különböző pontjain és a sétaterén összesen 873 darab facsemetét ültettünk.

Ezzel bezárva évi jelentésemet, magamat és tisztársaimat a tekintetes közgyűlés jóindulatú bizalmába ajánlva maradok hivatalbeli kész szolgája:

Szeglethy György
polgármester

1902⁹⁹

Tisztelt Közgyűlés!

Elérkezett ismét ideje annak, hogy szervezési szabályaink szellemében az elmúlt év tevékenységéről leszámoljak, küzdelmeit, törekvéseit felsorolni, eredményeit híven ismertetni megkíséreljem, hogy a város képvisellete is a maga és hatóságának működéséről igaz képet szerezhessen s felette igazságos bírálatot mondhasson.

Az 1902. esztendőöt átadtuk a múltnak; a múltnak, de nem a feledésnek. Városunk történetének egy lapját ismét lezártuk, illő is hogy áttekintsünk fölötte, vajon mit írtunk fel e lapra, mi esik abból javunkra s mi az a teher, mit vele szembe állítanunk kell, hogy tudjuk a mostani esztendőnek, ennek a fehér lapnak javára mit írhatunk maradvány gyanánt.

A fa minden esztendőn megújítja, meg leveti lombját, de évgyűrűinek száma mindannyiszor szaporodik; ez évgyűrűk növekedést, izmosodást jelentenek; a városok korszerű fejlődése kell, hogy hasonló legyen a fához, mely lassan bár, de folyton gyarapodik.

A vidéki városok fejlődése, gyarapodása nem partikuláris érdek; nagy nemzeti feladat az, melyért önzetlenül küzdeni, ha kell áldozatokat hozni, hazafias kötelesség.

E küzdelem ellenséges körülmények között, anyagi eszközök hiányában, lehet egy ideig meddő és sivár, de eredményei mégis kimaradhatatlanok minden esztendőben.

Közéletünk egy jelese, kit míg élt a magyar demokrácia mintaképének tekintettek, a nagy közigazgatási viták idején vetette fel az eszmét, hogy az ország gazdasági és kulturális haladásának legfőbb emeltyűjét a vidéki városok fejlesztésében kell keresni. Legyen minden város a maga vidékének kulturális központja, a szellemi és gazdasági élet emporiuma,¹⁰⁰ hol az ország egy-egy darabjának legjobb erői vállvetve küzdjenek azoknak a nagy céloknak megvalósításán, melyek az egész nemzet haladását, jólétet biztosíthatják, hol az értelmes magyar polgárság várat rakjon hazafiságának, templomot kultúrájának, palotákat a jólétnek, melyekből az egész környékre a boldogulás s a nemzeti föladatak

---

⁹⁹ Veszprém rend. tan. Város 1902. évi közigazgatásáról. A rend. tan. város 1903. évi március 30-án megtartott tavaszi közgyűlése elé terjeszti: SZEGLÉTHY GYÖRGY polgármester. Veszprém, 1903. VESZPRÉM REND. TAN. VÁROS KÖZÖNSÉGÉNEK KIADÁSA. Bibliotheca Episcopatus Wesprimiensis 13058

¹⁰⁰ forgalmi vagy kereskedelmi gócpont

ilyetén megosztása révén az egész országra a jólét meleg fénye áradjon. Eme nagy feladatok teljesítésében nem szabad csüggednünk a külső támogatás hiánya vagy elégtelensége miatt sem, hisz az áldozat, mit nagy erőfeszítések árán meghozunk, a haza oltárára kerül.

Ez a szellem, ez a törekvés vonul át városunk múlt évi törekvésein, s ezeknek a becsületes törekvéseknek a sikere, reméljük, előbb-utóbb be fog következni. Addig is merítsünk jutalmat, reményt, kitartást e közmondás erejéből: *In magnis et voluisse sat [est].*¹⁰¹

I. Közigazgatásunk

A városi képviselők választás alá eső tagjai egy részének megbízatása múlt évben lejárván, Kolossváry József vármegyénk alispánja a törvényhatóság útján az új választás vezetésére dr. Óvári Ferenc megyei és városi bizottsági tagot küldötte ki, kinek vezetése alatt a választás mind a hat kerületben múlt év január 30-án általános érdeklődés mellett megtörtént, mely alkalommal a választópolgárok a szó teljes értelmében szabadon érvényesíthették akaratukat. Az új képviselőkkel kiegészített testület február hó 24-én alispánunk elnöklete alatt megalakult, s működését megkezdette. Ha az a nagy ambíció, mit egyesek a polgárság bizalmának elnyerésére kifejtettek, váltig megmarad, a közügyek iránt való érdeklődés tekintetében a legmagasabb várakozással lehettünk eltelve. Hogyan felelt meg az eredmény várakozásunknak, azt a jövő fogja megmutatni. A képviselők számarányának a népszámlálás adataival összehangba hozatala s a megválasztott előjárók, községi képviselővé választhatása iránt az alakuló közgyűlésen felvetett kérdések megoldása részben a szervezési szabályrendelet átalakítására, részben a felsőbb hatóságok döntése alá tartozik.

Szervezési szabályainkat illetőleg haladás nem történt, a kész javaslat még nem volt tárgyalható, mert a városok közigazgatásának állami rendezése, melyre szabályrendeletünk is építendő, mind e mai napig függőben van. Egyéb szabályrendeleteink körül a cselérendtartásról szólót égető napi kérdések alapján módosítottuk s jóváhagyás alá terjesztettük. Hogy szegényházunkban a szükséges rendet s a bent lakók nyugalalmát biztosítsuk, új házirendet alkottunk, mely a fölvetel körüli eljárástól a temetkezési intézkedésekig az ápoltak összes életviszonyait felöleli, intézkedést tartalmaz oly esetekre is, mikor a rend fenntartásának érdeke szigorúbb eszközöket igényel, az intézkedés jogát azonban ily esetben a v. tanácsnak tartja fenn. A zárórákról alkotott szabályrendelet módosítását az illető üzletemberek érdekeire való tekintettel, szintén megkísérlet-

---

¹⁰¹ Nagy dolgokban a szándék is tiszteletet érdemel.

tük, de eredménytelenül, mert a módosításokat a kir. belügyminisztérium nem szentesítette. Pótoltuk a hordár és bérszolga iparra vonatkozó szabályrendelet hiányát; a megalkotott új szabályrendelet jóváhagyás alatt áll.

Városunk tanácsa múlt évben is buzgó működést fejtett ki a közérdek szolgáltatában; nem egy üdvös eszmét vetett föl s valósított meg, melyeknek hatása városunk külső képén is észlelhető. Egyes tagjai ritka önzéstelenséggel teljesítettek több nehéz és fáradságos ellenőrző feladatot. Az előljáróság is híven megfelelt feladatának, mit az alábbi tevékenységi kimutatás is igazol.

Itt említtem fel, hogy a rendőrséget a haláleset-fölvételek és leltározások nem oda tartozó teendőitől fölmentettük, s a leltározást az árvaszéki ülnökre bíztuk, kinek ezért 400 kor. tiszteletdíjat adtunk, de tartozik a 4 koronát túlhaladó leltározási díjat a v. pénztárba befizetni, s egy mellé beosztott közeggel a községi bírósági ügyeket is, melyek eddig a polgármestert akadályozták egyéb teendőinek ellátásában, intézni; gondoskodott ezenkívül a közgyűlés a pénztáros és az ellenőr esetleges helyettesítéséről, mit egy fölmerült betegségi eset követelt.

A segéd- és kezelőszemélyzet sorában következő változások állottak elő: Az állatorvosi állás, mellyel a hússzemle, a város állatainak és a vásárok ellenőrzése együtt jár, miniszteri leirat alapján betöltendő lévén, erre az állásra, melyet eddig a helyben székelő állami állatorvosok láttak el, új pályázatot hirdettünk.

Faiskoláink kezelésére Nagy Lajos elemi iskolai igazgató lemondása folytán Androvics István elemi iskolai tanítót választottuk.

II. Jótékonyság.

Kegyeletes szokásunk e helyen külön lapot szentelni azoknak a nemes szíveknek, kik a közérdek előmozdítására kisebb-nagyobb áldozatokat hoztak. Álljon itt magasztos példájuk annak az igazolására, hogy valamint a múltban egész sorozata a jótékonyságnak díszítette városunk történetének a legdíszesebb lapját, úgy e mai, önzőnek mondott kor is versenyre kel e téren a múltak dicső hagyományaival. Városunk sorsa, haladása, jövője felett nincs okunk kételkedni addig, míg az önzéstelen jótékonyságnak, a felebaráti szeretetnek nemes példáival találkozunk.

A) Kórházi alapítványok

Év	Ajándékozott	frt	kr
1826	Tallián Imréné	6000	
1826	Ellvizler József	600	
1826	Findele József	170	

1827	Vajki György	500	
1828	Kolossváry Sándor kanonok	1000	
1828	Kolossváry Sándor kanonok	257	
1828	Kolossváry Sándor kanonok	150	
1831	Kolossváry Sándor kanonok	200	
1831	Szalabéri Horvát Imre	400	
1831	Majerberger Antal	100	
1831	Külley János nagyprépost	13135	44
1831	Kopácsy József püspök	600	
1831	Francz Ádám	100	
1831	Horváth Erzse	100	
1833	Kopácsy József püspök	500	
1834	Laszkalner Antal kanonok	100	
1835	Kopácsy József püspök	500	
1835	Laszkalner Antal kanonok	100	
1835	Német Jakabné	100	
1836	Pongrácz József ősi-i plébános	175	
1837	Kolossváry Sándor kanonok	80	
1837	Skultéti János	300	
1838	Kolossváry Sándor kanonok	300	
1838	Horváth Gábor	111	06
1840	Schnufphager Gy kanonok	300	
1841	Kopácsy József püspök	1000	
1842	Kopácsy József püspök	200	
1843	Kolossváry Sándor kanonok	1000	
1843	Schreiner János	150	
1843	Bogdányi N. kanonok	702	24
1848	Laszkalner Antal kanonok	1000	
1853	Kovács Gáborné	230	
1854	Schmidt Mihályné született Bauman Katalin	504	53
1854	Kocsi Horváth Sámuel	1500	
1855	Nedeczky-féle alapítvány	12340	18
1855	Pribék István kanonok	500	
1855	Tomler Julianna Mikovics-féle alapítvány	5625	34
1857	Markl Ignác kanonok	6150	
1857	Pribék István kanonok	361	
1860	Győröcskey György	297	84
1862	Veszprém város közönsége	500	
1866	Kammersperger Antal	200	

1872	Csete Antal kanonok	1050	
1876	Rosos István	600	
1876	Tallián Pálné	3000	
1877	Plosszer Ferenc kanonok	1007	
1877	Kovács Zsigmond püspök	1000	
1879	Rosos István	400	
1880	Ferenczi Mária	100	
1884	Venczl Józsefné	100	
1884	Forintos István kanonok	100	
1884	Schveiger Józsefné	202	72
1885	Böhm József	200	
1885	Baks Dóra	1073	83
1886	Kis Sándor	2256	88
1886	Illés Antónia	100	
1886	Szalai Imre	1050	
1887	Szelmejer Károly	150	
1887	Tarányi Ferenc kanonok	1000	
1887	Szabó György kanonok	200	
1889	Mak Jánosné	50	
1891	Rothausser Farkas és neje	209	06
1891	III-ik Segélyegylet	152	96
1892	Freistedtler Antal	200	
1892	Tallián Lázár c. püspök	100	
1893	Szabó György kanonok	100	
1896	Jagasics Mária	1044	86
1896	Veszprémi Takarékpénztár	10000	
1898	Burghardt Jánosné	100	
1898	Somogyi Lászlóné	300	
1899	Ruttner Sándor	200	
1899	Tuszkau Majer	400	
1900	Szabó György kanonok	600	
1900	Forster Gyula	110	
1900	Somogyi Mihály	412	
1901	Wurda Manó	400	
1901	Megyebál jövedelem	752	78
1902	Nay Jakab és neje	200	
1902	Veszprémi kereskedő ifjak betegség-egylet	2910	77

1902	Báró Hornig Károly m. püspök	20000 ¹⁰²	
1902	Vogronics Antal	400	

B) Szegényházi alapítványok

Év	Ajándékozott	frt	kr
1889	Tallián Lázár c. püspök	1000	
1889	Névtelen jótévő	100	
1889	II-ik segélyegylet	1187	88
1889	Devics József kanonok	100	
1890	Vogronics Antal kanonok	80	
1890	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1890	Szabó György kanonok	100	
1890	Veszprémi káptalan	160	
1890	Dr. Bezerédj Viktor	80	
1890	III-ik segélyegylet	1000	
1890	Báró Hornig Károly püspök	400	
1890	Veszprémi takarékpénztár	160	
1890	Vogronics Antal kanonok	100	
1890	Köves Béla és Suly László	100	
1890	Dr. Bezerédj Viktor	80	
1890	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1890	Névtelen jótévő	100	
1890	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1890	Dr. Pilitz Benő	150	
1890	Báró Hornig Károly püspök	400	
1891	Veszprémi káptalan	160	
1891	Névtelen jótévő	80	
1891	Vogronics Antal kanonok	80	
1891	III-ik segélyegylet	152	98
1891	Devics József kanonok	100	
1891	Veszprémi takarékpénztár	160	
1891	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1891	Dr. Bezerédj Viktor	80	
1891	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1891	Névtelen jótévő	100	
1892	Jagasics Mária	80	
1892	Vogronics Antal kanonok	80	

¹⁰² Mai értéken (2023) megfelelt 52 440 000 Ft-nak

1892	Veszprémi takarékpénztár	160	
1892	Tallián Lázár c. püspök	150	
1892	Heiszler Ferenc	200	
1892	Báró Hornig Károly püspök	400	
1892	Freistädttler Antal	50	
1892	Veszprémi ifjúság	127	01
1892	Futacsi Jánosné	130	
1892	Dr. Bezerédj Viktor	80	
1892	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1892	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1892	Névtelen jótévő	80	
1892	Veszprémi káptalan	160	
1893	Devics József kanonok	100	
1893	Vogronics Antal kanonok	80	
1893	Báró Hornig Károly püspök	400	
1893	Veszprémi takarékpénztár	160	
1893	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1893	Névtelen jótévő	80	
1893	Dr. Bezerédj Viktor	80	
1893	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1894	Vogronics Antal kanonok	80	
1894	Tallián Lázár c. püspök	100	
1894	Veszprémi takarékpénztár	160	
1894	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1894	Névtelen jótévő	80	
1894	III-ik segélyegylet	200	
1894	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1894	Dr. Bezerédj Viktor	80	
1895	Vogronics Antal kanonok	80	
1895	Fodor Lászlóné	80	
1895	Veszprémi káptalan	320	
1895	Veszprémi takarékpénztár	160	
1895	Báró Hornig Károly püspök	800	
1895	Devics József kanonok	100	
1895	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1895	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1896	Veszprémi takarékpénztár	160	
1896	Báró Hornig Károly püspök	400	
1896	Kemenes Ferenc kanonok	80	

1896	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1896	Névtelen jötevő	80	
1896	Veszprémi takarékpénztár	4000	
1897	Veszprémi káptalan	160	
1897	Báró Hornig Károly püspök	400	
1897	Tallián Lázár c. püspök	101	59
1897	Névtelen jötevő	80	
1897	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1897	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1898	Veszprémi káptalan	160	
1898	Katolikus kör	125	
1898	Somogyi Lászlóné	100	
1898	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1898	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1898	Névtelen jötevő	80	
1898	Báró Hornig Károly püspök tiszteletére a káptalan	2000	
1899	Devics József kanonok	50	
1899	Veszprémi püspökség	400	
1899	Ferenczy Ottilia	80	
1899	Veszprémi káptalan	160	
1899	Névtelen jötevő	80	
1899	Dr. Óváry Ferenc és neje	80	
1899	Kemenes Ferenc kanonok	80	
1900	Ferenczy Ottilia	200	
1900	Báró Hornig Károly püspök	800	
1900	Szabó György kanonok	200	
1900	III-ik segélyegylet	50	
1900	Móznér Ferencné	50	
1900	Rothauser Mór	10	
1900	Vogronics Antal kanonok	200	
1900	Veszprémi káptalan	320	
1900	Névtelen jötevő	160	
1900	Somogyi Mihály	212	
1900	Kemenes Ferenc kanonok	160	
1900	Báró Hornig Károly püspök	800	
1900	Dr. Óváry Ferenc és neje	160	
1901	Wurda Manó	400	
1901	Dr. Bezerédj Viktor	160	
1901	Veszprémi káptalan	320	

1901	Kemenes Ferenc kanonok	160	
1901	Dr. Óváry Ferenc és neje	160	
1901	Dr. Bezerédj Viktor	160	
1901	Névtelen jótévő	160	
1901	Báró Hornig Károly püspök	800	
1901	H. L.	20	
1902	Veszprémi káptalan	329	
1902	Vogronics Antal hagyománya	500	
1902	Névtelen jótévő	160	
1902	Kemenes Ferenc kanonok	160	
1902	Dr. Óváry Ferenc és neje Szilber Vilma	160	
1902	Báró Hornig Károly püspök	800	
1902	Dr. Bezerédj Viktor	160	
1902	Horánszky Lajos	25	
1902	Kereskedő ifjak	70	

C) Lázárházi alapítványok

Év	Ajándékozott	frt	kr
1807	Plank József	50	
1808	Veszprémi nemesség	732	13
1808	Veszprém város közönsége	1464 ¹⁰³	26
1810	Özv. Ray Györgyné	1000	
1810	Richter János és neje	100	
1810	Nedeczky Károly	100	
1810	Tallián Imréné	200	
1810	Tolka Márton	1584	15
1810	Tallián Pál	100	
1810	Márkus Ignác	400	
1810	Ficzli Ferenc	404	
1810	Kurbéli György püspök	3300	
1810	Kolossváry Sándor kanonok	494	35
1815	Herman Antal	100	
1816	Brandstetter József	150	
1816	Müller Joachim	300	
1818	Csonka Ilona	100	
1821	Sándor Ferenc	200	
1826	Pápai Juliánna	193	26

¹⁰³ Ma értéken (2023) megfelelt 3 087 576 Ft-nak.

1826	Ányos Antalné	500	
1828	Tallián Imréné	1750	
1828	Pammer Mihály	160	
1828	Jabtiz Mária	220	
1830	Lekovics N. kanonok	400	
1834	Materényi Borbálya	100	
1835	Materényi Borbálya	100	
1842	Kopácsy József hercegprímás	200	
1847	Foki Katalin	100	
1848	Veinhardt József	500	
1849	Kocsi Horváth Sámuel	1000	
1849	Kocsi Horváth Sámuel	400	
1849	Veinhardt József	2211	99
1853	Horvát János	200	
1871	Veszprémi Takarékpénztár	300	
1876	Tallián Pálné	2000	
1879	Ruttner János	100	
1885	Paks Dóra	207	50

Városunk a maga szűkös viszonyaihoz mérten szinten jelentékenynek mondható áldozatot hozott a közérdeknek azon a nagyszabású jótékonyaságon kívül, melyet évről évre a közsegélyre szorultak és az elhagyott gyermekek fölsegélyezésére gyakorol.

A magán jótékonyaság terén első helyen említjük Hornig Károly megyéspüspökünk ritka bőkezűségét, mely a szigorú tél nyomorát sok száz családra nézve egymaga tette elviselhetővé. A veszprémi káptalan, mint mindig, úgy a múlt évben is nagy mérvben hozzájárult a köznyomor enyhítéséhez.

Elismerésre méltó működést fejtett ki a helybeli jótékony nőegylet az un. házi szegények felsegélyezésében s a szegény gyermekek felruházásában, valamint az izr[aelita]. nőegylet is. Az angolkisasszonyok, irgalmas nővérek és a szent Ferenc-rendiek múlt évben 3426 kor. 72 fillért juttattak szt. Antal perselye útján a szegényeknek.

Egy nagyon szükséges kérdés megoldására is megmutatta jó példájával az utat báró Hornig Károly megyéspüspökünk a kisajátítási alap megteremtésével, melynek 2393 korona 73 fillért ajándékozott.

A városi nyugdíj-alap ez évben is fényes ajándékban részesült egy magát megnevezni nem akaró nemes szívű polgártársunk jóvoltából, ki ez évben is 2000 koronát juttatott az említett célra.

Ugyanaz a kéz az iparostanonc-iskolának is juttatott 100 koronát, melyhez a Veszprémi takarékpénztár is 20 koronával járult [hozzá].

A város közgyűlése, a pápai ev. ref. egyháza építkezési céljaira 200 koronát, a veszprémi főgimnázium diák segélyező-egylete részére 100 koronát, s az irgalmas nővéreknek temetkezési célokra 800 koronát szavazott meg; megszavazott továbbá Kossuth Lajos szobrára 200 koronát, Rákóczi Ferenc szobrára 100 koronát.

III. Az év eseményei

Annál a viszonynál fogva, mely a város és annak országgyűlési képviselője között fönnáll, kettős örömmel fogadtuk Horánszky Nándornak kereskedelmi miniszterré történt kineveztetését. Örömünk sajnos csakhamar gyászra vált a miniszternek egész országunkra nagy veszteséget jelentő gyors elhalálózásával. Gyászuk kifejezését a város küldöttei személyesen tolmácsolták városunk képviselője Horánszky Lajos előtt, ki az elhunytban atyját veszítette.

A megürült kereskedelmi tárca dr. Láng Lajos kezébe ment át, kit úgy is mint volt megyebeli országos képviselőt s a közig[azgatási]. bizottság tagját küldött-ségileg üdvözlöttünk, s fölkértük egyúttal városunk érdekeinek fölkarolása iránt, mely kérésünkre a minisztertől biztató válasz nyertünk.

Hazafias ünnepély színhelye volt városunk múlt év szeptember 19-én Kossuth Lajos születésének 100-ik évfordulója alkalmából. Ez emlékezetes napot Fejes Dániel v. tanácsos indítványára a képviselő-testület isteni tisztelettel egybekötött városi díszközgyűléssel ünnepelte meg, melyen dr. Csomasz Béla v. képviselő mondott a díszközgyűlés jegyzőkönyvében is megörökített ünnepi beszédet, s melyen a v. képviselők nagy számban, valamint a helybeli '48-as honvédek, s több társaskör képviselői részt vettek. Ugyan e napon Horánszky Lajos városunk orsz. képviselője közönségünk megbízásából koszorút tett hazánk nagy fiának sírjára s részt vett a mauzóleum alapkövének letételében; a városunkban élő '48-as honvédeket pedig a város megvendégelte.

A kereskedelmi iskolai szaktanárok országos egyesülete rendes közgyűlését múlt évi szept. hó 28-án városunkban tartotta meg, melyen 68 szaktanár vett részt Péter János és Orbán Ferenc egyesületi alelnökök vezetése alatt. A kongresszust a közoktatásügyi kormány képviselőjében dr. Fenyvessy Ferenc vármegyénk főispánja nyitotta meg a vármegyeház dísztermében, s a székváros nevében is üdvözölte a jelenvoltakat, kik a város díszbédje után testületileg részt vettek ugyanazon napon városunk jeles szülőiteinek, a művész testvéreknek Szigeti Józsefnek és Szigeti Imrének szülőházaikon elhelyezett emléktáblák leleplezésére rendezett emlékezetes ünnepélyeken.

Itt említem fel, hogy a r. kath. főgimnázium hazafias tanárai és tanulói Ányos Pálnak a Szt. Ferenc-rendiek temploma alatt porladozó költőnek nyugvó helyét szintén emléktáblával jelölték meg.

Gyönyörű fekvésénél fogva is nevezetes a László-dombon épült kápolna, melyet dr. Fejérváry József pápai prelátus újra épített, megnagyobbított s művészileg felszereltetett, mi által az épület és festői környéke szép összhangba jutottak, úgy hogy a László-domb és szép ünnepek közt múlt évi szept. 8-án maga megyés püspökünk által fölszentelt új temploma egyik nevezetességeivé lettek városunknak.

Legfelsőbb helyen is méltatásra talált az a sokoldalú tevékenység, melyet Rainprecht Antal püspöki jószágkormányzó gazdasági bizottságunk tevékeny elnöke, a közügyek, különösen a mezőgazdaság terén tanúsít. A Ferenc József-rend lovagkeresztjével kitüntetett tagját közgyűlésünk is ez alkalomból melegen üdvözölte.

A kivándorlás megakadályozása végett az O.[rszágos] M.[agyar] G.[azdasági] E.[gyesület] által június 28. és 29-én Siófokon rendezett kongresszuson a város kiküldöttje is megjelent.

Petőfi Sándor szobrának Almádiban július 31-én szép ünnepek közt történt leleplezésén a város közönsége magát küldöttséggel képviseltette, s a magyar Tyrtaeus¹⁰⁴ szobrára babérkoszorút helyezett.

Városunk talajának őstörténelme ismeretéhez becses adattal járult Laczkó Dezső főgimnáziumi tanár, ki a Jeruzsálemhegyi kőbányában teljesített tudományos kutatásai közben egy felső tryas korbeli fosszilis teknősbéka-kövületet talált, mely becses lelet a tudományos világban ritkaságánál fogva nagy feltűnést keltett.

Mély sajnálattal emlékezem meg végül még itt vépi Vogronics Antal pápai prelátusnak, városunk egyik jótevőjének múlt évi április 19-én, Weisz Jakab városi képviselőnek július 23-án s Paál Dénes nyugalmazott kir. főmérnöknek október 18-án történt elhunytáról.

IV. Egyletek és társulatok

Városunk és vármegyénk érdekében nagy fontosságú egyesület keletkezett a múlt évben dr. Fenyvessy Ferenc főispán védnöksége alatt, melynek célja a város és megye területén létező s tudományos vagy művészi értékkel bíró műkinccseket, régiségeket egybegyűjteni, az elkallódástól megmenteni és mindenkinek

---

¹⁰⁴ Tyrtaeus (Kr. e. 7. század közepe) görög elégikus költő volt Spártából, akinek műveiről azt feltételezték, hogy öt könyvet töltenek meg.

hozzáférhetővé tenni. A gyűjtés felsőbb támogatás mellett legszebb sikert ígéri s eredménye: A vármegyei múzeum egyik méltó büszkesége leendő a vármegye székvárosának.

Önkéntes Tűzoltó egyesületünk, buzgó parancsnokságának kezdeményezésére múlt évben több értékes eszközzel gyarapodott, mi csak úgy volt lehetséges, hogy az egyesület anyagi viszonyainak rendezését a képviselő-testület jelentékeny évi segély alakjában magára vállalta. Derék tűzoltóink bár Istennek hála a múlt év csaknem teljesen vérszmentes volt, készültségük és gyakorlottságuk folytán, mellyel az egri versenyeken első díjat nyertek, meg is érdemelik a város támogatását.

Szép ünnepély folyt le az izraelita jótékony nőegylet körében múlt év március 31-én amikor is e derék egyesület Weisz Elekné elnökle alatt díszközgyűlést tartott, s számot adott dicséretes működéséről, mely félszázad óta gyakorolja az emberszeretet magasztos erényét. A jótékony nőegylet is múlt évben ünnepelte fennállásának 30-ik évfordulóját, mely özv. Véghely Dezsóné elnökle alatt isteni tisztelettel kezdődött s a megyeház dísztermében május 11-én tartott díszközgyűlésben nyert dr. Fenyvessy Ferenc főispán, dr. Óvári Ferenc és dr. Rédey Gyula szónoklataikban kellő méltatást.

A város közgyűlése a nőegyletek áldásos működéséről ez alkalomból szintén megemlékezvén őket hathatós működésükért meleg hangban üdvözölte.

Két új társadalmi kör is alakult a múlt évben városunkban a Vörösmarty-kör és Kossuth Lajos-kör közművelődési célokra s alapszabályaik felsőbb megerősítést nyertek.

V. Kórházunk

Nyilvános jelleggel felruházott kórházunk programszerű kiépítése báró Hornig Károly 20000 koronás alapítványának s az orsz. vöröskereszt egyesületnek segélyével jelentékeny haladást tett.

Megkezdődött ugyanis egy új kórházi pavilon építése 33604 korona költségelőirányzattal. A kórháztelek nyugati oldalán, szellős magaslaton tervezett építkezés szeptember hó 14-én ünnepélyes alapkövetéssel báró Hornig Károly megyéspüspökünk jelenlétében megkezdett, ki az épület alapkövét felejtethetlen szavak kíséretében ünnepélyesen megáldotta. A 20 ágyra tervezett pavilon a modern kórházak összes kellékeivel készül s külsőleg is hozzájárul a környezet emeléséhez. Az építkezés Zalavári Antal és ifj. Bognár János vállalkozók vezetése és Kesselbauer Ágoston városi mérnök ellenőrzése mellett még a múlt évben annyira előre haladt, hogy a tél kezdete előtt már az épület tető alá is került.

A kórház évről évre növekvő betegforgalma a további kiépítést is sürgősen követelvé, hogy a főépület teljesen rendeltetésének átadható legyen, szüksé-

gesnek bizonyult, hogy abból az összes kezelő helyiségek u. m. fölvételi iroda, ápoló személyzet lakása, konyha, mosókonyha stb. kitelepíttessenek; mely okból a közgyűlés az utóbb említett helyiségek, valamint egy kezelő orvosi lakás céljaira a kórház közvetlen szomszédságában levő Velly-féle házcsoportot 25000 koronáért megvenni elhatározta, átalakítási költségekre 3000 koronát, 25 ágy felszerelésére 2500 koronát a kórházi alapból megszavazott, mi által lehetővé tette, hogy az építkezési program, ha a főépület még kellő beveződést és kellő átalakítást is nyer, még csupán egy mellékhelyiség építésével teljesen betöltve lesz, s városi kórházunk a jogos várakozásnak előre láthatólag igen hosszú időn át minden tekintetben megfelel.

A kórház forgalma a hivatalos kimutatások szerint: Kórházi ápolás alatt maradt 1901. évről 35 férfi és 38 nő; az 1902. évben fölvétetett 761 férfi és 390 nő, összes ápoltak száma 1219, tehát 147-el több, mint az előző évben. Az év folyamán felgyógyultan távozott 499 férfi, 223 nő; javulva elbocsáttatott 174 férfi és 88 nő; gyógyulatlan elbocsáttatott 31 férfi és 46 nő; összesen 1061; meghalt 43 férfi és 35 nő; a kórházban az év végén visszamaradt 49 férfi és 31 nő. Az összes ápolási napok száma volt 25180. 1901. évben 22513. Egy napi ápolási díj 1 kor. 26. fillér.

VI. Közegészségügy

Lakosságunk egészségi állapota, az év két utolsó hónapját kivéve, teljesen kielégítő volt, november és december hónapokban azonban a kanyaró oly mérvet öltött, hogy az iskolák bezárását kellett elrendelni. A járvány lefolyása egyébként nem volt súlyos természetű, mit az is bizonyít, hogy a 277 megbetegedés közül csak néhány eset végződött halálos kimenetellel. A járvány elfojtása érdekében a hatóság minden lehetőt elkövetett, a fertőtlenítést mindenütt saját közegeivel végeztette, s a betegek elkülönítését a legszigorúbban megkövetelte, s intézkedéseinek kellő sikert biztosítandó, utcai biztosokat rendelt ki, kik észleleteikről naponként jelentést tettek; tán ennek tulajdonítható, hogy a járvány veszélyesebb jelleget nem öltött. A közegészség szigorú ellenőrzése a hatóságnak különben is legfőbb gondját képezte: így a rendőrség tagjai a balesetek alkalmával szükséges elsősegély-nyújtásra kitanítottak. A rendőrségnél, tűzoltóknál s nagyobb ipartelepeken levő mentőszekrények folytonosan megtöltve, ellenőrizve vannak, a fertőtlenítés végzésére betanított közegek állanak rendelkezésre, kiket teendőikre a városi tisztí orvosi kitanított, s a fertőtlenítő gépek felszerelése is befejeztetett. A himlőoltás szigorúan fogatosított.

Állandó felügyelet tárgyát képezték a szegényház, a piac, s egyéb nyilvános elárúsító helyek, jégvermek, vízvezeték, a tejelárusítás, vendéglők, korcsmák, szállodák, pékműhelyek, fürdő és prostitúció.

A járványkórházban 5 beteg ápoltatott. A városban elhelyezett elhagyott gyermekek száma 55 volt, kiknek ellátása szintén szigorú ellenőrzés tárgyát képezte. Az iskolák az év folyamán 12-szer, nagyobb ipartelepek kétszer, szódagyárak hatszor, s az új lakások mielőtt a lakhatási engedély kiadatott, mindannyiszor orvos rendőrileg megvizsgáltattak. Megvizsgáltattak többször a hülyék és nyilvántartott elmebetegek, valamint a törzskönyvezett városi szegények. Orvos-rendőri boncolás történt három ízben.

Az országos betegápolási alap, amely mértékben hozzájárult a vagyontalan betegek gyógyszerekkel való ellátása útján a közegészség javításához, annyira megszorította a hatósági orvosok teendőit, kik ezen alap terhére gyógyszereket rendelni jogosultak. Tekintettel a túlhalmozott teendőkkel rendszerint és végzet szerint együtt járó sokszor akaratlan felületességre is, bár ez irányban még panasz nem emelkedett; a m. év tapasztalásai arra a gondolatra vezettek bennünket, hogy a közegészségi szolgálatnak minden irányban megnyugtató és sikeres ellátása olyan intézkedéseket igényel, melyek az arra hivatott hatósági közegnek módot és lehetőséget nyújtanak a felszaporodott teendők okszerű és lelkiismeretes ellátására.

A városi tiszti orvos, kinek a sokoldalú közegészségügyi adminisztráción kívül a járvány orvosi, szegény-orvosi s ezen kívül még a halottkémlési teendőket is ellátnia kell, most már annyira igénybe van eme teendőkkel véve, hogy ha szegényes dotációját is figyelembe vesszük, nem az ő érdeke, de a közérdek szempontjából immár okvetlenül az eddiginél hatályosabb támogatásban kell, hogy részesüljön.

Városunk ez újabb feladata a közeljövőben kell, hogy megoldás elé kerüljön, mert azzal, hogy dr. Réthi Edét tiszteletbeli tiszti orvosnak megválasztottuk, a kérdés még tekintettel arra, hogy a tiszteletbeli orvos csak mint helyettes orvos működik, megoldottnak nem tekinthető.

VII. Vívezeték

Vívezetékünk kiépítője Rumpel György bécsi mérnök, ki a vízvezeték üzemét 1901. évi október 15-ig kezelte, tudvalevőleg vízdrágulás címén 3300 korona túlfizetés iránt támasztott ellenünk követelést; viszont a gépháznál és csövek illesztése körül észlelt hiányok miatt a város emelt kifogásokat. E kérdés hosszas tárgyalás után a múlt évben megoldást nyert. Rumpel mérnök lemondott követeléséről, s a város a vízvezetéket úgy ahogy van átvette, s vállalkozó óvadékát kiutalta. Ugyanakkor kifizettük az átvett szerelvények árát 1948 kor. 09 fillért s az 1901. évi vízszállítási díjtöbbletet 3809 kor. 60 fillért, s így az említett céggel végleg leszámoltunk. Igaz, hogy a Rumpel cégnek fizetett ezen 5757 kor. 69

fill. vízvezetési pénztárunkat annyira igénybe vette, hogy tavalyi számadásunk csak 905 kor. 59 fillér maradvánnyal zárult, tehát az előző évinél jóval kedvezőtlenebb zárlati eredményt mutatott, holott a vízvezeték tartalékalapjának megteremtése évről évre fontosabb és sürgősebb feladat gyanánt jelentkezik. Ebben a tudatban utasította a közgyűlés alulírottat, hogy a vízvezeték jövedelmének fokozására szolgáló törvényes eszközöket vegyem igénybe, a mi meg is történt a nagyobb fogyasztóknak vízórák alapján történt megrovása útján.

Mint minden újítás, mely új teherrel is jár, kezdetben heves ellenzésre talált, úgy a vízórák alapján kiszabott vízdíjak ellen is több fellebbezés történt, melyek azonban időközben létrejött megegyezések alapján kettő kivételével visszavonattak.

A vízvezeték üzeme egyébként az egész év folyamán zavartalanul működött s a házi kezelés még eddig legalább minden tekintetben bevállott.

VIII. Csatornázás

A földművelési miniszter úrnak ingyen szívességéből az orsz. közegészségügyi mérnökség által készített egységes csatornázási tervzet elkészült, s a nagyszabású műnek műszaki leírását tanulmányozás végett a városi képviselők közt kiosztottuk. Ezen az elválasztó rendszeren alapuló hálózat a szennyvizek elvezetésére van tervezve s mint ilyen szerves összefüggésben áll városunk vízvezetékével mely nélkül emez mindig kétséges értékű kincsünk marad. A csatornahálózat költségei azonban a tervzet szerint 365000 koronára rúgnak. Nem érdektelen tehát az a kérdés vajon Veszprém speciális viszonyait is tekintetbe véve mennyiben felelne meg e mű a jogos igényeknek? E kérdés megvilágítására alkalmasnak találta a közgyűlés egy próba szakasznak kiépítést, mely a József tértől a Szabadi utcán át vonulva egyelőre a létező eső víz csatornába torkollik.

E csatorna szakasz az érdekelt háztulajdonosok kezdeményezésére és hozzájárulásával városi támogatás mellett meg is épült, s az év minden szakában zavartalan működést tanúsított. Annak a kérdésnek eldöntése, vajon a hálózat többi része ugyanezen rendszer szerint mikor, hol és minő feltételek mellett létesüljön, ezen új szakasz egy évi próbája után, a most kidolgozás alatt álló csatornázási szabályrendelet alapján történhetni.

Egy kisebb csatorna szintén készült a Fürdő utcában a székeskáptalan, az illető háztulajdonosok valamint a város közös költségén s lehetővé tette, hogy ezen utca, mely a vízvezetékhez vezet, terhes kocsik számára is járhatóvá vált, s az ott észlelt közegészség-ellenes állapotok valahára megszűntek.

IX. Középítkezés

Posta épületünk műszaki felülvizsgálat alapján ideiglenesen átvétetvén, annak összes költsége 124170 kor. 01 fillér utalványoztatott. Az eredetileg 110000 koronában megállapított költségekkel szemben mutatkozó több[let]költségi a közpénztári fölöslegekből nyert fedezetet.

Megjegyzem e helyen hogy az építkezéshez a város által adott építőanyagok fejében a közpénztárba befolyt tiszta jövedelem 3082 kor. 64 fillért tesz ki, mit ha az építkezési költségből levonunk az összes költség 121087 kor. 37 fillérre olvad.

A városház külső homlokzatának kapuzattal (portálé) ellátása a bérlők kérelmére és hozzájárulásával szintén elrendeltetvén. Ezen munkálat pályázat útján lett Tessényi Károly budapesti, Zalaváry Antal és Csomay Kálmán helybeli vállalkozóknak kiadva, kik a tervek értelmében az építkezést 5852. kor. 783 fillér összköltséggel teljesítették.

Ezen költségekhez ifj. Deutsch Izidor bérlő 1300 koronával, Klein Jakab bérlő pedig a kávéházi portáléra fordított költség 6% kamatjával fog járulni.

A városháza alsó udvarán levő ún. Ördögárok betöltése s megfelelő aknával ellátása a költségvetés keretén belül házilag történt.

Házilag készült az óvoda-alap Petőfi utcai házának kerítése is.

Elkészült ezen kívül a még hátra levő Major utcai beton lépcső, s ezzel a városban levő utcai forgalmat közvetítő összes lépcsők kiépítése többnyire cement beton s célszerűnek bizonyult lépcsőkkel megtörtént.

A Vásárbazár a Rákóczi (ekkor Fő) utca végén. Forrás: LDM fotótár

A beton lépcsők összes költsége 3420 korona 50 fillérbe került, s az utóbbi két év költségvetésének keretén belül fedezetét nyerte.

Hosszas tárgyalás folyt a múlt évben a Fő utcai úgy nevezett Wurda-ház és Bauer-féle húsbazár lebontása s piactérnek átengedése iránt; a közgyűlés többsége azonban habár egyesek jelentékeny hozzájárulást ígértek, az ide vonatkozó indítványt egyelőre félretette.

XX. Közoktatás

A helybeli r. kath. főgimnáziumban 1 igazgató s 15 tanerő, 436 növendék tanításával és nevelésével foglalkozott.

Az állami polgári és felső kereskedelmi iskola tanerői 1 igazgatóval és 11 tanárból állottak.

A polgári iskolai tanulók száma 157, kevesebb 19-el a múlt évinél. A kereskedelmi iskolában 95, tehát a múlt évinél 8-cal több.

Az angolhölgyek nevelő intézetében bentlakó növendék volt 102, külső növendék 175.

Az irgalmas nővérek zárdájában belső növendék 72, külső növendék 387.

Népiskolai tankötelesek száma: a r. kath. elemi iskolában 566; ev. ref. népiskolába 120; ág. ev. népiskolába jár 25; izraelita elemi iskolába jár 170; óvodaköteles korban levő gyermekek száma 508. Ezekből a püspöki óvodába 80, a temetőhegyibe 50, s a cserháti óvodába 39 járt. Ismétlő iskolába jár 47.

Itt említem fel, hogy az irgalmas nővérek leányiskolái a lefolyt kanyarójárvány alkalmából zsúfoltaknak találtattak s e baj orvoslása végett a r. kath. iskolaszék megkerestetett.

XI. Kisdédóvodák

Jelenleg működő egy püspöki, s két magánóvodánk, mint a fentebb közlött adatokból látszik, még mindig nem felel meg az óvodakötelesek számának. Elvben már kimondotta a közgyűlés, hogy a Temetőhegyen és a Jeruzsálemhegyen új óvodákat épít, s e tárgyban a közoktatási kormánnyal Papp Sándor kir. tanfelügyelő útján tárgyalásokat folytat. A temetőhegyi óvoda kiépítésének ez ideig is csak alkalmas telek hiánya vetett gátat, s így remélhető, hogy a közeljövőben legalább e helyen az építkezéshez hozzá láthatnak.

Stermeczky Teréz temetőhegyi és Netzer Paula cserháti magánóvodáját összesen 85 kisdéd látogatta és mindegyik óvodát, melyek egyébként helyszűke miatt több gyermek befogadására nem képesek, az óvoda-alap kamataiból egyenként mintegy 600 kor. évi segélyben részesítettük.

Ezen alap, bár az idők folyamán tekintélyes gyarapodást nyert, most már, mikor annak kamatai a magánóvodák segélyezésére fordítatnak, nem elegendő arra, hogy belőle a szükséges számú óvodák fölépítését, óvoszemélyzettel való ellátását, felszerelését és fenntartását fedezhessük.

Mivel pedig a törvényben előírt 3% pótdadó kivetéséről viszonyaink között nem is álmodhatunk, az összes óvodák felállítását egyelőre foganatba nem vehetjük.

XII. Iparostanonc-iskola

Tanonciskolánkban a téli tanfolyam vizsgája március 16. és 19. napján tartott meg, a tanonc-iskolai bizottság és az ipartestület küldötteinek jelenlétében. Az évről vizsga június 14-én és 15-én folyt le Papp Sándor kir. tanfelügyelő elnöklete alatt, a szakkörök nagy érdeklődése mellett, mely alkalommal a jobb magaviseletű s szorgalmasabb tanulók között értékes ajándékok lettek kiosztva.

A tanítás eredményének fokozása végett ez alkalomból több féle javaslat tétettek, melyeket az iparostanonc-iskola felügyelő bizottsága megfontolás tárgyává is tett.

Kászonyi Mihály igazgató távoztával a helyébe megválasztott Gróf József polgári iskolai tanár ez intézkedéseket konkrét javaslat alakjában a bizottság elé külön is beterjesztette. Javasolta nevezetesen, hogy a téli tanfolyammal meg két szakember alkalmaztassék, a tanórák heti 6 órára emeltessenek, az esti tanórák 5–7-ig tartassanak, s a rajzoktatás a szervezési szabályok értelmében szakszerűbbé és kiterjedtebbé tetessék, s mindezek következményeképp a tanerők díjazása is javíttassék; a bizottság azonban részint az ipartestület állásfoglalása, részint a költségvetés szűk korlátai miatt ezúttal mindeme kívánalmaknak eleget tenni nem tudott, de az intézkedést a következő tanév idejére fenntartotta magának.

Az iskolánál alkalmazott tanerők száma volt 6, kik 286 tanoncot oktattak.

XIII. Aszfaltozás

Több rendbeli fellebbezések végérvényes elintézése után a közgyűlés határozata, mely szerint a Fő utca keleti oldalán Nay házától Bokrossy házáig, a kormányzói laktól a Koronáig s a Kossuth Lajos utcán a Szarka-féle háztól a vasúti átjáróig aszfalt gyalogjárda készítenő, múlt évben foganatosított, sőt a közgyűlésben tett indítvány alapján a várbeli 21-ik számú háztól a plébániáig s a Ranolder utcán végig és az egész Fő utca nyugati során aszfalt gyalogjáró készült, melyet a Hazai Aszfalt Részvénytársaság mint legjutányosabb ajánlattevő végeztetett. A 26740 koronát tevő összköltség a conversió útján nyert kölcsönből

egészen kifizetve lett, ezen összeg felét azonban a háztulajdonosok megtéríteni tartoznak, kik időközben nagy részét tartozásuknak be is fizették a városi pénztárba, hol az mint külön alap kezeltetik. Itt jegyzem meg, hogy a Fő utca fölszedett trachit-járda kövei felhasználásával a belváros utcáin átjárókat készítettünk, melyek a gyalogközlekedés folytonosságát lehetőleg biztosították.

XIV. Világítás kérdése

Kesselbauer Ágoston v. mérnök az általános világítási kérdésnek megoldására emlékiratot intézett a közgyűléshez, melyben a kőszéngázzal való világítás mellett foglalt állás, kimutatva, hogy a világítás e módja bizonyos föltételek mellett a városra nézve legelőnyösebb; a közgyűlés azonban mivel az ideiglenes acetilén világítást igen sokan a legszebb és legcélszerűbb utcai világításnak tartják, mások pedig a magánvilágításra egyedül a villanyt tartják alkalmasnak, abban állapodott meg, hogy egy kombinált világítási módra hirdet pályázatot s így az időközben villany világításra s ezzel kapcsolatban egy gyár felállítására beérkezett ajánlatot, mely különben is viszonyainkhoz mérten igen költségesnek mutatkozott – tárgyalás alá nem vette.

XV. Vasúti ügyek

A veszprémi állomás kibővítése, mely fenyegetővé vállott városunkra anynyiban, hogy annak költségeit viselnünk, vagy tűrnünk kellett volna, hogy a teherforgalom Jutasra tereltesék, kereskedelmi miniszter úrnál történt kérelmezésünk folytán egyelőre lekerült a napirendről, s a tervezett Balaton-parti vasút építésével hozatott szerencsés kapcsolatba. A Balaton-parti vasút támogatása iránt nemcsak kereskedelmi miniszter úrnál kérvényeztünk, de a konverziós kölcsön terhére 60000 koronát is megszavaztunk s minthogy a tervezők nyilatkozata szerint a törzsrészvények jegyzése kielégítő, reménységünk, mely e vasút sorsához fűződik alaposnak mondható.

XVI. Katona-beszállásolás

Hajmáskér közelsége úgy látszik az átvonuló katonaság állandó tanyájává teszi ez év nagy részében városunkat. Múlt évben már február 4-én megérkeztek a tüzérek s ezek elvonulása után a tüzérségi lövőiskola vette kezdetét, mely szeptember 25-én végződött. E tanfolyamon rész vett 50 tisztnek elszállásolása rendkívül gondot s még több költséget igényelt múlt évben is. Mert bár a közgyűlés kimondotta, hogy egy tiszt szállítás után a lakosságnak rendszerint

1 koronánál többet fizetni nem lehet, de mivel ennek is csak mintegy fele térül meg átvonulási szálláspénz fejében, a város közpénztára a lövőiskola után igen súlyos terhet kénytelen viselni. Emiatt emelt panaszunk némi méltánylásra talált ugyan, amennyiben a honvédelmi miniszter 1700 korona kártérítést engedélyezett, de még így is jelentékeny tehernek mondható az az összeg mit az egyes tiszti szállásokra ráfizetünk.

A katonai beszállásolás terhe azzal is szaporodott reánk nézve, hogy a törvényhatóság közgyűlése az átvonulási szálláspénzek kiegészítésére fizetendő kártalanítási összeget szabályrendeletének módosítása mellett felényire leszállította, s az ide vonatkozó szabályrendelet a város föllebbezése dacára megerősítést nyert.

Egy tábori taracküteg osztálynak Veszprémben leendő elhelyezése iránt, mi laktanya-építéssel lenne kapcsolatos, a tárgyalások már múlt évben megindultak s a katonai körökből az az óhaj jutott kifejezésre, hogy addig is míg a laktanya megépülhet, a városi alsó laktanyának fiók laktanya gyanánt leendő átengedése mellett az ütegosztály ideiglenesen is itt legyen elszállásolva. E két külön kérdés tudvalevőleg még teljes megoldást most sem nyert.

XVII. Telekeladások

Az építőkedv némi fellendülésére s a polgárok helyes gondolkodásmódjára mutat, hogy kisiparosokból és földművesekből álló több kérvényező járult múlt évben a közgyűléshez kisebb családi házak építésére telkeket kérve.

A közgyűlés a Nagymező Papvásár utcai szélét jelezte ki, s a telkek árát négyszögölenként 60 fillérben állapította meg. Először 7 ház épült, később ismét 5 kérvényező vett telket s újabban ismét többen jelentkeztek. A jutasi állomás mellett levő vendéglő telke városi tulajdon lévén tekintettel a rendezetlen birtokkérdésre is, a közgyűlés az eddigi bérlőnek e telket 6000 koronáért eladta. A telkek vételára a kisajátítás alap javára fog befolyjni. Eladott továbbá a közgyűlés Csomay Kálmán részére a jutasi állomáshoz vivő út mentén 500 négyszögöl terméketlen területet négyszögölenként 1 koronáért, melyen vevő érdekes külsejű, s a város bejáratát díszítő épületet emelt.

Buhimvölgyi laktanyánk egy része a kegyesrendi főgimnázium közvetlen szomszédságában tornacsarnok építésére alkalmasnak mutatkozván, a főgimnáziumi bizottság kérelmére azt a közgyűlés a kulturális célra is tekintettel 5000 koronáért a főgimnáziumnak engedte át, mely vételárból a szükséges átalakítási költségek lesznek fedezhetők, s a maradvány esetleg szintén a kisajátítási alapot gyarapíthatja s addig is törzsvagyon gyanánt kezeltetik.

Itt említem föl, hogy a város több ingatlanának telekkönyvi rendezésére dr. Csete Antal v. tiszti főügyész buzgó fáradozásai nyomán múlt évben történt meg. Így a Petőfi utcai óvoda épület kertjének a város javára történt átruházása, a polgári iskola építése alkalmával vásárolt Kreutzer-féle telek rendezése s a jutasi állomás mellett a káptalannal cserélt ingatlan telekkönyvi átíratása megtörtént. A [városi]. tiszti főügyész az eladott régi vágóhíd árának maradványát is behajtotta.

A város szűk utcáin a közlekedés biztosítása közóhajt képezvén a tanács javaslatba hozta a közgyűlésnek, hogy a Hosszú utca azon részen, hol az Eszterházy-féle épület előtt az út csaknem derékszögben megtörik és szűkre szorul, egy megfelelő nagyságú telekrész legyen kisajátítva Tisztartó Sándor és nejétől, ami a törvényhatóság hozzájárulásával peren kívül sikerült is. Az utca 12 négyszögöl területet nyert szélességében s e területért a kisajátítási célokra költségvetésileg fölvett összegből 200 koronát fizettünk. Kisajátításról levén szó, itt emlékezem meg azon emlékiratról, melyet dr. Csete Antal v. tiszti főügyész a veszprémi takarékpénztár igazgatóságához intézett, melyben hivatkozva azon tarthatatlan állapotokra melyek a Kossuth Lajos utca és Horgos utca torkolatánál még a polgárok életét is veszélyeztetik, valamint a postaházhoz vezető utca megnyitására hozott elvi határozatra, ajánlja a város érdekei iránt várható érdeklődéssel viseltető eszmét régi pénzügyhatóságunknak, hogy tekintettel a mostani pénzpiac kedvező helyzetére vegye kezébe a város rendezésére oly nagy fontosságú eme kisajátítási kérdések megoldását a szükséges tőkéknek esetleg városi garancia mellett leendő befektetésével s esetleg új bérházak építése által.

A veszprémi takarékpénztár mint értesültünk behatóan foglalkozott ez indítvánnyal készségét nyilvánította a kérdés megoldásához szükséges anyagi hozzájárulásra, minek alapján a tárgyalások megindítása legközelebb várható.

XVIII. Közmunkák

Utcáink burkolásának eddigi módja rendszerint az utcák feltöltésével járt, miből következett, hogy azok idővel szinte veszélyes töltések alakját nyerték s a környező házak mellettük szinte alásüllyedni látszottak. Így történt ez különösen a Cserhát utcában, melynek lakói az utca leszállítását s járdával ellátását kérelmezték, ami hozzájárulásukkal meg is történt, s e mellett az utca egészen új makadám burkolatot s vöröskő szegélyű makadám járdát kapott. A Vágóhíd utca külső része is újból lett kavicsozva. Befejezést nyert a Ranolder utca úttestének zúzott bazalt makadámozása. A Szeges, másként Fürdő utca szintén új kavicsozást nyert, s a sétánytól a Füredi útig terjedő községi út is jó karba lett helyezve. A Hosszú és Buhim utcában a járda szintén kijavított. Ezen valamint egyéb útjavítási kövezési és építkezési közcélokra múlt évben 990 kocsi murva lett a zúzott

kavicscon kívül felhasználva. Itt említtem föl, hogy a mérnöki hivatal a szükséges mérőeszközökkel felszereltetett, melyek a város leltárába fölvétettek.

XIX. Magánépítkezés

A már említett s a Papvásár utca végén emelt házakkal együtt 18 új házra adtunk építési engedélyt. Toldaléképítésre 22, átalakításra 13 engedély kéretett. Legjelentékenyebb volt az építkezések között a kegyesrendiek főgimnáziuma mellett épült rajz- és díszterem, s Pápay Viktor építkezése a várbeli feljárónál.

XX. Konverzió. Vagyonmérleg

Régi keletű adósságainknak olcsóbb kamatozása amortizációs kölcsönné való átváltoztatása végett a pénzpiac kedvező helyzetét, a pénzintézetek versenyét felhasználva, a pénzügyi bizottság javaslata alapján a Hazai Első Takarékpénztár egyesülettől 4,90% kamat és törlesztési részlet mellett 350000 korona kölcsönt vettünk fel múlt évben, melyre vonatkozó számadás a következő.

Bevétel:

350.000 kor. névértékű kötvény 94 ½% kor.-val	
100-át véve	330750 kor. – fill.
Időközi kamatjövedelem	198 kor. 53 fill.
Összes bevétel	330948 kor. 53 fill.

Kiadás :

Első ½ évi törlesztéses részletre	8575 kor. – fill.
Bélyegilleték	84 kor.
½% értékesítési díj	1750 kor.
Bekebelezési illeték	2846 kor.
II-od fokú kötvénybélyeg	10952 kor.
1 ⁰ / ₁₀₀ folyósítási jutalék	350 kor.
Időközi kamat 1902. XI. 22-ig	917 kor 26 fill.
Veszprémi takarékpénztárnak	56620 kor. 39 fill
Főgimnáziumi alapnak	18088 kor. 30 fill.
Kisdédóvó alapnak	39870 kor. 08 fill.
Temető alapnak	5388 kor.
Kórház alapnak	69328 kor.
Lázárház alapnak	22139 kor. 84 fill
Aszfalt járda költség	26740 kor. 89 fill.

Vasúti hozzájárulás	60000 kor.
Eljárási költség	237 kor. 23 fill.
Pénztári maradvány	17118 kor 54 fill.
Összes kiadás	330948 kor. 53 fill.
A város vagyoni állapotát a következő kimutatás tünteti föl:	
Ingtalanokban	1123800 kor.
Nem jövedelmező ingatlan	171000 kor.
Ingóság	19547 kor. 50 fill.
Összesen	1314347 kor. 50 fill.

Teherállapot	858673 kor. 94 fill.
Tiszta vagyon	455673 kor. 56 fill.

Megjegyzés: A házi pénztár múlt évi számadásai külön lenyomatban mellékelvék.

XXI. Letétek és alapítványok

A városi pénztár kezelése alatti letétek, alapok és alapítványok állaga a következő:

Letéti pénztár	225021 kor. 63 fill.
Iparengedély-díj	994 kor. 29 fill.
Iparostanonc-iskolai alap	3746 kor. 53 fill.
Mozgósítottak segélyalapja	2908 kor. 16 fill.
Somogyi Lászlóné keresztalap	460 kor. 23 fill.
Mészáros ipariskolai alap	699 kor. 18 fill.
Tallián Pálné alap	4.602 kor. 14 fill.
Csermák emlékalap	32 kor. 79 fill.
Iparalap	633 kor. 28 fill.
Laskarner-alap	873 kor. 92 fill.
Vasúti térítmény	375 kor. 98 fill.
Vízvezetéki tartalékalap	135 kor. 48 fill.
Állategészségügyi alap	1.051 kor. 01 fill.
Burghard János és neje elemi isk. alap	2.081 kor. 63 fill.
Szépészeti és sétaútalap	199 kor. 45 fill.
Tűzoltó segélyalap	42 kor. 57 fill.
Járvány-kórházalap	7488 kor. 07 fill.
Temetőalap	15395 kor. 47 fill.
Pillitz Benő alap	2040 kor.
Husvéth János ipariskolai alap	2.040 kor.

Közegészségügyi alap	332 kor. 27 fill.
Weisz Elek és neje alap	1040 kor. 82 fill.
Kopátsy kezdő iparosok segélyalapja	9226 kor. 47 fill.
Tűzkár segélyalap	28862 kor. 95 fill.
Óvodaalap	50701 kor. 05 fill.
Szegényház-alap	63300 kor. 53 fill.
Tisztviselők nyugdíjalapja	44722 kor. 46 fill.
Kórházalap	143142 kor. 55 fill.
Lázárház-alap	37310 kor. 10 fill.
Gyámpénztári bírságpénz alap	22 kor. 36 fill.
Erzsébet szoboralap	204kor. 52 fill.
Kórházi kápolna alap	13367 kor. 49 fill.

XXII. Gyámsági és gondnoksági ügyek

Gyámság alá került veszprémi illetőségű kiskorúak száma 124, ezekből vagyonnal bíró 25, vagyontalan pedig 99 volt.

Gondnokság alá helyeztetett 4 egyén, kik közül csak kettőnek volt vagyona. Örökbe fogadási eset volt 3; osztályos egyezség létesült 41; számadással tartozó gyám vagy gondnok 7 volt.

A gyámoltak és gondnokoltak követelése készpénztőke és kamatokban	189378 kor. 87 fill.
Nem kamatozó tőkében	308 kor. 56 fill.
Ékszerek és drágaságokban	700 kor. 96 fill.
Letéteményekben	151811 kor 12 fill.
Összesen:	342199 kor. 51 fill.

Fedezet:

Takarékbetétek, értékpapírok és kamatozó adóslevelekben	194800 kor. 03 fill.
Kamatokban	1498 kor. 73 fil
Késedelmi kamatokban	649 kor. 96 fill.
Nem kamatozó tőkében	308 kor. 56 fill.
Ékszerek és drágaságokban	700 kor. 96 fill.
Letéteményekben	151811 kor. 12 fill.
Készpénz maradvány	7733 kor 71 fill.
Összesen:	357503 kor. 07 fill.
Maradvány vagyis a gyámpénztári tartalékalap	15.303 kor. 56 fillér.

XXIII. Adózási viszonyok.

A) Az 1902. évre kirótt állami adók a következők:

Földadó	15941 kor 50 fill.
Házadó	72684 kor 99 fill.
Ezek után ált. jöv. pótdadó	20764 kor. 75 fill.
I. oszt. ker. adó	8842 kor
II. oszt. ker. adó	9196 kor.
III. oszt. ker. adó	35825 kor. 12 fill.
Ezek után ált. jöv. pótdadó	9983 kor. 69 fill.
Nyilvános számadásra kötelesek adója	15079 kor. 77 fill.
Ált. jöv. pótdadó	4525 kor. 20 fill.
Tőkekammat adó	11167 kor. 04. fill.
Ált. jöv. pótdadó	3960 kor. 49 fill.
Összesen:	200087 kor. 27 fill.
Évi szaporulat	4154 kor. 90 fill.
Leírás az év közben	119336 kor. 88 fill.
Befolyt pedig a közvetlen fizetőkön kívül	188481 kor. 09. fill.

B) Községi pótlék

Kirovatott	61186 kor. 44 fill.
Befolyt	58596 kor. 17 fill.
Törlés	30743 kor.
Szaporodás	1808 kor. 90 fill.
Hátralék a múlt évről fennmaradottal	20228 kor. 76 fill.

C) Közmunka

Értéke	3896 kor.
Hátralék:	4765 kor. 45 fill.
Összesen:	8661 kor. 45 fill.
Befolyt készpénz	2116 kor. 30 fill.
Természetben leszolgáltatott	808 kor. 90 fill.

D) Vízáadó:

Kivetés	33191 kor. 97 fill.
Előző évi hátralék	9599 kor. 01 fill.
Összesen:	42790 kor. 98 fill.
Befolyt	29904 kor. 96 fill.
Maradt	12886 kor. 02 fill.

E) Öntözési díj

Kirovatott	739 kor.
Előző évi hátralék	803 kor.
Összesen	1542 kor.
Befolyt	1052 kor. 92 fill.
Maradt	489 kor. 08 fill.

F) Legelőbér

Kirovatott	3307 kor. 52 fill.
Előző évi hátralék	4406 kor.
Összesen:	7713 kor. 52 fill.
Befolyt	6411 kor. 12 fill.
Hátralék	1032 kor. 40 fill.

G) Csőszbér

Kirovatott	991 kor.
Előző évi hátralék	1624 kor. 37 fill.
Összesen:	2615 kor. 37 fill.
Befolyt	1449 kor. 58 fill.
Hátralék:	1165 kor. 79 fill.

H) Fogyasztási adó.

Pótlék befolyt	12968 kor. 18 fill.
Italmérési kártalanítás	5860 kor. 42 fill.
Összese:	18828 kor. 60 fill.

I) Helypénz.

Befolyt	14770 kor. 80 fill.

XXIV. Ipar és kereskedelem.

A v[árosi]. tanács mint I. fokú iparhatóságához iparendélyért beadott kérvények száma 76, tehát 12-vel több mint az előző évben.

Kiadott a tanács képzéshez kötött iparra 36, egyéb iparra 12 igazolványt, kereskedelemre 28 engedélyt. Az iparlajstomból töröltetett 27 iparos és kereskedő; 2-vel kevesebb mint az előző évben.

Az ipartestületnél történt tanonc-szerződés 139, tanonc-szabadítás 73, munkába lépett 578 segéd, kilépett 519 segéd, munkakönyvet nyert 112 segéd, ideiglenes igazolványt 1 segéd.

Az ipartestület tagjainak száma 520. A békéltető bizottság 7 esetben működött közre. Az Ipartestülethez érkezett beadványok száma 449.

Az ipartestületi megbízottak Krausz József elnök és Schröder József jegyző vezetése mellett teljesítették a lehetőség szerint törvényszerű feladatukat.

A kereskedelmitanonc-iskola 4 tanerővel 50 tanulót részesített szakbeli oktatásban.

A veszprémi ker. betegsegélyező-pénztár bevételeinek összege 20308 kor. 88 fillér. Kiadása 19929 kor. 73 fill. Tagok száma 1902. év végén 1929.

A helybeli posta távírda és távbeszélő forgalmát mutatják a következő adatok:

Bevétel értékcikkekben	80086 kor. 38 fill.
Összes tárcaszerű bevétel	99562 kor. 90 fill.
Utalvány bevétel 42002 drb. után	2436521 kor. 88 fill.
Csekk forgalom 12530 drb. után	2385504 kor. 14 fill.
Távirati feladás 12028 drb.	
Távirat érkezett és transitált 25110 drb.	
Takarék bevétel 895 drb. után	31905 kor. 36 fill.
Takarék kifizetés 438 drb. után	24889 kor. 89 fill.
Távírda jövedelem	10430 kor. 15 fill.
Kifizetett utalvány 48012 drb. után	3155849 kor. 73 fill.
Kifizetett csekk 630 drb. után	406653 kor. 35 fill.
Ajánlott levél feladatott 20181 drb.	
Ajánlott levél érkezett 48152 drb.	
Közönséges levél érkezett 733838 drb.	
Kocsi posta feladás 21445 drb.	
Kocsi posta érkezés 38584 drb.	
A posta jövedelme 1902. évben	99002 kor. 90 fill.
A posta jövedelme 1901. évben	85408 kor. 54 fill.
Az 1902. évben tehát több	14154 kor. 36 fill.
A távbeszélő forgalma a következő:	
A helyközi és környékbeli hálózatban beszélgetés volt	47710
A helyközi hálózatban	1094
A távirat-közvetítő hálózatban	63
Távbeszélgetések után befolyt	2080 kor. 36 fill.
Előfizetések után	4795 kor. 78 fill.
Összes jövedelem	6875 kor. 84 fill.

Az I. sz. gyűjtőhivatalnál:	
Ajánlott levél felvétel	21450 drb.
Csomag	19656 drb.

XXV. Vásárok és piac

A múlt évben tartott 7 országos vásár alkalmával felhajtott állatok száma:

Szarvasmarha	5666 darab
Ló	2796 darab
Sertés	286 darab
Juh	950 darab

Eladatott

Szarvasmarha	2325 darab
Ló	615 darab
Sertés	44 darab
Juh	264 darab

A hetenként jegyzett piaci árak átlagai a következők:

Búza	16 kor.
Rozs	12 kor.
Árpa	13 kor.
Zab	13 kor. 40 fill.
Kukorica	11 kor. 40 fill.

métermázsánként. A széna métermázsája 6 korona, a szalma métermázsája pedig 2 korona.

A tűzifa árak a következők voltak:

4 köbméter hasáb cserfa	24–20 kor.
4 köbméter bükkfa	20–24 kor.
4 köbméter dorongfa	16–18 kor.
a helybeli faraktárakban.	

A közvágóhídon levágott állatok száma:

Szarvasmarha	1639 darab
Borjú	2520 darab
Juh	1449 darab
Sertés	2473 darab
Kecske	–
Bivaly	–
Süldő	396 darab

XXVI. Közbiztonság

A közrend feltűnőbb megzavarása a múlt évben sem fordult elő. A közbiztonság kielégítőnek mondható.

Kihágási cselekményre vonatkozó feljelentés történt 592 esetben, és pedig rendőri kihágás 287, állategészségügyi 36, útrendőri 58, szabályrendeletbe ütköző 160, erdei kihágás 51.

Kihágások miatt kirótt bírság összege 2715 korona 42 fillér, befolyt 1224 kor. 24 fillér, leíratott 864 korona, hátralék 606 kor. 42 fillér. Helyettesítő elzárás alkalmaztatott 119 esetben. Öngyilkosság 5, tüzeset 4 fordult elő, ezek többnyire jelentéktelenek és jókor elfojtattak. Károsultak száma 4, tűzkár 7280 korona, melyből egy bolti tűzre 7000 korona kár esett.

Cselédkönyv kiadatott 269, igazolási jegy 40. Hatósági gondozásban levő elhagyott gyermekek száma 33. A két cselédszerző intézet 10 férfi- és 704 nő-cseléd szegődését közvetítette.

Mulatságokra és látványosságokra kiadott engedélyek száma 70. Toloncok száma 398.

A mérlegek és súlyok ellenőrzésére 16 ízben tartott szemlét a rendőrség, razziát pedig 43 esetben.

Marhajárlat kiadatott ló és szarvasmarhára 1136, csikó, borjú s számárra 445, juh, kecske, sertés stb.-re 923, összesen 2504, átíratás pedig 4£310 esetben fordult elő.

XXVII. Közsegélyügy

Közsegélyben részesült és pedig hetenként készpénzsegélyben 43 férfi, 188 nő.

Kiosztatott közöttük 6292 korona 60 fillér.

Pillanatnyi segélyre kiosztatott 61 korona.

Szegényházi ellátásban részesült 38 férfi 25 nő. Ezek közül múlt évben nyert felvételt 8 férfi, 8 nő. Eltávozott 2 férfi, 3 nő. Elhalt 3 férfi 5 nő.

A szegényház élelmezésére fordítottunk összesen 2019 kor. 30 fill.

A tagok ruházatára 427 kor. 72 fill.

Különféle házi szükségletekre 2593 kor. 84 fill.

Összesen 8040 kor. 86 fill.

A szegények kézimunkával kerestek 264 kor. 12 fill.

Ehhez adva a tavalyi maradványt 121 kor. 68 fill.

Összesen 385 kor. 80 fill.

Kiadás 291 kor. 62 fill.

Maradvány 94 kor. 18 fill.

A kiadások részben az élelmezés javítására, részben pedig a temetkezési egy-
leteknél esedékes járandóságok fejében fizetettek.

XXVIII. Ügyforgalom és tevékenység

Múlt évben összesen 9 közgyűlést tartottunk. A közgyűlés 254 határozatot hozott, melyek közül 3 lett megfellebbezve. Tanácsülést 19 esetben tartottunk, s a tanács 898 határozatot hozott. A polgármesteri iktatóba beérkezett 13591 ügydarab vagyis 740 drb-bal több mint a múlt évben.

Ezek közül elnöki és személyes ügy volt 114; adóügy 2695, katonaugy 1461, iparügy 364, kórházi és illetőségi 1225, köz- és állategészségügyi 443, vegyes természetű ügydarabok 2115. Az árvaszéki beadványok száma volt 1564 darab.

A rendőrkapitányi hivatal beadványainak száma volt 4757.

Községi bírósághoz érkezett 782 panasz. Ebből fizetés folytán megszűnt 370; egyezséggel befejeztetett 145, ítélettel befejeztetett 192. A többi tárgyalás előtt visszavonattott. Vidéki megkeresés érkezett a községi bírósághoz 165; végrehaj-
tás alá került 150 ítélet; fellebbezés (járásbíróság elé vitel) történt 42 esetben.

A járásbíróság által a megbízások száma volt 29.

Az 1902. évben újoncállításra felhívott hadkötelesek száma:

I. korosztályból	130
II. korosztályból	69
III. korosztályból	67
Összesen	266

Besoroztatott 51.

Idegen járásbeli hadköteles vizsgáltatott 40, ezek közül bevált 13.

Idegen járás területén állíttatott 38 hadköteles veszprémi ifjú, kik közül 9 so-
roztatott be. Utóállításra ment 5, felülvizsgálatra 3 hadköteles.

A beszállásolási adatokat a következők mutatják.

Átvonuló katonaság volt: törzstiszt 48, tiszt 386, legénység 2778, ló 569.

Tiszti és legénységi szállások után bevettünk összesen 6289 kor. 63 fillért,
kiadtunk 9413 kor. 86 fillért.

Közös hadseregbeli tartalékos jelentkezett 399, honvéd 239, népfelkelő 26.

XXX. Gazdaság, erdészet

A múlt évi termés különösen takarmány dolgában kielégítő volt. Széna és sarjú 92 szekérrel termett, melyek a fogatok és apaállatok tartására fordítottak. A város jelenleg két pár igás és egy pár futó lovat tart, az apaállatok száma: öt bika és négy sertésből áll. Több városi föld bérbeadása nem sikerülvén, azokat házi kezelésbe s takarmány és zab termelésre használjuk.

Közlegelőre járó állatok száma a következő volt:

Téhen 284 drb, gulyabeli marha 239 drb, ökör 144 drb, csikó, szamár a magán-legeltetettekkel együtt 235 drb, sertés 1164 drb.

A kőbányában fejtettünk 307 öl követ, tavalyi maradvány volt 13 öl, összesen 320 öl, ebből részint eladás, részint kövezés útján kiadatott 151, maradt 169 öl.

A mértékHITELESÍTŐ hivatal jövedelme 1983 kor. 39 fill., a köztemetők jövedelme 1810 kor. 11 fill.

Erdőgazdaságunkról álljon itt a következő kimutatás:

Az 1902. évben árverésre kijelöltetett 3224 drb szálfa, ebből eladott 2806 drb, megmaradt 418 drb. Tűzifát termeltünk 442 métert. A többi fatömeg karóknak, deszkametszésre, pilóták készítésére s mészégetésre lett felhasználva.

Mesztet égettünk 392 mm-t, melynek $\frac{2}{3}$ része lett elárúsítva, a többi városi célokra fenntartatott.

A városi csemetekertben termeltünk és elültettünk 169954 drb tölgy- és fenyőcsemetét s elraktunk 20 mm. tölgyakkot.

Az Alsóerdő üzemterveinek megváltoztatása, legelőerdő létesítése s a Füre-di út mentén fekvő erdőrészlet kiirtása, az Aranyosvölgyi magaslatok befásítása iránti kérelmünk tárgyában a helyszíni szemle már megtörtént, érdemleges döntés legközelebb várható.

Erdőőri szakiskola felállítására iránti folyamodványunk ez ideig annyit eredményezett, hogy Darányi Ignác dr. földművelési miniszter küldöttei Barta Gyula főerdő tanácsos és a Vadászterdei Szakiskola igazgatója helyszíni szemlét tartottak, s beható vizsgálat alapján arra a meggyőződésre jutottak, hogy városunk és környéke egy erdőőri szakiskola felállítására alkalmas; bátran hozzátehetjük a szakértői véleményhez, hogy a Dunántúl e célra alkalmasabb pontot, hol a szakiskola ily fontos hivatást töltsen be, keresve sem lehetne találni. A Bakony egyre öszsebb szorul, a magántulajdonosok erdőpusztítását megakadályozni alig lehet, s környékünk sivár legelői lassanként elkarsztosodnak. Az erdők felújítása, pótlása ellenséges talajviszonyok miatt óriási költséggel jár, amellet az eredmény aránylag silánynak mondható. Környékünk a fővadnak egykor kedves tanyája mind kevesebb nemes vadnak nyújt menhelyet. Ily körülmények közt valódi nemzetgazdasági hivatást töltsen be az a jól kigondolt

intézmény minálunk, mely az erdősítést közvetlen szakszerű vezetés és felügyelet mellett kezébe venni, céltudatosan fejleszteni s e mellett a vadtenyésztést is hivatásszerűen kezdeményezni lenne hivatva.

A földművelési miniszter, kinek döntésétől függ a szakiskola nálunk vagy a Dunántúl más pontján leendő elhelyezése, ennek az országrésznek aligha tehetne jobb, áldást hozó szolgálatot, mintha Veszprém város ajánlatát fogadja el, hol a szükséges telek s környékén 5000 hold vadászterület s ha kell, e város áldozatkészsége is rendelkezésre áll s a mi a fő: a Bakony-vidék jellegének, éghajlati és termelési viszonyaink fönntartása, a pusztulástól való megmentése mint egy bölcs államférfiúhoz illő nemes feladat várakozik reá.

Jelentésemet zárva s magamat és tisztársaimat a t. közgyűlés jóindulatába ajánlva maradok hivatalbeli kész szolgája

Szeglethy György
polgármester

1903¹⁰⁵

Tisztelt közgyűlés!

Az 1903. év közigazgatásáról, minket érdeklődő fontosabb eseményeiről s hatóságunk tevékenységéről szóló évi jelentésemet, szervezési szabályaink értelmében, következőkben van szerencsém előadni:

A közigazgatás országos rendezése körül folyó teendők közé a városok ügyvitelének egyszerűsítése, gazdálkodásuk ellenőrzése s vagyoni viszonyaik rendezése is tudvalevőleg föl lett véve, anélkül, hogy várakozásunk ez ideig eredményt látott volna. Különösen érezhető ennek hiánya az államnak és városoknak egymáshoz való viszonyában, az állami közigazgatás körül, melynek folyton szaporodó teendői folyton új terheket rónak a városokra, megfelelő ellenszolgáltatás nélkül. Ez indította múlt évben Szentes és Eger városokat, hogy kérvényezzenek az országgyűlésen oly irányban, hogy az állami teendők ellátásáért a községek (városok) a fogyasztási adók egy részének átengedésével nyerjenek kárpótlást.

E mozgalomhoz városunk is csatlakozott s hason irányú kérvényünket városunk országgyűlési képviselője, Horánszky Lajos útján benyújtotta.

A képviselőházban múlt év óta tartó rendkívüli helyzet s ennek következtében beállott törvényen kívüli állapot azonban sajnos, az ügyek rendes folyását megakasztotta, s így kérvényezésünknek nemcsak az említett irányban, de egyéb téren sem láttuk sikereit. A múlt évi május elsejétől tartó rendkívüli politikai helyzet következménye igen súlyosan nehezedett pénzügyi adminisztrációkra is.

A köztartozások behajtása, rendes körülmények között is, alkalmas közegek hiányában a legnagyobb, legérzékenyebb terhet ró a városokra. A folyamatban lévő költségvetésen kívüli adminisztráció (exlex), a köztartozások beszedését még jobban megnehezítette, mert mint tudva van, az önkormányzati költségek, mint az állami adó járulékaik fizettetnek s az előbbinek kimaradása az utóbbinak befizetését is hátrányosan befolyásolta. Mivel pedig az 1902. évről hátramaradt kamatterheinket a törvényhatóság utasítása szerint is ki kellett fizetnünk, kénytelenek voltunk rendkívüli eszközöket venni igénybe s a községi pótlékok, egyéb, nem állami követelésekkel együtt, végrehajtás alkalmazása mellett, úgy,

---

¹⁰⁵ Veszprém rend. tan. Város 1903. évi közigazgatásáról. A rend. tan. város 1904. évi március hó 28-án tartandó tavaszi közgyűlése elé terjeszti: SZEGLETHY GYÖRGY polgármester. Veszprém, 1904. VESZPRÉM REND. TAN. VÁROS KÖZÖNSÉGÉNEK KIADÁSA. Bibliotheca Episcopatus Wesprimiensis 13059

ahogy lehetséges volt, behajtani, hogy költségvetésünket lehetőleg betarthassuk s kötelezettségeinknek megfelelhessünk.

Ez alkalommal is tapasztalható volt, hogy a községi pótlékhátralékok felszaporodásának megakadályozása csak abban az esetben lenne remélhető, ha a hátralék után, úgy mint az állami adónál, késedelmi kamat szedetnék.

A községi önkormányzat iránt való érdeklődés a képviselő-testület tagjainál múlt évben örömdetesén gyarapodott, különösen mióta dr. Óvári Ferenc biz. tag indítványára rendkívüli közgyűléseket délután tartjuk, amikor az üzletek és irodák kevésbé vannak igénybe véve.

A közgyűlés rendes teendői az előző évi számadás megvizsgálása s a jövő évi költségvetés megállapítása pontosan az előírt időpontban történt, s mindkét munkát a kir. pénzügyigazgatóság mellé beosztott számvevőség véleménye alapján törvényhatósági jóváhagyást nyert. Az 1902. évi számadásnál szenvedő hátralék gyanánt kimutatott, s az egyes alapokat illető kamattartozást, mint fentebb említém, sikerült kielégítenünk, ami viszont a legszigorúbb takarékossgot tette kötelességünké, úgy, hogy a rendőrök és hivataloszolgák részére kilátásba helyezett némi segély kiutalása iránti javaslatunkat is kénytelenek voltunk függőben hagyni, mivel arra a költségvetés keretén kívül sem találtunk fedezetet.

Egész sora a kisebb-nagyobb igényeknek, például a városháznál most már tarthatatlan állapotok javítása, padlózás, festés, kibővítés, átalakítás, a tetőfödés megújítása, utcák rendezéséhez s a köztisztaság előmozdításához szükséges gépek beszerzése, a rendőrség szaporítása stb. már a folyó év feladatául jelentkeznek, melyet a tisztí főorvosnak megszavazott lótartási járulék, s a városi mérnök személyi pótlékja is szaporít. Hogy a 34% községi pótlék felemelését mellőzzük, kénytelenek voltunk az építőkő és murva árát némileg fölemelni s a legelőbérk fölemelését – arra való tekintettel, hogy az erdei legelők szaporíttatni fognak –, elhatározni.

Úgy a legelőterületek, mint a kőbánya és murva tudvalevőleg a város tulajdona s eddig igen csekély jövedelmet hajtottak. Tekintve már most, hogy a kőbányák nagy részben ki vannak használva, s ekként a kő is értékesebb lett, annak árát 8 koronáról 9 koronára fölemelni jogos és méltányos intézkedésnek látszott. Ami pedig a legelőbért illeti, mint szintén tudva van, a közgyűlés Rainprecht Antal biz. tag indítványára elhatározta, hogy az Alsóerdő üzemét megváltoztatja, annak nagyobb részét legelőerdőnek átalakítja, a felsőörsi úttól balra elterülő 45 holdnyi területet kiirtatja s ezzel az állattenyésztésnek is kiváló fejlődést biztosít. Ez a határozat kormányhatósági jóváhagyást is nyert, s már ez évben megkezdődik annak végrehajtása és így a legelőbér némi emelése annál inkább igazolt, mert viszont a város az Aranyoskutak feletti magaslatok befásításával új

terhet vállalt, mely dacára, hogy olcsóbb munkaerő van biztosítva a szokottnál, mégis a talaj ellenséges voltánál fogva igen nagy áldozatokat igényel.

A városi adminisztrációban a következő személyi változások állottak elő:

Szabó Imre városi ellenőr hosszas betegség után, mely idő alatt Schiller Sámuel fogyasztási adó-kezelő helyettesítette, aránylag fiatalon, 42 éves korában elhunyt. Özvegyet és árvákat hagyott maga után, kiknek fölsegélyezésére a közgyűlés, az elhunyt derék tisztviselő érdemei alapján 850 koronát szavazott meg.

Kolossváry József időközi alispán elnöklete alatt szeptember 7-én részleges tisztújítást tartottunk, melyen városi ellenőrnek Rosos Károly iktatót, ennek helyébe pedig Nagy Károly kiadót választották.

Ugyanekkor lett a hivatalból elmozdított Dóczi Gábor rendőrbiztos helye is betöltve Hübner Imre rendőrtizedes által. Itt említem fel, hogy Schädli Károly mérnök szolgálatát a városnak ingyen följánlván, műszaki teendők ellátása végett mint tiszteletbeli mérnök lett alkalmazva, s a városnak hasznos szolgálókat teljesít.

A városi állatorvosi állásra megválasztott Reisinger Mór fizetésének elégtelensége miatt csakhamar megvált állásától, s teendőit azóta ideiglenesen ismét az egyik állami állatorvos látja el, kinek véglegesítése érdekében a földművelésügyi miniszter úrhoz folyamodtam, miután nem remélhető, hogy a mostani viszonyok közt a hússzemle ellátása végett magasabb fizetéssel javadalmazott állást rendszeresíthessünk.

A fogyasztási adóhivatalnál alkalmazott Schiller Sámuel és a vízvezetéki üzemhez szerződötett Lányi Gyula gépész állásukban törvényhatósági jóváhagyás mellett megerősítették. Stetter Ede írnok nyugdíjigénye érdekében az esküt letette, Orbán Pál írnok a 16/903. sz. határozattal nyugdíjra érdemesített, de a hozott határozat ellen föllebbezéssel élt, ami még nincs elintézve. A gazdaság, közmunka és fogyasztási adók ellenőrzése körül Nagy József napidíjas gyanánt alkalmaztatott. A közgyűlés egy mezőőri állás beszüntetését is elhatározta ugyan, de a határozat közbejött akadály miatt nem volt végrehajtható.

Szervezési szabályrendeletünk tárgyalás alatt áll. Megalkottuk az árvaszék szervezésére vonatkozó, valamint a marhalevelek kezelését tárgyzó, s módosítottuk a közcsend megóvására alkotott szabályrendeletünket. Átdolgoztuk helypénzszedési szabályainkat, melyek ez idő szerint a győri keresk. és iparkamara véleményezése alatt állanak. Elkészültek a fogadók-, vendéglők-, kávéházak-, sörödék- és pálinkamérésekre vonatkozó, továbbá a legeltetésről és a rendőrség szervezéséről szóló szabályrendeleteink, melyek közelebb a t. közgyűlés színe elé kerülnek.

A szegényház házirendjéről alkotott szabályzat törvényhatósági jóváhagyást nyert s következetes alkalmazása igen üdvös befolyást gyakorol az ott elhelyezett szegényeink békés együttélésére s erőiknek megfelelő foglalkoztatására.

Események

Fájdalmas részvétet keltett országszerte, de különösen Veszprémvármegyében szeretett főispánunknak, dr. Fenyvessy Ferencnek élte delén, alig 50 éves korában, főispáni működésének 6-ik évében múlt évi június 3-án bekövetkezett korai halála. Ha létezik az általános részvétben fokozat, úgy mi, e város polgárai azt leginkább éreztük, mert a boldogult főispán közöttünk élte le utolsó idejének nagy részét, velünk érzett, velünk gondolkozott s minden alkalmat szíves készséggel felhasznált e város érdekeinek előmozdítására. Ki ne emlékeznék az 1893-iki nagy tűzvész idején kifejtett nagyszabású segélygyűjtési tevékenységére, mely a várost arra indította, hogy hálája jeléül díszpolgárává választotta. Közgyűlési jegyzőkönyvünk melegen emlékezik meg az elhunyt érdemeiről. Mi pedig, mint a város küldöttei, országos képviselőnk és alulírott, letettük a város koszorúját a friss hantokra, melyek felejthetlen főispánunk nagy szíve felett domborulnak.

Országos ünnepély tárgya volt Deák Ferencnek, a haza bölcsének születése 100-ik évfordulója, melyet a törvényhatóság fényesen megünnepest, s a helybeli tanintézetek is emelkedett szellemben tartott ünnepségek közt dicsőítettek s melyről városunk közgyűlése is illő módon megemlékezett.

Kegyeltes tényekről lévén szó, itt emlékszem meg arról a szép eredménnyel járó gyűjtésről, melyet Kolossváry Józsefné úrasszony kezdeményezésére a veszprémi hölgyek indítottak, hogy Erzsébet királynénak a róla elnevezett liget előtt állított szobrára díszes bronzkoszorú helyeztessék. A befolyt 437 kor. 17 fillér egyelőre a takarékpénztárban gyümölcsözik, a takarékkönyvet pedig a városi pénztár őrzi s rendeltetésének bármikor átadható a közgyűlés által.

Egy más nemes célú gyűjtés eredménye is a város őrizetébe került a múlt évben, a színházalap javára egy megyebálon befolyt 1386 kor. 96 fillér, mely kamataival múlt év január 19-én 1575 kor. 18 fillérré szaporodott.

Ami egyébként a színházkérdés megoldását illeti, bár a múlt évben különféle tervezetések egész sora merült fel a megtartott tanácskozásokon, célunkhoz ugyan közelebb nem jutottunk a társadalmi tevékenység sokféle való igénybevétele miatt, de remélhetjük, hogy a folyó év az előbbinél szerencsésebb eredményre vezet. A székesfehérvári színi kerület megalakulása óta biztosítva vagyunk arról, hogy csak hivatásos színészek fogják városunkat fölkeresni és

pedig oly időben, mely a mi viszonyainknak megfelelő, s addig az ideig, míg nekünk tetszik. Oly nyilvános helyiség azonban, hol a veszprémi intelligens közönség némi kényelem- és biztonságban élvezhetne egy összevágó előadást, vagy mondjuk egy hangversenyt, az egész városban nem található. Ez a tudat tartja ébren az érdeklődést egy színház vagy más hasonló jellegű nyilvános terem létesítése iránt, mi, ha a mozgalom a helyes irányt eltalálja s annak vezetése minden tekintetben alkalmas tényező kezébe kerül, bizonyára nem fog soká elmaradhatni.

Baró Hornig Károly megyéspüspökünk, aki számtalan jótéteményei gazdag sorozatát a múlt évben is gyarapította s aki az egész város minden rangú, rendű és vallású polgára előtt föltétlen tiszteletnek örvend, súlyos betegségből felgyógyulva, húsvétkor érkezett vissza székvárosába. Ezt az alkalmat polgárságunk, úgyszólván minden előzetes értekezés nélkül arra használta fel, hogy kisereglett a vasúti állomásra az érkező főpap elé, hogy felgyógyulása felett való örömét e néma hódolattal dokumentálja.

Antal Gábor dunántúli ev. ref. püspök hivatalos körútjában Veszprém városát is érintvén, május 2-án érkezett körünkbe, s igen díszes és meleg fogadtatásban részesült, melyben a város képvisellete is részt vett s az érkező püspököt jutason üdvözölte.

Üdvözölte továbbá Kolossváry Dezső időközi honvédelmi minisztert, mint városunk szülöttjét, kineveztetése alkalmából, melyre a miniszter úr igen szíves választ adott.

Részt vett a város képvisellete az Almádiban felállított Kossuth-szobor leleplezésén, augusztus 23-án, s koszorút helyezett a város nevében a szobor talapzatára.

Megalakította továbbá a közgyűlés a szombathelyi gyermek-menedékhely telep-bizottságát, melynek a szabályok szerint fele része, tehát 12 tag a hölgyek sorából választandó, akik az elhagyott gyermekekre közvetlen felügyeletet gyakorolnak, s a tápszülőket igen lelkiismeretesen ellenőrzik.

A képviselő-testület tagjai közül Próder József telekkönyvi igazgatót veszítettük el, ki július 11-én hosszas betegség után elhunyt. A közügyek körül szerzett érdemeit méltányolva, a közgyűlés az elhunyt városi képviselő gyászoló családja iránt érzett részvétét illő alakban tolmácsolta.

Jótékonyság

Nemes szívek áldásos munkájáról van ismét alkalmam e rovat alatt megemlékezni a következő kimutatásban:

Szegényeinknek juttatott:

Báró Hornig Károly megyéspüspök	500 Kor.
A veszprémi káptalan	320 kor.
Dr. Rada István kanonok	200 kor.
Kemenes Ferenc nagyprépost	160 kor.
Névtelen	160 kor.
Dr. Óvári Ferenc és neje Szilber Vilma	160 kor.
Ács Jánosné hagyományozott	100 kor.
Tomor Lukácsné hagyományozott	100 kor.
Lengyel Mórné hagyományozott	40 kor.
Horánszky Lajos újévi üdvözlét megváltása fejében	20 kor.
Kórházunk részére az országos vöröskereszt egylet juttatott	5000 kor.
Garab Györgyné	200 kor.
Lengyel Nórné	20 kor.

A Veszprém megyei takarékpénztár üdülő betegek részére küldött 30 koronát.

A tisztviselők, hivatalnokok és szolgák részére gyűjtött nyugdíjalapot múlt évben is csak egy nemesszívűség adakozó gyarapította 2000 korona fényes adománnyal, s ugyanaz az iparostanonc-iskolának is 100 korona segélyt juttatott.

Fogadják városunk egész közönsége nevében e helyen is mélyen érzett hálm kifejezését.

A város maga pedig a lefolyt évben jótékony célokra következő összegeket fizette ki, illetve szavazta meg:

Szabó Imre pénztári ellenőr özvegye és árvái részére 850 korona segélyt, Fehér József negyedmester özvegyének segélyt: 50 korona.

Jung Adámnak villámcsapás miatt a tűzkár-segélyalpból 100 korona.

Irgalmas nővéreknek egy sírbolt építésre 1000 korona.

Az állami polgári és felső kereskedelmi iskola részére rendkívüli segély bútorbeszerzésre 600 korona.

A tűzoltó-szövetség 10 éves fennállásának jubileuma alkalmából fölmerült költségekre 200 korona, felvidéki közművelődési egyletnek, munkácsi Árpád-szoborra kisebb összeget.

Szegényeink részére a költségvetésben megszavazott évi segélyről s a szegényház működéséről külön számadásaink szólnak s hangosan tanúszkodnak arról, hogy a közsegélyre szorultak ellátása évről évre nagyobb súllyal nehezedik közpénztárunkra, mihez az elhagyott gyermekek 7 éves koron túl való ellátásának egyre szaporodó költségei versenyeznek közpénztárunk rovására.

A társadalmi tevékenység igénybevételét tehát a törvényben biztosított hatósági segély nélkülözhetővé nem tette, sőt kötelességünké teszi, hogy az egyesületek, intézetek és társulatok a hatósággal közösen organizálják jótékony működésüket, hogy az helyes irányt nyerve s új forrásokat nyitva, lehetővé tegye a társadalom legveszélyesebb ellenségének, a nyomornak leküzdését.

A rendőrkapitány jelentése szerint közsegélyre szorult egyén van a városban állandóan 7–800. Ezek közül 72 a szegényházban nyert ellátást, 185 a közpénztárból nyert heti segélyt, jótékony egyletek segítettek 271 egyént, intézetek, társulatok és magánosok 290-et.

A szegényalap jelenleg 61838 kor. 24 fillért tesz ki.

Itt említem fel, hogy a hűséges cselédek részére kezelésünk alatt álló alapítványnak 180 korona 47 fillér kamatait az arra legérdemesebbnek talált szegény cselédek közt felosztottuk s a Kopácsy-féle alap 400 kor. kamatait két szegény sorsú kezdő iparos, Trumler Károly cipész és Ritzl Kálmán szabó nyerték el, Weiss Elek városi tanácsos és neje 1000 kor. alapítványának kamatait pedig Márki Imre cipész iparosnak ítélték oda.

Láng Lajos volt kereskedelmi miniszternek a győri állami fa- és fémipari szakiskola támogatására irányuló felhívására pedig a közgyűlés elvben kijelentette, hogy ha valamely veszprémi illetőségű érdemes ifjú kerül az iskola hallgatói közé, annak támogatására annak idején szívesen hoz erejéhez méltó áldozatot.

Egyletek és társulatok

Az önk. tűzoltó-egylet, melynek közreműködését, hála a gondviselésnek, múlt évben sem kellett gyakran igénybe venni, új vezetők kezdeményezésére a közönséghez fordult szereinek gyarapítása és a szertár kibővítése végett, minek elismerésre méltó eredménye lett. Az egylet kezdeményezésére tűzjelző-állomások létesültek Mózner Ferenc vendéglőjénél, s a városi szegényháznál. Tervben van még a jeruzsálemhegyi és a buhimvölgyi állomások bekapcsolása az állami telefonhálózatba, melyekre a városi tanács kilátást nyújtott, hogy ezzel is a tűzbiztonságot fokozza.

A vármegyei tűzoltószövetség tíz éves fennállását ünnepelte a múlt évben, mely alkalommal dr. Óvári Ferenc elnöklete alatt díszközgyűlést tartott, s a magukat kitüntetett egyleteknek segélyeket osztott ki, melyekből a Veszprémi Önk. Tűzoltó-egylet is szertárának kibővítésére 200 koronában részesült.

Újra alakult múlt évben a Veszprémvidéki Méhészegyesület s hasznos működését a Vármegyei Gazdasági Egyesület is jelentékeny támogatásban részesítette.

1848-as honvédeink vármegyei segélyező-egylete nem lévén szabályszerű szervezettel ellátva, működését belügyminiszteri rendelet folytán beszüntette, s vagyonát a törvényhatóság kezelése alá adta.

Jótékony célú egyleteink, mint a nőegyletek, vöröskereszt-egylet stb. különösen a házi szegények segélyezése s a szegény gyermekek felruházása körül fejtettek ki elismerésre méltó tevékenységet.

A vármegyei múzeum-egyesület, vezetőinek buzgóságából örvendetesen gyarapodik. Közgyűlési határozat folytán a város tulajdonát képező különféle régiségeket, zászlókat, fegyvereket stb. megőrzés végett a múzeumnak leltár mellett átadtuk.

Közegészség

Az elmúlt évben a közegészségi viszonyok kedvezően alakultak. Járványos vagy ragályos megbetegedések csak szórványosan mutatkoztak. A hatóság nem kímélve semmi áldozatot, a legmesszebbmenőleg elkövetett mindent, hogy a járványos betegségek nagyobb mértéket ne ölthessenek; a többek közt különös említést érdemel Leber János vörheny-esete, mely alkalommal a fertőzött házat 14 napon át éjjel-nappal rendőrileg elzárt a hatóság minden külvilági érintkezéstől. Általában ezen évben a fertőző betegségek leküzdésére irányuló törekvések voltak kiemelkedő mozzanatok.

Egyebekben a vízvezeték rendben tartása, a hiányoknak fokozatos kijavítása lényeges közegészségügyi intézkedést képezett, s a felmerült tífusz esetek alkalmából az összes forrásokból és fertőzött házakból vett minták vegyi vizsgálat végett az országos vegykísérleti állomásra küldettek, s teljesen kifogástalannak találtattak.

A fertőtlenítésekre kiváló gondot helyeztünk, s a városon kívül felépült a fertőtlenítőgépek elhelyezésére szolgáló kis pavilon.

[A] járványkórházban ez év folyamán beteg nem volt.

Iskolák, középületek, vendéglők, szállodák, szódagyárak, utcák, terek állandóan vizsgáltattak, mézárszék, piac és vágóhid is.

Hülyék, városi szegények, elmebetegek többször vizsgáltattak.

Elhagyott gyermekekre a kellő felügyelet gyakoroltatik, s e célra a helyi alap-bizottság meg is alakult, s dicséretes buzgalommal felel meg nemes hivatásának.

Legnagyobb mértékben veszi igénybe a hatósági orvos működését a folyton fokozódó nagyszámú szegény betegek gyógykezelése.

A legsürgősebb s a város közegészségét lényegesen befolyásoló közcsatornázás kérdése állandóan szőnyegen van, s bár úgy a város közönsége, mint különösen a hatóság mélyen meg van győződve a csatornázás fontos és a messze jövőre is üdvösen kiható voltáról, mégis sajnos, egyelőre az anyagi kérdéseken elakadt a csatornázás kivihetősége és csakis az anyagi kérdések nehéz megoldása gátolja meg a csatornázás mielőbbi létrehozását.

Vajha ez a kérdés is mielőbb megoldhatóvá válnék, mert így e város közegészsége nagyban biztosíthatnák.

Az utcák tisztítása, különösen az utakon felgyűlni szokott sár eltávolítása, a piacok seprése a hatóságnak folytonos gondját képezi. Indítvány is merült fel a tanácsban, hogy az átvonuló útszakaszoknak tisztán tartását, ha az állam részéről méltányos beszámításra kilátásunk nyílik, vegyük házi kezelésbe, mert az állami gondozás a község közegészségi érdekeit ki nem elégíti. Föl is írtunk a kereskedelmi minisztériumhoz, hogy engedje el az évi hozzájárulást városunknak, hogy mi ennek ellenében a kellő tisztaságot fenntarthatassuk, de kérésünk még elintézetlen.

Kórházunk

Városunk tanácsa, mint kórházi bizottság, az igazgató főorvos, dr. Csolnok Ferenc buzgó kezdeményezésére minden lehető elkövet, hogy e hasznos intézményt, mely majd egy évszázadon át eredeti állapotában maradt, modern színvonalra emelje. A báró Hornig Károly megyés püspök hathatós segélyével s az országos vöröskereszt-egylet, valamint annak helybeli fiókja támogatása mellett létesült új pavilon építése, az illető vállalkozó közbejött halála miatt ugyan némi késedelmet szenvedett s így még rendeltetésének átadható nem volt, de a szenvedett halasztás a falak kellő kiszáradása, s a fölszerelés tekintetében csak előnyösnek bizonyult.

Velty Ferenctől a veszprémi 2278. sz. tjkvben +1–2. sor sz. a. fölvett ingatlant tudvalevőleg a kórház céljaira 25 ezer koronáért megvásároltuk, s a vonatkozó szerződést a kir. belügyminiszter is jóváhagyván, az épületeket múlt évi november elején birtokba vettük. Az épületben nyernek majd végleges elhelyezést az ápoló irtalmas nővérek s a cselédszemélyzet. Itt lesz a konyha, tálaló- és mosogató helyiség, jégverem s a különálló szárnyon a segédorvos lakása.

A helyiségek kibővítése folytán az ápoltak száma előreláthatólag oly mértékben fog szaporodni, hogy két új ápoló nővér s egy kisegítő díjnok alkalmazása szükséges.

Közbejött az a baleset, hogy a hátsó kerítésfal egy része beomlott s újból kellett építeni. Ezenkívül az új pavilon s a Velyt-ház berendezése olyan előre nem látható kiadásokkal jár, melyek összevéve az ápolási költségek fölemelését tették szükségessé és indokolttá. Ehhez képest az 1904-évi költségvetés következő módon alakult: Bevétel 2324 korona, kiadás: 41672 korona, hiány: 39348 korona, mely összeg az összeírási költségekkel lévén fedezendő, az ápolási díjnak 1 korona 40 fillérről 1 korona 60 fillérré emelését tenné szükségessé. A kir. belügyminisztérium azonban a költségvetést nem hagyta helyben, s így az eddigi 1 korona 40 fillér ápolási díjból a jelzett többletkiadás nem fedezhető.

Ily körülmények közt a fertőtlenítő, ravatalozó és boncoló helyiség ráépítése is, melyre az alaptőkéből 18842 kor. 45 fillér már meg is szavaztatott, halasztást szenvedni kénytelen, mert az alaptőke beépítésével a kamatjövedelem is csökken, s az ápolási díjak a különbözetre fedezetet nem nyújtanak. Pedig az új pavilon vízvezetékkel ellátása, csatornázása is jelentékeny tőkét emésztett fel. Ezenkívül a régi épület földszinti helyiségeiben a régi puhafa-padlók helyett terrazzo-burkolatot kellett több helyen alkalmazni, s a tüdőbetegnek részére emelt légsátor is, mint rendkívüli kiadás jelentkezik az udvar telkének planírozási költségeivel együtt.

Mindezekon kívül egy orvosi kézikönyvtár beszerzését már elhatároztuk, s mint sürgősen megoldandó kérdés jelentkezik a még fennálló kerítésfalaknak a sétány felett pillérekkel való megerősítése s fölemelése.

A telek rendezésével kapcsolatban s tekintettel a közelében folyó építkezésre, fölmerült annak a szüksége is, hogy az épületek előtti tér s az udvar parkírozva legyen. A költségek beszerzésére lelkes úrasszonyok, élükön Kolossváry Józsefnével dec. 13-án egy fényesen sikerült estélyt rendeztek a vármegyeháznál, mely 3226 kor. 21 fillért jövedelmezett az említett célra. A közgyűlés a befolyt összeget a városi pénztár letétébe utalta, gyümölcsözőleg kezelte s a fényes eredményért az ünnepély főrendezőinek, Kolossváry Józsefné, dr. Csolnoky Ferencné, dr. Cseresnyés Józsefné úrasszonyoknak, valamint az egész rendezőségnek s a közönségnek köszönetet szavazott.

Megragadom az alkalmat, hogy a hálának és elismerésnek e helyen adjak kifejezést. Isten áldása szálljon a nemesszívű emberbarátokra, kik a fényes ünnepély létrejöttén fáradoztak, annak dús eredményéhez bármi alakban hozzájárultak.

Helyénvalónak tartom itt kiemelni Kolossváry József volt alispánnak azt a kiváló jóindulatát, mellyel a kórház legkisebb ügyeit is figyelemmel kísérte s fáradságot nem ismerve támogatta a kórház igazgatóságát és a város közönségét ezen most már egész modern irányban kifejlődött intézetünk felvirágoztatása körül felszaporodott teendőiben.

A vízvezeték

Mint tudva van, mielőtt a város a vízvezeték üzemét házi kezelésbe vette, arra előleg gyanánt tetemes összeget fordított a közpöntárból, s a házi kezelés első éveiben a berendezkedés költségei fölemésztették a jövedelmeket úgy, hogy tiszta jövedelem, ami a tartalékalap megteremtése végett elodázhatlan szükség gyanánt jelentkezik, nem maradt s így a tartalékalap eddig csak 168 kor. 38 fillért tett ki. Pedig a vezeték egy részének újraépítése a Kiskúti réttől a gépházig, még pedig öntöttvas-csőekkel, az országos közegészségi mérnöki hivatal véleménye szerint szükséges; ezenkívül a vízvezeték mentén többrendbeli kisajátítás, s a Fejesvölgyben némely kút környékének biztosítása szintén szükséges s el kell készülnünk új forrásfoglalásokra, sőt arra is, hogy a gépekben vagy a vezetékben nagyobb hiányok állhatnak elő, melyeknek helyreállítása sok pénzt fog igényelni.

Múlt évben a vízvezetéki pénztár mérlege kedvezően zárult, amit arra kell felhasználnunk, hogy a tartalékalapot gyarapítsuk.

Abból az alkalomból, hogy a városban néhány behurcolt hagymáz-estet fordult elő, a vármegye alispánja alulírottat a csatlakozó-vezetékek megvizsgálására, a városi orvost és mérnököt pedig új csőfektetéseknel a legszigorúbb ellenőrzésre kötelezte.

A közönség megnyugtatóására igen alkalmasnak bizonyult vizsgálatot megtartottuk, s ott, ahol a vezeték a csatornákat keresztezte, mindenütt védő-burkolatot alkalmaztunk, ahol az hiányzott.

Ezenkívül a vizet a műegyetem központi vegyakisérleti állomásán megvizsgáltattuk s a vizsgálat eredményét következőkben adjuk.

Országos m. kir. chemiai intézet és központi vegyakisérleti állomás.

1492/903. sz.

Másolat

A beküldött vízminták vizsgálati eredménye 100.000 s. v. vízben foglalt szerves anyagok oxidálására szükséges kamäleon

I. Fejesvölgyi I. forrás: 0,14

II. Fejesvölgyi alsóforrás 0,11

III. Kiskúti gyűjtő 0,23

A vezetékben 0,14–0,11-ig

A kamäleon fogyasztás egy esetben sem jelentékeny és nem nagyobb a megengedett mennyiségnél.

Budapest, 1903. augusztus hó 19-én.

A megbízott vezetõ: Tóth s. k.

E szerint a mi vizünk kétségtelenül felette áll minden gyanúnak és kifogásnak s az elsőrangú ivóvizek közé sorozható.

A csőhálózat két irányban nyert meghosszabbítást, u. m. az állami gyermekmenedékhely felé 450 méter hosszban és Velty Ferencnek Füredi úti telepéig 272 méter hosszúságban. Előbbinek költségét az intézet humánus céljaira való tekintetből egészen a város közönsége viselte.

A szabályrendelet amaz intézkedése, hogy az életbelépéstől 2 év múlva a víz minden oly házba, mely csővezeték mentén fekszik, bevezetendő, még nincs teljesen végrehajtva ugyan, de már csekély azoknak a háztulajdonosoknak a száma, akik a vízvezeték áldásait félre ismernék s érte némi áldozatot hozni hajlandók ne lennének, s így anélkül, hogy kényszerítő rendszabályok alkalmazásához folyamodtunk volna, a közegészség érdekében szükséges berendezések kapunkt minden háznál megtörténnek.

Fölemlítendőnek tartom még, hogy a fűtők és a szerelő fizetését egyenként havi 10 koronával javítottuk, hogy a Fejlesztési kutaknál alkalmazandó tolójárat, a csatlakozó-vezetékek és a kényszerjavítások végett szükséges vasesztergát, utóbbit 920 korona vételárban beszereztük, s a kőszén szállítására nézve az ajkai bányával 1906. évig 100 kilogrammonként 60 fillérjével szerződést kötöttünk.

Csatornázás

A Szabadi utcai próba-csatorna szakértői felülvizsgálat alapján átvétetvén, elérkeztünk a nekünk ajánlott csatornázási rendszer felett hozandó határozat meghozatalához, ami az elválasztó-rendszer elfogadásával meg is történt.

Mielőtt a közgyűlés a kivitelre nézve határozott volna, a kérdés tanulmányozását, az építési program megállapítását s a csatornázási szabályrendelet megalkotását rendelte el. Jelentésem a szabályrendelet tervezetével együtt elkészült, a képviselők közt kiosztatott s az országos Vízépítési Igazgatóság véleményével együtt jelenleg a közgyűlés elbírálása előtt áll. Mi sem akadályozza tehát többé azt, hogy azokat a csatorna-szakaszokat, melyekre legégetőbb szükség van, mint a Vásár tér, Kossuth Lajos utca, cserhádi és jeruzsálemhegyi városrészek, az annyira óhajtott csatornát megkapják, ha a hozandó áldozatot a maguk részéről elfogadhatónak találják, ami annál könnyebben megtörténhet, mert a tervezet szerint az egész hálózatot maga a város építené, s a háztulajdonosok és lakók, a járulékokat 50 éven belül fizetnék vissza.

Világítás

Az acetylen-gáz előállításának szabályozása, szerelő- és kezelő-vizsga rendszeresítése tárgyában kiadott miniszteri rendelet életbe léptével gondoskodás történt, hogy a helybeli központi telep kezelője az előírt vizsgálatot letegye, ami meg is történt. Magának a telepnek műszaki vizsgálata azonban, a rendelet alapján nem volt követelhető, mert a rendelet határozottan kijelentette, hogy csak az életbe lépte után készülő vagy felállítandó világítási berendezésekre vonatkozik, tehát a szabályszerű eljárás után létesült telepek műszaki felülvizsgálat alá nem tartoznak.

A Fő utcán és Megyeház utcán vonuló vezeték mentén tudvalevőleg 28 acetylen utcai-lángot veszünk igénybe, s magánfogyasztó 50, többnyire üzletekben alkalmazza az acetylént világítási célokra.

Az ideiglenes világításra vonatkozó szerződésünk ugyancsak 1905. évben jár le, Berdenich Győző és társa vállalkozók azonban a szerződést 1904. évi március havára felmondották, mivel a város abbéli ajánlatukat, hogy az egész berendezésüket 29500 koronáért vegye meg, nem fogadta el, mire a tanács szerződésből folyó jogaink biztosítása végett a szerződést a maga részéről is felmondotta.

Az érdekelt magánfogyasztók ugyan egy emlékiratban kérték a várost, hogy az acetylénnel világíthassanak s e célból a telepet fenntarthassák, de a közgyűlés mindenekelőtt a különféle világítási módokkal kívánt megismerkedni, mivel úgy a villany-, mint a kőszén-gázvilágításra is kapott ajánlatot.

Kiküldötte tehát a közgyűlés alulírottat s a városi mérnököt a világítási kérdés tanulmányozására, ami megtörténvén, az ide vonatkozó jelentésünk a városi képviselő urak kezei közt van, hogy az abban foglalt adatok alapján a világítási mód megválasztása s a további teendők felett határozzon.

És itt, engedje meg a t. közgyűlés, hogy egy körülményre figyelmeztessen mindenkit, akinek elhatározása a kérdés eldöntésére befolyással bír. Minél tovább halasztjuk a város fejlesztésének föltételeit képező intézmények megvalósítását, annál jobban elmaradunk a nagy versenyben, melyet a városok ki-fejtenek haladásuk érdekében.

Vannak, akik a város szerény anyagi viszonyait, mások az ipar és kereskedelem pangását hozzák fel a haladás ellen; ismét mások a reánk váró feladatok megoldásának sorrendje ellen tesznek kifogást.

Mindezekre feleletem a következő: Ha a város valamely értékes világítási berendezést létesít, hasznos beruházást végez, mely maga szolgál a fölveendő kölcsön biztosítására is, meg a törlesztésére is alapul, s egykor új jövedelmi forrása lesz utódainknak és a mai nemzedék is részesül annak áldásaiban, mert megérzi az ipar, mely a forgalom növekedését remélheti. Ami pedig a haladási

programot illeti, hát az egyedül racionális városfejlesztési politika azt követeli, hogy ahol vízvezetékét építenek, ott vele együtt a csatornát is közegészségi érdekekből elkészítsék és ha a vízvezetékekkel kapcsolatban a világítási kérdést is megoldottuk volna, oly jelentékeny megtakarítást értünk volna el az üzemegyesítés, közös gépek, építkezések stb. terén, hogy az így megtakarított összeg a beruházási tőke amortizációját jelentékenyen közelebb hozta volna anélkül, hogy a város hitele a kölcsöntöbblet által valami csorbát szenvedett volna. Ezenkívül a kommunális kölcsönöknél nagy szerepet játszik a pénzpiac helyzete, mely ma elég kedvező, s ha ezt az alkalmat ki nem használjuk, utódaink úgy lehet inkább kárhoztatnak bennünket, mintha terheink egy részét rájuk hárítottuk volna.

Építkezések

A legutóbbi évek törvényhozási működésének legfontosabb eredménye a gyermekvédelem országos rendezése során létesült állami gyermekmenedékhelyek felállítása. Szerencsénknak tartom, hogy egy ilyen intézmény városunkban is létesült, melyért a városi tanács kellő időben lépéseket tett, s minek kivívásában az arra hivatott tényezők jóakarátú közreműködésének, különösen báró Hornig Károly megyéspüspök áldozatkészségének döntő szerep jutott. A külső püspökkert déli oldalán a nagylelkű tulajdonos által felajánlott területen létesült s a folyó évben megnyitandó intézethez a vízvezetéki csőhálózat meghosszabbítását a város a saját költségén teljesítette, ami 1201 kor. 89 fillérbe került. Ezenkívül a telek rendezéséhez szükséges 690 □-öl városi területet a város engedte át. A csatorna költségei alól azonban fölmentetésünket kértük, ami a törvényhatóság hozzájárulásával remélhetőleg sikerülni is fog, s így a város 9591 kor. 92 fillérben előirányzott költségtől szabadul.

Egy másik díszes középülettel is gyarapodik városunk a kórház előtt múlt évben kezdett templommal, melyet megyéspüspökünk a város részéről átengedett területen saját költségén stílszerű kivitelben emeltet, ezzel a cserhádi róm. kath. hívók lelki szükségletét, s a kórházi ápolónők vallásos buzgóságát kívánván kielégíteni. A templom alatt készülő sírfülkéket pedig a maga és verrokonai nyugvó helyének szánta. Az épület alapköve múlt évi augusztus 5-én lett letéve.

A kórházi kápolna építésére régebben gyűjtött 13367 kor. 49 fillér akként felhasználván, azt a közgyűlés a városi letétből kiutalta, s püspök úr rendelkezésére bocsájtotta, ki azt viszont egy másik kegyeletes célra, az Anna kápolna fenntartására szentelte.

Őexcellenciájának számos jótéteményei iránt való hálából a püspökvár alatt elterülő hegyoldalt a közgyűlés az aula telkéhez csatolás végett újból felajánlot-

ta, ami elfogadtatván, kilátásunk nyílt arra, hogy e meredek sziklás hegyoldal amennyire lehet, túlevelű fákkal beültetve, a környék nagyobb díszére s a különben is festői tájrészlet emelésére szolgál.

Weisz Elek vár. tanácsos indítványt tett egy gőzfürdő felállítására, melyet a tanács általános szükség kielégítése végett szükségesnek és hasznosnak ismert fel, s az eszme kivitelére vonatkozó tervek készítését Kesselbauer Ágoston városi mérnökre bízta.

Fertőtlenítési célokra eddig a kórház előtt állott fecskendőszín szolgált, mely onnét eltávolítatván, célszerűbb alakban a járványkórház táján lett újra fölépítve.

Szegényházunknál már előző évben megszavazott átalakítások kivitelére is múlt évben került a sor. Átalakítások útján nyertünk ott aránylag csekély költséggel egy tágas, világos, boltozott konyhát kézi kamrával és pincével, egy ebédlőt, mely munkaterem gyanánt is használható, s egy betegszobát. Ezenkívül az árnyékszékek célszerű átalakítása igen jó hatással van a folyosók levegőjének tisztán tartására, mely azelőtt éppen nem volt kielégítő. A szegényház udvarán álló külön épület tetőzete is elkészült, a belső átalakítások a mutatkozó szükséghez képest kerülnek sorrendre.

A városháznál csak az egyik jégverem átalakítására s újból való fedésére szorítkoztunk.

Magánépítkezésre kiadott engedélyek száma 62. Ezek közül földszintes házra kiadott 14, toldalék-építésre 10, átalakításra 8 engedély.

A közoktatás és nevelés

A helybeli róm. kath. főgimnáziumban 1 igazgató s 14 tanerő, 423 növendék tanításával és nevelésével foglalkozott.

Az állami polgári és felső kereskedelmi iskola tanerői 1 igazgatóval és 11 tanárból állottak.

A polgári iskolai tanulók száma 164, több 7-el a múlt évinél. A kereskedelmi iskolában 89, tehát a múlt évinél 6-al kevesebb.

Az angolhölgyek nevelőintézetében bentlakó növendék volt 104, külső növendék 214.

Az irgalmas nővérek zárdájában belső növendék 72, külső növendék 686, ismétlő iskolás: 58.

Népiskolai tankötelesek száma: a r. kath. elemi iskolába 519; ev. ref. népiskolába 101; ág. ev. népiskolába jár 27; izraelita elemi iskolába jár 142; óvodaköteles korban levő gyermekek száma 526. Ezekből a püspöki óvodába 42 járt. Ismétlő iskolába jár 39.

Óvodák építése iránt a közgyűlés akként határozott, hogy hajlandó azokat kellő számban létesíteni, ha a felszerelést és tanerőket az állam adja. Ily irányú felterjesztésünk még nincs elintézve a minisztériumban.

Községi felső leányiskola felállításával óhajtottunk segíteni múlt évben némileg az iskolák túlsúfoltságán, de államsegélyt nem nyerhetvén, a felmerült eszmét elejtettük.

Az iparostanonc-iskola épületében észlelt hiányokat részben pótoltuk, részben pedig az államsegély fölemelése révén kívánjuk pótolni, ha ez irányban tett fölterjesztésünk meghallgatásra talál. A tanonciskolát 235 tanonc látogatta, kiknek oktatásával 6 tanerő foglalkozott.

Vasúti ügyek

A Balaton-parti vasút közigazgatási bejárása m. év március 30-án megtörtént, mely alkalommal a város érdekeinek megfelelőleg a veszprémi állomástól kiinduló olyan csatlakozást kértünk, mely lehetővé tegye, hogy a fővárosból s Győr felől érkező fürdővendégek átszállás és hosszabb várakozás nélkül juthassanak el a Balatonig, s a városi közönség kérelmére a Szabadi út végén legyen egy megállóhely.

Az állomás kibővítési ügye még nem jutott dűlőre.

A kereskedelmi miniszter úr ugyan a kérdés békés megoldása érdekében május 5-ére értekezletet hívott egybe Budapestre, ahol a város küldötteinek indítványára ez a kérdés a Balaton-parti vasút ügyével hozatott kapcsolatba, de a tanulmányozás keretét még nem haladta meg. A kérdés tanulmányozására különben szakértőt kértünk fel s tiszteletdíjára 600 koronát megszavaztunk. E tanulmány dr. Csete Antal vár. tisztii főügyész eszméjét is felöleli, mely szerint az új pálya az országutat niveauban¹⁰⁶ metszené, a polgári iskola előtt tervezett magas töltés elhagyásával.

Laktanya és beszállásolás

Egy tábori tarackütegosztálynak Veszprémben leendő elhelyezése múlt évben legfelsőbb helyen elhatározatván, e célra laktanya építése s annak megtörténteig ideiglenes beszállásolás vétetett tervbe, a város tulajdonát képező régi laktanyai épületek felhasználása mellett. A szükséges előmunkálatokat a törvényhatóság által megalkotott vegyes bizottság el is végezte, s a közgyűlés határozatot is hozott, melynek lényege a következő:

---

¹⁰⁶ Nívó, a. m. szintben

Az ideiglenes beszállásolás céljaira átengedjük, s 10000 kor. költség keretén belül át is alakítjuk a buhimvölgyi laktanyát s a hiányzó helyiségeket addig, míg a végleges laktanya fölépül, bérbbe vesszük. E határozatot később oda módosítottuk, hogy a mellékhelyiségeket, raktárat, istállókat, műhelyeket a végleges laktanya helyén építjük. Egyúttal az állami beszállásolás céljaira szükséges laktanyának városi telken, a város által leendő felépítését (esetleg vállalkozó útján) a közgyűlés elfogadta, az alaptervek elkészítésére 6000 koronát megszavazott, s a honvédelmi miniszter úrhoz küldöttséget menesztett, hogy az ideiglenes beszállásolás terhein könnyítsen s ugyanez irányban a törvényhatóságot is megkereste.

Úgy az ideiglenes, mint a végleges beszállásolás tervei a szept. 29. napján tartott vegyesbizottsági tárgyaláson elfogadtattak, a város azonban kikötötte, hogy az alárendelt jelentőségű helyiségek építésénél saját bányakövet, téglá helyett pedig ott, hol alkalmas, az almádi vörös követ használja.

Ugyanakkor a katonai küldöttség a felajánlott építőtelkek közül a Nagymezőn levő mostani vásárteret választotta.

A bemutatott alapterveket a közgyűlés 155/903. sz. a. elfogadta s a laktanya végleges terveinek elkészítésére szükséges összeget a konverziós alap terhére megszavazta, a városnak magasabb lakbérosztályba leendő sorozása iránt teendő lépéseket s az ideiglenes beszállásolás lehető mellőzését elhatározta, a laktanyaépítés ügyében eddig eljáró bizottságnak köszönetet szavazott; egyszerűsítve a bizottságot kiegészítette és megbízta, hogy az ügyet minden részletében készítse elő s a kivitel módjára tegyen részletes javaslatot.

Megnyugodott a közgyűlés abban is, hogy a laktanya a katonai küldöttség által elfogadott telken épüljön, s mivel ekként a vásártér áthelyezéséről is kell intézkedni, az alsóvárosiak abbéli óhajlásnak adtak kifejezést, hogy a vásárterek lehetőleg a vasút környékén egyesíttessenek.

A kérdés tehát, mint látható, legfőbb részleteiben elő van készítve a megoldásra. Építőanyagunknak az országos chemiai intézet által leendő megvizsgálása iránt pedig a hadügyminiszter kívánatára megfelelően intézkedtem.

A törvényhozás működésében beállott szünet azonban időközben az új tábori tarackütegek felállítását megakasztván, sem az ideiglenes, sem a végleges beszállásolás kérdése dűlőre nem juthatott.

Kisajátítás

Városunk, mint afféle régi város, terv nélküli, szeszélyes építkezési modora sok helyen oly közlekedési akadályokat teremtett, melyeknek elhárítása itt-ott a forgalom növekedtével hovatovább nélkülözhetetlennek bizonyul.

De valamint senkinek nem juthat eszébe azért a város jellegét kiforgatni vagy elérhetetlen kalandos tervekkel előállani, úgy, hogy ha valahogy segíteni akarunk a bajon, előre készülni, terveket készíteni a kivihetőség keretén belül, s a szükséges tőke egybegyűjtését megkezdeni, immár nagyon is időszerű.

Ez a gondolat vezethette báró Hornig Károly megyéspüspök urat, a város legelső virilistáját, midőn a kisajátítási alap létesítését 2393 korona 73 fillér adományával megkezdette.

A folyamatban levő telekeladások útján befolyó készpénz szerintem ennek az alapnak a gyarapítására lenne okszerűen felhasználható.

A kisajátítási célokra múlt évben előirányzott költség keretében utcarendezésre megvásároltunk a Virág utcában Beivel Ferenc telkéből 14 méter, a Cserhát utcában Steiner Mór telkéből 8 méternyi területet. Ezenkívül a Kupa és Kert utcák közt létesített átjáró telekkönyvi rendezése végett Schele Frigyesnével egyezséget létesítettünk, melynek értelmében a telekhatárt kőfallyal keríteni tartozunk s ennek fejében a 385 □-öl utcátér a város tulajdonába ment át.

Itt említem fel, hogy a Papvásár utcában utcarendezés céljából egyeseknek az egyenes vonalon kívül eső közterület méltányos árban átengedettett, Berleg Józseffel pedig a Pázmándi utca torkolatánál levő dísztelen városi területnek faterkedés céljára történt átengedése tárgyában kötött szerződés jóváhagyatott és lebonyolított.

Közmunka

A törvényhatóság a közmunka kezelése, kivetése és behajtása tárgyában új szabályrendeletet alkotván, annak értelmében a felelős ellenőrző-bizottság megalkottatott.

A kézi közmunka leszolgáltatása, illetőleg megváltása évek óta hátralékban maradván, a tanács akként intézkedett, hogy a váltságdíjak beszedése szelvénykönyvvel a hátralékosok lakásán történjék, minek a kellő eredménye már is mutatkozik. A közmunka terhére elkészült a Ranolder utca bazalt makadám-burkolata, az Angol köz, a Cserhát utca, Toborzó utca; kavicssal betérítettük a Káptalan, Csorda, Laktanya, Remete, Papvásár, Csátár utcákat, kiköveztük a Buhimvölgyi utca elejét az alapítványi épület mellett s javítottunk több utcát a lehetőség szerint s a Fő utcát néhányszor meghordattuk apró kavicssal. Elkészült a Püspökkert és Füredi út közt levő vicinális közút feltöltése s a Hosszú és Csorda utcai gyalogjárók bemurvázása.

Itt említem fel, hogy a kövezetvámszedési jogosítvány előkészítése folyamatban van, s hogy a Toborzó utcai gyalogjáró almádi vörös kőből elkészült, a f.

évre pedig néhány utcában az aszfaltjárda kiépítése lőn előirányozva és megszavazva.

Vásárjogunk

Mint tudva van, a püspöki vásártartási jognak már 1902. évben, a káptalantól szerzett jognak pedig 1903. évi január 1-én birtokába léptünk. A szarvasmarhák közt járványszerűen föllépett száj- és körömfájás miatt három állatvásárunk hiúsult meg, s a veszteséget a november 2-án kért és elnyert pótvásár sem hozta be ugyan, de azért a vásárjog esedékes vételárrészletét fennakadás nélkül kifizettük.

Piaci rendtartásunk, mely a fogyasztó közönség érdekeinek védelme mellett a szükséges rend és biztonság feltételeit tárgyalja, jóváhagyást nyervén, életbe lépett.

A vásárterek rendezése illetőleg egyesítése még eddig nem sikerült. A kérdés megoldása több rendbeli mellékkörülmény miatt késett, a földművelési miniszter úrnak legutóbb kiadott rendelete folytán azonban most már égetővé vált, mert különben annak tesszük ki magunkat, hogy állatvásárjaink a rendezés megtörténteig betiltatnak, ami érzékeny veszteséget jelentene nemcsak a város közpénztárára, de a közforgalom érdekeire is.

Városi Vagyon és pénzkezelés.

A város vagyoni állapotát a következő kimutatás tünteti föl:

Ingtalanokban	1139600 kor. – fill.
Nem jövedelmező ingatlan	226000 kor.
Ingóság	19640 kor.
Összesen	1385240 kor. 50 fill.
Teherállapot	852914 kor. 22 fill.
Tiszta vagyon	532325 kor. 78 fill.

Megjegyzés: A házi pénztár múlt évi számadásai külön lenyomatban mellékelvék.

A városi pénztár kezelése alatti letétek, alapok és alapítványok állaga a következő:

Letéti pénztár	261299 kor. 03 fill.
Iparengedély-díj	466 kor. 01 fill.
Iparostanonc-iskolai alap	3886 kor. 54 fill.

Mozgósítottak segélyalapja	3133 kor. 48 fill.
Somogyi Lászlóné keresztalap	478 kor. 81 fill.
Mészáros ipariskolai alap	727 kor. 42 fill.
Tallián Pálné alap	4601 kor. 85 fill.
Csermák emlékalap	34 kor. 09 fill.
Iparalap	658 kor. 84 fill.
Laskarnel-alap	873 kor. 82 fill.
Vasúti térítmény	Tűzkár-alappal egyesített
Vízvezetéki tartalékalap	168 kor. 33 fill.
Állategészségügyi alap	1093 kor. 47 fill.
Burghard János és neje elemi isk. alap	2080 kor. 80 fill.
Szépészeti és sétaútalap	227 kor. 79 fill.
Tűzoltó segélyalap	85 kor. 43 fill.
Járvány-kórházalap	8261 kor. 03 fill.
Temetőalap	16648 kor. 32 fill.
Pillitz Benő alap	2040 kor.
Husvéth János ipariskolai alap	2040 kor.
Közegészségügyi alap	334 kor. 21 fill.
Weisz Elek és neje alap	1048 kor. 57 fill.
Kopátsy kezdő iparosok segélyalapja	9194 kor. 81 fill.
Tűzkár segélyalap	32102 kor. 30 fill.
Óvodaalap	53262 kor. 27 fill.
Szegényházalap	66109 kor. 93 fill.
Tisztviselők nyugdíjalapja	55635 kor. 65 fill.
Kórházalap	144258 kor. 58 fill.
Lázárházalap	38598 kor. 51 fill.
Erzsébet szoboralap	202 kor. 56 fill.
Színházalap	1707 kor. 79 fill.
Elaggott iparosok segélyalapja	40 kor. 30 fill.
Somogyi Mihály szegényalap	208kor. 08 fill.
Állami adó befolyt a városi pénztárba 1903. évben	145989 kor. 31 fill.
1902. évben	188481 kor. 09 fill.
Községi pótlék 1903. évben	59846 kor. 43 fill.
Közmunka váltság 1903. évben	2744 kor. 68 fill.
természetben	1147 kor. 20 fill.
Vízdíj befolyt	37493 kor. 64 fill.
Öntözési járulék	901 kor. 26 fill.
Legelőbér	4643 kor. 10 fill.
Csőszbér	1175 kor. 42 fill.

Helypénz	16011 kor. 69 fill.
Fogyasztási adópótlék	11976 kor. 78 fill.
Mértékhitelesítés	1776 kor. 70 fill.
Köztemetők jövedelme	1249 kor. 35 fill.

Pénztárvizsgálatot minden hónapban tartottunk s a városi pénztárt betörés ellen biztosítottuk.

A szegényház élelmezésére fordítottatott	5583 kor. 11 fill.
A szegényház ruházatára fordítottatott	893 kor. 05 fill.
A szegényház építkezésre és különfélekre	2209 kor. 92 fill.
Összesen	8686 kor. 08 fill.
A szegények kézimunkával kerestek hozzáadva a pénztári maradványt.	287 kor. 51 fill. 94 kor. 18 fill.
Összesen	381 kor. 69 ill.
Kiadás	275 kor. 22 fill.
Maradvány	106 kor. 47 fill.

A kiadások részben élelmezés-javításra, részben a temetkezési egyleteknél esedékes járandóságok fejében fizetettek. Ezenkívül minden szegényházi ápoltnak havonként 20 fillért kapott a szabályzat szerint.

Gyámsági és gondnoksági ügyek

A gyámsági és gondnoksági ügyek kezeléséről kiadott új ügyrend január hóban, a gyámpénztárak kezeléséről, az árvapénzek gyümölcsötetéséről és a gyámpénztári ügyvitelről szóló július elsején minden fennakadás nélkül életbe lépett, a szükséges nyomtatványok beszereztettek, az új nyilvántartás elkészült, az árvaszéki szabályrendelet módosított s a pénztárvizsgáló-biztosokat dr. Óvári Ferenc, Weisz Elek és Rothauser Lipót személyében a közgyűlés megválasztotta, kik működésüket meg is kezdték.

A gyámoltak és gondnokoltak követelése készpénztőke és kamatokban	460680 kor. 83 fill.
Nem kamatozó tőkében	19045 kor. 17 fill.
Ékszerek- és drágaságokban	700 kor. 96 fill.
Összesen	481029 kor. 96 fill.

Fedezet:

Takarékbetétek-, értékpapírok- és kamatozó adóslevelekben	454987 kor. 06 fill.

Kamatokban	3390 kor. 22 fill.
Késedelmi kamatokban	187 kor. 98 fill.
Nem kamatozó tőkében	19648 kor. 17 fill.
Ékszerek- és drágaságokban	700 kor. 96 fill.
Készpénz maradvány	3307 kor. 49 fill.
Összesen	482221 kor. 88 fill.

1904. évi kezelési eredmény 1191 kor. 92 fillér, tartalék-alap értéke 48102 kor. 25 fillér.

Veszprém r. t. város árvaszékének kimutatása 1903. évről.

Fsz.	Kérdés	Válasz
1.	Hány gyámhatóság alatt álló kiskorú és gondnokolt volt 1903. december 31-én?	1075 kiskorú 37 gondnokolt
2.	Hány beadvány iktattatott 1903-ban december 31-ig?	1475 drb.
3.	Hány elintézetlen ügydarab volt az árvaszéknel 1903. december 31-én?	Egy sem volt
4.	Mennyi volt az árvaszéki kiadóhátraléka 1903. dec. 31-én?	Egy sem volt
5.	Hány gyám (esetleg atya is) s gondnok van hátralékban számadással az 1902. s ezt megelőző évekről?	Egy sincs
6.	Az árvaszék kiutalta-e mindazoknak, akik a gyámhatóság alól felszabadultak, pénzeit és pénzértékeit, amennyiben részükre a gyámpénztárban kezeltettek?	Kiutalta

Községi bíraskodás

Községi bírósághoz érkezett 863 panasz. Ebből fizetés folytán megszűnt 426; egyezséggel befejeztetett 155, ítélettel befejeztetett 253. A többi tárgyalás előtt visszavonattott. Vidéki megkeresés érkezett a községi bírósághoz 122; végrehajtás alá került 155 ítélet; fellebbezés (járásbíróság elé vitel) történt 32 esetben.

A járásbíróság által adott megbízások száma volt 29.

Ipar és kereskedelem

A városi tanács-, mint I. fokú iparhatósághoz iparendélyért beadott kérvények száma 60, tehát 16-al kevesebb mint az előző évben.

Kiadott a tanács képesítéshez kötött iparra 34, egyéb iparra 17 igazolványt, kereskedésre 9 engedélyt. Az iparlajstromból töröltetett 13 iparos és kereskedő; 14-el kevesebb mint az előző évben.

Az ipartestületnél történt tanonc-szerződtesítés 106, tanonc-szabadítás 85, munkába lépett 704 segéd, kilépett 626 segéd, munkakönyvet nyert 106 segéd, ideiglenes igazolványt 5 segéd.

Az ipartestület tagjainak száma 522. A békéltető bizottság 11 esetben működött közre. Az ipartestülethez érkezett beadványok száma 429.

Az ipartestületi megbízottak Krausz József elnök és Schröder József jegyző vezetése mellett teljesítették a lehetőség szerint törvényszerű feladatukat.

A kereskedelmitanonc-iskola 4 tanerővel 38 tanulót részesített szakbeli oktatásban.

A veszprémi ker. betegsegélyző pénztár bevételének összege 21386 kor. 92 fillér. Kiadása 21114 kor. 48 fill. Tagok száma 1903. év végén 1980.

Közbiztonság

A közrend feltűnőbb megzavarása a múlt évben sem fordult elő. A közbiztonság kielégítőnek mondható.

Kihágási cselekményre vonatkozó feljelentés történt 774 esetben és pedig rendőri kihágás 348, állategészségügyi 42, útrendőri 163, szabályrendeletbe ütköző 203, erdei kihágás 18.

Kihágások miatt kirótt pénzbüntetés összege 4242 kor., befolyt 1705 kor., leíratott 1717 kor., hátralék 820 kor.

Helyettesítő elzárás alkalmaztatott 129 esetben. Öngyilkosság 5, tüzeset 9 fordult elő, ezek többnyire jelentéktelenek és jókor elfojtattak. Károsultak száma 13, tűzkár 4737 korona.

Cselédkönyv kiadatott 364, igazolási jegy 36. Hatósági gondozásban levő elhagyott gyermekek száma 90.

A két cselédszerző-intézet 10 férfi- és 704 nő-cseléd szegődését közvetítette.

Mulatságokra és látványosságokra kiadott engedélyek száma 54. Toloncok száma 439.

A mérlegek és súlyok ellenőrzésére 12 ízben tartott szemlét a rendőrség, razziát pedig 41 esetben.

Marhajárlat kiadatott ló- és szarvasmarhára 429, csikó-, borjú- s számárra 422, juh-, kecske-, sertés- stb-re 598, összesen 1449, átíratás pedig 2230 esetben fordult elő, ami az előző évinél jóval kevesebb, ez pedig a száj- és körömfájás miatt elmaradt állatforgalomban leli magyarázatát.

Múlt évben összesen 10 közgyűlést tartottunk. A közgyűlés 198 határozatot hozott, melyek közül 1 lett megfellebbezve. Tanácsulést 19 esetben tartottunk, s a tanács 861 határozatot hozott. A polgármesteri iktatóba beérkezett 12642 ügydarab, vagyis 949 drb-bal kevesebb mint a múlt évben. Ezek közül elnöki- és személyes ügy volt 99, adóügy és háztartási- 2626, katonaugy 1125, iparügy 196, kórházi-, illetőségi- és szegényügy 1239, köz- és állategészségügyi 358, vegyes természetű ügydarabok 2225.

Az árvaszéki beadványok száma volt 1471 drb. A rendőrkapitányi hivatal beadványainak száma volt 6061. Községi bírósághoz érkezett 863 panasz.

Katonaügyek

Az 1903. évben újoncállításra felhívható hadkötelesek száma volt:

I. Korosztályból	132
II. Korosztályból	85
III. Korosztályból	46
Összesen	263

A sorozás tudvalevőleg elmaradt.

A beszállásolási adatokat a következők mutatják.

Átvonuló katonaság volt: törzstiszt 41, tiszt 211, legénység 2120, ló 452.

Tiszti- és legénységi szállások után bevettünk összesen 11280 kor. 63 fillért, kiadtunk 6123 kor. 56 fillért.

Közös-hadseregbeli tartalékos jelentkezett 346, honvéd 300, népfölkelő 18.

Vásárok és piac.

A múlt évben tartott 6 országos vásár alkalmával felhajtott állatok száma:

Szarvasmarha	6450 darab
Ló	4540 darab
Sertés	320 darab
Juh	440 darab

Eladatott	
Szarvasmarha	1801 darab
Ló	1379 darab
Sertés	48 darab
Juh	440 darab

A hetenként jegyzett piaci árak átlagai a következők:

Búza	15 kor. 40 fill.
Rozs	12 kor. 60 fill.
Árpa	12 kor. 80 fill.
Zab	12 kor. 60 fill.
Kukorica	13 kor.

métermázsánként. A széna métermázsája 6 kor., a szalma métermázsája pedig 1 kor. 80 fillér.

A tűzifa-árak a következők voltak:

4 köbméter hasáb cserfa	24–28 kor.
4 köbméter hasáb bükkfa	20–24 kor.

4 köbméter dorongfa 16–18 kor. a helybeli faraktárakban.

A közvágóhídon levágott állatok száma:

Szarvasmarha	1462 darab
Borjú	1706 darab
Juh	1550 darab
Sertés	2254 darab
Kecske	–
Bivaly	–
Süldő	284 darab

Kimutatás a veszprémi kir. posta-, távírda- és távbeszélő-hivatal 1903. évi forgalmáról.

Frankójegyek- és értékcikkekben	74438 kor. 40 fill.
Hírlapjegyek	1440 kor.
Egyéb tárcaszerű bevétel	19671 kor. 78 fill.
Összes tárcaszerű bevételek	95510 kor. 18 fill.

Tárcaszerű kiadások.

Levéljegyárúsítók jutaléka	427 kor. 35 fill.
Irodai átalány	920 kor.

Szállítási átalány	5620 kor.
Egyéb tárcaszerű kiadás	52938 kor. 79 fill.
Összes tárcaszerű kiadás	59906 kor. 14 fill.

Átmenő bevételek

Utalványok és utánvételek	42.455 drb	2,426.931 kor. 52.fill.
Postatakarékp. bevételek	884 drb.	35202 kor. 14 fill.
Cheque bevételek	13524 drb.	2592107 kor. 10 fill.

Átmenő kiadások

Takaréklapok	428 drb.	428 kor. — fill.
Postautalványok	44.260drb.	2810.429 kor. 90 fill.
Takarékutalványok	450 drb.	25758 kor. 58 fill.
Cheque utalványok	655 drb.	360863 kor. 54 fill.

Távírda-forgalom

Feladott	11674 drb.
Érkezett	11718 drb.
Tranzitált	13925 drb.
Távírást díjból befolyt	10037 kor. 32 fill.
Helyközi beszélgetés volt (távbeszélőnél)	36764 kor.
Helyi városi távbeszélőn	827 kor.
Beszélgetésből befolyt	1535 kor. 34 fill.
Előfizetések után	5120 kor.

Fosta-forgalom.

Ajánlott levél feladatot	26818 drb.
Ajánlott levél érkezett	39754 drb.
Közönséges levél érkezett	781742 drb.
Csomag feladott	21742 drb.
Csomag érkezett	46020 drb.
Postaérkezés naponta 7-szer, indítás 7-szer.	
Előző 1902. évi tárcaszerű bevétel	99562 kor. 90 fill.
1903. évi tárcaszerű bevétel	95510 kor. 18 fill.
Különbözet	4052 kor. 72 fill.

Gazdaság, erdészet

A város szántóföldjei és rétbirtokai egy részének házi kezelésbe vétele előnyösnek bizonyulván, múlt évben az úgynevezett béresföldet és a hosszúrétet vettük vissza a bérlőktől s átvettük a kórház földjének bérletét takarmány és abraktermelés végett. Az esztendő elég kedvező volt kukorica-, zab-, és szénatermés tekintetében. Szénát betakarítottunk 112 szekérel, kukorica termett 112 zsákkal, zab 28 métermázsa.

A legelők szaporítása végett alsóerdei üzemterveink megváltoztatása Rainprecht Antal lovag, bizottsági tag buzgólkodása folytán sikerrel kínálkozván, a végleg kiirtandó 44 hold erdőterület helyett cserébe adandó Aranyosvölgy fölötti kopár területek beerdősítésére raberőt sikerült kieszközölni, mely nélkül elegendő munkáskézre nem tehattünk volna szert s a költségek sem állottak volna arányban.

Erdeink hozamára tartozó kimutatás a következő :

Az Alsóerdőn eladtunk árverésen 2980 drb. szálfát, 4 méter karófát, 114 határ ágfát, 18 rakás nyesedéket s a Cseri-erdőben 45 határ ágfát, összesen 6448 kor. 70 fillér értékben. Erre befolyt 5272 kor. 70 fill. A visszahagyott (ki nem váltott) fatömeg részint haszonfa gyanánt beszállítatott s cölöpöknek, kerékvetőknek, lámpaoszlopoknak és tilalomfáknak, padlóknak és süvegfáknak feldolgoztatott, másrészt ölbe vágva, a mészégetésnél lett felhasználva. A Cseri-erdő hozama 105 úrméter hasábfá, 221 úrméter dorongfa és 51 úrméter botfa, a város épületeiben lett részben felhasználva, 48 tüzelőhely céljaira, részben a városi szegényháznál elhelyezettek által felaprítva, a f. évi szükséglet fedezetére szolgál.

A csemetékkel való erdősitést buzgalommal folytattuk, az üzemterv útmutatása szerint, a hiányok lehető pótlása mellett. A csemetekertben új fanemekkel tettünk kísérletet, Porubszky Károly kir. főerdész, áll. erdőgondnok tanácsa szerint.

A selyemtenyésztés előmozdítása végett a László-kápolna környékét eperfákkal beültettük s a városi faiskolában nagyobb mennyiségű szederfa-csemetét eliskoláztunk és intézkedtünk, hogy a Baráterdő átellenében lévő csapás egy része államsegéllyel még ez évben eperfákkal beültethető legyen.

A vásártéri szemét és a fekáliák értékesítéséből árverés útján jelentékeny jövedelemre tettünk szert s a tanács a legelőterületek védelmére elrendelte, hogy az úgynevezett feketeföld és agyag csak egy korona díjfizetés mellett szállítható az erre kijelölt helyekről.

Megemlítem végül, hogy a város, háziállatainak biztosítását beszüntette s akként intézkedett, hogy a biztosítási díj fejében előírányzott összegből állatbiztosítási alap képeztessek.

Jelentésemet zárva, magamat és tisztársaimat a tek. közgyűlés bizalmába ajánlva, maradtam,

Veszprém, 1904. március hó.

hivatalbeli kész szolgálja
Szegelethy György
polgármester

1904¹⁰⁷

Tisztelt közgyűlés !

Ötödik évi jelentésemet midőn bemutatom, az új választási időszak alkalmából nem vétek tán a szokás és jó ízlés ellen, ha némi visszapillantást vetek az 1899–1904. évek eredményére, mint az önkormányzati szervek működéseinek próbakövére. Mert bár a kifejtett munkásság és annak eredménye nem mindig állanak arányban, az is bizonyos, hogy előbbennek elbírálására ha nem is legbiztosabb, mégis legalkalmasabb mód az utóbbinak számbavétele.

A haladó kor igényei és más városok példája folytonos fejlődést, tehát újabb és újabb beruházásokat szoktak igényelni, melyeknek legelső feltételét megfelelő jövedelmi források képezik.

Már pedig ha az 1898. évi bevételeket, az 1904. évi bevételekkel hasonlítjuk össze, úgy látszik, hogy közpénztári jövedelmeink az idő alatt nem szaporodtak, mert 1898. évben a bevételek 269771 koronát eredményeztek, míg tavaly csak 263856 koronára rúgtak. Mérsékelni kellett tehát kiadásainkat, melyek 1898-ban ugyan 266556 koronát, míg 1904. évben már csak 263142 koronát tettek ki.

Bizonyítja ez a körülmény azt, hogy a takarékoság terén nem lehet kifogást emelni az önkormányzat legutóbb lejárt ciklusa ellen. A haladásnak mégis némi jeleit is felmutathatjuk, bizonyos eredményekre még is hivatkozhatunk, mint az említett időszak vívmányaira. Ilyenek a közlekedés javítására készült járdák, átjárók, lépcsők, utcarendezések és javítások, a csatornázás megkezdése, a vízvezeték átvétele s pénztárának rendbe hozatala, a vásári jogok megszerzése, vásárterek berendezése, gazdasági berendezkedés, új major és postaház építése, a kórháznak nyilvános jelleggel felruházása s kibővítése, erdősítések pótlása, kopár területek értékesítése, régi adósságok konverziója, magánóvodák s a tűzoltó egyesület segítése stb. Ezek mellett az is felemlítésre méltó, hogy a nyugdíjalapot – hála egyesek jótékonyságának s a képviselő-testület bölcs gondoskodásának –, megteremtettük s 65840 kor. 89 fillérre szaporítottuk, s egyéb fontos célok elérésére szükséges tőkét félre tettünk, mint például a kisajátítási alapra 19607 kor. 71 fillért s a járványkórház építésére 8 ezer koronát, a pótdadó emelése nélkül.

Átérve ez után az 1904. évről szóló köteles beszámolóra, itt ismét a városok közigazgatásának általános hiányaival, azoknak a nehézségeknek említésével

---

¹⁰⁷ Veszprém rend. tan. Város 1904. évi közigazgatásáról. A rend. tan. város 1905. évi április hó 8-án tartandó tavaszi közgyűlése elé terjeszti: SZEGLETHY GYÖRGY polgármester. Veszprém, 1905. VESZPRÉM REND. TAN. VÁROS KÖZÖNSÉGÉNEK KIADÁSA. Bibliotheca Episcopatus Wesprimiensis 17864

kell kezdenem, melyek múlt évi jelentésemben is felemlíték, s melyek a rendezett tanácsú városok tömörülését Zalaegerszeg kezdésére 1904. évi május 14-én tartott városi kongresszust Budapestre összehozták. Ezen az összejövetelen a városok képviselői felsorozták azokat a sérelmeket, melyek a városok nemzeti feladatát képező haladását akadályozzák, különösen az államfeladatoknak minden ellenszolgáltatás nélkül való teljesítését, az állami protekció rendszeres hajhászatát, az egymásközt való verseny gyengeségét, egyes városok vigasztalan eladósodását stb. Elhatároztuk tehát, hogy egymás kölcsönös megértése, egymás támogatása s a közérdek előmozdítása végett megalakítjuk a városok szövetségét, s egy emlékiratban egybefoglalva mindazt, mit jogosnak vélünk érdekeink előmozdítására követelni, a kormány és törvényhozás tudtára adjuk.

A belügyi reformok körébe tartozó óhajtásainkra azonban, bár egy városi törvény megalkotása a kormányrészeről már kilátásba lett helyezve, sajnos, a jelenlegi viszonyok közt hiába várnók a visszhangot: úgy a szövetség megalakítása, mint az emlékirat benyújtása tehát még mindig csak a jövő feladatát képezik.

Míg a vármegyék közigazgatásában behozott rendszeres kezelési utasítás, az anyagi ügyek rendezése igen jó hatású volt az egység, egyöntetűség és az ellenőrzés érdekében, addig a városok várva a megígért reformokat, különféle többnyire elavult statútumok alapján s szó ami szó, *more patrio*¹⁰⁸ vannak kormányozva.

Az 1886. évi XXII. t.-cz. ez a Prokrusztos-ágy,¹⁰⁹ melybe a községek közé a r. t. városok bele vannak zsugorítva, még abban a nagy hibában is szenved, hogy mind a mai napig nincs végrehajtván. Így hiányzik egy egységes pénzkezelési szabályzat, mely legalább megmutatná, hogy minő eljárás mellett kell a városok jövedelmeit kezelni, mert szabályszerű kezelésről ott, hol ilyen szabály nincs, nem lehet beszélni.

Nincs továbbá a rendőrkapitányok helyzete, viszonya a közgyűléshez, a tanácshoz és a polgármesterhez szabályozva. Hogy ebből milyen eredmények fejlődhetnek és fejlődnek is ki gyakran, azt könnyű elképzelni.

A városok szövetsége bizonyára kellő súllyal fogja ezeket a megoldatlan kérdéseket felszínre hozni s az elodázhatlan reformokat, különösen a városok állami segítségét a törvényhozástól kieszközölni.

Városunk szervezési szabályai is megérték a teljes átalakításra, tehát e munka elől többé kitérni nem lehet, de nem lehet ezt a közigazgatási reform meg-

---

¹⁰⁸ Ősi szokás szerint.

¹⁰⁹ Prokrusztész áldozatait az ágyába fektette, és megkínozta. Ha áldozata nagy termetű volt és kilógott az ágyból, akkor levágott belőle, hogy éppen beleférjen. Ha alacsony volt, akkor addig nyújtotta, míg az ágyal azonos hosszúságú nem lett.

érkeztéig sem elhalasztani s így hihető, hogy rövid idő múlva ezt a kérdést is megoldás felé mozdíthatjuk, mi a múlt évben sajnos, nem sikerült.

Dacára azonban elavult szabályrendeletünknek, közigazgatásunk menetében s háztartásunk vezetésében, a közbiztonság némi megzavarását leszámítva, fennakadás nem fordult elő. Gondot csak az okozott, hogy az évről évre szaporodó terhet új jövedelmi források nélkül mi módon viselhetjük?

Kiadásaink szaporodását főleg a személyi illetményeknek a közgyűlés által megszavazott többlete, az iparostanonc-iskola, a nyugdíjak s a katona beszállásolás fokozódó terhei, valamint a kiállítás segélyezése okozták. Ezekkel szemben a kedvezőtlen gazdasági évnek is tulajdonítható, hogy a közjövödelmek gyér eredményt szolgáltatottak. Hogy év végével az egyensúly háztartásunkban mégis helyre állott, abban rendkívüli bevételeinknek jutott a főszerep, melyekre azonban többé nem számíthatunk, mert a törvényhatóság katonabeszállásolási tartozását immár teljesen kielégítette.

Legfőbb ideje tehát annak, hogy új kereseti források nyitásával segítsünk az akut bizonytalanságon, mely évről évre komolyabb formában jelenik meg előttünk.

Eltekintve a kormány jogosan reményelt segélyétől s a behozandó közeget-vámától, bizonyára az segítene igazán városunkon, ki megadná a lehetőségét annak, hogy népünk megfelelő munka árán megfelelő jövedelemre nyerhetne kilátást.

Tudva van, hogy egy nagyobb ipari vállalat létesítése már évek hosszú sora óta legfőbb törekvésünket képezte. Múlt évben is elköveltünk minden lehetőt ennek a célnak a megvalósítására. Lépéseket tettünk például motorkocsi járatok berendezése végett s a forgalom emelése érdekében, sürgettük a tüzerlaktanya kiépítését, kértük a kormányt, hogy egy cigaretta-, később, hogy egy dohánygyár létesítésével segítsen rajtunk. Hogy fáradozásainkat ez irányban mind ez ideig siker nem koronázhatta, az a mi rovásunkra egyáltalán nem írható. Egy nagyobb iparvállalat létesítése, a Balaton-parti vasút sorsának előbbre vitele érdekében ezen túl is csüggedés nélkül kell küzdenünk, mert felismertük ebben a két célban, azok elérésében rejlő reményeink alaposágát, melyekről lemondanunk nem szabad, mert erős akarattal és összetartással, ha a sors is ellenünk nem esküszik, mindkét célt előbb-utóbb el fogjuk érni, csak a választók bizalma és a választottak erélyessége, mint egymást kiegészítő feltételek ne hiányozzanak.

Mint a közforgalom előmozdításának nem éppen jelentéktelen emeltyűjét kell itt felemlítenem még is az állami gyermekmenedékhely megnyitását, mely idáig azt eredményezte, hogy néhány száz gyermek a társadalomnak és magyarságnak megmentve, egy sereg szegény ember háztartásában okozott

jótekmény változást s a pénzforgalmat mintegy 24 ezer koronával szaporította. A kies fekvésű, egyemeletes fő- és 3 földszintes mellékhelyiségből álló épület külső környékének rendezését a város saját költségén végeztette s a csatornázás költségeit is, melyhez a törvényhatóság 8000 koronával járult, a város előlegezte.

Közjövedelmeink tekintetében felemlítem itt, hogy a kőbányák jövedelmezőségének emelésére irányult előző évi intézkedés nem vált be a magánosok részéről megindított üzleti verseny miatt, s a legelőberek némi emelésébe vetett reményeink sem váltak teljesen valóra, mit átmeneti jelleggel bíró bajnak szeretnénk tartani.

A községi pótlék hátralékok rendszeres felszaporodását mellőzendő, a hátralékok után késedelmi kamatok szedését határozta el a közgyűlés, s egy bizottságot küldött ki a leírandó hátralékok megvizsgálására.

A tisztviselők létszámában az a változás történt, Kesselbauer Á. építésszámológus augusztus 10-én beadott lemondása idézett elő. Helyét a közgyűlés pályázat útján kívánta betölteni, ennek eredményéig azonban a városi tanácsot megbízta, hogy a sürgősebb műszaki teendők ellátása végett megfelelő intézkedéseket tehessen, mit a tanács úgy oldott meg, hogy e teendők ideiglenes végzésére az államépítészeti hivatal két tagját sikerült megnyernie.

Az állatorvosi állás teendőit szintén ideiglenes jelleggel az állami állatorvosi személyzet látta el augusztusig, mikor Kaszás Elemér szigorló állatorvos lépett helyükbe ideiglenes helyettesül, mígnem a kiírt pályázat alapján október 17-én László Endre lett egyhangúlag megválasztva, ki azonban helyét el sem foglalva, állásáról leköszönt s így a december 28-ra egybehívott rendkívüli közgyűlésen a már időközben kellőképp kvalifikált Kaszás Elemért ajándékozta meg a közgyűlés egyhangú bizalmával.

Itt említem fel, hogy az 1904. évi X. t.-cz. rendelkezéseit az 1886. évi XXII. t.-cz. 66. §-ával összhangzásba hozandó s polgármesteri fizetés a járási főszolgabíróéval, a rendőrkapitányé pedig a szolgabíróéval egyöntetűvé tétetett, s a rendőrök részére 1904. évi segély fejében 1000 korona megszavaztatott.

Ezenkívül Vikár Lajos városi főjegyző részére a közgyűlés 1905. évtől kezdve 600 korona személyi pótlékot, a rendőrségi személyzet részére 2740 korona lakbért, s Hergovits gépházi I. fűtőnek a nyári hónapokban teljesítendő éjjeli munkáért havi 10 kor. fizetésjavítást szavazott meg.

Orbán Pál írnok özvegyét a közgyűlés 261 korona évi nyugdíjban s Irma nevű leányát 45 korona nevelési pótlékban részesítette. Elrendelte továbbá, hogy az elhalt Lenner Sebestyén hivataloszolga özvegye a szabályszerű nyugdíjban, gyermekei pedig nevelési pótlékban részesüljenek.

Dóczy Gábor volt rendőrbiztos hosszú szolgálatát méltányolva, részére 2000 korona végkielégítést szavazott meg; Netzer Paula magán óvónő segélydíját 100 koronával javította, s Hollósi István lemondásával a negyedmesterek száma kétfőre olvadván, a mindnyájuk részére előírányzott fizetést, mely összesen 1040 koronára rúg, a megmaradt két negyedmester közt rendelte megosztani.

Balogh Károly volt városi tanácsos 200 kor. bennhagyott fizetését a közgyűlés kiszolgáltatni rendelte s a leltározási díjakat egészen a leltározó árvaszéki ülnöknek engedte át.

Mindezen jelentékeny kiadások részben a múlt év számlájára esvén, nem csuda ha számadásaink csak csekély fölösleggel zárultak, mely azonban a szenvedő hátralék fedezésére még elegendő.

A pénzügyi egyensúlyt tehát még ebben az évben, bár nehéz feladat volt, mégis sikerült fenntartani.

Mit hoz a jövő? Azt ma még megítélni nem lehet. Annyi bizonyos, hogyha a tervbe vett különféle reformok terére lépünk, minők a csatornázás, a törvényhatóság által már sürgetett sertés közvágóhíd építése, egy gőzfürdőnek létesítése, az iparostanonc-iskola színvonalának további emelése stb. úgy állami támogatás hiányában csak az önmegadóztatás fokozottabb mérve lehet egyetlen mód az említett tervek megvalósítására, mely mód, viszont jelen körülményeink, a jelenlegi gazdasági, ipari és kereskedelmi viszonyok között bizony be kell látni: csak igen nagy eltökélés árán lenne igénybe vehető.

Az 1905. év elején új választások ideje következtén, az előmunkálatok megtétettek, a választók névjegyzékének egybeállítására s a legtöbb állami adót fizetők névjegyzékének kiigazítása megtörtént. A községi képviselő-választások vezetésére dr. Óvári Ferenc megyebizottsági tag, s egyúttal városi képviselő lett a törvényhatóság részéről kiküldve.

Tevékenységi kimutatás

Múlt évben tartott közgyűlések száma 12, közgyűlési határozatok száma 253 volt.

Tanácsülés volt 22. Ezekon 974 határozat hozatott.

A polgármesteri iktatóba beérkezett ügydarabok száma 12831, vagyis 189 darabbal több az előző évinél.

Az árvaszéki beadványok száma 1605.

Rendőrségi beadvány volt 5260.

Községi bírósági panasz 739.

Hátralék, az adóbehajtási ügyeket kivéve, nem maradt.

Különféle események

A január 11-én tartott közgyűlésből kifolyólag egy üdvözlő iratot küldött a képviselő-testület Soóky Karolinának, az angolkisasszonyok nevelő-intézete köztisztelőben részesülő főnöknőjének, abból az alkalomból, hogy a nemzeti irányú nőnevelés terén betöltött 25 éves főnöknői munkásságának megünneplésére a helybeli társadalom körében mozgalom indult meg. Ugyanakkor dr. Óvári Ferenc városi képviselő indítványára egy szegény sorsú növendéknek a Soóky vezetése alatt álló intézetben leendő elhelyezése végett létesítendő alapítványhoz a város 200 koronával járult.

Dr. Fenyvessy Ferenc utódját, Kolossváry Józsefet, főispáni installációja alkalmából, mely január 12-én ment végbe, a közgyűlés küldöttségileg üdvözölte, s a tiszteletére rendezett fáklyásmenet szónoka, a város érdekeinek felkarolásáért neki köszönetét nyilvánította. Az installációs ünnepségek emelésére szolgált Bauer Károly polgártársunknak, az ipartestület elnökének az a ténye, hogy ez alkalommal 300 szegényt a saját költségén megvendégt.

A megürült alispáni állásra Koller Sándor vármegyei főjegyző a május 9-iki törvényhatósági közgyűlésben megválasztatván, e fölött érzett örömeinek a közgyűlés, jegyzőkönyvében adott kifejezést.

Küldöttségileg képviseltette magát a közgyűlés Pap Sándor kir. tanfelügyelő 30 éves szolgálati jubileuma alkalmából június 8-án tartott ünnepségen, melyet a tanítóegyesület rendezett a jubiláns tiszteletére.

Az irgalmas nővérek főnöknője Gunsch Mária is múlt évben töltötte be hasznos működésének 50-ik évfordulóját, s a város nevében a népnevelés körül szerzett érdemeiért melegen üdvözöltetett.

Nagyszabású mozgalmat idézett fel városunkban és a vidéken a vármegyei gazdasági egyesület által rendezett, augusztus 28-tól szeptember 8-ig tartott mezőgazdasági, termény-, ipar-, gép- és állatkiallítás, mely a polgári és felső kereskedelmi iskola termei, folyosói s tornacsarnokán kívül a város szomszédos telkét, s ezen kívül a Kreutzer és Kovács Gyula-féle telkeket is igénybe vette, utóbbiakat csinos pavilonokkal, a kertészet remekeivel, a különféle kiállított gépek tarka csoportjaival külsőleg is vonzó látványosság jellegével ruházta fel, míg a kiállított tárgyak minősége, gazdagsága és bőséges változatossága a legtanulságosabb látványt szolgáltattak.

Mint egy hivatalos följegyzésből olvastuk, a kiállítást – mely villanyfényvel volt megvilágítva – a 840 állandó jeggyel bírónkon kívül mintegy 52 ezer napijegyes látogató tekintette meg. Köztük a kormány, az országos gazdaszövetség és az országos iparegyesület képviselői, az általuk rendezett kongresszus alkalmából.

A veszprémi mezőgazdasági kiállítás (Forrás: Laczkó Dezső Múzeum LDM 70.1290)

A kiállítás költségeihez városunk a terület rendezésére fordított 2000 koronán kívül mint kiállító az erdészeti pavilon létesítése végett 400 koronával, s az iparos kongresszus céljaira 300 korona segéllyel járult, s különféle iparcikkek megrendelésével lehetővé tette, hogy iparosaink közül többen részt vehessenek a kiállításon.

A veszprémi mezőgazdasági kiállítás (Forrás: Laczkó Dezső Múzeum LDM 70.1291)

A kiosztott kitüntetések közül városunknak az erdészeti pavilonban létesített kollektív erdei s a helybeli vadásztársaság által berendezett vadászati csoportért díszoklevél jutott.

Kulturális tekintetben nagy jelentőséggel bírt a november 6-án tartott vármegyei ünnepély, mert e napon nyílt meg városunkban a Megyei Múzeum Egyesület tárlata, melyben aránylag rövid idő alatt annyi becses régiség és műkincs gyűlt össze, hogy a vármegyeház e célra átengedett termei maholnap szűknek bizonyulnak azok befogadására. A közoktatási kormány nevében dr. Fraknoi Vilmos püspök ez alkalommal mondott megnyitó beszéde, városunk dicső múltjára vonatkozó részletében oly gazdag és becses tudományos adatokat tartalmaz, hogy érdemesnek és méltónak találtuk a város jegyzőkönyvében való megörökítésre.

Az állami gyermekmenedékhely is a múlt évben nyílt meg. Dr. Cseresnyés József igazgató főorvos vezetése alatt s áldásos működését megkezdette. Az intézet területköre több vármegyére kiterjed s mindenütt hol telepei vannak a kis emberek, dacára a csekély díjazásnak szívesen látják családjuk körében a hatóságilag elhagyottnak nyilvánított gyermekeket, kik a telepbizottságokkal karöltve működő telep orvos felügyelete alatt állanak.

Jótékonyság

Hol legnagyobb a veszély, ott legközelebb van a segítség, tartja a közmondás. Ennek a közmondásnak jogosult voltát bizonyítja ez a legszebb rovat, mely szerény jelentésében évenként megjelenik. Múlt évben is a megszaporodott közjótékonysági feladatok megoldásában derekasan osztozott a város pénztárával a helyi társadalom, melynek nemes munkáját az alábbi adatok tanúsítják:

Báró Hornig Károly megyés püspökünk múlt évben is 500 koronával járult a szegényház fenntartási költségeihez.

Ugyanazon nemes célra adakoztak:

A veszprémi káptalan	320 kor.
dr. Rada István	200 kor.
Egy névtelen	160 kor.
Kemenes Ferenc	260 kor.
dr. Óvári Ferenc és neje Szilber Vilma	160 kor.
dr. Bezerédj Viktor	160 kor.
Weisz Elek és neje	160 kor.
Rápoch Sándor és neje Kántor Ilka	100 kor.
Izr. hölgyek a dec. 10-iki estélyük jövedelméből	100 kor.

Csenkey Géza	50 kor.
Hitelszövetkezet	30 kor.
Kereskedő ifjak	81 kor. 10 fill.
Segélyegylet	23 kor. 79 fill.

Itt említem fel egyúttal, hogy a közsegélyre szorultak száma a hivatalos adatok szerint 700-ra rúg. Ezek közül a községi szegény-alapból segélyeztünk 175 egyént, a jótékony egyletek 348 egyént, társulatok intézetek és magánosok 380 egyént segítettek.

Kiosztottak pedig:

A városban működő egyletek összesen 4687 kor. 73 fill., társulatok, intézetek és magánosok 12144 kor. 66 fill.

A város szegényeinek ellátása került 14468 kor. 89 fillérbe.

A szegényalap állása 1904. év végén 67095 kor. 27 fill.

A városi nyugdíjalapot gyarapították: Kubai Hubert 300 koronával, Rápoch Sándor és neje Kántor Ilka 100 koronával. Utóbbiak az elaggott iparosok segélyezésére is adakoztak 100 koronát. Az iparostanonc-iskola szűkölködő pénztárat is egy „Névtelen” jótévő 100 koronával gyarapította.

Midőn a város nemes lelkű jótévőinek e díszes sorozatát az utókor részére ide iktatom, e helyen is a város közönségének nevében mélyen érzett hálámnak adok kifejezést irányukban.

Tűzkárosult polgártársaink felsegítésére az erre rendelt alap kamataiból múlt évben is 450 koronát szavaztunk meg, s a nemzet nagyjai és hősei emlékének áldoztunk, midőn a Kinizsi-szoborra 200 koronát megszavaztunk, s Kosuth Lajosnak Almádiban felállított szobrát megkoszorúztuk.

A hűségesek részére kezelt Tallián-féle alapítvány 178 kor. 68 fillért tevő kamatait 23 érdemes cseléd közt kiosztottuk. A Kopácsy-féle iparosokat segélyező alap 400 kor. kamatait Segesdy Imre cipész és Cziráky Gyula csizmadia iparosok nyerték el.

Közegészség

Az év közben felmerült fertőző betegedési esetek, kanyaró, vörheny, typhus, azoknak nyilvános tárgyalása s a nyomban foganatosított, messze menő intézkedések riasztó hatással voltak a közönségre, bár mint utóbb kitént, a halálozási arány múlt évben jóval kedvezőbb volt az előző évinél. Míg ugyanis 1903. évben 368 haláleset fordult elő városunkban, 1904. évben csak 330, tehát 38 esettel kevesebb volt a halálozás.

Az a gyanú, hogy tán a vízvezeték esetleges hiányai idézhettek elő betegedési eseteket, alapos vizsgálatokat eredményezett a csatlakozó vezetékeknel, sőt ma-

gánvezetékek körül is; különös figyelmet fordítottunk a csőrepedésekből keletkező különben is vízpazarlásra vezető bajokra, a hiányokat tetemes áldozattal mindenütt kijavítottuk, ahol csak tudtunkkal előfordultak s országos szaktekintélyek vizsgálata alá bocsájtottuk a vezeték szerkezetet, kik az időnként felmerülő fertőző bajok és a vízvezetési hálózat között összefüggést ugyan meg nem állapíthatták, s inkább a talajvizek felszaporodásában s a csatornázás hiányában keresték az egyébként korábban még a vízvezeték létesítése előtt is előfordult bajok forrását, mégis megütközve tapasztalták velünk együtt, hogy egyes magánvezetékek idő előtt pusztulásnak indultak, minek oka a magánvezetékek fektetésénél néhol tanúsított felületességre vezethető vissza, miért is kimondotta a közgyűlés, hogy indokolt esetekben a városi gépész a polgármesternek a mérnöki véleményeken alapuló engedélye alapján magán vezetékeket is készíthessen.

Az utcai kutak víztelenítő nyílásainak elzárása a kiküldött bizottság javaslata alapján történt.

A felmerült fertőző betegségek alkalmával mindenütt nagy gonddal fogantatosítottuk a fertőtlenítést s új berendezést szereztünk be a járványkórház részére a múlt esztendőben.

Ami azonban a járványkórházat illeti, mivel annak fekvése és építésmódja nagyon is kezdetleges, valóban szükségesnek mutatkozik, mihelyt az építésre szükséges tőke együtt lesz, mi nemsokára elérkezik, annak a megépítéséhez is hozzá fogunk. Jelentékeny haladást jelent, hogy kórházunknál elmebetegek ideiglenes elhelyezésére szükséges helyiség lett a múlt évben berendezve.

Az országos betegápolási alap terhére történő rendelkezések üdvös eredményét tapasztaljuk abban, hogy népünk mind sűrűbben fordul betegségében orvosi segélyhez s a kuruzslóknak teljesen hátat fordít. Az utak és utcák tisztán tartására azonban nehezen szokik rá, mi elég nagy baj, mert azt csupán hatósági erővel mostani körülményeink között, bár évről évre fokozottabb mérvben tisztogattunk, teljesen pótolni nem lehet.

A városon átvonuló útszakaszoknak az államtól és törvényhatóságtól tisztítás végett leendő átvételével is foglalkoztunk, hogy a főbb közlekedési vonalak e tekintetben sűrűbben legyenek a sártól megtisztíthatók, de a tárgyalások még eddig sikerre nem vezettek. Közegészségi érdekek hozták létre a fürdőházakról s a vendéglői személyzetről alkotott szabályrendeletet, mely még nincs jóváhagyva.

Egyébként a szokásos közegészségi iskolai, ételmisszer, piac és nyilvános helyek, üzletek vizsgálata szokott módon végeztetett s ebben az évben több közegészségi kihágási ügy lett nagyobb pénzbüntetéssel befejezve.

Itt emlékezem meg a csatornázásról is, mely egy lépéssel ismét előbbre haladt, a mennyiben a csatornázási szabályrendelet tervezete a közgyűlés jóváhagyásával találkozott. A felterjesztett tervek azonban még jóváhagyást nem nyertek.

A Petőfi utcai szakasz ezen utca rendezése alkalmából (750 kor.) közköltésen elkészült s igen tanulságos adatokat szolgáltatott az előirányzott költségek realitása tekintetében.

Kórházunk

Veszprém város kórháza a múlt évben tetemesen fejlődött. Megnyílt ugyanis a jótévonk, báró Hornig Károly, megyés püspök bőkezű segélyével létesült külön sebészi pavilon 30 ágygal, teljes modern berendezéssel, minden igényt kielégítő műtőteremmel, azon kívül a főépületben három szoba szülő és nőgyógyászati osztálynak lett újonnan berendezve. Ily módon az eddigi 60 ágy helyett 100 ágy van a kórházban betegek felvételére berendezve.

Ezen kívül ez évben egy régen érzett hiány lett pótolva az által, hogy a kórházban elmebetegek megfigyelésére alkalmas helyiség lett készítve.

Igen előnyös újítás volt az is, hogy a konyha és mosókonyha távol a betegek-től külön célszerű elhelyezést nyerhetett, a kórház részére 1904. évben megszerzett Velty-féle házban.

A kórház kibővítése folytán a betegforgalom is tetemesen nagyobb volt az előző évinél.

Ápoltatott 1904. évben 815 férfi, 482 nő, összesen 1357 beteg, volt 30485 ápolási nap.

Ezen évről fokozódó betegforgalom legerősebb bizonyítéka annak, hogy kórházunk hivatásának teljes mérvben megfelel, s a közönség teljes bizalommal fordul kórházunkhoz.

Hogy azonban a kórház a jelentkező betegeket elhelyezni képes legyen, feltétlenül szükséges, hogy fokozatosan kibővíttessék.

Különösen fontos, hogy a ragályos és járványosan uralkodni szokott betegek elkülönítésére alkalmas különálló pavilon építtessék, s ezzel összeköttetésben a szükséges fertőtlenítő helyiség is felépíttessék.

Ezen kibővítése a kórháznak már tervbe van véve, s annak megvalósítása talán a közel jövőben lehetséges is lesz.

Vízvezetékünk

Sikerülvén azon fogyasztók nagy részével, kik a vizet vízmérőn át kapják bizonyos évi díj mellett egyezséget létesíteni, a kereskedelmi miniszter rendelete folytán szükséges új vízmérők beszerzése csak kis számban lesz egyelőre szükséges.

Vízvezetési szabályrendeletünk esetleges revíziója is esedékes lévén, a közgyűlés 1905. évben e kérdéssel is kell, hogy foglalkozzék. A tapasztalat azt bizonyítja, hogy teljesen igazságos vízdíj kivetési kulcsot találni alig lehet, a jelenleg érvényes, úgy látszik a viszonyoknak mégis legjobban megfelel.

A hálózat kiterjesztése úgy látszik elérte a szükséges határokat s a kötelező csatlakozások is befejeztettek, ezentúl inkább csak az új építkezéseknél lesznek effajta teendőink.

Úgy a medence, mint a gyűjtőkutak szokott időben pontosan, alaposan és kelendő elővigyázat mellett tisztítottak, a csövek öblítése a tűzcsapokon át, főleg nyári időben sűrűen történt. Jelentékeny üzemzavar nem fordult elő. Nem szabad azonban ebből azt következtetni, hogy teljesen mentek vagyunk az eshetőségtől, mert a források és a gépház közötti vezeték kicseréléseig minden magasabb vízállás a Séd benyomulását idézi elő. Az a megtakarítás tehát, mely a vízvezetési jövedelmekből előállott, nagyon is szükséges a vascső-hálózat létesítésére, sőt kérdés, hogy a folyó évre előirányzott munkálatok bevégzése után elegendő lesz-e?

Alábbi adatok a gépezet működéséről adnak számot:

A napi vízfogyasztás átlaga volt: 799 köbméter.

Ennek fedezésére szállítottak a gépek 291988 köbméter vizet.

Felhasználtunk 452000 kg. kőszenet. Ennek s egyéb anyagoknak ára, valamint a személyzet fizetése s egyéb járandósága kitesz pénzértékben 13248 kor. 30 fill.

A világítás kérdése

Az általános világítás behozatala, mely már évek óta felszínen van, múlt évben szenvedélyes viták s széles körben megindult fellebbezések tárgya lőn a városi közgyűléseken. A többség a villanyvilágítás mellett szavazott s a törvényhatóság is a határozatnak idevágó részét hagyta jóvá, de a törvényhatósági határozat ellen beadott újabb fellebbezések még nincsenek elbírálva s így előreláthatólag 1905. évben a kérdést sehogy sem lehet megoldani, még az esetben sem, ha a minisztérium a város határozatát hagyná helyben, vagyis új pályázat kiírását nem kíváná.

Ez a helyzet rövid vázлата. A múlt évi előzmények pedig a következők:

A kombinált világítás, mint a kiküldött mérnökkel végzett tanulmányunk alapján közreadott javaslatunk, nem tudott híveket szerezni, a helyzet tehát a múlt évben oda fejlődött, hogy az acetylen és villany hívei kerültek egymással szembe.

Suly László és társai, városi képviselők mindjárt az év elején indítványt tettek a közgyűlésen, hogy a város az acetylen világítást 20 évre terjessze ki. A

közgyűlés azonban 24 szóval 19 ellenében az indítványt elvetette azzal a megalással, hogy ez az engedély a végleges megoldást gátolná.

Közben az acetylen vállalat felmondta a szerződést s a főutcák pár napig nélkülözték a megszokott fényes világítást, majd a szerződés kezdésére hallgatólag ismét életbe lépett, s a közgyűlés kijelentette, hogy a szerződést hajlandó egy évvel meghosszabbítani, de kibővítési engedélyt nem ad, kijelentette azt is, hogy vállalkozóknak a város általános világítására beadandó ajánlatát nem utasítja vissza, hanem a már beérkezett egyéb ajánlatokkal együtt szakértői bírálat alá bocsátja, s tényleg a beérkezett ajánlat a többi ajánlattal együtt lett a minisztériumhoz felterjesztve.

A kereskedelmi minisztérium a beérkezett s hozzá felküldött ajánlatokat és pedig: Klinger-cég acetylenre, Berdenich Győző acetylenre, Schukkert- és Siemens-cég villanyra, Ganz-gyár villanyvilágításra, a Danubius-cég légszeszvilágításra szóló ajánlatát szakértői bírálat alá vette, s e bírálatról készített összehasonlító kimutatás alapján a villanyvilágítást ajánlotta és a Ganz-cég ajánlatát jelezte elfogadhatónak.

Erre a közgyűlés többsége 188. sz. határozatában kimondta, hogy:

Általános világítást hoz be, még pedig villannyal s a Ganz-céggel tárgyal a szerződés megkötése iránt s még a Berdenich Győző és társával kötött világítási szerződés lejártá, 1905. évi okt. 15-ike előtt az új világításra berendezkedik. Kimondta azt is, hogy a vállalatot maga finanszírozza, legföljebb az első években kezelteti bérlet útján.

Eme határozat ellen beérkezett föllebbezések azt vitatják, hogy az acetylen olcsóbb mint a villany, s így városunk viszonyainak jobban megfelel, s hogy a városnak sokkal sürgősebb beruházandói vannak mint a közvilágítás berendezése. De ha villanyt rendezünk is be, akkor is új pályázat kiírását tartják szükségesnek. A törvényhatóság közgyűlése erre az álláspontra helyezkedett s kimondta hogy a villanyvilágítás iránt hozott határozatot jóváhagyja, de új pályázat kiírását elrendelte.

Ez ellen a határozat ellen azután úgy a villany barátai mint annak ellenzői fellebbeztek.

Egyébként a közvilágítás javítására néhány új petróleum lámpa lett múlt évben is felállítva. A petróleum fogyasztás a múlt évben 10305 kilogrammot tett ki, míg 1903-ban 9795 kilogr., 1902-ben 9338 ½ kilogr., 1901-ben 8760 kilogr. volt az évi fogyasztás.

Közmunka és közlekedés

Az élénkebb forgalmú városi utcák évenként több ízben is szükséges kavicsozolása mellett a szintén élénkebb közlekedés alá tartozó régi járdák bemurváztatása s a menhely környékén a kocsit és gyalogjáró, a Tizenháromváros utcában vízelvezető árok kikövezése s a Csatári utca javítása, a Gizella téren fektetett új trachit-járda s több átjáró kikövezése, a Kossuth Lajos utcában sorfa ültetés a Fő és Buhim utcák közt levő közle kikövezése s a Vásártér tisztogatása, valamint a főutca rendszeres tisztítása vették igénybe az e célra rendelt erőinket.

Aszfaltjárdák készültek a Vásártéren, a várban, az Alapítványi-ház és a Szilágyi-ház között és a Takarékpénztár előtt. A Petőfi utca teljesen megromlott s az ott árult élelmiszerek miatt közegészségi szempontból is kifogásolt kövezése helyett új aszfalt kocsit is készült. A Jeruzsálemhegy utca szabályozására megszavazott 1000 korona azonban még nem lett felhasználva, mert a kikötött feltételek nem teljesültek. Elkészült a Templom utcai gyalogjáró is. Tervbe vette az államépítészeti hivatal a Kossuth utca leszállítását is, de magánérdekek sérelme nélkül nem lehetett a kérdést megoldani; e miatt az érdekeltek tiltakozása folytán a terv dugába dőlt.

Annak a jogosult panasznak, mely a Hosszú utca s a Pápai út egy részének állapota miatt felhangzott, dr. Óvári Ferenc vár. képviselő a közgyűlés előtt is kifejezést adott, s a közgyűlés ez alapon a törvényhatóságot már ismételten megkereste a hiányok orvoslása iránt, mit Koller Sándor alispán kilátásba is helyezett.

Vasúti összeköttetésünk ismert hiányán a Balaton-parti vasút létesítésétől várjuk a segítséget. Ennek a vasútnak a legelső tervezéstől élénk érdeklődéssel kísértük minden mozzanatát. Meghoztuk azt az áldozatot, mit az engedélyesek tőlünk kívántak, azon hiszemben, hogy a megvalósulást elősegíthetjük. A megtörtént közigazgatási bejárás alkalmával felmerült az a nehézség, hogy a városi állomásból való kiágazás terve szépészeti és városfejlesztési szempontból kifogás alá esett, újabb áldozatra, a kiágazás új tanulmányozására, melyet a pályaház kibővítésének kérdésével hoztunk kapcsolatba, kényszerített bennünket.

Ez a tanulmány el is készült, s noha a kereskedelmi minisztérium kifogásával találkozott, ennek újabb leirata alapján újabb megfontolás után hisszük minden irányban kielégítő megoldásra vezet. Fődolog az, hogy a kiépítést siettessük, nehogy más tervezések ismét újabb elszigetelés veszedelmét idézzék fel számunkra.

A nyugtalankodó közvélemény némi tájékoztatása végett az engedélyesek múlt évi november hó 16-án értekezletet tartottak városunkban, melyen két körülmény lett hangoztatva. Egyik az, hogy a veszprémi érdekeltség városunkra

nézve csak azt a megoldást találja kielégítőnek és támogatandónak, mely eredetileg is tervbe vétetett, hogy a vasút Veszprémből induljon ki, másik a Zala megyei érdekeltség óhajta, hogy minél rövidebb összeköttetést létesíthessen a fővárossal, mit az újabban tervezett székesfehérvári kiágazástól reménylenek. Ennek ellensúlyozására felhozott érvek az érdekeltség képviselőjét arra a kijelentésre bírták, hogy az eredeti terv vagyis a veszprémi kiágazás terve egészen független a Székesfehérvár és Almádi közt tervezett vonaltól s hogy az eredeti tervezetnek kiépítését mivel a vállalkozó pénzcsoporttal való tárgyalás folyamatban van és sikert ígér, most már alaposan remélhetjük.

Mivel azonban a kérdés már mértéken túl húzódik, a veszprémi érdekeltség garanciákat szeretett volna szerezni, s záros határidőhöz 1905. évi április hóig határozott és kielégítő választ kívánt az említett tárgyalások eredményéről. E határozatra hivatkozva az engedélyesek egyik megbízottja Reé Jenő napokban fel is mutatott előttem egy szerződési pontozatot tartalmazó iratot, melyek szerint az Agrárbank a Veszprémből kiinduló Balaton-parti vasút kiépítését bizonyos feltételek mellett, melyeknek teljesítése részint a kormánytól, részint a kisajátítás által érdekelt birtokosok magatartásától függ, magára vállalja, s kötelezi magát, hogy a kiépítendő vonalon nyáron naponként 5, télen 3 motoros vonatot indít mindkét irányban.

Ha ez a közlés a közönséget kielégíti, úgy újabb, tán ezúttal kevésbé hosszú várakozással nézhetünk a történők elé, ha pedig a cselekvés terére kívánunk lépni, annak csak egy módja lehet, hogy t. i. a vasút sorsát legalább a mi vármelegyénk területén maga a városi képviselő-testület vegye a kezébe.

Kisdedóvók

Az állami gyermek-menedékhely működése óta még inkább előtérbe lépett az óvodák felállításának kérdése.

Mint tudva van, elhatároztuk, hogy a Temetőhegyen, utána a Jeruzsálemhegyen és végül a Cserháton három új óvodát építünk az 51 ezer korona óvoda alapból, mely azóta is szaporodott, (bár az 1885. évben csak 2446 koronát tett ki) ha állami támogatást nyerünk. A vallás- és közoktatásügyi miniszter dr. Óvári Ferenc indítványa alapján megtett ismételt fölterjesztésre hajlandónak is nyilatkozott kérésünk teljesítésére s ekként a várt megoldás most már a közeljövő feladatának látszik.

Az ideiglenes óvodák segélyezését a magán óvónők kérelmére újból megszavaztuk.

Itt említem fel, hogy az óvodaalap tulajdonát képező Petőfi utcai háznak az eladását a költséges átalakítások mellőzése végett elhatároztuk, de a megkísérlett árverés eredménytelen maradt.

Építkezések

Az év folyamán kiadott építési engedélyek száma 93. Ezek között földszintes házra 16, toldaléképítésre 54, átalakításra 22 engedély szólt.

Befejezést nyert báró Hornig Károly stílszerű kápolnája a kórház előtt s megkezdődött az angol kisasszonyok nagyszabású toldaléképítése a város központján, mely díszére szolgál a püspökkert környékének,

Az ev. reform. hitközség is épített saját telkén egy tanácskozótermet, mely azóta rendeltetésének át is adatott. Úgy az utóbbinál, mint az angol hölgyek építkezésénél a város némi építési anyagokkal segítette az építetőköt.

Az izr. hitközség imaházánál a kijáratok nagyobbítása végett a közterületből megfelelő nagyságút a hitközség rendelkezésére bocsájtottunk, melyet azonban nem vettek igénybe.

Egy katonai barakk felállítását is célszerűnek ítélte a közgyűlés s a kiállítási épületek egyikét kívánta e célra megszerezni, de a kiküldött bizottság azt nem találta alkalmasnak. Egészen új épület felállítására pedig kellő költség nem áll rendelkezésre.

Laktanya építése

Ez a kérdés újabb késedelmet szenvedett az általános politikai helyzet miatt. A hadügyminisztérium tudvalevőleg a tervek átalakítását kívánta, mi meg is történt s már ki is volt tűzve a vegyes bizottsági tárgyalás, midőn azt alispánunk katonai részről érkezett távirati megkeresésre bizonytalan időre elnapolta. A Veszprémben felállítandó tábori tarack ütegosztály felszereléséhez tartozó járművek részére azok végleges elhelyezéséig a Buhimvölgyi laktanya lovarda helyiségét a kincstár költségén átalakítottuk s az ott elhelyezett szertár bérlete fejében évenként 3276 korona szabványos bértérítményben részesülünk.

A vásárterek

Az állategészségügyi törvény végrehajtása tárgyában kiadott 40,000–88 sz. miniszteri rendelet 30. §-a előírja, hogy az állatvásár céljaira szolgáló helyek miként legyenek berendezve. A kereskedelmi miniszter 1898. évi rendelete mely

hasonló irányú intézkedéseket tartalmaz, nálunk még nem lévén teljesen végrehajtva, a földművelési miniszter múlt évi 24500. sz. rendelete azt a szigorú utasítást tartalmazza, hogy ott, hol a rendeletnek teljesen megfelelő vásártér hiányzik, az állatvásárokat be kell szüntetni. Jelentékeny anyagi veszteséget elkerülendő, elrendelte a közgyűlés többsége, hogy az alsóvárosi vásártér be kell rendezni s ez a határozat azonnal végrehajtandó. A berendezés tehát megtörtént a közbevetett fellebbezés dacára, mely még nincs elintézve.

Perényi Antal és társai később kérték a felsővárosi vásártér berendezését is, mit a közgyűlés szintén elhatározott, de ez a határozat is meg lett fellebbezve s ez a fellebbezés sem nyert még eddig elintézést.

Közben a vármegye alispánja a sertés piac megfelelő elkerítését s cédulaházzal való ellátását is elrendelte, mit szintén teljesítettünk a múlt évi büdzsé terhére.

Állatjárványok miatt a vásárok jövedelme kedvezőtlen eredményt mutatott; a sertésvész a városi falkában is tetemes kárt okozott. Az elhullott sertések száma 300-ra tehető.

Közoktatás és nevelés

A helybeli róm. kath. főgimnáziumban 1 igazgató s 14 tanerő, 423 növendék tanításával és nevelésével foglalkozott.

Az állami polgári- és felsőkereskedelmi iskola tanerői 1 igazgatóval 11 tanárból állottak.

A polgári iskolai tanulók száma 165, több 1-gyel a múlt évinél. A kereskedelmi iskolában 91, tehát a múlt évinél 8-cal több.

Az angolhölgyek nevelőintézetében bennlakó növendék volt 114, külső növendék 274.

Az irgalmas nővérek zárdájában belső növendék 72, külső növendék 645, ismétlő iskolás 45.

Népiskolai tankötelesek száma: a r. kath. elemi iskolába jár 536, ev. ref. népiskolába 61, ág. ev. népiskolába 32, izraelita elemi iskolába 132, óvodaköteles korban levő gyermekek száma 525. Ezek közül a püspöki óvodába 62 járt, cserhádi magán óvodába 45, Temetőhegyi magán óvodába 80. Ismétlő iskolába jár 48.

Városi vagyon és pénzkezelés

A város vagyoni állapotát a következő kimutatás tünteti föl:

Ingatlanokban

1139600 kor.

Nem jövedelmező ingatlan	226000 kor.
Ingóság	21240 kor.
Összesen:	1386.840 kor.
Teherállapot	846917 kor. 02 fill.
Tiszta vagyon:	539.923 kor. 48 fill.

Megjegyzés: A házi pénztár múlt évi számadásai külön lenyomatban mellékelvék.

A városi pénztár kezelése alatti letétek, alapok és alapítványok állaga a következő:

Letéti pénztár	316098 kor. 66 fill.
Iparengedély-díj	915 kor. 18 fill.
Iparos-tanonciskolai alap	2346 kor. 65 fill.
Mozgósítottak segélyalapja	3258 kor. 62 fill.
Somogyi Lászlóné kereszतालap	498 kor. 13 fill.
Tallián Pálné alap	4.601 kor. 85 fill.
Csermák emlékalap	35 kor. 45 fill.
Iparalap	685 kor. 44 fill.
Laszkalner-alap	473 kor. 92 fill.
Vízvezetéki tartalékalap	175 kor. 32 fill.
Állategészségügyi alap	1.137 kor. 63 fill.
Burghard János és neje elemi isk. alap	2.080 kor. 80 fill.
Szépészeti és sétaúतालap	299 kor. 01 fill.
Tűzoltó segélyalap	egyésítettett a tűzkár segélyalappal
Járvány-kórházalap	8593 kor. 06 fill.
Temetőalap	17441 kor. 49 fill.
Pillitz Benő alap	2040 kor.
Husvéth János ipariskolai alap	2.040 kor.
Közegészségügyi alap	337 kor. 27 fill.
Weisz Elek és neje alap	1090 kor. 77 fill.
Kopátsy kezdő iparosok segélyalapja	9.144 kor. 89 fill.
Tűzkár segélyalap készpénzben	6838 kor.12 fill.
Óvodaalap	54108 kor. 01 fill.
Szegényházalap	67095 kor. 27 fill.
Tisztviselők nyugdíjalapja	65.640 kor. 89 fill.
Kórházalap	117797 kor. 90 fill.
Lázárházalap	37804 kor. 19 fill.
Erzsébet szoboralap	210 kor. 72 fill.
Színházalap	1776 kor. 73 fill.
Elaggott iparosok segélyalapja	143 kor. 08 fill.

Somogyi Mihály szegényalap	208 kor. 08 fill.
Állami adó befolyt a városi pénztárba 1904. évben	232522 kor. 86 fill.
1902. évben	188481 kor. 09 fill.
Községi pótlék 1904. évben	56719 kor. 63 fill.
Közmunka-váltság 1904. évben	2715 kor. 94 fill.
természetben	1147 kor. 20 fill.
Vízdíj befolyt	30468 kor. 53 fill.
Öntözési járulék	835 kor. 62 fill.
Legelőbér	6690 kor. 10 fill.
Csőszbér	1007 kor. 50 fill.
Helypénz	15745 kor. 48 fill.
Fogyasztási adópótlék	11.804 kor. 20 fill.
Mértékhitelítés	2406 kor. 33 fill.
Köztemetők jövedelme sírhely- és földbérből	1510 kor.
Pénztárvizsgálatot minden hónapban tartottunk.	
A szegényház élelmezésére fordított	5450 kor. 50 fill.
A szegényház ruházatára fordított	381 kor. 40 fill.
A szegényház építkezésre és különfélékre	2970 kor. 60 fill.
Összesen	8.802 kor. 50 fill.
A szegények kézimunkával kerestek	301 kor. 42 fill.
hozzáadva a pénztári maradványt.	106 kor. 47 fill.
Összesen	407 kor. 89 ill.
Kiadás	250 kor. 06 fill.
Maradvány	157 kor. 83 fill.

Gyámsági és gondnoksági ügyek

A gyámoltak és gondnokoltak követelése	
készpénztőke és kamatokban	443.896 kor. 52 fill.
Nem kamatozó tőkében	43766 kor. 03 fill.
Ékszerek- és drágaságokban	700 kor. 96 fill.
Összesen:	488.363 kor. 51 fill.

Fedezet

Takarékbetétek, értékpapírok és kamatozó	
adóslevelekben	435.617 kor. 76 fill.
Kamatokban	6280 kor. 99 fill.
Késedelmi kamatokban	386 kor. 61 fill.

Nem kamatozó tőkében	43766 kor. 03 fill.
Ékszerek- és drágaságokban	700 kor. 96 fill.
Készpénzmaradvány	3438 kor. 58 fill.
Összesen:	490.190 kor. 93 fill.

1904. évi kezelési eredmény 1.827 kor. 42 fillér, tartalékalap értéke 50.155 kor. 35 fillér.

A város árvaszékének kimutatása 1904. évről.

Fsz.	Kérdés	Válasz
1.	Hány gyámhatóság alatt álló kiskorú és gondnokolt volt 1904. december 31-én?	1138 kiskorú 43 gondnokolt
2.	Hány beadvány iktattatott 1904-ben december 31-ig?	1605 drb.
3.	Hány elintézetlen ügydarab volt az árvaszéknel 1904. december 31-én?	Egy sem volt
4.	Mennyi volt az árvaszéki kiadóhátraléka 1904. dec. 31-én?	Egy sem volt
5.	Hány gyám (esetleg atya is) s gondnok van hátralékban számadással az 1903. s ezt megelőző évekről?	Egy sincs
6.	Az árvaszék kiutalta-e mindazoknak, akik a gyámhatóság alól felszabadultak, pénzeit és pénzértékeit, amennyiben részükre a gyámpénztárban kezeltettek?	Kiutalta

Községi bíraskodás

Községi bírósághoz érkezett 739 panasz. Ebből fizetés folytán megszűnt 369, egyezséggel befejeztetett 116, ítélettel befejeztetett 201. A többi tárgyalás előtt visszavonatot. Vidéki megkeresés érkezett a községi bírósághoz 79, végrehajtás alá került 166 ítélet, fellebbezés (járásbíróság elé vitel) történt 58 esetben.

A járásbíróság által adott megbízások száma volt 29.

Ipar és kereskedelem

A városi tanácshoz mint I. fokú iparhatósághoz iparendélyért beadott kérvények száma 71, tehát 11-gyel több mint az előző évben.

Kiadatott a tanács képesítéséhez kötött iparra 36, egyéb iparra 16 igazolványt, kereskedelemre 29 engedélyt.

Az iparhajstromból töröltetett 29 iparos és kereskedő; 16-tal több mint az előző évben.

Az ipartestületnél történt tanonc-szerződtesítés 113, tanonc-szabadítás 66; munkába lépett 682 segéd, kilépett 633 segéd, munkakönyvet nyert 76 segéd, ideiglenes igazolványt 8 segéd.

Az ipartestület tagjainak száma 516. A békéltető bizottság 12 esetben működött közre. Az ipartestülethez érkezett beadványok száma 671.

Az iparhatósági megbízottak Krausz József elnök és Schröder József jegyző vezetése mellett teljesítették a lehetőség szerint törvényszerű feladatukat.

A kereskedelmi tanonciskola 4 tanerővel 34 tanulót részesített szakbeli oktatásban.

A veszprémi ker. betegsegélyző pénztár bevételének összege 20484 kor. 53 fillér. Kiadása 19836 kor. 73 fill.

Tagok száma 1904. év végén 1922.

Közbiztonság

A közrend szokatlan megzavarása a múlt évben néhányszor előfordult. Egy gyilkosság s több betörés miatt, melyeknek tettesei többnyire ismeretlenek maradtak.

Kihágási cselekményre vonatkozó feljelentés történt 664 esetben és pedig rendőri kihágás 455, állategészségügyi 30, útrendőri 75, szabályrendeletbe ütköző 89, erdei kihágás 15.

Kihágások miatt kirótt pénzbüntetés összege 3302 kor., befolyt 1745. kor., leíratott 789 kor., hátralék 788 kor. Helyettesítő elzárás alkalmaztatott 19 esetben. Öngyilkosság 3, tüzeset 9 fordult elő, ezek többnyire jelentéktelenek és jókor elfojtattak. Károsultak száma 21.

Cselédkönyv kiadatott 234 igazolási jegy 27. Hatósági gondozásban lévő elhagyott gyermekek száma 25.

Az egy cselédszerző-intézet 10 férfi- és 558 nő-cseléd szegődtesítését közvetítette.

Multságokra és látványosságokra kiadott engedélyek száma 50. Toloncok száma 411.

A mérlegek és súlyok ellenőrzésére 10 ízben tartott szemlét a rendőrség, raziát pedig 40 esetben.

Marhajárlat kiadatott ló- és szarvasmarhára 519, csikó- borjú- s számárra 531, juh-, kecske-, sertés- stb.-re 670 összesen 1720, átíratás pedig 2646 esetben fordult elő; ami az előző évinél több a felszaporult állatforgalomban leli magyarázatát.

Katonaügyek

Az 1904. évben újoncállításra felhívható hadkötelesek száma volt:

I. korosztályból	127
II. korosztályból	74
III. korosztályból	64
Összesen:	265

Besoroztak:

I. korosztályból	39
II. korosztályból	6
III. korosztályból	9
Összesen:	54

A beszállásolási adatokat a következők mutatják:

Átvonuló katonaság volt: törzstiszt 84, tiszt 294, legénység 2680, ló 348.

Tiszti és legénységi szállások után bevettünk a régibb eredetű követelésekkel együtt összesen 17934 kor. 35 fillért, kiadtunk 8636 kor. 88 fillért.

Közös-hadseregbeli tartalékos jelentkezett 460, honvéd 340, népfőlkelő 10.

Vásárok és piac

A múlt évben tartott 7 országos vásár alkalmával felhajtott állatok száma:

Szarvasmarha	6800 darab
Ló	3470 darab
Sertés	3708 darab
Juh	490 darab

Eladatott

Szarvasmarha	2358 darab
Ló	798 darab
Sertés	283 darab
Juh	264 darab

A hetenként jegyzett piaci árak átlagai a következők:

Búza	17 kor. 80 fill.
Rosz	13 kor. 60 fill.
Árpa	14 kor. 60 fill.
Zab	13 kor. 40 fill.
Kukorica	13 kor. 80 fill.

métermázsánként. A széna métermázsája 8 kor., a szalma métermázsája pe-

dig 3 kor. később emelkedett.

A tűzifa-árak a következők voltak:

4 köbméter hasáb cserfa	24–28 kor.
4 köbméter hasáb bükkfa	20–24 kor.
4 köbméter dorongfa	16–18 kor. a helybeli faraktárakban.

A közvágóhídon levágott állatok száma:

Szarvasmarha	1402 darab
Borjú	2080 darab
Juh	1291 darab
Sertés	1973 darab
Süldő	251 darab

Kimutatás a veszprémi kir. posta-, távírda- és távbeszélő-hivatal 1904. évi forgalmáról.

Értékcikk és frankójegyek ¹¹⁰	88021 kor. 40 fill.
Távbeszélő díjak	5548 kor. 85 fill.
Hírlapjegyek	1600 kor.
Egyéb tárcaszerű bevétel	16092 kor. 03 fill.
Összes tárcaszerű bevételek	111262 kor. 28 fill.

Átmenő bevételek

Postautalvány	2552754 kor. 59.fill.
Postatakarék-pénztár	39565 kor. 72 fill.
Cheque	2711545 kor. 82 fill.

Tárcaszerű kiadások

Az összes tárcaszerű kiadás	61390 kor. 40 fill.

Átmenő kiadások

Takaréklapok	415 kor. — fill.
Utalvány kifizetés	3013769 kor. 97 fill.
Takarék kifizetés	25578 kor. 67 fill.
Cheque kifizetés	434904 kor. 55 fill.

---

¹¹⁰ Az állami posta által a postaküldemények bérmentesítésére kiadott és az illető küldeményre v. okmányra ráragasztandó franko vagy portójegyek, vagyis postai értékjegy. Forrás: Révai Nagy Lexikona. 8. kötet.

Távírda-forgalom

Feladott	13051 drb.
Érkezett	13847 drb.
Átmenő	15686 drb.
Távírási díjból befolyt	11478 kor. 61 fill.

Gazdaság, erdészet

A múlt év nyarát uraló rendkívüli szárazság és annak keserves következményei sokáig szomorú emlékei lesznek a gazdaközönségnek.

Nemcsak takarmány, de még az alomszalma is oly csekély mérvben termett, hogy szinte vigasztalanul néztünk a keserves tél elé. A baj úgy látszik országos volt, bár nálunk a gazdák idáig kilábolták. Súlyosbította a helyzetet a kapásnövények silány hozama, különösen a burgonya hiánya, mely az árat különösen a takarulás előtt hallatlanul felszökkentette. A városi gazdaságban termett széna a szükségletet fedezte, sőt az erdőgondnokság javaslatára a fiatal fenyvesekben gyűjtött avar szénából el is adhattunk. A nagy szárazság következménye gyanánt jelentkeztek egyre-másra a tűzesetek is, különösen az erdőégek. Ilyen csapásnak lett áldozata a cseraljai fenyőültetvényünk legnagyobb része, mintegy 25 hold területen, mely egy óra alatt elpusztította egy évtized fáradságos s a mostoha talajviszonyok miatt rendkívül költséges eredményét.

Az Aranyosvölgyi kopárokából jókora területet raberővel befásítottunk, mely munkálat összes költsége a felügyeleti és pótétkezési kiadásokkal 478 kor. 98 fill. volt s az eredés igen kedvezett, csakhogy a szárazság kiölte a csemetéknek mintegy $\frac{2}{3}$ részét. Ezzel a területtel különben erdősírtési jutalomra is pályáztunk, mit ha elnyerni sikerülne, a költség java része kárpótoltatnék.

Erdeink hozama a következő volt:

Az Alsóerdőn árverés útján eladtunk 3382 szálfát s 70 határ ágfát 6855 kor. 35 fill. értékben. Erre befolyt 6626 kor. 01 fill. A többi fa még nem lett kiváltva. A cseri erdőn előző évről maradt száraz dorong fából nyilvános ajánlat folytán értékesítettünk 200 métert. Termeltünk pedig múlt évben ugyanott 55 méter hasáb-, 150 méter dorong-, 91 méter botfát s 20 határ nyesedéket, mi az erdőn van raktározva.

Tenyészállatok beszerzésére múlt évben is jelentékeny kiadásunk volt, mint ezt az idemellékelt számadás mutatja s ezek a kiállítás alkalmával általános feltűnést keltettek s gondozójuk jutalomban is részesült. A legelőterületek javítása

íránt is kezdeményezés történt, különösen a csapásnak a tüskétől való megtisztítása iránt Fejes Dániel gazdatanácsnok javaslata szerint.

A veszprémi mezőgazdasági kiállítás elismerő plakettje.

Forrás: Piarista Múzeum, 2017.369.1.P

Bezárva szerény jelentésemet s magamat és tisztársaimat a tekintetes képviselő-testület bizalmába ajánlva maradtam

Veszprém, 1995. [1905] évi április hó¹¹¹

hivatalbeli kész szolgája
Szelethy György
polgármester

---

¹¹¹ A képviselőknek kiadott nyomtatott füzetben is az 1995-ös dátumév szerepel, ennek megfelelően itt egy 119 éves sajtóhibának vagyunk tanúi.

1906¹¹²

Tisztelt közgyűlés!

Új szabályrendeletünk 39. §. 7-ik pontjában körülírt kötelességemnek kívánok eleget tenni, midőn Veszprém város 1906. évi állapotáról, a bennünket érdeklő fontosabb eseményekről szóló jelentésemet az alábbi rendben egybefoglalva tisztelettel bemutatom.

Mindenekelőtt meg kell emlékeznem arról az alkotmányos küzdelemről, mely az 1905. évről áthúzódva, múlt év elején már aggasztó jelleget öltött. Mialatt a többiek között vármegyénk s városunk a törvénytelen úton követelt adók megfizetését, illetve beszállítását s a meg nem szavazott újoncok kiállítása körüli ténykedést megtagadta, az alkotmányt felfüggesztették, a képviselőházat karhatalommal feloszlatták s az ellenálló vármegyékbe királyi biztosokat küldtek. Veszprémbe is megérkezett a királyi biztos, de működését meg sem kezdte, midőn az alkotmányválság szerencsésen véget ért s a nemzet új politikai irányban új nemzeti kormány vezetése alatt ismét munkához látott, állami fejlődésünk félbeszakadt munkájának folytatásához.

Ezen munkálatok során reánk nézve bizonyára nevezetes lesz és kiáltó hiányt fog pótolni a közigazgatási reform további fejlesztése, illetőleg betetőzése, a városok megígért fölsegélése által.

A törvényhatóságokra és községekre fordított állami gondoskodás után már rajtunk volna a sor; hogy egyrészt az egészséges fejlődést akadályozó 1886. évi XXII. t. c. járma alól, mi rendezett tanácsú városok legalább részben feloldassunk, más részt, hogy az állam azt a gondoskodást, melyet a törvényhatóságok, kis- és nagyközségek existenciájára fordított, mireánk is kiterjessze. Ezek voltak a rendezett tanácsú városok múlt évi november 12. és 13. napjain Budapesten tartott második nagygyűlésének az alapeszméi, mely gyűlés a belügyminiszter kiküldöttjének Némethy Károly miniszteri tanácsosnak jelenlétében a városok életére nézve fontos határozatokat hozott. Kimondotta ugyanis a nagygyűlés, hogy:

1. A városok az eddiginél nagyobb önállóságra szorultak, tehát a vármegyék gyámkodása megszorítandó.

---

¹¹² Veszprém rend. tan. Város 1906. évi közigazgatásáról. A rend. tan. város 1907. évi április hó 8-án tartandó tavaszi rendes közgyűlése elé terjeszti: SZEGLETHY GYÖRGY polgármester. Veszprém, 1907. VESZPRÉM REND. TAN. VÁROS KÖZÖNSÉGÉNEK KIADÁSA

2. Az állami teendők végzéséért kárpótolandók.
3. A városok mint ipari központok a hazai ipar érdekében megfelelő támogatásban részesítendőek.
4. A szegényügy rendezése országos feladattá teendő.
5. Kulturális érdekeink előmozdítására új jövedelmi forrásokra van szükség s ilyen gyanánt a pénzintézeti tőkék községi adó alá vetése javasoltatott.
6. A községi tisztviselők sorsán javítani kell; anyagi és szellemi téren egyaránt (szolgálati pragmatica).
7. Mindezen bajok egy általános városi törvény keretében orvosolandók, melynek megalkotása iránt gróf Andrassy Gyula kir. belügyminisztert küldöttség útján felkértük. A belügyminiszter úr ígérete elég biztató volt, s a megindult mozgalom egyik vívmánya: a Városok Országos Szövetségének megalakítása, bizonyára ébren fogja tartani a feltámadt érdeklődést.

Helyi érdekű munkásságunk eredménye a város szervezési szabályainak módosítása is megérdemli a fölemlítést. Ennek a munkálatnak hosszú vajúdása leginkább bizonyítja, hogy az alap, melyen épült: az 1886. évi XXII. t. c. többé rendeltetéseinek meg nem felel. A képviselők számának jelentékeny szaporítása, a fizetés nélkül szolgáló tanácsosok nagy száma, megfelel ugyan a törvények s a közgyűlés többsége álláspontjának, de a közigazgatás helyes menetét elősegíteni aligha fogja. Ezen szabályrendeletre nézve feljegyzésre méltó, hogy nagy részben az 1887. évben keletkezett régi szabályrendelet alapján épült, s már 1900. év óta készen áll, tárgyalásra azonban az ígért reformok reményében csak tavaly került és nyert megerősítést. Nagyobb vita tárgyát csak a fizetések rendezése képezte, mi a korpótlék elejtésével s néhány ideiglenes jellegű javadalmazásnak állandóvá tételével végződött. Az ekképp megállapított szabályrendeletet a törvényhatóság csekély módosítással jóváhagyta s a kir. Belügyminiszter 14306/906. sz. a. fellebbezések elutasítása mellett, láttamozta. Teljes hatályba azonban csak 1907. jan. 1-én lépett.

A csatornázás kivitelének alapját képező szabályrendelet, melyről még alább is lesz szó, 114153/906. sz. belügyminiszteri rendelettel szintén megerősítést nyert.

Hasonlóan hatályba lépett a fürdőházakról alkotott s a közegészség körébe vágó szabályrendeletünk.

Ellenben a húсарak rendkívüli emelkedésének hatása alatt alkotott az a szabályrendelet, mely a húсарak némi csökkentésére a vidéki hús behozatalát kívánja lehetővé tenni, amely a törvényhatóság észrevételei szerint pótolva még múlt évi március hóban a minisztériumhoz felterjesztetett, úgy látszik hasonló célra készülő kormányrendelet hatása alatt, máig sem nyert elintézését.

A legeltetésről is készítettünk szabályrendeletet, hogy e téren mutatkozó rendszertelenségnek s visszaéléseknek gátat vessünk, de ez ideig még az sem nyert elintéztést a törvényhatóságnál.

Közigazgatásunk körében beállott személyi változások voltak a következők:

Az üresedésben volt rendőrkapitányi állásra, a főispáni szék üres lévén, Koller Sándor alispán, a kormánytól nyert külön felhatalmazás alapján, dr. Komjáthy László helyettes r. kapitányt kinevezte, mit a város képviselő-testülete április 9-én tartott közgyűlésében vett tudomásul. A rendőrkapitányi hivatal reorganizációja a városban a szükséges külső rend előmozdítása, a közrend és csend; fokozódó feladatának betöltése az új rendőrkapitány erélye s kitartására várakozik, de új áldozatokat is igényel.

Az adóhivatali főnöki állásra, mely Gerencsér József halálával megürült, mi a megindított fegyelmi eljárásnak is végett vetett, különösen az ő hosszas betegsége alatt felszaporodott teendők miatt zilált helyzetbe jutott városi adóhivatal élére Biczi Károlyt, az egy év óta üresedésbe volt gazdasági tanácsosi állásra Pozsgay Miklóst, a hét év óta betöltetlen gazdasági felügyelői állásra Nagy Józsefet választotta meg a június 6-án tartott részleges tisztválasztó közgyűlés,

Nem rajtam múlt, hogy különösen az utóbbi állások betöltése oly soká késett, mit könnyű elhinni, ha figyelembe vesszük, hogy velük járó teendő és felelősség elég fölös terhet rótt a vállaimra.

Hivatalom ügyforgalma volt 12734 ügydarab, tehát 1455 darabbal több az előző évinél. Ezek közül személyi ügy volt 108, adóügyi és háztartási 2774, katonaugy 15837, iparügyi 248, kórházi-, illetőségi és szegényügy 1295, közegészségi 261, vegyes természetű ügy 1829.

Közgyűlést 14 esetben tartottunk, melyeken 277 határozat jött létre, melyek közül kettő ellen éltek jogorvoslattal.

Tanácsülés volt 21, s a tanács 937 határozatot hozott.

Az elnöki iktatóba 23 ügydarab érkezett.

Fegyelmi eset 3 merült fel, melyek közül egy a tettes halála miatt beszünttetett, 2 pedig pénzbírsággal lett jogerősen befejezve. Rendbírságot 3 esetben kellett alkalmazni.

Fontosabb események és határozatok

Az 1906. év folyamán előfordult jelentős események közül városunkat különösen is érdekelték s az időrend szerint következők:

Az új nemzeti kormány megalakulásának örvendetes hatása alatt annak elnökét Wekerle Sándort városunk díszpolgárát, az április 9-iki közgyűlésünkben üdvözlöttük s jóakarató választását örömmel vettük tudomásul.

Vármegyénk új főispánja Hunkár Dénes, a nemzeti küzdelem idejéből jól ismert megyebeli nagybirtokos június 24-én tartotta fényes bevonulását, mely alkalommal, valamint másnap történt beiktatása alkalmával szerencsés voltam főispánunkat a város küldöttségével üdvözölni; ki mindkét alkalommal kijelentette, hogy a város múltját, fejlődését ismeri s jogos igényeit támogatni fogja.

Kállay Ubul országos képviselőnk ismételten történt megválasztatása után Csík vármegye főispánjává kineveztetvén, mandátumáról leköszönt. Az új választás július 16-án ment végbe; mely alkalommal a választókerület egyhangú bizalma városunk szülötte, a közügyek ismert lelkes és fáradhatatlan harcosa: dr. Óvári Ferenc felé fordult, ki a választók ostromló kérésének engedve, a megbízatást elfogadta. Az ez után következő események láncolata, különösen a város közügyeiben felpeszdült nagyobb érdeklődés és tettvágy bizonyítják, hogy választásunk szerencsés volt s a város jövőjére kiható fontossággal bír.

A belügyminisztérium új államtitkárának dr. Bezerédj Viktornak, kit mint városunk hű fiát és jóakaróját okt. 9-iki közgyűlésünkben voltunk szerencsések új méltóságában üdvözölhetni, államsegély iránt korábban megígért közreműködése s a színpártoló egyesület tárgysorsjátéka s egy kiválóan sikerült nyári ünnepély rendezése fölkeltették a bizalmat a régtől folyó tervezgetések sikere iránt, mi a Korona szálló és a püspökkert egy részének színházi célra megvétele által már pozitív alakot is öltött

Ki kell emelnem itt báró Hornig Károly megyés püspökünk előzékenységét, melyet a szálló megvétele körül a város iránt tanúsított, ami a szerződésben, a színpártoló egyesület készségével hozzájárulásával biztosított megváltási jogban is kifejezést nyert,

Ugyancsak az október 9-én tartott közgyűlésünkben kívánta leróni háláját a képviselő-testület városunk bőkezű jóakarója dr. Fejérváry József prelátnak kanonok iránt, kit a város díszpolgárává választott, a Céhház utcát pedig őróla nevezte el. A közgyűlés ünnepélyes határozata így hangzik:

200/jk.906.

Mi, Veszprém rendezett tanácsú város képviselő-testülete, polgártársaink egyetemének nevében, adjuk tudtára mindenkinek akit illet, vagy jövőben illetni fog, hogy midőn az Úrnak 1906-ik esztendejében, Szent-Mihály havának 3-ik napján, őszi rendes közgyűlésünk megtartása végett a városházán megjelentünk, a tanácskozás rendjén egyhangúlag, mintegy szív, egy lélek: méltóságos dr. Fejérváry József prelátnak kanonok urat, városi képviselő társunkat, mint e város jötevőjét s az önzetlen emberszeretet és fennkölt gondolkozásmód példányképét, azon közhasznú tevékenységért, és áldozatkészségért, melyet városunk haladása,

csinosodása és művelődésének előmozdítása érdekében, minden feltűnést kerülve, egyedül csak nemes szíve sugallatára, immár két évtizeden át kifejtett, városunk díszpolgárává, fent irt számú határozatunkkal megválasztottuk; azzal a hő óhaj-tással, hogy a magyarok Istene pótolja bőséges jutalmával azt a hálát, mit mi jelen sorainkkal legfőbb elismerésünk gyanánt kifejezni szerencsések vagyunk.

Rákóczi Ferenc hamvainak hazaszállítása, mint tudjuk, nagy nemzeti ünne-pély keretében történt, melyben városunk polgársága az alább közölt hatósági hirdetésben leírt módon vett részt. Íme a hirdetés, mely az akkori hangulatot is visszatükrözi:

Polgártársak! A magyar nemzet száműzetésében elhunyt hőseinek: II. Rákóczi Ferencnek és bujdosó társainak hamvai, királyunk és a nemzet közös elhatározásából, útban vannak a hazai tájak felé. Minden óra közelebb hozza porréseiket hozzánk a bujdosóknak, kik mindent, mi becses ember előtt, áldozatul adtak egy eszméért, azért, hogy a magyar nép szabad és boldog legyen.

Vasárnap folyó hó 28-án Budapest székesfőváros, hétfőn 29-én Kassa városa üil ünnepet s a vármegyénk fényes küldöttsége a mi áldásunkat is elviszi oda, hol a szentelt hamvak fejedelmi pompával fogadtatnak s hol majd végső nyugalomra térnek.

Ósi városunk, mely Rákóczi hadának egykoron tanyája, majd a bosszúálló ellenség féktelen pusztításának színhelye volt, lélekben ott lesz a ravatal körül, de bizonyára itthon is kifejezést kíván adni a nemzet e kettős ünnepén hazafias érzé-sének a felett, hogy ama gyászos idők áldozatainak poraira szabad magyar földön a kiengesztelődés pálmaágát boríthatja.

Ezután következik a program, melyhez híven vasárnap délelőtt mindkét re-form egyházban, hétfőn reggel 9 órakor pedig a róm. kath. székesegyházban is-teni tisztelet tartatott. Az összes körök részt vettek azokon, s a hétfői gyászmise után zászlók alatt vonultak fel a vármegyeházhoz, hol a főgimnázium tanárai és ifjúsága közreműködésével igen sikerült ünnepély folyt le, a város közönségé-nek még alig látott érdeklődése mellett.

Városunk képviselote e nevezetes nap emlékére határozta, hogy dr. Benkő Károly indítványa értelmében a város legjelentékenyebb terét és utcáját, a főtért és utcát Rákóczi térnek illetve Rákóczi utcának nevezi el.

Ennek a határozatnak a végrehajtásával kapcsolatban a város több utcájának új elnevezése is szóba jött, s e célból tekintélyes bizottság lett kiküldve, melynek az is feladatává tétetett, hogy az új házszámozásra nézve is tegyen javaslatot.

A város címeres pecsétje, melynek lenyomata e füzetet is ékesíti, múlt évben végleg megállapítva s elfogadva és jóváhagyva lett. Egyesíti a régi polgári község pecsétjét (páncélos lovas alak) a nemesség által használt pecséttel (kuruc hajdú a város kék és vörös színében). Az összes pecsétlenyomók már e címerrel készültek s a régiak a vármegyei múzeum részére beszolgáltattak.

Múlt évben hozott fontosabb közgyűlési határozatok voltak még a következők:

A Balaton-parti vasút ügyében még az év elején Reé Jenő és Szücs Béla engedélyeseknek arra volt kilátása, hogy az agrárbankkal megegyezhetnek az építésre nézve. Ebben a kilátásban bízva, a közgyűléshez fordultak a megszavazott segély folyóvá tétele iránt. A közgyűlés készséggel teljesítette kívánságukat s a 60000 korona kiutalására a városi tanácsot felhatalmazta, csak azt kötötte ki, hogy a megszavazáshoz fűzött feltételek betartassanak s az építés Veszprémben kezdődjék.

Október 25-én magán úton arról értesültem, hogy Börgönd és Almádi között új vasútvonalat terveznek az említett engedélyesek, melynek a közigazgatási bejárása is nagy csendben megtörtént. Kötelességemhez képest azonnal egybe-hívtam a vasúti bizottságot s annak véleményéhez képest küldöttséget bízunk meg a tervezett kiágazás ellensúlyozására vagy legalább a város érdekének megóvására, mert időközben köztudomásra jött, hogy az új vasútvonalat. ellentétben a Veszprémből kiinduló Balaton-parti vasút tervétől, melyet ugyancsak réginek nevezhetünk, a kormány pártfogolja s annak kiépítését állami érdeknek tekinti; továbbá, hogy az Agrárbank, mely a Balaton-parti vasút kiépítésére vállalkozott, mivel a kormánnyal a hozzájárulásra nézve megegyezni nem tudott, a vállalattól visszalépett s nem maradt más kilátás, csak az, hogy vagy a kormány veszi kezébe az építést, vagy tán végkép lekerül az a napirendről.

A kiküldött bizottság a kereskedelmi minisztériumban tartott engedélyezési tárgyaláson, melyre folyamodványom alapján meghívást nyert, mindezekről meggyőződést szerezvén, arra törekedett, hogy a veszprémi összeköttetés valahogy áldozatul ne essék az új terveknek s a város érdekei a lehetőség határai közt megóvassanak. E célból kértük a miniszter urat, hogy:

Veszprém és a Balaton-vidéki Vasút többi állomásai között közvetlen kocsik közlekedjenek.

Veszprém és Alsóörs között a pálya szintén másodrendű gyorsvonatok közlekedésére alkalmas módon legyen kiegészítve.

Almádiban a tervezett állomás épületen kívül egy külön rakodóállomás létesítsék s a közbeeső vonalrészen a szállítás díjmentes legyen.

Végül, hogy a város, mivel sem beviteli, sem vasúti, sem kövezetvámot nem szed, az új vonalon is vasúti póttiletéssel recompensáltassék hozandó áldozatáért.

Közben a törvényhatóság is ülésezett s dr. Óvári Ferenc indítványára tekintélyes küldöttséget menesztett a kormányhoz, mely december hó 18-án Zala és Fehér megyék monstre küldöttségéhez csatlakozva a kormányelnök s a kereskedelmi és földművelési miniszterek előtt az országház kupolatermében adta elő három vármegye egyesített óhajtását, hogy az állam maga tegye meg, amit a mostohán kezelt vidékünk ez ideig kivívni nem tudott, a balatoni vasút megépítését.

Az egybehangzó válaszokból megértettük, hogy a kormány igenis el van határozva, hogy a kérést teljesíti, mert annak méltányosságát és országos fontosságát eltagadni nem lehet; de Wekerle Sándor miniszterelnök, Kossuth Ferenc kereskedelmi miniszter nevében Sztéryni államtitkár s Darányi Ignác földművelési miniszter kijelentették, hogy számítanak arra, hogy a községek s egyesek az engedélyesek részére megajánlott hozzájárulást az állam részére is megszavazzák, mert az az állami akció föltétele.

E kijelentés nyomán keletkezett december 28-án hozott ama közgyűlési határozatunk, melyben 42 szóval egy ellen kimondottunk, hogy a már egyszer megszavazott 60 ezer koronás segílyt az állam részére is, még pedig törzsrésztvények nélkül s az engedélyesekkel szemben kikötött egyéb föltételek mellőzésével is megadjuk, mely határozat azóta jogerőre is emelkedett.

Ez történt ebben a kérdésben 1906-ban, s most már bizton remélhetjük, hogy végre valahára vasút fogja összekötni városunkat a Balatonnal s így habár megvalósítása nem az eredeti terv szerint történik is, mégis meg lesz mentve ami még megmenthető a város forgalma javára.

Külön beadványba foglalt kérvényeink, valamint azon folyamodás, hogy a veszprémi kiágazás a város szépeszeti és fejlődési igényeinek megfelelően történjék, még nincsenek elintézve.

Másik fontos határozata volt a város közönségének az, melyet a világítás kérdésében hozott. Tudjuk, hogy a villanyvilágítás behozatalát, a fellebbezések elutasítása mellett a kereskedelmi minisztérium jóváhagyta, s a vármegye közönségének új pályázat kiírása tárgyában hozott határozatát is jogerőre emelte. A városi mérnök tervezete szerint készült pályázati feltételeket, előzetes megbírállás végett, a kereskedelmi minisztériumhoz felküldöttük s arra a minisztérium a maga észrevételeit meg is tette, melyeket a pályázat alkalmával nagy részben figyelembe is vettünk, csak a 4000 egyidejűleg égő lánggra való berendezést, mit a minisztérium kifogásolt, a jövőben várható fejlődésre tekintettel, hagytuk meg eredeti szövegében.

A világító bizottság által jóváhagyott pályázati föltételek több hazai s egy külföldi szaklapban is közzététetvén, a kítűzött határidő alatt 4 ajánlat érkezett és pedig az Egyesült Villamossági és Izzólámpagyár részvénytársaság, a Ganz-féle villamossági részvénytársaság, Siemens és Schuckert villamossági részvénytár-

saság, valamint Sokolnowsky és Wiesnowsky cég ajánlataik, mindegyike a kellő bánatpénzzel ellátva, melyek a városi pénztár letétjében bevételeztettek.

A beérkezett ajánlatokat több ajánlattevő cég képviselőinek jelenlétében a világító bizottság nyílt ülésében felbontottuk s összehasonlítás végett először Friedreich Endre városi mérnöknek s felülvizsgálat végett a világító bizottság által választott egy elektrotechnikus és egy gépészmérnökből álló bizottságnak: Kuncz József és Bánó László budapesti lakos szakértőknek adtuk ki s erről a közgyűlésnek jelentést tettem.

Színházunk építése, melynek érdekében dr. Bezerédj Viktor a belügyi kormány képviselője s Festetich Andor országos színházi felügyelő május 14-én itt jártak s velünk behatóan tárgyaltak, a színpártoló egyesület bátor kezdeményezésére szerencsés fordulatot vett, mert azt a nehézkes formákhoz nem kötött társadalom vette a kezébe.

Mindenekelőtt elejtette az egyesület a favázas színikor építéseinak gondolatát s állandó épület emelésére törekedett.

Az építőtörekvés megválasztásánál szóba került a pénzügyigazgatóság melletti liget, a jelenlegi kaszinó épülete s a Korona szálló és a püspökkert egy része, melyek közül az utóbbi látszott leggyakorlatiasabbnak.

Báró Hornig Károly megyés püspökünk, midőn a város közönsége iránt számos esetben tanúsított jóindulatára hivatkozva hozzá fordultunk, fölismerve kérésünkben a város érdekeit, a Korona szállót a mögötte elterülő kert egy részével a színpártoló egyesületnek 140.000 koronáért átengedte s a szerződést, melyben a város megváltási joga kikötöttet, elfogadta és kormányhatósági jóváhagyásra ajánlotta.

A jóváhagyott szerződés a képviselő-testületnek bemutatván az a színpártoló egyesületet az iránt kérte föl, hogy az építést és a szükséges átalakításokat saját belátása szerint végeztesse s összes költségeinek kimutatásával forduljon a városhoz, hogy az az átvétel kérdésében határozhasson.

Fölemlítem itt végül, hogy a gyógyszerár felállításáért folyamodók zaklatásától indítva a közgyűlés kimondotta, hogy ha már elkerülhetetlen, hogy itt egy harmadik gyógyszerár felállítassék, a város maga kérje azt, de azzal a föltétellel, hogy annak adományozásába bele is szólhasson. A gyógyszerár azóta meglett, de a város intenciói nem részesültek méltánylásban.

Jótékonyosság

E díszes rovat múlt évről is fényes tanúságot szolgáltat városunk néhány előkelő polgárának az emberbaráti szeretet gyakorlásában kifejtett áldozatkészségéről s a város magasabb érdekeivel szemben tanúsított helyes érzékéről, mely

oly alapoknak gyarapításában nyilvánul, melyek a város mindenkori alkalmazottainak jövődő sorsát biztosítani s ez által azok színvonalát és munkakedvét növelni, egyúttal a város pénztárát a szaporodó nyugdíjigények terhétől majdan fölmenteni hivatván, másrészt az oktatás és nevelés ügyének előbbre vitelére szolgálnak.

Az adakozók névsora a következő:

A szegényeink részére befizettek:

báró Hornig Károly m. püspök	800 kor.
Ferenczy Otília örök alapítványa gyanánt Ferenczy Károly	600 kor.
Dr. Rada István kanonok	200 kor.
Á. I. [Ádám Iván kanonok]	1920 kor.
Ugyanaz a szegények karácsonyi ajándéka címén	280 kor.
Névtelen jóltevő	160 kor.
Dr, Óvári Ferenc és neje Szilber Vilma	160 kor.
Páduai szt. Antal egyesület	200 kor.

A városi nyugdíjalapra:

Dr. Rada István kanonok	2000 kor. – fill.
Egy ismeretlen (?)	1000 kor. 02 fill.
Névtelen jóltevő	1000 kor.

Iparostanonc-iskolára:

Névtelen jóltevő	100 kor.
Veszprémi takarékpénztár	40 kor.

A kórház javára:

Ferenczy Otília hagyománya címén örök alapítvány gyanánt Ferenczy Károly	600 kor.

A főgimnázium részére ösztöndíj-alap gyanánt:

Töttösy Béláné sz. Lakat Mária felsőbükki Nagy István emlékére örök alapítványt tett 500 kor.

Dr. Rada István kanonok a színház alap javára befizetett 300 koronát, mely a színpártoló egyesületnek kiutaltatott.

Fogadják a nemes lelkű adakozók e helyen is a város közönsége nevében kifejezett hálás köszönetünket.

Közegészség

Dr. Rosenberg Jenő városi orvos jelentése szerint a közegészségügyi viszonyok a múlt évben is elég kedvezők voltak. Fertőző betegségek közül a kanyaró lépett fel városunkban, de epidimicus jelleget nem öltött, az erélyes hatósági intézkedések érvényesültek.

Az egészségügyi bizottság dr. Csolnokyi Ferenc elnökle alatt 5 ízben ülésezett.

Egyebekben a vízvezetéki hálózat kibővítése, többrendbeli fásítások s a Kálistó lecsapolása, illetve betemetése képeztek kiválóbb közegészségi intézkedéseket.

A múlt évben lépett életbe a fürdőházakról szóló szabályrendelet.

Ugyancsak a múlt évben 4 új mentőállomás rendszeresített, a megfelelő az elsősegély-nyújtáshoz szükséges mentőszekrényekkel, melyek 216 korona költségbe kerültek.

A nagy számban felépült új lakások előzetes orvosi vizsgálat alá vétettek. Iskolák, középületek, vendéglők, szállodák, szódagyárak, utcák, terek, mézsárszékek, hentesműhelyek üzletek, piac, vágóhíd állandóan vizsgáltattak.

Hülyék, elmebetegek, városi szegények ellenőriztetek. A szegényház minden két hétben vizsgáltatott és az ott levő betegek gyógykezeltettek.

Elhagyott gyermekekre kellő felügyelet gyakoroltatik s e célra a helyi telepíbizottság hölgy tagjai dicséretes buzgalommal működtek közre.

Fertőtlenítésekre kiváló gond fordítottatott. Járványkórházba egy beteg sem került, mert azok a kórház elkülönített osztályán kezeltettek.

A legsürgősebb s a város közegészségét lényegesei befolyásoló közcsatornázás kérdése állandóan szőnyege van, s bár a város közönsége és a hatóság egyaránt meg vannak győződve a csatornázás fontos és messze jövőre kiható voltáról, eddig technikai okok miatt létesíthető nem volt, de a legközelebbi jövő e kérdés megoldását is meg fogja hozni.

Az utcák tisztán tartása, a sokszor felgyűlt sár eltávolítása, a piacok seprése a hatóság állandó gondját képezi.

Legmesszebb menő módon veszik igénybe a városi orvos működését a folyton szaporodó szegény betegek, úgyannyira, hogy bár a városi orvos idejének igen nagy részét ennek szenteli, innen-onnan a folyton szaporodó betegek lelkiismeretes kezelésének eszközölhetésére egyéb intézkedések válnak szükségessé.

A múlt évben egy hivatalos kimutatás szerint – melyben utca, házszám és dátum szerint vannak följegyezve a betegek – 2364 ingyen látogatást tett a városi orvos.

Ha ehhez a baleseteknél nyújtott elsősegélyt is hozzá számítjuk, melyet az elmúlt évben 110 esetben kellett nyújtani, valamint a szegényházban állandóan levő 50–55 egyén ellátását, úgy a városi orvos által eszközölt díjtalan segélynyújtások száma közel 3000-et tesz ki.

Ekkora számú betegek gyógykezelése és a többi hygienicus teendők ellátása külön intézkedést kíván, melynek szőnyegre hozatala már aligha lesz sokáig elodázható a város közegészségi érdekeinek kockáztatása nélkül.

A szegényügy rendezése is jelentékeny mértékben előmozdítaná a közegészségi érdekeket. E tekintetben valamely gyár felállítása iránt, a kereseti viszonyok javítása érdekében tettünk múlt évben is lépéseket, tárgyaltunk többféle vállalkozóval is, de még eddig eredmény nélkül.

A szegények nyilvántartása, illetőségük kipuhatólásáig nem teljes, ez pedig oly feladat, mely a múlt évben még nem ért véget s a folyó évre húzódott át.

A megindult építkezések, különösen a modern családi házak építése szintén jó hatást gyakoroltak az egészségi viszonyokra.

A közegészségi hatóság erélyes intézkedéseinek lehet tán tulajdonítani, hogy a múlt évben csak négy, a közegészség körébe vágó kihágás miatt kellett marasztaló határozatot hozni, míg az előző évben 13 kihágási ügyben hozott ilyen határozatot.

Itt említtem fel, hogy az állami gyermekmenedékhely kötelékébe tartozó 1719 gyermekek közül Veszprémben 204 volt múlt év végén elhelyezve, kik a városi orvos, mint teleporvos felügyelete s a múlt évben jelentékenyen kibővített telepbizottság ellenőrzése alatt állottak.

Az intézetről egyébként a menedékhely ig. főorvosa dr. Cseresnyés József adott ki érdekes évi jelentést. Ajánlom azt az érdeklődők figyelmébe.

A nyilvános jelleggel felruházott városi kórház

Örömömről szolgál, hogy e jótékony intézetünk életében évről évre újabb haladás és fejlődésről tehetek jelentést.

Dr. Csolnoky Ferenc igazgató főorvos kezdesére múlt évben a kórház hygieniájára fontos intézkedés történt, az emeleti betegszobák régi deszkapadlójának eltávolítása s terradzóval helyettesítése, mi az alapok igénybe vétele nélkül lett kifizetve.

A tágas udvar üres, sivár képe is nemsokára eltűnik s helyét egy ízléssel és nagy gonddal készülő parkozás fogja igen előnyösen betölteni. Az ellenséges talajviszonyok ugyan rendkívüli költséget és fáradságot igényeltek, s a munkálatok egész éven át tartottak, azonban a kórház tőkéit nem csorbítják, mert az

összes 1311 kor. költség az e célra gyűjtött alapból fedezhető.

A kórház környéke is előnyös planírozáson ment át. Itt azonban még nélkülözhetlen szükség van a vízfolyókák rendezésére, illetőleg a törvényhatósági út alatt vonuló csatorna folytatólagos kiépítésére, mely a város költségvetését fogja terhelni s egyúttal a kórház előtt álló templomhoz való hozzájárását és az ottani kocsiközlekedést teszi lehetővé.

Kiváló dísz nyert a főépület előtt levő kert, melyet báró Hornig Károly megyés püspökünk, a kórház jótékony és bőkezű pártfogója, a régi rozszant deszka-kerítés helyett saját költségén stílszerű vasráccsal kiterített el, külön kijáráttal a dél felőli oldalon, mi a kórház további fejlesztésére bír jelentékeny befolyással.

Múlt évben a kórszobák száma ismét kettővel szaporodott s az ágyak száma most már 142. Összehasonlítva a 15 év előtti állapottal, az ágyak szaporodása 102.

Az említett körülmény, valamint az alább olvasható statisztikai adatok mind a mellett szólnak, hogy a kórház fokozatos fejlődését komoly megfontolás tárgyává téve nemcsak humánus, de közforgalmi szempontokból is igyekezzünk ezen fejlődésképes intézményünket a tökély magasztára emelni. Azért esetleges további terjeszkedéstől és beruházásoktól nincs okunk visszariadni, miért is már itt eleve felhívom a figyelmet a kórház igazgató főorvosának közelebb szőnyegre kerülő javaslatára valamint a fizetések méltányos revíziójára.

Statisztikai kimutatás a kórház részéről az 1906. évről

A kórház felszerelt ágyainak száma: 140

A kórház betegforgalma 1906. év folyamán:

Nem szerint	Maradt a múlt évről	Felvétetett az év folyamán	Ápolás alatt volt összesen	Az év folyamán				Az év végén kórházban visszamaradt	Az ápolási napok száma
				elbocsáttatott					
				gyógyulva	javultan	gyógyulatlantul	meghalt		
Férfi	69	838	907	456	278	53	67	53	22946
Nő	50	516	566	266	161	59	37	43	14150
Együtt	119	1354	1473	722	439	112	104	96	37096

A kórházban az év folyamán meghaltak közül helybeli lakos volt 48, idegen 56, összesen 104.

Napi ápolási díjak magassága: 1 kor. 36 fillér.

A kórházi személyzet részletezése

– az 1906. év végén orvosok száma: 3,

– betegápolók száma: világi férfi 2, nő 1, szerzetbeli nő 11,

– egyéb személyzete: tisztviselő 1, szolga 1 férfi, 2 nő.

A kórház összes tényleges bevétele és kiadása az 1906. év folyamán :

Bevétele ápolási díjakból 51877 kor. 09 fill.

Bevétele egyéb forrásból 8096 kor 74 fill.

Összesen: 59973 kor. 83 fill

Kiadása 57538 kor. 94 fill.

A vízvezeték

Vízszolgáltatásunk folytonosságát múlt évben semmiféle esemény sem zavarta.

Az átlagos napi fogyasztás 936 köbméter volt, mi nemcsak a lakosság szaporodására, hanem dacára a folytonos ellenőrzésnek, jelentékeny vízpazarlásra is mutat. Erre látszik mutatni az a körülmény, hogy a fogyasztás évről évre jelentékeny növekedést mutat.

Ugyanis	1903. évben 717m ³
	1904. évben 799 m ³
	1905. évben 836 m ³

volt az átlagos napi fogyasztás. A gyűjtőaknák a múlt évben is kétszer, a szolgálati medence külön intézkedésre háromszor lett tisztogatva.

Közyűlési határozat alapján a temetőhegyi vezeték 219 méterrel, a jeruzsálemhegyi 730 méterrel lett meghosszabbítva. Ezen munkálatoknál felmerült költségek a 4523 koronát meghaladták.

Az újonnan készített magánvezetékek száma 60 volt.

A tetemes vízdíj-hátralék behajtása most már a városi adóhivatal elodázhatatlan feladata, e tekintetben a szabályrendelet határozmányai szükség esetén szigorú alkalmazásba fognak vétetni.

Közmunka

A város területén átvonuló országút-szakaszoknak fenntartása, tisztogatása, javítása, folytonos ütköző pontja egyfelől az állam és törvényhatóság, másfelől a község érdekeinek, Az átkelési szakaszok egy részét az állam, más részét a törvényhatóság az útdóból tartják fenn. Ezen kívül a várostól még külön

fenntartási járulékot követelnek, A közutakról szóló törvény ezen hozzájárulás meghatározását a törvényhatóságok méltányosságára bízta s a törvényhatóság mindezeideig a hozzájárulást nem kívánta. Múlt évben azonban a közíg. bizottság a várost hozzájárulásra kötelezte. Ezen határozat ellen dr. Csete Antal vár. főügyész a közgyűlés megbízásából föllebbezéssel élt, hangsúlyozva, hogy a város az utak locsolása, söpretése, a szemétnék, hónap eltakarítása útján az út fenntartásához amúgy is hozzájárul; nem lenne tehát méltányos újabb megterhelése. A fellebbezés még nincs elintézve.

Ebből az alkalomból ismét fölmerült a kövezet-vámszedési jogosítvány kérdése, mely mellett a fennforgó ellentétek azonnal megszűnnének. A közgyűlés a szükséges előmunkálatokat a városi mérnökre bízta.

A Kossuth Lajos utca kiszélesítéséhez, annak a Szabadság térre torkoló részén fennállott közveszélyes állapotára való tekintetből, az egész járdaterületet 21.6 □-ölet az állami úttest részére, minden ellenszolgáltatás nélkül átengedtük, azon föltevésben, hogy az állam viszont a régi és új járda közt fekvő területet a tulajdonos Takarékpénztártól ugyanazon célra megvásárolja. Ezen kiszélesítés által a város egyik legélénkebb forgalmi pontja az előbbi állapothoz képest valóban kellőképp nem méltányolható előnyhöz jutott, mi úgy a forgalom veszélytelen lebonyolítása, mint a város szépítésének rég nélkülözött föltétele volt. Ugyanott az előző évben vásárolt járdaterület aszfalt burkolattal lett ellátva.

A Kossuth Lajos utca és a vasúti út közt levő folyókán a város költségén épült ideiglenes fahíd helyett az államépítészeti hivatal célszerű feltöltést és ez alatt beton csatornát készíttetett. Kívánatos lenne ennek a Kerekeskút utcáig leendő folytatása, mi a Cserhát, Kőkep és Pacsirta utcák csapadékvizeit egyesítené és elvezetné. Szándékunk ezen munkálatot az idei költségvetés keretében megkezdni.

Reméljük, hogy a törvényhatóság a Pápai út kezdetén a már végleg eldugult s használhatatlanná vált betoncsatornák kicserélését a folyó évben megkezdeti s a ezzel azon a tájon nagyon is érezhető hiányon, mi a közegészségre is káros hatású lehet, segítve lesz.

A múlt évben egyik városi képviselő közbejöttével összeírt 276 kétfogatú, 65 egyfogatú igás közmunkából leszolgáltak 252 napot, a kivetett váltságdíjból pedig befolyt 3689 kor. 23 fillér.

Ennek terhére beszereztünk és beszállíttattunk a Buhim utca burkolásához öt vagon bazalt kavicsot, elkészítettük a püspöki telepen épült új házak közt levő utca makadám burkolatát, rendeztük a Pázmándy utca egy részét s az innét elhordott földtömeeggel feltöltöttük a Kálistót, kijavítottuk a Fejesvölgyi-híd villámsújtott részét, javítottuk a Papvásár, Pápai, Aranyoskút, Céház és Lakatanya utcák burkolatát, s a Szarvas, Kertalja, Toborzó, Jeruzsálemhegy és Kádár

utcákat, a régi járdák legnagyobb részét dolomit törmelékkel meghordattuk, s a Kisovics utcai feljártot elkészítettük.

A város utcáin és határában levő hidak, átereszek s egyéb műtárgyak számbavétele és törzskönyvezése érezhető hiányt fog pótolni, valamint a határunkban levő mezei és közös közdűlő utak megállapítása, különösen pedig a legelőterületeken való korlátlan szekerezés megszüntetése, mi állandó utak kijelölését föltételezi s mielőbb napirendre tűzendő.

Építkezések

Az 1906. évben kiadott építési engedélyek száma 66. Ezek közül új épületre 23, toldalék építésére 24, átalakításra 19 engedély szolgált.

Legjelentékenyebb építkezés volt a Veszprémi Takarékpénztár 2 emeletes bérháza a Kossuth Lajos utca elején, mely hatalmas arányával s külső díszével is jelentékeny mérvben hozzájárult a város szépítéséhez és az előtte levő utcátér növeléséhez. Ezt az építkezést a takarékpénztár a város felkérésére teljesítette, arra mintegy 200000 koronát fordított s ezzel a közérdeknek is tett hasznos szolgálatot.

*Épül a Károly-templom a kórház mellett.
Forrás: LDM TF_2002_16_12*

A Vámosi út mentén megkezdett építkezések múlt évben nagyobb részt befejeztettek. A püspöki uradalom által eladott telken kiosztott 30 házhely közül már 28 be van építve földszintes családi házakkal, melyek közül az első sorban állók villaszerű tetszetős elrendezése kellemes benyomást tesz a városba érkezőre, s a mi a földolog: az egészséges lakások számát szaporította.

Befejezték megyés püspökünk templomának építését is a kórház előtti téren, körülvéve díszesen kerített parkkal, melyből az almádi vörös kőből készült tiszta román stílusban tartott épület sudár tornyával messzire ellátszik s hirdeti az építető nemes ízlését s bőkezű kegyeletét. A templom belső díszítését is megkezdték, de az előre láthatólag még hosszabb időt fog igénybe venni.

Befejezték továbbá a Temetőhegyi kisdudóvót s július elsején teljesen fölszerelve át is adták a rendeltetésének. Ez alkalommal kitűnt, hogy az épület, annak felszerelése s fenntartásának örök időkre való biztosítása dr. Fejérváry József kanonok urat városunk díszpolgárát dicséri, ki ezzel a városon segített, mert az óvodahiány egyelőre részben pótolva van.

A városház tetőzete is előnyös átalakuláson ment át. A tűzveszélyes faszindelyt eternit palával helyettesítettük, mi 6000 korona költséget vett igénybe.

Fölpépítettük a városház udvarán a kávé lakását az előírányzott 8000 kor. költség keretén belül.

Ezen építkezés alkalmat szolgáltatott az érdekelteknek ama kérdés feltevésére, vajon kőműves iparosok nálunk magas építkezésekre, például földszintes lakóházak építésére fel vannak-e jogosítva? A kereskedelmi miniszter előző határozatokra hivatkozással nemet mondott, mi ösztönül szolgálhat fiatal iparosainknak a szükséges elméleti képzés megszerzésére.

A Benedek téren álló káptalani épület telkének kikerekítéséhez eladtunk a káptalan részére 120 □-öl hasznavehetetlen területet, mely mint személtlerakó a környéknek nem szolgált előnyére. A szerződésben ki van kötve hogy az eladott telek díszes kerítéssel ellátandó s a Séd árkanak kőfal gátját a telek hosszában a káptalan köteles fenntartani.

A vételár 2 korona volt négyszögölenként s a kisajátítási alapot illeti.

Eladtunk továbbá Rieger János részére a várhegy oldalból 120 □-öl elzárt területet, mely a városnak hasznot nem nyújtott s a jövőben sem ígért s vevő telkének pedig természetes folytatását képezi s a környéket díszítő művelés alá került. A vételár □-ölenként 1 kor. s szintén a fenti alapot illeti.

Olasz Imre és társai kérésére a Fejésvölgy utcai házuk szűk telkének kiegészítésére 169 □-öl lett a közterületből megszavazva s előkertnek lesz használandó. A vételár 70 fillérben lett a kisajátítási alap javára megállapítva.

Itt emlékezem meg a tüzelraktanya építéséről is mely múlt évben új stádiumba lépett, amennyiben az október második felében tartott vegyes-bizottsági

tárgyaláson a város kiküldöttjei kijelentették, hogy egy tüzérezred részére szűkös, a bemutatott tervek alapján készítendő laktanyát a változott viszonyokhoz képest most már csak a beruházott tőke 7% kamatoztatásának biztosítása esetére tartják megépíthetőnek.

Közoktatás és nevelés

A veszprémi róm. kath. főgimnáziumban a kegyesrendi atyák kipróbált vezetése alatt egy igazgató s 14 tanerő 433 növendék oktatásával foglalkozott, azonkívül a felnőttek okulására nyilvános felolvasásokat tartottak. A növendékek rajzaiból érdekes kiállítás volt a pünkösdi ünnepek alatt látható.

Főlépült a várostól vásárolt Buhimvölgyi telken a tornacsarnok tágas és célszerű épülete, csak a főgimnázium épületével való összeköttetés létesítése van még hátra.

Az állami felső kereskedelmi iskolába beiratkozott tanulók száma 98. Érettségi vizsgálatot tett 22 jelölt, kik közül jeles eredményt négyen tanúsítottak. A nők részére rendezett kereskedelmi tanfolyamot 16 nő hallgatta, kik mindnyájan vizsgálatot tettek.

Az állami polgári iskola tanulóinak száma 155. A tanerők száma 11.

Az angolhölgyek nőnevelő intézetében bennlakó növendék volt 112, bejáró növendék 250, összesen 362. Az intézet kebelében elemi és polgári iskola, valamint tanítónő-képző intézet állott fönn.

Az irgalmas nővérek zárdájában volt belső növendék 74, bejáró 602, ismétlő iskolai 62. Az elemi osztályok zsúfoltságán a Zárda fenntartója egyelőre a zárda nyugati oldalán készült emeletes toldalék épület által segített.

Népiskolai tankötelesek száma: róm. kath. 518, ev. ref. 102, ág. hitv. ev. 80, izraelita 190. Óvodaköteles van 854. Ezekből óvodába járt 97 gyermek.

Háztartás és pénzkezelés

Jelentésemmel egyidejűleg kézbesítik a város közpénztárának bevételeiről és kiadásairól készített 1906. évi számvevői kimutatást, mely szerint háztartásunk egyensúlya, bár az év elején zavaró körülmények (törvényen kívüli állapot s a fogyasztási segély függőben tartása) játszottak közre, az év végével szerencsésen helyre állott. Bevételeink sorában a kő- és murvabányászatnál mutatkozó csökkenést a magánosok versenye, a laktanyai jövedelemnél pedig a tüzérségi anyagraktár megszüntetése indokolja.

A vagyontalan árvák eltartására szolgáló gyámpénztári járulékok (tartalékalap jövedelme) hosszas utánjárásra néhány évről utalványoztattak, a katonatisz-

tek szállásbérére ráfizetett 4311 kor. 14 fillér megtérítése iránt minden fáradság, küldöttség és fölterjesztés hiábavalónak bizonyultak.

Szegényeink eltartása érdekében a község kötelékébe való fölvétel díjainak az 1898. évi január 1-től letelepülés utáni illetőségi jogot szerzetektől való beszedését a közgyűlés elhatározta s ezen intézkedés folyamatban van.

A közpénztárt, valamint az alapítványi és letéptéztárt múlt évben is a városi főügyész, a városi számvevő s Weisz Elek városi tanácsos vagy helyettese közbejöttével 12 esetben vizsgálták, s mindig teljes rendben, a naplók zárlatainak végeredményét a meglevő pénzkészlettel egyezőnek találtuk.

Kimutatás a városi pénztárban kezelt letétekről és alapítványokról a pénztáros adatai szerint :

Letéti pénztár	371 017 kor.	56 fill.
Iparengedély-díj	772	66
Iparostanonc-iskolai alap	2540	05
Mozgósítottak segélyalapja	3392	90
Somogyi Lászlóné keresztalap	539	17
Mészáros ipariskolai alap	450	42
Tallián Pálné alap	4697	98
Csermák emlékalap	38	33
Iparalap	741	92
Vízvezetéki tartalékalap	189	74
Állategészségügyi alap	1231	37
Burghard János és neje el. isk. alap	2040	80
Szépészeti és sétaútalap	755	83
Járvány-kórházalap	10841	78
Temetőalap	19716	51
Pillitz Benő alap	2040	–
Husvéth János ipariskolai alap	2040	–
Közegészségügyi alap	166	92
Weisz Elek és neje alap	1089	80
Kopátsy kezdő iparosok segélyalapja	9101	89
Tűzkár segélyalap	34585	23
Óvodaalap	56 849	27
Szegényházalap	107 097	41
Tisztviselők nyugdíjalapja	84179	29
Kórházalap	129950	95
Erzsébet szoboralap	205	66
Elaggott iparosok segélyalapja	154	82
Somogyi Mihály szegény-alap	208	08

Ferenczy Otilia kórház alap	617	10
Ferenczy Otilia szegényház alap	617	10
Nagy István főgimn. ösztöndíj alap	503	33
Állatbiztosítási alap	510	19
Községi pótlék 1906. évben	67868	68
Közmunka váltság 1906. évben	3689	23
Közmunka természetben	1209	60
Vízdíj befolyt	42373	24
Öntözési járulék	1144	19
Legelőbér	6925	–
Csőszbér	1044	53
Helypénz	15287	02
Fogyasztási adópótlék	12299	29
Mértékhitelítés	1293	44
Köztemetők jövedelme, sírhelyár	2753	60
Állami adó befolyt a városi pénztárba 1906 évben	266199	04
Szegényház ételmezési kiadása	6583 kor.	94 fill.
Tagok keresete	463	19
Kiadás	<u>363</u>	<u>96</u>
Marad:	99 kor.	23 fill.

Főztek 18522 adagot, egy adag került:

1906. évben:	35.5 fillér
1905. évben:	36.9 fillér
1904. évben:	30.3 fillér
1902. évben:	27.0 fillér

Gyámsági és gondnoksági ügyek

A gyámoltak és gondnokoltak követelése készpénztőke és kamatokban:
235 522 kor. 90 fill.

Nem kamatozó tőkében	22074	37
Ékszerek és drágaságokban	451	46
Összesen:	<u>258048</u>	<u>73</u>

Fedezet

Takarékbetétek, értékpapírok és kamatozó adóslevelekben	285209 kor,	81 fill
Kamatokban	2363	51
Átvitel:	<u>287573</u>	<u>32</u>

Áthozat: 287573 kor. 32 fill.

Késedelmi kamatokban 94 kor. 44 fill

Nem kamatozó tőkében 22074 37

Ékszerek- és drágaságokban 451 46

Készpénz-maradvány 1469 74

Összesen: 311663 33

1906. évi kezelési eredmény 1240 kor, 30 fillér, tartalékalap értéke 53 614 kor, 80 fillér,

Veszprém r. t. város árvaszékének kimutatása 1906. évről

Fsz.	Kérdés	Válasz
1	Hány gyámhatóság alatt álló kiskorú és gondnokolt volt 1906. december 31-én?	1211 kiskorú 37 gondnokolt
2	Hány beadvány iktattatott 1906-ban december 31-ig?	1503 drb.
3	Hány elintézetlen ügydarab volt az árvaszéknél 1906. december 31-én?	Egy sem volt.
4	Mennyi volt az árvaszéki kiadó hátraléka 1906. dec. 31-én?	Egy sem volt.
5	Hány gyám (esetleg atya is) gondnok van hátralékban számadással az 1906. s ezt megelőző évekről?	Egy sincs
6	Az árvaszék kiutalta-e mindazoknak, akik a gyámhatóság alól felszabadultak, pénzeit, és pénzértékeit, amennyiben részükre a gyámpénztárban kezeltettek?	Kiutalta.

A gyámpénztárt a közgyűlés kiküldöttjei dr. Óvári Ferenc és Rothauser Lipót közbejöttével 4-szer vizsgáltuk s rendben találtuk.

Községi bíraskodás

Községi bírósághoz érkezett 743 panasz. Ebből fizetés folytán megszünt 397 ; egyezséggel befejeztetett 91; ítélettel befejeztetett 212. A többi tárgyalás előtt visszavonatot. Vidéki megkeresés érkezett a községi bírósághoz 139; végrehaj-

tás alá került 173 ítélet; fellebbezés (járásbíróság elé vitel) történt 20 esetben.
A járásbíróság által adott megbízások száma volt 40.

Közbiztonság

Dr. Komjáthy László rendőrkapitány jelentése szerint hivatalába érkezett:

1. Közigazgatási ügydarab	3644
2. Kihágási ügydarab	1007
3. Bűnügyi ügydarab	304

A kihágási ügyekben 568 ítélettel 644 egyén marasztaltatott el, és pedig:

Hatósági és közcsend elleni kihágásért	19 férfi.
Közbiztonság elleni kihágásért	128 férfi, 27 nő.
Közcsend és közszemérem elleni kihágásért	87 férfi, 15 nő.
Testi épség elleni kihágásért	7 férfi, 1 nő
Tulajdon elleni kihágásért	2 férfi, 5 nő.
Cselédtörv. elleni kihágásért	2 férfi, 15 nő.
Erdei kihágásért	17 férfi, 40 nő.
Állategészségügyi kihágásért	31 férfi, 3 nő.
Útrendőri kihágásért	22 férfi.
Vasárnapi munkaszünet elleni kihágásért	3 férfi 4 nő.
Egyéb törvénybe ütköző kihágásért	3 férfi 4 nő

Miniszteri, vármegyei és városi szabályrendeletekbe ütköző kihágásért:

Közbiztonsági kihágásért	47 férfi.
Közegészségügyi	10 férfi.
Közszemérem	3 férfi.
Egyéb	144 férfi, 5 nő.

Behajtatott:

1. Pénzbüntetés	3149 kor. 48 ill.
2. Eljárási költség	333 kor. 52 fill.
3. Kártérítés	165. kor. 19 fill
4. Pénzbírság	15 kor, – fill.
5. Egyéb bevétel	48 kor. 30 fill.

A bűnügyek közül volt:

1. Lopás 158 eset, eredményes nyomozás 105 eset.
2. Csalás 9 eset, eredményes nyomozás 9 eset.

3. Sikkasztás 7 eset, eredményes nyomozás 7 eset.
4. Rablás 5 eset, eredményes nyomozás 2 eset.
5. Magánlaksértés 6 eset, eredményes nyomozás 5 eset,
6. Veszélyes fenyegetés 12 eset, eredményes nyomozás 12 eset.
7. Nem természetes haláleset 6.
8. Hatóság elleni erőszak 38.
9. Idegen ingó és ingatlan rongálás 10 eset, eredményes nyomozás 7 eset.
10. Szándékos emberölés kísérlet 2 eset, eredményes nyomozás 2 eset.
11. Testi sértés 28 eset, eredményes nyomozás 28 eset.
12. Hamis pénz forgalomba hozatal 2 eset.
13. Csalárd bukás 2 eset, eredményes nyomozás 2 eset.
14. Hivatalos hatalommal visszaélés 2 eset, eredményes nyomozás 2 eset
15. Közokirat hamisítás 2 eset, eredményes nyomozás 2 eset.
16. Becsületsértés 20 eset.
17. Zsebtolvajlás 13 eset, eredményes nyomozás 13 eset.
18. Tiltott szerencsejáték 1 eset, eredményes nyomozás 1 eset.
19. Szemérem elleni erőszak 1 eset, eredményes nyomozás 1 eset.
20. Gyújtogatás 2 eset, eredményes nyomozás 2 eset.
21. Halált okozó testi sértés 1 eset.
22. Magánosok elleni erőszak 1 eset, eredményes nyomozás 1 eset.
23. Jogtalan elsajátítás 1 eset eredményes nyomozás 1 eset.

A többi ügyek részint kihágási úton ítéltettek el, részint az eljárás megindítható nem volt.

Cselédkönyv kiadatott 165 drb.

Külföldi útlevél kiadatott 101 részére (107 egyén).

Kivándorolt 99 útlevéllel 103 egyén.

Toloncoltatott kötött útlevéllel 168, kísérettel 103 egyén.

Marhalevél-kezelés eredménye.

Kiadatott 20 filléres marhalevél 1826 drb

Kiadatott 12 filléres marhalevél 549 drb.

Kiadatott 4 filléres marhalevél 2361 drb

ezen munkadíja az átíratási, irányítási, lejegyzési díjak fejében beszolgáltatva	
lett a városi pénztárba	1150K. 74 F.
beszolgáltatva lett beszerzési ár	<u>525 K. 50 F.</u>
Összesen	1676 K. 24 F.
Átíratott összesen	10112 darab
Ebből szarvasmarha	4914
Ebből ló és szamár	1349
Ebből sertés, kecske, juh volt	3849 darab

A sertésvészek idején különösen a fertőtlenítés szigorú végrehajtásával lehetett a sertésvész pusztítását némileg korlátozni s örvendetes jelenségként konstataálható a kimutatásból, hogy a veszteség folyton alábbszállott.

Az elmúlt év közbiztonsága kedvezőnek nem mondható, mert igen nagy számmal fordultak elő vagyoni elleni bűncselekmények és kihágások s különösen a cselédek által elkövetett lopások és erdei lopások voltak gyakoriak.

A munkásmozgalmak az elmúlt évben sokkal erősebben voltak észrevehetőek, mint az előbbi években, aminek oka a munkások között országsszerte megindult erősebb szervezkedés. Általában a munkásmozgalmakat békés lefolyás jellemzi.

Ami a rendőrségi alkalmazottak munkásságát illeti, a viszonyokhoz mérten sok kifogás nem emelhető. A szolgálat egyöntetűsége és az ellenőrzés hatályosabbá tétele szempontjából a r. kapitány igen szükségesnek tartaná, hogy a szolgálati szabályzat és utasítás mielőbb elkészíttessék, és pedig különös tekintettel az államrendőrségnél már életben levő és jónak bizonyult szabályokra.

Ez érdemben beadott javaslata tárgyalás alatt áll.

A múlt évi tüzeseteket illetőleg örvendetes jelenségnek mondhatjuk, hogy az előző évben előfordult 17 különféle tüzesettel szemben csak 7 tüzeset fordult elő, melyből 1 villámcsapás által okozott tető-, 5 kémény-, és 1 szobatűz volt.

Ezen esetek azonban kisebb jelentőségűek voltak, melyek tűzoltóink erélyes és gyors szakszerű fellépése által idejekorán elfojtattak.

A tűzoltók létszáma volt múlt év végével 99, kik közül 25 tiszt, 17 altiszt, 25 önkéntes tűzoltó, 26 rendfenntartó és 6 városi tűzőr.

Katonaügyek

Az 1906. évben újoncállításra felhívható hadkötelesek száma volt:

I. korosztályból	118
II. korosztályból	65
<u>III. korosztályból</u>	<u>53</u>
Összesen	236

Besoroztatott 61.

A beszállásolási adatokat a következők mutatják:

Átvonuló katonaság volt: törzstiszt 56, tiszt 194, legénység 486. Ló 34.

Tiszti és legénységi szállások után bevettünk összesen 11280 kor 68 fillért, kiadtunk 16128 kor, 56 fillért.

Közös-hadseregbeli tartalékos jelentkezett 417, honvéd 282, népfölkelő 6.

Vásárok és piac

A múlt évben tartott 7 országos vásár alkalmával felhajtott állatok száma:

Szarvasmarha	7100 darab
Ló	3100 darab
Sertés	178 darab
Juh	640 darab
<i>Eladatott</i>	
Szarvasmarha	3348 darab.
Ló	865 darab
Sertés	38 darab
Juh	460 darab

A húsdrágaság hatása alatt folyamodtunk a földművelési minisztériumhoz, hogy hetivásárainkra az állatfelhajtást engedje meg. Az engedély megérkezett, közhírré is tétetett, de a felhajtás még igen jelentéktelen.

A december első hetében tartani szokott országos vásárnak november első hétfőjére leendő áthelyezését célszerűségi szempontból a kereskedelmi miniszter úr szintén megengedte. 1907. évben tehát már az új határidőben lesz az a vásár megtartva.

Reméljük, hogy a november hóban még tűrhetőbb időjárás s a termények nagyobb készlete a novemberi új vásárt kedvezően befolyásolják.

A temetőhegyi új vásártér berendezése végleg elhatározotván, s törvényhatóság sürgetésére elkészült s azóta az ún. káptalani vásárok már ott tartatnak. Az előirányzott költség 5473 kor. csak részben lett felhasználva.

A hetenként jegyzett piaci árak átlagai a következők:

Búza	14 kor	20 fill.
Rozs	12 kor.	20 fill.
Árpa	13 kor.	60 fill.
Zab	14 kor –	
Kukorica	12 kor.	60 fill

Ipar és kereskedelem

A városi tanács mint I. fokú iparhatósághoz 69 fél, tehát kilenccel több folyamodott iparendélyért mint a múlt évben; kiadott pedig a tanács képesítéshez kötött iparra 25, kereskedésre 34, egyéb iparra 10 engedélyt. Megszűnt s a lajstomból töröltetett 18 iparos engedélye, négyvel több mint az előző évben.

A kontárok ellen, minden egyes feljelentés alkalmából a tanács a törvény szigorát igyekezett alkalmazni emberséges felfogással. Hasonlóképp járt el egyéb iparkihágási esetekben is s kétes kérdésekben a kamara felfogásáról is tájékozást szerzett.

A divatos bérharc több iparágban nálunk is felütötte a fejét, de minden alkalommal a méltányos felfogás érvényesült s a küzdelem csakhamar véget ért.

A szakszervezetek folytonosan szaporodnak; magában véve és elfogulatlanul bírálva a kérdést, az egyesülés joga alkotmányos államban elvitázhatatlan, de azt az alárendeltségi viszonyt, melyben ezek a szakegyletek a központ ismeretlen vezetőivel szemben állanak, bizonyos aggódással látjuk, mert a központ megbéníthat minden ipari munkásságot, bojkottot rendezhet, szóval a haladásnak bármikor útját állhatja, mikor a munkaadót és a munkást egymás ellenségévé teszi. Pedig a hazai ipar védelmére keletkezett mozgalom, mely a nálunk is megalakult védő egyesület útján kíván zsenge iparunknak segélyére lenni, hazafias kérdést csinálva a magyar ipari termékek pártolásából, hiába való lehet, ha a munkabérek folytonos emelése miatt a magyar árú messze elmarad a verseny terén; mert a kereskedelem sem hozhat erejét meghaladó áldozatokat.

Nagyobb gyári vállalat alakítása végett küldöttségileg fölkerestük Kossuth Ferenc kereskedelmi minisztert s Szerényi József államtitkárt. A miniszter felvilágosítására bejelentettük azokat a kedvezményeket, melyekre a gyáros Veszprém-ben számot tarthat s Kossuth Ferenc keresk. miniszter válaszában üdvözölve hazafias törekvésünket, támogatását megígérte. Az államtitkár hasonlóképpen s az ő útba igazítása folytán tárgyaltunk is egy gyárral gyapjuszövő ipartelep érdekében. Az illető gyáros itt is járt, de vasúti összeköttetéseink gyarlósága miatt nem sikerült vállalkozásra bírunk. Tárgyaltunk egy selyemfonógyár érdekében is, szintén eredmény nélkül, mert a vállalat nem bizonyult komolynak és reálisnak. Kenderkikészítő telep létesítése pedig azért nem sikerült, mert a vármegyei gazdasági egyesület a környéken fekvő községekben a szükséges termelő szövetkezet létesítését kizártnak, lehetetlennek mondotta ki. Újabban a Magyar Gyáriparosok Szövetségéhez fordultunk s készséges válaszuk értelmében a kész adatokat, nevezetesen a városban és a mellette elterülő két járásban található munkáskezeket összeírattuk s az általános munkabéreket egybeállítottuk és közöltük.

Az ipartestület múlt évben is élénk tevékenységet fejtett ki, úgy a hatósági teendők, mint a saját belügyeinek előre vitelében. Örömmel működött közre a keresk. miniszter úr kezdesére nálunk is megnyílt szabó és cipészipari szaktanfolyamok létesítésére, melyek igen szép eredménnyel végződtek.

Az ipartestületnél történt tanonc-szerződötetés 143, tanonc-szabadítás 73, munkába lépett 626 segéd, kilépett 604 segéd, munkakönyvet nyert 91 segéd, ideiglenes igazolványt 6 segéd.

Az ipartestület tagjainak száma 481. A békéltető bizottság 6 esetben működött közre. Az ipartestülethez érkezett beadványok száma 452.

A testület pénztári forgalma 7234 korona 40 fillér. Vagyona tisztán 18772 kor. 14 fillér.

Az iparostanonc-iskoláról Groff József igazgató a következőket jelenti:

Az 1906. év erre az iskolára egyike a legfontosabbknak, mert az iskolai bizottság oly mérvű intézkedéseket foganatosított, melyek az iskolát most már teljesen a törvényes keretekbe juttatták s így a fejlődésnek a tanulmányi színvonal emelkedhetésének biztos alapját vették meg.

Az egyik intézkedés a kezdő rajzolók csoportjának eddigi heti 1 óráját 3-ra emelte, s így a csoport is megkapta a törvényes heti 3 órát.

A másik életbe vágó intézkedés az építőiparos tanulók téli tanfolyamának törvényszerű fejlesztése: minthogy e tanfolyam csak 5 hónapig tart, az eddigi heti 4 tanítási óra helyett a törvényes 8 órát kapta meg a közismereti tárgyak tanítására, a rajzórák száma is az eddigi 2-ről a törvényes 3-ra egészítették ki.

A harmadik szintén fontos intézkedés az, hogy az iskolai bizottság méltányolva a tanároknak emésztő fáradozását az esti tanítással, a tíz hónapi tanfolyam tanárai és az igazgató eddigi tiszteletdíját 100–100 K-val emelte föl. Ez az elismerés csak fokozni fogja a tanításkedvet. Ezek az intézkedések 800 kor. kiadást kívántak.

A téli tanfolyam vezetésével az isk. bizottság leköszönés folytán Mitsky Aladár polg. iskolai tanárt bízta meg.

Hogy a rajzoktatás gyakorlati fejlesztése a legfőbb gondja az iskolának, igazolja az, hogy f. évre is 180 kor. értékű rajzmintákat és mintatárgyakat szerzett be ácsok, lakatosok, asztalosok, bognárok és kovács tanulók részére. A minták és tárgyak beszerzésénél a gyakorlati irány és a tanulók általános képessége az irányadó.

A tanulókra nézve nagyon fontos változás az, hogy róm. kath. hittanórát a vasárnap d. e. 11–12 órától hétköznapra helyeztük s így nem kell az előző 3 órai rajz után még egy negyediket is ülniök.

Beiratkozott 277 iparostanonc, ezek között 47 építőiparos. A beírás szept. 1-től 12-ig tartatott; a tanítás szept. 18-án kezdődött. A téli tanfolyam nov. 2-án kezdődött és 1907. márc. 25-én tartotta záróvizsgálatát. A rendes tanfolyam tanulóinak iskolába járása és viselete elég jó, a téli tanfolyamosoké (ácsok, kőművesek) azonban nem felel meg a kívánalmaknak.

A tanulók egészségi állapota is normális volt.

A kereskedőtanonc-iskola, mely szintén a város épületében van elhelyezve s városi támogatásban részesül folyton emelkedő szintvonalával úgy az azt fenntartó kereskedelmi testületnek, mint a vezető és oktató szakembereknek di-

cséretére szolgáló működést fejtett ki s érdemes eredményt tud a múlt évről is felmutatni.

Kereskedelmi érdekeinket a termékeny vidékek csatlakozása révén reméljük előmozdítani. Azért a tervezett nagyvászonyi vasúti összeköttetést Brüll Leó engedélyes tervétől szintén eltérőleg csak abban az esetben támogathatjuk, ha az összeköttetés nem Jutas, hanem Veszprém város vasúti állomásába csatlakozik.

Győrön át a külfölddel való összeköttetésünk érdekében folyamodtunk az iránt, hogy reggelenként Veszprémből egy vonat oly időben indíttassék, hogy a Wien [Bécs] felé induló gyorsvonattal legyen összeköttetése, s hogy ugyancsak Győrből este induló vonat B.-Szt.-Lászlótól Jutasig közlekedjék.

Általános forgalmi érdekeket kíván szolgálni az a kérvény is, melyet dr. Spitzer Mór városi képviselő indítványára a soproni m. kir. posta és távírda igazgatósághoz intéztünk azért, hogy a levélkihordás télen-nyáron este 6 órakor is gyakorlatba vétessek s hogy a Jutasra induló postakocsi és omnibusz, levélgyűjtő szekrényel legyen ellátva.

Kereskedelmi és ipari érdekeinket is szem előtt tartotta az az állásfoglalás, melyet a veszprémi kir. törvényszék területi épségének megmentése érdekében a közgyűlés határozatából teljesítettünk.

A posta és távírda forgalmát különben következő kimutatásból láthatjuk, melyet a hivatal főnökének Ambrus Elek posta és távírda felügyelőnek szíveségéből közlök:

Kimutatás

a Veszprémi kir. posta-, távírda- és távbeszélő hivatal 1906. évi forgalmáról

Bevételek:

Frankójegy és értékcikkek után	99381 kor. 24 fill.
Távbeszélős díjak	6316 kor. 54 fill.
Hírlapjegyek	1000 kor. –
Egyéb tárcaszerű bevételek	<u>17248 kor. 93 fill.</u>
Összesen:	113941 kor. 71 fill.

Tárcaszerű kiadások

Levéljegy árusítók jutaléka	459 kor. –
Irodai átalány	920 kor. –
Szállítási átalány	5620-kor. –
Egyéb tárcaszerű kiadás	<u>67004 kor. 40 fill.</u>
Összesen:	74003 kor. 40 fill.

Átmenő bevételek

Utalvány és utánvételek 47.107 drb.	2623280 kor. 65 fill.
Postatakarék-pénztár 1438 drb	45311 kor. 92 fill.
Cheque bevétel 20597 drb	3408529 kor. 03 fill.

Átmenő kiadások

Takaréklapok 395 drb	395 kor. –
Utalv. kifizetés 49303 drb	3417498 kor. 94 fill.
Takarék kifizetés 598 tétel	36216 kor. 65 fill.
Cheque 1780 tétel	435037 kor. 93 fill.

Még a kerületi betegsegélyező pénztárról, annak működéséről kívánok itt megemlékezni.

Ez a humánus és közhasznú intézmény hű tükre az ország különböző vidékén működő hasznos célú intézményeknek. Szervezete, adminisztrációja, be rendezése, rövid fennállása dacára elavult és gyökeres orvoslást igényel.

Követeléseinek ingatag alapja az átlagos napibérek változása, a járulékok behajtásának nehézkes rendszere mind azt bizonyítja, hogy ez az intézmény túlélte önmagát s más mód hiányában állami beavatkozásra van utalva, a mi rövid idő múlva reméljük be is következik.

A kintlevő nagy hátralékok miatt évről évre szaporodó tartozásai sok gondot adnak a pénztár vezetőségének, s a felügyelő hatóságnak, mely a helyzet kényszerűségének engedve, a tartalékalap részbeni igénybe vételével kénytelen a bajon ideiglenesen segíteni.

A pénztári tagok száma a múlt évben 2316 fő volt.

Bevétele	21610 kor. 55 fill.
Kiadása	20997 kor. 24 fill.

De a maradvány korán sem áll arányban a pénztár mintegy 4000 korona hátralékos tartozásával.

A törvényhozásnak az általános munkásbiztosító intézkedése tehát megváltás gyanánt tűnik fel a létező bajokkal szemben.

Gazdaság, erdészet

A város szaporodott állatállománya gazdasági kiadásainkat is növelte. Ezen kiadások részint a házilag végzett öntözés és fuvarozás korábban fizetett bérösszegében, részint a nagyobb tűzbiztonságban s az utcák gyakoribb tisztításában találja ellenértékét. Múlt évben az alsóvárosi vásártér közelében szerzett két drb földterület – 7575 kor. 50 fillér vételáron, mely a kisajátítási alpból fedeztetett,

ekként hasznos befektetésnek ígérkezik, mert módot nyújt a takarmánytermesztés fokozására. Szénatermésünk a múlt évben is kielégítő volt, minél fogva a fedezetési állomás ellátását maga a város vállalta el.

A kaszálók 102 boglya takarmányt eredményeztek, melynek egy része a folyó évben eladás alá került.

Jelentéktelen zabtermésünket az idén fokozni igyekeztünk. Gazdasági eszközeinket szaporítottuk s a központi istállót egy eddig hasznavehetetlen építmény sikeres átalakításával bővítettük úgy, hogy ott ma 9 darab ló van elhelyezve.

A vármegyei gazdasági egyesület s a veszprémi takarékpénztár segítségével kisgazdáink 33 darab nyug[ati]. fajú üszővel gazdagodtak; a városi mezőgazdasági bizottság a tenyészállatok számát pedig ötre emelte.

A sertésállomány a múlt év június havában 2176 drb-ból állott s november végén 2131-re szállott, melyekhez 5 drb. fajbeli tenyészállat volt beosztva.

A sertésvész a múlt évben is fellépett, de a kellő időben alkalmazott elkülönítési rendszer megfelelő eredményét a következő számok mutatják:

1904. évben megbetegedett sertések száma	614 drb
1905. évben megbetegedett sertések száma	79 drb
1906. év első ízben	79 drb
1906. év másod ízben	18 drb
Elhullott 1904. évben	506 drb,
Elhullott 1905. évben	62 drb
Elhullott 1906. évben első ízben	45 drb
Elhullott 1906. évben másod ízben	9 drb

Itt közlöm a közfogyasztásra került állatok kimutatását, mint a jelen gazdasági viszonyok között fontos tényezőt is.

Kaszás Elemér városi állatorvos jelentése szerint levágtak 1906 évben 9 bikát, 187 ökröt, 995 tehenet, 307 növendék marhát, 10 bivalyt, 1791 borjút, 1210 juhot, 22 kecskét, 2037 sertést, 240 süldőt, összesen 6808 drb. közfogyasztásra szánt állatot.

A vágóhídon elkoboztak 18 drb. szarvasmarhát, mint közfogyasztásra alkalmatlant, 2 drb. sertést, 80 darab hasi borjút, 78 drb. tüdőt, 91 drb. máját, 2 drb. lépet, és 4 drb. szívet.

A húsarak átlaga a legtöbb vidéki város áraival egyezően emelkedett.

December hóban volt a vesepecsenye ára	1 kor. 32 fill.
Sütni való marhahús	1 kor. 24 fill.
Leveshús	1 kor. 08 fill.

A közlegelők szaporítása és javítása érdekében engedélyezett erdei üzem változtatás az eddigi gyakorlat eredményéhez képest a várt sikert nem bizto-

síthatja, minél fogva újabb üzemterv változtatás elé készülünk mely nagyobb eredményt ígér.

A cser erdei bozót kiirtása a felügyelő hatóság által megengedtetvén, az ekként nyert alkalmas televény megmunkálás végett bérbe adatott, s kitűnő kaszálót ígér.

Erdei jövedelmünk részletezése a következő:

Bevettünk:

Árverés útján eladott tűzi és haszonfából	5748 kor. 10 fill.
Ölfáért	914 kor. 75 fill.
Tuskóért	47 kor. 20 fill.
Rőzsefáért	54 kor. –
Tölgyfa dúcokért	754 kor. 60 fill.
Fűtési térítmény a polgármesteri lakás után	200 kor. –
Mészégetésből befolyt	140 kor. –
Kártérítésből	<u>8 kor 04 fill.</u>
Összesen:	7866 kor. 69 fill.

Az Aranyosvölgy fölött elterülő magaslatok befásítását múlt évben is raberóval folytattuk s ültettettünk 9000 lucfenyőt, 6000 drb. virágos kőrist, és 58,000 2 éves fekete fenyőt, melyből pótlásra 32,000 fordított.

Ezen és kapcsolatos teendők költségeit a Füredi út melletti elcserélt irtásterület 1238 kor. 19 fillér bérhozama bőségesen fedezte, tehát az Aranyosvölgy fölötti kopár területek beerdősítése a városnak semmi külön áldozatával nem jár.

Mint rendkívüli munkálatot említem fel a közigazgatási bizottság által elrendelt azt a makkrakást, mely a cseraljai égett fenyves helyén 36 hektoliter csermakkot vett igénybe, melyet azonban saját erdeinkben termeltünk.

Végül közlöm a városnak a számvevő kimutatása alapján egybeállított vagyoni leltárát, mely a következő:

A város összes vagyonának értéke (ingó, ingatlan)	1393140 kor. –
Tartozása	831970,57 kor
Tiszta vagyon:	561169,43 kor.
Több az előző évinél	98648.07 fillérrel.

Ezzel jelentésemet bezárva, vagyok a tekintetes képviselő-testületnek magam és tisztársaim működését igazságos bírálataba ajánlva.

Veszprém, 1907. április hó

hivatalbeli kész szolgáljuk
Szeglethy György
polgármester

1907¹¹³

Polgármesteri jelentés Veszprém rend. Tan. Város 1907. évi közigazgatásáról

Tisztelt Közgyűlés!

Veszprém r. t. város 1907. évi közigazgatásáról s a vele összefüggő eseményekről, valamint közhatósági működésünkről, a város szervezési szabályainak 39-ik §-a alapján szerkesztett jelentésemet van szerencsém alább írtakban előterjeszteni.

A szokott időnél később teszem ezt, mert vármegyénk tavaszi rendes közgyűlése az új szabályrendelet szerint f. évtől kezdve később tartatik: a mi rendes közgyűlésünk pedig, melyre ezen jelentés elintézése tartozik, mindig a törvényhatóság közgyűléséhez igazodik.

Ami a közigazgatás általános helyzetét illeti, erre nézve, különösen a városok közigazgatására vonatkozólag, a múlt év új helyzetet nem teremtett. A többször megígért országos rendezés, melynek céljáról és kilátásairól előző jelentésemben is megemlékeztem, még múlt évben sem kerülhetett a törvényhozás elé. Így vagyunk a városok támogatásának, jobban mondva: kártalanításának kérdésével is, mely még mindig a jámbor óhajások körében mozog.

Közben a városok közterhei szaporodtak. Nem csak a kultúra mellözhetlen követelményei, melyeknek érdekében a múlt év története szokatlan sok és nagy áldozatokról tanúskodik, de az egyébként igen üdvös célzatú törvényhozási intézkedések folytán is, mint pl. a 7 éven felüli gyermekek eltartása s az általános munkásbiztosítás kötelező volta s a kisebb javadalmazású alkalmazottak fizetésének rendezése.

A városok közigazgatásának helyzetét a rendezett tanácsú városok múlt évben szeptember hó 16-án Esztergomban tartott kongresszuson vitatták meg képviselőik által. Ez alkalommal is határozatba ment, hogy feliratban kérjük a kormányt, a városok terheinek csökkentésére s az állami feladatok teljesítése fejében, megfelelő kártalanításra. Kérjük a községi törvény reformját, az iparfejlesztési törvénynek a városok javára fordítását, a szegényügy országos rendezését, a vásárok s vásár-adományozási rendszabályok megszorítását, az állami és

---

¹¹³ Veszprém rend. tan. Város 1907. évi közigazgatásáról. A rend. tan. város 1908. évi április hó 30-án tartandó tavaszi rendes közgyűlése elé terjeszti: SZEGLETHY GYÖRGY polgármester. Veszprém, 1908. VESZPRÉM REND. TAN. VÁROS KÖZÖNSÉGÉNEK KIADÁSA. Bibliotheca Episcopatus Wesprimiensis 11514

törvényhatósági útszakaszok átvételét, a községi pótagadó kötelezettség átalánosítást, a tűzrendészet országos törvény útján való rendezését a biztosítótársaságok hozzájárulása mellett.

A felirat támogatására az ország összes r. t. városainak országos képviselői közgyűlési határozattal felkéretni határozattak, ami nálunk meg is történt.

Képviselőnk dr. Óvári Ferenc lépéseket is tett a mozgalom érdekében s arról közgyűlésünknek beszámolt.

De éppen e beszámoló őszinte hangja módot nyújtott a közgyűlésnek a helyzet felismerésére, s arra, hogy az eddigi, meddőnek bizonyult kérvényezéssel felhagyva, a törvényhatóság felirati jogának igénybevétele iránt tegyünk lépéseket.

Méltó elismerés illeti törvényhatóságunkat, hogy a város kérelmére s alispánunk indítványára egyhangúlag kimondotta, hogy a városok jelen helyzetét méltányolja; elismeri azok kérelmének jogosultságát és sérelmeik orvoslása végett feliratot intéz a törvényhozáshoz, a társtörvényhatóságokat is hasonló felirat intézése iránt felkéri. Ami meg is történt.

A közigazgatás zavartalan menetét egyébként múlt évben annak állami vonatkozású ágazatainál az a körülmény hátráltatta, hogy a folyton szaporodó teendők mellett a hivatali személyzet kevésnek, a hivatali helyiségek pedig elégteleneknek bizonyultak.

A városi adóhivatalnál ideiglenes munkaerők alkalmazásával s a helyiségek némi átalakításával egyelőre a gyökeres orvoslás elodázható volt, de a pénztár kibővítése a közönség érdekében – a levéltár elhelyezése anyagának hozzáférhetővé tétele végett s a tanácskozóterem a képviselők számának szaporítása folytán, most már sürgős feladattá váltott, melyet halasztani káros, sőt veszedelmes is lehet, a város tekintélyének pedig kárára szolgál.

A képviselő-testület tagjainak száma ugyanis a szerv. szabályok értelmében 140-ben levén megállapítva, a közgyűlés 200. jkvi sz. a. hozott egyhangú határozattal kimondotta, hogy a 20 új képviselő fele 1908. évben, másik fele része pedig 1911-ben lesz választás, illetőleg a legtöbb adó fizetők közül egyenlő arányban betöltendő.

Vagyis 1908-ban 5 választott, 5 virilis, 1911-ben szintén 5 választott és 5 virilis képviselővel több lesz a közgyűlés tagjainak száma. Meghatározta továbbá, hogy a VI. kerület mindegyikében a lakosok számarányához képest hány képviselő lesz választandó.

A képviselők számának szaporítása a választók érdekeinek szélesebb alapon való érvényesítését kívánta szolgálni. Miként fog a feladatoknak megfelelni, azt a jövőendő mutatja meg.

Részleges tisztújítás volt Koller Sándor alispán elnökle alatt múlt évi április 8-án, mely alkalommal az újonnan szervezett két tanácsosi állásra Perényi Antal árvaházi igazgató és Kelemen Imre kereskedő lettek megválasztva.

Ugyanekkor I. számtiszt lett Horváth Lőrinc, II. számtiszt Stetter Ede, rendőrfogalmazó Pongrácz Jenő, írnokok Szücs Béla és Dóczy István, rendőrbiztos Kapus József, polgári biztosok Libis István és Winkler István.

Az ugyanekkor II. írnoknak választott Hekinger József időközben lemondván, helyébe Szücs Béla, ennek helyébe pedig Koronczay János választott. Munkásközvetítő lett Némethy Elek.

Közigazgatásunk működésére vonatkozó adatok a következők:

A képviselő-testület két rendes, két tisztválasztó, s 14 rendkívüli közgyűlésben, összesen 298 határozatot hozott. A gyűlések látogatottsága változó volt aszerint, amint a tárgyak többé vagy kevésbé voltak érdekesekek.

A gyűlési tárgyakat előkészítő bizottságok működése ellen méltán lehetne észrevételeket tenni, mi abból a szempontból érdemel itt megfontolást, hogy mire ezen jelentésem napvilágot lát, a képviselő-testületnek módjában áll a bizottságok újból választásánál kellő körültekintéssel élni. Elismerés illeti a közegészségi és iparostanonc-iskolai bizottságot, melyeknek tagjai majdnem kivétel nélkül szoktak a gyűléseken részt venni, míg a többi bizottságnak csak néhány tagja mutatott a múlt évben a közügyek iránt nagyobb érdeklődést.

A tanács 20 ülésben 809 határozatot hozott, melyek részint a közgyűlési darabok előkészítése, a gazdasági és háztartás, valamint az iparhatósági teendők körébe tartoztak. A tanács több ízben kezdeményező lépést tett a közérdek előmozdítása körül. Üléseinek látogatottsága semmi kívánni valót nem hagyott.

A tiszteletbeli tanácsosok elismerésre méltó ügybuzgósággal vállalkoztak arra, hogy a közigazgatás egyes ágazatainál a szélesebb körű ellenőrzés gyakorlásában a felelős tisztviselőknek segélyére lesznek. A mennyiben ez önként vállalt teendő sikeresnek bizonyul, úgy a tiszteletbeli tanácsosi intézmény a községi autonómiának jelentékeny tényezőjévé válhat, mert az érdek-képviselést magába a községi közigazgatás műhelyébe viszi be s ott igen hasznos informáló és ellenőrző tisztet végezhet.

A polgármesteri hivatal tevékenységét a következő számadatok mutatják:

Elnöki iktatóba érkezett 34 drb., közigazgatási iktatóba 13492 vagyis 758 darabbal ismét több az előző évinél.

Ezen ügydarabok természetüknél fogva következőleg osztályoztattak:

Személyes ügy	95 drb.
Adó és háztartási	3332 drb
Katonai ügy	1305 drb
Iparügy	237 drb

Kórházi és illetőségi	1358 drb
Közegészségügyi	230 drb
Vegyes ügy	2180 drb

Ezekből elintézetlen maradt az év végén 759 drb. többnyire adóügy, melyek időközben nyertek elintézést.

Ezek a számadatok bizonyítják hogy a városi közigazgatás teendői mód nélkül szaporodnak s előbb-utóbb személyzet szaporítást vagy más megfelelő intézkedést igényelnek.

A város külterülete az előző évben megkezdett Vámosi út menti építkezésektől eltekintve, nem változott. A községek és puszták törzskönyvezése tárgyában leérkezett felhívásra a képviselő-testület megállapította, hogy Veszprém r. t. városhoz Jutas, Csatár, és Sashegy puszták, valamint következő lakott területek tartoznak: Ujmajor, Margit telep, Sándor telep, Kiskuti csárda, Belekincs csárda, M. kir. államvasút állomása, Horváth Sándor téglagyára, Csomay Kálmán téglagyára, Alapítványi malom, Tersánszky-féle malom, Vámosi malom, Kocsis-féle malom, Takács-féle malom, Pozsgay malom, Nusal féle, most Kanczler malom, Ifj. Fehér Sándor posztó- és pokrócgyára, Városi közvágóhíd s a Városi vízvezeték.

Itt említem fel, hogy az utcák és terek elnevezése, valamint új házszámozás iránt is történtek múlt évben intézkedések.

A közgyűlés ugyanis 168/907. számú jogerős határozatával kimondotta, hogy a következő névtelen telkeket:

1. Balogtó helyén keletkezett s csinos új épületekkel környezett teret a 182/900. k. gy. sz határozat végrehajtása végett Vörösmarty térnek,
2. A Mózner-féle vendéglő s tűzoltó-szertár között levő teret Barátság térnek,
3. A szegényház mögött tűzbiztonság végett létesített teret Pribék István térnek,
4. A szegényház előtti teret Rohonczy térnek,
5. Papp Gyuláné, Jüttner Kálmán, Keresztes Ferenc, Lengyel Mór stb. házaik előtt levő teret Kopácsi térnek,
6. A kórházi kápolna környékét Károly térnek nevezi el.

Következő új, vagy névtelen utcákat és útvonalakat:

1. A Vámosi út mentén épült házsorot Villasornak,
2. A Villasor mögött levő új utcát Kinizsi utcának,
3. A Kinizsi utca mögött levő új, házakkal kiépített utcát Báthory utcának,
4. A gyermek-menhelyt s az előtte levő új épületeket Füredi telepnek,
5. A Schélle- vagy Kopácsi-féle kertből kihalított s a Kupa és Kert utcákat összekötő utcát Óvoda utcának,

6. Az állami polgári iskolán túl fekvő épületek előtti útvonalat Palotai útnak,
7. A Hets-féle ház és a Rosos-féle ház közt levő utcát Bezerédj utcának,
8. A Glógerné háza mögött levő utcát Szűrszabó utcának,
9. A Csorda utcát és Gerencsér utcát összekötő lejárót Polgármester útjának,
10. Ezzel szemben fekvő keskeny közt Kisded köznek,
11. A Kopácsi major előtt vonuló utat Séd lejárónak,
12. A régi vásártéren épült új házsor mögött nemrég szabályozott új utcát Tüzér utcának,
13. A várfeljárók egyikét keletinek, másikat nyugatinak nevezi.

A következő, már elnevezett terek és utcákat, úm.

1. A Szénatért Palotai térnek,
2. A Vásártért (a félreértések elkerülése végett) Búzapiacnak,
3. A Vár utcát Várnak,
4. A már meghozott közgyűlési határozat értelmében a Főteret, mely a 27, 28, 28 ½, 29, 30, 31, 59, 60, 61, 62, 63, 64. számú házak között terül el, Rákóczi térnek, s a Fő utcát, mely az 55, 56, 57, 58, 65, 66, 67. és 68. számú házakat foglalja magában, Rákóczi utcának,
5. A Hosszú utca lejtős részét ősrégi nevének visszaállítása mellett Horgos utcának, (ezen utcának a folytatása az ún. Eszterhay háziga marad Hosszú utca.)
6. A Major utcát Vas Gereben utcának,
7. A Virág utcát Virág Benedek utcának,
8. Az Árva utcát 120 számtól 127 számig Thököly utcának,
9. A Vágóhíd utcát 187 számtól Fenyves utcának.
10. Laktanya utcát Deák Ferenc utcának,
11. Laktanya utcai lépcsőt Ostrom lépcsőnek,
12. Rozmaring utcát Ányos utcának,
13. A Lakatos utcát Vak Bottyán utcának,
14. A Szabadi utcát a honvéd laktanyától kifelé, Almádi útnak,
15. A Füredi útnak nevezett útvonalat Eörs útnak,
16. A Főispán teret Erzsébet térnek,
17. A Vázsonyi utat a tiszti kaszinótól kezdve Honvéd utcának,
18. A Csókvár utcát Csermák utcának,
19. A Festőkut utcát Festő utcának,
20. A Fürdő utcát Gépház utcának,
21. A Benedek teret Szt. Imre térnek,

22. A Szerzetes utcát Szt. Margit utcának,
23. A Pápai utat a 948. sz. háztól a szegényház előtt levő térig Esterházy utcának,
24. A Derű utcát Kálmán királyról Kálmán utcának,
25. A Magyar utcát Előd utcának,
28. A Gelencsér utcának Kovács Imre házatól dél felé nyúló részét Sigray utcának,
27. A Csorda utcát Szt. István utcának,
28. Tizenháromváros utcát Vértanú utcának,
29. A Céház utcát Fejérváry József utcának,
30. A Papvásár utcát Árpád utcának,
31. A Remete utcát Méhes utcának,
32. A színház előtt létesítendő teret Széchenyi térnek nevezi el, a többi utca elnevezést változtatlanul fenntartja s kimondja, hogy az összes utcák és terek újra számoztassanak s a számozás a városház mint központtól kezdődjék, még pedig minden utcában az 1. számtól kezdve a páros számokkal egyik, páratlannal a másik oldalon.

Megbízást adván a közgyűlés a városi tanácsnak, hogy ezen határozat végrehajtása iránt intézkedjék.

A közgyűlés ezen véghatározatának meghozatalánál figyelembe vette, hogy azokat az elnevezéseket, melyekhez valamely emlék, hagyomány, vagy közmondás fűződik, vagy melyek már a köztudatba annyira átmentek, hogy azokat onnét kiszorítani alig lehet, ha esztétikai tekintetek nem kívánják, vagy változtatásra bármely okból szükség nincs, lehetőleg kíméljük, s hagyjuk meg esetleges kultúrhistoriai emlékek gyanánt az utódainknak.

Továbbá: ősrégi városunk történelme számos oly nevet ismer, melyek utcák vagy terek elnevezésére nemcsak alkalmasak, hanem díszére és dicsőségére szolgálnak a róluk elnevezett városrészeknek, bizonyosságot téve egyúttal a város lakosságának helyes történelmi érzékéről és hazafias gondolkodásáról.

Nem csalódunk tán, ha állítjuk, hogy némi mulasztást pótolunk akkor, ha az első magyar királynak Szt. Istvánnak, ki Kupa vezér felett határunkban nyert fényes győzedelmet s itt püspökséget alapított, továbbá – egyetlen fiának Imre hercegnek, IV. Béla leányának, Margitnak, ki Veszprém falai között nevelkedett, a nevüket falainkra függesztjük. Árpádnak és egyik vezérének Eörsnek, ki Veszprémet elfoglalta, s innét az ellenséget kiűzte, méltán állíthatunk szerény emléket egy-egy utca elnevezése által. Báthory, Kinizsi, Bottyán, Sigray, vitézségük, az Esterházy, Bezerédj, Kopácsy család, Csermák a zeneszerző, a város és vármegye múltján szerzett érdemeiknél fogva, vagy egyéb történelmi vonatkozásuknál fogva méltók az ily módon való megörökítésre; míg egyébként

a fekvés vagy egyéb közel fekvő külső körülmények legalkalmasabbak az utcák elnevezésére.

Helyhatósági szabályrendeleteink közül a helypénz-szedésről alkotott s új díjszabást is tartalmazó, a múlt évben felsőbb jóváhagyással módosítottván, életbe lépett s pénzügyileg is kedvező eredményt idézett elő.

A fertőtlenítésről új szabályrendeletet alkottunk, hogy ezen a közegészségügyi érdekek megóvása szempontjából felette fontos intézkedés megfelelően alkalmaztassék s kellőképpen ellenőrizhető legyen. Ezen szabályrendelet jóváhagyás alá van terjesztve.

Elkészült a rendőrlegénység szolgálati szabályzata, melyet a rendőrkapitány a rendőrlegénység jogainak és kötelességeinek meghatározása érdekében tartott szükségesnek, s melyhez a közgyűlés is hozzájárult s mely jelenleg felsőbb jóváhagyás alá van terjesztve.

A vármegyei törvényhatóság az anyakönyvi kivonatokért szedhető díjak tárgyában alkotott szabályrendeletét megküldvén, a közgyűlés akként határozott benne, hogy eme díjak az anyakönyvi teendőkkel leginkább elfoglalt Hollósi János városi aljegyzőnek adandók ki, ki munkásságával is ezen elismerésre érdemet szerzett.

Népesedési mozgalom

1907. évben 104 házasság kötöttet, tehát 17-tel kevesebb, mint az előző évben; 18 volt vegyes házasság, a gyermekek vallására vonatkozólag 4 esetben történt megegyezés.

Az 1907 évi születések száma 450, tehát 42-vel több az előző évinél. Nem szerint született 239 fiú és 211 leány, ezek közül 374 r. kath. 25 ref. 20 ág. ev. és 31 izr. vallású.

Az 1907 évi halálozások száma 390, tehát 9-el több előző évinél; ebből levonva a kórházban és gyermekmenhelyben elhalt 107 idegent, lesz a halálozások száma 283, a mely a születéshez arányítva elég kedvező szaporulatot mutat.

Jótékonyosság

A szegények és szerencsétlenek gyámolítására szolgáló intézményeink, valamint közhasznú intézetünk múlt évben is bőségesen élvezték a nemes szívek munkájának gyümölcsét. A díszes névsor, melyet e helyen évenként bemutatni szerencsés vagyok, koronként változik ugyan, de azért nem szűntek meg mindazok a források, melyeknek köszönhető, hogy egyes jótékonyági, emberbaráti, s oktatási alapjaink, a mind súlyosabbá váló terheiket elviselhették.

Első helyen áll ezúttal is báró Hornig Károly m. püspökünk neve, melyhez annyi jótékonyosság soha el nem homályosulható fényes emléke fűződik.

Kórházunk kibővítésére adott önmagyméltósága dr. Csolnoky Ferenc igazgató útján: 10000 koronát, mely e célra külön alap gyanánt beutaltatott s érte a közgyűlés háláját és köszönetét küldöttség útján tolmácsolta.

E mellett szegényházunk gyámolításáról sem felejtkezett meg ez évben sem önmagyméltósága, mit a szokott 800 kor. segély nyújtása bizonyít.

Szegényházunk hovatovább célszerűbbnek és szükségesnek mutatkozó kibővítése is jelentékenyen meg lesz könnyítve azon 5000 kor. révén, melyet Á... I... [Ádám Iván] kanonok úr e célra befizetett, azon 1000 koronán kívül, melyet szintén a szegényház céljaira fordítás végett szolgáltatott be a város pénztárába. Tetézte a szerény adakozó jótéteményét még azzal is, hogy a szegényház karácsonyfájára tett korábbi alapítványát 720 koronát újabb alapítvánnyal, immár 1000 koronára emelte s fásítási célokra is 300 koronát adott.

A szegényház részére adakoztak meg a múlt évben:

Dr. Rada István	200 kor.
Dr. Óvári Ferenc és neje Szilber Vilma ismét	160 kor.

A városi nyugdíjalapot gyarapították:

Egy névtelen jótévő	1000 kor.
Egy kanonok	1000 kor.

Az iparostanonc-iskolának :

Névtelen jótévő	100 kor.
Veszprémi takarékpénztár	40 kor.

juttatott.

Ezen kívül Rapoch Sándor városi képviselő adott az elaggott iparosok segélyalapja javára 100 kor.

Szent Antal kenyere cím alatt 1906. évben küldött 200 koronából 2–11 koronás részletekben kiutaltam múlt év végéig 21 fél, illetve család részére pillanatnyi nyomor enyhítésére 144 koronát, maradt a pénztárban 56 korona.

Itt is felemlítendőnek tartom, hogy a sétány kibővítésére befolyt 1438 kor. 18 fillért Rainprecht Antal úr a főt. káptalan tagjai és veszprémi takarékpénztár körében gyűjtötte.

Végül jelentem, hogy a piacrendezés költségére felajánlott adományokból a múlt év végéig befizettek:

Dr. Fejérváry József	2000 kor.
Dr. Rada István	1000 kor.
Egy kanonok	1000 kor.

Kauzli Dezső	1000 kor.
Hunkár Dénes főispán	100 kor.
Rápoch Sándor	100 kor.

A közsegélyre szorultak törzskönyvébe bejegyzett szegények száma volt múlt évben: 187.

Törzskönyvön kívül nyilvántartott szegény: 200

Szegényházban ápoltak száma: 66

Heti segélyben részesültek száma: 187

Ezek közül a város, erkölcsi testületek és egyletek által kiutalt segély összege 14489 korona 80 fillér.

A szegényház fenntartására fordítottunk 19001 kor. 29 fillért.

Események és fontosabb határozatok

A város képviselő-testületének június 16-án tartott üléséről felvett jegyzőkönyvben következő feljegyzést találjuk: Folyó évi június hó 8-án múlt 40 éve annak, hogy a magyar nemzet Szt. István koronáját első Ferencz József apostoli királyunk fejére tette. Új korszakot jelent ez a nap hazánk történetében, melynek értékes vívmánya s még sok szép reménye, Őfelsége életéhez fűződik. A magyar nemzetnek nagy oka van arra, hogy ősz királyának hosszú életet, testi és szellemi erejének, hozzánk való vonzódásának tartósságát kérje a Mindenhatótól. Az ekként kifejezett érzelmekkel vett részt a Város elöljárósága az évforduló alkalmával tartott hálaadó Isteni tiszteleten s a polgárság is megértvén a nap jelentőségét, a házak feldíszítésével járult a nap külső fényéhez.

Ő császári és kir. fensége Lipót Szalvator főherceg, a hajmáskéri lövő iskola gyakorlatainak megtekintése végett június 25-én, mint Báró Hornig Károly megyés püspökünk vendége, városunkba érkezett. Fogadtatására a városi elöljáróság Jutasra kivonult, a tanács pedig küldöttséggel tisztelgett a főhercegnél.

Bezerédj Viktor belügyi államtitkárnak, városunk jeles szülöttjének, érdeünkben kifejtett közhasznú tevékenysége, különösen szegényház és színház létesítése s segélyezésére nyert államsegély kieszközlése körül szerzett érdemeit a képviselő-testület múlt évi január hó 14-én tartott közgyűlésében méltányolván, őt a város díszpolgárává választotta s az erről szóló oklevelet küldöttség útján kézbesítette, mit az államtitkár úr meleg köszönettel fogadott.

Kránitz Kálmán képviselő-testületünk köztisztelőben álló tevékeny tagja, ki az oktatás és nevelés kérdésével állásánál fogva is behatóan és sikeresen foglalkozik, múlt évi május 5-én segédpüspökké történt szenteltetése alkalmából a város küldöttsége által új méltóságában üdvözöltetvén, a város, különösen annak tanügyei iránt való vonzalmáról a küldöttséget biztosította.

Őszinte sajnálattal emlékezem meg e helyen elődömnök Kovács Imre polgármesternek múlt évi május 20-án 78 éves korában hosszas szenvedés után történt elhunytáról.

A boldogult polgármester ezen állásában 1883. március 27-től 1899 évi február 24-ig szolgálta várost s midőn nyugalomba vonult, érdemei elismerése gyanánt a város részéről külön nyugdíjban részesült. Általános részvét kísérte sirjába, s a város külön gyászjelentést adott ki haláláról.

Még három ízben jelentette a városházon lengő fekete lobogó a városi képviselő-testület gyászát, u. m. Cseresnyés Nándor városi képviselő, nyugalmazott kir. járásbíró, s 1848/49-iki honvéd-hadnagy halála alkalmával június 11-én, Sarf Antal városi képviselő iparosnak augusztus 10-én, s Váradi Jakab magánzónak október 13-án történt elhalálozása alkalmával. A képviselő-testület ezen elhunyt tagjainak elvesztése felett való sajnálatát jegyzőkönyvében is kifejezte.

A város környékének szépítése, fásítása, s rendezése végett Rédey Gyula és társai városi képviselők indítványt terjesztettek a közgyűlés elé, melynek céljával egyetértve a képviselő-testület a városi szépítőbizottságot munkaprogram kidolgozására, esetleg egyesület alakjában az ügy fejlesztése iránt utasította. A maga részéről a szükséges támogatást is kilátásba helyezte.

A szépítő bizottság dr. Csolnoky Ferenc városi képviselőnek a Szt. László iskolától a Kiskuti csárdáig készítendő sétaút tárgyában a közgyűléshez intézett beadványát tárgyalás alá vevén, több, a környezet csinosítását célzó indítvány megvitatása után, javaslatomra következő munkaprogramot fogadta el.

1. A Hosszú utca nyugati sorát uraló jeruzsálemhegyi kopár hegyoldalakon fenyőerdő létesítendő.

2. A Szt. László-kápolna déli oldala tövében omlásnak kitett domboldalak, melyeket agyagnyerés és egyéb okokból folyton áskálni szoktak, élő sövényvel kerítendő, helyel-közzel fenyves csoportokkal díszíthető.

3. Ugyanott az út baloldala alatt fekvő széles Séd-lejárót szabályozni, kibővíteni, s fenyővel beültetni kell.

4. A Sédpart és László-domb közt fekvő sziklás terület platóján, melyet eddig a szegényház használt, az állami faiskolákból beszerzett szederfákkal és kíséreltképpen, mivel a tájat nagyon díszítené, lucfenyővel lenne beültetendő.

5. Már a Huber iskolánál meg kellene kezdeni egy széles gyalogút készítését, mely az út jobb oldalán, a domboldalak lemélyítésével, lefaragással, a helyenkint útban álló sziklák eltávolításával, legalább két méter széles kellemes sétautat szolgáltatna, s az irgalmas nővérek kertjén túl kezdődő úthoz csatlakoznék; ezenkívül folytatást nyerne egész a Kiskuti csárdáig. Ezen sétaúton a hiányzó sorfák pótlandók, az út gondosan alapozandó és megmurvázandó.

6. A Betekints csárda felett fekvő domboldal akác és fekete fenyő csoportokkal, a Margit telep fölötti lejtő szederfa csemetékkel beültetendő.

7. A Kletzár-féle kerttel szemben fekvő Erzsébet liget rendezendő, úgy a gazdasági egyesület hasonló ligete s mindkettőben alkalmas pihenők is készíthetők.

8. Az Irgalmas Nővérek kertje és a Margit telep közt az út baloldalán levő üres gyepes térség vagy a mögötte fekvő kertek tulajdonosai, vagy a város által nemesebb facsemetékkel s pihenő helyekkel díszíthető.

9. A Kiskuti csárdánál a sétaút folytatására néhány méter területre szükség lévén, Iffsits János bizottsági tag azt önként és díjtalanul a saját területéből ajánlja, mit a közgyűlésnek való bejelentés mellet a bizottság maga részéről is köszönettel fogad. Ugyanitt a Séd áthidalására csinos gyaloghídat tervez a bizottság s felkéri a városi mérnök urat a tervezet elkészítésére.

10. A Gulyadomb alatt vezető gyalogút legalább fél méterrel kiszélesítendő s később a hegyoldalban kanyargó ösvények vágandók; lent a gyalogút mentén, ahol csak lehet mindenütt sorfák ültetendők.

11. A külső Kalló malom felett emelkedő festői sziklákhöz feljáró volna szükséges, a tövükben elterülő pázsitos domboldalon pedig a fenyők díszlenének s emelnék a táj érdekességét.

12. Hasonló okból alkalmas magaslatokon egy-egy kilátót talál a bizottság szükségesnek, s felkéri Ádám Iván bizottsági tag urat ilyennek tervezésére.

13. Ajánlja a bizottság a képviselő-testületnek hogy mindazokat a területeket, melyeken a forrásvezetékek elhelyezve vannak, a vízvezetéki alapból kisajátítás útján is szerezzze meg. Így a Fehér Károly féle Kalló malomhoz tartozó rétet és kertet s ott építtessen a rétre átvezető hidat a kerten át.

14. Mindezen tervek, továbbá a Benedekhegy keleti és északi oldalán sétaút létesítését, valamint a város környékén levő egyéb területek természeti szépségeinek emelése, kihasználása végett szükséges teendőket a jelenvoltak akként látják megoldhatónak, ha egy építőegyesület alakul, melybe a jelenvoltak mindannyian tagokul jelentkeztek. Azóta az egyesület Ádám Iván kanonok úrral az élén meg is alakult, alapszabályait bemutatta.

Szép fejlődésnek indult sétányunk kiterjesztése érdekében öröndetesnek mondható az a mozgalom, mely a menedékház előtt épült villák között fekvő Farkas-féle telek megszerzését eredményezte s melyen át a még szükséges kisebb terület megszerzésével, a Balaton-vidéki Vasút honvédlaktanyai megállóhelyének irányában, annak idején kényelmes és befásítandó közlekedést nyithatunk.

A 2000 négyszögöl területet a város 4000 korona vételárért szerezte. A vételár felét az új házakig vezetett vízvezetéki csövek fektetési árában leróttá, a maradvány nagy része pedig idősb Rainprecht Antal lovag városi képviselő ügybuzgalmát dicséroró gyűjtés eredményében nyer fedezetet. A törvényhatóság részéről

jóváhagyott szerződés alapján eme telek tulajdoni jogának biztosítása most van folyamatban s annak megtörténtével a terület rendezése és befásítása kezdetét veheti.

Méltán fontosnak nevezhetjük városunk érdekeire tekintettel is azt a mozgalmat, melyet Pápa r. t. város a veszprémi törvényszékhez tartozó devecseri kir. járásbírósnak elcsatolása mellett felállítandó pápai kir. törvényszék érdekében megindított.

Szomszédaink eme mozgalmát annak idején az irányadó körök is támogatták. Tárnyilagos érveink azonban melyeket törvényszékünk területi épségének fenntartása érdekében egy emlékiratban kifejtettünk, alkalmas módon illetékes kezekbe kerültek s úgy látszik megszívlelésre találtak, mert a mozgalom azóta szünetel.

A balatonfüredi kir. járásbírósnak telekkönyvi hatósággal való felruházása ellen, mely ismét csak városunk amúgy is gyér forgalmának csökkentésével járna, kötelességszerűen szintén állást foglaltunk, hivatkozással arra, hogy a Balaton-vidéki Vasút megnyitása küszöbön van, s így nincs értelme, hogy a közvetlen közelünkbe jutott füredi járás közönségének, mely amúgy is városunk piacát látogatja, telekkönyvi ügyekben pedig itt kir. közjegyző s tekintélyes ügyvédi kar tanácsával élhet, egy nagy része más irányba tereltessek.

Községi háztartásunk érdekében fontosnak kell azt az eseményt is jelezni, mely a tüzérségi-lövőiskola hallgatóinak beszállásolásával járó költségtöbblet fedezetéről való gondoskodást eredményezte.

A város pénztára ugyanis már eddig 8000 koronát meghaladó összeget volt kénytelen az említett célra fordítani s mivel hasztalan kértük a kormánytól kártalaníttatását, a beszállásolási törvény értelmében törvényhatóságunk segítségéhez fordult; mit a törvényhatóság közgyűlése, a kir. belügyminiszter hozzájárulásával meg is szavazott olyképpen, hogy a város, a területén beszedett katonaszállásolási pótlékból tíz éven át, egyenlő részletekben a 8200 korona 75 fillért tevő követelését leszámíthatja.

Itt emlékezem meg a tüzérségi laktanya építésének ügyéről is, melyről mostanában sehol szó nem esett. Ezen ügy úgy látszik a katonai létszám emeléssel lévén összefüggésben, múlt évben megoldást nem nyerhetett. Ebben az ügyben különben a közgyűlés múlt évi január 14-én következő határozatot hozta: öfelsege elhatározásából Veszprémben építeni rendelt s egy első osztályú hadosztály tüzérezred befogadására alkalmas, a m. kir. honvédelmi minisztérium 62263/906. számú leiratában körülírt, a vármegye alispánja által 1906. évi október hó 19–21 napjain megtartott vegyes bizottsági tárgyalás alkalmával előadott és részben megállapított tervek szerint létesítendő tüzérségi laktanyának, az e célra kijelölt, a Nagymezőhöz tartozó városi területen, mintegy 1.000.000

korona költség keretén belül, esetleg vállalati úton leendő megépítését, a város kiküldöttjei részéről a vegyes bizottsági tárgyaláson tett nyilatkozatoknak jóváhagyása mellett elhatározza, de oly feltétel kikötésével, ha a laktanya, mellékhelyiségek, és gyakorló terek után a kincstár által nyújtandó osztéki tétel a felhasználható építési tőke 7%-ának megfelel.

Mert a város képviselő-testülete 7/1903. k. gy. sz. alatt kelt határozatában már kimondta, hogy egy tábori tarack ütegosztály részére I. oszt. laktanyát saját költségén, esetleg vállalati úton megépít; 97/1905. k. gy. sz. határozatában pedig azt mondta ki, hogy a laktanyát 4 üteg számára építi meg, és a tanácsot vállalati úton leendő megépítés végett pályázat kiírásával is megbízta, tehát ezen véghatározat az előbbi határozatok folyománya.

A vegyes bizottság által felvett jegyzőkönyv szerint a laktanya utáni díjszabás szerű tétel 40.367 kor. 43 fillér, lőszer-raktár és őrházért 1664 korona, összesen tehát 42031 korona 43 fillér. Ezenkívül 139 hold gyakorló tér után a városi kiküldöttek 6950 korona bért kívántak, melyet a 42031 korona 43 fillérhez hozzá adva, 48981 kor 43 fillért tenne ki az eddigi ismert tétel, melyhez még számítható lesz a szintén nagy építési költséget igénylő mellékhelyiségek tétel is.

Ezt a határozatot a törvényhatóság útján azonnal felterjesztettük a honvédelmi miniszter úrhoz, honnét azonban csak múlt év végén került az országos képviselőnk közbenjárására a hadügyminisztériumhoz.

Az építkezés rohamos drágulása, a fent írt határozatban kifejezést nyert elég magas igények mellett sem tette azonban kívánatossá, a múlt év folyamán való építkezést, sőt a viszonyok e tekintetben semmi javulást azóta sem mutattak.

A múlt év fontosabb határozatai és eseményei közé iktathatjuk még a városrendezés és piacbővítés, a Balaton-vidéki Vasút, a színház és gőzfürdő körébe tartozókat is, melyeknek érdemesnek tartottam alább külön fejezeteket szentelni.

A feloszlott „Polgári Társaskör” mint tudjuk, könyvtárát annak idején a város gondozásába adta át. Ezt a 931 kötetből álló, többnyire erősen használt állapotban levő könyvtárt a képviselő-testület Suly László városi képviselő indítványára a hozzá tartozó szekrényekkel együtt a veszprémi iparos olvasókör részére 30/907. sz. határozatával használatra átengedte s ezzel módot nyújtott arra, hogy a közművelődés e szerény eszközei ismét átadassanak rendeltetésüknek.

A Balaton-vidéki Vasút

Ezt az elnevezést nyerte a Börgöndtől kiinduló s a m. kir. államvasutak tapolcai állomásában végződő új vasútvonal, mely az 1907. évi XX. t.-c. alapján 1909. évi április hó 9-ig lesz kiépítendő s mely városunkat is érinteni fogja az Almádi

közszégből való kiágazás útján. Mint már múlt évben is jeleztem, a kir. kormány a Veszprém–Almádi közt építendő vonalrészben állami érdekeket nem ismert fel; hogy azt mégis saját költségén létesíti, abban jelentékeny része van a város egy-két hű fiának, kik minden lehetőt elkövettek, hogy a balatoni összeköttetéshez juthassunk.

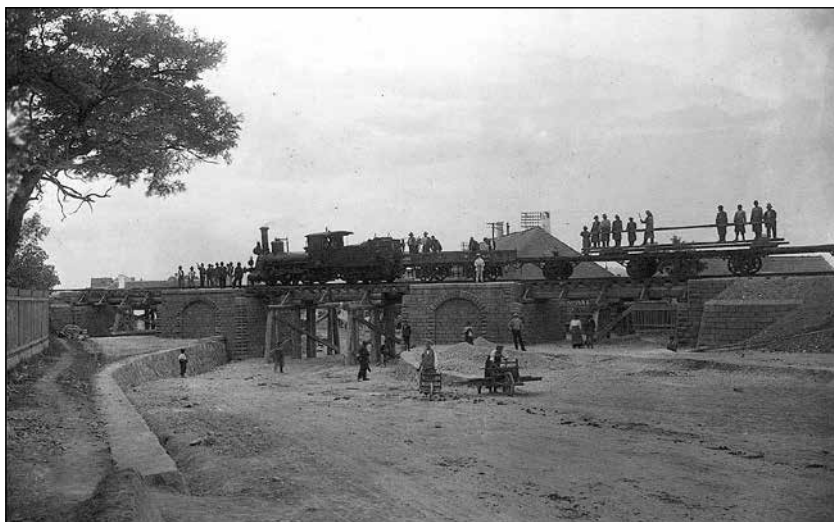

Remetevölgyi részlet a völgy felé nézve

Veszprémi kavicsbánya a Felsőkereskedelmi iskola mögött

Veszprémi áthidalás a Palotai útról nézve

Veszprémi áthidalás a város felől nézve. A fotók forrása: Budapest Főváros Levéltára HU BFL XV.17.i.1 PM169/1-22 (A Szlovák Műszaki Múzeumban őrzött magyar vonatkozású tervek másolatainak gyűjteménye).

A fotókat készítette: Beller Rezső

Ezen vasút segítyezésére megszavazott 60000 kor. hozzájárulásnak az építető magyar állam részére leendő kiadatása törvényhatósági jóváhagyást nyervén, most már jogerősen elhatározott dolog, s a vasút megnyitásáig foganatosítandó.

A Veszprém–Jutas közt fent álló összeköttetésben fel és leadásra kerülő áruk után a Balaton-vidéki Vasút itteni állomásán szedendő pótdíjak iránt benyújtott kérvényünk, kereskedelmi miniszter úrnak 186142/III. 907. sz. leiratával kedvező elintézészt nyert oly feltétellel, hogy a város a 60 ezer korona hozzájárulást legkésőbb a Balaton-vidéki Vasút megnyitása napjáig befizetni köteles s a póttilleték csak addig szedhető, míg a hozzájárulás fejében fizetett 60.000 korona a póttilletékekből teljesen törlesztve lesz.

Ellenben a város képviselő-testületének az 1906. évben 277. jkvi. pont alatt hozott határozatából folyólag felterjesztett abbéli kérelmünk, hogy a Balaton-vidéki vasút kiágazása ne a polgári iskolánál, hanem a várostól távolabb, esetleg új pályaudvar létesítésével oldassék meg, nem talált méltánylásra. Ép ez okból s nehogy az utókor egyeseket kárhoztasson, ismételten a közgyűlés elé vittem a kérdést – netán megkísérleendő újabb lépések végett – a következő jelentéssel:

„A Balaton-parti vasút építésének úgy tudom, minden mozzanata élénken érdeklí közönségünket, mert ahhoz bizonyos reményeket fűz, melyeknek megvalósulása részben attól is függ, mi módon fog az építkezés keresztül vitetni s mennyiben nyer helyes megoldást különösen a veszprémi állomásból való kiágazás? Okulva a múltak tapasztalatain, s megtudva azt, hogy ép most van ezen megoldás kiviteli terveinek a munkálata folyamatban, módot kerestem arra, hogy önálló tájékoztatást szerezzek eme kiviteli tervek felől. Információm a következő:

A jelenlegi városi állomás államköltségen kibővítve, a balatoni vasút Alsó-Eörs-veszprémi vonalának kiindulási pontja lesz. A kiágazás az eredeti tero szerint az állami úton keresztül a polgári iskola mellett, viadukt segítségével történik. A várható jelentékeny személyforgalom lebonyolítása végett a honvéd laktanya táján egy megállóhely lesz, mely a szükséghez képest fog esetleg kibővitetni, a mi hozzájárulásunk nélkül.

Azzal az óhajttással szemben, hogy a kiágazás ne az eredeti tero szerint, hanem attól eltérőleg a várostól távolabb eső ponttól esetleg külön személypályaudvar létesítése mellett történjék, hivatkozom a kereskedelemügyi miniszter úrnak ide vonatkozó felterjesztésünkre érkezett leiratára, mellyel ezt a kérdést a miniszter úr már megoldottnak tekinti.

Ha mind e mellet a közgyűlés mégis az imént említett módon való kiágazásra még egy kísérletet akarna tenni, nézetem szerint azt ma még egyszer, egy a kereskedelmi miniszter esetleg államtitkár úrhoz indítandó küldöttség útján lehetne megkísérteni, de az előre látható, hogy ez, csak a város által hozandó újabb jelentékeny áldozat árán lenne reményelhető.

Kérem ezen jelentésemet vagy tudomásul venni, vagy a legközelebbi közgyűlés tárgyszorozatára kitűzni.

»Ezen jelentésem tartalmát a vasúti bizottsággal is mai napon közöltem, s a bizottság többsége a kérdést egy következő ülés napi rendjére óhajtotta kitűzni.«

A közgyűlés túlnyomó többsége bejelentésemet felállás útján történt szavazással tudomásul vette, s ezzel a teendő lépések eredménye iránt minden eredményt feladott.

Még egyszer hangsúlyozták a város kiküldöttei a polgármester és főügyész a kiágazási tervezet megváltoztatását a pótbemjárás alkalmával, mely Almádiban november 7-én ment végbe, hol is következőket mondták jegyzőkönyvbe :

1. Még egyszer kénytelenek hangoztatni, hogy a veszprémi állomásból való kiágazás a polgári és felső kereskedelmi iskolát a töltés által elfödi és a város jövő fejlődésének is útját állja – mi csak a törvényhatósági út jobb oldalán, a polgári iskolán túl építendő külön személy-pályaudvar építése útján lenne elkerülhető.
2. Nyomatékkal hangsúlyozzuk azt, hogy a veszprémi pályaudvar és annak épületei, különösen a felvételi és raktári épületek megfelelően kibővíten-dők, mert a most létező berendezések a jelenlegi forgalmat sem képesek kielégíteni. Bízunk ezen közérdekű kérelmünk, külön is beadandó részle-tes kérvényünk értelmében leendő elintézésében, annyival is inkább, mert ez irányban a kereskedelmi m. kir. minisztériumban, a vasút engedélye-zési tárgyalása alkalmával biztosítékot nyertünk és ennek a jegyzőkönyv-ben is nyoma van.
3. A kiágazásánál építendő viadukt három nyílású legyen 10–10 méteres nyílással s azon át gyalog közlekedésre szolgáló út építendő és tekintet-tel arra, hogy a kocsit körülbelül 170 méterrel mélyítve lesz, feltétlenül szükséges:
  - a) hogy a polgári iskolához való közlekedés érdekében a gyalogjáró mind-két oldalán kellő szélességű lépcsők legyenek beépítve,
  - b) az átellenes lépcsőket kövezett átjáró kösse a jelenlegi állapotnak meg-felelően össze,
  - c) a leásás folytán előálló nívókülönbség miatt szükséges, hogy a gyalog-járók mellett faragott kőből támfalak és ezek fölé, a biztonság érdeké-ben szükséges kovácsolt vaskorlátot építtessenek.
4. A polgári iskola telkén a gyermekek biztonsága érdekében is, mindkét oldalon a töltés mellett csinos kőfal létesítendő.
5. A jelenlegi csonka vágány mellett levő útátjáró, az ott létező ipartelepek (vajgyár és fűrésztelep) érdekében fenntartandó, illetőleg megfelelően helyettesítendő, valamint a Jutasi útról a törvényhatósági úthoz vezető összeköttetés létesítendő.
6. A vízvezetéki vízmű főcsöve felett olyan tolózárakkal ellátott akna épít-tessek, hogy a netán szükséges javítások esetén a csőhöz bármikor hozzá-férni lehessen.

7. Tisztelettel megjegyezzük, hogy a városi villamos telep építése folyamatban van, tehát miután a vasút az eredeti nyomjelzéstől eltérően szándékoltatik építtetni, az ebből eredő következményekért a vasút felelős.
8. A „Veszprémi laktanya” megállóhely a vasút jobb oldalán építtessék, nehogy a közönség vágányokon legyen kénytelen átjárni.
9. Minthogy pedig a megállóhely előreláthatólag igen nagy forgalmú lesz, kérjük, hogy a közönség részére ott egy alkalmas várócsarnok már most építtessék.

Színházunk

Aranyaiban hatalmas, építési modorában nálunk szokatlan új épület keletkezett s jutott tető alá múlt évben a Korona vendéglő mögött a püspökkert agg hársai s virágszőnyegek között, mely mintha parancsszóra bujt volna elő a semmiből, mindenkit meglep s mondhatni kellemesen lep meg, mikor megtudja, hogy ez az új veszprémi színház, mely 1000 néző befogadására alkalmas, dacára mély fekvésének messze kilátszik a házsorok közül, hirdetve egy erős akarat csudás erejét. Ha majd remélhetőleg nemsokára egészen elkészül s egyike lesz a legszebb vidéki színházaknak, díszes belső és külső képével, méltó ékessége lesz Veszprém városának. Keletkezésének története, majd ha megírja valaki, érdekes kultúrhistoriai tanulmányt fog szolgáltatni az utókornak, mert nem az adózó polgárok áldozatkészségéből, nem is valakinek az alapítványából, vagy egyéb szokásos módon épül, hanem a helybeli színpártoló egyesület s különösen annak élén álló képviselőnk dr. Óvári Ferenc erős elhatározásából s ügyes számításából, melyet a kormány 60000 korona segélye mellett helybeli pénztételek: Veszprémi takarékpénztár, veszprémi káptalani pénztár, és Veszprém megyei takarékpénztárnak a kölcsön nyújtásában kifejezést nyert előzékenységgel kapcsolatban, lehetetlen dicséret nélkül említeni.

Az épületet Medgyaszay István műépítész tervei szerint Csomay Kálmán építőmester veszprémi bányakőből, téglából és vasbetonból készíti s el lesz látva a modern színházépítés minden kellékeivel. Óriási terme alkalmas nemcsak színelőadások, hanem nagyobb szabású összejövetelek, gyűlések, bálók tartására, s amit ki kell emelni, tervezője a kényelem és biztonság követelményeivel is számot vetve, külön légfűtő és szellőztető készülékkel is ellátott.

Növeli a színház építőinek érdemeit az a körülmény, hogy mellette a Nemzeti Kaszinónak is egy modern és kényelmes otthont készíttetnek s ezzel lehetővé tették, hogy a Múzeum egyesület a régi kaszinó-épületet megszerezze s céljainak megfelelően átalakítva városunk szívében egy mindnyájunk javára és városunk dicsőségére szolgáló kultúrpalotát létesíthessen.

*Végső munkálatok. Incze Kálmán (1872–1937) gyógyszerész felvétele.
Zimonyi Máté gyűjteményéből*

A gőzfürdő

Borsodi Sándor és társa budapesti vállalkozók egyik fővárosi napilapban közzétett hirdetményben arra vállalkoztak, hogy a vidéki városokban fürdőket építenek a saját költségükön, ha megfelelő kedvezményben részesülnek. Közönségünknek régi óhaja lévén egy modern fürdőház építése, a tanács hozzájárulásával tárgyalást kezdtem a hirdető céggel, minek eredménye gyanánt szerződés létesült a város és vállalkozók közt, melynek lényegesebb pontjai ezek:

Városunk megveszi az óvodaalap tulajdonát képező Petőfi utcai házat nyolcezer koronaért, s átengedi a vállalkozó cégnek 50 esztendőre használatul akként, hogy tartozik azon a bemutatott terv szerinti kivitelben egy fürdőházat építeni, azt 50 éven át használhatja s eme határidő lejártával köteles a városnak jó karban s minden külön díj nélkül átengedni. Az építéshez kap a várostól követ és murvát, az üzemhez pedig, ha a vízvezeték üzeme megengedi, naponként 80 köbméter vizet ingyen.

A közgyűlés eme szerződést 104/907. számú határozatával jóváhagyta, melynek értelmében a 8000 korona vételár a közpénztár által lesz törlesztendő s e célból a törlesztési hányadok a költségvetésbe évenként felveendőek.

Mivel pedig a szerződést a törvényhatóság jóváhagyta, s a cég a kikötött bantpénzt letette, az építés megkezdett, a csinos emeletes épület múlt évben

tető alá került s a fürdő a szerződés értelmében még jelen évben rendeltetésének átadandó lesz; mi ha meg nem történék, a város jogosult az épületet úgy amint áll, birtokába venni s annak további sorsa felett határozni.

Villamos központi telep építése

A négyrendbeli világítási ajánlat felett Kuncz József és Bánó László szakértők véleménye alapján január 11-én történt a döntés. A közgyűlés ez alkalommal a világítási és jogügyi bizottság meghallgatása után, a Siemens-Schuckert cég villamossági részvénytársaság ajánlatát, mely a hajtóerőt Diesel-motorokkal tervezi, fogadta el 78 szóval 5 szó ellenében s egyúttal a Ganz-féle villamossági részvénytársaság utóajánlatát felbontatlan visszautasította. Megbízta dr. Csete Antal városi főügyészt és Friedreich Endre városi mérnököt, hogy a szállítási és üzemberleti szerződéseket, világítási naptár és áramszolgáltatási feltételeket készítsék el.

Az ekként létrejött szerződést és mellékleteit a febr. 4-iki közgyűlés 17-ik p. a. egyhangú határozattal jóváhagyta, s előzetes elbírálás végett a törvényhatóság útján a kereskedelmi miniszter úrhoz fölterjesztette, hol is a költségvetés és a szerződések 13275/907 sz. a. megvizsgáltattak, s a szerződések némi változtatással, melyet a közgyűlés 105/jk. sz. a. elfogadott, küldettek vissza. Így kerültek az összes iratok a törvényhatósághoz, s annak jóváhagyása után végleges elintézés végett a kereskedelmi minisztérium elé.

A május 14-én tartott közgyűlésben már arról volt alkalmam jelentést tenni, hogy kereskedelmi miniszter úr a Siemens-Schuckert céggel kötött szerződésünket, a felterjesztett fellebbezések elutasítása mellett jóváhagyta, s ezzel az elvi akadályok megszűntek, a kivitelhez foghattunk.

A villamos mű kivitelére szükséges kölcsön 500,000 koronában megállapítatván, azt a város a Pesti Hazai Első Takarékpénztártól 50 éves törlesztés mellett 5.35%-ra vette fel a 152/908. sz. egyhangúlag hozott határozat alapján, s a szerződés értelmében és az építő cég hozzájárulásával folyószámlára a veszprémi takarékpénztárnál rendelte elhelyezni. Az első félévi kamat és törlesztési hányad, valamint a költségek a kölcsönből, annak folyósítása alkalmával levonatván, tényleg csak 470,862 k. 24 fillért kaptunk s helyeztünk el.

Megjegyzem, hogy a pénz-piac hirtelen történt drágulása miatt a kölcsön lebonyolítása körül bizonyos akadályok merültek fel, melyeket képviselőnk közbenjárásával sikerült megszüntetni. (Lásd a tanács 357/907. sz. határozatát.)

Június elején felszólítottam a céget, hogy a munkálatokat kezdje meg, s a szerződésben kikötött idő alatt (8 fagymentes hónap) fejezze be. A Siemens-Schuc-

kert cég erre a nappali áramszolgáltatás kérdését vetette fel, s mivel nem sikerült megfelelő fogyasztást biztosítani számára, javaslatba hozta a vízvezetéki szivattyúknak villamos hajtóerőre való átalakítását, hogy a szerződésben kikötött minimális áramfogyasztást megnyerhesse.

A közgyűlés azonban 157-ik sz. határozata szerint, tekintettel az átalakításra előírányzott 18000 kor. költségre is, abba csak az országos vízépítési igazgatóság közegészségi osztályának előzetes véleménye alapján, továbbá a költségvetés felülbírálata után, s csakis ha a város közönségére új terhek nem rovatnak, volt hajlandó belemenni, s csakis a nappali áram biztosítása végett.

Időközben megszavazta a cég kérelmére s a kereskedelmi minisztérium szakértőjének ajánlatára a transformatoroknak az eredeti tervtől eltérőleg földszinten való elhelyezését, a hálózatnak 4 vezetékrendszer alapján való kiképzését, s a 3-ik Wattméter felszerelését, kimondván egyúttal, hogy ezen pótmunkák egységárai, amennyiben a költségvetésben nem foglaltatnak, a szállítási szerződés 6-ik §-a alapján fognak megállapíttatni.

Egyúttal megválasztotta a végrehajtó bizottságot, melynek tagjaiul polgármester elnökle alatt Pozsgai Miklós és Weisz M. Ignác biz. tag. városi képviselőket kérte fel, s kimondta, hogy a városi mérnököt közreműködéséért külön tiszteletdíjban fogja részesíteni.

Végül a végrehajtó bizottságot feljogosította, hogy magát kiegészíthesse.

Július 25-én a vízvezetéki szivattyú átalakítása tárgyában beérkezett véleményeket tárgyaltuk abból a szempontból, vajon megfelelnek-e azok a 157 sz. határozatban felállított követelményeknek? Minthogy a közgyűlés erre nézve teljesen megnyugtató bizonyosságot a felmerült javaslatokból s Zarka Elemér kir. mérnökkel folytatott tanácskozásból nem szerezhett, dr. Csete Antal városi főügyész indítványát fogadta el, s a vízvezeték jelen állapotában fenntartani rendelte, s az ügy megoldását a világitási bizottság feladatává tette, s újból sürgette a vállalkozót az építés megkezdése iránt.

Erre a cég képviselője az építés megkezdése ellen azt hozta fel, hogy a vízvezetéki gépház telkén kijelölt hely a villamos telep elhelyezésére nem alkalmas, illetőleg kérte a vízvezetéki kazánház lerombolását, hogy annak helyén építhesen. Ekkor merült fel az eszme, hogy ha már a vízvezeték és világitás üzeme össze nem kapcsolható, s ekként a személyzetben megtakarítást elérni nem lehet, építsük meg a villamos telepet más fejlődésre is alkalmas városi területen, mégpedig a vasút közelében.

Az eredeti tervtől való ezen eltérés, a világitási bizottságban, hosszas viták és alapos megfontolás után végre egyezség útján rendeztetett, melyet a közgyűlés 223/907-ik pont alatt név szerinti szavazás mellett, egyhangúlag elfogadott s ezzel a város és vállalkozó közt fennforgó és sok huzavonára okot szolgáltató

ellentéteknek is véget vetett. E szerint a város hűtőtorony építését megengedte azzal a kikötéssel, hogy annak költségei 5000 korona költséget meg nem haladhatnak, a napi vízfogyasztás pedig 10 köbméternél több nem lehet. A hűtőkészülék esetleg több költségeinek mi módon való fedezésére a tanács tegyen javaslatot. Ugyanekkor a közgyűlés dr. Csete Antal városi főügyésznek a pótegyezés megkötése körül kifejtett fáradozásáért köszönetet szavazott.

A Siemens-Schuckert cég, közben a telep építését a bizottság által kijelelt helyen, a vízvezetéki szolgálati medence alatt, az előző évben szerzett Brenner-féle telken megkezdette, de a tervek bemutatása nélkül; melyeknek pótlására, valamint a költségvetés benyújtására., a végrehajtó bizottság azonnal utasította. Ez megtörténvén, a szállítási szerződés 6-ik §-a alapján került elbírálás alá.

Az építkezésnél a városi tanács mint iparhatóság, 447/907. sz. telepengedélyező határozatában foglaltak s a ker. iparfelügyelő javaslata alapján kimondott elvek, a változott viszonyok szerint nyerne alkalmazást.

Megjegyzem hogy a közvilágításra használt acetylengáz-szolgáltatás körül felmerült gyakori nehézségek szaporították az okokat, hogy végleges világításunk mielőbb való kiépítését sürgezzük, mit a végrehajtó bizottság lelkiismeretesen teljesít, s a vállalkozó által bejelentett elemi akadályokat szigorúan ellenőrizte.

A szállítási és üzembérleti szerződések már ismertetve lévén, alább közlöm az áramszolgáltatási feltételeket a közönség tájékoztatása végett.

Veszprémi villamtelep áramszolgáltatási feltételei

1. §. A vállalkozó áramot szolgáltat a város egész területén, és pedig a vezetékhalózat mentén minden jelentkezőnek, az áramfejlesztő-telep mindenkori teljesítőképességétől megszabott mértékben. Ha a fogyasztási hely a városi vezeték hálózattól 100 méternél távolabb esik, a fogyasztó a bekapcsolást csak úgy követelheti, ha 3 éven át minden 100 méter új vezetékre 84 kor. áramfogyasztási díj fizetését biztosítja.

2. §. Ha a jelentkező az árammal ellátott helynek nem tulajdonosa, ez esetben a bejelentés a tulajdonos beleegyező nyilatkozatával is ellátandó. Az áramszolgáltatás megvonható, ha az áram fejében esedékes részleteket a fogyasztó pontosan be nem fizeti és ha a fogyasztó az árammérőt és vezetéket szándékosan megrongálja. Ezen esetben a vállalkozó önállóan saját hatáskörében intézkedik, köteles azonban ilyen esetekben tett intézkedéseit a felügyelő-bizottságnak utólagosan bejelenteni. Ezen felügyelő-bizottságot a város közgyűlése választja. Ha a fél a világítás elvonása által magát jogaiban sértve érezné, jogában áll a tanácsnál panaszt emelni, orvoslást kérni s a tanács a beadott panasz tárgyában az

üzem vezetésével megbízott személy vagy cég meghallgatása után végérvényesen minden fellebbezés kizárásával határoz.

3. §. A telep forgóáramot 120 volt üzemfeszültséggel szolgáltat.

4. §. A bejelentési ív aláírása kötelezi a fogyasztót a villamos áramnak bevezetésére, s a szükséglethez mérten leendő használatára. A magánosok által fogyasztott villamos áram fizetése a fogyasztók és vállalkozók közt esetről esetre történő szabad megállapodás hiányában a fogyasztott áramnak árammérő, illetve áramórák segítségével mért mennyiségének alapján, a megállapított egységárrakkal fog megtörténni.

Az árammérő használatáért a fogyasztót semmi néven nevezendő díj fizetése nem terheli. Ha a fogyasztó a vállalattal a villamos fogyasztásra nézve évi átalányösszegben egyezik ki, ez esetben tartozik a vállalat által szállított és felszerelt lámpákat használni, de viszont nem köteles árammérőt felállítani. Ily egyezés annak időtartama magánalku tárgya.

Ellenkező írásbeli megállapodás hiányában jogosítva van a fogyasztó a villamos erő használatát bármikor is, egy havi előzetes felmondás útján beszüntetni.

5. §. Ha az áramszolgáltatás megszakadt, vagy megzavartatik, amennyiben vállalkozó alkalmazottait köteles gondosság elmulasztása nem terheli, a villamos művel szemben a fogyasztó kártérítésre igényt nem támaszthat, de a vállalkozó köteles az áramszolgáltatásban esetleg fellépő zavart legsürgősebben és késedelem nélkül megszüntetni.

6. §. A belső berendezések költségeit a fogyasztók viselik, a kapcsolási vezetékét pedig az utcai hálózat elágazási pontjától számított 25 méter maximális távolságig a fogyasztók díjtalanul kapják. Az elektromos mű a berendezések számára szükséges áramórákat és főbiztosítókat díjmentesen szolgáltatja. Ezeket a villamos mű szerelteti fel, s a szerelési költségek, valamint a szerelési anyag költségeinek megtérítése fejében a fél az áramszolgáltatás megkezdése előtt az áramóráért egyszer s mindenkorra 5 koronát, a főbiztosítóért 10 koronát tartozik fizetni, az elektromos mű pénztárába.

7. §. Míg az áramszámlálóknak állami hitelesítése életbe nem lép, valamely számláló adatainak helyességére vonatkozó vitás kérdés eldöntésére a vállalkozónak egyedül mérvadó ellenőrző készülékével való összehasonlítás szolgál és le- vagy felfelé 5% átlagos eltérés megengedhetőnek vétetik, a mérő maximális terhelése és ennek $\frac{1}{20}$ -ada között. Ha a számláló le vagy felfelé 5%-nál nagyobb eltérést mutat, vagy ha a mérő tárcsája terhelés nélkül is állandóan egy irányban forog, díjtalanul kijavítandó.

Ezen esetben, valamint ha a számláló bármily okból megállott, az áramfogyasztás nagysága úgy határozatik meg, hogy az előző és következő hónap fogyasztásának középáránya vétetik.

Ha a számláló megvizsgálása a fogyasztó fél kívánságára történik és ha az átlagos eltérés le vagy felfelé 5%-on alul marad, a vizsgálat költségeit a fogyasztó viseli. A vizsgálati díj 4 korona. A felülvizsgálatnál a fél kívánságára és költségére idegen szakértő mérnök is alkalmazható.

8. §. A 6. és 7. §§-okban megírt csatlakozó vezeték áramszámlálói és fő-ólombiztosítói javítását a telep saját költségén végzi, kivéve ha az mások hibájából vált szükségessé. A felsoroltak a város tulajdonát képezik

9. §. A vállalkozó a szerződés mellékletét képező világítási és üzemnaplár szerint szolgáltat áramot, de jogában van javítás vagy más munkálat végzése céljából a nappali órákban az egész hálózatot, vagy annak egyes részeit kikapcsolni, az ilyen megszakítások lehetőleg egy nappal előbb a helyi lapok útján vagy más módon a fogyasztók tudomására hozandók.

10. §. Ha valamely fogyasztó úgy használná az áramot, hogy ez által az áramszolgáltatásban zavarokat idézne elő és e körülmény a felügyelő bizottság által megállapíttatik, a zavaró fogyasztás betiltható, esetleg az egész berendezés a hálózathoz kikapcsolható.

11. §. A fogyasztott áram havonként utólagosan fizetendő. Az áramfogyasztási összegek számlázását a villamos mű könyvvezetője, az áramfogyasztás leolvasását és a díjak beszedését a mű leolvasója teljesíti.

A magánfeleknek fizetés végett bemutatott áramfogyasztási számlák bemutatáskor azonnal kiegyenlítendőek. Vállalkozó az egyes fogyasztóknak 20 koronánál nagyobb összeget hitelezni nem köteles. Ha valamely fogyasztó az említett fizetési feltételeknek meg nem felelne, a villamos mű üzemvezetője feljogosíttatik arra, hogy az áramszolgáltatást azonnal beszüntesse.

Veszprém rend. tan. város villamos művének árszabása

Veszprém városi villamos mű a villamos áramot a következő árakért szolgáltatja.

1. § A villamos áramnak az ára világítási célra hektówattóránként 6 fillér. Ha egy-egy fogyasztó a nála berendezett villamos lámpákat egy évben átlag 400 órán felül használja, a 400 órán túl 800 óráig első résznek az ára hektówattóránként 4, azaz négy fillér, a 800 és 1000 óra közötti fogyasztás ára 3 fillér, azaz három fillér, az 1000 órán felüli fogyasztás ára 2 fillér, azaz kettő fillér hektówattóránként.

2. §. A villamos áram ára motorok hajtására, vagy más ipari célokra, tekintet nélkül a nap szakára, melyben az áram használtatik, hektówattónként és órán-

ként 3, azaz három fillér, az évi 1000 órán túl fogyasztott áram hektówattóránként 1 és ½ fillérbe számítandó.

3. § Az évi használati órák száma úgy állapíttatik meg, hogy az egész berendezésnek az áramszámlálón leolvasott egy évi tényleges hektówatt óra fogyasztása elosztandó azzal a számmal, mely úgy keletkezett, hogy az egész berendezésben foglalt valamennyi áramfogyasztó készüléknek (lámpák, fűtőtestek, ventilátorok) eleve ismert, a telep részéről megadandó hektówattban kifejezett szám szükségleteit összeadjuk. Egy lóerőnek vétetik a motor által felvett 900 watt.

4. §. A vállalkozó a bérlet tartamára nagyobb fogyasztóknak villamos áramot az előző szakaszban megállapított egységártól eltérő kedvezményes árban is szolgáltathat. Ezen esetben az engedményt, a fizetés feltételeit, a fogyasztás mennyiségét és egyéb feltételeket minden egyes esetben a vállalkozó, a fogyasztóval közösen állapítja meg.

5. §. Az üzemkivitellel megbízott cégnek jogában áll a világítási, motorikus, vagy egyéb ipari áramfogyasztásra, a bérleti szerződés tartamára átalány egyezséget kötni a fogyasztókkal.

A veszprémi villamostelep hálózatához csatolandó berendezések szabályzata

A közbiztonság szempontjából a fogyasztó közönség érdekeinek megóvására és a telep üzembiztonságának érdekében Veszprém városa a következő szabályzatot lépteti életbe.

1. §. Az utcai (vezeték) hálózattól az utcai berendezések ólombiztosítójáig illetve a főáramóráig szolgáló csatlakozó vezeték elkészítését, esetleg javítását, vagy megváltoztatását a városi villamos mű kizárólag magának tartja fenn.

2. §. A fő ólombiztosítókat és áramórákat csakis a városi villamostelep szállíthatja és állíthatja fel, az áramszolgáltatási feltételekben megállapított feltételek mellett,

A fő ólombiztosítók és számlálók felállítási helyét a vállalkozó választja meg, illetőleg hagyja jóvá, úgy, hogy az áramszolgáltatást mindaddig megtagadhatja, míg megfelelő száraz és hozzáférhető hely rendelkezésre nem bocsátatik.

Az áramóra az utcai vezetékhez lehetőleg közel és csakis szilárd, rázkódástól ment falra, vagy talpazatra szerelhető.

3. §. Az áramóra után következő házi berendezést bármely olyan kisiparos készítheti, kinek erre helybeli iparhatósági engedélye van és szakképesítését kellő módon igazolja.

Minden fogyasztó berendezésének a „Magyar Mérnök és Építész-Egylet”-nek az erősáramú elektromos berendezésekre vonatkozó szabályzata szerint kell készülnie.

4. §. Más iparosok vagy cégek által létesített berendezések a hálózathoz való bekapcsolás előtt, a villamos mű és a város szakértői által, a vállalkozó avagy megbízottjai jelenlétében felülvizsgálatnak.

A vizsgálat általában az egész berendezés beható meg szemléléséből, a szigetelési ellenállás és a feszültségvesztés méréséből áll. A szigetelés minimumaként követeltetni fog, hogy a normális üzemi feszültség mellett egyik vezetékből a másikba, vagy a vezetékből a földbe minden vezeték-kiágazásból több mint 0.001 ampére áram ne mehessen.

A berendezés teljes megterhelése mellett 3%-nál nagyobb feszültségeseések nem engedhetők meg.

A berendezés üzemképességének meghatározására a villamos mű az összes lámpák és készülékek egy fél óráig való bekapcsolását követelheti. A vállalkozó a felülvizsgálatnál a villamos mű alkalmazottjának minden felvilágosítást megadni köteles.

5. §. Ha a berendezés rendben találtatott, akkor a vállalkozó a berendezést a városi hálózathoz kapcsolja és a rendes üzemnek átadja. Valamely meglévő berendezés kibővítésénél vagy átalakításánál ugyanazon eljárás követendő, mint az új berendezéseknél.

6. §. Vállalkozóknak joga van bármely bekapcsolt berendezést időnként ellenőrizni s e célból alkalmazottjának a házi berendezés minden részéhez 24 órás előleges bejelentés után, hétköznapokon délelőtt tíz órától délután hat óráig szabad hozzáférhetőség megengedendő.

Ha a fogyasztó a hozzájárulást meg nem engedné, vagy berendezésén az üzem biztonságát veszélyeztető változtatásokat eszközölne, vagy a talált hibákat jóvá nem tétetné, a berendezés a hálózathoz kikapcsolható és az áramszolgáltatás újra megkezdése előtt utó-felülvizsgálatnak van helye.

7. §. Az ezen szabályzat kibocsátása előtt készített villamos berendezések a 4-ik §-ban említett módon felülvizsgálandók.

Ideiglenes jellegű berendezéseknél pl. építkezések világítása, díszvilágításoknál, stb. ezen szabályzat egyes pontjaitól eltérések engedhetők meg.

8. §. Valamely berendezés ellenőrzése, felülvizsgálata, és bekapcsolása által a villamtelep semmi felelősséget nem vesz magára, azonban berendező vállalkozó a megrendelőnek a felülvizsgálattól számított egy évig, a berendezés jószágért felelős.

A vállalkozó a 4. §-ban előírt felülvizsgálatot minden házi-berendezésnél, mely a telep üzembe helyezési napjáig a városi hálózathoz csatoltatik, és annak

elkészülte bejelentetik, díjmentesen köteles teljesíteni. A telep üzembe helyezési napjától azonban a felülvizsgálatokért a villamosmű pénztárába a következő felülvizsgálati díjak fizetendők:

- 1–5 lámpával bíró berendezéseknél 2. korona.
- 6– 20 lámpával bíró berendezéseknél 5 korona.
- 21–50 lámpával bíró berendezéseknél 10 korona
- 51–100 lámpával bíró berendezéseknél 15 korona
- 100 lámpán felüli berendezéseknél 20 korona

Tisztán motor berendezéseknél a következő felülvizsgálati díjak fizetendők :

Egy motorral bíró berendezésnél 5 korona, minden további motorért 2 koronával több, de a felülvizsgálati díjak egy-egy fogyasztónál 20 koronát meg nem haladhatják.

Városrendezés

Szabályozási tervünk elkészítésére kiírt pályázat, részint a szükséges előmunkálatok hiánya, részint a kitűzött díjazás szerény volta miatt meddő maradt. A piacrendezés, a színház és kultúrház építési tervek pedig időközben annyira megérték, hogy ezeket attól függővé tenni, többé a közérdek meg nem engedte.

Az április. 8-án tartott közgyűlés tehát dr. Óvári Ferenc városi képviselő indítványára a polgármester s főügyész bevonásával 5 tagból álló küldöttséget bízott meg a legsürgősebb rendezés előkészítésére, mely bizottság, beható megfontolás s a megindított sikeres gyűjtés eredményeképp következő javaslatot dolgozta ki:

Tisztelt közgyűlés!

Folyó évi 62. kgy. sz. határozatával méltóztatott alulírottakat megbízni, hogy a város részleges rendezésének programját megoldásra juttatandó, a szükséges előmunkálatokat tegyük meg, s a terv megvalósítására részletes javaslatot készítsünk.

I. Kimutatás a rendezőség céljára szükséges ingatlanokról :

1. Dr. Kovács Gyula, a veszprémi 13. sz. tjkvben 2–3. sorsz. a. felvett házbirtoka egészben,
2. Zollner Dezső és neje veszprémi 545. sz. tjkvben 2. sorsz. a. felvett kertből 40. négyszögöl.
3. Dr. Réti Ede veszprémi 1722. sz. tjkvben 1–2. sorsz. a. felvett ingatlanból 20 négyszögöl.
4. Gaál Lajos és Gaál Ilonka a veszprémi 548. sz. tjkvben 1. sor, 691. h. sz. 98. népsorsz. ingatlan részlete 54 négyszögöl.

5. Bauer Károly és neje veszprémi 2865. sz. tjkvben 1. sor, 31. népsorsz. ház udvarral 63 négysz.-öl.
6. Dr. Rósenberg Jenő és neje Back Szidónia veszprémi 1858. sz. tjkvben 1. sor, 842. hsz. sz. ház 45. sz. a. 70 négyszögöl és a 487. sz. tjkvben 2. sorsz, a Zalai-ház.
7. Véghely Zoltán örökösei háza veszprémi 656. sz. tjkvben 1 sor, 844. hsz. sz. a 87 négyszögöl.
8. Dr. Pillitz Benő veszprémi. 655. sz. tjkvben 1. sor, 44. népsorsz. ház 48 négyszögöl.
9. Nagy Gyuláné sz. Eisenbarth Anna veszprémi 2943. sz. tjkvben 1 sor, 42. népsorsz. ház.
10. Vizner János és Végh Anna veszprémi 657. sz. tjkvben 1 sor, 41. népsorsz. ház 48 négysz.-öl.
11. Kámes Antal veszprémi 3250. sz. tjkvben 1 sor, 479. hsz. sz. a. felvett 628. sz, ház udvarral a Pázmándi utca. 96 négyszögöl,
12. Özv. Csendes Józsefné veszprémi 505. sz. tjkvben 1. sor, 622. hsz. sz. alatt felvett 601. népsorsz. ház 63 négyszögöl.
13. Finta Istvánné háza a veszprémi 2705, sz. tjkvben 1 sor, 598. hsz. sz. a.
14. Holles Ferenc és leánya veszprémi 2798. sz. tjkvben 1. és 2. sorsz. a. ház és faraktár.
15. Szücs Béla és neje Katona Gizella veszprémi 3150, sz. tjkvben 1. sor, 478. sz. ház 630. sz. a. Pázmándi utcában és 2. sor 621. hrsz. a. kert a Kádár utcában 895 négyszögöl ingatlanokból és pedig a házból 8 négyszögöl, a kertből 140 négyszögöl.
16. Bakos József veszprémi 531. sz. tikvben 1. sor, 584. népsorsz. ház egészben 43 négyszögöl.
17. Ujhelyi Sándor veszprémi 679. sz. tjkvben 1. sor, 940. népsorsz. házból 4 négyszögöl.
18. Birnbaum Jánosné és gyermekei, veszprémi 2265. sz, tjkvben 5. sor, 950. népsorsz. ház részlete.

Jelentjük továbbá, hogy a bizottság két tagja a város tehetősebb s önzetlen gondolkodású polgárait s azokat, akik a tervezet kivitele által közelebről vannak érdekelve, szíves hozzájárulás végett a közgyűlés megbízása értelmében személyesen felkereste s a főtisztelendő káptalanhoz, valamint a helybeli pénzintézetekhez kérvénnyel fordult, mely működésnek eredménye eddig 58870 korona.

Szembe, állítva a fennírt eredményt	58870 k.
A kisajátítás céljaira szükséges	200000 k.
Mutatkozik hiány	141130 k.

Ennek fedezetére igénybe vevők volnának:

1. A kisajátítási alap. 2. Conversiós kölcsön maradványa. 3. Balatoni vasútra megszavazott 60.000 korona időközi kamata, 4. Kisajátítási célokra szolgáló 1500 kor. költségvetési tételnek megfelelő tőke. 5. Lebontandó házak anyagáért. 6. Eladandó házhelyekért. 7. Kisajátítási alapból vásárolt ingatlanok árának visszatérítéséért. 8. Holles-ház eladásából várható vételár. Összeg 81.203 k. Még mindig fedezetlen 59.927 k. részbeni fedezetére ideiglenesen igénybe lehet venni a vasúti pótilletékből befolyt s összegyűjtött 82.000 k. mely esetben a valódi hiány 27.927 koronára olvadna. Ebből is az óvoda részére vásárolandó ház vételára leszámítandó 4.000 k. A valódi hiány 23.927 k. Ezek előrebocsátása után a bizottság következő javaslatot terjeszti a közgyűlés elé:

A „Sétatér” még a Színház nélkül. A Kováts-féle ház még összeköti a Korona és a Városháza épületeit. Forrás: LDM MA.7599

Javaslat

Mondja ki a város képviselő-testülete, hogy az. I. kimutatásban felsorolt ingatlanokat, illetve telekrészleteket közforgalmi és közbiztonsági érdekekből szükséges új utcák, terek létesítése, illetőleg szabályozása céljából megszerezni kívánja s ezen, valamint az alább részletezett célból 30 nap közbevetésével rendkívüli képviselő-testületi közgyűlést tart.

Ezen rendkívüli közgyűlés pedig az 1886. XXII. t.-c. 110. §-a alapján és annak értelmében határozza el, hogy:

1. Szabályszerű törvényhatósági jóváhagyás kérése mellett s annak elnyerésétől feltételezetten a veszprémi 2700 sz. tjkvben 1 sorsz. a. felvett városi tulajdont képező bazárépületét s a mellette fekvő, a veszprémi 653 sz, tjkvben 1 sz. a. felvett Wurda-féle házat 1908. évi november elseje után lebontatja, e célból az utóbb írt ház bérlőjének a lakást már most akkorra felmondja, városi számvevőt utasítja, hogy ezen ingatlanok jövedelmét és terheit az 1909. évi költségvetés készítésénél mellőzze.

2. A kimutatás 2. 3. 5. 6. 7. 13. 14. 15. 18. tételei alatt felsorolt ingatlanok megszerzése tárgyában tett ajánlatokat elfogadja, illetőleg a készítendő szerződéseket jóváhagyja.

3. A többi, a kimutatásban felsorolt ingatlanokra nézve kimondja, hogy azokat utca, illetve térnyitások céljaira kisajátítja s a városi főügyészt megbízza, hogy a 2. pont alatti szerződéseket készítse el s a többiekre az 1881. évi XLI. t.-c. 1. és 2. §-a értelmében a kisajátítási jog feljegyzése iránt a kellő lépéseket azonnal tegye meg s annak megtörténtéről záros határidő alatt jelentést tegyen.

4. Határozza el továbbá a rendkívüli közgyűlés, hogy a fedezeti kimutatás 1. 2. 3. tétele alatt felsorolt összegeket, valamint a magánosok által felajánlott összegeket ugyanazon célra fordítja, illetőleg elfogadja. A magánosok adományaiból még be nem folyt összegek s a kimutatás 4. és 7. tételei alatt felsorolt fedezetnek megfelelő tőkét valamely pénzintézetből alkalmas időben kölcsön veszi, e célból a polgármestert és városi főügyészt a pénzpiac helyzetének figyelemmel kísérése s kellő időben teendő javaslatra utasítja.

5. Határozza el a közgyűlés, hogy a vasúti pótilleték címén kezelt 32.000 korona tőkét a kisajátítás céljaira ideiglenesen kölcsön veszi s ezen összeget a Balatoni vasút megépítése után ezen vonalon szedhető pótilletékekből megtéríti.

6. Az 1. sz. kimutatás 13. tétele alatt felvett ingatlan az Óvoda alap részére az óvoda teleknek kiegészítésre lévén megszerzendő, annak 4000 kor. vételárát az óvoda alapból megszavazza.

7. Végül mindazoknak a városi polgároknak és testületeknek, nevezetesen (lásd II. kimutatás) kik e nagy korszakalkotó városi műnek létesítését nagylelkű hozzájárulásuk által nagyobb, vagy kisebb mérvben előmozdítani kegyesek voltak, a város jegyzőkönyvében is kifejezendő háláját az utókor számára megörökíti; az eljáró bizottságot felkéri, hogy gyűjtését tovább folytassa.

Indokolás

Ősi városunk építkezésében lépten-nyomon a forgalom lebonyolítását akadályozó kiszőkelléseket, ferde vonalakat mutat, melyek nemcsak a szemet sértik, de a hullámos terep miatt is határozott hátrányára vannak a közbiztonságnak.

E hiányon csak fokozatosan s csak részben lehet segíteni, de kár elmulasztani minden alkalmat, mely az utcák rendezésére alkalmas gyanánt kínálkozik. Égető hátrányunk különösen, hogy nincs alkalmas piacterünk, mely központi fekvésénél fogva a közlekedés érdekeit kielégítően szolgálja.

Azt is súlyosan érezzük, hogy egyes városrészek közt nincs meg a közvetlen összeköttetés, vagy nem olyan az, minőt egy város közlekedési biztonsága megkíván.

Míndezeken kívül a nemrég keletkezett vagy épülőben levő nagyobb szabású épületek érvényesülése, azok megközelítésének lehetővé tétele megkövetelné némely telek sürgős rendezését s új utcáknak részben már korábban el is határozott megnyitását, illetve szabályozását,

Ezeket az indokokat kívánjuk emlékezetbe idézni, midőn a 62–3507–1907. sz. a. kelt határozatra hivatkozunk, melyben tudvalevőleg dr. Óvári Ferenc tagtársunk indítványát helyeselve, bennünket a fentírt irányú feladatok előmunkálatainak elkészítésével megbízni méltóztatott.

Sorba véve a megszerzendő területeket, a kimutatás 1. tétele alatt felvett Kovács Gyula-féle háznál fennforgó indokok már a postaház építése alkalmával elismertettek, mikor a közgyűlés kimondotta s a postakincstárral kötött szerződés kapcsán elhatározta, hogy a városház és a Korona vendéglő között utcát nyit, hogy ezzel saját telkének értékét növelje s középületi jellegét kidomborítsa, hogy a városház udvara átjáró lenni megszűnjék anélkül, hogy a posta irányában a közlekedés bármily hátrányt szenvedne.

Azóta eléggé meggyőződhattünk a forgalom nagyságáról s követelményeiről, különösen arról, hogy a városház kapuját éjjel-nappal nyitva kell tartani, mi a biztonság érdekeivel nehezen egyeztethető össze. A fentebb említett telek megszerzése a már elvben kimondott utcanyitás sürgős és szükséges volta sokkal kézzelfoghatóbb azóta, hogy a színház építése megkezdett. E nagyszabású díszes középület nemsokára elkészül, még pedig a város számba vehető megterhelése nélkül. Kell tehát s tán illő is, hogy azt mielőbb hozzáférhetőbbé tegyük, egyúttal a városházát zavartalan rendeltetésének végleg átadjuk.

Mivel pedig ezen tervek útjában álló ház tulajdonosával folytatott beható tárgyalások az idemellékelt iratok szerint eredményre nem vezettek, nem marad más hátra, mint a bizottságilag megállapított becsérték alapján a kisajátítás törvényben biztosított eszközeit venni igénybe.

2. A színház főbejáratával szemben egy megfelelő szabadtér kiképzése s ennek a Virág Benedek utcán keresztül megnyitása dr. Réti Ede és neje, valamint Zollner Dezső és neje háztulajdonosok elismerésre méltó előzékenysége folytán Gaál testvérek 97. sz. házának megszerzésével megvalósítható lenne.

Hogy mily előny fűződik ezen utcák megnyitásához, azt mindenki beláthatja, ha figyelembe veszi, hogy ezen új utcán át a városház, a posta, színház, megyeház, pénzügyigazgatóság, honvédlaktanya és püspökkert a szűk és télen át szinte járhatatlan Horgos utca elkerülhetésével az egész Hosszu utca Csapószér, Temetőhegy gyalogforgalma részére nyitva áll s tetemesen rövidebbé és könnyebbé válik.

3. A piac kibővítése már annyira elismert, a köztudatba átment, oly parancsoló szükség, hogy azt, mint különben is elhatározott dolgot itt indokolni szinte felesleges. Közérdek követeli, hogy az ide vonatkozó határozatok, mint a város erkölcsi kötelezettségei késedelem nélkül végrehajtsanak.

A bazárépület lebontására ugyanis már vannak határozataink s a Wurda-féle ház megvétele csakis a piac kibővítése céljából lett megszavazva. Nem állja tehát mi sem útját annak, hogy ezen különben is rozszant épületek, akkor, midőn a bérleti szerződések azt lehetővé teszik, eltávolíttassanak s az életveszélyes forgalom lebonyolítására tér nyitassék. A szűnő haszon, mely ezen épületek lebontása folytán előáll, a piac bővítésével kapcsolatos helypénz szaporulatban ellenértékét megtalálja.

Fele úton állanánk meg azonban, ha a Kaszinó utcában épült többi, az 5. 6. 7. 8. 9. és 10. tételszám alatt kimutatott dr. Rósenberg, Véghely, dr. Pillitz Benő, Nagy Gyuláné és Vizner-féle kisebb épületek megszerzését ezúttal szem elő tévesztenénk, mert a város fejlődésének természetes következményeképp ezen házak is csakhamar átépítésre kerülnének, mikor is a forgalom további növekedése azok megszerzését akkor már sokkal nagyobb áldozatok dacára sem engedné mellőzni. De tényleg már a fentebb említett két épület lebontásával sem érjük el ma sem azt a célt, mit szemünk elé tűztünk s melynek megvalósítását, hogy a város közönsége mennyire szükségesnek és hasznosnak tartja, azt leginkább és legfényesebben igazolják azok a nagyszabású áldozatok, melyeket a város polgársága önként, eddig még sohasem tapasztalt mérvű önzéstelenséggel megajánlott.

Maga a nagymérvű áldozat, mely tagadhatatlanul elsősorban a piac kibővítését követeli, mint a polgárság egészséges tömörülésének s a közérdek iránt tanúsított elismerésre méltó érdeklődésnek tanújele, megköveteli s meg is követelheti, hogy a város egész polgársága részéről kellő elismerésben részesüljön a kitűzött közcél haladéktalanul megvalósítása által.

A 2. és 3. tétel alatt felsorolt Zollner- és Réti-féle ingatlanok megszerzése költséget nem igényel, a vonatkozó szerződés jóváhagyása tehát külön indokolásra nem szorul.

A 6. tétel alatti szerződés jóváhagyását azért javasoljuk, mert a Zalai-féle ház a jelenlegi viszonyok között olcsóbban meg nem szerezhető s mert dr. Rosen-

berg Jenő jogos kívánata, hogy t. i. mostani háza közelében a helyett egy másikat, az övéhez hasonlókat kapjon cserébe, másként meg nem valósítható.

Az 5. 7. 9. 14. 15. 18. tételszámok alatti telkeknek (Bauer-, Véghely-, Nagy Gyuláné-, Holles-, Szücs-, Birnbaum-féle ingatlanok) a kitett vételár mellett való megszerzését azért ajánljuk, mert békés úton jutányosabb árat nem remélhetünk. A város közönségének pedig bizonyára nem célja saját polgáraival, míg csak lehet és elkerülhető, perbe bocsátkozni.

A 8. tétel alatti Pillitz-féle ingatlannál a kisajátítási jog feljegyzése egyelőre biztosíthatná tulajdonosváltás esetén a célt, melyet kitűzünk. A 9. 10. 11. 12. 16. 17. 18. tétel alattiaknál pedig (Vizner-, Kámes-, Csendes-, Bakos-, Ujhely-féle telkek) a megszerzésre egyéb út nem állván rendelkezésre, szintén a kisajátítás terére kell lépünk.

A kimutatás 11. és 12. tétele alatt felvett ingatlanok megszerzése összefügg a 14. tételszám alatt Holles-ház és teleknek megvételével, Utóbbi azért szükséges, hogy a városház alsó udvarán levő gazdasági épületek, istállók, jégverem, faraktár, jégtermelő megfelelő elhelyezést nyerjenek.

A színház homlokzata előtt fekvő terület rendezése a Virág Benedek utca felől megnyitása s a városkertből fennmaradó résznek értékesíthetése megköveteli gazdasági épületeink kihelyezését s e célra a Holles-féle telep látszik igen alkalmasnak, minthogy a vele együtt megvásárlandó ház tovább is adható. Az itt keletkező új major egyenes összeköttetésben lenne hozható a városházzal egy a Csendes-, Szücs-, Kámes-féle házak, illetve kerten nyitandó új utcával, mely a jeruzsálemhegyi új telepet a várossal könnyű és közeli úton kapcsolná össze, s ezen városrész tűzbiztonságának is kitűnő szolgálatot tenne. A Kámes- és Csendesné-féle házakra kisajátítási jog feljegyzése a tulajdonosok magatartása folytán szükségesnek bizonyul.

A 16. tétel alatt felvett Bakos-féle ház megszerzése s a Jeruzsálem utcán a kocsiforgalom lehetővé tétele végett már elhatározott dolog lévén, egyéb mód hiányában itt is a kisajátításhoz kell folyamodni.

Végül a 17. és 18. tsz. alatti részleges telekrendezéseket a város térképére vetett egyetlen tekintet érthetőnek, a helyszínén szerzett tapasztalatok pedig mellőzhetetlennek bizonyítják.

A Hosszu utca és az Eszterházy út kocs- és gyalogútjai helyenkint ugyanis olyan szűkek, hogy valóságos forgalmi akadályt képeznek, veszedelmesek járókelőkre, akadályai a világításnak s állandó burkolat alkalmazásának.

Ami pedig a Finta-ház megszerzését illeti, azért szükséges, hogy az építendő új óvoda telke az Iskola utcából is megközelíthető s ezen valóban szép telek és a rajta építendő városi óvoda, esetleg más középület is megfelelően díszítendő környékével annak a városrésznek legszebb ékessége lehessen.

Áttérve most már a tervezett szabályozással járó pénzbeli áldozatra, kétségtelen, hogy abban a közérdek is túlnyomó szerepet játszik s így kétségtelen, hogy a város közönsége azt egészen egyesekre nem háríthatja, sem most, sem a jövőben. Sőt kérdés, hogy a mostanihoz hasonló egészséges közszellem a jövőben is áll e majd rendelkezésre, ha annak fényes nyilvánulását most igénybe nem vesszük?

De mint fentebb kimutattuk, a fedezet kérdése a közönségre új terheket nem ró, mert:

a fedezeti kimutatás 1. és 7. tétel számai alatt felvett összegek kisajátítási célokra gyűjtettek, tehát ezúttal csak rendeltetésükre lennének fodorítva. A 2. és 3. tétel alatti tőkék lekötve nincsenek, azok felett a közgyűlés a törvényes formák betartása mellett szabadon rendelkezik.

A 4. tétel alatti költségvetési tétel, ha állandósítjuk is, a polgárságra új terhet nem ró. Az 5. 6. és 8. tétel alattiak végül a tervezett vállalkozás gyümölcssei gyanánt jelentkeznek, a terv megvalósítására tehát észszerűen felhasználhatók.

Ami a vasúti póttilleték fejében befolyt jövedelemből gyűjtött összeg igénybevételel illeti, annak rendeltetése még csak évtizedek múlva támad fel, ha a Veszprém–jutasi szárnyvonal után a póttilleték-szedési jogosítványunk megszűnik, addig pedig igénybe vehető lenne, mert a balatoni vasút forgalma után remélhető póttilletékből visszatéríthető, miután az utóbbi vonalra megszavazott kölcsön törlesztése amúgy is biztosítva van költségvetésünkben. A fennmaradt hiányt a kiküldött bizottság még összegyűjthetőnek véli.

Nyugodt lélekkel ajánljuk tehát javaslatunk elfogadását, mely esetben a tisztelt közgyűlés alkalmas időben és minden nagyobb áldozat nélkül a város jövendőjére is kiható oly munkát végez, mely példátlan a város történetében és áldásos kihatását nem csak mi, de késő nemzedékek is élvezni fogják, mert a város belterjes fejlődésére nyújt módot s egyúttal a lakáshiánynak állja útját, sőt a keletkező új épületek útján új, a közegészséget is szolgáló adóalapokat nyerünk.

Szeglethy György s. k.
polgármester.

Dr. Óvári Ferenc s. k.

Dr. Komjáthy László s.k.
rendőrkapitány.

Rainprecht Antal s. k.

Friedreich Endre s. k.
városi főmérnök.

Dr. Csomasz Béla s. k.
városi képviselő.

A november 15-én tartott közgyűlés eme javaslatot egyhangúlag elfogadta, a gyűjtés folytatására dr. Óvári Ferencet s alulírottat felkérte, az időközben létre-

jött szerződéseket jóváhagyta s törvényhatósági szentesítés végett felterjesztette. Megjegyzem, hogy időközben az összes ingatlanokra az egy Kovács Gyula-féle ház kivételével a barátságos egyezség létrejött s így a f. évre csak a kivétel nagy munkája hárul.

Közegészség

Dr. Rósenberg Jenő városi főorvos jelentéséből idézem a következőket:

Bár a fertőző betegségek száma a múlt évben szaporodott, különösen a vörhenyt hurcolták be több ízben városunkba – mi évek hosszú sora óta nem történt. Szerencsére, e veszélyes betegség, a gyorsan alkalmazott s szigorúan keresztül vitt óvintézkedések folytán járványos jelleget nem öltethet. Az egészségügyi bizottság gyakran összeült s a hatósági intézkedéseket behatóan ellenőrizte s különös figyelmet fordított a fertőtlenítésre, melyet szabályrendelet alkotásával kíván rendszeressé és hatékonyá tenni.

A közegészségi hatóság fő feladatául tűzte ki a járvány ellen való védekezés mellett a vízvezeték szakadatlan ellenőrzését s az észlelt hiányoknak szakértői felügyelet mellett való kijavítását. E mellett a törvényben előírt közegészségi szemlék, középületekben, különösen iskolákban, vendéglőkben, szállodákban, gyárakban, az élelmi piacokon és üzletekben időszakonként megtartattak.

Közegészségi kihágás 6 esetben lett megállapítva, Kiszabott bírság 28 K. s elkobzás 6 esetben történt. Az idén másutt előfordult himlőjárvány az oltási teendőket nálunk is szaporította.

Sok teendőt adott a városi orvosnak a baleseteknél való segélynyújtás, mely múlt évben 91 esetben vált szükségessé s a mentőszolgálat rendezését, valamint a bérkocsik éjjeli szolgálatának behozatalát tette kívánatossá.

Előbbire az önkéntes tűzoltó egyesület körében reméljük a megoldást lehetővé tenni, utóbbira nézve a bérkocsi-szabályzat revíziójánál keressük a megoldás helyes módját.

A hatósági orvos teendőinek megvilágítására kötelességem itt felemlíteni egy adatot, mely komoly megfontolást érdemel: A szegény betegek gyógykezelése, mióta a gyógyszerhez ingyen jutnak, s a gyógykezelés is ingyenes, folyton szaporodik. Múlt évben 927 beteg vette igénybe a közjótékonyság emez üdvös módját a kimutatás szerint 2815 esetben. Múlt évben a járóbetegek részére való rendelés a kórháznál egy miniszteri rendelet folytán megszűnván, eggyel több ok mutatkozik arra, hogy a városi egészségügyi személyzet, mihelyt a kilátásba helyezett állami beavatkozás megtörténik, megfelelő mérvben szaporíttassék.

Itt említem fel, hogy a kir. Belügyminiszter úr 131055/906. sz. rendeletével engedélyezett 3-ik gyógyszer-tár felállításának jogát Akkerman Gyula gyógyszer-

Óranggal patika, Incze Kálmán (1872–1937) gyógyszerész és neje Baranyi Emma (1875–1935) Péti Szilveszter felvétele. Forrás: LDM P.196

részmester nyerte el, s annak halálával özvegyére szállott, ki ezen jogot Incze Kálmán gyógyszerész által gyakorolja.

A közegészség kérdésével szoros összefüggésben álló csatornázás ügye múlt évben sem nyerhetett megoldást. Oka ennek az a körülmény, hogy a rétöntözéssel kapcsolatos szennyvíztisztítás kérdésében nem sikerült helyes megoldást találni.

Abból az alkalomból ugyanis, hogy a derítő medence tervrajza elkészült s az Aranyosvölgyi öntöző területek számba vétettek, alapos aggályok merültek fel az eredetileg mindjárt a város végén tervezett kiömlő ellen a talaj vizenyős volta miatt.

Két irányban folynak ez iránt a tárgyalások. Egyik módja a szennyvíz elvezetésének az lenne, mely szerint a csatornák egyesített víztömege a Káptalan tulajdonát képező jutasi rétekre kivezetve, megfelelő öntözési eljárás útján szabadulna szilárd részeitől s ekként megtisztulva alagsöveken át jutna a Sédbe. A tulajdonos veszprémi Káptalan szíves is volt elvi beleegyezését adni a tervezethez s a szükséges előtanulmányok költségünkön meg is történtek, de az elvezetési költségek tetemes volta miatt más megoldást is kerestünk. Így állott előtérbe az a gondolat, hogy a csatornavíz, ún. biológiai tisztítás alá vételessék, mely esetben rövidebb úton is a Sédbe juthatna. Hogy fog-e az utóbbi tervezet sikerülni, az a közeljövőben várható helyszíni tárgyalások és tanulmányok után fog kiderülni.

Részleges csatornázás történt a Füredi út mellett épült új házaknál s a püspökmajornál, mely utóbbi az esővíz levezetésére készült ugyan, de a közegészségügy érdekeit is szolgálja.

Új járványkórház építése rég elhatározott szándéka lévén a városnak, e célra már 11779 kor. 76 fillér megtakarítás áll rendelkezésre, mi 10 évi gyűjtés eredménye.

Ez az összeg most már a cél megközelítésére elégségesnek látszik, helyesen járnánk el tehát, habár a lefolyt 10 év alatt a járványkórházra komoly szükség nem volt, mégis minden eshetőségre készen, a járványkórház felépítését mielőbb megkezdenénk. Egy minden tekintetben alkalmas építő telek kiválasztása azonban fontos kérdést képez, melynek alapos megvitatása előtt a megvalósításába nem foghatunk.

A kórház

Előző jelentésemben utaltam arra, hogy kórházunk kibővítése közelebb ismét szőnyegre kerül. A kórházi bizottság e tárgyban, az igazgató indítványára javaslatba hozta, hogy elmebetegek, tüdővészesek s más fertőző betegek részére megfelelő elkülönítés mellett, egy újabb pavilont építtessen a közgyűlés, s annak költségei, a mennyiben az építkezési célokra rendelkezésre álló s báró Hor-nig Károly megyéspüspök adományából eredt 10084. k. 94 fillérből, továbbá az 1906. évi pénztári maradványból ki nem kerülnek, az ápolási díjakból fedezendő kölcsön útján szereztessenek be. A közgyűlés készséggel magáévá tette az indítványt s dr. Csolnoky Ferenc kórházi igazgató főorvosnak a kórház fejlődésének előmozdítása körül kifejtett buzgó fáradozásaiért köszönetét nyilvánította.

A közgyűlés eme határozata a kibővítésre vonatkozó finansziális részében a kir. belügyminiszter jóváhagyását feltételezi; melyeknek feltételül viszont a miniszter úr a költségvetéseket és terveket bekívánta.

A városi mérnök a tervekkel azóta el is készült, de az elhelyezések s később hozott határozatok célszerű keresztülvitele érdekében, a tervek átdolgozása vált szükségessé.

Különös fontossággal bír az elmebetegek ideiglenes elhelyezésének nehéz kérdése, mely azonban, reméljük, helyes megoldást nyer a tervezett új építkezések során,

Befejezést nyert a kórház parkozása is, az előirányzott költség keretén belül s a kórházi bizottság a siker felett teljes elismerését fejezte ki az igazgató előtt.

Általában, kórházunk annyi előnyös változáson ment át, bár fejlődésünk még nem is ért el a teljességére, hogy a még nem is régen változtatott kórházi rendszabályok a viszonyoknak többé meg nem felelvén, a kórházi és egész-

ségügyi bizottság véleménye alapján átdolgoztattak, s a közgyűlés jóváhagyása után múlt évben törvényhatósági elbírálás alá kerültek.

A régi alapszabályok 60 ágyra berendezett kórházzal beszélnek, ez idő szerint pedig 145 ágyra van a kórház berendezve. Természetes következménye ennek az, hogy a kórházi orvosok fizetését is felszaporodott teendőikkel arányba hozni, egy felvételi tisztról gondoskodni s az elmebetegek ideiglenes felvétele és a fertőző betegek elhelyezése tárgyában intézkedni kellett. Az új szabályzat ezenkívül kiterjeszkedik a könyvelési és pénztári kezelés díjazására, valamint a kórháznak az állami anyakönyvi hivatal és a rendőrséghez való viszonyára is s ekként igen érezhető hiányokat pótol.

A kórház betegforgalma 1907. évben.

Nem szerint	Maradt a múlt évről	Felvételt az év folyamán	Ápolás alatt volt összesen	Az év folyamán				Az év végén kórházban visszamaradt	Az ápolási napok száma
				elbocsáttatott					
				gyógyulva	javultan	gyógyulatlanul	meghalt		
Férfi	53	997	1050	566	272	85	49	78	26737
Nő	43	504	547	254	137	59	52	45	13943
Együtt	96	1501	1597	820	409	144	101	123	40680

A kórházban az év folyamán meghaltak közül: helybeli lakos volt 59, idegen volt 42, összesen 101. Napi ápolási díjak 1 kor. 50 fillér. A pénzforgalom adatai pedig következők:

Bevétel 1907. évben	58026. kor. 01 fillér.
Kiadás	57516 kor. 87 fill.
Maradvány	509 kor. 14 fill.

Az 1908. évi költségvetés pedig következőleg lett megállapítva:

Szükséglet	55329 korona
Jövedelem kamatokból	4513 korona

Lesz a különbözet 50916 kor. mely összeg a legközelebb múlt három évi ápolási napok átlagával 34074 nappal elosztatván, a napi ápolási díj mennyiségét 1 kor. 50 fillért adja, mi ismételt felterjesztés után a belügyminiszter úr részéről is jóváhagyást nyert.

Itt említem fel hogy a kórház tulajdonát képező Jagasits-féle földet temetkezési célokra a közgyűlés 1230 koronáért megvásárolta, addig pedig míg rendeltetésének átadható lesz, gazdasági célokra használja.

Háztartás és pénzkezelés

Mellékelt számadási kivonatból láthatólag a város múlt évi költségvetését a lehetőség szerint betartottuk. Bevételeink és kiadásaink az előirányzatot meghaladták. Csak így volt lehetséges, hogy felszaporodott kiadásainkat a közgyűlés 242/907. sz. határozatában foglalt engedély alapján zavartalanul fedezhettük, noha a községi pótdadó az előirányzott mértékben ezúttal sem folyt be, s a cselekvő hátraléknak több mint $\frac{2}{3}$ -át teszi.

A bevételi többlet java része az erdő-, kőbánya-, helypénz-, piaci mázsa, s a gazdasági jövedelemből (széna eladás stb.) került ki.

Az előirányzatnál kevesebb bevétel pedig leginkább a pótdadókon kívül a gyámpénztári tartalékalap kamatjövödelménél, mely tudvalevőleg a 7 éven felül levő elhagyott gyermekek eltartásának fedezetére szolgál, s a különféle című bevételeknél, melyek nagy része a közgyűlés utasításából a gazdaság rovatába soroztatott.

Kiadási többlet az irodai személyzet (díjnokok) javadalmazásánál, a nyomtatványok és irodaszereknél, katona-beszállásolásnál, erdő- és kőbánya-kezelésnél, vagyontalan árvák eltartásánál s főleg a tenyészállatok beszerzése körül fordult elő, mely kiadások részint hasznos beruházást képeztek, részint elkerülhetetlenek voltak s a változott viszonyokban lelik indokolásukat.

Egyébként a bevétel a pénztár	
jelentése szerint	267338 kor. 35 fill.
Kiadás	267072 kor. 57 fill.
s a maradvány	265 kor. 78 fill.

tett ki, s ekként mérlegünk, dacára túlkiadásainak, cselekvőleg zárult.

A városi pénztárak múlt évben tizenötször lettek megvizsgálva, s teljesen rendben találtak.

Ezen vizsgálat mindannyiszor kiterjedt a közpénztárra, a letétekre és alapítványokra, valamint a gyámügyi ügyviteli szabályzat értelmében s az abban előírt időközökben a gyámpénztárra is.

A letéti pénztár rendkívüli gyarapodását a világítási óvadék okozza, mi 90000 koronát tesz ki.

Az alapok és alapítványok gyarapodása is öröndetesnek mondható.

Elsősorban a kórházalap, ez után a vízvezetéki tartalékalap gyarapodása tűnik szembe, melyek azonban közgyűlési intézkedések eredményei.

Öröndetes gyarapodást mutat a nyugdíjalap, s a szegényház-alap, melyek most már nagy lépésekkel haladnak céljuk felé, mely abban áll, hogy évi terheit a közpénztár igénybevétele nélkül fedezhessék.

Felemlítem itt, hogy bevételeink szaporítása végett a városi tanács javaslatot tett a külföldi ásványvizek megadóztatása iránt, de a közegészségügyi bizottság nem találta az eszmét gyakorlatinak, mert hozzánk a karlsbadi vizet kivéve, külföldi ásványvíz oly jelentéktelen mennyiségben érkezik, hogy az eredmény a kezelési költségeket alig fedezhetné.

Kimutatás a városi pénztárban kezelt letétekről és alapítványokról:

	1906. év végén	1907. év végén
Letéti pénztár	371.017,56	832.286,46
Iparengedély	772,65	1.055,30
Iparostanonc-iskolai alap	2.540,05	2.350,51
Mozgósítottak segélyalapja	3.392,90	3.528,90
Somogyi Lászlóné keresztalap	539,17	560,93
Mészáros ipariskolai alap	450,42	416,96
Tallián Pálné alap	4.697,98	4.699,61
Csermák-emlékalap	38,33	39,87
Iparalap	741,92	771,86
Vízvezetési tartalékalap	189,74	10.280,71
Állategészségügyi alap	1.231,37	1.281,09
Burghard J. és neje el. isk. alap	2.40,80	2.080,80
Szépészeti és sétaútalap	755,83	788,45
Járványkórház-alap	10.841,78	11.779,76
Temetőalap	19.716,51	23.453,51
Pillitz Benő alap	2.040	2.040
Husvéth János ipariskolai alap	2.040	2.040
Közegészségügyi alap	166,92	194,17
Weisz Elek és neje alap	1.089,80	1.092,82
Kopátsy kezdő iparosok segélyalapja	9.101,86	9.101,65
Tűzkár segélyalap	34.585,23	35.681,68
Óvodaalap	56.849,27	54.565,85
Szegényház-alap	107.097,41	115.279,57
Tisztviselők nyugdíjalapja	84.179,29	92.407,82
Kórházalap	129.950,95	143.895,15

Erzsébet szoboralap	205,66	213,94
Elaggott iparosok segélyalapja	154,82	261,37
Somogyi Mihály szegényalap	208,08	208,08
Ferenczy Otília kórházalap	617,10	642,02
Ferenczy Otília szegényház-alap	617,10	642,02
Nagy I. főgimn. ösztöndíj-alap	503,33	523,65
Állatbiztosítási alap	510,19	780,70
Kórházi pavilon építési alap		10.284,99
Egy veszprémi kanonok karácsonyi ajándéka a szegényház részére		1.008,60
Községi pótlék 1907. évben befolyt		69.929,98
Közmunka-váltság 1907. évben		3.443,16
Vízdíj befolyt		42.236,56
Öntözési járulék		1.004,95
Legelőbér		7.356,90
Csószbér		1.049,31
Helypénz		18.597,30
Fogyasztási adópótlék		12.523,86
Mértékhitelesítés		1.616,78
Köztemetők jövedelme, sírhelyár		3.533
Állami adó befolyt a városi pénztárba 1907. évben		290.918,69

Gyámsági és gondnoksági ügyek

A gyámoltak és gondnokoltak követelése készpénztőke és kamatokban
213.805 kor. 31. fill.

Nem kamatozó tőkében	21.327 kor. 27 fill.
Ékszerek és drágaságokban	451 kor. 46 fill.
Összesen	235.584 kor. 04 fill.

Fedezet

Takarékbetétek, értékpapírok és kamatozó adóslevelekben	259.718 kor. 26 fill.
Kamatokban	3.349 kor. 24 fill.

Késedelmi kamatokban	137 kor. 97 fill.
Nem kamatozó tőkében	21.327 kor. 27. fill.
Ékszerek és drágaságokban	451 kor. 46 fill.
Készpénz maradvány	5.249 kor. 96 fill.
Összesen	290.234 kor. 16 fill.

1907. évi kezelési eredmény 1.364 kor. 09 fillér, tartalékalap értéke 54.650 kor. 12 fillér.

Veszprém r. t. Város árvaszékeinek kimutatása 1907. évről

Fsz.	Kérdés	Válasz
1	Hány gyámhatóság alatt álló kiskorú és gondnokolt volt 1907. december 31-én?	1262 kiskorú 41 gondnokolt
2	Hány beadvány iktatott 1907-ben december 31-ig?	1411 drb.
3	Hány elintézetlen ügydarab volt az árvaszéknél 1907. december 31-én?	Egy sem volt.
4	Mennyi volt az árvaszéki kiadó hátraléka 1907. dec. 31-én?	Egy sem volt.
5	Hány gyám (esetleg atya is) gondnok van hátralékban számadással az 1907. s ezt megelőző évekről?	Egy sincs
6	Az árvaszék kiutalta-e mindazoknak, akik a gyámhatóság alól felszabadultak, pénzeit, és pénzértékeit, amennyiben részükre a gyámpénztárban kezeltettek?	Kiutalta.

A gyámpénztárt a közgyűlés küldöttei dr. Óvári Ferenc, Weisz Elek és Rothauser Lipót közbejöttével 6-szor vizsgáltuk s rendben találtuk.

Építkezés

Az 1907. évben új épület emelésére 26, toldaléképítésre 82, átalakításra 4 engedély lőn kiszolgáltva.

Legjelentősebb építkezés a székesegyház átépítése, mely báró Hornig Károly megyés püspökünk bőkezűségéből, Aigner Sándor műépítész tervei szerint, tiszta román stýlben fog történni – múlt évben a régi falak lebontásával vette kezdetét. A bontás közben talált régi falmaradványok beszédes emlékei az egykori székesegyház hajdani fényének és hatalmas arányainak s méltó tárgyai szakértői ismertetésnek, ami nem is fog elmaradni.

Másik középületünk a színház építése, szintén tavaly indult meg s a tél elején már állott a nézőtér és színpad vasbeton mennyezete. Megkezdték a kaszinó új épületének emelését is, a színpártoló egyesület tulajdonát képező Korona szállóval kapcsolatban s a fölmenő falak egy részét is felhúzták.

Úgy a színház, mint a kaszinó földszinti falai durván faragott veszprémi bányakőből készültek s ebben a formában először nyertek alkalmazást és elég tetesztős külsőt mutatnak.

Megjegyzem, hogy a város a színpártoló egyesületnek 700 öl követ adott önköltségen.

A színház környékének rendezése végett a város a püspökkertből nyert sávot új kőfal-kerítéssel látta el s e célra 3600 koronát megszavazott.

Vele szemben pedig a püspökkert nyert, tulajdonosa nagylelkűségéből stílszerű új rácskerítést, mely az egész környéknek díszére szolgál.

A Petőfi utca keleti során épült modern stílusú házak (Stubenvoll-ház, Gőzfürdő,) a nemsokára kibontakozó Rákóczi tér szépségét fogják emelni.

A villamos központi telep építése is múlt évben már annyira haladt, hogy a gépcsarnok tetőzete elkészült s a kezelési épület fölmenő falai is felhúztak.

Kiépült a Vámosi út mentén keletkezett villasor is, mely azon a tájon a tovább terjeszkedést most már, a csatornázás tervei s a vízgyűjtő források miatt, egyáltalán nem teszi kívánatosá.

Némely építőanyagoknak s a munkabéreknek folytonos drágulása már az építő kedvre bénítólag hatott, mi a folyó évben lesz érezhető.

Vízvezeték

A források kőagyag-csőveinek vascsövekkel való kicserélése a vasáru rendkívüli áremelkedése, valamint a munkálatokkal együtt járó birtokháborítások kérdése miatt, a költségvetés keretében nem volt teljesíthető. Az e célra szolgáló pénztári maradványt tehát egyelőre a tartalékalaphoz csatoltuk. Ez alap további gyarapítása annál is inkább érdekében áll a város közönségének, mert mint minden emberi mű, a vízvezeteki berendezés is romlásnak van kitéve, s fejlesztésre szorul; célszerű tehát eleve gondoskodni a költségekről, melyek bármikor váratlanul fölmerülhetnek, s halasztást nem tűrnek.

Egyébként a vízszolgáltatás az egész éven át zavartalanul folyt, noha, főleg a nyár folyamán már oly mérveket öltött, hogy a tanács kénytelen volt rendkívüli intézkedésekhez nyúlni, hogy a vízmű vízszolgáltatási képessége ki ne merüljön.

A két szivattyú szállított 1907. évben 38955 köbméter vizet, vagyis átlag naponként 1067 köbmétert, míg 1906. évben a napi fogyasztás átlaga 936 köbméter volt.

A szénfogyasztás növekedése s az éjjeli munka díjazása, természetesen a víz-pazarlással karöltve jár.

Az 1907. évi szénfogyasztás 6.500.000 kilogramm, míg 1906-ban 4.804.000 kilogramm volt. Pedig a szén árát az ajkai bányá januárban 70 fillérre, július elsejétől 85 fillérre emelte s kötlevélle f. é. augusztus 81-ig tartó szállításra terjed.

Úgy látszik, a vízfogyasztó közönség belátására való hivatkozás nem elég többé a vízmű védelmére s a legerélyesebb rendszabályok szükségese arra, hogy a vízmű kibővítését megakadályozzuk.

Itt említem fel azt a tervezést, mely a szivattyúknak villamos hajtásra való be- rendezése iránt felmerült, mely azonban sajnos, a villamos központ elhelyezési terveinek módosítása folytán s a költségekre való tekintetből is elmaradt.

A csőhálózat-fejlesztésére elhatározta a közgyűlés, hogy a Bezerédj és Kisovics utcákon át a vezetéket meghosszabbítja s az előbbi múlt évben meg is történt, utóbbi a f. évben kerül megoldásra.

Az önk. tűzoltó egylet kérelmére a tűzcsapok fokozatos szaporítása elrendel- tetvén, múlt évben az Anna téren lett egy új csap felállítva.

Fölemlítem még, hogy a Fejesvölgyi források védelmére korlátokat és figyel- mettetéseket állítottunk fel, a legeltetést pedig közvetlen a gyűjtőkutak körül betiltottuk, nehogy a források vizének tisztasága veszélyeztessék.

Községi bíraskodás

Községi bírósághoz érkezett 667 panasz. Ebből fizetés folytán megszűnt 359; egyezséggel befejeztetett 89; ítélettel befejeztetett 159. A többi tárgyalás előtt visszavonott. Vidéki megkeresés érkezett a községi bírósághoz 68; végrehajtás alá került 101 ítélet; fellebbezés (járásbíróság elé vitel) történt 38 esetben.

A járásbíróság által adott megbízások száma volt 41.

A végrehajtások foganatosítása körül tapasztalt késedelem sürgős intézke- dést igényel.

Katonaügyek

Az 1907. évben újoncállításra felhívható hadkötelesek száma volt:

I. korosztályból	122
II. korosztályból	63
III. korosztályból	91
Összesen:	236

Besoroztatott 38.

A beszállásolási adatokat a következők mutatják.

Átvonuló katonaság volt: törzstiszt 78, tiszt 416, legénység 840, ló 86.

Tiszti és legénységi szállások után bevettünk összesen 8296 kor. 24 fillért, kiadtunk 7382 kor. 81 fillért.

Közös-hadseregbeli tartalékos jelentkezett 460, honvéd 248, népfölkelő 12.

Közmunka és közlekedés

Előző jelentésemben megemlékeztem a kövezetvám-szedési jogosítványról, melynek előmunkálatait a közgyűlés a városi mérnökre bízta. A világítás kérdésében viszont a városi mérnökre lett bízva a felügyelet és ellenőrzés bokros teendője, s a szakbizottság kimondotta, hogy míg az utóbbival el nem készül, egyéb, kevésbé sürgős teendőkre nézve a városi mérnöknek halasztás engedélyezendő.

A város utcáinak állandó burkolása pedig szintén sürgős feladat; mert főleg tavasszal és őszfőlen a dísztelen és egészségtelen sártenger, nyáron a legszorgalmasabb öntözés mellett is fölkerekedő porfelhők, elodázhatlan kötelességünkké teszik, hogy ezen a téren is megtegyük már az összhang kedvéért is nélkülözhetetlen védekezésre szükséges lépéseket.

A csatornázást követő első lépés tehát kell, hogy a kövezés legyen. De, hogy a költségeket ismét csak a közpénztárból fedezhessük, arra kilátást csak a pótdadó emelés nyújthatna. Ezt pedig elodázhatnánk, ha más városok példájára a kövezetvám behozatalához fordulnánk, mely a kellő fedezetet nyújtaná, melynek törvényes alapja van, s mely a helybeli adózókat kevésbé terhelné. A törvényben előírt munkálatok elkészítése tehát a város jól felfogott érdekével függ össze, azokat tehát még némi áldozatok árán is elrendelni kellene. A közutak és váموkról szóló törvényben lerakott jogosítványokat ekként legalább a lehetőségig igénybe vehetjük. Úgyis sokat kell a városoknak különleges viszonyaiknál fogva, a törvényben körülírt jogokból mellőzni. Ilyen a kézi közmunka természetben való leszolgálása, mely a városokra nézve holt tőkének bizonyult.

A közmunka körében nagy segítségünkre szolgáltak a városi fogatok, melyek nélkül az előírt programot végrehajtani alig lettünk volna képesek. Az igás közmunka váltságdíja a megváltozott viszonyok miatt a valódi munkabéreknek egyáltalán meg nem felel. A kézi közmunkaerő pedig városokban, úgyszólván csak papiroson létezik, mert a kereskedő- vagy iparossegéd életviszonyai, foglalkozása, az úgynevezett robot természetben való leszolgálását legtöbb esetben a mai szociális nézetek közt, illuzórikussá teszik. A helyettesítéssel járó költség vagy váltságdíj behajtása pedig kielégítési alap hiányában lehetetlen. Ez a jól ismert körülmény indította a képviselő-testületet arra, hogy a törvényhatóság figyelmét a közutakról szóló törvény idevágó rendelkezésének valamely módo-

sítására felhívja, mely tárgyban tett felterjesztésünk alaposságát a törvényhatóság is felismerte, s a kereskedelmi kormányhoz 1587. jkv. 907. sz. a. felterjesztést intézett.

Elismeréssel kell megemlékezni a Pápai út és Kossuth Lajos utca csapadék-vizének elvezetése végett részint már megtörtént, részint folyamatba tett munkálatok iránt, melyek közlekedési viszonyaink rég óhajtott javítását célozzák. Előbbit a törvényhatóságnak, utóbbit, ha elkészül a kereskedelmi kormánynak köszönhetjük.

A városban való szabad közlekedés jelentékeny javulást nyert a jeruzsálem-hegyi Kletzár-féle járda-kiszélesítéssel, mely a tulajdonosok beleegyezésével a közmunka keretében nyert megoldást s folytatása lenne a Popladek-féle háznál hasonló körülmények közt teljesítendő kibővítés ugyanazon utcában.

A Hosszu utcában is teljesítettünk kisebb szabályozást Krausz Antalné építkezése alkalmával, mi a forgalom érdekeit szolgálja s első lépésnek mondható ezen utcában nélkülözhetlen szabályozásban.

A gyalogjárók javítását is kimondta elvben a közgyűlés és pedig a Szabadi és Hosszu utcákban, melyekhez a Honvéd utcai járda kell hogy járuljon minél előbb.

A költséges aszfaltjárda helyett Friedreich Endre városi mérnök kezdesére beton járdákkal teszünk kísérletet, mely ha kielégítő eredményt mutat, jelentékeny megtakarítás mellett módot nyújt a járdák fokozatos és teljes kiépítésére.

A város határában legrosszabb állapotban volt Békatói útnak építését is megkezdtük s az érdekeltség bevonása révén reményeljük, hogy a f. évben befejezhetjük s ezzel a Cser erdő védelmét s a szomszéd községek: Lókút, Pénzeskút és Hárság puszta közlekedését is elősegítjük.

A vasúti menetrend megváltoztatása Győr irányában végre sikerült. A N.-Vázsony–Jutas közt építendő helyi érdekű vasút előmunkálataira kiadott engedély pedig egy évre meghosszabbított.

Kossuth Ferenc keresk. miniszter a keresk. és iparkamarákhoz intézett levele szerint a vasúti politika céltudatos irányítása és a vasúti hálózat tervszerű továbbfejlesztése érdekében, a közvetlen megoldandó feladatokon túlmenőleg, a jövő kérdéseire is ki akarja figyelmeztetni s az előzetes tanulmányok alapján, egy vasútépítési programot kíván kidolgoztatni.

Ezen leirat alapján, a győri kamara kerületének közgazdasági érdekeltségét összehívta, s febr. 26-án népes értekezletet tartott; mely alkalommal a vármegyei érdekeltséggel nagyobb részt egyetértve, vasúti bizottságunk meghallgatása alapján, városunk igényeit bejelentettem s írásban is indokoltam következőleg :

1. Veszprém városa egyetért abban, Veszprém vármegye gazdasági egyesületének 176. jk. sz. alatt hozott határozatában 2. pont alatt kifejtett véleményével,

hogy Franciavágás és Jutas között Bakonybél község érintésével vasúti összeköttetésre mielőbb szükség van; mert ezen vonal egyenes összeköttetést létesítene a zirci járás községei és a vármegye székvárosa között; megszűnnének azok a mind sűrűbben hangzó panaszok, hogy a pápai járás és Pápa város aránylag közeli fekvésük dacára, a vármegyei és törvényszéki székhellyel csak Vas megyén át Kis-Cell felé közlekedhetnek. Ezen a Franciavágásnál a Pápa-bánhidai vasútvonalba torkoló vonal minden egyéb tervezeteknél jobban szolgálná, rövidségénél fogva, a székvárossal való összeköttetést.

Ezen kívül megnyitná a Bakony elzárt területeit, föllendítené Bakonybél község és környékének jelentékeny faiparát s ezzel a kivándorlásnak is véget vetne, mert a Bakony belsejében élő s a faipart házilag folytató lakosság készítményeit jobban értékesíthetné mint ma, mikor az év nagyobb részében a járhatlan utak miatt nem képes a kész munkán túladni, s szorgalma és ügyessége dacára nyomorogni vagy kivándorolni kénytelen. Azok a mezőgazdasági faeszközök, melyeket az erdők mélyén dolgozó famunkások készítenek, ősidőktől fogva nagyon keresettek, de nehezen hozzáférhetőek, s e miatt a mezőgazdaságra sem bírnak a megérdemelt értékkel. A mész és faszén, mit a bakonyi erdőkben előállítanak, szintén nagy keresletnek örvend, de szállítási nehézségek miatt egyre fogyó mennyiségben termeltetik.

Ehhez járul a tűzifának az a hallatlan értéke, mi Veszprém és Pápa városokban a Bakony alján fekvő két városban, ugyancsak a szállítási nehézségek miatt most már elviselhetetlen mértékben divatoz, s mely bajon alkalmas közlekedési eszközzel még lehetne segíteni, a Bakony belsejének megnyitásával a forgalom számára.

Azt is érdemes tán felemlíteni, hogy kevés van az országnak természeti szépségekben gazdagabb területe, mint melyet az említett vonal átszelne, de nincs is ennél elhagyottabb.

2. Az elmondottak nagy részben állanak a vármegyei gazdasági egyesület által a zirci járásban tervezett Bodajkkal való összeköttetésre nézve is, melyhez még külön indok gyanánt szolgálhat az a szén-gazdag terület, mely Csérnye és Szápár községek környékén áll kiaknázatlanul. A tél folyamán mindenfelé szenvedett szénhiány ugyancsak kézzelfoghatólag megokolja ezeknek a bányáknak üzembe hozását és termékeiknek a piacra juttatását, mi a vasút megnyitását okvetlen feltételezi.

Ámde éppen a szénhiány indokolja, hogy a Bodajk-csérnyei vonal minél rövidebb utat keressen a nagyobb fogyasztási gócpontok felé; azért javasolja Veszprém városa, hogy Bodajk ne Zirccel, hanem Veszprémmel illetve Jutassal legyen összekötve, melyen át rövidebb utat találna az építendő balatoni vasúton át Zalába, Somogyba, ahol szénbányák nincsenek, esetleg a tenger felé.

Még egy körülményt kell itt az általunk ajánlott variáns mellett felhozni, mely hadászati szempontból látszik megfontolandónak t. i. az, hogy ezen az úton a hajmáskéri tüzérségi lövőtelep is közelebbi összeköttetést nyerne Újszóny felé.

3. Ami pedig a gazdasági egyesületnek a Veszprém városából Nagyvázsony község irányában kiinduló vonalra vonatkozó indítványát illeti, azt Veszprém városa maga részéről elsőrendű fontosságúnak ismeri, mert a környéken leg- gazdagabb s legjobban művelt területeket kapcsolna be az általános forgalomba. De határozottan a mellett vagyunk hogy ez a vasútvonal csak a Balaton-vidéki Vasút Dörgicse vagy Zánka állomásába fusson be, mert különben ezzel lenne párhuzamos, s mint ilyen Leányfalun túl felesleges és terepnehézségek miatt felette hosszú és költséges is lenne.

Végül legyen szabad a fent elmondottak alapján a tek. kamarának becses fi- gyelmébe ajánlani a következő helyi érdekeket:

Veszprém város történeti múltjánál, lakosainak hazafias magatartásánál fogva, legalább annyi támogatásra érdemeket szerzett, hogy közgazdasági tö- rekvéseiben áldozatkészsége mellett valahára némi országos támogatásban is részesüljön, hogy a visszafejlődés lejtőjére ne jusson.

Ahány vasút csak épült még környékünkön, mindegyik csak ártott forgal- munknak; mert egyetlen fővonal sem érinti a várost, hanem északról, délről messze hagyja.

Egyfelől a Bakony, másfelől a Balaton zárja el a közlekedéstől, nem csuda tehát ha ipara nincs, kereskedelme pedig mind összébb zsugorodik.

Dacára hogy minden követ megmozdítottunk, nem vagyunk képesek egy nagyobb ipartelep felállítását kieszközölni, mert a vállalkozók a forgalmi nehé- ségektől visszariadva, önként kínált kedvezményeinkre ügyet sem vetnek; a nép pedig egyre szegényebb lesz és siet Amerikába. Csak a múlt évben is az alispáni hivatal 4878 amerikai útlevelet állított ki s aligha csalódunk ha állítjuk, hogy a kivándorlók többsége a Bakonyból és annak környékéről kerül ki.

Közbiztonság

Dr. Komjáthy László r. kapitány jelentése szerint a városi rendőrkapitányi hivatalba érkezett:

1. Közigazgatási ügydarab	3221.
2. Kihágási ügydarab	879.
3. Bűnügyi ügydarab	294.

A kihágási ügyekben 602 ítélettel 727 egyén marasztaltatott el, és pedig:

Hatóság és közcsend elleni kihágásért	14 férfi 6 nő.
Közbiztonság	157 férfi, 33 nő.

Közcsend és közszemérem	104 férfi, 20 nő.
Testi épség	10 férfi.
Cselédtörvénybe ütköző	4 férfi, 8 nő.
Erdei törvénybe ütköző	27 férfi, 25 nő.
Vadászati törvénybe ütköző	1 férfi, – nő.
Állategészségügyi törvénybe ütköző,	18 férfi, 2 nő.
Útrendőri törvénybe ütköző,	24 férfi, – nő.
Vasárnapi munkaszünet	9 férfi 2 nő.
Egyéb törvénybe ütköző	14 férfi 6 nő.

Miniszteri rendeletbe, vármegyei és városi szabályrendeletbe ütköző kihágásért:

Közbiztonsági kihágásért	11 férfi 6 nő.
Közegészségi kihágásért	11 férfi 4 nő
Közszemérem elleni	4 férfi, – nő
Egyéb törvénybe ütköző,	14 férfi 6 nő

A kihágási ügyekben behajtatott :

1. Pénzbüntetés	2496 kor. 94 fill.
2. Eljárási költség	213 kor. 95fill.
3. Kártérítés	99 kor. 80 fill.
4. Pénzbírság	5 kor. – fill.
9. Elkobzott és lefoglalt tárgyakból	180 kor. 74 fill.

A bűnügyek közül volt:

Becsületsértés és rágalmazásért feljelentés	30.
Lopás 107 eset, eredményes nyomozás	70 esetben,
Pénzhamisítás 1 eset eredményes nyomozás	1 esetben,
Zsebtolvajlás 1 eset eredményes nyomozás	1 esetben.
Sikkasztás 23 eset eredményes nyomozás	21 esetben.
Testi sértés 20 eset eredményes nyomozás	20 esetben.
Hamis pénz forgalomba hozatala	3 eset,

Idegen ingó és ingatlan rongálás 16 eset, eredményes nyomozás 15 esetben.

Szemérem elleni bűncselekmény 4 eset, eredményes nyomozás 4 esetben.

Csalás elleni bűncselekmény 6 eset, eredményes nyomozás 3 esetben.

Veszélyes fenyegetés 7 eset, eredményes nyomozás 7 esetben.

Gyűjtogatás 2 eset.

Magánosok elleni erőszak 2 eset, eredményes nyomozás 2 esetben.

Megvesztegetés 2 eset, eredményes nyomozás 2 esetben.

Jogtalan elsajátítás 7 eset, eredményes nyomozás 7 esetben.

Személyes szabadság megsértése 2 eset, eredményes nyomozás 2 esetben.

Hatóság ell. erőszak 6 eset, eredményes nyomozás 6 esetben.

Magánlaksértés 4 eset, eredményes nyomozás 4 esetben.

Tiltott szerencsejáték 1 eset, eredményes nyomozás 1 esetben.

Rablás 1 eset.

Cselédkönyv kiadatott 145.

Külföldre útlevel adatott 77 drb. 89 egyén részére; ezek közül az útlevel szó-
lott: Amerikába 82 egyén részére; Európára 7 egyén részére. Az útlevelet kérők
közül 60 férfi, és 29 nő.

Toloncelbánás alá került 296 egyén és pedig kötött útlevelel 146; kísérettel
150. A kísérettel toloncolt egyének közül átmeneti tolonc volt 124.

Marhalevel-kezelés

Kiadatott 20 filléres marhalevel 1578 drb.

Kiadatott 12 filléres marhalevel 594 drb.

Kiadatott 4 filléres marhalevel 3090 drb.

ezek beszerzési ára fejében beszolgáltatva lett a városi pénztárba 510 kor. 48
fill; átírási, kiállítási, irányítási és bejegyzési munkadíj címén beadatott a városi
pénztárba 1201 kor. 52 fill.

A közbiztonsági viszonyok az elmúlt évben javulást mutattak, a mi a szigo-
rúbb éjjeli szolgálatra is vezethető vissza.

Három nagyobb bűncselekmény fordult elő – egy pénzhamisítás és két na-
gyobb lopás –, de ezek tettesei rövid időn belül kinyomoztattak, s az ellopott
összegek is megkerültek.

A múlt évben előfordult munkásmozgalmak békésen folytak le, rendzava-
rások nem történtek, s az átlagos eredménye a mozgalmaknak 30% munkabér
emelkedés volt.

Sztrájkba léptek az asztalossegédek 10 napig.

Sztrájkba léptek a borbélysegédek 7 napig.

Sztrájkba léptek a cipészsegédek 16 napig.

Sztrájkba léptek a csizmadiasegédek 15 napig.

Az ipartestületi békéltető bizottság a sztrájkok kitörése után azonnal és soron
kívül működésbe lépett, hogy az ellentéteket lehetőleg kiegyenlítse, – ami a leg-
több esetben sikeres is volt.

Az új 6 rendőri állás is betöltetett. A 6 próbaidős rendőr közül a próbaidő
kitöltése és vizsgálat után véglegesített.

A rendőrségi szolgálatban lényeges újításként kiemelem, hogy a Kossuth ut-
cai időleges őrszem éjjel-nappali állandó őrszemmé alakítottát át, miután ezen

nagy forgalmú helyen az közbiztonsági szempontból nélkülözhetetlenek bizonyult. Behozatott az éjjeli ellenőrző szolgálat is a viszonyoknak megfelelően. Ami a rendelkezésre álló erőt illeti, úgy vagyunk, mint az ország többi városában általában – kevés a rendőrségi létszám. A haladó élet, az igények fejlődése, a város beépített területeinek fokozatos nagyobbodása, különösen pedig a közbiztonsági szolgálat ellátása a rendőrség fokozatos fejlődését kívánják.

Sajnos azonban a rendelkezésre álló anyagi eszközök kevés volta nem engedi meg, hogy rendőrségünk minden irányban fejlesztessek, bár elismeréssel kell megemlékezni a képviselő-testületnek a rendőrség irányában tanúsított élnék érdeklődéséről és áldozatkészségéről.

Jelezhetem, hogy az elmúlt évben kevesebb hamisított tejtermék találtatott, mint az előző évben. Eszterhay Kálmán országos s. vegyész úr december hóban teljesített általános vizsgálatot – s örömmel közlöm vizsgálatának eredményét, mely szerint mindent úgy a piacon, mint az üzletekben – a legnagyobb rendben talált, s kijelentette, hogy e tekintetben városunk az elsők közé tartozik.

Végül jelezhetem, hogy városunk közönsége a rendőrséget működésében sikeresen és jóakaratólag támogatta, a mit a jövőben is a legnagyobb mértékben kérek, mert csak így lehetséges feladatunkat megoldanunk és eredményt felmutatnunk.

A veszprémi önk. tűzoltó egyesület múlt évi működését következőkben van szerencsém dr. Benkő Károly parancsnok jelentése alapján ismertetni:

A múlt évi tüzeseteket illetőleg örvendetes jelenségnek nem mondhatjuk, hogy az előző évben előfordult 7 különféle tüzesettel szemben 17 tüzeset fordult elő, melyből 3 villámcsapás által okozott tetőtűz, 5 kéménytűz, 1 kazaltűz és 8 egyéb tetőtűz volt.

Ezen tüzesetek azonban nagyobb jelentőségűek nem voltak, mert tűzoltóink gyors, erélyes és szakszerű fellépése által idejekorán eloltattak.

A tűzoltás sikeres eszközöléséért egyébként köszönettel tartozunk derék honvédeinknek is, akik Blázi Imre tiszteletbeli parancsnok és Winkler István alparancsnok oktatása alapján a tűzoltásban ez idén is szakszerű kiképzésben részesülvén, minden egyes tűz esetén tűzoltóinkat sokat érő támogatásban részesíték.

A 17 tüzesethez összesen mintegy 200 tűzoltó vonult ki.

Az őrségi szolgálatot a következőkben ismertetjük:

Rendes őrség tartatott a városi tűzoltók által 365; színház őrség 36; cirkusz őrség 28; azonkívül egyéb esetekben tízszer.

A tisztikar a múlt évben 4 ülést tartott, amelyen 14 határozat hozatott.

A cséplések előtt a szokásos tűzvizsgálatok megtartattak; azonkívül telepengedélyezési eljárásoknál, építkezéseknek tűzrendőri vizsgálatainál és egyéb

építkezési hatósági szemléknél az egyesület kiküldöttei rendszerint részt vettek.

A tűzoltók létszáma volt a múlt év végével 99, akik közül 25 tiszt, 17 altiszt, 25 önkéntes tűzoltó 26 rendfenntartó és 6 városi tűzőr.

Az anyagi beruházásokra vonatkozólag jelenthetjük, hogy a városi közgyűlés elhatározta miszerint 200 méter új tömlőt rendel meg, 4 darab új sugárcsővel, amelyek már birtokunkban is vannak; egyszersmind pedig elhatározta a városi közgyűlés azt is, hogy a tűzcsapok számát szaporítja és azokat fokozatosan felállíttatja.

Elhatározta a városi tanács, hogy nyilvános színielőadások, cirkuszi előadások és egyéb nyilvános, üzletszerű mutatóványok előadása alkalmából a tűzörzési szolgálati díj fejében 4 korona díjazásban részesül az egész kivonult őrség.

A mászótorony, valamint az őrtanya, még is a szertár megépítése sürgős, mert a városi közgyűlés 1911. esztendőre az országos magyar tűzoltó szövetséget nagygyűlésre városunkba hívta meg.

A városi tanács felhívása folytán megszerveztük az egyesület kebelében a mentőosztályt 22 taggal; a kiképzést és az oktatást dr. Réthi Ede főorvos és Czeczey Nándor járási tűzfelügyelők végzik.

Szapper György és Filó Lajos városi tűzőröknek őfelsége, emberélet megmentése körül szerzett érdemükért az ezüst érdemkeresztet adományozta; az érdemrendeket Hunkár Dénes főispán a vármegyei tűzoltó szövetség választmányi ülésén adta át hazafias beszéd és díszes közönség jelenlétében; ugyanezen életmentésből kifolyólag Bujdosó Károly őrparancsnok a vármegyei tűzoltó szövetség részéről elismerő okirattal és 20 kor. pénzüsszeggel lett jutalmazva.

Ipar és kereskedelem

A városi tanács mint I. fokú iparhatóság 86 iparigazolványt, illetve engedélyt szolgáltatott ki, tehát 17-tel többet az előző évinél. Képesítéshez kötött iparra 38, kereskedelmi 20, egyéb iparágra 28 engedély adatott. Megszűnt s a lajstromból töröltetett húsz iparüzlet, héttel több az előző évinél.

Iparkihágás 10 esetben állapított meg.

Az ipari szakszervezetek működése a törvényes keretekben mozgott; az előfordult sztrájkok mint a rendőrkapitány jelentésében említve van, békés megoldást nyertek.

Nagyobb ipartelep létesítése érdekében több nyelven szerkesztett hirdetést bocsájtottam közre, melyben a vállalkozókat a nálunk található kedvező feltételekre kívántam figyelmessé tenni. „*A Honi Ipar*” szerkesztőségének ezen adatokat szintén rendelkezésére bocsájtottam.

Ezen adatok a következők:

A város hajlandó ingyen telket, pótadó és következő mentességet adni, vízvezetéki vizet és építési anyagot önköltségen szolgáltatni. Villamos központi telep motorikus célra felhasználható.

Különösen alkalmas a Séd vize szövőgyár céljaira.

Közelben két szénbánya, egyik 23, másik 32 kilométerre, vasúti összekötéssel. A csapóipar hanyatlása miatt szövésben jártas munkáskezek keresnek foglalkozást. Parkettakészítésre alkalmas a Bakony tölgyfa terméke.

Bárminő gyár alapítására kecségtető körülmény, hogy sem Veszprémben, sem annak közelében egyetlen nagyobb gyár nincsen, tehát a munkáskezek nincsenek nagyon igénybe véve.

A kötő-szövőipar meghonosítására dr. Óvári Ferenc orsz. képviselő tanműhelyt, majd jelentékenyebb ipartelepét alapított, melyben 22 helybeli leányka nyer kiképzést, s jelentékeny keresetet.

A Bauer Károly elnöklete alatt álló ipartestület saját házába költözött s érdemes munkásságot fejt ki a hatáskörébe utalt teendők körül. Nyilvántartása szerint 120 tanoncot szerződtetett, 82-t szabadított. Munkába lépett 634 segéd, kilépett 615. Munkakönyvet kiállítottak 21-et, ideiglenes igazolványt 6-ot.

A tagok létszáma 483. Békéltető kísérletezés volt 52 eset. Beadványok száma 434.

A pénztári forgalom 12558 kor. 85 fill. Vagyon: 19836 kor. 57 fill.

Iparostanonc-iskolákról

Groff József igazgató jelentéséből közöljük a következő adatokat:

A lefolyt iskolai év meghozta az eredményeit annak a kitartó sürgetésnek, hogy iskolánk is elérje a törvényben megszabott tanítási órák számát (mi a községi pótadó emelésével járt).

Míg az előző iskolai évben a rajzórák számát sikerült a kezdő rajzolók csoportjánál 3-ra emelni, s a lefolyt iskolai évben az építőiparos tanulók téli tanfolyama nyerte el a törvényes óraszámát, és ezzel iskolánk tanulmányi tekintetben a törvényes keretekbe jutott.

A közoktatási miniszter úr 50 koronás jutalmát Koronczai Gyula III. oszt. lakatos tanuló kapta.

Minthogy Szász Ferenc a téli tanfolyam vezetője állásáról leköszönt, helyette az iskolabizottság Mitsky Aladár polgári iskolai tanárt bízta meg a téli tanfolyamos tanulók oktatásával.

Hivatalos látogatás

Schvetisch Lajos budapesti műépítő felső-ipariskolai tanár, új szakfelügyelő, 1907. június 2-án látogatta meg iskolánkat. A felügyelő megsemmisítette a tanulók írásbeli munkálatait, megjelent a haladó vagyis szakképzési rajzoló csoportjának d, e. 9–12-ig tartó óráin, figyelemmel kísérte a rajzolás menetét, megtekintette az összes felszerelést, és a látottak tapasztaltakon megelégedését fejezte ki.

Az évről vizsgálatok a rendes tanfolyamon június 10–15-ig tartottak. A tanítás eredményére nézve azt lehet mondani hogy az folyton javul.

A tanulókra vonatkozó statisztikai bemutatás.

A tanulók száma:

Beiratkozott	274
Kimaradt	21
Felzabadt	30
Meghalt	1
Maradt az év végén	222

2) Az előkészítő osztály előképzettsége:

Iskolába nem járt	1
Az el. isk. II. osztályát végezte	2
Az el. isk. III. osztályát végezte	2
Az el. isk. IV. osztályát végezte	15
Az el. isk. V. osztályát végezte	18
Az el. isk. VI. osztályát végezte	33

3) a tanulók vallás szerint:

Róm. kath. vallású	177
Ev. ref.	28
Ág. ev.	8
Izraelita	9

4) A tanulók anyanyelv szerint :

Magyar anyanyelvű	119
Német	3

5) A tanulók iskolai mulasztása :

Az egész évi összes mulasztás	1471
Igazolt mulasztás	836
Igazolatlan	635 félnap
Ez utolsóból utólagos fölmentést nyert	8
Ez utolsóból dorgálás alkalmaztatott	459 esetben
Ez utolsóból bírság szabott ki	168 esetben
A kiszabott bírság	289 korona

6) A tanulók megoszlása iparágak szerint:

Asztalos 15, ács 83, bábsütő 2, bádogos 2, bognár 3, borbély 8, cementes 1, cipész 34, csapó 2, csizmadia 1, fényképész 1, hentes 1, kádár 1, kályhás 1, kefekötő 4, kertész 1, kárpitós 3, kocsigyártó 2, kovács 5, kőműves 30, köteles 2, könyvkötő 4, lakatos 18, molnár 3, nyomdász 4, órás 2, pincér 1, mészáros 7, rézműves 2, sütő 7, szijgyártó 3, szabó 25, szűcs 1, szobafestő 6, üveges 1.

E szerint a legkeresettebb iparágak: a cipész, a kőműves, a szabó, az asztalos, a lakatos, és csizmadia iparágak.

Kereskedelmitanonc-iskola

Beiratkozott egész éven át összesen 43 tanuló. Maradt az év végéig összesen 39 tanuló, 6 tanulóval több mint az előző évben. Az iskolalátogatás ugyan elég rendszernek mondható, mert csak 6 esetben kellett az igazolatlan mulasztókat bíróságolni.

Kereskedelmi érdekeinket a piac és a vasúti hálózat fejlesztésében, a föld termékénél észlelhető áremelkedésben s némileg a közelünkben épülő katonai telephelyen Hajmáskéren látjuk érintve. Kívánatos is lenne, hogy a helyzet valamiképp javuljon, mert a jelenlegi viszonyok derék kereskedőinkre nyomasztó hatásúak.

A növekvő postaforgalomból némileg a helyzet javulására lehet következtetni, mit az alábbi kimutatás igazol.

Kimutatás a Veszprémi kir. posta-, távírda- és távbeszélő-hivatal 1907. évi forgalmáról.

Bevételek:

Frankójegy és értékcikkek után	96.345 kor. 60 fill.
Távbeszélő díjak	6.688 kor. 86 fill.
Hírlapjegyek	1.200 kor. – fill.
Egyéb tárcaszerű bevételek	18.645 kor. – fill.
Összesen:	129.879 kor. 48 fill.

Tárcaszerű kiadások

Levéljegy árusítók jutaléka	464 kor. 25 fill.
Irodai átalány	1.890 kor. 28 fill.
Szállítási átalány	6.237 kor. 50 fill.
Egyéb. tárcaszerű kiadás	65.128 kor. 68 fill.
Összesen:	76.720 kor. 71 fill.

Átmenő bevételek

Utalvány és utánvételek 47,107 drb.	2,887,543 kor. 98 fill.
Postatakarékpénztár 1430 drb.	50,372 kor. 47 fill.
Cheque bevétel 20,537 drb.	3,871,762 kor. 02 fill.
Összesen:	6,809.878 kor. 47 fill.

Átmenő kiadások.

Takaréklapok	615 kor. – fill.
Utalv. kifizetés	3,603,976 kor. 81 fill.
Takarék kifizetés	49,709 kor. 90 fill.
Cheque	575,774 kor. 40 fill.
Összesen:	4.230,076 kor. 61 fill.

Betegsegélyező és munkásbiztosító pénztár

A kerületi betegsegélyező pénztár, mint tudjuk, múlt évi július elsején megszűnt, illetőleg az állami munkásbiztosító hivatalba olvadt be.

Felszámolása szabályszerűen megtörtént, s 9305 kor. 47 fillért tevő vagyona felett a pénztári tagok közgyűlése akként határozott, hogy egy orvosi rendelőszobát állít, s a tagok hosszabb betegsége esetén nyújt segélyt.

A helybeli munkásbiztosító-hivatal kimutatása szerint a kerületéhez tartozó körben 2675 tag lett július 1-től fogva dec. végéig bejelentve. Bevétele 20732 kor. 27 fill. Kiadása 19550 kor. 20 fillér volt.

A pénztári orvosokkal való megegyezés a [folyó]. évre maradt Az új törvény végrehajtása bár eleinte sok kétség és zavar támadt, nagyobb nehézségbe nem ütközött. A betegsegélyező pénztár feljelentésére 9 esetben lett a kihágási eljárás megindítva.

Közoktatás és nevelés

A veszprémi róm. kath. főgimnáziumban egy igazgató s 14 rendes, és 4 rendkívüli tanerő 413 növendék oktatásával foglalkozott, azonkívül a felnőttek okulására nyilvános felolvasásokat tartottak. A növendékek rajzaiból érdekes kiállítás volt június 8 és 9 napjain látható.

Érettségi vizsgát tett 32 ifjú, köztük Gombos Ferenc és László József jeles eredménnyel.

A tanulók közt 353 magyar, 21 német, és 2 horvát anyanyelvű volt. A sz. fehérvári tornaversenyen, az intézeti ifjak – kitüntetéssel nyertek. Az értesítő városunk történetére is becses adatokat tartalmaz, melyek Friedreich Endre dr. tollából erednek.

Az állami felső kereskedelmi iskolába beiratkozott tanulók száma 103, a tanerők száma 11. Érettségi vizsgálatot öten tettek. A felszerelés gyarapítására a városi tanács 158 koronát utalványozott.

Az állami polgári iskola tanulóinak száma 156. A tanerők száma 12.

Az angolhölgyek nőnevelő intézetében a növendékek száma összesen 372. Az intézet kebelében elemi és polgári iskola, valamint tanítónőképző intézet működött.

Főlemlítendőnek tartom, hogy az intézet tetemesen kibővítve, s fényes díszteremmel, rajz- és zongoratermekkel ellátva, rendeltetésének átadatott.

Az irgalmas nővérek zárdájában 680 leánygyermek nyert oktatást és nevelést.

Népiskolába járt tankötelesek száma: róm. kath. 665, ev. ref. 102, ág. hitv. ev. 30, izraelita 183.

Püspöki óvodába járt 126 gyermek.

A felsővárosi óvoda, melyet dr. Fejérvári József alapított, nem képes befogadni a jelentkező gyermekeket.

A kisdetek száma 110 volt.

A cserhádi magánóvoda városi segítséggel múlt évben is fent állott, s az igényeknek megfelelt. A jeruzsálemhegyi városrészben építendő városi óvodára nézve, a közoktatási kormányval létrejött egyezség alapján az építőteltet 3,600 koronáért megszereztük, s a jóváhagyott terv alapján az építkezésnek most már mi sem állott útjába.

Vásárok és piac

Országos vásáraink látogatottsága a szabályszerűen berendezett mindkét vásártéren eléggé látogatott volt, s az időjárás mind a hét vásár rendes időben való megtartását megengedte. Az állatfelhajtás adatai következők :

szarvasmarha 6900 darab, ló 3,120 darab, sertés 238 darab, juh 700 darab. Eladásra került 2,717 darab szarvasmarha, 548 ló, 130 sertés, és 340 juh.

Az új helypénzszedési díjszabály a kereskedelmi miniszter úr által kijelölt módosításokkal 47/kgy. 907. sz. a. elfogadtatván, 35,085/907. sz. miniszteri rendelettel jóváhagyást nyert, s július elején életbe lépett. Mint fentebb említettem, az új rendszabály pénzügyileg is bevált, noha nem a tételek emelésében, mint inkább a fizetési kötelezettségek általánosabbá tételében s az ellenőrzés fokozásában van az erőssége.

Az országos vásárok helypénz jövedelme 1903. évtől fogva csak egy évben mutatott visszaesést, a többiben folyton emelkedik.

Így 1903. évben bevettünk 1929 kor. 56 fill.

1904. évben bevettünk 2024 kor. 88 fill.

1905. évben bevettünk 1697 kor. 86 fill.

1906. évben bevettünk 2030 kor. 24 fill.

1907. évben bevettünk 2512 kor. 04 fill.

Mivel pedig a vasártartási jogok vételára fejében, a város 1683 kor. 56 fillért fizet évenként, előre láthatólag a város külön megterhelhetése nélkül, az egész vételár rövid időn törleszthető lesz, s ezen jogosítvány a városnak állandó jövedelmi forrásává válik.

A heti piac növekvő forgalma már most tűrhetetlen állapotokat teremtett; pénteki hetivásár idején eladók és vevők életveszélyes tolongás közt sokszor sártengerben alkudoznak. Ideje volt már a piac kibővítésre gondolni, mely bár viszonyaink közt igen nagynak mondható áldozattal jár, de már tovább el nem halasztható.

Itt említem fel, hogy az országos vásárok némelyikének áthelyezése iránt dr. Benkő Károly vár. képviselő indítványt tett, mely az érdekelt tényezők bevonásával tárgyalatván, közbevetett fellebbezés miatt végleg elintézve nincs.

Az élelmiszerek, főleg a húsneműek általános drágulása sok és méltó panaszra adott okot, melyen azonban sem a hatóság, sem a társadalom segíteni nem tudott.

Az eddig ismert eszközök, úgymint: hatósági mészárszék felállítása, a lóhús kimérése, közös konyha, szabad szék, hűtőcsarnok, vásárcsarnok stb. részint aránytalan költségeik miatt, részint mert gyakorlatiaknak, különösen kisebb városban nem bizonyultak, bár igen sokszor voltak tanácskozás tárgyai, megvalósíthatók nem voltak. A hatóság meggyőződött, hogy viszonyaink közt saját hatáskörében egyebet nem tehet, mint a húsbehozatalt sürgeti s bízik a kormány intézkedésében, hogy minden hatalmát felhasználja, a jelen tarthatlan viszonyok megváltoztatására.

Okot erre egyébként az adott, hogy Wekerle Sándor miniszterelnök, mint pénzügyminiszter felhívta a törvényhatóságokat a drágaság okainak a megszüntetésére alkalmas javaslatoknak fölterjesztésére.

A törvényhatóságtól hozzánk is jött eme felhívásra múlt évi október 13-án következő jelentést tettem:

A legfőbb élelmiszerek hirtelen megdrágulása nálunk, a helyi viszonyokban rejlő mellékkörülményeken kívül (fogyasztók számának növekedése és a fürdőhelyek nagyobb forgalma) részint gazdasági, részint szociális okokra vezethető vissza.

Gazdasági szempontból különösen fontosnak tartom azt a tapasztalást, hogy mióta a környéken levő közbirtokossági erdők, legelőterületek felosztattak, azóta piacunkra évről évre kevesebb tűzifa kerül, a marhatenyésztés pedig jelentékeny mértékben megcsökkent.

A szentgáli erdő például azelőtt ellátta a város szegényebb néposztályát olcsó tüzelővel; mert a kisbirtokos saját, erdei nevelésű jármos ökreivel, szabad idejében ide szállította tűzifa termékét. A község növendék marhafalkája kora tavasztól késő ősziig kint az erdőn tanyázott, semmi költségbe nem került, a gazda tehát olcsón juttathatta a mészáros kezére.

A közbirtokossági ingatlanokat azóta felosztották, a legtöbb birtok gazdát cserélt, az új gazda sietett az erdőt kihasználni, fáját nagy hamar elszállította a vasút s a megmaradt erdőtalaj eke alá került. A gazda szívós, kevéssel beérő magyar fajta szarvasmarháján túladdott, s drága pénzen vásárolta a nyugati fajtáját, anélkül, hogy annak igényéről gondoskodott volna, mert közbirtokossági vagy községi legelő fűhozama vidékünkön a nyugati fajta szarvasmarhát ki nem elégíti; az istállózás, mesterséges takarmánytenyésztés pedig nálunk még nincs általánosítva.

Az erdők felosztása ekként vonta maga után a tűzifának, a közönséges marhahúsnak s a tejtermékeknek megdrágulását, mely utóbbi a tejszövetkezetek s a külföld számára dolgozó vajtermelő központok működésével is szorosan összefügg, míg a húsarak drágaságánál a behozatal hiányán kívül a mészárosok magatartása is megszívlelésre méltó. Az 1884. évi XVII. t. cz. 54. §. rendelkezésének végrehajtása ugyanis rendszerint a mészárosok és hentesek összebeszélését vonja maga után. A 58. §. a./pontja szintén a kartellek kötését mozdítja elő.

A sertéshús árának emelkedése a sertésvész gyakori fellépésének s ezzel kapcsolatos zárlatok szigorú végrehajtásában találja magyarázatát.

A baromfi és tojás azóta lett drágább, mióta a külföldre való szállítás a befogyasztással együtt növekedett. Ugyanez áll a többi élelmiszer tekintetében is, azzal a hozzáadással, hogy népünk a baromfitenyésztés és kertgazdaság beható művelésére még a városok közvetlen közelében is csak lassan tud rászokni.

A szén vármegyénkben több helyen elég bőségben található. Mégis csak két bánya van működésben. A többit a vasúti forgalomtól távolabb eső helyeken hatalmas külföldi vállalatok tartják lekötve vagy egyesítik kezükben, kizárva ezzel az egészséges versenyt, mely lehet, a szén árát is mérsékelné. (Azóta ezen baj ellensúlyozására a pénzügyminiszter úr hathatós intézkedést tett.)

Végül a liszt árhullámzása a tőzsdei műveletekre vezethető vissza.

Szociális oka pedig abban az egyszerű és közismert tényben található a drágaságnak, hogy a munkabérek hatalmas emelkedése a munkások bővebb és jobb táplálkozását vonta maga után. Az összes élelmiszerek nagyobb keresletnek örvendenek, mint az előtt, ennek természetes következménye a méltán panaszolt drágaságban nyilvánul. A dolgozó munkások helyzete hatóságom területén általában jobb, mint évekkal ezelőtt. Ámde nem hagyhatom említés nélkül, hogy egyes iparágak, mint a csapó, csutorakészítő és fazekasipar egészen kivesznek s

ezekben az iparágakban képzett munkások szakbeli munka hiányában többnyire nyomorban sínylődnek, kétszeresen érezve a drágaság nagy súlyát.

Azok az intézkedések pedig, melyek a létező bajokon némileg segítenének, nézeteim szerint következők volnának:

1. A legelőterületek javítása. Valamint az erdősítés jutalmakkal is előmozdítatik, úgy lehetne jutalmat tűzni a legelők feljavítására; vagy megengedni, hogy azok rövid ideig tartó mezőgazdasági köztes használat után, ott, hol kell, újra fűmaggal elvettessenek.

2. Az erdőirtás csak hosszabb turnusokban, s szigorú ellenőrzés mellett történhessék. Nem kell megengedni a nyertes vállalkozónak, hogy egész erdőséget rövid pár év alatt letaroljon. A közbirtokossági erdők ha gazdát cserélnek, ne legyenek végleg letarolhatók.

3. Az ipartörvény 53. §. b. pontja valami módon végrehajtható s az élelmisszerekkel űzött módon mesterkedés (kartell) az ember egészsége és testi épsége elleni kihágásnak minősítessék. (Lásd a győri kereskedelmi és iparkamara m. é. dec. 21-én kelt ugyan a tárgyban kimondott véleményét.)

4. A szerb marha behozatala kellő ellenőrzés mellett szabad legyen. (Lásd mint fentebb.)

5. Azonnali fogyasztásra kerülő vagy hízott sertéseknek városi piacokra tengelyen való szállítását még sertészár esetén is meg lehet engedni, kellő ellenőrzés mellett.

6. Leölt és közfogyasztásra szánt állatok húsa előzetes vizsgálat után a városokba beszállítható legyen. Borjút kecskét, gidát, bárányt a hentesek is vághasanak és kimérhessenek. (Azóta történt húsvizsgálók iránt kormányintézkedés).

7. A tojáskivitel csak a fölöslegre szorítandó.

8. A községi faiskolákkal kapcsolatban mintakertészeteket kellene létesíteni a gazdasági egyesületek útján, városok közelében pedig a csatornázás kapcsán kerti művelés alá vehető területek öntözését kellene kezdeményezni.

Mivel pedig a csatornázás kérdésének helyes megoldása a városok legnehezebb feladata, annak mint fontos közegészségi érdeknek is előmozdítása végett a városok anyagi támogatása lenne sürgetendő.

Sürgős lenne a megígért állami segítség a városok háztartása s közvetve a köz-élmezésre nézve is, mert a fogyasztási adók egy részének átengedése, vagy ennek értékével egyenlő állami támogatás esetén képesek lennének a városok a beviteli vámok, helypénz leszállításával, vásárcsarnokok létesítésével, szükség esetén hatósági mézárszékek, lómészárszék, konzum vágóhidak,¹¹⁴ hűtőcsarno-

---

¹¹⁴Olyan vágóhidak, ahol az eladott sertést azonnal levágják és csak a feldolgozott hús kerül forgalomba.

kok felállításával segíteni saját polgáraikon, míg jelenlegi pénzügyi helyzetükben, hogy arra igazán nem képesek, azt alispán úr előtt, ki e tekintetben is eléggé tájékozott, nem kell bizonyítani.

Meg kellene végül akadályozni, hogy még fel nem tárt kőszénbányák különösen külföldieknek bérbe adassanak, a papiros búza pedig, mely a lisztárakat természetellenes árhullámban tartja, megszüntetendő.

Kimutatás

Veszprém rendezett tanácsú városban 1907. évben leölt s közfogyasztásra került állatokról

Bika	7 darab
Ökör	185 darab
Tehén	785 darab
Növendék marha	444 darab
Bivaly	11 darab
Szarvasmarha összesen:	1432 darab
Borjú	2082 darab
Juh	1253 darab
Kecske	41 darab
Sertés öreg	2000 darab
Bárány	279 darab
Összesen:	5655 darab.

A növendék marhákból 1 éven aluli 101 drb.

Elkobotatott egészben 15 drb. nagy marha, 1 drb. szopós borjú, 1 drb. sertés, 69 hasi borjú, 71 tüdő, 129 máj, 2 lép, 8 vese és 4 szív. Részben kifaragtatott 18 tüdő és 57 máj.

Gazdaság és erdészet

A városház udvarának értékesítése elhatározott dolog lévén, az istállók s egyéb gazdasági berendezések elhelyezésére a Holesch-féle telek van kiszemelve. Ott állíthatók fel a tűzoltók részére szükséges gyakorló berendezések s a gyakorlótér is ott biztosítandó. A város tulajdonát képező s fennírt célra nem szükséges területek eladása szintén el van határozva. Az építési viszonyok javulása a vevő kedvét bizonyára fokozhatná.

A város állatállománya teljes. Jelentékenyebb káreset nem fordult elő. Felemlítem azonban, hogy mint számadásainkból látszik, a szarvasmarháknál történt tenyésztés irányú változtatás a város pénztárának jelentékeny túlkidatást okozott,

mert a nyugati fajta tenyészállatok, mint annak idején is jeleztem, a mi talajviszonyainknak nem megfelelők s gyakori kicserélésük, a mi mindig ráfizetéssel jár, a „legelőbért terhelő kiadások” keretében el nem fér, különösen mivel azok csak gyéren fizettetnek, s beszerzéseink rendszerint a bikavásárok legértékesebb darabjai közül kerülnek ki.

Gazdasági bevételeink között szereplő termények: trágya és széna ára, valamint a fuvar költségek a jelentékenyebbek. Kiadásaink java részét az abrak beszerzése és az állatok biztosítása vette igénybe.

A közlegelőre kihajtott állatok száma: Tehén 274, ökör 80, gulyabeli marha 275, ló 38 drb. A birkalegelőre kihajtottak 500 darabot. A sertésállomány 2181 darabról 2559 darabra szaporodott. Ennek okát azon örvendetes körülményben találjuk, hogy a sertésvész városunkban múlt évben már fel sem lépett, holott 1904-ben 128, 1905-ben 69, 1906-ban 3 udvar volt fertőztetve.

Hogy a sertésvész mily jelentékeny befolyással bír a gazdák háztartására, mutatják Kaszás Elemér városi állatorvos következő számításai:

1904-ben elhullott 506 drb. sertés, darabját 30 koronával számítva 15,180 kor. A zárlat az év nagy részében tartott, a sertések ki nem járhattak, élelmezésükre legalább 16 fillérrel többet kellett kiadni. Kijáró sertés volt 700 drb. Ezekre a 4 ½ hónapi zárlat alatt több költség naponként 112 koronával kitesz 19,600 koronát.

A sertésvész kimaradását bizvást a hatósági intézkedéseknek köszönhetjük, s ezért dr. Komjáthy r. kapitány és a városi állatorvos elismerést érdemelnek.

Mezőgazdaságunknak két nagy hiánya különösen érezhető. Egyik a legelőterületek silány volta, másik a kellőképp fegyelmezett alkalmas és teljesen megbízható mezőőrök hiánya.

Ezekről, valamint az 1894. évi XII. t. c. némely intézkedésének módosításáról szóló véleményemet a földművelési minisztérium részéről kibocsájtott felhívásra múlt évi június 18-án felterjesztettem alispánunk útján, melyből legyen szabad idézni a következőket:

Jóllehet a mostani mezőgazdasági és mezőrendőri törvénynek sok üdvös intézkedései vannak, amelyek a mezőgazdaságot védik, ez azonban nem elég, mert az ellenőrző közegek: a mezőőrök megbízhatatlanok. Oka az, hogy a csekély fizetéssel járó mezőőri állásra csak a társadalom legsalsóbb osztályához tartozó egyének vállalkoznak, kik többnyire tudatlanok és megbízhatatlanok. Ezeknek tehát a kellő kioktatását szolgáló szabályzattal leendő ellátását, megfelelő önvédelmi eszközökkel s ezek használatára való feljogosítással való felszerelésüket tartanám kívánatosnak. Mintául lehetne venni az erdőőrök szervezését, mely teljesen kielégítő s az erdők védelmére megbízható közegeket szolgáltat.

A mezőőr hivatása alig csekélyebb fontosságú, mint az erdőőré. El kellene tehát látni azt is hivatásának betöltésére szükségés minden eszközzel s egyúttal

életfenntartásáról, némileg független existenciájáról gondoskodni kellene, hogy öntudatos és erélyes, odaadó szolgálat legyen tőle jogosan követelhető.

A legelők javítására van szükség mindenfelé, különösen silányabb talajú dombvidéken. Ha erdősítési jutalmat lehet és kell nyújtani a kopár terület befásításra, megérdemelnék a jutalmat azok a községek is, melyek legelőterületeiket még áldozatok árán is feljavítják, mert fontos közgazdasági célt, a magyar föld termőképességét mozdítják elő.

Hangsúlyt kellene helyezni a legelők felújítására. Ennek elérése céljából meg kellene engedni, hogy a közlegelők bizonyos meghatározandó turnusok szerint feltöretessenek, pár évig kapás, kalászos növények termelésére használtassanak, azután fűmaggal bevetve, a fű megerősödése után legelőnek visszabocsátassanak.

(Mint tudjuk, Darányi Ignác földművelési miniszter úr azóta a legelőterületek javítását célzó igen üdvös intézkedéseket tett, s még prémiumokkal is szándékolják a községeket ez irányban támogatni).

Egy neme a legelőjavításnak nézetem szerint nálunk az lenne, ha a bazalttal makadámozott utakon képződő s időnként eltávolított sarat a talajszegény nagy mezőre irányítanánk, ami az múlt évben már kezdetét is vette.

Erdei jövedelmünk múlt évben jelentékenyen gyarapodott, mert ezúttal több tűzifa is került eladás alá.

Befolyt pedig árverés útján eladott

tűzifából és haszonfából	8183 kor. 20 fill.
fűtési térítmény	200 kor.
vízvezetékől térítmény	908 kor.
bozótirtás	40 kor.
mészégetésből	366 kor. 60 fill.
kártérítés	32 kor. 10 fill.

Erdősítési, munkálatokat folytattunk raberővel az aranyosi magaslatokon, főleg a hiányok pótlására s a kőrifélék ültetésére fordítva a legtöbb gondot.

Az erdőhivatal intézkedése folytán a Baráterdő tölgycsemetái töre vágattak, hogy erőteljesebb növést nyerjenek.

Erdőgondnokságunkra nagy fontossággal bír az az intézkedés, mely jobb legelőnyerés végett történt az alsó erdőn, s mely a földművelési minisztérium jóváhagyásával már múlt évben kezdetét is vette.

Lényege az, hogy az erdő nem ritkítással, hanem akként lesz legeltetés céljára átalakítva, hogy egyes, nagyobb területek egészen kiirtván, két évig kapás, egy évig pedig kalászos növények termelésére lennének fordítandók, s a 3-ik évben egyúttal fűmag keverékkel is bevetve, dús legelőt ígérnének.

A város ezen úton várható bevételeivel szemben azonban a Táborállási erdő használatát 10 évre beszüntette.

Ez pedig azt jelenti, hogy a Táborállási erdő, mely az idén vágatás alá került volna, csak 10 év múlva lesz letarolva.

Ezzel jelentésemnek végéhez érve, kérem azt tudomásul venni, s a t. közgyűlésnek és tisztársaimnak támogatását megköszönve maradok a tisztelt közgyűlésnek

Veszprém, 1908. április hó

hivatalbeli kész szolgálja

Szeglethy György
polgármester

1908¹¹⁵

Tisztelt közgyűlés!

Tizedik évi jelentésemet, az 1908. évről szólót, midőn közreadom, több oldalról nyilvánult óhajtásnak engedve, rövid visszapillantást vetek a letűnt tíz esztendőnek városunkra gyakorolt hatására, eredményére, eltekintve minden személyi vonatkozástól, vagy kritikai méltatástól, teljes tiszteletben tartva azt a jogkört, mely ez idő szerint elsősorban önöket, azonfelül az utókort illeti.

A letűnt évtized társadalmi, egyházi, hatósági és magántevékenységének maradandó eredménye gyanánt mutatkoznak városunkban, a közművelődés és népnevelés terén a főgimnázium kibővítése, a róm. kath. elemi iskoláknál szükségessé vált bővítések, az angolhölgyek tanítónőképzője, az állami polgári, és felső kereskedelmi iskola megnyitása, az iparostanonc-iskola szakszerű elvek alapján történt átalakítása, a temetőhegyi, előbb városilag segélyezett magán, majd ennek helyébe lépett káptalani alapítványt képező kisdudóvó s a cserhádi magánóvoda, valamint az állami gondozásba adandó és városi alapokból létesítendő más két óvoda építése, végül a színház létesítése s a kultúrház létrejöttének biztosítása.

A közegészség terén felemlítésre méltó nevezetesebb vívmányok a kórház kibővítése, annak nyilvános jellegűvé tételében s ahhoz mért berendezésében, parkozásában, a csatornázás kérdésének előbbre vitelében, (tervek, szabályrendelet elkészítése, próba csatornák stb.) a temetők és temetés rendjének szabályozásában helyettes városi orvos választásában, a vízvezeték házi kezelésbe vételében, a csőhálózat meghosszabbításában, a Kálistó nevű mocsár betöltésében, községi jégvermek építésében, új járványkórház építésére szükséges tőke összegyűjtésében, a III-ik gyógyszerár létrejöttében, a várost uraló kopár magaslatok befásításában, a sétány meghosszabbításában, valami a gőz-, kád-, és népfürdő építésében nyilvánultak meg.

Emberbaráti intézményeink szaporodtak a közsegélyezés mérvének és módjának megállapításáról alkotott szabályrendelettel, a városi tisztviselők, kezelő- és szolgaszemélyzet nyugdíjalapjának megteremtésével, az állami gyermekmenhellyel, a szegényalap jelentékeny gyarapításával, rabsegélyző egylettel s a szegényháznál a szükséges rend és okszerű gazdálkodás, valamint a még folyamatban levő kibővítésekkel és alapítványokkal.

---

¹¹⁵ Veszprém rend. tan. Város 1908. évi közigazgatásáról. A rend. tan. város 1909. évi május hó 3-án tartandó tavaszi rendes közgyűlése elé terjeszti: Szeglethy György polgármester. Veszprém, 1909. Veszprém rend. tan. város közönségének kiadása. EKMK C1277

A közbiztonságot szolgálni hivatott 8 helyett 16 rendőr, kik rendszeres éjjeli és nappali őrszolgálatot teljesítenek, ezek felfegyverzése s oktatása, szolgálati szabályzatuk megalkotása, újonnan rendszeresített rendőrfogalmazó s a tűzoltóegylet anyagi segélyezése és felszerelésének pótlása, vízvezetékünk fejlesztése, új tűzcsapok felállítása s az építkezési szabályrendelet.

Iparfejlesztés terén csak a már fentebb érintett iparostanonc-iskolára s annak a múlt évben tervben vett jelentékeny fejlesztésére, a munkásgimnázium létrejöttére, az 1904. évi ipari és gazdasági kiállításra, vajgyár létesítésére, az első Bakonyvidéki Kötő- és Szövőgyárra, mely 30 lányt foglalkoztat 24 géppel s arra a mindent felölelő előkészítő munkálatokra hivatkozhatunk, melyek valamely gyári vállalat megteremtése végett tett lépések és megszavazott áldozatokban nyilvánultak, bár ez ideig eredménytelenül. Az ipartörvény revíziója tárgyában terjedelmes felterjesztést tettünk.

Kereskedelmi célokat szolgálnak leginkább a helyközi és interurbán távbeszélő létesítése, mindkét állomás kibővítése, a Balaton-vidéki Vasút létesítése, a piac kibővítése, helypénzszedési tarifa megváltoztatása, a kereskedelmitanonc-iskola támogatása, vásártartási jogosítvány megváltása, a vásárterek berendezése s az idegenforgalom emelésére alkalmas szállodai berendezkedések.

A köz- és magánépítkezések közt első helyen áll a székesegyház stílszerű átalakítása és restaurálása. Ezen kívül a Szent László-templom átépítése, báró Hornig Károly megyés püspök fogadalmi temploma, új posta távíró és távbeszélő központ részére emelt városi épület, az új kórházi pavilon, az angol-hölgyek nevelőintézetének kiépítése, az állami gyermek menedékhely telepe, a Dávid árvaház fölemelése, a Rákóczi téren keletkezett új emeletes házsor, a Takarékpénztár új bérháza, a püspöki kormányzói lak, a Vámosi út mentén keletkezett új villatelep, a színház és kaszinó új épületei, a Füredi telep, a városi óvoda épülete, a mintegy két kilométer hosszú aszfalt és a betonjárdák s kövezett átjárók, betonlépcsők, Kossuth Lajos utcai, Búzapiaci, Szabadi úti, Pápai úti csatornázások, végül a városház épületének tűzmentes eternit palával való fedése érdemelnek leginkább említést.

A mezőgazdaság s kapcsolatos állattenyésztés érdekeinek előmozdítása körül rámutathatunk a legelőterületek javítására, erdei legelők létesítésére, városi állatorvosi állás rendezésére, a nyugati fajta tenyészállatok beszerzésére, állatbiztosítási alap létesítésére, új pásztorház és városmajor építésére, mezőgazdasági munkásházak építésének elhatározására. A selyemhernyó-tenyésztés előmozdítása végett megindult nagyarányú szederfa-tenyésztés is megérdemli a felemlítést.

Jelentékeny intézkedések történtek a város és környékének szépítésére, befásítására de különösen új utcák megnyitására, a forgalom könnyítésére is, lakosságunk önkéntes áldozatkészségének igénybe vétele útján.

A város háztartási mérlegének egyensúlyban tartása érdekében megszereztük a fogyasztási adópótlék szedés jogosítványát, biztosítottuk a fogyasztási adókból a várost illető jövődelem kártalanítását, fokoztuk a városház földszintjén levő üzleti helyiségek, a kő- és murvabányák jövedelmezőségét, szigorúan betartottuk a közszállítások tekintetében szükséges nyilvánosság igénybevételét, s előnyösen konvertáltuk a város 350.000 kor. adósságát. Az erdők jövedelmezősége, állami ellenőrzés mellett fokozódott az utcák öntözése s egyéb városi fuvarok házi kezelés útján való teljesítése hasznosnak bizonyult. Erdei kaszálók s egyéb fűtermő területek kihasználása jövedelmeinket fokozta s a kir. törvényszék fogházában letartóztatva levő munkaerőnek a kir. ügyészséggel kötött szerződés útján való biztosítása lehetővé tette a földetlen erdőtalajok fokónként való befásítását, a hallatlan mérvben felszökött napszámberék dacára is.

Így sikerült csak elérni, hogy az 1898. évi 260.771,89 kor. bevétellel szemben 1908. évben 289.019,79 kor. bevételünk volt, s dacára új hivatalok létesítésének (mérnök, állandó végrehajtó, állatorvos, gazdasági felügyelő, rendőrfogalmazó, 8 új rendőr) a pótdátó egész a legújabb időkig csak 4%-kal kellett felemelni a fizetésrendezések dacára.

Áttérve ezek után a múlt 1908. év történetére, annak jellemzésére a következőket tartom érdemesnek fölemlíteni:

A városok általános érdekei, – melyekről előző jelentéseim során első helyen szoktam megemlékezni –, az elmúlt évben, hála egyesüléseinknek, minden oldalon kifejtett tevékenységünknek, valahára kormányunkat is komolyan foglalkoztatták. Kifejezést talált a kormány érdeklődése és igazságérzete abban a bár aránylag csekély dotációban, melyet a költségvetés készítése alkalmával a városok részére szánt s melynek bizonyára méltó folytatása lesz az a reform, melyet a városok országgyűlési képviselői programjukra tűztek.

A már elért s még kilátásba helyezett reformok dolgában szerepelt tényezők közt felemlítem a városok kongresszusát, melyen alulírott, a tisztviselőket, melyen Sándorfy Ignác árvaszéki ülnök képviselte érdekeinket s a polgármesterek egyesületét, mely szintén a múlt évben jött létre.

Közigazgatásunk helyi határain belül felemlítendőnek tartom a következőket:

Hunkár Dénes főispánunk a szokásos hivatalvizsgálat alkalmából kifogást tett a pénztár és levéltár mostani elhelyezése ellen. E kérdések a városház kibővítésével, az pedig az új utca nyitással függvén össze, a közgyűlés a kifogások jogosultságát elismerve, azok elhárítása végett hosszabb határidő kitézését kérte.

Egyebekben a közigazgatás menetét főispán úr minden vonalon rendben találta.

Személyzetünk körében következő változásokról kell megemlékezniem:

Tehetséges ifjú mérnökünk Friedreich Endre huzamos betegsége alatt felgyűlt mérnöki teendők, különösen a villamos központ építésének ellenőrzése, ideiglenes alkalmazott igénybevételére kényszerített, mely a fennforgó körülmények közt eléggé nehéz bizalmi kérdés, többrendbeli kísérlet után Bokrossy Jenő gépészmérnök alkalmazásával – hisszük – szerencsés megoldást nyert.

A felfüggesztett rendőrfogalmazó helyettesítésével a közgyűlés Garai Antalt bízta meg. A lemondott Valentin Antal községi kézbesítő helyettesítése pedig Eizler Mátyásra bízott.

Fegyelmi eljárás négy esetben váltott szükségessé s egyik az illetőnek állásáról való lemondása folytán, 2 rendbírsággal, egy felmentéssel véget ért, egy pedig még folyamatban van.

Itt említem fel, hogy az írnokok és díjnokok, a növekvő drágaságra hivatkozva, silány javadalmazásuk javításáért folyamodtak, mit a közgyűlés a községi pótdadó terhére el is rendelt.

A kir. Belügyminiszternek, a városi tisztviselők összeférhetetlensége tárgyában érkezett leirata, a közgyűlést gondolkodóba nem ejtette, mert a városi szabályrendelet annak idején úgy lett megállapítva, hogy abból világosan kitűnik, hogy a város alkalmazottjai mellékfoglalkozást mikor, hol és mely feltételek alatt űzhetnek.

Az újonnan választott városi képviselők alakuló közgyűlése Koller Sándor alispán elnöklete alatt február 3-án ment végbe s ez alkalommal a virilisek jegyzéke megállapított s az újonnan választott 35 rendes és 12 póttag az igazoló választmány által hivatalában megerősítettek.

Ügyforgalom és tevékenység

A képviselő-testület 10 közgyűlésben 273 határozatot hozott.

A tanács 20 ülésben 884 ügyet intézett el.

A polgármesteri hivatalba beérkezett elnöki ügydarab 37

Közigazgatási 14635

vagyis 1143 darabbal ismét több az előző évinél.

Ha a beadványok számát a 10 év előttivel összehasonlítjuk, a többlet 4532 számot mutat, Ellenben a személyzet létszámában szaporítás nem történt.

Hátralék az év végén csak adóügyekben maradt aránylag számot tevő mennyiségben.

A szakbizottságok működését a következő kimutatás tünteti fel:

A pénzügyi bizottság tartott	13 ülést
Gazdasági	12
Világítási	3

Vasúti	2
Mezőgazdasági	3
Építő	6
Óvoda	2
Iparos t. iskola	3
Szegényház	1
Villamos végrehajtó bizottság tartott	39

Helyhatósági szabályrendeleteink közül a bérkocsi-szabályzatot vettük át-alakítás alá s ideiglenes érvénnyel bejelentési szabályzatot léptettünk életbe.

Fölemlítem, hogy az utcák új elnevezése és számozása gyakorlatban is keresztül vitettek s a felmerült költségek kielégítettek.

Az anyakönyvi kivonatokért szedhető díjak tárgyában a törvényhatóság által alkotott szabályzat életbe lépván, ezek a díjak ezentúl a város pénztárába folynak.

Népesedési mozgalom

Múlt 1908. évben összesen 130 házasság kötött, tehát 26-tal több, mint előző évben. Szemben az országos statisztikai adatokkal, ez az eredmény felette kedvezőnek mondható.

Vegyes házasság volt 10.

A gyermekek vallására nézve megegyezés létesült 6 esetben.

A születettek száma: 412, tehát 38-al kevesebb az 1907. évinél.

Fiú született 220

Leány 192

Vallásra nézve:

Róm. kath. 347

Református 28

Ág. ev. 12

Izraelita 25

Haláleset 400 fordult elő. Ebből a kórházban és az állami menhelyben előfordult 93 esetet leszámítva marad 307 eset, mi a tavalyi kimutatáshoz képest 24 főnyi többletet, a születésekhez irányítva pedig 12 főnyi apadást mutat, mely csekély emelkedés a születések számának jelentékeny apadását tükrözi vissza, s egyúttal visszamutat az 1907. évben kötött házasságok csökkenésére.

Jótékonyság

Őfelsége I. Ferenc József apostoli királyunk a múlt évi hadgyakorlatok befejezte után legfelsőbb megelégedésének és jóindulatának jeléül 8000 korona adományt volt kegyes Hunkár Dénes főispán úr közvetítésével városi jótékony célokra kezünkhöz küldetni, mely a velem közölt parancs értelmében következő módon nyert felosztást:

A városi szegényház alap kapott 4000 kor.

Önkéntes tűzoltóink részére beutaltatott az egylet pénztárába 2000 kor.

Szegény sorsú iskolás és árva gyermekek ruházatára jutott s az illető iskolák vezetősége útján e célra köztük felosztatott 1000 kor.

A közsegélyre szorult szegények részére kiosztás végett küldött 1000 koronából pedig e novemberi házbér negyed idején kiutalt pénztárunk 885 kor.

A Jótékony Nőegylet kiosztott védenicei közt 200 kor.

Pillanatnyi segély gyanánt kiutaltam egyes arra érdemes beteg vagy munka-képtelen helybeli polgárok közt 115 koronát összesen 8000 kor.

Mely legkegyelmesebb jótétemények iránt tartozó köszönetét és mély halálját városunk képviselő-testülete főispán úr útján tolmácsolni kérte őfelsége kabinetirodájánál.

A városi intézmények fejlesztése, gyarapítása iránt tanúsított élénk érdeklődések ismét értékes bizonyosságát nyújtotta ami főpásztorunk báró Hornig Károly megyés püspök úr őnagyméltósága, a városi tisztviselők, kezelő- és szolgáloményzet részére felajánlott 10000 kor. adománya iránti kegyes ígéretével, melyet a közgyűlés nevében mély hálával és köszönettel elfogadtam s melynek első részletét 2000 koronát át is vettem s a jelzett célra beutaltam.

Ezenkívül őnagyméltósága a szegényház részére szánt évi segélyt 800 koronát is kegyes volt beszolgáltatni s tetézte ezt őfelsége születésnapja alkalmából az említett célra ajándékozott 500 koronával s őfelsége fogadtatása alkalmából az utak javítására szánt 400 koronával.

Koller Sándorné úrnő a József főherceg szanatóriumegyesület helybeli elnöksége által rendezett jótékony célú társas estély jövedelméből a szegényház-alap részére befolyt összeget kegyes volt befizetni: 575 kor.

A káptalani alapítványi pénztár pedig ugyanezen célra 640 kor.

Dr. Rada István kanonok úr 200 kor. juttatott múlt évben is a szegényháznak, mely ugyan a múlt évben még Kovács Imre 200 kor. Timár József 400 kor. Holczer Teréz 100 kor. hagyományával s Kiss Ferenc 40 kor. Pálfi Józsefné 20 kor. Hitelszövetkezet 10 kor. adományával gyarapodott.

A veszprémi székeskáptalan értesítette a városi tanácsot, hogy báró Hornig Károly megyés püspökünk 20 éves főpásztori jubileuma emlékére a szegényház

javára 8400 kor. alapítványt helyezett el saját pénztárában, melynek kamatait az említett célra évenként ki fogja szolgáltatni. Ugyanezen magas testület a király fogadási költségeihez is hozzájárult 200 koronával.

Egy névtelen jótévő a városi nyugdíjalapnak ismét 160 kor. az iparostanonc-iskolának 100 kor. volt kegyes adományozni. Utóbbi célra a Veszprémi Takarékpénztár is adott 40 koronát.

A piac bővítésére s új utcák és terek létesítésére felajánlott adományok egészben vagy részben való törlesztésére beérkezett összegek kimutatása a következő:

Kubai Hubert fizetett:	400 kor.
Dr. Palotay Ferenc nagyprépost	1000 kor
Koller Sándor alispán	100
Lengyel Ignác háztulajdonos	100
Péller Pál kanonok	1000
Galamb István háztulajdonos	200
Parragh Gyuláné	5
Tóth Ignácné	20
Nagy Lajos	10
Molnár Dénes kanonok	500
Kránitz Kálmán fölsz. püspök	1000
Dr. Óvári Ferenc vár. képv.	100
Néger Ágoston kanonok	1000
Plosszer István háztulajdonos	200
Horváth Károly háztulajdonos	20
Dr. Csete Antal	600
Bauer Károly	300
Rothauser M. Miksa	30
Veszprémi Takarékpénztár	4000

A várost ugyan csak közvetve, de eléggé érdekli az a nagyarányú jótékony elhatározás, melynek a veszprémi Dávid árvaház kibővítését köszönjük s mely mintegy 100.000 kor. költséget vett igénybe, örök emléket állítva egy névtelen jótévő közhasznú működésének.

A gyermekvédelem általános érdekében tartott gyermeknap eredménye múlt évben is tekintélyes összeg: 570 kor. 89 fill. volt, mely az orsz. gyermekvédő liga javára beszolgáltatva s annak hiteles kiadványában nyugtázva lón.

Fogadják e helyen a tisztelt jótévők által a város közönségének köszönetét.

Legyen szabad itt megemlékeznem szegényházunkról, mely múlt évben is 70 egyént látott el élelemmel, ruhával és hajlékkal s úgy a házi rend betartása, mint a bentlakókkal való bánásmód és azok ellátása tekintetében kifogástalanul, mi a gondnok és a felügyelő magatartását, ügybuzgóságukat dicséri.

Hivatalos kimutatás szerint az 1908 évben közsegélyre szorult egyén volt 750. Ebből a szegényházba jutott 71.

Heti segélyt élvezett 133, társadalmi úton segélyezettett 617. Kiosztott segély községi pénztárból 5017 kor, 40 fillér.

Egyletek és alapok részéről és pedig: Egyházmegyei alapból 4732 kor., káptalan pénztárából 7534 kor., Krajcáregylet részéről 700 kor. Ezen felül levő összeg a jótékony nőegylet s egyéb egyletek és társulatok adománya volt.

Nem foglaltatik ebben a püspöki udvar, a kanonokok és zárdák napi jótékonyága, mely szintén tekintélyes összeget tesz ki évenként.

A szegényház kiadása 13704 kor. 22 fillerre szaporodott, mi az élelmiszerek rendkívüli megdrágulásában találja indokát.

Egy szegény ételmezése került a múlt évben 40 kor. 8 fillérbe.

Ruházása: 44 koronába.

Szegényalap átlaga: 119654 kor. 14 fill. Az utóbbi 10 év alatt szaporodott 37559 kor. 38 fillérral.

Mint humánus és jól bevált intézkedést említtem fel, hogy a toloncok ételmezése a tanács rendeletéből a szegényházból történik. Azelőtt vállalkozó szállította ezen szerencsétlenek részére az ételmet, de a városi orvos és rendőrkapitány közbelépése folytán a szerződés felbontatott.

Különféle események és fontosabb határozatok

A nyugat-magyarországi hadgyakorlatok tavalyi központja Veszprém, e révén abban a szerencsében részesült, hogy 50 év után viszontlátta immár ősz uralkodónkat I. Ferenc József apostoli királyunk őfelségét. A környékünkön befejezést nyert hatalmas harcjáték utolsó napjaiban szeptember 15–18-ig városunkban időzött, s a püspöki rezidenciában vett lakást szeretett uralkodónk. Ezalatt városunk még sohasem tapasztalt érdeklődésnek volt tárgya. Az udvar, a főhercegek, a külföldi hatalmak katonai képviselőinek, a sajtó képviselőinek, a környék lakosságának jövés, menése, a katonaság különféle fegyvernemei, állandóan feszült érdeklődés tárgyai voltak, s a tisztelet és szeretet külső jelei szinte üdévé és vonzóvá tették ősi falainkat, ünnepi díszbe öltöztetve azokat. Az óriási forgalom jelenetei oly élénk mozgalmas képeket idéztek elénk, minőkhöz fogható itt századok óta nem fordult elő.

Készülődés a király fogadására. Incze Kálmán felvétele.

Forrás: Ország Világ, 1908/2. 235. o.

Állam és törvényhatóság, a város, püspökség, káptalan és egyesek összefogtak az utak javításában és gondozásában, valamint a város díszítésében. Három óriási diadalív s egy dízsátor állott a Felső útjában, s virágszőnyeg és lobogódísz a házakon, ablakokban, s mindenütt hova a szem elláthatott.

És a közönség, a mi közönségünk? Nem kellett annak rendben tartására sem rendőrség, sem katonaság. Sort állott nyugodtan, csendben és rendben, csak mély-séges hódolatában zúgó éljen szava kísérte mindenütt amerre csak járt a király.

A fogadtatásról különben jegyzőkönyvünkben következők olvashatók: Az a határtalan tisztelet és megható ragaszkodás, mivel városunk lakossága Szent István koronájának méltó viselője: ősz királyunk iránt viseltetik, a fogadtatás meleg közvetlenségében és kizárólag polgári jellegében nyert kifejezést s őfelségének legnagyobb meglegedését és jóindulatát vívta ki a város számára, minek őfelsége a fogadtatás alkalmával a polgármester üdvözlésére adott válaszában kifejezést is adott.

A királyi üzenet s üdvözlétére mondott szavak jegyzőkönyvünkben szintén meg vannak örökítve.

Megelőzte a vázolt eseményt Báró Hornig Károly megyés püspökünk 20 éves főpásztori jubileuma s ez alkalomból a Lipót-renddel történt kitüntetése, melyről általános helyeslés közt így számoltam be a közgyűlés előtt: Húsz éve múlt hogy a veszprémi róm kath. egyházmegye nagyérdemű főpásztora báró Hornig Károly őnagyméltósága ezen magas közjogi állást betölti, az első magyar királytól Szent Istvántól alapított állását elfoglalta.

Összeesik ezzel az évfordulóval a legnagyobb kitüntetés melyben őnagyméltósága a közügyek terén szerzett érdemekért a Lipót-rend elnyerése alakjában részesült. Öexcellenciájának városunk nagy anyagi és szellemi érdekei ránt tanúsított figyelme és áldozatai ismeretében őt mindnyájunk nevében melegen üdvözöltem, s van szerencsém őnagyméltóságának köszönetét és nagyrabecsülését tolmácsolni.

Vajda Ödön zirci apát urat a főrendiház tagját aranymiséje alkalmából egy küldöttség élén üdvözöltük, megemlékezvén őméltóságának a hazai tudományosság s a helybeli népnevelés ügyében tett jeles szolgálatairól.

Dr. Óvári Ferenc orsz. képviselőnk pedig egy magánbosszúból eredt megtámadtatása alkalmából a közgyűlés testületileg felkereste s változatlan ragaszkodásáról és szeretetéről biztosította, kérve őt, hogy a város érdekében kifejtett buzgó tevékenységét megbénítani ne engedje.

Rainprecht Antal volt tagtársunk, püspökségi jószágkormányzó, a Ferenc József-rend lovagja, a gazdasági bizottság elnöke, múlt év szeptember hó 12-én, mindnyájunk őszinte sajnálatára, elhunyt. Emlékét jegyzőkönyvünkben megörökítettük. Az ő erőteljes egyénisége és akaratereje, jeles szakismeretei s kiváló jóakarata sokáig érezhető hiányt fognak képezni tanácskozásainkban s a város társadalmában. Legyen neki könnyű a föld, melyet oly nagyon szeretett.

Városias fejlődésünk s a kultúra igazi vívmányainak nevezhetjük a törvényhatóság ama határozatát, mely a vármegyei múzeumnak egy városunkban emelendő épületben leendő elhelyezését biztosította a közoktatási kormány nagy hálaára kötelező áldozatkészsége mellett. Ebben az ügyben a törvényhatóság városunkat az iránt kereste meg, hogy az építendő múzeum közvetlen közelében a Casinó, utca felőli oldalon a köztérből 40 □-öt engedjen át az építkezés céljaira, mit a közgyűlés, érthető előzékenységgel megszavazott, noha sokan azt óhajtották volna, hogy a piactér egészen szabaddá tétessék s a volt Casinó épülete eltávolíttassék, mi azonban városrendezési és pénzügyi szempontokból nem bizonyult kivihetőnek.

Jelentős eseménynek tekinthetjük a szépítő egyesület megalakulását, mert élén Ádám Iván és Csolnok Ferenc urakkal első évi működésével már életrevalóságának kiváló jelét adta. Rendezte a Gulyadomb alatt és a Betekints-völgyben vonuló sétautakat, ültetett 13350 drb. fenyő és egyéb csemetét, mi különösen ha közönségünk védelmébe fogadná azokat éretlen vagy meggondolatlan rongálók ellen, néhány év múlva az említett környék különben is festői hatását rendkívül emelné és a sétálók részére vonzóvá tenni fogja.

Városunkat megtisztelték tavaly látogatásukkal május 31-én a Pázmán Egyesület, mely itt tartotta lebilincselő szép programmal évi gyűlését; az országos gyermekvédő Liga központi küldöttsége június 10-én, megalakítva a helyi bi-

zottságot; az esztergomi tanítóképző s a ceglédi főgimnázium ifjúsága tanáraikkal, valamint az útmesterek országos szövetsége. Az országos túzoltó szövetség pedig meghívásunkra elhatározta, hogy legközelebbi közgyűlését az 1911. évben városunkban tartja meg.

Színházunk elkészült. Nádasi színtársulata szept. 18-án tartotta benne első előadását, mely mintegy próbája volt a színház célszerűségének és alkalmas voltának.

A tulajdonképpeni felavatás a f. évre maradt. Az első színi idény azonban már meggyőzte közönségünket arról, hogy a színház minden tekintetben felülhaladja a hozzá fűzött várakozásokat, s hogy benne olyan mű létesült mely városunk kulturális és társadalmi, kényelmi és biztonsági érdekeit teljesen kielégíti. Azóta bizonyos hírnévre tett szert már ezen új technikai elvek szerint készült épület, s nemcsak idehaza, de külföldön is érdeklődtek utána egyes városok vezetői.

Az új vasút

A Balaton-vidéki Vasút pótbejárása, újabb felterjesztésünk dacára, az eredeti tervtől való jelentékeny eltérést – mégsem eredményezett. A polgári és felső kereskedelmi iskola előtt ferde irányban húzódó viadukt, minden felszólamlás, kérelem és tiltakozás dacára, az eredeti terv szerint készült. E szemsértő és szakértők által elítélt bajon most már tehát csak a megszokás segíthet.

A városnak ebben az ügyben kifejtett meddő törekvéseit s álláspontját a közgyűlés 14/908. sz. jegyzőkönyvi pontja világítja meg.

Fölmerült az eszme, hogy az említett vasútvonal „Veszprémi honvéd laktnya” című megállóhelye és a Plosszer sétány között összeköttetés létesíttessék, ami hiszem – előbb-utóbb létesülni is fog.

A vonal egyébként nagy részben elkészült; az épületek többnyire tető alá kerültek, anyagszállító vonatokat naponkint láthatunk rajta jární, csak az elfoglalt területek kártalanítása maradt múlt év végén is befejezetlenül.

Ezen új vasút helyes menetrendje és díjszabása tárgyában dr. Óvári Ferenc képviselők indítványt adott be a közgyűlés elé, melynek értelmében a kereskedelmi miniszter úrhoz ismételt feliratot intéztünk a közig. biz. útján.

A Balaton-vidéki Vasút helyes menetrendjének megállapítása városunkra nézve kiváló fontossággal bír úgy a piac, mint az idegenforgalom s az iskolák érdekében. Épp azért a dr. Óvári Ferenc kezdeményezésére készült menetrend-tervezetet a közgyűlés egyhangú határozatából a kereskedelmi kormány elé terjesztették, kérve annak elfogadását, mi ugyancsak képviselők közbenjárására eredménnyel is járt. Kértük még a Veszprém–Balatonfüred közt közvetlen kocsik jára-

tását s a menetdíjszabás megállapításánál érdekeink figyelembe vételét, mely kérelem elintézéséről még nem értesültünk a múlt évben.

Itt említem fel, hogy a Jutas–Nagyvázsony közt létesítendő h[elyi]. é[rdekű]. vasút előmunkálataira kiadott engedély újabb egy évre meghosszabbított.

Villamos művünk

Az Almádi út mentén épült villamos gépcsarnok és gépészlakás, múlt évben befejezést nyert. Kiépült a vezetékhalózat is, csak a hajtógépek szállítása késett. Többrendbeli felszólításunkra és sürgetésünkre a Siemens–Schuckert cég mindig a Magyar Fegyver- és Gépgyár Részvénytársaságra hivatkozott, hol a Diesel-féle hőerőleg-gépeket megrendelte, de azokhoz jutni nem tud.

A végrehajtó bizottság javaslatára a tanács megállapította a késedelmet s a késedelmi bírság fizetésére a vállalkozó M. Siemens–Schuckert céget felhívta s egyúttal jelezte, hogy a végleg megállapítandó összeget annak idején a cég járandóságaiából visszatartja.

A hadgyakorlatok ideje közben elközelgett s dacára, hogy biztatást nyertünk, felette kétséges volt: lesz-e a királynapok idején illő közvilágításunk?

Már úgyszólván csak napok választottak el szeptember 15-től, melyre őfelségének érkezése ki volt tűzve, s a gépek még nem voltak készen. Mindenféle kalandos tervek merültek fel a város ideiglenes világítására s egyikük sem váltott be. Ekkor a végrehajtó bizottság megbízásából annak két tagja személyesen járt utána a gépek elkészítésének és leszállításának Budapesten és Erzsébetfalván. Jártak a kereskedelmi minisztériumban, hol sikerült kieszközölni, hogy a vasúti szállítás soron kívül, s állomásról állomásra ellenőriztetve, még jókor megérkezett, s szept. 15-én estére kelve működését megkezdette, teljes és osztatlan elismerést keltő fényt árasztva az egész városra az első gépcsoport.

A hadgyakorlatok végeztével azonban annál, érezhetőbbé váltott az ismét beállott sötétség, mert a cég csak mindhárom gép beszerzés után, december 15-én vette fel az üzemet s szolgáltatta a közvilágítást, jelezve, hogy ez csak kísérlet, mely sem a céget, sem a várost semmire sem kötelezi.

Így érkeztünk el az év végéig anélkül, hogy a villamos mű átadatott volna rendeltetésének, dacára, hogy a magánfogyasztók oly nagy számban jelentkeztek, mely a cég várakozását teljesen meghaladta.

A városi mérnök betegsége közben az építési napló vezetését megszakította. Helyettesítése iránt országos pályázat útján intézkedtünk, de állandó helyettes nem akadt. Így csak ideiglenesen vehettük igénybe Esztergom sz. kir. város mérnökének szakértelmét, ki az időközben teljesített munkálatokat megvizsgál-

ta, s a függőben maradt kérdésekben a végrehajtó bizottságnak szakértő véleményekkel szolgált.

Ez a bizottság, melynek tagjai kívülem, s dr. Csete Antal városi főügyészen kívül Pozsgay Miklós s Weisz M. Ignác voltak, minden kérdést, mely időközben fölmerült, ülésben megtárgyalt s formális határozatokat hozott, melyekről koronként a városi tanácsot is értesítette.

Ezen kívül felhívta a vállalkozót, hogy minden, az építési naplóba tartozó eseményt nála jelentsen be.

Látható ezekből, hogy a végrehajtó bizottság minden tekintetben igyekezett megfelelni a közgyűléstől nyert megbízásának, s teendőinek teljesítésére, nemcsak 30 ülés tartása, hanem többrendbeli helyszíni szemle s egyéb utánjárás váltott szükségessé, amit nemcsak magamról lévén itt szó, el nem hallgathatom.

A város szabályozása

A képviselő-testület múlt évi 196. sz. határozata alapján itt közlöm a városzabályozás kérdésében beszerzett szakvéleményt tájékoztatás végett:

Tekintetes Polgármester Úr!

Folyó évi június hó 19-én 336/1908. t. ü. számú becses felszólítására volt szerencsém f. évi július hó 28-án kelt levelemben kifejtetni, hogy a város szabályozó és fejlesztő tervének elkészítésére vonatkozólag csak akkor adhatok helyes szakvéleményt, hogy ha a helyszínt tanulmányoztam, a rendelkezésre álló városi térképeket megvizsgáltam és a helyi viszonyokat megismertem.

Tekintetes Polgármester Úrnak augusztus 38-án 8383/1908. szám alatt kelt becses meghívása folytán aug. 9-én este megjelentem városukban és ott augusztus 11-ig megszereztem magamnak mindazon adatokat, melyek szükségesek arra nézve, hogy biztos és helyes szakvéleményt adhassak. Nem mulaszthatom el az alkalmat, hogy ez úton is hálás kifejezést ne adjak tekintetes Polgármester Úrnak szíves támogatásáért és szakszerű felvilágosításáért, melyek egyedül tették lehetővé azt, hogy oly rövid idő alatt nemcsak a kitűzött és fent részletezett célt elérhettem, hanem megismerkedtem a város közönségének óhajával és kívánságaival is.

Mindenek előtt örömmel kell konstatálnom, hogy a város erősen fejlődik és nemcsak a város jelenlegi belterületével határos külső területeken terjeszkedik, nevezetesen a Kossuth Lajos utcának, a polgári és kereskedelmi iskolán kívül eső részében és az Almádi felé vezető törvényhatósági út mentén, továbbá a m. kir. lelenház környékén és a nagyvázsonyi út mellett fekvő Pázmándy dűlőben, végre a káptalani fáskerttől nyugat felé terjedő városi területen, hanem a

város közönsége nagyon helyesen a a városnak belső részében levő oly területet nyit meg és bocsát beépítés alá, melyek eddig város építési tekinteteből megítélve, teljesen parlagon heverték. Ilyen területek a városház és a posta közt elterülő szép medence és a Kupa és Iskola utcák közt fekvő terület, ahol jelenleg a városi gyermekóvó iskola épül. Helyesen cselekszik a város hogyha ilyen üresen álló belterületeket beépítés alá von, azért mert ez által nemcsak több lakosnak hajlékot adhat a nélkül, hogy kifelé terjeszkednék, hanem miután ezek a megújított területek központi fekvésűek, olyan középületek részére nyer építési telkeket, melyek éppen központi fekvést igényelnek, mint p[é]ldának]. o[káért]. színház, posta, központi fürdő, tűzoltósági laktanya és szertár, főreáliskola, városház, ipariskola, vásáracsarnok stb.

A város fejlődését hathatósan elősegíti a városi vízvezeték, mert most már bárhol, úgy a fennsíkon, valamint a dombokon, sőt a Séd folyó partjain emelkedő sziklákra is építhetni, mert mindenüvé oda vezethető az elegendő nyomással bíró és jó minőségű városi ivóvíz, melynek hiányában a város ezeken a területeken eddig nem terjeszkedhetett.

Sajnos, hogy az utolsó időkben történt telekfelosztások, egységes városépítő és szabályozó terv nélkül lettek foganatosítva és így új utcák keletkeztek öletszerűen, minden jelleget nélkülözve és a telekfelosztásoknál legfőképpen csak arra lett tekintve, hogy minél több és nagyobb homlokzatú telkeket lehessen eladni, hogy a telekkimérési mesterség minél jövedelmezőbb legyen. Telekfelosztásokat az egységes fejlesztő, és városépítő terv megállapítása és szabályrendeleti erőre való emelése előtt többé nem szabad engedélyezni. Ugyanis egységes városépítő terv nélkül a középületek öletszerűen és legtöbb esetben nem a közérdek hasznára lesznek megújítva és anélkül, hogy számot adhatnánk arról, vajon az új utcák irányítása meg fog-e felelni a város jövő fejlődésének, vajon szélességük lett-e megállapítva, hogy a fejlődő forgalom akadálytalanul lebonyolítható legyen, avagy talán túl szélesre csináltuk és ezáltal a városra felesleges kiadásokat róttunk és fölösleges, állandó, évről évre visszatérő kiadásokkal (kocsiút és járda fenntartása, tisztán tartása, öntözése, megvilágítása stb.) megterheltük. Ezért a város szabályozó és fejlesztő tervének elkészítése sürgősen elrendelendő, mert minden napi halasztás pótolhatatlan mulasztásokkal és helyre nem hozható károkkal járhat.

Ezenkívül az építető közönségnek is előnyére van egy kész városépítő terv, mert nem kell annyi ideig várnia, míg az új építési vonal a különböző hatóságok által véglegesen meg lesz állapítva, végre pedig az építési engedély kiadásához rögtön megkapja a végleges kapuküszöb és járdamagasságokat is.

A városnak jelenleg csak egy, a Cigánydomb alatt fekvő nyilvános sétánya van, melynek kiterjedése alig haladja meg az egy holdat. A belső püspökkert a

nyilvános használatnak meg lett ugyan nyitva, minthogy azonban, abba csak egyetlen egy lépcső vezet le, ennél fogva a nyilvános használatra való értéke vajmi csekély. A városnak terei is csekély számban vannak és ezek közül a József, tér a legutóbbi időkben templommal lett beépítve.

A város szabályozó és fejlesztő tervben tehát megfelelő számú és nagyságú terekről, parkok és játszóterekről kell gondoskodni. A régi utcák részére a modern városépítés elvei és szabályai szerint a végleges építési vonalak és az utcavonalak, valamint a végleges kocsút, és járdafelszínnek is tervezendő, míg a kiépítés alá vonandó szűz területeken nyitandó utcák és terek a régi várossal harmonikus módon szerves egésszé kell, hogy összeolvadjanak.

Egy városnak szabályozó és fejlesztő tervének műszaki művelete áll:

1. Egy a meglévő és a nyitandó utcákat, tereket, parkokat és a városi közéletben előforduló középületeket és közléstítményeket felölelő térképből.
2. Az utcák és terek hossz- és keresztmetszvényeiből a végleges útfelszín és járdafelszín szabályozó magasságokkal.
3. A városépítő tervet kiegészítő építési szabályrendeletből.
4. A műszaki leírásból.

Ennek a városépítő tervnek az elkészítéséhez bizonyos adatok szükségesek, melyeket alpmunkálatoknak nevezünk és a melyek a következők:

1. A városnak és a beépítés alá vonandó külterületeknek térképe 1:2000 vagy 1:2880 léptékben a részletes tervezet elkészítéséhez.
2. Átnézeti térkép legjobb 1:5000 léptékben az általános tervezet elkészítéséhez.
3. A városnak ugyanezen térképe 1:1000 léptékben a kiviteli részletrajzok elkészítéséhez. Egyes részletek részére 1:500 léptékű térkép is szükséges.
4. A meglévő utcák és terek hossz-szelvényei, a hosszak a 3. alatti térkép léptékében, a magasságok 1:50 léptékben, a házak küszöbmagasságaival esetleg pinceablak magasságokkal is.
5. A meglévő utcák és terek keresztmetszvényei 50–50 méter távolságban és ezenkívül az utca jellegzetes profilváltozásainál felvéve.
6. A folyóvizek hossz- és keresztmetszvényei a 4. és 5. alattiakhoz hasonlóan elkészítve.
7. Városépítő program, melyben az emelendő középületek és közléstítmények vannak megállapítva.

Veszprém város ezeknek az alpmunkálatoknak nincsen birtokában. Van ugyan a város belterületét feltüntető kataszteri térképe 1:1440 léptékben az 1854. évről, de erről hiányzanak mindazon változások (új épületek, új utcák, vasutak stb.) a melyek az elmúlt 54 év alatt keletkeztek.

Mielőtt tehát a városépítő terv elkészítésére egyáltalában gondolhatnánk, ok-

vetlenül szükséges, hogy a város az alapmunkálatokat megszerezze. E célból a várost és annak legközelebbi környékét fel kell mérni és belezteni.¹¹⁶

A felmérés kétféle módon történhetik: az egyik mód a drágább, de örökbecsű és pontos munkát ad, a másik az olcsóbb, de aránytalanul kisebb értékű munkát ad.

Az első mód: háromszögelés vasfixpontokkal és ennek alapján egészen új felmérése a városnak direkt méréssel. Ennek előnye, hogy a felmérési jegyzőkönyvekben megörökített direkt felmérési adatokból bármilyen léptékű térkép bármikor, minden nehézség nélkül készíthető és az időközi változások p. o. új épületek, telekfelosztások stb. a vasfixpontokra vonatkoztatva, minden nehézség nélkül és teljes pontossággal felmérhetők és a térképre felszerkeszthetők, a vagy a természetben kitűzhető.

A második mód: a meglévő kataszteri szelvényeknek az időközben elkészítésük óta beállott változásoknak megfelelő pótlása, helyesbítése mérőasztallal, mely módnál fixpontokul csakis az eredeti kataszteri felmérés óta változatlanul megmaradt épületek sarkait és a tornyokat használhatjuk fel. Ez a mód tehát csakis egyetlen egy léptékben t. i. a kataszteri térképnek 1:1440 léptékében vihető keresztül és nem is oly pontos, mint az első mód.

Mindkét mód szerint való felmérésről szóló költségvetést van szerencsém alatt ide mellékelni.¹¹⁷ Láthatni, hogy a tökéletesebb örökbecsű munkát szolgálta háromszöges felmérés és lejtezés, mely a kiviteli részletrajzok elkészítéséhez szükséges 1:1000 léptékű eredeti térképet is szolgáltatja, kb. 10400 K-val drágább a második módnál, melynél sem az 1:1000 léptékű térképet, sem pedig a szükséges 1:500 léptékű térképrészleteket nem lehet előállítani, mert ennél a felrakás a belsősegeknél 1:1440 léptékben, a külsősegeknél pedig pláne az 1:2880 léptékben történik és általános szabály az, hogy kisebb léptékű térképről nagyobb léptékű térképet a beálló pontatlanságok miatt nem szabad csinálni.

Azt a javaslatot teszem, hogy a város ne sajnálja ezt a kb. 10400 K-nyi különbséget és rendelje el a városnak az I-ső mód szerint történendő felmérést. Megjegyzem még, hogy az új felmérést úgy kell végeztetni, hogy az a fennálló törvény értelmében a város költségén később végeztetendő újabb kataszteri felmérésbe beilleszthető legyen, mert akkor a város megtakarítja a városi határ ezen újbóli kataszteri felmérés költségeit!

Hogyha végre a városnak sikerülne a pénzügyminisztertől kieszközölni azt, hogy a felmérési és lejtezési munkákat az I-ső mód szerint az országos kataszteri hivatal felmérési osztálya még az 1909. évben végezné akkor a költségek tetemesen kisebbek lennének, mintha vállalkozó mérnök teljesíteni. Megjegyzem

---

¹¹⁶ A térképen megrajzolni a terepszintvonalakat, vagyis szintezés.

¹¹⁷ A jelzett melléklet nem szerepel a jelentésben, azt külön íven kapták meg a képviselők.

azonban, hogy a város abban az esetben, hogy ha a kataszter felmérési osztálya nem vállalná a felmérést és lejtezést az 1909. évben elvégezni, akkor a város ne várja meg a kataszteri felmérést, hanem végeztesse az I-ső mód szerint való felmérést és lejtezést vállalkozó mérnök által, mert a törekvő és erősen fejlődő Veszprém városának a város építő tervére már oly égetően szüksége van, mint a mindennapi kenyérre és mert minden halasztás pótolhatatlan károkkal és pénzbeli veszteségekkel jár!

A fent körülírt felmérés és lejtezés és az ezek alapján szerkesztendő térképek, hossz- és keresztszelvények elkészítése kb. 2 évi időtartamot fog igénybe venni és csak azután következnek az egységes városfejlesztő terv elkészítése, amelyhez szintén kb. 2 évet kell számítanunk.

Ez a négy év oly hosszú idő, hogy Veszprém város már folyamatban levő utca- és térsíntésai addig nem várhatnak, hanem ezek kiszakítandók az egységes terv készítéséből és ezekre nézve külön városépítő terv készítendő, és ezekre nézve külön városépítő terv, azonban úgy, hogy az az általános és egységes városfejlesztő tervbe harmonikusan beolvasztható legyen. Hogy ez lehetséges legyen, először is megállapítandó lenne a városépítés programja, melynek megállapítása ideje alatt a városház és posta közt levő egész terület a körülötte levő határos utcákkal és terekkel együtt, azután a Petőfi, utca és Főtér, valamint az új óvóiskola is, a határos utcákkal együtt felméréndő és belejtezendő és ezekről a területekről az alpmunkálatok elkészítendőek. (Lásd a sárga másoló papíron levő térképet.)¹¹⁸ Ezek megtörténte után azután elkészíthető az utóbb nevezett területek, hasznosításához és beépítéséhez szükséges részletes városépítő terv.

A városépítő programra nézve javaslom, hogy azt a város mérvadó tényezői csakis városépítő szakember közreműködésével állapítsák meg. Ez a program t. i. nemcsak a városépítő terv programja, hanem a város összes kulturális, közegészségi, gazdasági és szociális feladatainak programja! Felöleli tehát mindazokat a munkálatokat és intézkedéseket, melyeket a város közönségének nem ugyan egyszerre, de mégis teljesítenie kell, hogy a város lakói szellemileg és anyagilag jól érezzék magukat és ebből kifolyólag szeressék és ápolják városukat mint szűkebb hazájukat !

Hogyha a nagyérdemű város becses bizalmával engem kegyeskednek kitüntetni, akkor a városépítő program megállapításánál való közreműködésemért 500 K. tiszteletdíjat, a fent körülírt és a sárga másoló papíron kék irónnal kitüntetett □-öl területek szabályozó tervműveletéért 2000 K-nyi, magáért az általános és egységes városszabályozó tervműveletéért pedig a mint fent kifejtettem 1200 holdnyi összterületileg 10000 K-nyi tiszteletdíjat számítanék. Hogy ha azonban

---

¹¹⁸ A melléklet nem része a jelentésnek.

a szabályozás és fejlesztés alá 1200 holdnál nagyobb terület vonatnék be a város kívánságára, akkor minden 25 holdnyi többlet után 200 K-nyi többlet-díj lenne fizetendő

Nem szerénytelenségből, hanem azért, hogy kimutassam, hogy Veszprém város nagyérdemű közönsége bátran bízhatja reám ezt a városra fontos, életbe vágó munkát, felemlítem, hogy Újvidék és Kiskunfélegyháza eszmei városépítő terveinek pályázatánál első díjakat volt szerencsém nyerni, míg Sopron szab. kir. város közönsége városépítő tervének hivatalos elkészítéséért külön 5000 K-nyi tiszteletdíjat szavazott meg, és az alkalmazott segítők fizetését is ő teljesítette.

A nemes város becses elhatározását várva, maradok

Tekintetes Polgármester Úrnak

Sopron, 1908. aug. 22-én

kész szolgálja:

Wälder József
okleveles mérnök,

Sopron szab. kir. város főmérnöke

Közegészség

A forgalmi eszközök szaporítása nemcsak a műveltségnek, hanem a különféle ragályos betegségeknek is a terjesztője szokott lenni. A nagyvárosok sűrű népessége azoknak életmódja, kedvezőtlen lakás- és élelmezési viszonyai szinte otthonossá teszik, megörökítik ott a félelmetes ragályokat s a vidék a szerint van kitéve a fertőzésnek, amint többé vagy kevésbé van az inficiált területekkel érintkezésben. Ezt a körülményt szem előtt tartva, könnyű rájönni hogy mi az oka annak, hogy a vörheny s a kanyaró miért üti föl fejét évenként nálunk is, hol tapasztalás szerint semmi kedvező föltétele nincsen. Bizonyítja ezt főleg az a körülmény, hogy ragályos betegségek múlt évben is mutatkoztak ugyan, de csak szórványosan s a nélkül hogy megfészkelhettek vagy járvánnyá fajulhattak volna; az is igaz különben, hogy az ilyen esetekben a legnagyobb erély s mellék-körülményre való tekintet félre tétele szokta a közegészségi bizottságot éppúgy, mint a közegészségügyi elsőfokú hatóságot s a városi orvost is vezérelni.

Az Oroszországban kiütött kolerajárvány ellen való védekezés tárgyában kiadott belügyminiszteri utasításra erélyesen hozzáláttunk a köztisztaság igényeinek fokozott kielégítéséhez, s a lakosságot kellőképp figyelmeztettem a személyi védekezés módjára s a baj elkerülésének módjára. Nagyobb mérvű intézkedések is történtek, mint például a Séd rendes árkainak tisztítása, mely azonban elvi akadályok folytán s utóbb a járvány megszűntével abbamaradt, de később a tavasi hóolvadás idejére halasztatott.

Némi izgatottságot okozott a szombathelyi tífuszjárvány városunkban is, s egy közgyűlési interpellációra adott okot, mi viszont arra szolgált, hogy a Szombathelyről érkező vonatokat megfigyelés alá vettük, s vízvezetékünk vizét szakértő ellenőrzés alatt tartottuk.

Mindenütt hova a műveltség elhatott, a tisztálkodási s az egészség fenntartására alkalmas s szükséges fürdőket bőségesen találunk. A modern higiénia elengedhetetlen feltétel gyanánt köti szívünkre, hogy úgy a saját jól felfogott érdekünkben, mint azok érdekében, kik nekünk kedvesek, a rendszeres fürdőzést tegyük lehetővé, tegyük rendszeresebbé. Ebből a szempontból tekintve a tavaly megnyitott gőz-, kád- és népfürdő, mint közegészségi intézmény tekinthető s a város képviselő-testületének bölcsességére vall, hogy ezen célra alakult fiatal és sok anyagi nehézséggel küzdő részvénytársaságot szorult helyzetében a teljes garancia határáig menő engedményben részesítette egy kölcsön fölvétele körül tanúsított előzékenységgel.

A közgyűlés ugyanis megengedte az engedélyjogosult részvénytársaságnak, hogy 12000 kor. kölcsön erejéig a fürdőépületet elterhelhesse; ezzel szemben pedig a részvénytársaság minden további terhelés jogáról lemondott.

Az iparhatósági telepengedéllyel ellátott fürdő ennek alapján múlt évben megnyílt, s nem csak a helybeli, hanem a környékbeli műveltebb lakosságnak is kedvenc fürdőző helye.

Egészséges, tiszta jég előállítására végett határozatba ment, hogy a jégtermelő kihelyezésével együtt új községi jégverem építtessék, ennek befejeztéig pedig a városház udvarán levő jégverem legyen e célra megtöltve.

A közegészségi viszonyok különben múlt évben is kedvezők voltak, s azok érdekében szükséges összes, a törvényben és miniszteri rendeletben, valamint a helyhatósági szabályrendeletben előírt intézkedések, szemlék, vizsgálatok és kutatások lelkiismeretes részletességgel teljesítették: előfordult kihágások, különösen a tej- és gombaárusítás közül, szigorú megtorlásban részesültek.

Az iskolákra s intézetekre előírt szemvizsgálatok 2 ízben teljesítették; az elhagyott és hatósági felügyelet alatt álló gyermekekkel szemben a törvényben előírt eljárás gyakoroltatott.

Szegény beteget gyógykezelt a városi orvos 907-et, elsősegélyt nyújtott 147 esetben; e mellett végezte a halottkémlelést s egyéb közegészségi, hatósági szemléki és vizsgálatokat.

Indítványára a tanács egy mentőfogat berendelésével is foglalkozott. Ugyanez a kérdés a tűzoltó-egylet előtt is megfontolás tárgya volt, de a megindított tárgyalások még eddig eredményre nem vezettek.

Csatornázási ügyünkben november 9-én több országos szakértő közbejöttével fontos értekezlet volt hivatalomban, hol határozatba ment, hogy a szennyes

Mentőfogat a tűzoltólaktanya előtt. Forrás: LDM 69.3272

víz tisztítása végett a szükséges terveket vállalkozóktól szerezzük be minden költség nélkül, mire vonatkozó felhívások szétküldettek.

Ilyenmű berendezés van készülóban jelenleg Nagyszebenben, melynek példáján annak idején mi is okulhatunk, mire nézve a szükséges intézkedések megvannak téve.

Annak a kérdésnek a tisztázása végett pedig, vajon nem volna-e lehetséges a szennyes vizeket a Séd és Csererdő közti elterülő legelőterületen alábocsájtani, talajvizsgálati kísérletek teljesítése iránt tett a közgyűlés lépéseket.

A Hosszú utcai gyógyszertárnak a Kossuth Lajos utcába leendő áthelyezését Belügyminiszter úr özv. Akkermann Gyuláné kérelmére megengedte, mi a temetőhegyi városrészben, a Hosszú utcában és Csapószeren nagy visszatetszést szült.

Temetkezés céljára a kórháztól vásárolt Jagasits-féle földterületet a Balaton-vidéki Vasút töltése átszelvén, ezt a 3 holdnyi területet a kijelölt célra alkalmatlanná tette.

Helyette tehát más temetőföldről kell gondoskodni, még pedig minél előbb, mert a felsővárosi temető rövid időn belül egészen megtelik.

Kórházunk

Dr. Csolnoky Ferenc kórházi igazgató-főorvos jelentése:

Múlt év folyamán az 1907. évről visszamaradt 128 beteggel együtt ápoltatott összesen 1795 beteg. Ezek közül gyógyulva 923, javulva 401, gyógyulatlanul 202 távozott, meghalt 118 s a kórházban az év végén visszamaradt 151 beteg. Az év folyamán az ápolási napok száma 40079 volt.

Iktatóba az 1908. év folyamán összesen 1215 ügydarab érkezett, mely mind elintéztetett, illetőleg a nyilvántartásba bevezettetett. A múlt évi ügyforgalom jóval túlhaladja a megelőző években volt ügyforgalmunkat, mert az 1907. évvel szemben 275, az 1906. évvel szemben pedig 959 drb. szaporulat mutatkozik.

A belügyminisztérium részéről a kórházat az 1908. év folyamán dr. Chyzer Kornél min. osztálytanácsos és dr. Kerekes Pál egészségügyi felügyelő urak látogatták meg s teljes megelégedésüket fejezték ki, ezenkívül a tervbe vett kibővítésre nézve becses útmutatásokat adtak.

A m. kir. pénzügyigazgatóság mellé rendelt számvevőség kiküldötte 1908. dec. 28-án a fennálló rendeletek értelmében a kórháznál a kézi pénztár és leltári vagyon rovincsolását megtartotta, ugyanekkor az egész gazdasági és ügykezelést és a törzskönyvek pontos vezetését is megvizsgálván, mindent teljesen rendben talált.

Szabályrendeletünket a törvényhatóság hozzájárulásával, illetőleg annak kezdésére módosítottuk, az orvosok és felvételi tiszt javadalmazását egyelőre rendeztük, s mivel a törvényhatóság által elmebeteg ideiglenes elhelyezésére kívánt 2 szoba készen van, csak a kórházban lakó segédorvos iránt hozott határozat marad, nőtlen pályázó hiányában betöltetlenül, mi közelebb újabb szabályrendelet módosítást igényel.

Kórházunk 1907. évi számadása szerint az alap állaga volt készpénzben, kötelezvényben, értékpapírban, takarékpénztári betétekben és követelésekben 143 895 korona 15 fillér.

A folyó évre elfogadott költségvetés szerint a
bevétel 5675 kor.

a szükséglet 62928 kor.

és a hiány 57253 kor-ban lett megállapítva, mi az előző 3 évi ápolási napok átlagával elosztatván, a fejenként való ápolási díjat az eredőhöz képest 1 kor. 52 fillérben kértük megállapítani.

Ezen évben a nagyobb beteglétszámnak megfelelő nagy jégverem lett készítve.

A fertőző betegségek részére 3 szoba lett ez évben teljesen elkülönítve és fürdőhelyiséggel felszerelve.

A megszaporodott irodai munka írógép beszerzését tette szükségessé.

Ez év folyamán javaslat tétetett arra nézve, hogy a kórháznál gondnoki állás szerveztessék. Szükségessé teszi ezt egyrészt az, hogy a betegforgalom évről évre rohamosan szaporodik, más részről az, hogy ily állás minden kórháznál van s a felsőbb hatóságok részéről tartott szemléknél ennek szükséges volta folyton hangoztatva lett.

A kórházi bizottság a kórház kibővítése iránt szükséges előmunkálatokat ez év folyamán megkezdette, s e célból Szeglethy György polgármester, kórházi bizottsági elnököt, dr. Csolnoky Ferenc kórházi igazgató-főorvost, dr. Csete Antal városi ügyészt, Perényi Antal városi tanácsos, árvaházi igazgatót és Bokrossy Jenő városi mérnököt küldte ki a helyszíni szemlére, a terv megállapítására, nemkülönb a költségek mikénti fedezésére nézve szükséges javaslatok elkészítése céljából, kik javaslatukkal még nem készültek el, mert oly sokféle tervezés és megoldási mód merült fel, hogy azok bővebb megfontolása látszik szükségesnek.

A villanyvilágítási vezeték elkészült, de még a lámpák – miután ez évi költségvetésbe felvéve nem volt – beszerezhetők nem voltak s így még ez idő szerint a kórházban nincs villamos világítás, de a legközelebb már lámpák is beszereztetnek, s a modern igényeknek és az egészségi viszonyok követelményeinek megfelelő világítás is létesülhet.

Háztartás és pénzkezelés

Mint az egyidejűleg kiadott számadási kivonatból látható, közpénztári bevételünk 264405 kor. 70 fill. előirányzattal szemben 289019 kor. 79 fillérral zárult, s így a kiadást 288814 kor. 55 fill., mely a 264559 kor. 71 fill. előirányzattal szemben felmerült, múlt évben még fedezhettük, de csak akként, hogy a kölcsöntörlesztés és kamatokra előirányzott összeg egy része az 1909. évre átmaradt. Úgy a bevételi, mint a kiadási többletek a kézbesített kivonat szerint indokolva vannak; itt csak azt jegyzem meg, hogy a város házai után járó haszonbéréknél, s a piacrendezés folytán előállott bevételi csökkenést a mértékhitelítés céljaira bérbe adott, de átalakítandó helyiségek 800 kor. bérértéke és a hatósági hússzék – valamint a volt tűzoltó őrtanya bérjöveldelme jelentékenyen csökkenteni fogják és hogy úgy a kőbányára, mint a katona-beszállásolásra fordított jelentékeny túlkiadás megfelelő bevételi többlettel van paralizálva. A gazdasági kiadásoknál mutatkozó többletet a tavalyi silány termés folytán szükségessé váltott széna, szalma és zab vásárlása szülte; a helypénzszedési jog bevétel többlete pedig az új szabályzatnak köszönhető, mely egyrészt a gabonaszállítmányok után fizetendő díjtéte-

leket leszállította, másrésről véget vetett az elavult régi díjszabályzat önkényes magyarázatának s ezzel sok visszaélésnek is – úgy látszik – elejét vette.

Bevételeink emelésére szolgáltak különben az ex-lex idején befolyt adók kamatai 304 kor., s a törvényhatóság által megszavazott tiszti szállásbér-téritmény első részlete.

Az elhagyottá nyilvánított gyermekek tartásdíjának egyre szaporodó tétele költségvetésünknek egyik igen fontos pontját képezi. Míg 1899. évben e címen a város kiadása csak 2198 koronára rúgott, 1906. évben már 5000 korona sem volt elég az árva gyermekek ellátására.

A tanács ebben az ügyben elhatározta, hogy indokolt fölterjesztést tesz a törvényhatósághoz, megfelelő segély iránt, támaszkodva a belügyminiszter úrnak 24714–907. sz. leiratára.

A mértékHITELESÍTÉS államosítása folytán e címen előirányzott jövedelmeink is csökkenni fognak. Növeli ezt a bajt az is, hogy a hordójelzés kötelezettsége f. év közepéig a város terhe maradt s annak jövedelme a kiadásokat alig fedezheti.

A város ingatlanainak állagában akövetkező változások történtek:

A kálvária mellett levő közterületből eladtunk Fülöp Mihály telkének kikerekítésére 50 □-méter közterületeket 200 koronáért.

A Holles-féle telket, mely eredetileg egy major céljaira volt szánva, kifarcoltunk, mert célszerűnek láttuk a gazdasági épületek egyesítését a Nagymező szélén levő értéktelen területen. Az így keletkezett tizenegy házhely közül kettő □-ölenként 6 koronával, 5 pedig 5 korona árban eladatott. A Báthori utca megnyitvatván a fennmaradó ingatlanokra máris több vevő jelentkezett. Maga a Holles-ház még nincs eladva, mert a közgyűlés által kitűzött 8000 kor. vételárt még be nem ígérték. Időközben ezt a házat 600 kor. évi bérért sikerült bérbe adni.

A Balaton-vidéki Vasút részére elfoglalták a polgári iskola mellett levő, házépítés céljára alkalmas telket s a vásártér és Mészáros-föld, valamint a Jagasits-föld egy részét.

Vétel útján megszereztük a Fehér Károly-féle Kalló-malom mellett elhúzódó rétet, mely egész hosszában vízvezetéki csövekkel van megrakva 3000 koronáért, s birtokba vettük a Füredi-telepen vásárolt és a sétányhoz csatolt földrészletet, melynek ára 2000 korona nagy részben a Rainprecht Antal elhunyt tagtársunk által gyűjtött összegből s részben a sétatéri pavilon bérjövödelméből lett kifizetve.

Megvettük továbbá a kőbányánk területébe beékelt Lóbi-féle házhelyet, hogy ott jégtermelésre berendezkedhessünk.

A kir. Belügyminiszter rendeletére, a város vagyoni viszonyaira szóló kimutatás elkészült s a következő adatokat tartalmazza:

1. Épületekben	517 700 kor.
2. Földbirtokok	149 800 kor.
3. Javadalmak	693 600 kor.
4. Tőkéek és követelések	493.092 kor.
5. Ingóságok	<u>27 540 kor.</u>
Összesen	1 881 7832 kor.

A város tartozása 1 314 082 kor. 88 fill.

A közpénztár 15-ször vizsgálatott s mindig rendben volt.

Kimutatás a városi pénztárban kezelt letétekről és alapítványokról

Letétek és alapítványok	1907. év végén	1908. év végén
Letéti pénztár	832 286, 46	538 065, 90
Iparostanonc-iskola alap	2350, 51	3830, 65
Mozgósítottak segélyalapja	3528, 90	3672, 76
Somogyi Lászlóné keresztalap	560, 93	584, 99
Mészáros ipariskolai alap	416, 96	408
Tallián Pálné alap	4699, 61	4712, 69
Csermák emlékalap	39, 87	41, 54
Iparalap	771, 86	804, 98
Vízvezetéki tartalékalap	10.280, 71	10.722, 22
Állategészségügyi alap	1.281, 09	1.136 09
Burghard J. és neje el. isk. alap	2.080, 80	2.085, 90
szépészeti és sétaútalap	788, 45	lásd letét
Járványkórház-alap	11.774, 76	lásd letét
Temetőalap	23.453, 51	25.893, 08
Pillitz Benó alap	2.040	2.040
Husvéth János ipariskolai alap	2.040	2.040
Közegészségügyi alap	194, 17	202, 49
Weisz Elek és neje alap	1.092,82	1.088, 64
Kopátsy kezdő iparosok segélyalapja	9.101, 65	9.125, 63
Tűzkár segélyalap	35.681, 68	36.728, 33
Óvodaalap	54 565, 85	30.068, 85
Szegényháزالap	115 279, 57	119.654, 14

Tisztviselők nyugdíjalapja	92.407, 82	102.291, 80
Kórházalap	143895, 15	152.490, 93
Erzsébet szoboralap Erzsébet koszorúalappal egyesítve	213, 94	767, 41
Elaggott iparosok segélyalapja	261, 37	272, 58
Somogyi Mihály szegény-alap	208, 08	208 58
Ferenczy Ottilia kórházalap	642, 02	612
Ferenczy Ottilia szegényh. alap.	642, 02	612
Nagy I. főgimn. ösztönd. alap.	523, 65	521, 85
Kocsi Horváth Sámuel Síremlék alap		628, 08
Szalay Mihály síremlék alap		441, 21
Mezőgazdasági munkások és napszámosok segélyalapja		309, 99
Állatbiztosítási alap	780, 70	1064
Kórházi pavilon építési alap	10.284, 99	Lásd letét
Egy veszprémi kanonok karácsonyi ajándéka a szegényház részére		1020

Községi pótlék 1908. évben befolyt	69.279 kor
Közmunka-váltság 1908. évben	2615
Vízdíj befolyt	38510
Öntözési járulék	924
Legelőbér	8623
Csószbér	981
Helypénz	20704
Fogyasztási adópótlék	13402
Mértékhitelítés	1765
Köztemetők jövedelme, sírhelyár	3480
Állami adó befolyt a városi pénztárba 1908. évben	260560, 26

Gyámsági és Gondnoksági ügyek

A gyámoltak és gondnokoltak követelése készpénztőke és kamatokban	258.251 kor. 18 fill.
Nem kamatozó tőkében	18.234 kor. 27 fill
Ékszerek és drágaságokban	1.337 kor. 46 fill
Összesen:	277.819 kor. 91 fill.

Fedezet

Takarékbetétek-, értékpapírok- és kamatozó adóslevelekben	306.134 kor. 41 fill.
Kamatokban	4.163 kor. 34 fill.
Késedelmi kamatokban	148 kor. 80 fill.
Nem kamatozó tőkében	18.231 kor 27 fill.
Ékszerek és drágaságokban	1.337 kor. 46 fill.
Készpénzmaradvány	3.931 kor. 27 fill.
Összesen:	333.946 kor. 55 fill.

1908. évi kezelési eredmény 1491 kor. 32 fillér, tartalékalap értéke 56.126 kor. 64 fill.

Veszprém r. t. Város árvaszékének kimutatása 1908 évről.

Fsz.	Kérdés	Válasz
1	Hány gyámhatóság alatt álló 1988 kiskorú kiskorú és gondnokolt volt 1908. december 31-én?	1266 kiskorú 44 gondnokolt
2	Hány beadvány iktattatott 1908-ban december 31-ig?	1652 db
3	Hány elintézetlen ügydarab volt az árvaszéknel 1908. december 31-én?	Egy sem volt
4	Mennyi volt az árvaszéki kiadó hátraléka 1908. dec. 31-én?	Egy sem volt.
5	Hány gyám (esetleg atya is) s gondnok van hátralékban számadással az 1908. s ezt megelőző évekről?	Egy sincs.
6	Az árvaszék kiutalta-e mindazoknak, akik a gyámhatóság alól fel szabadultak, pénzeit, és pénzértékeit, amennyiben részükre a gyámpénztárban kezeltettek?	Kiutalta.

A gyámpénztárt a közgyűlés kiküldöttjei dr. Óvári Ferenc, Weisz Elek és Rot-hauser Lipót közben jöttével ötször átvizsgáltuk s rendben találtuk.

Építkezés

Az építési kedv múlt évben is jelentékeny emelkedést mutatott. Előmozdította azt az utcák és terek megnyitása, mi tehát ebből a szempontból is, a múlt év legjelentősebb vívmányának tekinthető.

Új épületre a városi tanács 43 engedélyt, toldalékra 24, átalakításra 20 engedélyt adott ki.

Csomay Kálmán építőmester a városi mérnök betegsége idejében az építkezések ellenőrzését szívességből látta el.

Jeruzsálemhegyi óvodánk telkét Scheele Frigyesnétől 3600 koronáért megvásárolván, a vételár kielégítése után a város tulajdoni joga telekkönyvileg is biztosított. Az építési viszonyokhoz képest átalakított költségvetés és Kesselbauer Ágoston tervei alapján kiírt pályázat útján Takács János nyerte el az építkezést 26.824 kor. 11 fill. összköltség mellett s az építkezést múlt évi május 11-én meg is kezdette; az épületet tavaly tető alá hozta s akként a szerződés feltételeinek ez ideig eleget tett, minél fogva beadott kereseti kimutatásai az óvodaalapból érvényesítették.

Az új óvoda épülete nemcsak célját fogja remélhetőleg jól szolgálni, de a város látképének is előnyére szolgál.

A színház épületének műszaki és hatósági vizsgálata megtörtént s az elrendelt kisebb jelentőségű változtatások foganatosítván, a városi tanács a használati engedélyt kiszolgáltatta.

Az utcák rendezése végett megvásárolt házak közül, a Csendes- és Kames-féle, valamint az új óvoda előterében állott Finta-féle házat a Rákóczi tér 7 házával együtt lebontattuk.

Többrétegű felferjesztéseink alapján, az államvasutak igazgatósága a városi állomásépületet és peronjait jelentékenyen kibővítette s őfelsége érkezése előtt a pályaudvarhoz vezető gyalogjárót saját költségén aszfalttal burkoltatta.

A színház telke és a püspökkert határát képező kőfalat 3578 kor. 83 fill. költséggel újra építettük. E kőfal díszét képező balluszterek a régi székesegyházból származnak.

Vízvezeték

A hálózat és gépek működésében múlt évben jelentősebb zavar nem történt. A fejesvölgyi források védelmére az országos közegészségi mérnöki hivatal kiküldöttjének véleménye alapján, a völgyfenék betonozására tétetett kísérlet, sajnos, hogy a nagy költséggel végzett munkálatot a vízáradás erősen megrogálta.

A gépek részére szükséges daraszén szállítására az eddig fizetett árak mellett újabb egy évre kötést létesítettünk az ajkai bányavezetőséggel.

A gyűjtőkút víztelenítésére pedig külön levezető csöveket fektettünk a gépház és Séd folyó közé, mi a kút tisztítását nagyban elősegíti.

Nagyobb fogyasztókkal két fél kivételével az eddig fizetett évi vízdíjuk mellett külön egyezség létesült s a közgyűlés által jóváhagyatott. 162/908. sz. a.

A növekvő vízfogyasztás okai megvitatás tárgyát képezték több ízben a tanács előtt s annak megszüntetése végett alulírott javaslatételre lettem felhíva.

Javaslatom egyedül a vízmérő órák általános kötelező használatára irányulhat. Jól tudom azonban, hogy ez oly visszatetszést fog szülni, melyet leküzdeni egyelőre alig lehet; fenntartom tehát tekintetben javaslatom beadására azt az időpontot, mikor már a vízpazarlás tényleg arra kényszerít.

A hálózat fejlesztése két irányban történt, a Báthori utcában és a vasút felé, elsőnek szükséges és hasznos voltát nem csak az ott létesült új telepítvény, hanem az Ács utca és Vámosi út közt fektetett csonka vezeték egyesítése, s ezzel a víz állandó körforgásának lehetővé tétele igazolja.

Tavaly már átlag 1083 köbméter vizet szolgáltatottak a gépek naponta. A szénfogyasztás 61500 kilogramm, s 16 köbméter tűzifa fogyott.

Kimutatás

Veszprém rend. tan. város községi bírósága 1908. évi ügyforgalmáról.

Beérkezett:

Helyből érkezett panasz 618. Kir. járásbírósi felhívás 38. Vidéki megkeresés 47.

A beérkezett ügy közül:

Elintéztetett 660. Elintézés alatt 16. Végrehajtás alatt 27. Összesen: 703.

Az elintézés módja:

Marasztaló ítélet 156. Makacssági ítélet 28. Bírósági egyezség 66. Elutasító határozat 19. Megszűnt 3383. Megkeresések közül végrehajtás alá kiadatott 85. Tárgyalásra kitűzve 16. Összesen: 703.

Fellebbezés történt:

Marasztaló ítélet ellen 13. Elutasító határozat ellen 18. Összesen: 43.

Katonaügyek

Az 1908. évben újonccállításra felhívható hadkötelesek száma volt:

I. korosztályból	132
II. korosztályból	85
III. korosztályból	77
Összesen	294

Besoroztatott 52.

A beszállásolási adatokat a következők mutatják.

Átvonuló katonaság volt: törzstiszt 566, tiszt 912, legénység 12600, ló 4940.

Tiszti és legénységi szállások után bevettünk összesen 8290 kor. 84 fillért, kiadtunk 9044 kor, 26 fillért.

Közös-hadseregbeli tartalékos jelentkezett 645, honvéd 365, népfölkelő 28.

Közmunka

Őfelsége fogadtatása a rendelkezésre álló közmunkahitelt egészen igénybe vette, ezen felül pótköltségekről is kellett gondoskodni, melyeknek terhe a folyó évre esett. Előirányoztunk a törvényhatóság felszólítása folytán az utak helyreállítására s egyebekre, úgymint a Kossuth Lajos utca és Széna tér rendezésére, Szabadság tér feltöltésére, Komakút tér rendezésére és csatornázására, Károly tér rendezésére és csatornázására, 12 vagon bazaltra, az átjárók rendbehozatalára, gőzhenger használatára s díszítésekre 5000 kor. Kiadtunk pedig 7004 kor. 14 fillért, melyből a törvényhatóság megtérített 2996 kor. 48 fillért, a többi részben kölcsön útján fedeztük, részben a tavalyi költségvetés keretében elégítettük ki.

A király fogadására épített dizskapu.

Forrás: LDM 70.1271

Az új utca- és házszámozás 2100 koronába került s szintén kifizettetett.

Elkészült a Kossuth Lajos utcai útteknő megszüntetésére tervezett földalati csatorna, melynek készítéséhez a város 1127 kor. 15 fillérrel járul s melynek fenntartását is elvállalta. Ennek a csatornának a kellő kihasználása volna soron a mellékutcák csapadékvizeinek bevezetésével, mit azonban a közgyűlés csak az érdekelt háztulajdonosok hozzájárulása esetén helyezett kilátásba.

Elkészült a Szabadi utca s a Honvéd utca aszfaltjárda-burkolata s a Hosszú utcai betonjárda utóbbi még átvéve nincs, mert némi javításokra szorul, de az 5201 koronát kitevő költségre a vállalkozónak már 4000 korona utalványozta-tott.

Megjegyzem, hogy a Veszprémi Takarékpénztár Kossuth Lajos utcai bérháza előtt készült, valamint a többi, korábban létesült járdák ára is ki van fizetve, csak a tavalyi munkák értékének kiegyenlítése van hátra; mi nagy részben a járdafektetési alapból s a kinnlevő hozzájárulásból most is fedezhető.

A Hazai Aszfalt Részvénytársasággal kötött szerződés szerint azonban a város részletfizetéseket is teljesíthet ha a hátralék után 5 ½% kamatot fizet, mely az illető háztulajdonosokat is felerészben terheli.

A Békatóti út építése a múlt évben is, bár raberővel történt, nagy költségbe került s most már a szomszéd községek érdekeltsége részéről várjuk annak befejezését.

A Rákóczi tér és utcának, a Virág Benedek utcának, dr. Óvári Ferencről elnevezett új utcának állandó burkolását úgy terveztük, hogy a kövezetvám behozatala iránt korábban meghozott határozatoknak óhajtunk mielőbb érvényt szerezni, mi a mérnöki előmunkálatok körül fölmerült késedelem miatt még nem volt eddig teljesíthető.

Közbiztonság

Dr. Komjáthy László rendőrkapitány jelentése:

A rendőrkapitányi hivatalba érkezett:

Közigazgatási ügydarab – 4163 ebből elintéztetett 4153

Kihágási ügydarab – 921 ebből elintéztetett 904

Bűnügyi ügydarab 309 ebből elintéztetett 305

Közigazgatási ügyek közül volt:

Fertőtlenítés 42

Vidéki körözés 198, eredményre vezetett 9 esetben.

Cselédpanasz 48

Dobolás és közhírré tétel 418.

Baleset 19.

Nem természetes halál 6.

A többi ügydarab kevésbé fontos közigazgatási ügydarab volt.

A kihágási ügyekben:

Megszüntető határozattal befejeztetett 92 ügy 108 egyén ell.

Felmentő ítélettel befejeztetett 117 ügy 123 egyén ell.

Marasztaló ítélettel befejeztetett, 551 ügy 593 egyén ell.

A marasztaló ítélettel befejezett kihágási ügyekben elítéltetett:

1. Hatóság és közcsend elleni kihágásért	23 férfi – nő.
2. Közbiztonság elleni kihágásért	92 férfi 19 nő
3. Közrend és közszemérem elleni kihágásért	99 férfi 13 nő
4. Közegészség és testi épség elleni kihágásért	10 férfi – nő
5. Tulajdon elleni kihágásért	16 férfi 2 nő
6. Cselédkönyvbe ütköző kihágásért	9 férfi 10 nő
7. Erdei kihágásért	26 férfi 10 nő
8. Vadászati kihágásért	– férfi 1 nő
9. Állategészségügyi kihágásért	54 férfi 9 nő
10. Útrendőri kihágásért	40 férfi – nő
11. Vasárnapi munkaszünet kihágásért	4 férfi 2 nő
12. Tejhamisításért	4 férfi 22 nő
13. Miniszteri, törvényh. és városi szab. rendeletbe ütköző kihágásért	129 férfi – nő

A kiszabott büntetésből elzárás volt

1 napon alul	32 egyén ellen
1–4 napig	83 egyén ellen
5–14 napig	6 egyén ellen

Pénzbüntetésre ítéltetett:

10 koronán alul	389 egyén
10–19 koronáig	45 egyén
20–30 koronáig	19 egyén
30–100 koronáig	8 egyén
100 koronán felül	11 egyén

A kihágási ügyekben a múlt évi hátralékkal együtt elő íratott:

1. pénzbüntetés	6804 kor. 60 fill.
2. eljárási költség	408 kor. 09 fill.
3. kártérítés	188 kor. 64 fill

Erre befolyt:

1. pénzbüntetés	2600 kor. 20 fill.
2. eljárási költség	299 kor. 05 fill.
3. kártérítés	76 kor. 99 fill
amely összegek 1–31 tételek alatt kiadattak.	
Az előírt pénzbüntetésekből leíratott elévülés címén	235 kor. 00 fill.
elzárásra átváltoztatva lett	2094 kor. 90 fill.
hátralékban van	1874 kor. 50 fill.

Toloncügy

Toloncoltatott kísérettel:

1. átmeneti tolonc	89 férfi 13 nő.
2. saját tolonc	49 férfi 5 nő
3. kötött útlevelemmel toloncoltatott	188 férfi 38 nő
összesen:	326 férfi 56 nő.

A kötött útlevelemmel toloncoltak nagy számát a Balaton-parti vasútnál alkalmazva volt, de munkájukból kilépett egyének teszik ki.

Bűnügyek

1. Hatóság elleni erőszak	8	eredményes nyomozás	8
2. Személyes szabadság megsértés	1	eredményes nyomozás	1
3. Magánlaksértés	2	eredményes nyomozás	1
4. Hamis pénz forgalomba hozatal	2	eredményes nyomozás	–
5. Szemérem elleni bűncselekmény	5	eredményes nyomozás	4
6. Becsületsértés	8		
7. Szándékos emberölés-kísérlet	2	eredményes nyomozás	2
8. Gyermekölés	1	eredményes nyomozás	1
9. Gondatlanságból okozott emberölés	1	eredményes nyomozás	1
10. Testi sértés	49	eredményes nyomozás	49
11. Lopás	161	eredményes nyomozás	111
12. Rablás kísérlete	1	eredményes nyomozás	–
13. Zsarolás.	3	eredményes nyomozás	3
14. Sikkasztás	16	eredményes nyomozás	16
15. Jogtalan elsajátítás	9	eredményes nyomozás	2
16. Csalás	8	eredményes nyomozás	8
17. Csalárd bukás	1	eredményes nyomozás	1
18. Idegen ingó és ingatlan rongálás	7	eredményes nyomozás	5
19. Gyűjtogatás	1	eredményes nyomozás	–
20. Közcsend elleni kihágás	14		

21. Tiltott szerencsejáték	1	eredményes nyomozás	1
22. Tulajdon elleni kihágás	1	eredményes nyomozás	1

Útlevelet kért 41 egyén; kiadatott útlevél 39 egyénnek és ezzel 52 egyén vándorolt ki és pedig 30 férfi, 9 nő, ezekkel kivándorolt útitárs: 12 éven alul fiú 5
12 éven alul leány 2
12 éven felül fiú 3
12 éven felül leány 3

A kivándoroltak közül 7 férfi útitárs nélkül Európába, a többi Amerikába vándorolt ki.

Cselédkönyv kiadatott:

Az 1876. évi XIII. t. c. alapján 136 db, ebből férfi részére 15, nő részére 121 db.

Az 1907. évi XLV. t. c. alapján 98 db.

Állategészségügy

1908. évben – bár a környékbeli falvakban sűrűn fordult elő sertésvész – Veszprém r. t. város területén semmiféle ragadós vagy járványos állatbetegedés nem fordult elő. A sertés vész elleni védekezésnek hathatós eszköze volt, hogy a vidékről behozott sertéseket csak 14 napi megfigyelés után lehetett a közlegelőre kihajtani.

Marhalevél kezelésről

Eladatott 1720 drb 20 filléres marhalevél

Eladatott 350 drb 12 filléres marhalevél

Eladatott 3113 drb 4 filléres marhalevél,

ennek beszerzési ára fejében 510 kor. 52 fillér fizettetett be a v. pénztárba, kiállítási díj, átírás, lejegyzés, irányítási munkadíj címén pedig 1162 kor. 02 fillér fizettetett be, tehát összesen 1672 kor. 54 fillér.

1908. évben körülbelül 40 koronával folyt be kevesebb a marhalevél-kezelésből mint 1907. évben, aminek oka az, hogy egy-két országos vásár a rossz időjárás miatt nem sikerült.

Dr. Rosenberg Jenő v. tiszti orvos úrral megtartottuk az egészségügyi vizsgálatokat; ezen kívül a rendőrség a fenti kimutatás szerint 19 balesetnél és 6 nem természetes halálest nyomozásánál működött közre, valamit 42 esetben fertőtlenítésnél. Különösen az ételmyszer-hamisítók ellen a legnagyobb szigorral jártam el.

Tüzeset nyomozása volt 5 esetben, azonban a tűz kiütése körül büntetendő cselekmény megállapítható nem volt.

A város közbiztonsági állapota 1908. évben kielégítőnek mondható. Emberi élet ellen irányzott súlyosabb természetű bűncselekmény kevés, inkább a vagyon elleni bűncselekmények túlnyomóak. Legtöbb a lopás, ezek között a cseledlopások gyakoriak. A lopások túlnyomó nagy része vétség.

Az alkalmazottak a rendőrségi szolgálatot kielégítően látták el.

A biztonsági szolgálatot 2 őrszem 2 őrzőjratot teljesített, ezenkívül a szabályrendelet szerint a vasútnál is ügyeleti szolgálat tartatott. Azonban sajnos nálunk is, mint az egész ország vidéki rendőrségénél, koránt sincs a rendőrség olyan helyzetben, hogy feladatát a közbiztonsági követelményeknek megfelelően teljesíthetné s kellő erővel rendelkezne úgy a biztonsági szolgálat, mint a bűnügyi nyomozások ellátására. Ezenkívül van még a közigazgatási rendészet számos ága.

A létszám kevés, aminek következménye, hogy az oktatásra kellő idő nem marad és a szolgálat mennyisége már a szolgálat jóságának rovására megy. A város beépített területe mindig nagyobb és nagyobb.

Hozzájárul ehhez, hogy a legénységből egy ember az év legnagyobb részében a közmunkánál van elfoglalva, egy embert a fogda őrzése köt le, egy ember állandóan a vasúton van, s átlag a tolonckíséret egy embert köt le, így tehát legjobb esetben is a 16 egyén közül 12 ember lehet szolgálatban.

Mindezen okok kényszerítenek arra, hogy a rendőrségi szervezet javítását kérelmezzem. Indítványozom, méltóztassék egy bizottságot kiküldeni, amely bizottság a jelenlegi viszonyokat mérlegelve javaslatot terjesztene elő, hogy a létszám emelésével, esetleg más módon a helyzet javíttassék. Ezen bizottság feladata lenne a városi közgyűlés által óhajtott kötelező bejelentési intézmény felállításáról is javaslatot készíteni. A bejelentési kötelezettség nélkül a rendőri szervezet sikeres működése alig képzelhető, s ezen bejelentési intézménynek a bűnügyi nyilvántartással kapcsolatban a rendőrségnél kellene felállítva lenni.

Indítványozom továbbá, hogy a rendőrkapitányi hivatal részére a posta-takarékpenztárnál cheque-számla nyitassék. Indokaim a következők: A kihágási és egyéb pénzek felvételére – kivéve a marhalevél-kezelést – egyedül és kizárólag a rendőrkapitány van feljogosítva, illetve a városi tanács kimondotta, hogy pénzfelvétellel a rendőrkapitány mást ne bízson meg. Már most nekem úgy a tanácsi, mint egyéb bizottsági üléseken kötelességem megjelenni, egészségügyi vizsgálatok, vásárok, a szabályrendeleti városbejárás, helyszíni szemlék, bűnügyi nyomozások és egyéb külszolgálatok nem engedik meg, hogy a napi 9–12-ig és délután 3–5-ig tartó hivatalos órát mindig bent a hivatalban tarthassam. A közönség tehát kénytelen több ízben is a hivatalba járni egy-egy csekélyebb összeg lefizetése végett. A cheque-számla nyitás igen kevés költségbe kerül s e mellett a város közönségének időnyeres tekintetében annyira előnyös, hogy annak életbe-léptetését a legjobb meggyőződésem szerint indítványozhatom.

A közigazgatás minden ágára részletesen ki nem terjeszkedhetem, csupán a cselédkérdés és piacrendtartás tekintetében vagyok bátor néhány javaslatomat, illetve indítványomat előterjeszteni.

Itt a rendőrkapitány úr a cselédotthon kérdését veti fel és a kofák megrendszabályozását sürgeti. Utóbbira vonatkozó szabályrendeleti javaslat, miről rendőrkapitány e helyen megemlékezik, 1905. év okt. 25-én tárgyalatott a tanácsban s a bizottságnak lett kiadva, mely arra rendőrkapitány jelenlétében következő véleményben állapodott meg: Az elővásárlás megakadályozása a tanács 679–905. sz. határozatában, mit a közgyűlés is elfogadott s a piac-rendtartásban van szabályozva, a kofák nyilvántartása a helypénz díjszabás alapján történhet, a piacrendezés, tisztántartás, kofák helyeinek kijelölése a létező szabályrendeletek keretében teljesíthető – ennél fogva új szabályrendeletre szükség nincs. Azóta a helyzet még pedig épp a napokban megváltozott, tehát a kérdést újból tárgyalás alá vehetjük.

A tűzoltó-egylet múlt évi jelentéséből közöljük a következőket

A múlt évi tüzeseteket illetőleg örvendetes jelenségnek mondhatjuk, hogy a tüzesetek száma nem szaporodott, amennyiben összesen 18 tüzeset fordult elő, amelyből 7 tetőtűz, 7 kéménytűz, 2 szobatűz és 2 erdőtűz volt.

Ezen tüzesetek azonban nagyobb jelentőségűek nem voltak, mert egyrészt a kár csekély összegre rúgott, másrészt pedig tűzoltóink gyors, erélyes és szakszerű fellépése által ideje korán eloltattak.

A tűzoltás sikeres eszközléséért és a rend fenntartásáért egyébként köszönettel tartozunk derék honvédeinknek is, akik Blázi Imre vármegyei tűzrendészeti felügyelő, Czeczei Nándor járási tűzfelügyelő és Vinkler István alparancsnok oktatása alapján a tűzoltásban ez idén is szakszerű kiképzésben részesülvén, minden egyes tüzesetnél tűzoltóinkat sokat érő támogatásban részesítették.

A 18 tüzesethez mintegy 500 tűzoltó vonult ki összesen.

Az őrségi szolgálatot a következőkben ismertetjük :

Rendes őrség tartatott a városi tűzoltók által 365; színházi őrség 55, 312 emberrel; cirkuszi őrség tartatott: 10, 60 emberrel; királyi őrség tartatott: 10, 180 emberrel.

Gyakorlat tartatott: 8, 200 emberrel, díszgyakorlat és díszkivonulás: 5, 250 emberrel.

A tisztikar a múlt évben 8 parancsnoksági ülést tartott, amelyen 24 határozat hozatott, amelyek mind végre is hajtattak.

A cséplés előtt szokásos tűzvizsgálatnál jelen voltunk, azonkívül telepengedélyezési eljárásoknál, építkezések engedélyezésénél és építkezéseknek tűzrendőri vizsgálatainál egyesületünk kiküldöttei részt vettek összesen 18 esetben.

A tűzoltók létszáma a múlt év végével 99-re rúgott, akik közül 25 tisztt, 17 altisztt, 25 önkéntes tűzoltó, 26 rendfenntartó és 6 városi tűzőr.

Az egyesület kebelében múlt évi április 23-án újólag megalakult a mentőosztály 22 egyén részvétele mellett; dr. Réthy Ede főorvos és Czeczey Nándor 3 járási tűzfelügyelő vezetése és oktatása mellett. Oktatást nyert 10 önkéntes tűzoltó, 6 városi tűzőr és 6 városi rendőr; 38 balesetnél vonult ki a mentőosztály, amelyből öngyilkosság volt: 4, egyéb baleset: 15, mentés pedig: 19.

A vármegyei tűzoltószövetség 1908. évi május 4. napjától május 10. napjáig városunkban tűzoltó-tanfolyamot rendezett, amelyen testületünk kebeléből Mandl Lajos nyert kiképzést; mint előadó pedig testületünk kebeléből Blázy Imre, Vinkler István, Czeczey Nándor és Nagy József tisztek vettek részt; a szükséges tűzoltó-szerszámokat és -felszereléseket testületünk bocsátotta a tanfolyam rendelkezésére.

Őfelsége apostoli királyunk 1908. évi szeptember 15. napjától 18. napjáig városunkban való hosszabb tartózkodása testületünk kebelében is örökké emlékezetes marad, mert tűzoltóságunknak alkalmat és módot nyújtott a új királyi udvar és háztartásban 10 napon keresztül, nappal úgy mint éjjel állandó őrseget szolgáltatni.

A királyi bevonulás rendezése körül is jelentős tevékenységet fejtett ki egyesületünk, amennyiben dr. Benkő Károly parancsnok az ünnep és bevonulás rendezőbizottság elnökévé választatott, az összes tűzoltók rendezőknek választattak meg, a be- és kivonulás alkalmával a rendfenntartásról teljes mértékben gondoskodtak, amely semmi kívánni valót nem hagyott maga után.

A királyi elismerés és jutalom nem maradt el, amennyiben a magánpénztárából 2000 koronát utalványozott egyesületünk céljaira őfelsége.

A mászótorony, az őrtanya és a szertár áthelyezése, illetve megépítése most már égetően sürgős, miután a városi közgyűlés 1911-ik esztendőre az országos magyar tűzoltó szövetséget kongresszusra és nagygyűlésre városunkba hívta meg és a meghívást a szatmári kongresszus már el is fogadta, és így az ország minden részéből ide sereglő tűzoltó bajtársak ezrei méltán elvárhatják, hogy városunk tűzoltósága a kellő és célszerű helyiségekkel, valamint felszerelésekkel mintaszerűen ellátva legyen; a tekintetes városi közgyűlésnek, valamint a tűzoltótestületnek a közben eső két esztendőt szorgos munkával és hasznos beruházásokkal kell eltölteni, valamint áldozatoktól sem kell vissza riadni, hogy tűzoltó vendégeink meg legyenek elégedve a veszprémi tűzrendészeti és védelmi állapotokkal; kérjük a tekintetes közgyűlést ezen törekvéseinkben, úgy erkölcsileg, mint anyagilag támogatni és a sürgős kivitelt iránt haladéktalanul intézkedni, miután két esztendei időköz nem nagy határidő.

Dr. Benkő Károly parancsnok. Johanides Dénes, segédtiszt.

Jelentés

Veszprém r. t. város iparostanonc-iskolájáról az 1907/8. iskolai évről,
Groff József igazgatótól

A lefolyt iskolaévnek az a legfontosabb és legjelentősebb mozzanata, hogy ezzel az évvel betöltötte fennállásának 25. évét. mert 1883. szeptember havában nyílt meg. Iskolánk, egész őszintén ki kell jelentenünk, de nem csak a mi iskolánk, hanem egyáltalán az iparosinas iskolák, nem érheték el azt a célt, amelyet negyed század alatt elérhettek volna. Ennek az a magyarázata, hogy csak 1903-ban történt a közoktatásügyi kormány részéről az első lépés, amikor iskolalátogatókat rendelt ki, hogy tájékoztatást szerezzenek az iparos-iskola állapotáról.

1904-ben adta ki a közoktatásügyi miniszter az iskolák részére beszerzendő tanszerek jegyzékét, s egyúttal nagyobb államsegélyt is juttatott a községeknek, városoknak. Ettől az időtől kezdve iskolánk is rohamos fejlődésnek indult.

Lássuk már most hogyan folyt le iskolánk e nevezetes éve.

Az iskola igazgatója a tanítótestület tagjaival együtt tehát abban állapodott meg, hogy pünkösdkor az ipartestülettel más munkakiállítást rendeztet, a testület maga pedig rajzkiállítást és iskolaünnepélyt rendez, egyúttal a gondoskodik jutalmakról is. Úgy vélekedett a testület, hogy a kiállítók jutalmazásán kívül nagyobb mérvű jutalmazás történjék jó viseletű, szorgalmas és a rajzolásban ügyes tanulók részére.

Az ipartestület márciusban határozott az inasmunka-kiállítás rendezéséről. Az ő felhívására a 225 inastanuló, illetve ezeknek mestere közül, csak 30 jelentkezett a kiállításban való részvételre. Az igazgató ekkor maga vette kezébe az ügyet. Buzdította egyrészt a tanulókat, rábeszélte másrészt a mestereket, feltüntetve előttük az ügy fontosságát. Így történt, hogy a pünkösd 2 ünnepén rendezett inasmunka-kiállításon 97 inas 113 munkával vett részt. A bábsütő iparágon kívül képviselve volt a tanulók összes ifjúsága, még a sütők, molnárok, borbélyok, hentes- és mészáros inasok is megjelentek készítményükkel. A fáradozásnak elég szép sikere lett. A jutalomdíjak megszerzése végett kérvénnyel fordult a testület a közoktatásügyi miniszterhez 200 k-ért, meg is kapta; a városi közgyűléséhez 200 k-ért, megkapta; 100 kor. adományozott Fejérváry kanonok, 100 kor. a veszprémi káptalan, 60 kor. a Veszprémi Takarékpénztár, 50 kor. dr. Óvári Ferenc, győri iparkamara 40 kor. Hornig br. püspök 50 kor. Kránitz felsz. püspök 30 kor. Ádám Iván kanonok 30 kor, Kauzli Dezső kanonok 20 kor, a veszprémi ipartestület 30 kor, a veszprémi legényegylet 10 kort. Összes adomány 950 kor. A kiállított tárgyak elrendezésében Bertalan Károly kartársunk segített.

A kiállított tárgyak szakszerű megbírálására az ipartestülettől bizottságot

kértünk, amelynek tagjai voltak az iskola igazgatója és rajzoktatói is, továbbá jegyzője.

A bizottság 3-féle díjat állapított meg: 20 első díjat 10 k-val, 45 második díjat 5 k-val és 32 harmadik díjat elismerő oklevéllel. A pénzbeli jutalmat is elismerő oklevél kapcsán adtuk ki, amelyet aláírt Szeglethy György polgármester, mint az iskolabizottság elnöke, Bauer Károly az ipartestület elnöke és Groff József az iskola igazgatója.

A tanítótestület ezenkívül maga állapított meg jutalomdíjakat a szorgalmas, jó viseletű és a rajzolásban ügyes tanulók részére. A kiállító tanulók közül 41-en kaptak ily jutalmat 265 kor. erejéig. A kiállításban részt nem vevők közül 16-an összesen 105 kor. jutalmat kaptak.

A kiállítás rendezésének költsége 155 koronára rúgott.

A közoktatásügyi miniszternek a legjobb rajzoló részére adott 50 koronás jutalmát Ipsits András kovács inas, III. oszt. tanuló nyerte. (mester Ambrus Lajos.) A kiállítás június 7-én pünkösd napján d. e. 10 órakor nyert megnyitást. A kiállítást mindkét nap tolongó közönség látogatta. Június 8-án, pünkösd másodnapján d. e. 10 órakor tartottuk az iskola ünnepélyt. Ezt megelőzőleg a tanulók testületileg részt vetlek a kegyesrendiek templomában Takács József igazgató által mondott szent misén. Az ünnepély elején és végén a tanulók énekeltek. Nagy Lajos iparisk. tanító, aki 25 éve működik ennél az iskolánál, az iskola történetét mondta el; az igazgató megnyitó beszédet mondott, azután pedig felolvasta a jutalmazottak névsorát. A jutalmakat az igazgató az évváró vizsgálaton osztotta ki, amelyek június 10–13-ig tartottak.

A tanítás szept. 12-én kezdődött és a rendes szüneteket leszámítva a tanítást semmi sem zavarta, s tartott június 18-ig.

Beiratkozott 253 tanuló; ezek közül kimaradt 7, felszabadult 22, s így az év végén volt 224 tanuló. A tanuláság viselete ellen nagyobb kifogás nem volt. Az iskolába járás rendesebb és kedvezőbb volt az előző évéhez képest, mert míg az előző évben az összes mulasztás 1477 félnapi volt 635 igazolatlan mulasztással, addig a lefolyt iskolai évben az összes mulasztás 1212 volt 356 igazolatlan mulasztással. Ezt 14 följelentéssel 300 dorgálással és 42 esetben kirótt összesen 200 kor. pénzbírsággal intézte el a hatóság.

Iskolánkat az idén is meglátogatta Schoditsch Lajos iparoktatási szakfelügyelő a kir. tanfelügyelő úr kíséretében, d. e. 9–12-ig tartó látogatása után meglegedését nyilvánította. Csak a kezdő rajzoló csoportjának túlszűfolttsága miatt tett kifogást, mert 90 tanuló volt együtt és e csoportnak sürgős ketté választását követelte.

Vétel útján következőleg gyarapítottuk leltárunkat.

108 drb. stereoskop képet vettünk 3 szemlélő készülékkel a technológiai tanulmányok megértésének elősegítésére; 112 kor. 90 fill. értékben, 42 vasmodell

a lakatos tanulók rajzolásához 58 kor, értékben; és 4 drb. rajzeszközt a rajzmin-ták nagyításának rajzolásához 24 kor. értékben.

A tanulók megosztása a következő volt:

Osztályok szerint:

Előkészítőbe beiratkozott	48 maradt 46
I. osztályba beiratkozott	80 maradt 78
II. osztályba beiratkozott	78 maradt 78
III. osztályba beiratkozott	47 maradt 33

Vallás szerint:

Róm. kath. vallásu	183.
Reform.	23.
Ágost.	5
Izraelita	13

Anyanyelv szerint:

magyar	121
német	3

Előképzettségi és az előkészítő osztály tanulói közül:

Iskolába nem járt	2
II. osztályt járta ki csak	3
III. osztályt járta ki csak	3
IV. osztályt járta ki csak	7
V. osztályt járta ki csak	14
VI. osztályt járta ki csak	19

Iparágak szerint volt:

Asztalos 14, ács 12, bábsütő 1, bádogos 5, bognár 4, borbély 10, cipész 40, cukrász 1, Csizmadia 9, fényképész 2, hentes 2, kádár 4, kárpitos 1, kertész 2, kefekötő 3, kocsigyártó 3, kovács 6, könyvkötő 5, kőműves 24, kötélgyártó 2, la-katos 20, mészáros 8, molnár 3, nyomdász 1, rézműves 3, órás 1, sütő 5, szabó 23, szíjgyártó 3, szobafestő 5, üveges 1.

A téli tanfolyam jó magaviseletű, szorgalmas, iparkodó tanulóinak jutalma-zására a testület jutalomra méltóknak a következőket találta:

I. oszt. Beke Péter kapott 8 kor-t. Hungler Kálmán 3 kort. Steigervald János 3 kor-t.

II. oszt Horváth János kapott 3 kor. Sótonyi István 3 kor. Burián János 2 kor.

III. oszt. Tischler József kapott 5 kor. Berényi János 4 kor. Reichardt Ist-ván 4 kor, Kozma József 3 kor. 30 fill. Neumann Alfréd 2 kort.

Közoktatás és nevelés

A veszprémi róm. kath. főgimnáziumban egy igazgató s 15 rendes, és 5 rendkívüli tanerő 361 növendék oktatásával foglalkozott.

Érettségi vizsgát tett 25 ifjú, köztük Kiss György és Miklós József jeles eredménnyel.

A tanulók közt 346 magyar és 15 német anyanyelvű volt.

Az állami felső kereskedelmi iskolába beiratkozott tanulók száma 124, a tanerők száma 13. Érettségi vizsgálatot 30-an tettek. Jelesen érett 4 növendék.

Az állami polgári iskola tanulóinak száma 143. A tanerők száma 11.

Az angolhölgyek nőnevelő intézetében a növendékek száma összesen 299. Tanerő 28. Egyházi 22, világi 6. Bentlakó növendék 100. Külső növendék 199. Tanítónőképzőbe járt 63 növendék.

A népoktatás ellenőrzésére szolgáló hatósági teendőket teljes szigorral kezeltük.

Iskola mulasztás miatt megintettünk 697 felet, megbüntettünk 138 szülőt vagy gyámot s kiszabtunk 333 kor. pénzbüntetést.

December 10-én a vármegyeház nagytermében tartotta a Veszprémvármegyei Magyar Közművelődési Egyesület alakuló közgyűlését. Elnöke Hunkár Dénes főispán lett. Az egyesület székhelye Veszprém.

Kimutatás

a Veszprémi kir. posta-, távírda- és távbeszélő-hivatal 1908. évi forgalmáról

Bevételek

Frankójegy és értékcikkek után	108.706 kor. 20 fill.
Távbeszélő díjak	7.843 kor, 91 fill.
Hírlapjegyek	1,400 kor. – fill.
Egyéb tárcaszerű bevételek	20.989 kor. 46 fill.
Összesen:	138.939 kor. 57 fill.

Tárcaszerű kiadások:

Levéljegy árusítók jutaléka	486 kor. 65 fill.
Irodai átalány	1.634 kor. – ill.
Szállítási átalány	8.230 kor. 02 fill.
Egyéb tárcaszerű kiadás	74.743 kor 69 fill.
Összesen:	85.094 kor. 36 ill.

Átmenő bevételek:

Utalvány és utánvételek	50.102 drb.	2.943.709 kor. 30 fill.
Postatakarékpénztár	1676 drb	57.375 kor. 03 fill.

Cheque bevétel	22.118 drb.	4.424.842 kor. 54 fill.
Összesen:	7.425.926 kor. 87 All.	
<i>Átmenő kiadások:</i>		
Takaréklapok	586 drb	586 kor. – fill
Utalvány kifizetés	51748 drb	3.639.190 kor 22 fill
Takarék kifizetés	735 db	56.436 kor. 09 fill.
Cheque	2141 drb	721.876 kor. 57 fill
Összesen:	4.418.088 kor. 88 fill.	

Vásárok és piac

Országos vásáraink látogatottságot a környékbeli vásártartó községek részére sűrűen engedélyezett vásáráthelyezések és pótvásárok hátrányosan befolyásolták. Az állatfelhajtás adatai is ugyanezt igazolják. Felhajtott ugyanis 1907-ben szarvasmarha 6900 drb. Múlt évben 5364 drb. Ló 1907-ben 3120 drb. 1908-ban 3010 drb. Sertés 1907-ben 238 drb. 1908-ban 214 drb, juh azonban 1907-ben 700 drb, 1908-ban 1990 drb. Eladatott szarvasmarha 2558 darab, ló 608 darab, sertés 214 darab, juh 1440 darab.

A vásári határnapok megváltoztatása iránt előterjesztett indítványt a közgyűlés elvetette. Ez ellen beérkezett fellebbezés folytán a vármegye törvényhatósági bizottsága az ügyet újabb megfontolás végett visszaküldte. A képviselő-testület azonban előbbi álláspontját fenntartotta. Az ügy a minisztérium elé került.

A piac kibővítésére megvásárolt házak vételára kifizetettvén, azok lebontását ajánlatok útján teljesítettük. A kijelölt alapokból fedezetet nem nyert 100.000 korona erejéig kölcsönt vettünk igénybe a törvényhatóság jóváhagyásával, melynek évenként való törlesztésére és kamatainak fedezésére a villanyvilágítás behozatala folytán felszabaduló közvilágítási kiadások címén felvett összeget, s a piaci érdekeltség és egyesek adománya fejében megajánlott összegeket jeleltük ki.

Az újonnan keletkezett Rákóczi tér szabályozása, leszállítása, burkolása és a piac céljaira szükséges beosztása már a jelen év feladatát képezi s a kultúrház elhelyezésével függ össze.

A piac, különösen a húsárak rendkívüli drágasága ellen a húsbehozatal-talalom felfüggesztésével, majd a földművelési miniszter úrnak ismert rendelete értelmében felállított hatósági hússzék intézményével, azonkívül hatóságilag segélyezett s ellenőrzött mézsárszék létesítésével védekeztünk. Utóbb írt mézsárszékben szerződéssel biztosítottuk, hogy a marhahús ára a korábbi árakhoz képest 10%-kal olcsóbb lett.

A hatósági hússzék 1908. évi okt. 28-án nyílt meg. Ide utaltatott az év végéig 24 drb szarvasmarha 2188 kor. értékben, kimérés alá került továbbá 8 drb sertés 485 kor. 20 fillér értékben. Természetesen az itt kimért húsneműek árát az állategészségügyi hatóság állapítja meg, az a szegényebb néposztály érdekeire való tekintetből is, nagyon jutányosan lett megszabva, s különösen kezdetben a fogyasztás jelentékeny emelkedéséhez szintén hozzájárult.

Szarvasmarha 230, borjú 801, juh 291, sertés 340, kecske 8 darabbal több lett levágva tavaly, mint az előző évben. Bivalyhús, a földmív. miniszter úr 54300 sz. rendeletének hatása alatt alig került forgalomba.

Kimutatás

1908. évben leölt s közfogyasztásra került állatokról

Bika	9 drb
Ökör	300 drb
Tehén	835 drb
Növendék marha	519 drb
Bivaly	2
Szarvasmarha összesen	1662 drb
Borjú	2883 drb
Juh	1544 drb
Kecske	49 drb
Sertés öreg	2597 drb
Bárány	–
Összesen	7073 drb

Közfogyasztásból elvonatott 21 drb szarvasmarha, egy borjú s egy juh. A hatósági hússzék a rendőrkapitány és városi állatorvos felügyelete és rendelkezése alatt áll. Jövedelme az év utolsó két hónapja alatt székbér címén 120 kor. 28 fillér volt.

A húsvizsgáló tanfolyam vezetésére Kaszás Elemér városi állatorvos lett kizemelve, ki e célból egy Budapesten szervezett tanfolyamra a földművelési minisztérium részéről behivatott.

Ipar és kereskedelem

Az iparostanonc-oktatás érdekében a tanerők óradíjainak felemelése s ezzel kapcsolatban elért magasabb állami segély érdemelnek itt felemlítést.

Nagy fontosságú eseménynek tartom az új iparfelügyelőséget és állami mér-tékhibelesítő állomást, melyek az egész megyére kiterjedő hatáskörrel Veszprémben lettek felállítva.

Esetleges gyáralapítás érdekében Pozsgay Miklós városi tanácsos előzékenységéből egy alkalmas a vasút közelébe eső telket egyelőre költségmentesen fenntartottunk, azonban sem egy kötő-szövő gyár létesítést, sem a famunkás iparosok közös műhelye felállítására tett kísérletek a szükséges alaptőke illetőleg egyetértés hiánya miatt, eredményre nem vezettek.

Szép ünnepély színhelye volt múlt év március 8-án a városház nagyterme, midőn Hunkár Dénes főispán, Baumgarten Móricz a Krausz-cég kipróbált húses-ges alkalmazottjának 40 évi munkássága jutalmául a magyar kormány kitüntető jutalmát a nagy díszes közönség előtt átnyújtotta.

Gazdaság és erdészet

A városház alsó udvarának értékesítése múlt évben nem sikerült, mert a ki-tűzött vételárat be nem ígérték. E helyett, mint fentebb említtem a Holles-féle telek lett kicparcellázva s nagyrészt értékesítve. A városi istállók kihelyezése te-hát függőben maradt. Az építkezési tervezés alkalmával azonban szükségesnek bizonyult a gazdasági telepen egy felügyelői lakás építése is, így a költségek jelentékeny szaporulata elé kellett állanunk. Az előirányzat 16000 koronára rú-gott, de a beérkezett ajánlatok felülfizetést kértek; az okból maradt a megoldás függőben.

A város apaállatainak száma volt kilenc, a lovak közül 3 drb a kincstár tulaj-donát képezi, de két év múlva a város tulajdonába mennek.

Gazdasági kiadásink jelentékeny szaporodását az a körülmény okozta, hogy múlt évben sem zab-, sem szénatermésünk nem volt elegendő s a folyó év első fe-lének szükségletét aránytalanul nagy árak mellett, vétel útján kellett biztosítani.

A közlegelőre kihajtott állatok száma: tehén 271, ökör 88, rideg marha 25 darab.

Ragadós állatbetegség múlt évben nem fordult elő.

Legeltetési szabályrendeletünk megalkotása a helybeli különleges viszo-nyoknál fogva némi nehézséggel van összekötve, amennyiben a földművelési minisztérium részéről kiadott minta némely intézkedése nálunk kivihetetlen. A legelőterületek rendkívüli terjedelme s rossz talaja azok okszerű kezelését szinte kizárja. Célirányosnak egyedül a legelőknak földhordással való javítása mutat-kozik, ami ismét szinte leküzdhetlen akadályokba ütközik. Kívánatos lenne, ha a földművelésügyi minisztériumtól szakértők kiküldését kérnők, kik gyakorlati tanáccsal támogatnák legelőjavítási kísérleteinket.

Cser és Táborállás nevű erdőrészekben a vágatás szünetelvé, egyedül az alsóerdei vágásterületekre vagyunk utalva. Itt pedig az átalakított üzemterv szerint a letarolt területeket feltörni s egy ideig mezőgazdasági célokra kellené fordítani, hogy felváltva jó minőségű legelőkre tehesünk szert. E célra való bérbeadás azonban nem sikerült, mert a gazdák a drága napszám és a feltörés nehéz munkája miatt még eddig nem vállalkoztak arra, hogy kapás növények tenyésztésére 3 évi bérletünk mellett magukat kötelezzék.

A csekélyebb fahozamot a tűzifa drágulása sem pótolta.

Befolyt tűzifából és hosszúfából	6954 kor. 40 fill.
Fűtési térítvény	200 kor – fill
vízvezeteki térítvény	700 kor – fill.
Kártérítés	15 kor. 51 fill.

Folytattuk az erdősítést az Aranyosvölgy fölötti magaslatokon s a csererdei Békatonál 3606 kor. költséggel.

Csererdei kaszálónk, mely 3,75 holdat tesz ki, megművelés végett bérbe adott. Kiss Ferenc erdőszolgát a szakvizsga letétele után erdőőrnek kineveztem. A vadászati jog újabb bérbeadása Kletzár Miksa és társai részére múlt évi aug. 1-től 6 évre szabályszerű árverés útján 405 kor. bér mellett sikerült.

A kőbánya kezelésére Neumann Gyulával kötött szerződés 1909. november 15-ig némi módosítás mellett meghosszabbított.

Az újonnan rendszeresített m. kir. gazdasági felügyelői állásra Kluge Ferenc Veszprém székhellyel s az egész vármegyére kiterjedő hatáskörrel kineveztetett.

Mezőgazdasági munkások részére egészséges lakások építése iránt megindult országos mozgalomhoz városunk is csatlakozott. Negyven munkáscsalád részére építőteltet ajánlott fel s hajlandónak nyilatkozott állami támogatás mellett az építési tőke erejéig – mely a veszprémi takarékpénztártól lenne kölcsönveendő – garanciát vállalni.

Itt említem fel, hogy a földművelési miniszter úr a mezőgazdasági munkások segélyalapja javára 300 koronát adományozott.

Jelentésemet bezárva megköszönöm a tisztelt képviselő-testületnek és tiszteltársaimnak szíves támogatását és többször tapasztalt jóindulatát, tisztelettel vagyok a tekintetes képviselő-testületnek

Veszprém, 1909. április 30-án

hivatalbéli kész szolgálója
Szeglethy György
polgármester

1909¹¹⁹

Tisztelt Közgyűlés!

Az 1909. év közigazgatási életéről szóló köteles jelentésemet alig kezdhethném jelentősebb fordulattal, mint a városok általános helyzetének javítását célzó, a városok polgármestereinek egyesüléséből keletkezett, országos jelentőségűvé emelkedett mozgalom s annak eredménye gyanánt valahára bekövetkezett kormányzati intézkedések felemlítésével.

Fordulópontot jelent a forduló esztendő a magyar városok történetében s meglepéssel tekinthetünk az 1909. év kettős vívmányára. Nem csak az idő-, de a logikai sorrend is úgy kívánja, hogy első helyen említsem eme vívmányok közt azt az országos kongresszust, mely a törvényhatósági és rendezett tanácsú városok képviselőit és kiküldötteit múlt évi május hó 21. és 22-én Budapesten egyesítette, s első volt nálunk a maga nemében, mely a városok egyetértésének jelentős voltát dokumentálta.

Míg a törvényhatósági joggal felruházott városok csekély kivétellel ezúttal a rend. tanácsú városok érdekeit, a maguké mellett, őszinte jóakarattal támogatták s ezzel hazafias és atyafiságos közeledésüket dokumentálták, addig utóbbiak számbeli súlya, szellemi ereje és életre-valósága is nyilvánvaló lett a nagygyűlésen, mely feltárta a városok sérelmeit, megállapított azok jogos igényeit, sorompóba szólította természetes védőinket: a városok országos képviselőit.

A kongresszus határozatai úgy a városok jövő fejlődését munkáló törvényhozásnak, mint maguknak a városoknak bőségen kútforrást nyújtanak a városok érdekeinek előmozdítására (Lásd az I. rendes egyetemes ülés naplóját¹²⁰).

Különösen fontos az a kimutatás, melyet Lukács Ödön Nagyvárad város tanácsnoka hangyaszorgalommal gyűjtött adatok alapján egybeállított s a kongresszuson bemutatott. Ezekből kitűnik, hogy városunk a hazai rendezett tanácsú városok közt a pótadó nagyságára nézve a 9-ik osztályba sorozandó s csak 13 városa van az országnak olyan, melyben a pótadó nagysága a mienknél kisebb, míg 78 város pótadó-terhe magasabb a mienkénél; kitűnik abból a kimutatásból az is, hogy olyan rendezett tanácsú város, melynek adóssága nincs, csak négy van az országban, s hogy legkevesebb az adóssága Breznóbánya rend. tan. vá-

¹¹⁹ Veszprém rend. tan. Város 1909. évi közigazgatásáról. A rend. tan. város 1910. évi tavaszi rendes közgyűlése elé terjeszti: SZEGLETHY GYÖRGY polgármester. Veszprém, 1909. VESZPRÉM REND. TAN. VÁROS KÖZÖNSÉGÉNEK KIADÁSA. Laczkó Dezső Múzeum, V80-103 LH552

¹²⁰ A kongresszusról a beszámolót lásd: *Városok Lapja*, 1909. máj. 22. 1–10. o.

rosnak (2000 kor) s legtöbb az adóssága Brassónak (6.498.044 kor) A póttadó-kivetés legkisebb (6%) Erzsébetvároson és legmagasabb (409%) Csíkszeredán.

A kongresszus tanulságait a rendezett tanácsú városok polgármesterinek országos egyesülete igazgató tanácsa útján igyekezett bővíteni és felhasználni, mely a december 8-án Újpesten tartott nagygyűlésen már örömmel értesült arról, hogy a kormány a városok jogos igényeinek elismerésében egy lépéssel előbbre haladott, mert a költségvetésbe felvett 2 millió koronát még új év előtt folyósítja és kiutalja, ami meg is történt s városunk e címen 10.000 koronában részesült.

Ez volt a múlt év második nagy vívmánya s az ezen összeg kiutalása alkalmával kibocsátott belügyminiszteri rendelet a városok reformjának első fecskéje gyanánt jelentkezik. Gróf Andrássy Gyula belügyminiszter 166.000 számú rendelete részletes utasítást ad a fennírt államsegély felosztására nézve, de egyúttal egy törvényjavaslatot is mellékel a városok állami segélyezéséről, valamint a városi tisztviselők illetményeiről és egyes szolgálati és jogviszonyaink rendezéséről, mely javaslat mint e nemben első kísérlet, a rövid ismertetést megérdemli. E szerint ugyanis a városi tisztviselők éppúgy mint a törvényhatóságok fizetési osztályba sorozatnának, még pedig a rend. tanácsúak a VIII–XI. fizetési osztályokba. Az osztályokba nem sorozott alkalmazottakról, valamint azokról a diplomás tisztviselőkről, kik magángyakorlattól eltiltva nincsenek, belátása és viszonyai szerint maga a város gondoskodik; a többieknek javadalmazása pedig kevesebb nem lehet, mint a megfelelő fizetési osztály legalsó fokozatára nézve meg van állapítva. A törvényjavaslatban kifejezést nyert az is, hogy egyes városok részesedésének aránya egy kimutatásba van foglalva, (mely azonban nem mellékeltetett) s a kimutatásban kitüntetett segély 6 éven belül érne el teljes összegét; addig csak bizonyos emelkedő százaléka lenne kiszolgáltatva. Ez az összeg az 1905., 1906. és 1907. évi zárszámadások átlaga szerint mutatkozó rendőri, adókezelési, közegészségügyi és katonaugyi személyi kiadások bizonyos százalékát fogja képezni, mely nálunk, Lukács Ödön tanulmányai alapján a város ilyenmű kiadásainak 62.292 koronát kitevő összege után 80%-al 43.604 kor. 47 fillérre volna tehető, míg a velünk egyenlő nagyságú Ungvár 76% póttadójának tekintetbe vételével 57.673 kor. 80 fillért, Nagyszombat (42% póttadó) 42.279 kor. 20 fill., Nagykároly (97% póttadó) 46.766 kor. (kiadásainak teljes összege), Szekszárd (122% póttadó) 41.364 kor. (kiadásainak teljes összege), Munkács 30.984 kor, 80 fill. államsegélyben részesülnének.

Az a kitartó küzdelem tehát, melyet a városok vezetői és országos képviselői e téren kifejtettek, immár gyümölcsöt hozott, mely ha megéri, úgy városunk kulturális, közgazdasági, közegészségi és közbiztonsági, valamint városrendezési programja a lakosság külön megterhelése nélkül megtalálja reális alapját;

mert Veszprém város képviselői sorsáról már emberségesen gondoskodott s így a nyereendő államsegélyt az említett célokra legnagyobb részben felhasználhatja.

A javaslat még a nyugdíj-intézményről, a tisztviselők minősítéséről tartalmaz egyes fontos és szükséges intézkedéseket, de közelről sem elégti ki azt a várakozást, mely rend. tanácsú városok szervezete, autonómiájuk fejlesztése s egyéb fontos kérdésekben fent áll s csak egy új és széles körű városi törvény foglalhat magában. Sajnos, hogy a mostani viszonyok között még az említett javaslat tárgyalása is a bizonytalan jövő feladatai közé tartozik. A városok egyesületének feladata marad tehát, a függő kérdések megoldására, érett megfontolással, a gyakorlati életnek is megfelelő javaslatokat készíteni.

Ami a 10.000 korona államsegély felosztását illeti, erre nézve a belügyminiszteri rendelete határozott utasításokat tartalmaz, melyek csakis ebben az egy esetben érvényesek, s csakis az említett összeg felosztására vonatkoznak. Elrendeli ugyanis, hogy az 1909. évre kiosztott államsegély első sorban a fizetési osztályba sorozott tisztviselők javadalmazásának kiegészítésére fordíttassék. Nem részesíthetők ebben a segélyben azok az alkalmazottak, kik szoros értelemben vett közigazgatási tisztviselőknak nem tekinthetők, s kik a leküldött táblázatban felsorolva nincsenek, továbbá kiknek illetménye a táblázatban felsorolt fizetési osztályok legalsó fokozatával összekötött összeget eléri vagy meghaladja.

A közgyűlés a rendelet betű szerint magyarázható álláspontjára helyezkedett s kimondotta, hogy a kapott államsegélyből a városi aljegyzőnek 180 koronát, a II. számtisztnek 400 koronát, az 1-ső írónak (iktató) 200 koronát juttat javadalmazásuk kiegészítése fejében, míg a maradványból a rendőrség szaporítására 2000 koronát fordít, s a többi 6820 koronát, mivel a pótló leszállítására nem fordítható, a folyamatban levő városrendezési munkálatok céljaira használja föl. Ezt a határozatot kihirdettük s mivel ellene fellebbezéssel senki nem élt, a törvényhatóság útján a kir. belügyminiszter úr jóváhagyása alá terjesztettük.

Teljes hálával és elismeréssel említem azonban, hogy a város közönsége a maga alkalmazottairól még az államsegély és miniszteri rendelet megérkezése előtt gondoskodott, mert az egész vonalon, nemcsak a fizetési osztályba sorozottakra nézve – behozta a korpótlék-intézményt, mely a fokozatos előmenetel hiányát kívánja pótolni.

A 232/909. kgy. számú határozattal ugyanis kimondotta, hogy a városi tisztviselők, kezelő- és segédszemélyzet azon tagjai részére, kik a nyugdíj-intézménynek fizető tagjai, a város szolgálatában eltöltött 5 év után, 5 ízben ismétlődő, az alapfizetés 5%-ával fölerő korpótlék jár, mely rendes fizetés jellegével bír s azt a korpótléket régebbi tisztviselői részére visszamenőleg 25 évre kiadhatja. Megszavazott ezúttal a városi főjegyzőnek 400 korona fizetésjavítást, a rendőrkapitány-

nak 400 korona személyi pótlékát alapfizetéséhez csatolta s külön 400 korona személyi pótlékot megszavazott. A városi mérnök fizetését 400 koronával felemelte, az árvaszéki ülnök személyi pótlékából 200 koronát alapfizetéséhez csatolt s ezentúl fizetését még 200 koronával emelte, a városi orvosnak fizetését 1000 koronával, a gazdasági tanácsos tiszteletdíját 300 koronával, aljegyző fizetését 180 koronával javította, a pénztárosnak 240 korona, számvevőnek 200 korona, ellenőrnek 200 korona, adóhivatali főnöknek 200 korona, II. számtisztnak 100 korona személyi pótlékot juttatott s a könyvelőnek lakbért (400 kor.) állapított meg.

Ugyanekkor a városi nyilvánossági jelleggel felruházott kórháznál működő orvosok fizetését is rendezte a kórház pénztárának terhére, amennyiben az igazgató-főorvos részére 340 kor, a II orvosnak 340 kor., a segédorvosnak 300 korona személyi pótlékot szavazott meg. Ami pedig a fedezetet illeti, erről akként gondoskodott, hogy az eddigi 43%-os pótdót 45-re felemelte. Tán több mint pusztán véletlenség, hogy az ekként előálló költségtöbblet s az államsegélyben történt részesedés összege csaknem teljesen egyenlő.

E tárggyal kapcsolatosan legyen szabad itt idézni a 63 kgy. számú határozatot, mely alulírottnak 10 évi polgármesteri (25 éves köztisztviselői) működésével foglalkozik.

A február hó 22-iki közgyűlésen ugyanis indítvány tétetvén az elismerés kifejezése iránt, az e tárgyban meghallgatott bizottság javaslata alapján a közgyűlés kimondotta, hogy mivel az 1904. évi 10. t.-c. 15. §-a, továbbá az 1906. évi IX. t.-c., illetőleg a belügyi és pénzügyminiszteri rendeletek (106948/906.) szerint a fősolgabírák 10 évi szolgálat után 4400 korona fizetésben részesítendőek, az 1886. évi XXII. t.-c. 60. §-a szerint a polgármester javadalmazása pedig nem lehet kevesebb, mint a járási fősolgabíróé, tehát alulírott fizetését 400 koronával kiegészíti, továbbá a 10 évi szolgálata alatt tényleg felmerült képviseleti (representáció) évi költségeit 300 koronában megállapítja s azt részére 3000 koronával visszatéríti; a fizetés kiegészítésére az anyakönyvi kivonatokért szedett díjakat, a 3000 koronára pedig az 1909. évben várható megtakarításokat jelölte ki.

A t. közgyűlés ezen egyhangúlag hozott, kihirdetett, föllebbezéssel meg nem támadott s törvényhatóságilag is jóváhagyott méltányos határozatért köszönetet nyilvánítom.

Városházunk kibővítése mind sürgősebb feladat gyanánt lép elibénk, különösen azóta, hogy a Kovács Gyula-féle ház eltűnt mellőle, s most a déli homlokzat ormóttan tűzfalai merednek az égnek az új Óvári Ferenc utca felől.

Régóta ismeretes különben mily szűk és alkalmatlan a pénztár és adóügyształy helyisége, a levéltár, s hiányzik a főügyésznek, számvevőnek, orvosnak a hivatalos helyisége. Hiányzik egy tárgyalóterem, hol a tanácsülés, községi

*A Kováts-féle házat lebontották a Korona épülete és a Kapuváry ház közül.
A déli homlokzaton ennek nyomait tüntetik el. Forrás: LDM 7595*

bíraskodás stb. tartatnának. A főispáni hivatal vizsgálata mindezen hiányokat újból megállapítván, alispánunk sürgetésére a képviselő-testület következőleg határozott:

„Minthogy a városházi hivatalos helyiségek a célnak meg nem felelők, szűkek, az iratok a levéltárnak nevezett kicsiny és sötét helyiségben el nem helyezhetők, mely szabálytalanságot a vármegye főispánja a hivatali vizsgálat alkalmával szintén észrevételezte, a vármegye alispánja pedig az észlelt hiányok pótlását rendelte el, és így a városház kibővítésére van szükség; minthogy továbbá a szomszédház lebontása s telkének utcanyitásra felhasználása folytán a városház külseje is átalakítandó, ennélfogva a képviselő-testület kimondja, hogy a városházán a kibővítési és átalakítási munkálatokat fogja teljesíttetni; de mert e célból eszmei terve van szükség, elrendeli, hogy ilyen tervek készítése végett a város épületeinek javítására és építkezésekre költségvetésileg előirányzott összeg terhére 500 korona díj kitűzése mellett pályázat bocsáttassék ki, s a pályanyertesnek az 500 korona kiadassék; hogy pedig az eszmei tervek elkészíthető legyen, felhívja a városi mérnököt, hogy a helyszíni és alaprajzot, valamint az építési programot és pályázati feltételeket készítse el s 30 nap alatt bemutassa.”

Az építési program eszerint városi mérnökünk feladata, ki azt azonnal munkába vette.

Irattári anyagunk az idők folyamán annyira felszaporodott, hogy egy részének kiselejtezése most már tovább nem halasztható. Mivel pedig arra, hogy a

selejtezésre felkért bizottság tagjai ezt a hosszú időt s nagy fáradságot igénylő, hozzá egészségtelen foglalkozást teljesítenék, kilátás nincsen, a vármegyei ügyviteli szabályzat megfelelő alkalmazásával kívánunk egyelőre a bajon segíteni, mely tudvalevőleg az előadói javaslat alapján elnökileg rendeli megállapíttatni, hogy mely iratok mennyi ideig őrizendők meg az irattárban. A vármegyei ügyviteli szabályzatnak az alapszámos rendszerre vonatkozó intézkedését a tanács már életbe is léptette, mert e rendszer változástól az eddigi nehézkes és bonyolult kezelés helyett nagyobb rendet s az iratok feltalálásában nagyobb gyorsaságot remél elérhetni.

A városi tisztikar, kezelő- és szolgaszemélyzet létszámában beállott változások a következők:

Fridreich Endre városi mérnök helyett, ki múlt évi január hó 17-én hosszas szenvedés után elhunyt, s kinek rövid szolgálata alatt szerzett érdemeit a közgyűlés jegyzőkönyvébe iktattuk, a március 27-én Koller Sándor alispán elnökléte alatt tartott tisztújító közgyűlés egyhangúlag a már helyettesként működő Bokrossy Jenő gépészmérnököt választotta meg. Ugyanakkor az üresedésben levő I. írni állásra Szücs Béla, ennek helyébe pedig Koronczi János lettek előléptetve. A kézbesítői állást Eisler Mátvás nyerte el.

Pongrácz Jenő rendőrfogalmazó fegyelmi ügye is belügyminiszteri döntéssel a múlt év végén befejezést nyert s a hivatalvesztést kimondó I. fokú ítélet ekként jogerőre emelkedvén, a rendőrfogalmazói állásra pályázat hirdettetett.

Kaszás Elemér városi állatorvos állami alkalmazást nyervén, állásáról lemondott, de a földművelésügyi miniszter engedélyével szerződésileg kötelezte magát a városi állatorvosi teendők ideiglenes ellátására, mikben tehát fennakadás nem történt.

Branizsa Ignác fogyasztási adóügynök helyét a tanács Mózner Ferencsel töltötte be.

Megemlítem végül, hogy Válint István erdőőr a nyugdíjra jogosultak közé felvétellett, Drinóczi Ferencné városi szülésznő segélydíja 120 koronáról 240 koronára emeltetett, s a város utcáinak rendben tartása végett utászi állásokra pályázó nem akadt.

A múlt év tevékenységét a következő kimutatásba foglalhatjuk.

1909-ik évben beérkezett közigazgatási ügydarabok száma:

Elnöki ügydarab (bizalmas)	20 darab
Közigazgatási	14432 darab
sámhoz iktatva lett	1037 darab
összesen:	15.469 darab
és pedig adóügyi	2.032 darab
katonaügyi	1.264 darab

iparügyi	263 darab
kórházi	1525 darab
egészségügyi	112 darab
vegyes ügy	1384 darab

Mindezek, leszámítva az ex-lex miatt függőben maradt adóügyeket – azóta már mind elintéztettek. E szerint számba vehető hátralék nem maradt.

Elintéztett pedig:

a polgármester	723 darabot
a főjegyző	1967 darabot
az aljegyző	3804 darabot
az adóhivatali főnök	3587 darabot
a városi mérnök	500 darabot
a nyilvántartás és iktató	3871 darabot

A városi tanács 785 – a közgyűlés 345 határozatot hozott.

Az egyfolytában tartandó hivatalos órák iránt országsszerte megindult mozgalom városunkban is élénk rokonszenvet keltett. A hivatalnok osztály úgy találja, hogy ha reggeli 8–9 órától délután 2 óráig egyhuzamban dolgozik, épp akkora eredményt tud felmutatni, mintha közben a munkát megszakítva, délután 2–3 órától 5 óráig ismét folytatná. E mellett családja számára, vagy mellékkeresetre marad némi ideje, meg társadalmi kötelezettségeket is teljesíthet anélkül, hogy a hivatali érdek szenvedne, sőt a világítás és fűtés körül némi megtakarítás érhető el.

Közgyűlésünk a tisztikar ily tárgyú kérelmét próbaképpen teljesítette, de az ügyeletes szolgálatot rendszeresítette, s minthogy ez ideig az ügymenetben fennakadás nem történt, s a közönség részéről az új rend ellen panasz föl nem merült, az új órarendet véglegesítette.

Fegyelmi eljárást két ízben indítottam, s egy korábban megindított eljárás nyert végleges befejezést.

Szabályrendeletünk közül a bérkocsi-szabályrendelet módosítása vált leginkább szükségessé. Az 1884. évben készült régi rendelkezések a város fejlődéséhez és a változott viszonyokhoz képest elavultak és hiányosaknak bizonyultak; mert például abban az időben csak egy vasúti állomás lévén a díjszabás csak a „vasúthoz” vagy vissza, fizetendő díjakról szól. Ma pedig három helyen lehet a vasúthoz jutni, melyek egymástól különböző távolságban vannak, azért kellett a bérkocsi díjszabást, az egyfogatúakra is kiterjesztve, újból megállapítani.

E díjszabást a közgyűlés azonnal életbe léptette. A bérkocsisok pedig a szabályzat, különösen az éjjeli ügyeletes szolgálat ellen fellebbezéssel éltek.

Az építési szabályrendelet némely szakaszának gyakorlati alkalmazása körül nehézségek merülvén föl, a tanács fölkérte az építőbizottságot, hogy a sza-

bályzatot vizsgálja át és a hiányokat pótolja. Az építőbizottság azonban, mivel a szabályrendeletnek helyes és okszerű magyarázattal célját kell érnie, a változtatást nem találta szükségesnek, hanem javaslatot tett a hatóságnak, hogy előforduló esetben a tűzmentes fedést és tetőjavítások megengedhető százalékát mi alapon és miként számítsa.

Tűzrendőri szabályaink is többé-kevésbé elavultak. Megkereste tehát a tanács a vármegyei tűzoltó-szövetséget, hogy a szabályrendeletet vegye szakszerű bírálat alá, s annak esetleges javítása iránt tegyen javaslatot.

A helyi viszonyokban rejlő akadályok miatt sok nehézséggel járt a legeltetési szabályrendeletnek a kiadott miniszteri utasítás szerint való elkészítése. A legelőterületek nagy terjedelme, silány volta, a rossz talajviszonyok és az ősi szokásokhoz való ragaszkodás mind megannyi akadályai annak, hogy a minisztérium részéről kibocsátott alapszabály-tervezetbe belehelyezkedjünk. Ez okból késett nálunk és aligha csalódunk, hogy ez okból késik ezúttal a felsőbb hatóságnál a legeltetési szabályrendeletünk.

Hatósági cselédszerző intézet felállítása s vele kapcsolatban cselédotthon létesítése általános óhajtást képezvén a vonatkozó intézmény behozatalával egy bejelentőhivatal kapcsában rendőrkapitányunk foglalkozik. A szükséges költségek előteremtését megkísérlendő Perényi Antal városi tanácsos kezdeményezésére gyűjtés indult meg, mely eddig 400 koronát eredményezett.

A piaci rendtartás, főleg az elővásárlás korlátozása tekintetében módosítást célzó tanulmányozás alatt áll.

Megnyílt az állami mértékhtelestítő hivatal s működése a mérlegek és súlyok szigorúbb ellenőrzése folytán közérdekűnek bizonyult. Ellenben a hordójelző állomások szervezése tárgyában alkotott vármegyei szabályrendelet még jóváhagyva nem lévén, annak teendőit a törvényhatóság még ma sem vehette át.

Közjövedelmeink fokozása végett a tanács múlt évben következő kérdésekkel foglalkozott:

1. Az örökösödési és vagyonátruházási pótilleték behozatala:

Mint tudva van, a városok országgyűlési képviselőinek a városok pénzügyi helyzetének orvoslása érdekében tartott értekezlete, ez új jövedelmi forrást melegen ajánlotta a városok részére kihasználás végett s az időkori pénzügyminiszter is elfogadhatónak találta a mellette felhozott érveket.

A tanács azonban dr. Csete Antal főügyész érdemleges kifogásai miatt, melyeket a helyi viszonyokra alapított, ez idő szerint legalább, nem kívánt e tárgyban javaslatot terjeszteni a közgyűlés elé.

A vigalmi adó behozatala ellen kevesebb érv szól ugyan, de a tanács azt sem tartotta ez idő szerint opportunusnak. Az ügy az előbbivel együtt a jogügyi bizottság elé került.

Ellenben a kincstári illetékek után járó végrehajtást költségek beszedése s a városi pénztárba leendő beszolgáltatása iránt a tanács megtette az eredményes lépéseket.

Itt említem fel még a hirdetési monopólium behozatalát, melynek előkészítése folyamatban van.

Felsőbb jóváhagyást nyert a gazdasági munkásházak építése tárgyában hozott közgyűlési határozat, mely szerint a város 41 munkásház építésére szükséges területet a Nagymezőből ingyen bocsájt az arra érdemesebb munkások rendelkezésére, házépítés céljából, s ezen területen egyenként 1200 kor. költséggel ugyanennyi munkásházat épít, s a szükséges építési tőkét a Veszprémi Takarékpénztárból kölcsön veszi s a munkások által fizetendő lakbérrel törleszteti, s ahhoz a kincstár 2%-al járul. A kölcsön 25 év alatt lesz ekként visszafizetendő s a tulajdonjog csak ezután lesz a munkás részére biztosítva, ki tartozik addig is házát jó karban tartani. Ha a munkás kötelezettségének eleget nem tesz, a ház eladatik s a törlesztési kötelezettség az új vevőre száll. E határozat végrehajtása a bizottság véleményétől függ, mely az illető megbízható munkásokat kiválasztja, s eredménye – ha lesz – a mezőgazdasági munkáskezek biztosítása s az amerikai kivándorlás lázának csökkentésére szolgál.

Népesedési mozgalom

Múlt 1909. évben összesen 98 házasság kötöttet, tehát 32-vel kevesebb, mint az előző évben. Szemben az előző évi statisztikai adatokkal, ez az eredmény bizony kedvezőtlennek mondható, s még jó hacsak a kedvezőtlen gazdasági évre vezethető vissza.

Vegyes házasság volt 13.

A gyermekek vallására nézve megegyezés létesült 7 esetben.

A születettek száma: 417, tehát 5-tel több az 1908. évinél.

Fiú született	213

Lány született	204

Vallásra nézve

Róm. kath.	334

Református	43

Evangelikus	11

Izraelita	29

Haláleset 417 fordult elő. Ebből a kórházban és az állami menhelyen előfordult 118 ecsetet leszámítva, marad 299 eset, mi a tavalyi kimutatáshoz képest 17 főnyi többletet mutat.

Jótekonyság

A város jótevőjének sorát ismét báró Hornig Károly megyés püspökünk nyitotta meg ki ígéretéhez képest a városi nyugdíjalapra múlt évben is 2000 koronát, továbbá a tűzoltók jutalmazására 500 koronát, a város szegényeinek 800 koronát, ugyanazoknak ófelsége születése napján 400 koronát volt kegyes adományozni.

Jánosi Ágoston káptalani nagyprépost a szegényháznak 500 koronát, az elagott iparosok segélyalapjának szintén 500 koronát adományozott.

„Egy kanonok” 4000 koronát adott a szegényházban egy szegény örökös tartására, Ugyancsak „egy kanonok” 2000 koronát adott a szegényház alaptőkének gyarapítására.

Dr. Rada István kanonok pedig 200 koronát ajándékozott a szegényház pénztárának, melyet az év folyamán még egy valaki 10 koronával, a Veszprémi Hitelszövetkezet 20 koronával, Lengyel Mór hagyaték 61 kor 91 fillérrel és Adorján Mór 100 koronával gyarapított. Kovács Ignác hagyománya 200 korona befolyt ugyanezen célra. Abból az alkalomból, hogy a szegényháznál régóta panaszolt szennyvíz-levezetési mizériák megszüntetése és fürdőhelyiség létesítése végett nagyobb építkezések történtek, Ádám Iván kanonok plébános 1200 koronával volt kegyes a költségek fedezéséhez járulni.

Városunk „Névtelen jótevője” múlt évben is beküldötte a szegényház részére szánt 160 korona és az iparostanonc-iskola részére a szokott 100 korona adományát.

A veszprémi színpártoló egyesület nevében dr. Óvári Ferenc, az általa rendezett hangverseny jövedelméből 200 koronát juttatott az április 3-iki tűzvész károsultjai részére.

Kabdebó István városunk új polgára pedig 100 koronát juttatott kezeimhez a szegények pillanatnyi segélyezésére fordítás végett. A veszprémi takarékpénztár az iparostanonc-iskola részére adott 100 koronát.

Fogadják a nemes lelkű jótevők e helyen is a közönség nevében kifejezett hálás köszönetemet.

Kegyelettel emlékezünk itt meg néhai Palotai Ferenc káptalani nagyprépost hagyatékáról, mely a szegényház alapját 200 koronával, a kórházi alapot szintén 200 koronával gyarapította, továbbá Szalay Mihály kanonokról kinek hagyatékából báró Hornig Károly megyéspüspök úr szegényházunk részére 1000 koronát, a kórházalap részére pedig 10284 koronát volt kegyes juttatni.

Ugyancsak a kórház részére befolyt Lengyel Mór hagyománya 61 kor. 91 fill. s névtelenül 40 kor. adomány.

A város képviselő-testülete viszont a kézimunkára nevelő egyesület támogatására 100 koronát, a munkás gimnázium segélyezésére 220 koronát, a Balatoni Szövetségnek 100 koronát adományozott s a vakokat gyámolító szombathelyi egyesületbe tagul belépett.

Megszavazott továbbá az ág. ev. hitvallású egyház részére toronyépítés céljából önköltségen szolgáltatandó 50 öl követ és 150 kocsi murvát s az ajkai bányaszerencsétlenség áldozatai családjának 100 koronát és az olaszországi földrengés által sújtottaknak 100 koronát. Közönségünk a megindított gyűjtés útján előbbiek részére 1163 korona 21 fillért, utóbbiaknak 176 kor. 97 fillért ajándékozott, mely összegek alispánunk útján lettek beküldve.

Az elhagyott gyermekek segélyalapjának támogatása iránt a törvényhatósághoz benyújtott kérvényünk kedvező elintézése végett a törvényhatóság 444/6379–909. számú határozata ellen fellebbezéssel éltünk.

Az április 8-iki tűzvész alkalmával károsultak közt a kiküldött bizottság javaslatára kiosztottunk 1320 koronát, melyből kaptak: Keserü József 120 kor., Gergelyi József 100 kor., Kohl Antal 75 kor., Gerstner Lajos 100 kor., Süli Mihály 100 kor., Nagy Károly 75 kor., Horváth Teréz 100 kor., Ujvári Teréz 50 kor., Pethő József 25 kor., Csillag Lajos 25 kor., Szabó Antal 12 kor., s a Szt. Ferenciek zárdája 500 koronát.

Kilátás a Tűztoronyból az 1909 áprilisi tűz után.

Forrás: LDM 7653

Piac- és utcarendezési célokra felajánlott összegek törlesztésére a múlt évben befizettek:

A veszprémi takarékpénztár	2000 kor.
Dr. Csete Antal	1000 kor.
Dr. Rédey Gyula	500 kor.
Dr. Óvári Ferenc	200 kor.
Pósa Endre	200 kor.
Stubenvoll Ferenc	200 kor.
Ferenczi József	101 kor. 70 fill.
Dr. Rósenberg Jenő	63 kor. 09 fill.
Csepcsányi Lehel	80 kor.
Weisz Elek	50 kor.
Pillitz Dávid és fia	50 kor.
Bauer Károly	50 kor.
Szente Gyuláné	50 kor.
Berger Sámuel	40 kor.
Bokrossy Viktor	40 kor.
Metzger Ede	40 kor.
Nay Jakab	30 kor.
Oblatt Rudolf	30 kor.
Róthauser M. Miksa	30 kor.
Fekete Gyula	25 kor.
Gunst Ignác	25 kor.
Ipartestület	20 kor.
Kéz Vilmos	20 kor.
Budai és Forszt	20 kor.
Weninger Ignác	20 kor.
Becske Adolf	20 kor.
Horváth Sándor	20 kor.
Ritter Lőrincz	20 kor.
Steiner Jenő	20 kor.
Rósenberg Mór	20 kor.
Weisz Lipót	20 kor.
Jákói Sámuel	15 kor.
Bakos Kálmán	15 kor.
Tóth János	10 kor.
Regényi Lajos	10 kor.
Róthauser Géza	10 kor.
Vidor Ármin	10 kor.

Ungár Lipót	10 kor.
Szabó János	10 kor.
Szilágyi Mihály	10 kor.
ifj Deutsch Izodor	10 kor.
Kohl Andor	10 kor.
Nagy Lajos	5 kor.
Veszprémi József	5 kor.

A községre szorultak létszáma az 1909. évről szóló kimutatás szerint összesen 408 volt.

Ezek közül városi heti segélyt élvezett 128.

Szegényházi teljes ellátást kapott átlag 50 veszprémi polgár.

A városi szegényalap állaga 1909 év végén 126.109 kor. 72. fillér volt.

A káptalan alapítványi pénztára kiosztott 374 veszprémi szegény között összesen 4970 kor. 19 fill.

A Szent Vincze társulat élelmiszert 3532 kor

lakbérsegélyt 3379 kor

A veszprémi jótékony nőegylet 3298. kor. 89 fill.

A városi pénztár 4349 kor. 60 fill.

Összesen kiosztatott: 19434 kor. 68 fill.

ide nem számítva a felekezeti és magán jótékonyok nagy részét, melynek adatait nem sikerült beszerezni.

Viszonyítva ezen kimutatást az előző évi adatokkal azt látjuk, hogy a községre szorultak létszáma jelentékeny arányban csökkent, mi a kereseti viszonyok kedvezőbb voltát s az enyhe telet dicséri.

A szegényház kimutatásából vesszük a következő adatokat :

A szegényház fenntartása került 14153 kor. 31 fillérbe.

Egy szegény napi ételmezése 40.2 fillérbe.

Különféle események

A színpártoló egyesület közreműködésével létesült új színház megnyitása volt az év legelső eseménye, melyről alább külön is lesz szó. Köztudomású dolog, hogy ennek a színháznak létesítése körül a legfőbb érdem dr. Óvári Ferencé, ki nem csak energiájának teljességével, de tetemes anyagi áldozattal is hozzájárult a nagy mű létesítéséhez. Városunk képviselő-testülete méltányolva ezen és egyéb érdemeit – Takách Ádám és 70 társa indítványára egybehívott közgyűlés január hó 9-én képviselőnket egyhangúlag a város díszpolgárává választotta. E tárgyban hozott határozata így szól:

„Polgármester bejelenti, hogy Takách Adám és társai (70 városi képviselő) írásbeli kérelmére hívta egybe a mai rendkívüli közgyűlést, amelynek egyedüli tárgya dr. Óvári Ferenc orsz. és városi képviselőnek e város fejlesztése körül szerzett érdemeinek méltatása.

A szép számban megjelent képviselők üdvözlése mellett a közgyűlést megnyitja és előadja, hogy ezen általános érdeklődést annak tulajdonítja, hogy a városi képviselők dr. Óvári Ferenc tevékenységét figyelemmel kísérték, jutalomra és elismerésre méltónak és ennek valami módon kifejezésére az időt elérkezettnek és alkalmasnak tartják.

Előadja azt is, hogy a közgyűlést megelőzőleg számos képviselő jelenlétében bizalmas értekezlet tartatott, mely azon határozati javaslatot terjeszti elő, hogy dr. Óvári Ferenc érdemeinek elismeréséül a város díszpolgárává választassék meg, továbbá a városháza mellett nyitandó új utca az ő nevéül neveztessek el.

Ez után a városi főjegyző a határozati javaslatot felolvastván, Zsigmond János városi képviselő a gyűlést összehívni kéri a nevében dr. Óvári Ferencnek úgy a közügyek, mint a polgártársak magánügyeiben is mindig tanúsított szíves készségét részletesen vázolván, melegen ajánlja a határozati javaslat elfogadását, s hozzáfűzi, hogy ez alkalomból Wekerle Sándor miniszterelnök és az összkormány a színház segélyezéséért, Kossuth Ferenc kereskedelmi miniszter pedig a balatonvidéki vasútért táviratilag üdvözltessek.

Határozat:

A város képviselő-testülete egyhangúlag és általános lelkesüléssel dr. Óvári Ferenc országos és városi képviselőt városunk fejlesztése, kulturális és anyagi érdekeinek előmozdítása s különösen a balatonvidéki vasút, városi színház létesítése, valamint a piac és utcák rendezése körül szerzett és általánosan ismeretes érdemeinek elismeréséül s lan-kadatlan fáradozásainak és áldozatkészségének jutalmazásául Veszprém város díszpolgárává megválasztja s a szokásos oklevelet részére kiállíttatni rendeli.

Továbbá elrendeli, hogy a városháza és „Korona” vendéglő közt nyitandó új utca dr. Óvári Ferenc nevét viselje, a polgármestert pedig felkéri, hogy holnap vagyis folyó hó 10-én a veszprémi színházban a színpártoló egyesület által tartandó díszközgyűlésen a városi képviselőkből alakítandó küldöttség élén dr. Óvári Ferencet e határozatról ünnepélyesen értesítse abbéli kérelem tolmácsolásával, hogy dr. Óvári Ferenc hosszas működését és áldásos ténykedését ne szakítsa meg, hanem városunk ügyeit továbbra is az eddig tanúsított meleg szeretettel karolja fel és csüggedést nem ismerve támogassa.

Végre elhatározza a városi képviselő-testület, hogy dr. Wekerle Sándor miniszterelnök és az összkormány új színházunk segélyezéséért, Kossuth Ferenc kereskedelmi miniszter pedig a balatonvidéki vasútért ez alkalomból táviratilag üdvözltessek.”

Általános érdeklődést keltett városunkban az a vármegyei ünnepély, melynek tárgya Koller Sándornak közbecsülésben álló alispánunknak 25 éves szol-

gálati jubileuma volt. A közgyűlés megbízásából április 25-én egy 12 tagból álló küldöttséget vezettem alispánunk elé s őt a vármegye közigazgatása érdekében kifejtett buzgó tevékenységéért üdvözöltem s szülővárosának jogos érdekeit továbbra is jó indulatába ajánlottam; mit az ünnepelt meleg hangú válaszában szívesen köszönt meg, biztosította a várost rokonszenvéről és jóindulatáról.

Antal Gábor református püspök 40 éves tanári és lelkési jubileuma is nagy érdeklődést keltett városunkban, melynek a jubiláló püspökhöz intézett távirati üdvözlésben adtam kifejezést.

A szeptember 14-én tartott közgyűlésen volt alkalmam bejelenteni azon, városunk tan- és nevelési, valamint közforgalmi-viszonyai tekintetében is fontos eseményt, hogy a Zsolnay Dávidról elnevezett Dávid-árvaház kibővítése befejeztetett, a hatalmas terjedelmű palota készen áll s 80 bentlakó tanulóifjú részére van berendezve. A bővítési költségeket dr. Fejérváry József praelátus kanonok úr fedezte, kit a közgyűlés polgári érdemeiért e város díszpolgárává már korábban megválasztott s ezúttal is neki és Perényi Antal árvaházi igazgatónak a közérdekű intézet fejlesztéséért köszönettel adózott.

Ugyanezen ülés alkalmával meleg hangú megemlékezések történtek Szász Ferenc ref. tanítóról, ki 40 éves szolgálata után nyugalomba vonult s a tan- és nevelésügy, valamint az iparostanonc- oktatás terén elismerésre méltó érdemeket szerzett.

Itt emlékezem meg azokról a volt tagtársainkról is, kiket múlt évben elvesztettük:

Február hó 4-én elhunyt dr. Palotay Ferenc pápai praelátus, püspök-helyettes és káptalani nagyprépost, a III. oszt. vaskoronarend lovagja, kinek a közügyek terén szerzett érdemeit a közgyűlés jegyzőkönyvében is elismerte.

Március 28-án kísértük örök nyugalomra Kubai Hubert volt városi tanácsos hűlt tetemeit, ki a városnak 16 éven át önzetlen tanácsnoka volt és jótékonyaságával is érdemeket szerzett

Március 28-án elhalt Kovács Ignác volt városi aljegyző, ki nyugalomba vonulása előtt, mi ezelőtt 10 évvel történt, 30 évig állott a város szolgálatában.

Közegészség

Az 1908. évi XXXVIII. t.-c. 34. §-a értelmében a városi egészségügyi bizottság újból megalakítandó és annak ügyrendje megállapítandó lévén, a közgyűlés 31/909. határozattal a választandó tagokat három évre megválasztotta és pedig dr. Csete Antal, dr. Cholnoky Ferenc, dr. Óvári Ferenc, dr. Réthi Ede, dr. Vadnay Szilárd városi képviselőket, kik a hivataluknál fogva a bizottság tagjaival együtt tartott alakuló közgyűlésükön elnökkül maguk közül egyhangúlag dr. Óvári

Ferencet városunk díszpolgárát választották s egyúttal az ügyrendet, mely a városi Szervezési szabályok 718 és 14–27. §-aiban foglaltakkal azonosak, megalapították és elfogadták.

Ezt az alkalmat a közgyűlés arra használta fel, hogy a bizottság eddigi elnökének dr. Cholnoky Ferencnek önzetlen és erélyes működéséért köszönetet szavazott.

A bizottságnak hivatalból tagjai levén a felekezeti lelkészek s az iskolák igazgatói s egy gyógyszerész, módja van a bizottságnak közvetlen tudomást szerezni netán előforduló fertőző betegségekről s közvetlenül intézkedhetik a bajok orvoslása, s a járványok megakadályozása iránt szükséges teendőkről.

Különösen figyelemre méltó újítás a szervező rendeletben az, hogy ha a bizottság javaslatának eredménytelenségét tapasztalja, joga van az elsőfokú közegészségügyi hatóság elkerülésével az alispánhoz fordulni intézkedés végett.

Az újonnan alakult bizottság működését múlt évben tetemes mértékben felfszaporodott kanyaróesetek és a gyógyszerterek ügyei vették igénybe.

Fertőző betegség volt 1909. évben 245 esetben (csekély kivétellel kanyaró), mely miatt az óvodák és a róm. kath. népiskolák egy része is hat hétre bezárva voltak. E szelíd lefolyású gyermekbetegség úgy látszik periodikus jellegű, s az ellene való védekezés, elkülönítés, fertőtlenítés sokkal több bajjal és költséggel, mint eredménnyel jár.

A fertőtlenítésről alkotott szabályrendeletünk a felsőbb hatóságoktól még mindig nem érkezett vissza. Felhasználtuk azonban a kedvező alkalmat, s a főváros által rendezett fertőtlenítő tanfolyamra egy városi rendőrt és egy tűzoltót küldtünk ki, kik az előírt vizsgálatot dicséretes eredménnyel kiállották.

Volt három hasi hagymáz eset is, melynek eredetét kipuhatolni nem lehetett. Valószínűleg behurcoltattak. Mindazonáltal minden egyes esetben a legmesszebbmenő nyomozást folytattunk a baj okának kiderítésére. Elsősorban a vízvezetéket ásattuk föl a beteg lakhelye körül, s a vizet a bakteriológiai vizsgálat alá vetettük. Ez alkalommal a házi vezetékek kijavitása iránt intézkedtünk, a Hosszú utcai nagy hídnál a csatornakeresztést betontömítéssel szigeteltük, s egy nyilvános kutat a Sédparti laktanyában, melynek vize szerves anyagokat tartalmazott, megszüntettünk.

A Séd vadvíz árkanak szabályozása sürgős közegészségügyi követelmény gyanánt jelentkezővén, a vármegyei alispán urat a tervezet elkészítése iránt föl-kértük. Addig pedig a Séd vizével való öblítés iránt a vízmű-tulajdonosokkal tárgyalásba bocsátkoztunk.

A két évvel előbb megalakult Hosszú utcai gyógyszerteret tulajdonosa Ackermann Gyuláné a Kossuth Lajos utcába helyezte át. Az engedélyben melyet a kir. belügyminiszter úr e tárgyban kibocsájtott, nem az áthelyezés indokolá-

sára, mindinkább arra fekteti a súlyt, hogy ha kell, a Hosszú utcában is legyen egy új gyógyszerár.

Mivel pedig a felsőváros megszokta és megszerette a maga gyógyszerárát a katolikus kör helyiségében, s a város hegyes-völgyes fekvése is kívánatosá teszi, hogy a Temetőhegy és Csapószér külön gyógyszerárral bírjon, a közgyűlés Incze Kálmán okleveles gyógyszerész kérelmére kimondotta, hogy a 4-ik gyógyszerár felállítását szükségesnek tartja, s ennek értelmében a kir. belügyminiszter úrhoz kérvényt intézett, mely még nincs elintézve.

A csatornázás kérdése lassan halad előre. Szakértők javaslatára beszereztünk egy ajánlatot a szennyvíztisztító-telep építésére, mely szerint az úgynevezett biológiai szennyvíztisztítás napi 1500 köbméter szennyvíz tisztítására lesz berendezve, s 3450 köbméterig nagyobbítható. Állani fog pedig egy homok derítomedencéből, egy tisztító és erjesztőből, egy oxidációs testtelepből s megfelelő csővezetékéből. A telep nagysága 1 ½–2 hektárra terjed.

Költségei következőleg vannak előírányozva:

földmunka	5000 korona
betonmunka	27400 korona
csővezeték	2150 korona
oxidációs testek	18000 korona
fölszerelés	9760 korona
előre nem látható	7690 korona
összesen:	70000 kor.

Ehhez adva a városi csatornahálózat költségét 365000 kor.
összeg: 435000 kor.

E szerint a csatornázás évi terhe 5 ½% törlesztéses kölcsönt véve alapul, a 2000 koronára tehető üzemköltség hozzáadásával, a telep értékének esetleg vételárának számításán kívül hagyásával legalább 23950 koronát tenne ki; vagyis a város minden lakosára átlag 1 kor. 58 fillér évi teher esne, ami elviselhetetlen tehernek nem mondható akkor, ha meggondoljuk – mint Kovács Sebestyén Aladár műegyetemi ny. r. tanár mondja –, „*hogy a csatornázással mennyi emberi életet mentünk meg és mennyi betegségre szolgáló, azaz keresetképtelenséget okozó alkalom lesz megszüntetve*” – igazolva látja tehát azok állítását, akik egy jó csatornázás és a vele kapcsolatos vízvezetéki berendezésnek előnyét egy-egy munkás és kereső emberre nézve évi 14–21 napi nyereségben értékelik, s ha ennek pénzértékét csak egyszerű napszámban fejeznénk ki, akkor sokszorososan meghaladja ez a haszon azokat a filléreket, melyek ez intézménynek költségéből a lakosságra évenként és fejenként, mint évi teher jutnak.

A tervet és költségvetést, mielőtt elfogadásra ajánlanánk, szakértői elbírálás alá bocsátottuk s a folyó 1910. év lesz hivatva a terv megvalósítása fölött a döntő szót kimondani.

Mint a közegészség ügyére nézve értékes intézkedést is érdemesnek találok itt felemlíteni a folyamatban levő városrendezési munkálatokat, s azokkal kapcsolatos modern építkezéseket, melyek az egészséges lakások létesítését mozdították elő, valamint a város északi oldalán folyó erdősítési munkálatokat, melyeket múlt évben is nagy erővel folytattunk.

Orvos-rendőri szempontból szükséges hatósági intézkedések u. m. a piac vizsgálata, a tápszerek ellenőrzése, a mészárszékek, vágóhíd, hatósági hússzék, nyilvános helyiségek, szállodák, fogadók, vendéglők stb. ellenőrzése szigorúan teljesítetett. A hatósági orvosok főleg a tejvizsgálatra fektettek hangsúlyt.

Közegészségügyi kihágási eljárás 6 folytatott le ugyanennyi egyén ellen, kik közül hat lett marasztalva. Összes bírság 54 korona, melyből semmi sincs hátralékban.

Az alsóvárosi temetőt, mint látjuk, lassanként körös-körül épületek veszik körül; így annak kitelepítése mindig nagyobb szükség gyanánt mutatkozik. Egy része, a Haiszler kápolna előtt levő parcella, már annyira megtelt, hogy ott már csak a sírboltokba való temetést engedjük meg. A többi része is már annyira igénybe van véve, hogy most már a temető lezárására kell nemsokára gondolni, ami viszont új temetőterület szerzését követeli. Ez irányban tettünk is már lépéseket, de alkalmas eladó terület, mely a városhoz közel, de lakott területektől mégis bizonyos távolságban, alkalmas talajon volna, még tavaly nem találkozott.

Ugyancsak az alsóvárosi temetőben új sírboltok építését határozta el a közgyűlés, minek alapján ott közelebb egyszerre 7 darab betonból készült új sírbolt fog létesülni, a temető kerítését pedig az eddigi modorban fogjuk folytatni.

A városi orvos jelentése szerint múlt évben 980 szegény beteget kezelt, s 120 esetben nyújtott balesetknél elsősegélyt. Beoltott 728 egyént himlő ellen, valamennyit jó sikerrel.

Kórházunk

A múlt évben felvett betegek száma:

Férfi	1107
Nő	619
Előző évből átmaradt férfi	90
Előző évből átmaradt nő	61
Az áptoltak száma	1877
Az év folyamán gyógyult	620 férfi

Az év folyamán gyógyult	272 nő
Az év folyamán javult	342 férfi
Az év folyamán javult	225 nő
Az év folyamán meghalt	82 férfi
Az év folyamán meghalt	66 nő
Az év folyamán beteg maradt	62 férfi
Az év folyamán beteg maradt	73 nő
Az ápolási napok összes száma 47567.	
A kórházban elhaltak közül helybeli volt 96, idegen volt 52.	
Az ápolási díjak 1 kor. 52 fill. voltak megállapítva.	
Az orvosok száma 3	
Betegápolók száma:	
Szerzetes nő	12
világiak	3
Ápolási díjakból befolyt	63278 kor. 32 fill.
Egyéb forrásokból	30639 kor. 37 fill.
Összesen	93917 kor. 69 fill.
Kiadás	92129 kor. 63 fill.
Maradt	1787 kor. 86 fill.
ami a közgyűlés rendelkezése alatt áll.	

Két felette fontos kérdés foglalkoztatta múlt évben a kórházigazgatót, s vele a kórházi bizottságot, s részben a közgyűlést is, t. i. a kibővítés kérdése és a szabályrendelet revideálása.

A rendelkezésre álló építési tőke gyarapítására, mint fentebb jeleztem báró Hornig Károly megyés püspök úr 10284 kor. 22 fillért juttatott az igazgató útján a kórház pénztárába. Ennek gyarapítására szolgál az a 7254 kor. 03 fillér, melyet a kórházi bizottság mint 1908. évi jövedelem feleslegét a 167/909. kgy. sz. határozat alapján, mely felsőbb helyeken is megerősítést nyert, az alap javára beutalt. E szerint az építési tőke 27823 kor. 84 fillér.

Ezzel szemben tervbe van véve a főépület közelében egy új szárny építése, mely a bentlakó orvos lakásán kívül a fölvételi helyiségeket, irodát és kapuslakást, a beteg szobákból pedig annyit foglal magában, mennyi 50 új ágy elhelyezésére szükséges. Így azonban nyilván kölcsönre szorulunk, melyre az építés tárgyalásánál az engedély a kir. Belügyminisztérium részéről kilátásba helyeztetett. A tervezés és elhelyezés körül felmerült kérdések és nehézségek miatt az ügy múlt évben még a kivitel stádiumába nem juthatott.

A szabályrendelet módosítását pedig tudvalevőleg az tette szükségessé, hogy a kórház már 150 ágyra van berendezve, s így annak adminisztrációja egy

gondnok alkalmazását nem nélkülözheti; továbbá, hogy az alkalmazottak javadalmazása azok fokozott mérvben való elfoglaltságával s a jelenlegi viszonyokkal sehogys áll arányban. E mellett nem tettünk le a reményről, hogy bár a pályázat már két ízben meddő maradt, a segédorvosi állást, ha kell meghívás útján is betölthetjük, mikor is a 200 beteg számára kibővítendő kórház már állandóan egy bent lakó orvos nélkül el sem képzelhető.

Felemlítem még, hogy kórház háztartását és pénzkezelését a pénzügyigazgatóság mellé rendelt szakszámvevőség a múlt évben is megvizsgálta és teljes rendben találta

Városrendezés

Mily nagy fontossággal bír az a törekvés, hogy a városok bizonyos tervszerű, a közlekedés biztonságát és a közegészséget szolgáló rendezés alá vonassanak, bizonyítja a belügyminiszter rendelete is, mely kimondotta, hogy a városok részére utalványozott állami segítségnek az a része, mit a tisztviselők javadalmazásának bizonyos mértékig való emelés igénybe nem vesz, a rendőrség szaporítására, közegészségi célokra és a város rendezésére fordítandó. Ez alapon jut az államsegélynek mintegy fele (ha az ide vonatkozó közgyűlési határozat jóváhagyást nyer) arra a célra, hogy a megkezdett rendezéseket, utca- és piacnyitást folytassuk és befejezzük.

De nem szabad megfeledkeznünk a múlt évi jelentésben leközölt szakértői tanácsokról sem, mert rendszeres terv nélkül a város fejlődése öletszerű, esetleg célszerűtlen, sőt káros irányú is lehet. Példa gyanánt említem a jeruzsálemhegyi újabb építkezéseket, melyek hatósági engedély nélkül, a vízvezeteki források felett megkezdődtek, valamint a Palotai utca célszerűtlen és szertelen meghosszabbítását. A hatóság, noha feladatának ismeri az építőkedv növelését és előmozdítását, mégis kénytelen volt ezen újabb építkezéseknél a vízvezeték védelmére bizonyos megszorításokat tenni, ami előzetes városfejlesztési terv mellett eleve kizáratnék, mert az építkezés iránya kötelezőleg volna meghatározva.

Egy ilyen, az építkezés irányának előzetes kijelölését célzó lépésnek tekinthető az, hogy a város képviselő-testülete az orsz. vízépítési igazgatóság közegészségügyi mérnöki osztályának alább közölt véleménye alapján kimondotta, hogy a Fejesvölgy felett az építkezést nem engedi meg, ellenben a városi vasúti állomás és Jutas közt szívesen mozdítja elő az építetők törekvését. Az engedély nélkül építkezők ügye belügyminiszteri döntésre vár. A vízépítési bizottság véleménye pedig a következő:

M. kir. országos vízépítési igazgatóság
KÖZEGÉSZSÉGÜGYI MÉRNÖKI OSZTÁLY

BUDAPEST, V., Gorove utca 3.

402./1908. szám

A VÁROS TEKINTETES TANÁCSÁNAK

VESZPRÉM

Hivatkozással polgármester úrnak a múlt hó 20-án 257/5329–908 szám alatt kelt, a vízvezeték fejesvölgyi kútjainak környékén építési engedélyt kérő lakóházak ügyében szakértő kiküldetésére vonatkozó megkeresésére és Rékai kir. mérnöknek folyó hó 19-én való kiutazása alkalmával a helyszínén szerzett tapasztalatai és előadása alapján véleményünket a következőkben közölhetem.

A szóban forgó házak a forrásoktól elég messze, mintegy 400 méter távolságban fekszenek, a talaj felszínének eséséből következtetve azonban a talajvizek a házaktól a kutak felé vezetnek. Igaz ugyan, hogy elméleti szempontból feltehető és valószínű, hogy a talajba áramló víz útközben természetes szűrés folytán elég tisztán kerül már a völgyig, mégis nem tekinthető kizártnak, hogy a házak elszaporodásával különösen azoknak a kutak felé való terjeszkedése netán a vízvezeték vize a szennyezés veszélyének volna kitéve.

Csakis abban az esetben, ha a házak környéke rendszeres csatornázással látatnék el, lenne a veszedelem mértéke csökkenthető.

Ezért a jelenlegi körülmények között az építést a kérdéses helyen korlátozandónak tartjuk. Mindenesetre azonban kötelezendők volnának a már létező, de távolabb házak tulajdonosai, hogy a pöcegödröket teljesen zárt, tehát fenékkal bíró kivitelben betonból vagy cementbe rakott téglából vízáthatlan módon készítsék.

Budapest, 1908. június 25-én.

Az igazgatóság főnökének megbízásából
osztályvezető
Farkas s. k.
miniszteri osztálytanácsos

Ezen kívül megkerestük a fentebb említett szakértői központot, hogy a vízvezetéki hálózat egyoldalú kiterjesztésének határait, a létező vízmennyiség és egyéb, a közegészségügyre is fontos tényezőkre való tekintetből, közölje.

Egyébként az 1908. évben megkezdett munkálatokat folytattuk. A piac feltöltése zúzott kavicssal és vöröskő szegéllyel megtörtént, s e tetemes napszám még több fuvarbért vett igénybe; most már ha további sűppedések nem történ-

nek a régi házak talajában, a piac állandó burkolására is lehet gondolni. Ezzel kapcsolatos a régi kaszinó épületének lebontása és a kultúrház felépítése, mely a törvényhatóság e tárgyban hozott határozatának (1%-os pótdó megfizetés) a belügyminisztériumban történt megsemmisítés folytán, a múlt évben sem haladt előbbre.

Dr. Kovács Gyula házának becsára a bírósági szakértők többsége által 43866 kor. 94 fillérben lévén megállapítva, ezt az összeget a közgyűlés 91. sz. határozatával egyhangúlag megszavazta, s a fedezetet a rendelkezésre állott összegekből kijelölte. A 156. sz. határozattal ezen összeg bírói letétbe helyezését tudomásul vette, s intézkedett a megítélt 2633 kor. 06 fillér becsérték különbözet és járulékoknak kifizetése iránt, mi megtörténvén, a birtokba bevezettünk. A lebontásra hirdetett pályázat alapján nyertes lett Takács János vállalkozó, ki az épületanyagokért 1000 koronát kötelezett. Ez történt május 10-én, s még augusztus 10-én sem lévén a munkát befejezve, az e napon tartott közgyűlésben interpelláció tárgya is volt, mire vállalkozó a munkálatokat nagyobb erővel folytatta és rövid időn befejezte. Ekkor a Ranolder utca és Megyeház utca közt fekvő dr. Óvári Ferenc utca teljes hosszában feltöltetvén, az eddig és még ezentúl várható fejlődés legszebb perspektíváját nyújtja. Tervbe van véve a kocsútnak badacsonyi bazalttal, a járdának aszfalttal burkolása, mely munkálatok a rajziskola és tűzoltó-laktanya építésével kapcsolatban lesznek teljesítendőek.

A Buhim-völgy és Csapószer közt közvetlen közlekedés céljára a Benedek-hegy keleti oldalán a Séd és Tobak utca közt új utcát létesítettünk. Erre a célra Szabó János által ajándékba adott kertrészleten felül vétel útján szereztük meg Jerzsabek József és nejétől, a Főtiszt. káptalantól és Tóth Istvántól a szükséges területet, mely vételhez a szepítő egyesület buzgó elnöke Ádám Iván kanonok úr is hozzájárult. A 161. sz. határozattal megbízattam a szükséges kerítések és betonhíd elkészítésével, mit, ha a szükséges összeg együtt leend, a közpénztár nagyobb megterhelése nélkül igyekszem teljesíteni.

A színháztér és Virág Benedek utca közt a közlekedés megnyílt; e célból lebontottuk a Gaál-féle ház útba eső részét, s dr. Réthi Ede városi tb. orvos ingyen átengedett félszer épületének egy részét. Útban van még a városi központi istálló, minek kihelyezése a közgyűlés halasztó határozata folytán még eddig nem sikerült, de tovább nem halasztható, mert a tűzoltó központi őrség épülete a volt istállók fölé és mellé van tervezve, s a Virág Benedek utca járdája is ettől van függővé téve.

Itt felemlítendőnek tartom, hogy a kisajátított területek vételára dr. Csete Antal városi főügyész közbejöttével kifizettvén, az e célra kezeinkhez utalt 106700 korona hova fordításáról szóló számadásunkat a közgyűlés 141/910. szám alatt jóváhagyta és a felmentvényt megadta.

A tűzoltók szemléje/bemutatója a Tüzoltólaktanya előtt. Forrás: LDM 69.3268

Összefügg a város rendezésével a városházi telkeknek eladása, melyekből kettőre négyszögölenként 18–19 koronás ajánlat tétel, de a közgyűlés az új utcák rendezéséig ezt a kérdést a napirendről levette. Ezen utcarendezés folytán a püspökkert felől eső kőkerítés felemelése is szükségesnek bizonyulván, erre a munkálatra Csomay Kálmán építőmester 3041 koronás ajánlatot tett, mit a közgyűlés 339. szám alatt elfogadott. E kerítés beton merevítőkkal, beton oszlopok, fedlapok és vasbeton korláttal együtt díszét fogja képezni a püspökkert környékének.

A Hosszú utca felőli vároldal rendezésére fog szolgálni a Veszprémi Takarékpénztárral kötött jogügylet, mely szerint a város az említett intézet részére 19,4 négyszögöl területet eladott, míg a Jeruzsálem utca rendezése kapcsán a lebontott Bakos-féle ház udvarából Weninger Ignácnak jogelismerési díj jelet használatra átengedett 15 négyszögöl terület, befásítása is kikötötven, ezt az utcát díszíti.

Vasúti ügyek

Megnyílt végre a Balaton-vidéki Vasút, melynek korszakos jelentőségű ünnepélyén, múlt év július hó 5-én tartott közgyűlésünkben nyert megbízáshoz képest részt vettem, s a kereskedelmi minisztériumot képviselt Szterényi József

államtitkár előtt a város örömét és háláját Almádiban tolmácsoltam. Az új vasút menetrendjének a város érdekei szempontjából való megállapítása végett a vármegye közigazgatási bizottságát, Hunkár Dénes főispánt és dr. Óvári Ferenc országgy. képviselőt felkértük. Hogy az ő közbenjárásukra megalakult menetrend mennyiben felel meg a közérdeknek, azt csak a gyakorlati élet van hivatva kimutatni.

Az útátjárók átvételére kitűzött tárgyaláson szintén részt vettem, s alapos kifogásaimat írásban foglalva a jegyzőkönyvhöz csatoltatni kértem. Felhasználtam különösen az alkalmat, hogy észrevételt tegyek a városi állatvásártér környékén létesített vízelvezetések veszélyes és megállóhely rendezetlen voltára, kértem a vasúti aluljáró környékén létesített korlátok javítását, a közönségnek a hídnyílásokon alá hulló hamu, szikra és szennyes víztől való védelmét és a Honvédlaktanya-állomás bebútorozását, az állomások világítását stb., melyre nézve ígéretet nyertünk. Az utóbbihoz vezető hozzájáró utat vármegyénk alispánja községi útnak minősítvén, annak jó karba helyezése városi feladat, mely iránt a tanács már intézkedett.

Elfoglalt városi területek kártalanítása iránt lett lépéseink még most sem jutottak sikerre. Történt ugyan csekély részletfizetés a követeléssel szemben, de az építő Babócsay és Baján cég utóbb a területek nagyságát is kifogásolta s ezen és hasonló címek alatt igyekezett a fizetéseket elodázní.

Ellenben a kincstári jogügyek igazgatósága már május 27-én perrel fenyegette meg a várost, ha az ígért 60 ezer korona vasúti hozzájárulásból esedékes 36 ezer koronát 8 nap alatt be nem fizeti. Természetes, hogy ily körülmények közt a közgyűlés alulírottat a 36.000 korona kiutalására feljogosította, de folyamodtunk a kereskedelmi miniszter úrhoz, hogy a vasút céljaira elfoglalt vagy tönkretett városi területek egyességileg megállapított ellenértékét fizettesse ki, illetőleg a részünkről még kiszolgáltatandó hozzájárulási összegbe való beszámítását engedélyezze. Sajnos, hogy erre a kérésünkre válasz nem érkezett, de a város álláspontja az, hogy ily körülmények közt a fizetés nem kötelességünk.

A november 4-én tartott közgyűlésen volt alkalmam jelenteni, hogy a Veszprém–nagyvázsonyi helyi érdekű vasút nyomjelzési munkálatai ezen a napon megkezdettek, örvendetes tényként emelve ki, hogy az eredeti tervtől eltérőleg a kiindulási pont nem Jutasra, hanem a veszprémi állomásra van tervezve.

Végül jelentem, hogy az államvasutak székesfehérvári osztálymérnöksége a Jutason építendő munkáslakások céljaira 25 kat. hold városi területet kért átengedni.

Erre vonatkozólag a tanács a legnagyobb készséggel ígérte meg a város előzékenységét és a legméltányosabb árakat helyezte kilátásba. Egyúttal azonban

bizonyos városfejlesztő terveket is érintő, a közrend, közegészség, közoktatás és közbiztonság körébe tartozó intézkedéseket hozott javaslatba, melyeknek megfontolását a MÁV üzletvezetősége átiratilag kilátásba helyezte.

Építkezések

Iparostanonc-iskolánk folytonos fejlesztése, különösen a rajzoktatás behatottabb, fokozottabb művelése, a rendelkezésre álló helyiségek szűk és alkalmatlan voltát igazolta. E tárgyban múlt évi március 29-én az országos iparoktatási főfelügyelő és az orsz. rajzoktatási felügyelő közbejöttével értekezletet tartottunk, melyen a kir. tanfelügyelő s városunk orsz. képviselője is részt vett, s tárgyaltuk a Jeruzsálemhegyre szánt új iskola tervrajzát, mely szerint az épület 56 ezer koronába kerülne.

A közgyűlés 93 sz. határozattal kimondotta, hogy hajlandó az új épület létesítésére, ha az állami segély 5000 koronára lesz fölemelve.

A vallás- és közokt. miniszter úr 66400/909. sz. rendeletével, melyet a kir. tanfelügyelő úrhoz intézett, a kért hozzájárulást megajánlotta, mire a közgyűlés 283. sz. határozatban kijelentette, hogy az új ipariskolát 459 négyszögméter területen Schoditsh Lajos tervei szerint fölépíti, s a beépítendő tőkét az államsegély maradványából törleszti. Az építőteltet azonban nem a jeruzsálemhegyi óvoda telkén, hanem a városi alsó udvarból hasítja ki s az ekként felmerülő esetleges alapozási költségtöbbletről külön gondoskodik. A tervváltozásból folyó műszaki munkálatok folyamatban vannak.

Befejezést nyert az I. sz. jeruzsálemhegyi óvoda, s a közgyűlés által engedélyezett pótmunkálatokkal együtt 31569 kor. 241 fillér költségbe került, mi az óvodaalapot ugyancsak igénybe vette.

Hátra van még a telekrendezés és a fölszerelés, mely múlt évben csak részben volt teljesíthető.

Az Óvári és Színház utcák rendezése végett az istállók kihelyezése elhatározott dolog. Mielőtt a munkálatok kiadattak s a szerződés a vállalkozókkal létrejött volna, oly megoldás kínálkozott, mely a mellett, hogy a célt kielégítően szolgálja, a 16.000 koronában megszabott építkezési költség legnagyobb részének megtakarítására vezet, ha a közgyűlés jóváhagyását elnyeri.

A folyamatban levő építkezések közt a székesegyház átalakítása már anynyira haladt, hogy csupán a belső díszítés és berendezés van hátra, mi ez évben bizonyára befejezést nyer, s a hívó közönség befogadására alkalmas stílszerűen restaurált mű, városunk egyik legszebb nevezetessége, rendeltetésének átadható lesz.

Összefügg az utcarendezéssel a püspökkert határfalának a fölemelése, mely a közgyűlés 339. sz. határozatával elrendeltetett.

A Kórház utca, valahányszor hóolvadás vagy a vízvezetéki medence lecsapolása történt, mindig újból volt javítandó, mert a lerohanó víz a fedanyagot mindig lesodorta. Azért a csatornázást, mely 1908-ban megkezdett, múlt évben folytattuk, sőt a közgyűlés elhatározta, hogy a csatornát teljesen kiépíti s a hiányzó szakasz költségeit a vízvezetéki pénztárból fedezi,

Nagyobb csatornázást végeztünk a szegényháznál s azzal kapcsolatban a closetteket átalakítottuk s egy új fürdőszobát építettünk és berendeztünk, mely költségekhez, valamint az ajtók és ablakok javításához Ádám Iván kanonok-plébános úr 1200 koronával járult.

Az alsóvárosi temetőben 5 sírbolt építése lett elhatározva, melyek pályázat útján Csomay Kálmán építőmesternek lettek kiadva, ki azokat teljesen betonból építi.

Illemhelyek felállítása is szükségesnek bizonyulván, a tanács a tervek és költségvetés készítését rendelte el s azzal a városi mérnököt bízta meg.

Magánépítkezéseknél múlt évben is némi szaporodás volt észlelhető.

A tanács új épületre 15, toldalékra 30, átalakításra 18 engedélyt adott.

A keresztény munkások szövetezete házépítésre telkét kérvén, a Pápai út mellett levő közterületből megfelelő nagyságú házhelyek lettek részükre kihasítva s árverés alá bocsájtva.

Vízvezetékünk

A gépezet múlt évben is kifogástalanul működött s a vízszolgáltatást fennakadás nélkül teljesítette, noha 424.130 köbméterre szaporodott a vízfogyasztás, mi 14 500 lelket véve számításba, fejenként és naponként 80 litert jelent!

A szénfogyasztás 7350 métermázsára emelkedett.

A szokásos és költséges egészségügyi vizsgálatokon kívül múlt évben a Kis-kuti-i szűrőcsövek tisztogatása és a fölöttük levő rét planírozása vett nagy költséget igénybe.

A tűzcsapok számát eggyel szaporítottuk a Szél utcában, s a csővezeték a Báthori utcában lett 159 méter hosszúságban lefektetve, miáltal ezen és az Ács utca vezetéke közt a víz körforgása helyreállított.

A palotai országút mentén épült házak tulajdonosainak kérelmére a vízvezetéki hálózat hosszában való megnyújtását a tanács megtagadta, mely határozat ellen a felek fellebbezéssel éltek.

A Fehér Károlytól vásárolt rét tulajdoni joga a város javára bekebelezett, azt a város nevében birtokba vettük a hozzáférhető, különösen a sétálók érde-

kében, egy betonhíd verésével lehetővé és alkalmassá tettük s gazdasági használatára iránt határozatot kérünk; tekintettel arra, hogy a források levezető csövei ezen területen töltés alatt fekszenek, tehát az bérletbe nem adható.

A vízvezetéki szabályrendelet 30. §-a megtiltja, hogy a központi fűtőkészülékek a vezetékhálózattal közvetlen kapcsolatban készüljenek. Ezen rendelkezés okai felől a beszerzett műszaki magyarázat közegészségi érdekeket hangoztatván, az ilyenmű vezetékeknel egy víztartó medence közbeiktatását a tanács elrendelte.

A nagyobb fogyasztókkal kötött egyezséget, mely az előző évitől kisebb eltérést, végeredményében azzal egyenlő eredményt mutat, a közgyűlés csekély eltéréssel jóváhagyta.

Jóváhagyta továbbá a vízórák bérbevétele tárgyában Schinzel Ede pozsonyi gyárossal kötött szerződést, melytől azonban a gyáros, mikor megtudta, hogy csak kisebb mennyiségű mérőről van szó, elállott és így a vízmérőket kénytelenek vagyunk megvásárolni.

A vízvezetéki szereléshez szükséges anyagok szállítására a tanács pályázatot hirdetett, de a beérkezett ajánlatok között azoké a cégeké a legkedvezőbb, melyeknél a szükségletet eddig is fedezték, t. i. Hasenörl Ede és Ulrich B. J. budapesti kereskedőké.

Színházunk

A színpártoló egyesület minden tagja, ki szellemi vagy anyagi hozzájárulásával lehetővé tette, hogy e díszes és kényelmes épület létrejöjjön, önérettel gondolhat a január hó 10-én lefolyt ünnepélyes megnyitásra, de leginkább örvendhet a szép sikernek az a férfiú, ki e nagy mű létrehozatalában legtöbbet fáradt és legtöbbet áldozott.

Ezen ünnepély lefolyását egy alkalmi füzet ismerteti, melyből idézzük a következőket:

A megnyitó Vaszary Bélának alkalmi költeményével kezdődött, melyet Csapó Micike szavalt nagy hatással.

Utána dr. Óvári Ferenc egyesületi elnök vázolta az építés történetét, mely „rövid időre nyúlik csak vissza, mégis mennyi gondot szerzett, mennyi verejtéket faksztott s mily sok önzetlen munkát és áldozatot követelt mindnyájunktól?” Jól mondta Vaszary:

*„Önön magát a szegény vámolta
A gazdagabb szegényebb leve
Kövét kőre amíg összehozta...”*

Medgyaszay István műépítészünk tervei alapján és személyes felügyelete alatt készült színházunk 1000 ember befogadására képes. Külső hossza 46, szélessége 27, magassága kert felől 17, zsinórpادلása 21 méter. Van benne 16 páholy 52 üléssel, ezenkívül 448 ülőhely és 500 állóhely. Művészi szempontból a déli homlokzat falfestménye és az északi homlokzaton levő nagy üvegfestmény külön is felemlítést érdemelnek. A kőművesmunka Csomay Kálmán építőmesterünket, az asztalosmunka a jó nevű Malomsoki céget dicséri.

Az építési költség eddig 247.000 koronába került. Ehhez adva a Korona-szálló és telek vételárát 140.000 koronát, a kaszinó építési költségét 53.000 koronát, a Korona-szálló átalakítását 100.000, kerítések és tervezések 20.000 korona költségét, az egész mű létesítése 560.000 koronát vett igénybe. Ebből a káptalani alapítványi pénztár 170.000 korona, a Veszprémi Takarékpénztár 120.000 korona, a Veszprémmegyei Takarékpénztár 30.000 korona kölcsönnel participált, államsegélyből, sorsjátékból stb. valamint gyűjtés útján befolyt, s a cserébe kapott kaszinó árában fedezetet talált még mintegy 140.000 korona, úgy hogy a fedezetlen hiány ma is több még mint 100.000 korona, melyre nézve az elnöki jelentés ekként folytatja:

„Mélyen érzem, hogy miként kivettem a részem az elnöki dísszel járó dicsőségből, akként ki kell vennem a részemet a felelősségből is. Kötelességérzetem azt parancsolja, hogy a 100.000 korona fedezetéről magam gondoskodjam. Miért is ez ünnepélyes pillanatban tisztelettel felkérem egyesületünket, méltóztassék ez összeget tőlem addig míg anyagi helyzetünk gyarapodása más irányú gondoskodást lehetővé nem tesz, kamatmentes kölcsönkép elfogadni.”

E kijelentést követő zúgó éljenzés után a képviselő-testület élén én üdvözöltem dr. Óvárit, értesítve őt arról, hogy a város díszpolgárává választottuk, s a színház előtt elterülő utcát, mely a Ranolder és Megyeház utcákat köti össze, az ő nevéől neveztük el.

A díszpolgári oklevél szövege a következő:

Mi Veszprém r. t. város képviselő-testülete az egész polgárság nevében adjuk tudtára mindenkinek, akiket illet vagy jövőben illetni fog, hogy midőn a város közügyeinek intézésére megszabott módon a mai rendkívüli közgyűlésre összegyűltünk, számos képviselőtársunk által elénk terjesztett indítóány alapján számba vettük és megfontoltuk azt a polgári tevékenységet, önzetlen munkálkodást és áldozatkészséget, melyet szeretett tagtársunk és országos képviselőnk

Dr. ÓVÁRI FERENC

a város fejlesztése, emberbaráti és oktatásügyi, nemkülönben anyagi érdekeink előmozdítása körül kora ifjúságától fogva tanúsított, különösen méltatva azt a fáradhatatlan tevékenységet és áldozatkészséget, melyet legutóbb a város rendezése és csinosítása, kü-

lönösen a balatonvidéki vasút és színház létesítése körül mindnyájunk példájára, okulására és közérdek javára kifejtett, nevezett férfit közlekedéssel és egyhangúlag a Város

DÍSZPOLGÁRÁVÁ

választottuk és erről részére jelen oklevelet kiállítani rendeltük, azzal az óhajtással, hogy a Magyarok Istene minél több ily hű és lelkes polgárral áldja meg városunkat, ennek és a Magyar hazának javára és dicsőségére”.

Mióta a színház megnyílt, azóta az itt időző színtársulatoknak nincs oka panaszra a pártolás miatt. Ezenkívül a díszes nagyterem és mellékhelyiségei kiválóan alkalmasnak bizonyultak társas összejövetel céljaira s így a színház egy igen régóta érzett hiányt pótol e tekintetben is.

Villamos művünk

Az 1908. évet az építkezés, az 1909. évet a Siemens-Schukert céggel való leszámolás vette igénybe.

Január hó 27-én a cég jelentette, hogy a telep berendezése elkészült, az üzemet február hó 1-én megkezdji, s a végszámla bemutatása mellett kérte a telep ideiglenes átvételét.

A végrehajtó bizottság a város részéről választott szakértővel Vecsey Jenő budapesti gépész-mérnökkel, ki az átadási próbát a városi mérnök közreműködése mellett a végrehajtó-bizottság tagjainak jelenlétében április 5–8 napjain teljesítette, megállapította ugyan, hogy a telep tényleg működik és a szolgáltatott köz- és magánvilágítás az igényeknek megfelel és zavartalan, azonban az 1909. évi április 19-én felvett jegyzőkönyvben felsorolt hiányok miatt még az ideiglenes átvételt sem javasolta a közgyűlésnek.

Tizenöt pontban foglalta össze a bizottság észrevételeit, melyek közt a motorok teljesítőképessége, a szállítás körüli késedelem, a hűtőtorony s a házi kapcsolások túl magas ára, s a rézárak felszámítása körül terhünkre történt jelentékeny tévedés képezte leginkább a vita tárgyát.

A kérdés már-már műszaki bíróság elé került, melynek költséges és hosszadalmas eljárása után az eredmény mégis csak kiszámíthatatlan lett volna, midőn a végrehajtó bizottság tárgyalásai során Weisz M. Ignác biz. tag indítványára határozatba ment, hogy a gépek maximális teljesítőképességére stb. nézve kérjük fel a kereskedelmi miniszter szakértőjét, dr. Hollós József műszaki tanácsost, hogy a bizottságot a fennforgó kérdések tárgyában fogadni és tájékoztatni szíveskedjék, ki azt alulírott, valamint Pozsgay és Weisz biz. tagok jelenlétében elismerésre méltó előzékenységgel teljesítette és május hó 6-án Budapesten adott

valóban becses útba igazítást és műszaki tanácsai a következő tárgyalásoknál irányt szolgáltattak.

A legfontosabb kérdés természetesen a gépek áramszolgáltatása volt, melyről kitűnt, hogy bár a szerződésben a generátorokra nézve 123 kilowatt termelő képesség kikötötten, de a motorokra nézve szintén szerződésileg biztosított 180 lóerő a fennírt árammennyiség gerjesztésére nem elegendő. A bizottság ekkor a műszaki tanács értelmében a szállító céget kárpótlásra szólította fel, ami május hó 27-től 29-ig tartott, három napi tárgyalás után megtörtént. A cég követeléséből 19.623 kor. 50. fillért törölt, mire vonatkozó megállapodások a közgyűlés 158. számú határozatával jóváhagyást nyertek.

Ez alkalommal az április 19-én kelt jegyzőkönyvben kifogásolt hiányok részben pótolattak, részben kártalanítottak, illetőleg kellő felvilágosítás után mellőztettek, a telepet átvettük és a Siemens és Schuckert cég villamos részvénytársaságnak egyidejűleg üzembérletbe adtuk, a műszakilag és számvevőileg átvizsgált végszámla végösszege megállapított, azonban a végelszámolás csak december hó 2-án ment végbe, miközben a ráfizetésre szükséges összeg fedezésére a Hazai Első Takarékpénztárnál 150.000 korona kölcsön folyósított.

A december hó 2-án fölvelt egységet tartalmazó jegyzőkönyvhöz a képviselő-testület 305/kgy. szám alatt hozzájárult az építési tőkét és időszakos kamatokat 633.425 kor. 25 fillérben, az évenként fizetendő kamatot és tőkerészletet, mit az üzembérlet fizet, 34.265 kor. 40 fillérben megállapította. A cég képviselője pedig Budapesten december 9-én azt föltételeken aláírta, s mivel a jegyzőkönyv számtételei számvevőileg a kifogások értelmében helyesbítették, a pénzügyi és gazdasági bizottság javaslata értelmében 334/kgy. szám alatt a cégnek még járó összeg 15.163 kor. 61 fillérben megállapított s végkielégítés gyanánt kifizettetni rendeltetett. A 150 ezer koronás kölcsön 16.689 kor. 71 fillér maradványa pedig letétbe utaltatott, mely összeg a közgyűlés rendelkezésére áll, de évenkénti 849 kor. 40 fillér annuitása költségvetésileg lesz fedezendő.

A fentebbi okiratokat, melyekre gyakran lehet szükség, jónak láttam alább közzétenni.

Közben a felügyelőbizottság 159/909. kgy. szám alatt megválasztott s tagjai részére 183/909. sz. a. működésük idején fejenként 4 kor. napidíj az üzembrészesedés terhére megszavaztatott, a volt végrehajtó bizottság két kültagjának Pozsgay Miklós és Weisz M. Ignácnak pedig a közgyűlés elismerése jeléül összesen 1000 korona jutalmat utalványozott.

Az üzembérlet cég a nyersolaj befuvarozásának nehézségeire való tekintetből iparvágány felállítását tervezi melynek az üzem terhére leendő beszerzését 1500 korona keretén belül a tanács is támogatja.

A telep működése az év folyamán kielégítő volt. Jelentékenyebb üzemzavar nem fordult elő; a közönség úgy a köz- mint a magánvilágítással többnyire meg volt elégedve.

Csupán a nappali áram behozatala maradt eddig betöltetlen óhaj. Mint tudva van, vállalkozó azonnal köteles a nappali áramot megindítani, mihelyt motorikus célra 20 HP. áram biztosítatik. Az érdekelt kisiparosok azonban a biztosításba nem mentek bele, hanem a város segítségére apelláltak. A város a vízvezetéki szivattyúk hajtására használhatná ugyan az áramot s ezzel a nappali áram biztosítva is lenne, csak hogy szakértői vélemény szerint a város így a vízvezeték üzemére tetemesen ráfizetne. Felhívta tehát a céget, hogy a vízvezetéki gépek hajtására jutányosabban szolgáltatassa az áramot; a fogyasztókat pedig összeíratta, de úgy látszik a cég nem látja elérkezettnek az időt, hogy az érdekeket összeegyeztetni igyekeznék.

Nem régiben memorandumot nyújtott be a vízvezetéki szivattyúk átalakítása tárgyában, mely műszaki elbírálás alatt áll.

A villamos-telep rendezése, parkozás, csatornázása a folyó évre maradt feladatunk.

Jegyzőkönyv

Felvétetett a Budapesten a Veszprém r. t. város villamostelepén folyó 1909. évi április hó 5., 6., 7. és 8. napjain tartott géppróbák alapján.

Tárgy

A Veszprém r. t. városa és a Magyar Siemens és Schuckert művek villamosági részvénytársaság 1907. évi február hó 4-én kelt és a Veszprém vármegye törvényhatósági bizottsága által 1907. évi május hó 18-án és folytatva tartott rendes közgyűlésében 389. jkvi 6241/907. sz. határozatával jóváhagyott szállítási szerződés értelmében szállított 3 gépcsoport és tartozékainak végleges átvétele illetve átadási próbát.

Jelen voltak az alulírottak

A próbák alkalmával több ízben megjelentek a villamostelepen Szeglethy György polgármester, dr. Csete Antal főügyész, Pozsgay Miklós gazd. tanácsos és Weisz M. Ignác világítási bizottsági tag urak.

Az 1909. évi április hó 5-én a 203. sz. Diesel-motor s azzal kapcsolt generátor előírt terhelési próbáját tartottuk meg, délelőtt 10 órától délután 4 óráig, azaz összesen 6 órán keresztül.

A motor megterhelését az időnként felvett diagramokból állapítottuk meg, a generátor terhelését pedig közvetlen bekapcsolt precíziós műszerekkel mértük.

Az ilyképp eszközölt mérésekkel megállapítottuk, hogy a jelzett idő alatt a Diesel-motor átlagos megterhelése ca. 180 eff. HP. volt, a generátorok teljesítménye pedig ca. 1163 kw. Megjegyzendő, hogy a megterhelés természetéből következik, (vaslemezeken és csöveken keresztül csillagba kapcsolt vízellenállás, mely a hozzá folyó víz által megközelítőleg állandónak tartatott) miszerint a terhelés egyes időközökben az átlagot jelentékenyen felülmúlta, annak maximuma 126 kw. és ennek megfelelőleg ca. 194 HP. volt több ízben pedig 121. 122 és 124 kw. terhelés is előállott.

1909. évi április hó 6-án a 204. sz. Diesel-motor s a vele kapcsolt generátor teljes terhelési próbáját tartottuk meg, s ugyanúgy jártunk el mint az első gépcsoport terhelési próbája alkalmával. Átlagos terhelés, ca. 178 HP eft. és ennek megfelelőleg ca. 115 kw. volt.

1909. évi április hó 7-én reggel $\frac{1}{4}$ 9 órakor kezdtük a 202. sz. Diesel-motor s a vele kapcsolt generátor próbáit, mely alkalommal az átlagos terhelés ca. 176,5 HP., s ennek megfelelőleg 114 kw. volt. Megjegyezzük, hogy már ezen terhelések alatt megkezdettük az olajfogyasztás és a generátor-hatásfokok megállapítását, melyek középértékét a később következő tabellában fogjuk megadni.

Az 1909. évi április hó 8-án csekély megszakítással reggel 8 órától kezdve esti 11 óráig végeztük el az összes gépeken a garantált nyers-olajfogyasztás és generátor-hatásfokok megállapítását s a gépek parallel kapcsolásait különböző kombinációkban.

A parallel kapcsolás alkalmával teljes és mérsékelt terheléssel vizsgáltuk a 202. és 203.; a.202. és 204 a 203. és 204. és végül a 202., 203. és 204. számú gépek viselkedését parallel kapcsolás esetén, továbbá ugyanezen kombinációkat üresen parallel járás esetében is. A terhelés elosztása, átadása az egyik gépről a másokra, vagy másik kettőre akadálytalanul jól ment.

A kísérletek alkalmával konstatáltatott, hogy a 202. sz. gépállványának hengerköpeny öntvénye porózus voltánál fogva a hűtővizet csöppek illetve apró sugarak alakjában áteresztette. A vállalkozó a hibás állványt visszahozatta, ki fogja javíttatni, vagy kicserélni, az új állványt városi megbízott jelenlétében kb. ötszörös biztonságra, 5 atm. víznyomásra kipróbálja.

A terhelések alapján eszközölt számítások értelmében konstatáljuk, hogy a generátorok átlagos hatásfoka teljes terhelésnél csapágy- és légsúrlódással együtt $\cos \phi$ -Lnél 88,7%, miből következik, hogy a csapágy és légsúrlódás 3,3%-ot tesz ki. A félterhelési hatásfokot u. i. alapon 85,6%-nak találtuk.

A lent következő olajfogyasztási táblázatot olyképp állítottuk össze, hogy a harmadik rovatban az interpoláció és középérték számításával megállapított át-

lagértékeket soroljuk fel, melyek effektív lóerő-órákra vannak vonatkoztatva. A 4. rovat a garantált maximális nyersolaj-fogyasztást tünteti fel. Csatoljuk az ide tartozó 92 darab indikátor-diagramot.

Terhelés	Effektív lóerők	Nyersolaj-fogyasztás pró eff. lóerő órára	Szavatolt maximális nyersolaj-fogyasztás pró eff. lóerő órára
$\frac{1}{1}$	180	196	198
$\frac{3}{4}$	135	210	242
$\frac{1}{2}$	90	251,5	280,5
$\frac{1}{4}$	45	336	341

A kísérletek fennírt eredményei alapján a gépberendezéseket átvehetőnek tartjuk azon megjegyzéssel, hogy a 402. sz. Diesel-motor állványának kijavítása, illetve pótlása 2 hónapon belül a túloldalon leírt módon eszközöltessék.

Az átvétellel egyidejűleg a telep az üzembérlőnek átadandó, s ill. az által átveendő, azonban a szerződés értelmében a vállalkozó jótállási kötelezettségei fennállanak és fenntartatnak.

Justus Arthur s. k.

Vecsey Jenő s. k.

Teschen s. k.

Bokrossy Jenő s. k.

90. kgy.

5118/900.

A végrehajtó bizottság Vecsey Jenő gépészmérnök mint a város által felkért szakértőnek a vill. központi telep és vezeték hálózat felülvizsgálata tárgyában írásban beadott szakvéleményét letárgyalván annak és saját tapasztalatainak alapján a szállítási szerződésre való hivatkozással javaslatát jegyzőkönyvbe foglalva betérjesztvén, ezen javaslat a világitási bizottság a városi mérnök véleményével együtt tárgyalatván.

Határozat

A képviselő-testület a végrehajtó-bizottság eljárását, hogy tudniillik az észlelt hiányok miatt a villamosteletet nem vette át: helyesli és kimondja, hogy a telepet a város összes jogainak fenntartása mellett ő sem veszi át, sem ideiglenesen, sem véglegesen, míg a hiányok nem pótolhatók a vállalkozó cég által.

Továbbá a képviselő-testület a végrehajtó bizottságnak eddigi működéséért köszönetét és elismerését kifejezve felkéri bizottságot, hogy a céggel további

tárgyalásokat folytasson, s ha vele a hiányok pótlása iránt megállapodásra nem juthatna, az esetre a szerződésben biztosított jognál fogva a műszaki bíróság megalakítása iránt intézkedjék.

Egyúttal kimondja a képviselő-testület, hogy a szállító cég végszámláját mindaddig nem elégítheti ki, míg a hiányok általa nem pótoltatnak, esetleg míg a műszaki bíróság a művet meg nem vizsgálja s a vitás kérdéseket el nem bírálja.

Jegyzőkönyv

Felvétetett Veszprémben 1909. évi május hó 28-án a városi villamostelep építési költségeinek megállapítása, a telep végleges átvétele, egyúttal üzembérletbe átadása és az ezekkel összefüggő összes kérdések végleges rendezése és elintézése tárgyában.

Jelen levők:

Veszprém r. t. város részéről Szeglethy György polgármester, Pozsgay Miklós, Weisz M. Ignác, mint a közgyűlés által a fentiek elintézésével megbízott végrehajtó bizottsági tagok, továbbá dr. Csete Antal főügyész, Havas Lajos v. számvevő és Bokrossy Jenő v. mérnök.

A Magyar Siemens-Schuckert művek villamos részvénytársaság részéről Justus Artúr mérnök mint a részvénytársaságnak pótlólag igazolandó és ezen jegyzőkönyvhöz fűzendő meghatalmazással igazolt teljhatalmú megbízottja.

Mindenekelőtt megállapítják, hogy a felek fentnevezett képviselői a szállítási szerződés 13. §-ában meghatározott műszaki bizottság gyanánt is járnak el.

Ezután hosszabb, több ízbeni beható előző tárgyalások, a város részéről szakértők: Vecsey Jenő, Molterer János, Hollós János kereskedelmi miniszteri műszaki tanácsos és Thifenthal Gyula, valamint a világítási és vízvezetési bizottság meghallgatása után az I. szám alatt ide fűzött, Vecsey Jenő-féle szakértői jegyzőkönyvben foglalt, a felek részéről ezennel pótlólag aláírt próbák és egyéb szakértői után mérések és vélemények alapján felek között, és pedig Veszprém város részéről a képviselő-testület jóváhagyásától feltételezetten, a cég részéről pedig feltétlenül a következő egyezség jött létre.

I.

A cég részéről betérjesztett, Budapesten 1908. évi dec. 31-én kelt végszámla a következőképp igazított ki, illetve helyesbített:

1. A cég fenti végszámlájának végösszege	559453 kor. 67 fill.
2. Ebből a cég a végrehajtó-bizottság által mai napon egyidejűleg felvett j. könyvben említett címeken törölt	15993 kor. 42 fill.

3. A rézárát 120 font helyett 110 fontra helyesbítve és a réz mennyiségét a szállításhoz képest kiigazítva, cég e címen törölt	3630 kor. 08 fill.
Törlés összege:	19623 kor. 50 fill

Ehhez képest a végszámla végösszege	559.453 kor. 67 ill.
a törlést levonva.	19623 kor. 50 fill.
a végszámla végösszegéül közös megegyezéssel	539830 kor. 17 fill.
azaz ötszázharminckilencezer-nyolcszázharminc korona 17 fillér állapotott meg.	

II.

Megjegyeztetik, hogy a fenti végösszegben a hűtőtorony összköltségei is külön egyezményképen bent foglaltatnak, mert a cég az e tárgyban létrejött pótegyezés feltételeivel ellentétben, a hűtőtorony összes költségét az építési tőke terhére számlázta és vállalta el.

III.

A fentebbi I. és II. alattiaknak is figyelembe vételével az építési tőkét, mely után 1909. évi február hó 1-től az üzemberleti szerződés határozmányai értelmében az üzember fizetendő lesz, a felek kölcsönös megegyezésével a következőleg állapították meg:

A végszámla végösszege

I. szerint	539830 kor. 17 fill.
Szakértői díjak	5279 kor. 40 fill.
Közjegyzői díjak	120 kor. — fill.
Telefon- és vasútkeresztezések védelme	3140 kör. 05. fill.
Csigalépcső és kövezés	313 kor. — ill.
Utazásokra	175 kor. — fill.
Telekrendezés, kerítés és vízvezeték	2.153 kor. 44 fill.

Az 500.000 kor. kölcsön után:

árfolyam-különbözet	15000 kor. — fill.
Bélyeg és illeték	5842 kor. — fill.
1907 aug. 3-án törlesztési hányad	13.490 kor. — ill.
1907 nov. 9-től törlesztési hányad	13.489 kor, 86 fill.
1908 máj. 19-től törlesztési hányad	13.489 kor. 72 fill.
1908 nov. 19-től törlesztési hányad	13.489 kor. 58 fill.
Összesen:	74.801 kor. 66 fill.

Megjegyeztetik, hogy a város 1909. évi május 19-én is küldött a pénzügyintézetnek törl. hányad fejében 13.489 kor. 44 fillért, mivel azonban ezen összeg már az üzembérlet terhére esik, ennél fogva ezen összeg és ennek 1909. máj. 19-től járó kamatai az építési tőke részére a cég által a városi pénztár részére visszatérítendőek.

Megjegyeztetik, hogy a III-ik 1-ső tétel alatti összegből a cégnek már 398314 kor. 47 fill. kifizettetett, tehát 141.515 kor. 70 fill. még hátralékban van. A III. 2–8 tételek alattiak már kifizetve vannak, ellenben még nincsenek kifizetve; de szintén az építési tőke terhére számíttatnak a következő összegek:

További telekrendezés, vízvezeték és kerítés	3820 kor. 70 fill.
kő és murva a lakóházhoz	1000 kor.
vízfogyasztási díj	360 kor. – fill.

ügyszi díj és költségek a szerződések kiállításáért, tekintettel ezen jegyzőkönyv II. pontjában a cég részéről a hűtőtorony költségeinél tett engedményre, a cég kívánatára, méltányosságból egész összegében az építési tőke terhére számítva 2000 k. 7180 kor. 70 fill.

Ezen 7180 kor. 70 fill. az illető jogosultaknak a város kezelése alatt levő építési tőke maradványból ezennel utalványoztatik.

Ezek szerint az eddigi építési tőke 632994 kor. 12 fill. azaz hatszázharminckétezer-kilencszázkilencvennégy korona 12 fillérben állapítatik meg; mivel azonban a város a vég számla hátralékára a cégnek a fentebbiek szerint 141515 kor. 70 fillért és ennek az építési tőkébe be nem számítható 1909. évi április hó 26-tól járó törvényes kamatait, továbbá a III. 9–12. alattiakra az illetéknek 7180 kor. 70 fillért kifizetni tartozik és ezekre az építés költségeire eddig felvett 500.000 korona tőke maradványa nem elégséges, ennél fogva a város a szerződésben megállapított módon, a cég egyetértésével 150000 korona újabb kölcsönt, mint további építési tőkét felvenni, abból a fentebbi összegeket, kamatokat, árfolyamkülönbséget stb. efféléket kifizetni tartozik. Tehát ezen 150.000 korona folyósítása és elszámolása alkalmával fogják felek az építési tőke végösszegét és ezen alapon az üzembérlet összegét is, melybe. t. i. az utóbbiba ezen 150.000 koronának 1909. évi február 1-től számítandó kamatai is bele lesznek illesztendőek, egyetértőleg megállapítani.

Az üzembérleti szerződés 4 §-ának utolsó bekezdésében említett kamatok iránt a végleges építési tőkének a fentiek szerint leendő megállapítása után fog a város intézkedni.

IV.

Minthogy ezekben az elszámolás közös egyetértéssel megejtetett, a város 1909. évi április 19-én 5112/909. szám alatt felvett jegyzőkönyvben foglalt összes kifogásaitól eláll, a villamos mű telepét és tartozékait, mint a szállítási szerződés

feltételeinek mindenben megfelelőt, a város képviselőtestületében a végrehajtó bizottság, az egyidejűleg aláírt leltárak szerint végleg átveszi és az 1909. évi február elseji időponttal a cégnek üzembérletbe ezzel egyidejűleg átadja, a cég teljhatalmú megbízottja Justus Artúr pedig azt a cég részére ezennel üzembérletbe átveszi.

Ezekhez képest ezúttal az is megállapítatik, hogy az üzembérlet 1909. évi február hó 1-ével vette kezdetét, mely időponttól a fentebbiek szerint megállapított és megállapítandó építési tőke összege után az üzembérleti szerződés határozmányai értelmében 90 éven át a cég az üzembérleti összegeket fizetni tartozik.

Magától értetődik azonban, hogy ezen megállapodás a városnak üzemviteli bérszerződés 14. §-án. alapuló felmondási jogait nem érinti.

A szállítási szerződésben vállalt jótállási kötelezettség határidejűl felek 1910. évi május 15-ik napját állapítják meg.

Ezzel a jegyzőkönyv felolvastatott, felek által mindenkben elfogadtatott és aláíratott. Kmft. Aláírás előtt megjegyeztetik, hogy ezen jegyzőkönyv 5. oldala 17. sorában ezen szónak t. i. „utóbbiba” beszúrása aláírás előtt felek egyezésével történt. Szeglethy György s. k. polgármester, dr. Csete Antal s. k. v. főügyész, Pozsgay Miklós s. k., Weisz M. Ignác s. k. Havas Lajos sk. számvevő, Bokrossy Jenő s. k. v. mérnök, Justus Artúr s. k. a Magyar Siemens-Schuckert művek villamossági részvénytársaság meghatalmazottja.

158. kgy.
65328/909.

A Siemens-Schuckert céggel való leszámolás jóváhagyása és a villamos műátvétele és átadása még fedezetlen kereseti követelés kielégítésére 150.000 korona kölcsönnek a Pesti Első Hazai Takarékpénztárból felvétele tárgyaltatván a városi villamos világítási végrehajtó bizottság és a Magyar Siemens-Schuckert művek villamos r. t. között létrejött egyezségről 1909. évi május hó 28-án felvett jegyzőkönyv egész terjedelmében felolvastatott.

Határozat

A képviselő-testület a jegyzőkönyvben foglalt egyezséget a végrehajtó bizottság naplójában foglalt indokok alapján egyhangúlag elfogadja; a jegyzőkönyvet jóváhagyási záradékkal ellátni s annak egyik példányát, melyhez Justus Artúr meghatalmazása van csatolva, a városnál megőrizni, másik példányát pedig a Magyar Siemens-Schuckert művek villamossági részvénytársaságnak kiadni rendelni, továbbá mindazoknak, akik a villamos mű létrehozatalában és a terhes le-

számolásban részt vettek, de különösen a végrehajtó bizottságnak jegyzőkönyvi köszönetét fejezi ki, továbbá kijelenti a képviselő-testület, hogy a végrehajtó bizottság külső tagjait, akik 2–3 éven át tevékeny munkásságot fejtettek ki, munka mulasztásuk és költségeik fejében különös elismerésben is kívánja részesíteni, mely célból megbízza a polgármestert, hogy a pénzügyi bizottság meghallgatása mellett tegyen idevonatkozólag majdan javaslatot.

Továbbá kijelenti a képviselő-testület, hogy a Pesti Hazai Első Takarékpénztárnak a 150.000 korona kölcsönre vonatkozó ajánlatát, mely a városra nagyon kedvezőtlen, nem fogadja el, hanem megbízza a polgármestert, hogy előnyösebb kölcsön beszerzése iránt intézkedjék.

Jegyzőkönyv

Felvétetett Veszprémben 1909. évi december hó 2-án a városi villamostelep építési költségeinek végleges összeszámolása, megállapítása, hátralékának mi-kénti kielégítése, az üzembér összegének végleges megállapítása és az ezekkel összefüggő összes kérdések végleges rendezése és elintézése tárgyában.

Jelen levők:

Veszprém r. t. város részéről:

Szeglethy György polgármester, dr. Csete Antal v. főügyész, Havas Lajos számvevő, Bokrossy Jenő v. mérnök és a villamostelep ellenőrzésére a városi közgyűlés által megválasztott Perényi Antal, Pozsgay Miklós és Weisz M. Ignác bizottsági tagok,

A Magyar Siemens-Schuckert művek villamossági részvénytársaság részéről:

Justus Artúr mérnök, igazolt meghatalmazott.

I.

Felek az 1909. évi május hó 28-án e tárgyban felvett jegyzőkönyvben foglalt megállapodások, a szerződések és vonatkozó összes ügyiratok alapján a végleges építési tőkét (költségeket) a következőkben állapították meg:

1. Az 1909. évi május hó 28-iki jegyzőkönyvben azon időpontig megállapított építési töke 632904 kor. 12 fill.

2. Az újabb 150.000 koronás kölcsön után az / alá ide fűzött elszámolási jegyzék szerint:

a) árfolyam-különbözet 6.750 kor. — fill.

b) bélyegek, illetékek, folyósítási illetékek stb. 1062 kor. 43 fill.

3. A 150.000 koronás kölcsön felvételével járó közjegyzői költség 63 kor. 10 fillér, ügyészi díj és költség 100 korona, összesen	163 kor. 10 fill.
4. Az államvasutak keresztezésére vonatkozó szerződés után kirótt illetékek	2 kor. — fill.
5. MÁV-telefonhálózat további biztosítására újabb kiadás	30 kor. 40 fill.
6. Az iparfelügyelőség által a Dinamógépekhez előírt vaskorlátok költsége	428 kor. — fill.
Összesen:	641.430 kor. 05 fill,
7. Ezen összegből maradna leszámítandó az 1908. évi november 19-én az 500.00 koronás kölcsön és törlesztési hányadra fizetett 13.489 kor. 58 fillérből az 1909. évi február. hó 1-től 1909. évi május hó 19-ig előre fizetett	8004 kor. 80 fill.

Ezek szerint tehát: 653.425 kor. 25 fillér

felek kölcsönös összeszárolás után, közös megegyezéssel végleges építési tőkét 633.425 kor. 25 fill, azaz hatszázharmincháromezer-négyszázhuszonöt korona 25 fillérben állapították meg.

II.

Ehhez képest felek az üzembér összegét, figyelemmel az annuitások utáni bélyegilletékre és az azok elküldésével járó posta kiadásokra is, ugyancsak kölcsönös megegyezéssel évi 34.265 kor. 40 fillérben azaz harmincnégyezer-kettőszázhatvanöt kor. 40 fillérben állapították meg azon hozzáadással, hogy ezen évi bér a városnak 1909. évi február hó 1-től mint az üzembe helyezés napjától félévi előleges egyenlő részletekben előre jár.

Az I. és II. alattiakban foglalt megállapodásokhoz képest felek kölcsönös megegyezésével, egyrészt a vállalkozónak, másrészt a városnak járó összegeket következőkben állapították meg, illetőleg számolták el.

III.

A vállalkozónak még jár:

1. Az 1909. évi május 28-iki jegyzőkönyv III. pontjában kitüntetett hátralék	141515 kor. 70 fill.
2. Ennek 1909. évi április 26-tól 1909. évi november hó 24-ig 5%-os kamatai	3.530 kor. 27 fill.
3. Az 500.000 koronás kölcsön után a Pesti Első Hazai Takarékpénztár által 1907. évi augusztus hó 3-án	

kiállított elszámolási jegyzék szerint visszatérített kamat 4.694 kor. 70 fill.

4. Úgy az 500.000 koronából, mint a 150.000 koronából készpénzben folyósított és a Veszprémi Takarékpénztárban elhelyezett összegek után az 1909. évi november 24-éig járó folyószámla kamatok 2. / könyvkivonat szerint: 27788 kor. 68 fill.
Vállalkozó cégnek tehát jár még 177.529 kor 43 fill.
azaz egyszázhetvenhétezer-ötszázhuszonkilenc korona 43 fillér és a III. 4. t. a, további folyó-számla kamatok 1909. évi november 24-től a kifizetésig, vagyis 1910. évi december hó 10-ig.

Ezzel szemben Veszprém városnak jár:

1. Az építési tőke után 1909. évi február hó 1-től járó 34265 kor. 40 fill. évi üzembér összegből:

- a) az 1909. évi február hó 1-től 1909. évi május hó 19-ig terjedő időre 10138 kor. 69 fill.
- b) ennek 1909. évi február 1-től 1909. december hó 10-ig 5% kamata 441 kor. 33 fill.
- c) az 1909. május 19-től 1909. november hó 19-éig terjedő időre az üzembér összegből 17.182 kor. 70 fill.
- d) ennek 1909. évi május 19-től 1909. évi december hó 10-éig 5% kamata 484 kor. 69 fill.
- e) az 1909. november 19-én esedékes üzembér 17132 kor. 70 fill.
- f) ennek 1909. november 19-től 1909. évi december hó 10-éig 5% kamata 49 kor. 65. fill.

A városnak tehát jár összesen: 45.379 kor. 76 fill. azaz negyvenötezer-háromszázhetvenkilenc korona 76 fillér.

Megjegyeztetik azonban, hogy a késedelmes fizetés miatt a Pesti Hazai első Takarékpénztár által felszámítandó 6%-os késedelmi kamat és a IV. f) pont alatti kamat különbözetért a vállalkozó cég felelős.

V.

- A III. alattiak szerint a cég követelése 177.599 kor 43 fill.
- A. IV. alattiak szerint a város követelése 45.379 kor. 76 fill.
tehát a cégnek jár a maradvány 132149 kor. 67 fill.

azaz egyszázharminckétezer-száznegyvenkilenc korona 87 fillér, mely összeget és az 1909. november 24-től a kifizetésig, vagyis 1909. december 10-éig járó folyószámla kamatokat a város 1909. december 10-én a cégnek posta útján a cég költségére megküldeni köteles.

VI.

Minthogy cég, a regisztráló voltmérert, dacára hogy ez a leltárban szerepel, a mai napig sem szállította, a szállításig a város a cégnek az V. alatti szerint járó végösszegeből egyezer koronát visszatartani és 30 nap alatt azt abból beszerezni jogosult.

Ezen 1000 korona takarékpénztári folyószámla kamatai a céget fogják illetni. Kmtul.

Aláírva a végrehajtó-bizottság azon megjegyzéssel, hogy a jegyzőkönyv III. 4. t. a. a folyó-számla kamatok nem november 24-éig, hanem december 10-éig vannak kiszámítva és beillesztve, tehát a cégnek november 24-től december 10-ig további folyószámla-kamatok nem járnak.

A Magyar Siemens-Shuckert művek vill. r. t. nevében alulírott mint teljhatalmú megbízott hozzájárulok az alábbi kikötések fenntartása mellett: 1. Az V. pont alatti még esedékes járandóságunk végösszege – egyszázharminckettőezer-hétszáznyolcvannégy korona és hatvanhét fillérben állapítandó meg, tekintettel a kamatszámítások téves voltára.

2. A kiküldött városi urak előtt eredetiben bemutatott nyugta szerint az 1909. november 19-én esedékes 13.489 korona 30 fill. törlesztési részlet befizettetvén, fenti pont alatt megállapított járandóságunk ezen összeggel nagyobb lesz (lásd Hazai takarékpénztár 15.421 sz. nyugtáját.)

3. A 141.515 kor. 70 fill. járandóságunk után. nov. 24-től dec. 10-éig járó folyószámla-kamatok egyezség értelmében a III. pont alatt felsorolt időközi kamatokba be nem számíthatók, hanem mint fenti járandóság késedelmi kamatai nekünk kiszolgáltatandók.

4. A IV. pont utolsó bekezdése tárgyaltan, miután a kifizetések kellő időben teljesítettek.

5. A VI. pont illetőleg az 1000 korona visszatartása ellen kifogással élek, miután nem tartom jogosnak az üzembérleti szerződésből kifolyó kötelezettség biztosítására a szállítási szerződésből járó összeg visszatartását, annál is inkább, mert e kötelezettség teljesítését eddig is csak a műszer hosszú elkészítési határideje késleltette és az teljesítve lesz.

Budapest, 1909. december 9.

Pozsgay Miklós s. k.

Előttünk:
Justus Artúr s. k.
Hollósi János s. k.

305. kgy.

13.558/909.

Siemens-Schuckert céggel a villamos központi telep építéséből folyó leszámolás és az építési tőke és törlesztési hányadának megállapítása tárgyában felvett jegyzőkönyv felolvastatván.

Határozat

A képviselő-testület a leszámolásról felvett jegyzőkönyv tartalmát, mely szerint az építési tőke 633.425 kor. 25 fillér, az üzembér egy évi összege 34365 kor. 40 fillér a cég követelése az időközben felvett összegek levonás után 177.529 kor. 43 fillér, melyből a város követelését 45.379 Kor. 76 fillért leszámítva, a cégnek jár 132.149 kor. 67 fillér; elfogadja, jóváhagyja s a 150.000 korona kölcsön felvételével megbízott polgármestert és főügyészt pedig az elszámolás folytán a felelősség terhe alól felmenti.

Továbbá kijelenti a képviselő-testület, hogy a maradvány feletti szabad rendelkezés jogát magának fenntartja, a városi tanácsot pedig megbízza, hogy:

1. gondoskodik arról, hogy a cég követelése folyó hó 10-éig kiegyenlítettessék;
2. amennyiben a cég a villamos-világításra felvett kölcsön folyó évi november 19-iki kamatait és törlesztési hányadát nem fizette volna ki, a cégnek járó, de tőle visszatartott összegből fiztessék ki;
3. a felvett kölcsönből a város részére maradt összeg törlesztési hányadának fizetése iránt megfelelőleg intézkedjék, az elszámolási jegyzőkönyvben foglaltakat pedig hajtsa végre.

Veszprém r. t. város pénzügyi és gazdasági bizottságának 1909. évi december hó 27-én tartott ülésén felvett jegyzőkönyvből

KIVONAT

Villamosvilágítási ügyben végleges intézkedés és utalványozások tárgyában javasolja a bizottság, hogy a cégnek még járó 15.163 kor. 64 fillér utalványoztassék, a villamoskölcsön-maradvány letétbe helyeztessék, a kölcsönből a várost terhelő kamat és törlesztési hányad iránt a tanács intézkedjék, a számvevő pedig a 849 kor. 40 fill. kamatrészletet a jövő költségvetési előirányzatba illessze be, a tanácsnak az utalványozások tárgyában hozott határozatát pedig hagyja jóvá.

334. kgy.

14.071/909.

Villamos-világítási ügyben végleges intézkedés és utalványozások tárgyában a v. számvevő jelentése és a pénzügyi és gazdasági bizottság javaslata alapján.

Határozat

A képviselő-testület a v. számvevői jelentés, valamint a pénzügyi és gazdasági bizottság javaslatához képest a Magyar Siemens-Schuckert művek villamosági részvénytársaságnak a várossal szemben még fennálló követelését 15.163 kor. 64 fillérben megállapítja és végkielégítésül ezen összeget utalványozván, felhívja a pénztárt, hogy a nevezett cégnek 15.163 kor. 64 fillért a villamosvilágításra felvett kölcsönből befizetési lapon azonnal küldje meg.

Továbbá a villamos kölcsön maradványára 15397 kor. 01 fillérre és ennek 1909. évi július hó 1-től december 10-ig számított kamataira 1292 kor. 70 fillérre és így együtt 16.689 kor. 71 fillér és járulékaira vonatkozólag kimondja, hogy ezen 16.689 kor. 71 fill. letétbe helyeztessék, utasítja tehát a pénztárt, hogy azt villamos kölcsön maradványa címén helyezze letétbe és takarékpénztárilag gyümölcsöztesse.

Továbbá a tanácsot megbízza, hogy a villamosvilágítási kölcsönből a várost terhelő évi 849 kor. 40 fillér kamat és törlesztési hányad iránt intézkedjék, a v. számvevőt felhívja, hogy a jelzett összeget a jövő költségvetési előirányzatokba illessze be.

Vége a tanácsnak azon 722/13558–909. sz. határozatát, melyben villamoskölcsön címen elhelyezett összegből kő és murva ára 1000 korona s telekrendezési költség 1200 koronának a közpénztár részére, vízdíj 360 korona és vízvezetéki munkadíj 2620 korona 70 fillérnek a vízvezetéki pénztár javára, szerződés készítési díj 100 koronának a v. főügyész és 1000 korona tiszteletdíjnak Weisz M. Ignác és Pozsgay Miklós végrehajtó-bizottsági tagok részére történt kifizetése iránt történt intézkedést, tudomásul veszi és jóváhagyja.

Közüoktatás és nevelés

A veszprémi róm. kath. főgimnáziumban egy igazgató s 15 rendes, 5 rendkívüli és 3 felekezeti hittanár 360 növendék oktatásával foglalkozott.

Érettségi vizsgát tett 37 ifjú;

A tanulók közt 376 magyar és 4 német anyanyelvű volt.

Az állami felső kereskedelmi iskolába beiratkozott tanulók száma 122, a tanerők száma 10, és 4 hittanár.

Érettségi vizsgálatot 24-én tettek. Jelesen érett 1 növendék.

Az állami polgári iskola tanulóinak száma 161. A tanerők száma 7, és 4 hittanár.

Az angolkölgyek nőnevelő intézetében a növendékek száma összesen 216. Tanerő 20. Egyházi 16, világi 4, bentlakó növendék 106. Külső növendék 110. Tanítónőképzőbe járt 74 növendék, ezek közül 28 bentlakó.

A népoktatás ellenőrzésére szolgáló hatósági teendőket teljes szigorral kezeltük.

Iskolamulasztás miatt megintettünk 842 felet, megbüntettünk 409 szülőt vagy gyámot s kiszabtunk 642 kor. pénzbüntetést.

A háziipar meghonosítása végett a tanács a vármegyei gazd. egyesülettel karöltve széleskörű mozgalmat indított meg, de jelentkezők hiányában – sajnos – eredménytelenül.

Jelentés a veszprémi munkásgimnázium működéséről az 1908/909. iskolai évben

A veszprémi munkásgimnázium életbeléptetését nálunk is Mártonfy Márton orsz. iparoktatási főigazgató kezdesének s buzgóságának lehet köszönni.

1908. dec. 22-én a munkásgimnázium 60 tagú bizottsága élére megválasztották Szeglethy György polgármestert elnöknek, Krausz Józsefet alelnöknek és védnököknek: Kránitz Kálmán fölsz. püspököt, Hunkár Dénes főispánt, Koller Sándor alispánt, dr. Óvári Ferenc orsz. képviselőt, Papp Sándor kir. tanfelügyelőt és a polgármestert. Kimondotta egyúttal a bizottság, hogy az „Uránia”-hoz csatlakozik és elfogadja annak a munkásgimnázium részére kidolgozott tantervét. A munkásgimnázium igazgatását magukra vállalták mint igazgató Vaszary Béla polg. és felső keresk. isk. igazgató, igazgató-helyettesi minőségben pedig Szép Lipót, a keresk. tanonciskola igazgatója.

A város képviselő-testülete átengedte az előadások tartásához az iparos inasiskola helyiségét ingyenes fűtés- és világítással; ezenkívül még 220 koronát szavazott meg egy vetítő gép megszerzésére. A tanári testület pedig elhatározta, hogy január 10-én tartja az 1-ső évfolyamnak ünnepélyes megnyitását és tekintve az idő rövidségét, ez évben csak Magyarország földrajzából és egészségtanból tart hetenként 1 vetítéses, szám- és mértan és magyar irálytanból 2 szabad előadást, minden héten vasárnap este 6–7-ig, hétfő, kedd és szerdán este 8–9-ig. Vállalkoztak: A földrajz előadására Mitsky Aladár polg. isk. tanár; egészségtanra dr. Réthi Ede tb. megyei főorvos, egy ízben mint helyettesítő dr. Robitsek Sámuel fogorvos; magyar irálytanra különös tekintettel az ügyiratokra Nagy Lajos róm. kath. népiskola igazgatója, szám- és mértan előadására Szép Lipót, hazai történetre egy ízben szintén Szép Lipót és 8 előadásban Szent Arnold felső keresk. isk. tanár. A vetítógép kezelését elvállalták: Bertalan Károly, Schmidt Károly polg. isk. és dr. Kóváry Sándor felső keresk. isk. tanárok.

Január 10-én 37 hallgatóval történt ennek az évfolyamnak az ünnepélyes megnyitása Kránitz fölsz. püspök, Szeglethy polgármester, Papp Sándor kir. tanfelügyelő, Vaszary igazgató, a tanári testület, a keresk. társulat és ipartestület

elnökségei és egyéb vendégek jelenlétében. Már másnap 11-én 52 és 18-án 60 és e tanfolyam végéig 79 többnyire az iparos és kereskedő osztályhoz tartozó hallgató jelentkezett, (közte önálló iparosok, kereskedők is) kik közül 48 mindvégig kitartott.

Vetítőgépet kölcsönzött kezdetben a polg. fiú- és felső keresk. iskola, de már január 25-én saját szkioptikonunkat használhattuk az előadásoknál, mely villamos ívlámpával van ellátva. A 14 hét alatt tartottunk 23 vetítéses- és 28 szabad, összesen 51 előadást; megjelent ezeken összesen 1770, óránként átlag majdnem 35 hallgató; legtöbben voltak március 17-én és 24-én: 65–64 hallgató.

Előadások tartattak:

Földrajzból: Budapest, – Alduna, – a Tisza, –a Vág völgye, – Magas Tátra, – Debrecen, – Fiume, – hazai gyógyfürdőink I-ső és II-ik sor, 13 előadásban.

Egészségtanból: A beteg test, – az alkohol – a tüdővész, első segítség nyújtásáról, – a fogak ápolása és gyógyítása, – gyermekápolás és gyermekvédelem, 8 előadásban.

Magyar irálytanból: A legfontosabb ügy- és okiratokról, helyesírási gyakorlatokkal egybekapcsolva: 12 előadásban,

Szám- és mértanból: Egyszerű és összetett hármasszabály olasz gyakorlattal, aránylattal és vonalmóddal, százalékszámítás- skontó rabatt, alkuszdíj provízió, biztosítás, összeg és százalékláb kiszámítása, százalékszámítás 100-ra és 100-ban, kamatszámítás; síkmértan alapvonalai és területszámítás, 14 előadásban.

Hazai történetből alkalomadtán: Márc. 15-ike, szabadságharcunk 1848/49-ben, a magyar alkotmány helyreállítása, 4 előadásban.

Az előadások összes száma 51, nem számítva ide az ünnepélyes megnyitás és bezárás 2 óráját.

Az előadások díjtalanok voltak, a hallgatók semmit sem fizettek; sőt az előadásokat tartalmazó füzeteket is ingyen kapták. Kiosztottunk 732 darab füzetet, melyet az Urániától hozattunk.

A rendes hallgatókon kívül megjelentek még az előadások némelyikéhez a munkásgimnáziumi bizottság tagjai közül 11 ízben 830 vendég, közte nők is. Mivel pedig az előadásokat későbbben és nem október elején kezdhettük, azért az évfolyamot április hónappal megtoldottuk és csak április 25-én fejeztük be ünnepélyes formában. A beírt 79 hallgató közül 48-nak adhattunk osztályzatot és pedig kapott: jeles leckekönyvet 12, jeles-jót 14, jót 4, jó-elégségest 14 és elégségest 4. Összesen 48 hallgató.

Mondhatjuk, hogy az érdeklődés az előadások iránt a hallgatók közt elég élénk volt és meglátszott rajtuk, hogy szívesen és komolyan tanulnak.

Átérve ez intézmény anyagi viszonyaira, szintén szép eredményekről számolhatunk be. Már a munkásgimnáziumi bizottság megalakulása után fordult

ennek elnöksége kérvényileg a helybeli testületekhez és a magas minisztériumhoz segélyeztetés végett. Az elszámolás mutatja, hogy siker koronázta a bizottság ebbeli tevékenységét. Bevételeink voltak összesen: 1065 korona. Kiadás 813 kor. 39 fill. maradt: 221 kor. 61 fill.

A munkásgimnáziumi bizottság f. évi ápr. 18-án tartott ülésében kimondotta, hogy az 1909/10. isk. évben az I-ső osztály mellett a II-ik osztályt is megnyitja.

Ha ezen intézmény csakugyan hozzájárul, hogy művelt iparos és kereskedő osztályt segít teremteni és fejleszteni, akkor csakhamar elérhetjük ama szép célt, hogy édes hazánk gazdaságilag is önálló és független legyen, mely hogy minél előbb bekövetkezzék, a tanári testület nemcsak szíve mélyéből óhajtja, hanem ezen irányban közreműködni hazafiúi szent kötelességének ismeri el.

Veszprém, 1909. június 12.

A veszprémi munkásgimnázium bizottsága elé terjesztették:

Vaszary Béla
a munkásgimn. igazgatója.

Szép Lipót
a munkásgimn. h. igazgatója

Groff József igazgató jelentése

Veszprém r. t. város iparos inasiskolájának 1908/9. iskolai évéről terjedelmes és kimerítő tartalmánál fogva itt csak mind kivonatban közölhető: Ajánlom azonban az érdekes művet egész terjedelemben a t. képviselő urak figyelmébe.

A tanulók beírása 1908. évi szept. 1-től 7-ig tartott. A tanítást azonban csak szept. 21-én kezdhettük meg; mivel a királygyakorlatok miatt városunkban tartózkodó őfelsége a várban lakott, ahol iskolánk is van, s ezért tanulóink a király itt tartózkodása idején iskolába nem járhattak. A tanítás ezután az évzáró vizsgálatokig a rendes szüneteket leszámítva, fennakadás nélkül folyt. A téli tanfolyam nov. 1-vel kezdődött; márc. 25-én végződött a záró vizsgálatokkal.

Beiratkozott a téli tanfolyamos tanulókkal együtt 282 tanuló. Ezek közül részben kimaradt, részben felszabadult összesen 46 s így az év végén maradt 236 tanuló.

Egy-két tanuló nagyobb fokú rakoncátlankodását leszámítva, a tanulók viselkedése elég jó; amit egyrészt a szigorúsággal, másrészt a folytonos jóra való intéssel lehetett elérni. A testi és ruházati tisztaságuk is kielégítő, amit a folytonos ellenőrzés és a tisztaság fontosságának hirdetése eredményez.

A tanulók vallásos és hazafias érzésének ápolására is volt gondja az igazgatóknak.

A szakrajzcsoport kettéválasztása folytán új rajztanítóra lett szükség, ennél fogva az iskolai bizottság az új állásra Köcsky József róm. kath. elemi iskolai tanítót hívta meg és az általános rajzcsoport oktatásával bízta meg, de kikötötte, hogy köteles lesz a jövő nyáron az államtól rendezendő ipari rajztanfolyamot elvégezni. A kir. főigazgató közbenjárása folytán Köcsky József részt is vett az állam és az iskolai bizottság anyagi támogatásával a Győrben rendezett általános irányú állami ipari rajztanfolyamon.

A Nagyméltóságú Vall. és Közoktatásügyi Miniszternek az iskola legjobb rajzolójának jutalmazására adományozott 50 K.-t, melyre a testület Mészáros Sándor II. osztályú bognár tanulót tartotta érdemesnek. A Közoktatásügyi Kormány részéről intézetünk egy-egy tanulója már harmadszor kapott 50 K. jutalomdíjat. Van intézetünknek városunkban is egy lelkes jótévője, aki a múlt évben is 30 K.-t juttatott intézetünknek a tanulók jutalmazására. Nemes szívű adományáért e helyen is hálás köszönetet mondok neki. Ez az iskola ügyet enyhyre szívéen viselő férfiú dr. Óvári Ferenc városunk orsz. gyűlési képviselője. Jutalomdíjul 5 K.-t kaptunk még ifj. Bognár János ácsmestertől. Fogadja ő is hálás köszönetünket.

Az iskolai bizottság elnöke, Szeglethy György polgármester, 100 K.-t utalványozott az iskola pénztárából a jó rajzoló, jó viseletű és iparkodó tanulók jutalmazására. Összesen tehát rendelkezünk 135 K. jutalomdíjjal.

Minthogy a tanítótestület azt a tapasztalatot szerezte, hogy egyes tanulók a jutalomdíjat nem a nekik ajánlott szükséges tárgyak beszerzésére fordították, sőt egyesektől szülőik, gondozóik el is vették és a maguk céljaira használták fel, azért a testület az igazgató indítványára azt határozta, hogy 10–10 K. jutalomdíjat oszt ki, ezt azonban takarékpénztári könyvben kapja az illető, de csak felszabadulásakor veheti ki az igazgató írásbeli felhatalmazására. Erre az intézkedésre az indította az igazgatót, mert látta, hogy sok tanuló mily keservesen tudja előszerezni a felszabadulásához szükséges költségét. Ha pedig nincs a pénzre szüksége, a betett összeg alapja lehet további takarékoságának. A téli tanfolyamon a tanulók közt 5–5 koronával 35 koronát osztottunk ki. A jutalomdíjakról csinos kiállítású nyomtatott oklevelet is kaptak a tanulók, amelyet a testület jegyzője és igazgatója írtak alá.

Mártonfy Márton iparoktatási főigazgató, Schoditsch Lajos szakfelügyelő 1908. márc. 27-én városunkba jött az iskolaépítés ügyének tárgyalására. Ugyanakkor este meglátogatta az iskolát is, ahol az előkészítő és I. osztályban volt éppen tanítás. Megszemlélte a tanulók rajzait is. Látogatása után elmondotta észrevételeit, s különösen azt hangoztatta, hogy a rajzolásban a gyakorlati irányra és az egyszerűsége még nagyobb mértékben igyekezzen az iskola. Kifejezte azt az óhaját is, hogy a tanítás hetekre beosztott tanmenet szerint történjék.

Minthogy azt tapasztaltuk, hogy a tanulók kedvvel rajzolnak az eddig beszerzett 4 darab négyzetméter nagyságú rajztáblákon, amelyeken az ábrázolás vagy nagyított mértékben, vagy természetes nagyságban történik, a meglévőkhöz még 8 nagy táblát hozattuk 72 K értékben, ezekhez fejes vonalzókat 15 K 20 f., összesen 117 K. 60 f. értékben. A szabótanulók rajzoktatásához megszereztük a *Modern szabászat* 15 K, *Szabászati kézikönyv* 8 K 50 f. és a Baross-féle *Művészeti rajz és tervezés* 21 K értékű műveket összesen 44 K 50 f.; a cipésztanulók részére a Stankay-féle *Cipészipari rajzminták* 3 példányát, a 12 K, összesen 36 K, az általános rajzolás céljaira a Szücs Izsó-féle *Modern rajzoktatás vezérfonala* c. művet, ára 16 K; a könyvkötő-inasok részére rajzmintákat 2 példányban a 16–72 K, összesen 38–44 K, és végül az építőiparos-tanulók részére segédkönyvül a Takáts-féle *Építkezők könyve* című művéből 15 darabot a 2 K, összesen 30 K. Az iskola leltárának értéke az ifj. könyvtárra kiadott 200 K-val együtt tehát 477 K 54 f-rel nagyobbodott. Iskolánk fenntartási költsége a múlt évben 8474 K 40 f. volt; ebből dologi kiadás 4170 K. 40 f.

A tanulók összesen 1250 félnapot mulasztottak. Ebből igazolt mulasztás volt 850, igazolatlan 400, a hatóság 145 esetben rótt ki bírságot 166 K erejéig. Egy tanulóra átlagosan – 282 iratkozott be –, 4 mulasztási nap esik.

A vásárookra menés, vidéken való dolgozás sok tanulót, habár igazoltan, von el a tanítási órákról.

A vizsgálatokat június 14–17-ig tartottuk minden osztállyal külön napon. Ezekben azonban kevés vendégünk volt. Ki kell emelnem Steidl Antalnak, az ipartestület alelnökének személyét, aki a vizsgálatokon állandóan jelen volt és lelkes szavakkal kötötte a tanulók szívére, hogy az elméleti tanulásban is igyekezzenek minél jobb eredményt elérni, mert ezen ismeretek nélkül sem jóra való iparos, sem számba vehető polgára a hazának nem lehet. A vizsgálatok hetében a tanulók ez évi rajzaiból kiállítást rendeztünk, aminek sok látogatója volt.

A tanulók megoszlása iparágak szerint az ez végén:

Volt. ács: 16, asztalos 17, bábsütő 1, bádogos 7, bognár 4, borbély 13, cipész 42, csizmadia 11, fényképész 2, hentes 3, kádár 4, kárpitos 2, kertész 1, kefekötő 3, kocsigyártó 2, kocsifényező 1, kosárkötő 1, kovács 6, kőműves 23, köteles 2, könyvkötő 4, lakatos 15, mészáros 9, nyomdász 2, pincér 4, rézműves 2, sütő 6, szabó 24, szobafestő 6, szíjgyártó 2, üveges 1.

A legkeresettebb iparágak a fentiek szerint az ács, kőműves, az asztalos, borbély, cipész, csizmadia, lakatos és szabó iparágak.

Az új óvodák

A jeruzsálemhegyi óvoda építése befejezést nyervén, azt a városi óvodabizottság az állami óvodákra felügyelő bizottságnak átadta. A bizottság nevében Koller Sándor alispán elnök és Papp Sándor kir. tanfelügyelő az épületet és tartozékait jegyzőkönyv felvétele mellett állami kezelésbe vették. Takács János vállalkozó az átvétel alkalmával kifogásolt hiányokat pótolván, kereseti követelésére összesen 39.000 koronával kielégítettet. Ehhez számítandó a telek ár 3600 korona és a bútorzat költsége 1895 kor., a kerítés 946 kor. 46 fillér; továbbá a kerítés felállítása, a kőkerítés helyrehozatala, parkozás, pót bútorzat s különféle berendezési tárgyak, melyek dologi kiadásoknak minősíthetők, s a folyó év terhére maradtak. Úgy látszik, hogy már most megállapítható, hogy a második állami kezelésbe adandó óvoda megépítésére az óvodaalap maradványa közel sem lesz elegendő.

Erre való tekintetből és a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak ultimátum jellegű sürgetésére a cserhádi városrészben felállított óvodát ideiglenesen bérházban helyeztük el; kibéreltük ugyanis a Netzer Paula óvónő magánóvodája céljaira szolgáló helyiséget a Biró udvarban, hol a második állami kezelésben levő óvodánk is megnyílt október hó 1-én. A helyiség ugyan szűk és alacsony, de a lombos fákkal beültetett kert, melyet bérbe vettünk, sok hiányt elfelejtet és pótol. Bérszerződésünk két évre szól és az évi bér 500 korona fedezetét találja a volt Petőfi utcai óvoda vételárának költségvetésileg biztosítandó évi hányadában. A 2. sz. óvoda bebútorozása 705 kor. 48 fillérbe került, mely összeghez a felszerelési kiadások (szintén jelentékeny összeg) járul.

Itt felemlítendőnek tartom, hogy egyrészt az állam, másrészt a város közt a kölcsönös jogok és kötelességek körülírását tartalmazó szerződés hiánya lépten-nyomon érezhető és mielőbb pótlendő, hogy a napirenden levő félreértések és súrlódások kiküszöböltesse.

Így például az óvodák gondnoksága nemcsak az óvodai helyiségeknek, hanem az óvónők lakásának fűtését is városi feladatnak minősítette, illetőleg kedvezményes árban kiszolgáltatandó tűzifát kívánt, mely kívánságot törvényesnek a város el nem ismert. Így került az ügy a kultuszminiszter elé, ki a város álláspontjára helyezkedett, A tűzifa kiszolgáltatása ismét már akadálytalanul és a városi mérnök számítása alapján megállapított szükség keretén belül történt.

Az óvodák látogatottsága oly annyira kielégítő, hogy legalább még egy új óvoda felállítása volna kívánatos, mert egyik-másik óvoda különösen a temetőhegyi káptalani óvoda már nem képes a gyermekeket befogadni.

Háztartás és pénzkezelés

E füzet kapcsán kézbesítjük a város közpénztárának, az alapok és alapítványoknak, a letéti, vízvezetéki, közmunka- és kórházi-pénztár 1909. évi számadásából készített, a városi számvevő által átvizsgált kivonatokat, melyek egyidejűleg a pénzügyi és gazdasági bizottság felülvizsgálata alá bocsájtatnak, hogy észrevételeit megtevéen, a közgyűlésnek bejelentse.

Ezek szerint a közpénztár bevételei 358.439 kor. 80 fill., az előirányzott bevétel 277.041 kor. 97 fillért, 81.397 kor. 83 fillérrel meghaladták; melyből a 35.000 kor. kölcsön, a 10.000 kor. államsegély s az átfutó bevételként fölvelt vasúti térítmény 16.666 kor. 94 fill, összesen 61.666 kor. 94 fillért ha leszámítjuk, a tiszta maradvány 19.130 kor. 89 fillért közjóvedelmeink gyarapodásának tekinthetjük.

A kiadásoknál lehetőleg betartattak az előirányzott tételek. Az előírt címeken csupán a 33. tétel alatti nem került jogi akadály folytán kifizetésre.

Ha a túlkiadásokat 49.077 kor. 33 fillért tekintjük, ezek között az irodai személyzet közgyűlésileg megállapított nagyobb javadalmazása, az előre beszerzett nagyobb mennyiségű nyomtatvány s a katona-beszállásolási terhei, valamint a gazdasági kérdések a fontosabbak s külön indokok alapján történtek.

A jelentékeny 31.720 kor. 50 fill. maradvány, leszámítva az államsegélyt és kölcsön maradványt 26.00 koronát, a közgyűlés rendelkezésére áll, ha a bevételek 51 p. a. tétel elfogadtatik.

Legyen szabad azonban e helyen felemlíteni, hogy az alkalmazottak részére, ezen maradványok terhére, 1909. évi megszavazott korpótlék és fizetési különbözetek még kifizetve nincsenek.

Az említett célokra szükséges összeg 10.845 korona, melyből a korpótlékre 6515 kor., fizetésjavításokra 4330 kor. esnék. Rendelkezésre áll pedig 5720 kor. 50 fill.

A hiány 5124 kor. 50 fill., mely csakis az istállók kihelyezésénél időközben történt szerencsés véletlen folytán elérhető megtakarítások útján, ha a t. közgyűlés ezt elhatározni jónak látja, nyerhet fedezetet.

Az összes pénztári fedezetek a kiküldött bizottság által havonként váratlanul megvizsgáltattak s mindig rendben találtattak.

Kimutatás a városi pénztárban kezelt letétekről és alapítványokról 1909. év végén.

Iparostanonc-iskolai alap	3830 kor.	05 fill.
Mozgósítottak segélyalapja	3818	71
Somogyi Lászlóné keresztalap	608	59
Mészáros ipariskolai alap	408	–

Tallián Pálné alap	4701	59
Csermák emlékalap	43	20
Iparalap	837	48
Vízvezetési tartalékalap	11155	34
Állategészségügyi alap	1390	05
Burghard János és neje el. isk. alap	2082	25
Temetőalap	28835	44
Pillitz Benő alap	2040	–
Husvéth János ipariskolai alap	2040	–
Közegészségügyi alap	210	65
Weisz Elek és neje alap	1090	98
Kopátsy kezdő iparosok segélyalapja	9122	85
Óvodaalap	16856	70
Szegényházalap	126109	72
Tisztviselők nyugdíjalapja	112585	21
Kórházalap	165255	53
Erzsébet szoboralap Erzsébet koszorú-alappal egyesítve	786	35
Elaggott iparosok segélyalapja	846	93
Somogyi Mihály szegényalap	208	08
Ferenczy Ottilia kórházalap	612	–
Ferenczy Ottilia szegényház-alap	612	–
Nagy István főgimn. ösztöndíj alap	520	54
Kocsi Horváth Sámuel síremlékalap	653	44
Szalay Mihály síremlékalap	448	83
Mezőgazdasági munkások és napszámosok segélyalapja	322	49
Állatbiztosítási alap	1357	60
Egy veszprémi kanonok karácsonyi ajándéka a szegényház részére	1020	
Cselédotthon-alap	402	13
Községi pótlék 1909. évben befolyt	79086	90
Közmunka-váltság 1909. évben	2519	33
Vízdíj befolyt	45686	46
Öntözési járulék	988	60
Legelőbér	5598	50
Csőszbér	1032	63
Helypénz	21303	82

Fogyasztási adópótlék	13412	49
Mértékhitelítés	1380	42
Köztemetők jövedelme, sírhelyár	2238	–
Állami adó befolyt a városi pénztárba 1909. évben	250347	52
Letétek		kor. fill.
1. Schiller Sámuel óvadéka		1040,40
2. Polgári dalárda pénztári maradványa		54,32
3. Fáró Ede óvadék		2090
4 A város tulajdonát képező italmérési jog kártalanítási kötvény		39592,80
5. Zenekedvelő-egyesület pénztári maradványa		163
6. Deutsch Izidor óvadéka		118,40
7. Győr–Veszprém–Dombóvári helyiérdekű vasuti törzsrészesvények		120000
8. Vincze Péter óvadéka		208,08
9. Farkas Ernő óvadéka		1020
10. Balog József óvadéka		50,26
11. Beer Manó óvadéka		40,52
12. Breier József óvadéka		200
13. Bauer Károly óvadéka		200
14. Berdenics Győző óvadéka (Acetylen r. t.)		500 1
5. A veszprémi kerületi munkáspénztár tartalékalapja		1985,25
16. Talált pénzek		100,27
17. Hazai aszfalt-részvénytársaság óvadéka		2106
18. Veszprémi vadásztársaság óvadéka		30
19. Rosos Károly óvadék		1020
20. Nemes János értéke		24,48
21. Oblath Rudolf óvadéka		200
22. Kórházi parkra gyűjtés		1831,52
23. Aszfalt-járda térítmény		2148,79
24. Svoboda Mátyás óvadéka		418,49
25. Győr–Veszprém–Dombóvári vasúti törzsrészvény		1000
26. Gyökeres János óvadéka		500
27. Balaton-parti vasúti segély		4811,95
28. Siemens-Schuckert cég óvadéka		65000
29. Weisz Mihály óvadéka		100
30. Gerstman Ernő óvadéka		3600

31. Fisbein Sulim árverési értéke	9,67
32. Nagy Ferenc óvadéka	100
33. Piac kibővítésére adományozott összeg	6523,55
34. Villanyvilágítási kölcsönmaradvány	18687,53
35. Szöllősi István óvadéka	30
36. Takács János óvadéka	2240
37. Hollesch Ferenc értéke	229,22
38. Weisz Soma óvadéka	250
39. Torda Tivadar óvadéka	126,50
40. Neumann Gyula óvadéka	1299,26
41. Borsodi Sándor óvadéka	2000
42. Járványkórház-érték	12779,98
43. Kórház-pavilon építési költség	18536,58
44. Szépészeti alap	230,43
45. Vasúti póttileték	9992,77
46. Iparengedély-díj	892,60
47. Gácsér Kálmán óvadéka	30,22
48. özv. Abelesz Miksa és fia óvadéka	518,62
49. Pap Imre óvadéka	200
50. Matulka Fülöp óvadéka	2000
51. Revicky-féle laktanya haszonbére	500
52. Ingatlan vételár	6035,27
53. Siemens-Schuckert cég értéke	1000
54. Váró rendezési költség	1500
Összes érték	333976,73

Gyámsági és gondnoksági ügyek

A gyámoltak és gondnokoltak 1909. évi követelése készpénztőke és kamatokban: 280.453 kor. 32 fill.

Nem kamatozó tőkében	21231 kor. 27 fill.
Ékszerek és drágaságokban	1517 kor. 70 fill.
Összesen:	303.202 kor. 29 fil.

Fedezet

Takarékbetétekben, értékpapírokban és kamatozó adóslevelekben 327.985 kor. 97 fill.

Kamatokban	4267 kor. 18 fill.
Késedelmi kamatokban	174 kor. 06 fill.

Nem kamatozó tőkében	21.331 kor. 27 fill.
Ékszerek és drágaságokban	1517 kor. 70 fill.
Készpénzmaradvány	4177 kor. 37 fill.
Összesen:	359.853 kor. 55 fill.

1909. évi kezelési eredmény 1.211 korona 03 fillér, tartalékalap értéke 56.151 kor. 26 fill.

Veszprém r. t. város árvaszékének kimutatása 1909. évről.

Fsz.	Kérdés	Válasz
1	Hány gyámhatóság alatt álló kiskorú és gondnokolt volt 1909. december 31-én?	1308 kiskorú 45 gondnokolt
2	Hány beadvány iktattatott 1909-ban december 31-ig?	1712 db
3	Hány elintézetlen ügydarab volt az árvaszéknel 1909. december 31-én?	Egy sem volt
4	Mennyi volt az árvaszéki kiadó hátraléka 1909. dec. 31-én?	Egy sem volt.
5	Hány gyám (esetleg atya is) s gondnok van hátralékban számadással az 1909. s ezt megelőző évekről?	Egy sincs.
6	Az árvaszék kiutalta-e mindazoknak, akik a gyámhatóság alól fel szabadultak, pénzeit, és pénzértékeit, amennyiben részükre a gyámpénztárban kezeltettek?	Kiutalta.

A gyámpénztárt a közgyűlés kiküldöttjei dr. Óvári Ferenc, Weisz Elek és Rot-hauser Lipót közbejöttével ötször átvizsgáltuk, s rendben találtuk.

Kimutatás

Veszprém rendezett tan. város községi bírósága 1909. évi ügyforgalmáról
Beérkezett:

Helyből érkezett panasz 452. Kir. járásbírósági felhívás 22. Vidéki megkeresés 47.

A beérkezett ügy közül:

Elintéztetett 505. Végrehajtás alatt 18. Összesen: 523.

Az elintézés módja:

Marasztaló ítélet 18. Makacssági ítélet 94. Bírósági egyezség 51. Elutasító határozat 11. Megszűnt 278. Megkeresések közül végrehajtás alá kiadatott 50. Tárgyalásra kitűzve 16. Összesen 518.

Fellebbezés történt:

Marasztaló ítélet ellen 18, Elutasító határozat ellen 10. Összesen: 28.

Katonaügyek

Az 1909. évben újoncállításra felhívható hadkötelesek száma volt:

I. korosztályból	139
II. korosztályból	85
III. korosztályból	75
Összesen:	299

Besoroztatott 43.

A beszállásolási adatokat a következők mutatják: Átvonuló katonaság volt: törzstiszt 250, tiszt 678, legénység 3518, Ló 306.

Közös-hadseregbeli tartalékos jelentkezett 345, honvéd 180, népfölkelő 14.

Rendőrség

Az 1909. évről szóló rendőri jelentés következőket tartalmazza:

Ügyforgalom

A rendőrkapitányi hivatalba érkezett:

- a) Közigazgatási ügydarab 4629, elintéztetett 4629 db.
- b) Kihágási ügydarab 638, elintéztetett 638
- c) Bűnügyi ügydarab 309, elintéztetett 309

A közigazgatási ügydarabok közül volt:

- a) Cselédpanasz 63.
- b) Vidéki körözés 177, eredményre vezetett 9 esetben.
- c) Egyéb vidéki megkeresés 400.
- d) Vidéki bűnügyi megkeresés 8.
- e) Városi kórház megkeresése 36, ebből 20 ügyben az iratok a kir. ügyészséghez tétettek át nyomozás után,
- f) Kir. ügyészségi megkeresés 75
- g) Tűzeset 7
- h) Öngyilkosság 3
- i) Öngyilkossági kísérlet 2
- j) fertőtlenítés 188.
- k) A többi ügydarab rendes folyó közigazgatási ügydarab volt.

B.) Kihágási ügyek:

A kihágási ügyek közül véglegesen befejeztetett:

1. megszüntető határozattal 121 ügyben 125 egyén ellen.
2. Egészben felmentő ítélettel 71 ügyben 80 egyén ellen
3. Marasztaló ítélettel 428 ügyben 468 egyén ellen.

Az 1908. évi XLVI. t.-c. alapján a kiszabott büntetés végrehajtása felfüggesztve lett egy évi próbaidőre 19 esetben; e közül 2 esetben volt visszaeső.

A jogerős ítélettel kiszabott büntetések a következőképpen oszlanak meg:

Elítélve lett:

1 napig terjedő elzárásra	85 egyén.
1–4 napig terjedő elzárásra	16 egyén
5–14 napig terjedő elzárásra	5 egyén
15–29 napig terjedő elzárásra	1 egyén
10 koronán aluli pénzbüntetésre	209 egyén
10–19 koronáig pénzbüntetésre	60 egyén
20–30 koronáig pénzbüntetésre	39 egyén
31–99 koronáig pénzbüntetésre	15 egyén
100–600 koronáig pénzbüntetésre	2 egyén

Az elítéltek száma kihágások szerint részletezve:

1. Hatóság és közcsend elleni kihágásért	52 férfi,	– nő
2. Közbiztonság elleni kihágásért	90 férfi	13 nő
3. Közcsend és közszemérem elleni kihágásért	103 férfi	15 nő
4. Közegészség és testi épség elleni kihágásért	21 férfi	–
5. Cselédtörvénybe ütköző kihágásért	4 férfi	9 nő
6. Erdei törvénybe ütköző kihágásért	25 férfi	1 nő
7. Állategészségügyi törvénybe ütköző kihágásért	11 férfi	3 nő
8. Útrendőri törvénybe ütköző kihágásért	33 férfi	
9. Tejhamisításért	13 férfi	5 nő
10. Egyéb miniszteri rendeletbe, törvényhatósági és városi szabályrendeletbe ütköző kihágásért	64 férfi	5 nő

Kihágási ügyekben előírt és behajtott pénzbüntetések.

Pénzbüntetés	Eljárási költség	Kártérítés	
1. 1908. évi hátralék	1874 K 50 f.	23 K 36 f.	96 K –f
2. 1909. évi előírás	4313 K 02 f.	233 K 40 f.	239 k. 18 f.
Összesen:	6187 K 52 f.	246 K 76 f.	335 K 18 f.
Befizettetett:	1641 K 90 f.	104 K. 51 f.	54 K. 38 f.

Leíratott:

1. Elévülés címén	204 kor. 70 fill.
2. Elzárás átváltoztatva lett	1907 kor. 53 fil.
3. Egyéb címén	98 kor. – fill.
Hátralékban maradt:	2528 kor. 82 fill. pénzbüntetés.
Hátralékban maradt:	104 kor. 50 fill. eljárási költség.
Hátralékban maradt:	125 kor, 50 fill. kártérítés.
Összesen:	2758 kor 44 fill.

A behajtott pénzbüntetést fele részben a városi pénztárba a szegényalap járára befizettem.

Toloncügy

1. Helyből kísérettel toloncoltatott 4 esetben 4 egyén.
2. Kisérettel toloncoltatott
    Átmeneti tolonc   89 esetben 104 egyén
3. Kötött útlevéllal toloncoltatott 166 esetben 166 egyén.
    Összesen   274 egyén

Ezek közül volt férfi 223, nő 51.

Kitiltás.

A város területéről 1909. évben

- örök időre kitiltatott   22 egyén.
- Meghatározott időre kitiltatott   82 egyén
- Összesen: 54 egyén.

A közigazgatási fogházban elzártak részére a városi szegényház 290 esetben szolgáltatott ki ételmet.

Bűnügyi kimutatás.

Feljelentés tétel :

1. Lopás miatt 132 esetben; eredm. nyomozás 96 esetben.
2. Becsületsértés 27 esetben nyomozás nem volt szükséges.
3. Csalás 19 esetben eredményes nyomozás 18 eset.
4. Testi sértés 32 esetben eredm. Nyomozás 32 eset.
5. Idegen ingatlan rongálás 9 esetben eredm. nyom. 7. esetben.
6. Közcsend elleni kihágás (fenyegetés) 10 esetben. nyomozás nem volt szükséges.
7. Halált hozó testi sértés 2 esetben, eredményes nyomozás 2 esetben.

8. Pénzhamisítás 1 esetben, eredm. nyom. 1 esetben.
9. Sikasztás 15 esetben, eredm, nyom. 15 esetben.
10. Hamis pénz forgalomba hozatala 2 esetben eredményes nyomozás 1 esetben.
11. Idegen ingó rongálás 1 esetben, eredm. nyom. 1 esetben.
12. Zsarolás 1 esetben, eredm. nyom. 1 esetben.
13. Szándékos emberölés 2 esetben, eredm. nyom. 2 esetben.
14. Gyilkosság kísérlet 1 esetben eredm. nyomozás 1 esetben.
15. Hivatalos hatalommal való visszaélés 2 esetben, nem igazoltatott be.
16. Hatóság elleni erőszak 3 esetben eredményes nyomozás 3 esetben.
17. Kerítés büntette 1 esetben eredm, nyom 1 esetben
18. Tűzeset 7 esetben, eredm. nyom. 2 esetben
19. Sajtó útján elkövetett becsületsértés és rágalmozás 3 esetben.
20. Nem természetes haláleset nyomozás 4 eset.
21. Tiltott szerencsejáték 1 eset, eredményes nyomozás 1 eset.
22. Egyéb feljelentés 34 eset.

Útlevelügy.

Útlevel iránt kérvény érkezett 60 esetben; kiadatott útlevel 51 esetben.

Amerikába ment 42 egyén; és pedig 29 férfi, 13 nő.

Európába ment 14 egyén; és pedig 13 férfi, 1 nő.

Cselédkönyv kiadatott.

Az 1876. XIII. t.-c. alapján 171 darab: és pedig 25 férfi és 146 nő részére.

Az: 1907. XLV t. c. alapján 7 darab; és pedig 7 férfi részére.

Marhalevél-kezelés.

Eladatott: 20 filléres marhalevél 1709 darab.

Eladatott: 12 filléres marhalevél 447 darab.

Eladatott: 4 filléres marhalevél 3112 darab.

Átírás volt 9027 darab.

Irányítás 350 darab

Leírás 1767 darab

a múlt évi forgalomhoz viszonyítva:

20 filléres 10 darabbal kevesebb.

12 filléres 102 darabbal több.

4 filléres 8 darabbal több.

A marhalevelek beszerzési ára fejében	
befizettem a városi pénztárba	519 kor. 92 fill.
munkadíj fejében befizettem	1153 kor. 10 fill.
Összesen	1673 kor. 02 fill.

Veszprém r. t. város területén 1909. évben sertésvész nem volt; Újpusztán lépfene 2 esetben egy-egy állaton állapítottatott meg; egyéb járványos állatbetegség nem fordult elő.

Közfogyasztásra leöletett.

19 darab bika	2963 darab borjú
402 darab ökör	9 darab bivaly
1436 darab tehén	1263 darab juh
15 darab tinó	47 darab bárány
41 darab üsző	30 darab kecske
22 darab gödölye	2580 darab sertés
Hatósági hússzékbe utaltatott	23 darab darab
Elkoboztatott	24 darab

Szocialista mozgalmak

Veszprém r. t. város területén szociáldemokrata és keresztényszocialista szervezetek működnek. Új egyesület (helyi csoport) az elmúlt évben nem alakult; a szociáldemokrata cipész és csizmadia munkások szakosztálya feloszlott.

Kivéve május elsejének megünneplését egyéb szocialista mozgalom nem volt. Népgyűlést nem tartottak. Kiutasítás és büntetés szocialista mozgalomból kifolyólag nem mondatott ki. A keresztényszocialista szervezetek az elmúlt évben szociális esték tartásával, a munkások értelmi fejlődésének és békés irányzatának emelésére igen hathatósan működtek közre.

Közbiztonsági szolgálat.

A rendőri szolgálatot őrszemek, éjjeli őrjáratok és ügyeleti szolgálatot teljesítők látták el.

Általában a város közbiztonsági viszonyai kielégítőnek mondhatók. A lopások nagy része vétség és bkv. 342. 343. §. ütköző házi lopások. Fordultak elő néhány ízben betörések is, de ezek egy része kinyomoztatott, (Jó, Hoffer István és társai) a többi betörést, ahol élelmiszert loptak, kóbor cigányok követték el, akiket kinyomozni nem sikerült. Veszprém vármegye alispánjának rendelete

értelmében, a kóbor cigányok itt tartózkodásának meggátlására a szükséges intézkedéseket a r. kapitány megtette és 8 ízben az egész rendőrség kivonult a kóbor cigányok összefogására. A város közönségét felkértem arra, amit e helyütt is ismételek – hogy ha kóbor cigányokat észlel –, értesítse a rendőrséget. A rendszabályok szigorú keresztülvitelével azt hiszem sikerülni fog a kóbor cigányokat a várostól távol tartani. A helybeli cigányok letelepítése iránt az eljárás folyamatban van.

Az önkéntes tűzoltóegylet jelentéséből.

Elsősorban az 1909. évi április hó 8-iki várbeli tűzvészről kívánunk jelentést tenni, hogy az ott szerzett tapasztalatokból levonva a következményeket igyekezzünk oda hatni, hogy ami hiány vagy szabálytalan dolog ezen esetről előfordult, a jövőben megszűnjék.

A vár földszintje 40 méter magasan fekszik a Hosszú utca földszintje felett. A várbeli egy- és kétemeletes házak avult fazsindely-tetejéről 50–60 méter magasból szórta az orkán az alatt lévő városrészre a tüzes zsarátnokot, oly erővel, hogy csakis a bőséges vízvezetékeknek, félelmet nem ismerő, önfeláldozó, tapasztalt csekély számú tűzoltóinknak és a rendelkezésre bocsátott 400 főnyi katonaságnak köszönhető, hogy a bőséges elem reggelre kelve megfékezhető volt.

A tűz a kétemeletes papnevelő intézetben keletkezett. A kályhák kaminjában szárogatás céljából elhelyezett fa a kályhából kipattant szikrától tüzet fogván, a felcsapó láng a kémény belső falán felszaporodott kormot meggyújtotta, s az oly erővel tört ki, hogy az oda sietett két városi tűztor a szeminárium fazsindelyes tetejének meggyulladását megakadályozni nem tudta.

Még éjfél előtt Winkler István alparancsnok vezetésével megérkezett az őrség tömlővel és szerkocsival, s elsősorban az életbiztonságról gondoskodott, majd az oltást a szemináriumház tetején megkezdette.

Minthogy azonban a 20 méteres kémény ekkor már egész hosszában égett és az égő szurok a szomszédos Palotai, Péller és Rédey kanonoki házakra is hullott, pár pillanat alatt az egész ház sor tűztengerben állott. A háromemeletes kanonoki ház egymástól tűzfalal sem lévén elválasztva, mielőtt a tűzoltóság rendszeresen megtámadhatta volna, már lángba borultak.

A nagy tololétrát eközben a tűztorony alatti szertárból elhozták, alparancsnok annak felállítását és a kegyesrendiek háza előtti hydrans szerelését rendelte el, de mert a tűzoltók ekkor még csak 16-an voltak és részint az égő házakból való mentéssel voltak elfoglalva, a nagy tololétra felhúzásánál laikus emberek segédkeztek, kik a létra rögzítő készülékét oly erővel húzták meg, hogy annak alsó vége eltört, minek következtében mind három létra egyensúlyát veszítvén, a magasból lezuhant s a felső két létra is eltört.

Ekkor érkezett meg dr. Benkő Károly parancsnok és a Henter Zoltán m. kir. honvédszázados vezetése alatt a katonai készenlét, később a 175 főből álló honvéd legénység, éjjel után pedig a 400 főnyi póttartalékosok.

A tűzoltóság ekkor a kegyesrendiektől szerelt két sugárral a Kránitz és Rada kanonoki házakat támadta, s a parancsnok a gráci dugólétra kezelését rendelte el, laikus elemek tudatlansága folytán azonban ez is eltörött, s így az oltásnál csak a villamos-vállalat szerelőlétráját lehetett felhasználni.

Egy órát ütött a toronyóra, midőn a jeruzsálemhegyi Keserü-féle házát a sziporkák felgyújtották; leégett a Hosszú utcai Imrek- és Ruttner-féle ház, de égett még a Hosszu utcán 8 ház, melyeket részben a lakók, részben a tűzoltók és derék honvédeink emberfeletti munkája mentett meg.

Tűzet fogott a Szent Anna-kápolna tetőzete, égett a Grünhut-féle Szent Anna téri ház is, melyeknél, s a Festő utcai házak oltásánál, mely igazán bravúros munka volt, honvédeink és tűzoltóink egymást igyekeztek felülmúlni.

Sok hasznos tanulság merült fel a várbeli tűznél, például az, hogy szaporítani kellene a városi tűzörök számát, vagy valamely más módon állandó tűzörségről kell gondoskodni, gépeinket nagyobb felügyelet alatt kell tartani, több létrát beszerezni, s azok kezelését minden tűzoltóval, valamint a honvédséggel is be kell gyakoroltatni, a tetőlétrákat legalább minden hat évben ki kell cseréltetni.

A tűzrendőri szabályok pontosabban betartandók, magasabb kéményű nagyobb házak tetején a kémények megközelítésére járdák volnának készítenők, s a kémények szabályszerű építésére s azok tisztítására nagyobb gond fordítandó.

Nagy baj volt az is, hogy a tömlők egy része mézgas volt, minthogy ezek vízzel telített állapotban sem vizesednek át, a rájuk hullott zsarátnokoktól sok helyen kiégték és igen gyorsan hasznavehetetlenné váltak.

A várbeli tűznél baleset és mentés 23 esetben fordult elő, de egy sem veszélyes természetű. Emberéletben kár nem esett.

Az összes kár mintegy 150.000 koronára tehető.

A veszprémi vízvezeték ezen tűznél a tűzpróbát alaposan kiállotta. Öt tűzcsap és legalább 100 házi vezeték éjjeltől reggel 6 óráig folytonosan és bőven szolgáltatta a vizet.

3590 méternél több nyomótömlő ment tönkre.

A tűzoltók reggel 6 óráig s azután kis megszakítással egész estig dolgoztak, mert a szeminárium, a barátok épülete a Palotai és Rédey kanonoki ház menyendezetei egész nap szakadoztak és gyulladoztak és így bőséges munkát szolgáltattak.

A tűzoltók és katonák emberfeletti munkát végeztek, de az elismerést és jutalmat meg is érdemelték.

A várbeli tüzet leszámítva, örvendetes jelenségnek mondhatjuk, hogy városunkban az előző évhez képest a tüzesetek száma nem szaporodott; az előfordult tüzesetek közül volt 11 tető-, 13 kémény-, 3 szoba és 2 erdő tűz.

Ezen előfordult tüzesetek azonban csak kisebb jelentőségűek voltak, mert egyrészt a kár csekély összegre rúgott, másrészt pedig tűzoltóink erélyes, gyors és szabályszerű fellépése által ideje korán eloltatott.

Az őrségi szolgálatot a következőkben ismertetjük:

Színházőrség tartatott 36 esetben 116 emberrel, cirkuszőrség 6 esetben 36 emberrel, rendes őrség 365 ízben.

Gyakorlat tartatott hétszer 170 emberrel, iskolai 5 ízben 80 emberrel.

Parancsnoksági ülés tartatott három, melyben 36 határozat hozatott és azok végre is hajtottak.

A cséplésnél szokásos tűzvizsgálatnál jelen voltunk, azokon kívül telep- engedélyezési eljárásoknál, építkezéseknél, azok tűzrendészeti vizsgálatánál egyesületünk kiküldöttei részt vettek, összesen mintegy 30 esetben.

A tűzoltók létszáma a múlt év végén volt 99, melyből tiszt 25, altiszt 17, önkéntes tűzoltó 25, rendfenntartó 26 és városi tűzőr 6.

Az egylet kebelében 1907. évben április havában megalakult mentőegyesület illetve -osztály, hat esetben 12 emberrel vonult ki s összesen 11 mentést teljesített.

A múlt évben működés közt ért balesetből kifolyólag az országos tűzoltó-szövetségtől segélyben részesültek: Huber György, Beiczler Antal, Todorán Pál, Steigervald Antal és Bányai István tűzoltók, a várbeli tűzből kifolyólag pedig a belügyminiszter úr az első magyar általános biztosító társaság alapítványából Babos György, Beiczler Ferenc.

Horváth József és Dézsi Lászlót részesítette segélyben a nagyméltóságú püspök úr és nagys. káptalan adományából pedig a várbeli tűznél részt vett tűzoltók segélyeztettek és részben jutalmaztattak is.

A mászótorony, az őrtanya és a szertár áthelyezése illetve megépítése most már égetően sürgős, miután a városi közgyűlés 1911. évre az orsz. tűzoltó-szövetséget kongresszusra városunkba hívta meg, s így az ország minden részéből ide seregülő bajtársak ezrei méltán elvárhatják, hogy városunk tűzoltósága a kellő és célszerű helyiségekkel, valamint felszerelésekkel mintaszerűen ellátva legyen; a tekintetes városi közgyűlésnek valamint a tűzoltó-egyesületnek a még rendelkezésünkre álló egy esztendő t szorgos munkával és hasznos beruházásokkal kell eltölteni, valamint áldozatoktól sem kell visszariadni, hogy tűzoltó-vendégeink meg legyenek elégedve a veszprémi tűzrendészeti és védelmi állapotokkal, kérjük a tekintetes közgyűlést ezen törekvésünkben úgy erkölcsileg, mint anyagilag támogatni és a sürgős kivitel iránt haladéktalanul intézkedni szíveskedjék.

Szükségesnek találjuk, hogy alapító és pártoló tagok gyűjtessenek, miután a régiek részben eltávoztak, részben pedig elhunytak.

Veszprém 1910. évi január hó 26-án.

Hivatalbeli kész szolgálai:

Nagy Károly
s. tiszt.

Dr. Benkó Károly
parancsnok

Ipar és kereskedelem

A városi tanács felügyelete alatt álló iparlajstromokba bejegyzett új iparbejelentések illetve engedélyek kimutatása a következő:

Bejegyeztetett az A) lajstromba 1909. évben 39, B) lajstromban 11, C) lajstromba 1, D) lajstromba 19; E) lajstromba 4 új iparos illetve kereskedő.

Foglalkozás szerint:

Szabó 8, mészáros 2, cipész 8, szitaszövő 1, asztalos 3, kovács 2, borbély és fodrász 2, sütő 6, orgonakészítő 1, bádogos 1, kocsigyártó 1, kályhás 1, hentes 2 szobafestő 1.

Vendéglős 1, szállodás 1, kőműves 3, bérkocsis 1, ács 1, tűzifa-telep 1, téglagyártás 3.

Szatócs 10, rőfös 1, fűszeres 1, divat és rőfös 1, bazaráru 1, kézmű 1, kés, villa, olló keresk. 1, férfi és női divat 2, bizom. bőrkeresk. 1.

Téglagyáros 1.

Molnár 1, villamos-szerelő 1, mosó és vasaló 2.

Összesen 74, vagyis 17-el kevesebb, mint az előző 1908. évben; minek okát tán a magyar ipar mostoha helyzetén kívül a nyersanyagok drágulásában, s a segédmunkások igényeinek fokozásában és helyzetük javulásában kell keresni.

Az ipartestület élén Bauer Károly tevékeny és ügybuzgó elnökével, törvényes hatáskörében, mindent megtett az iparosok érdekeinek védelmére s érdekeik előmozdítására. Nem rajta múlt, hogy a viszonyai közt csak a testület vagyonának gyarapításában jutott némi eredményre.

Az állami munkásbiztosító pénztár működése mind nagyobb és nagyobb arányokat ölt s növeli a hatósági feladatok számát, melyek különösen a hátralekös tagdíjak behajtása és a mulasztó biztosításra kötelezett munkaadókkal szemben előírt kihágási eljárásban nyerne kifejezést.

A városi tanács mint iparhatóság múlt évben 42 kihágási ügyben bíraskodott, s 10 fölmentő, s 32 marasztaló határozatot hozott.

Figyelemre méltó tevékenységet fejt ki városunkban is a Magyarországi Munkások Rokkant és Nyugdíj Egyesülete, mely szociális modern és humánus intézmény, a tömegek hatalmára építve, helyes kezelés mellett szép jövőre nyújt a tagoknak kilátást.

A gépek szaporodása s a velük járó balesetek a munkaadókra olyan kötelezettségeket róttak, melyek a modern – s tegyük hozzá igen helyes – joggyakorlat szerint tetemes pénzáldozattal járhatnak.

A szinte kiszámíthatatlan kártérítési kötelezettség miatt, mely a munkaadókat állandóan fenyegeti, egyes biztosítótársaságok a szövetségi biztosítást léptették életbe, melyet városunk, mint munkaadónak is érdemes volna közelebbről megismerni,

Piaci rendtartásunk módosításával is foglalkozott a tanács a múlt évben, s a rendőrkapitány reformjavaslatait az érdekeltek meghallgatása végett visszaadta.

A vásárok határidejének megváltoztatása tárgyában hozott törvényhatósági határozat ellen beadott föllebbezésünkre a kir. belügyminiszter a törvényhatóság határozatát feloldotta, s a közgyűlés álláspontjára helyezkedett, mely nem találta célszerűnek a most érvényes határnapok parancsoló szükség nélkül való megváltoztatását.

Az alsóvárosi állatvásártért a Balaton-vidéki Vasút ketté szelvéen, kénytelenek voltunk azt átalakítani s újból felszerelni.

Vármegyénk alispánja a Balog-tó helyén fennálló sertésvásár kihelyezését kívánja, mit maga a közgyűlés is óhajt, s alkalmas terület is van már e célra a villamostelep közelében. Ennek berendezése, s a vele járó költségek fedezése valamint a felhagyott terület értékesítése végett halasztást kértünk.

Az országos vásárookra felhajtott állatokról és szállított gabonáról

A vásárok hava és napja	Szarvasmarha	Ló	Juh	Sertés	Gabona
Január hó 4-én	700	350	40	35	150 mm
Február hó 15-én	1400	480	100	122	180 mm
Március hó 8-án	1460	600	-	32	200 mm
Május hó 3-án	360	180	-	22	100 mm
Augusztus hó 9-én	2100	480	200	86	450 mm
Szeptember hó 20-án	1200	580	100	52	600 mm
November hó 8-án	1880	450	50	46	200 mm

Pénteki hetivásárookra hozott gabonáról kimutatás,

Január havától július végéig hetenként átlag 450 métermázsa, augusztus havától október végéig hetenként 1800 métermázsa, november és december havában hetenként átlag 600 métermázsa. Összesen tehát 52 hét alatt 39.000 métermázsa, a behozatalnál a búza, árpa és kukorica a túlnyomó. Hetenként a piacra átlag 65 drb. sertést hoznak, melyből 28 drb. hizlalt.

Húsárak kimutatása.

Marhahús

I. rendű: kor. 1,04 – 1,08, – 1,12 – 1,28 közt váltakozva.

II. rendű kor: 1 – 1,04 – 1,12 közt váltakozva.

III. rendű: kor. –96 –92, –94, –96, –1,04 közt váltakozva.

Borjúhús I. rendű 2 kor. II. rendű 1,60 III. rendű 1,40.

Disznóhús. 1,60 és 1,80 közt váltakozva.

Birkahús. 1 kor. és 80 fillér közt váltakozva.

Gazdaság és erdészet

A mellékelt számadási kivonat szerint a gazdasági kiadások az e címen előirányzott összeget tetemesen meghaladták. Ennek okát részben az évek óta elégtelen előirányzatban, részben az állatállomány szaporodásában, részben pedig a szénabetakarítás költségtöbbletében megtaláljuk.

Mindazáltal ha a gazdaság bevételeit, beleértve az utazási díjakat és fuvardíjakat is, tekintetbe vesszük, úgy a túlfizetés alig 400 koronára tehető.

A város apaállatai a legjobb fajtájú s legelőnyösebben ismert gazdaságokból kiegészítve, múlt évben is legjobb karban voltak.

Igásló van 6, futó ló 4, ezek közül egy pár a tűzoltás céljaira, másik pár rendszerint az állatorvos rendelkezésére szolgál, mivel a sertésölőket másképp nem ellenőrizhetné.

Mint fönt már említettem, legeltetési szabályrendeletünket megalkottuk, annak végrehajtása azonban, ha jóváhagyást nyer, bizonyos előkészületet igényel. Napról napra sűrűbben hangzanak ugyanis a panaszok a magánlegeltetők ellen, kiket rendhez szoktatni nagy, de el nem odázható feladatunk lesz.

Hogy azonban ennek a feladatnak megfelelhessünk, alkalmas mezőőrökről kell gondoskodni, aminek egyedül pénzbeli akadálya van. Ha azonban tekintetbe vesszük, hogy a 300 korona olyan csekély díjazás, hogy azért munkaképes, erőteljes ép embert mezőőrnek nem kaphatunk, magától értetődőnek kell tartani, hogy a csószbérek megfelelően emeltessenek.

Erdeink jövedelme részint a faárak emelkedése, részint a Táborálláson folyó erdőrendezés folytán szaporodott.

Befolyt tűzi- és hosszúfából	11864 kor. 56 fill.
fűtési térítvény a polgármesteri lakás után	200 kor. – fill.
Vízvezetéktől	700 kor. – fill.

Az alsó erdőn kivágott területeket kat. holdankint 18 koronáért Bauer Károly bérelte ki.

A város tulajdonát képező szántók nagy részén kötött haszonbér-szerződések legnagyobb részben lejártak, az új szerződések pedig, melyeket a nyilvánosság teljes igénybevétele mellett beérkezett ajánlatok alapján kötöttünk, nemcsak jövedelmünket szaporítják, de a birtok jó karban tartását is biztosítják.

Erdei munkálatokra kifizettünk 8123 kor. 20 fillért.

Tűzifa-készletünk az erdőn 152 méter hasáb, 720 méter durung, 95 méter botfából áll, összesen 947 méter, melynek $\frac{2}{8}$ része a kórház és szegényház részére átadható.

Van ezenkívül hó- és széltörés, elszáradt fa és nyesésekből származott 317 határ ágfa és 24 $\frac{1}{2}$ öl száraz ölfá, mely szintén eladásra vár.

Az Aranyosvölgy fölötti magaslaton az erdősítést folytattuk. A hiányokat pótoltuk, s az üzemtervben előírt területet részint fenyő, részint kőrisfa csemetékkel beültettük. Az elültetett csemeték száma 158.000 darab.

Itt említem föl, hogy a m. kir. földművelési miniszter méltányolva az Aranyosvölgy fölötti kopárakon végzett sikeres ültetések hasznát, közegészségi és közgazdasági jelentőségét, valamint az ültetés körül tanúsított rendkívüli fáradozást és áldozatkészséget a várost I-ső rendű erdősítési jutalommal tüntette ki.

A kir. ügyészség pedig az ültetéssel foglalkozó rabmunkások napibérért 70 fillérre fölemelte.

Jelentésemet zárva, magamat és tisztársaimat szíves jóindulatukba ajánlotan vagyok

Veszprém, 1910. április 21-én

hivatalbéli kész szolgája
Szeplethy György
polgármester

Hiányzó polgármesteri jelentések

Az 1901. évi polgármesteri jelentés összefoglalója

Évi jelentés.¹²¹

Polgármester a város 1901. évi állapotáról és közigazgatásáról szóló jelentését mely a közgyűlés 23/1901. számú határozata értelmében a közgyűlést megelőzőleg a képviselőknek kiosztott, beterjeszti.

Minthogy a jelentésben foglaltak iránt intézett kérdésekre és felszólalásokra a polgármester a megnyugtató választ megadta; minthogy továbbá a jelentésben foglalt ügyek bármelyikének napirendre kitűzését és tárgyalását senki nem kívánta, a közgyűlés a jelentést tudomásul veszi és a polgármester úrnak a közigazgatás minden ágára kiterjedő és gondosan egybeállított jelentéséért elismerését nyilvánítja.

A „Postapalota” Forrás: LDM 68.3.13

¹²¹ MNL VeML V.172a. 101. kötet. Közgyűlés időpontja: 1902. ápr. 7., 34. pont.

Veszprém város közgyűlése¹²²

Tavaszi rendes közgyűlését tartotta Veszprém város képviselő-testülete folyó évi április hó 7-én. A közgyűlés tárgysorozatával együtt osztották ki a meghívást teljesítő hivatalszolgák az ez évi polgármesteri jelentést is, s a képviselők tán a tárgyak fontosságának tudatában, de lehet, hogy a polgármesteri jelentésnek a múlt évi csekély érdeklődés miatt panaszkodó passzusa következtében tekintélyes számmal jöttek össze s mikor Szeglethy polgármester az ülést megnyitotta, a városatyák szorosán egymás mellett szorongtak a széksorokon. [...]

A napirend első pontját a polgármester évi jelentése képezte. Többen szótoltak hozzá, közülük Rainprecht Antal foglalkozott azzal leghosszasabban s kifogásokat s észrevételeket terjesztett elő a kórház, a vízórák, a színház, az öntözés, az óvoda, a Kossuth Lajos utca világítása, katonai szálláspénz stb. iránt. Dr. Csomasz Béla a jelentés kritikáját összekötötte egy interpellációval: miért nem volt március 15-én a városházán nemzeti zászló?

A polgármester a jelentéshez szólt képviselőknek a szükséges felvilágosítást nyomban megadván, a jelentést a közgyűlés elismeréssel vette tudomásul.

Dr. Csomasz interpellációjára a polgármester azt a választ adta, hogy addig, míg ő polgármester lesz, március 15-én mindenkor ki fogja tűzni a nemzeti zászlót. [...]

---

¹²² *Veszprémvármegye*, 1902. ápr. 13. 3. o.

Az 1905. évi polgármesteri jelentés összefoglalója

A polgármesteri jelentésről¹²³

Szegelethy György Veszprém város polgármestere, a 9-én tartandó közgyűlés elő terjesztendő jelentését kinyomatta s a városi közgyűlésnek megküldötte. A csinos kiállítású, ügyesen összeállított jelentés alaposan tájékoztat a város egész múlt évi közigazgatási életéről. A múlt esztendő egészen a politikai küzdelmek foglalták le s eredményes alkotásokat azért nem lehet fölmutatni. A jelentés összeállításakor még bizonytalan volt a politika látóhatára, a béke reményt hozó csillaga még nem tűnt föl, azért a jelentés nem foglal magában színes terveket a jövőre nézve se. Általában az a jellemvonása az egész jelentésnek, hogy szigorúan tárgyilagos, a közigazgatási élet sok fölmerült kérdését a történetíró egyszerű, tárgyilagos stílusában adja elő, úgy a mint azok valóságban megtörténtek, s mellőzi a problematikus értelmű tervezetéseket s fejtegetéseket. Különösen érdekesek a város gazdasági életre vonatkozó adatok és kimutatások. Minthogy minden városi képviselő megkapta a jelentést s a 9-iki közgyűlésen tárgyalva is lesz, egyes érdekesebb részleteit a közgyűlésről szóló tudósításunkban fogjuk ismertetni.

Ismertető a polgármesteri jelentésről¹²⁴

Valahány évi jelentés a kezünkbe akad, mindannyi azzal kezdi, hogy az 1905-ik esztendő a városokra nézve teljesen terméketlen volt. Ez bizony elszomorító valóság, azonban szomorú volta dacára mégis találunk és a városok is találhatnak benne vigasztalót, mert borúra következett a derű és az alkotmányosság egéről széjjelfoszlott sötét felhőtábor mögül előbukkant az igazságnak, a népjogok igazságának fényes napja, hogy éltető sugaraival újult reményt öntsön a haza sorsa felett méltán aggodalomba merült szívekbe. És erősekké váltak a szívek, mert az alkotmány erős várának ezer esztendőnek viharával dacolt bástyáin nem tudott rést ütni az ellenek fegyvere és mert mindnyájunknak egyetlen

---

¹²³ A tudósítás megjelent: *Veszprémvármegye*, 1906. ápr. 8. 4. o. A kinyomtatott Polgármesteri jelentés nem található sem a városi közgyűjteményekben, sem az OSZK-ban. A jelentést 1906. április 9-én tárgyalták.

¹²⁴ *Városok Lapja*, 1906. okt. 1. 7–8. o.

célt kellett szolgálni, azt t. i., hogy hazánk alkotmánya még erősebb s jövődől viharokkal szemben még állandóbb legyen. A hazának egyedüli biztosítéka az erős alkotmány és a jövő megpróbáltatásaiban csak az az ország fog helytállani, amelynek alkotmányát a nemzet ősi erkölcsi kristálytiszta mivoltukban őrzik és a nép, híven az ősök tradícióihoz, mintegy ember kész annak védelmére lenni, ha veszély fenyegeti, támogatója és erősítője lenni, ha békés időköt él. A válság múltával láttuk csak, hogy mi volt veszélyben és csak most tudjuk igazán, hogy hányadán vagyunk! Legjobban kell ezt tudnia a törvényhozásnak és a kormánynak. Az alkotmánynak erős bástyái voltak a vármegyék, de azok voltak a városok is. Igaz, hogy ez utóbbiak közül csak 24 hazai város bírt a vármegyék jogaival, de azt láttuk, hogy 107 faluváros (sajnos a r. t. városok ezek) szintén beállt a küzdők sorába s így közös erővel segítették elő az alkotmányos küzdelem sikerét. Egyik nagy költőnk így énekel: *„Ha a föld Isten kalapja, úgy hazánk bokréta rajta.”* Mi pedig ennek alapján elmondhatjuk, hogy ha az alkotmány várának bástyái a vármegyék, úgy a városok az alkotmánynak a kulcsai! Hogyne hinnék tehát, hogy ezeket féltőn kell őrizni, mert ha ezek elvesznek, vége a várnak, vége mindennek!

Szeglethy György, Veszprém város érdemdús polgármestere is ilyen fejtegetéssel kezdi 1905. évről szóló jelentését, midőn így szól: *„Hazafias kötelességét városunk minden irányban híven teljesítette, s ha meddő volt a városi közélet mezeje, bízhatunk a jövődőlben, hogy az ugar nyomán bővebb termést ígér!”*

Jövőbe vetett jó reménykedésének kifejezői a következő sorok is: *„... így például a városok kongresszusának üdvlös határozatai, melyek a rendezett tanácsú városok szellemi és anyagi felvirágzása tekintetében oly sok reménységet fakasztottak, nem juthattak el a tervezett felirat alakjában a törvényhozás elé, ahonnét jogos sérelmeink orvoslását várjuk. Am azért Zalaegerszeg, Szentes, Eger és Nagykároly városok, megbízatásukhoz híven elvégezték a reájuk bízott feladatokat, egy új városi törvényjavaslat anyagát gyűjtve össze az összes r. t. városok bevonásával. Ez a munkálat lesz a vetőmag, amelyből ha az alkotmányos talajba juthat, a vidéki városok rég várt aratását remélhetjük!”*

Az évi jelentés először is a képviselő és a tisztikar újjáalakításáról számol be, azután felemlítvén a közigazgatásban előfordult változásokat, elmondja, hogy a város az elmúlt évben hány szabályrendeletet alkotott, majd pedig az ügyforgalomra tér át. Veszprém város képviselő-testülete a múlt évben 10 közgyűlést tartott. A közgyűléseken elintéztett ügyek száma 266 volt. A tanács 23 ülésen 1040 határozatot hozott. A városi iktatóba 11.279 ügydarab érkezett be, míg az árszékhez 1605, a rendőrséghez 5376, illetve 734 községi bírászkodási panasz. Dicséretes dolog, hogy ilyen ügyforgalom mellett az év végén hátralék nem volt!

Nevezetesebb alkotások.

Veszprém városában a szegényügy kérdése elodázhatlanul rendezendőnek mutatkozván, ez irányban a közsegélyre utaltak összeírása, osztályozása, illetőségük és egyéb viszonyaik megállapítása érdekében az alapvető munkálatok befejeztettek. A szegényügy mellett felemlíti a jelentés a veszprémi menedékház áldásos működését is. A gyermekmenhelyen 168 gyermek nyer gondos ápolást. Ezek után a menhely a múlt évben 12331 K. 16 f. gondozási díjat fizetett ki. Az intézet adminisztrálására 38.397 K 97 f. fordítatott, s így a menhely Veszprém város pénzforgalmát 50.729 K 03 fillérrel emelte. Felemlíti még a jelentés azt is, hogy a gyermekvédelem ezen új rendszere a gyakorlati élet követelményeire helyesen számított.

A gyermekvédelem érdekében Veszprém város egy új óvóintézet felállítására iránt is tett lépéseket 1905-ben a kormánynál, de üres ígérettel kellett beelégednie. Ekkor lépett előtérbe a városnak egy névtelen jóltevője, akinek áldozatkészségéből már tető alatt is áll a számtalan veszélynek kitett gyermekszereg időszaki otthona. Ki ez a jóltevő, aki a mai hiú világban ismeretlen akar maradni, nem lehet tudni, de boldog lehet az a város, melynek talán polgárai között lakik az önzetlen emberbarát, mert ennek példája érinti legjobban azoknak szíveit, akik sokat tehettek, tehetnének, de elzárkóznak!

A város csatornázása eminens kérdés. Sajnos, a jelentés szerint a terv még mindig nem jutott dűlőre, mert a kormány a csatornázási szabályrendeletet – a szennyvizek továbbítására vonatkozó költségvetést kifogásolva – nem hagyta jóvá.

Igen erélyesen állott síkra Veszprém város képviselője a Balaton-parti vasút kérdésénél felmerült azon tervvel szemben, mely szerint az Almáditól Székesfehérvárig Veszprém elkerülésével építtessék s mi sem természetesebb, hogy azt is kimondotta, hogy ez esetben a vasút építéséhez egy fillérrel sem járul. A terv az erélyes nyilatkozat után s mert Veszprém vármegye th. bizottsága is a város mellett volt, lekerült a napirendről.

Elszomorodva panaszolja Veszprém város polgármestere, hogy habár küldöttségileg s minden befolyásukat latba vetve is kérelmezték a dohánygyár létesítését, más város kapta meg azt. Függetlenül van a közvilágítás kérdése is. Negyvenkét várostól kértek idevonatkozó adatokat és az ügy – a villám javára – most van tanulmányozás alatt.

A város egészségi viszonyai az elmúlt évben általában kedvezők voltak, s járványos betegségek csak elvétve jelentkeztek. Nagy előnye Veszprémnek, hogy vízvezetéke van, de sajnos, az eredmény csatornázás nélkül mégsem elégti ki a várakozást.

Háztartás és pénzkezelés.

A városnak 1905-ben 253.789 K. 77 f. közpénztári bevétele, illetve 253.665 K. 38 f. kiadása volt; cselekvő hátraléka 9.357 K 54 f., szenvedő hátraléka pedig 839.572 K 54 f. Mindebből azon benyomást nyerjük, hogy a Balatonhoz közel fekvő, törekvő, szép városnak további fejlődéséhez az eddig tanúsított jó igyekezet elismeréseképpen kell valamit nyújtani, hogy csatornázását elkészíttesse, új és modern közvilágítást teremthessen, s hogy jövő haladásának útját biztosítsa. Ha már dohánygyárat nem kaphatott s ezzel több, mint 1600 munkáskéz esett el a vágyra várt keresettől, segítse elő a kormány a város közkórházának kibővítését, mert ezzel a közforgalom ismét növekedne s ha jut, részesítse azt valamelyes beruházásban, de egyúttal oszlassa el azon aggodalmat is, amely a Balaton-parti vasút kiépítésénél méltán csüggeszti polgárságának egyetemét!¹²⁵

*Szeglethy György a piarista tanári karral 1905-ben. Ülő sor (b-j): Zsigmond János, Szeglethy György, Szegess Mihály, Váradi Károly, Takács József, Feld Vilmos, Tölcséry Ferenc, Kerényi Károly. Álló sor (b-j): ?, Dobó András, Rózsa István, Czimmernann János, Friedreich Endre, Pettkó Zsigmond, Brasch József, ?, Laczkó Dezső, Csolnok Ferenc, Csete Antal, Szeiberling Mátyás, Pápay Viktor.
Forrás: Piarista Múzeum, 2021.61.12.P*

¹²⁵ A rendezvényre, majd a közös fotóra 1905. június 29-én került sor a piarista rendházban Szegess Mihály és Tölcséry Ferenc 25 éves tanári működésük jubileumi ünnepségén. Forrás: *Veszprémi Hirlap*, 1905. júl. 2. Huszonöt éves tanári jubileum. 6. o.

Szeglethy György írásai, beszédei és hivatali fogalmazványai

A Veszprém történetét ismerők körében ismert, hogy a város egyik legjelentősebb polgármestere – a „nagy hármas” tagjaként: Kovács Imre, Szeglethy György, Komjáthy László – a XIX–XX. század fordulójától tíz évig városvezetőként munkálkodó Szeglethy György volt.

Ha az olvasó figyelemmel kísérte, kíséri a várostörténeti irodalmat, akkor nagy eséllyel talál olyan tanulmányt, amiben erről az időszakról írnak, kiemelve Szeglethy polgármester szerepét, előrelátását. Mindezekből megtudhatjuk, hogy mi valósult meg polgármestersége alatt. Megismerhetjük azokat az erőfeszítéseket is, melyek jellemezték munkásságát a kitűzött cél elérése érdekében, mint például: települjön ipari vállalat a városba.

Polgármestersége idején került sor több, máig is meghatározó épület emelésére, a városrendezési koncepció kialakításra, majd annak tervszerű végrehajtásának a megkezdésére. Mindezekről olvashatunk e könyv életrajzi fejezetében.

De bizonyára már keveset tudunk Szeglethy György írói tevékenységéről, amit Szinnyei József a *Magyar írók élete és munkái* kiadványában egy sorral „intézett el”, megemlítve az évenként kiadott polgármesteri jelentéseket. Sziklay János a *Veszprém város az irodalomban és művészetben* című könyvében már életrajzot is közölt. Sziklay a „cikkein kívül megírta” megjegyzése mellett csak a *Veszprém városa* címmel közölt írását említi, ami a *Budapesti Látogatók Lapjában* jelent meg.

Szeglethy György ettől többet írt pápai és veszprémi lapokba, de írt országos terjesztésű kiadványokba is. És nem csak közéleti publicisztikákat, de tárcákat, karcolatokat és verseket is. Írásaiból jól látható, hogy széles körű tájékozottsággal rendelkezett, gondolatait szabatosan, pontosan és nagy átéléssel tudta megfogalmazni. Ez a szabatosság és az átélés fedezhető fel a hivatali fogalmazványokban, előterjesztéseiben is, valamint azokban a feliratokban, amit például minisztereknek, vagy éppen a miniszterelnöknek írt.

Az alább összegyűjtött írásaival¹²⁶ – ami bizonyára nem fedi le a teljes ez iránú munkásságát – ezt az oldalát szeretnénk bemutatni, hogy ne a csak a nagy formátumú városvezetőre, de az irodalmi vénával megáldott veszprémire is emlékezzünk – aki nem mellesleg a város máig ható polgármestere is volt.

Földesi

---

¹²⁶ A különböző témájú írásait időrendben közlöm. Földesi F.

A mi színházunk¹²⁷ (1881)

(képek a „promenádról”)

Nono! Ön dicsekedik ... Mondhatna valaki a cím miatt, mit képeimnek adtam. Hátha nem is részvényes? ... De mit tehetek róla, ha néha az a dicsekvés úgy megszállja az embert, s képes azt hinni, hogy joga is van ahhoz!¹²⁸

Lássuk csak: A tanuló büszke lehet az iskolára, mely szeretettel fogadja magába, hogy majdan elvezesse a tudás dicső templomához. A harcos büszke a zászlóra, melyen hazájának dicsőséget látja felírva, sőt büszke még egy kipusztult műbarát is a remekműre, melyet földije festett: miért ne mondhatnám hát én büszkén a „miénknek” azt a házat, mely városunk legszebb pontján emelkedik; mint övének mondja a diák az alma matert, katona a zászlót, s minden hazafi honának dicsőségét.

– „*Eppour si mouve*” – kiálthattam volna fel, mikor a sétatér sok vihart s még több port szenvedett néhány elárvult gesztenyefája alatt megingott a százados talaj, a mint körülé ásták vésték a mély alapokat, s hosszú téglabarikádok emelkedtek ott, hol még a múlt hetekben jákói fuvarosok tartottak háborítatlan delelőt, szaporítva a magasra felgyűlt szemetet. Tehát mégis, mozog!! – Nemsokára büszke épület homlokzata tekintget ki a lombok közül, hirdetve városunk haladását, áldozatkészséget s lakóinak hazafias törekvéseit, – s szent lesz az a liget, mely a művészet isteneit magába fogadta, mint egykor Dodona hús berkei. Lehet, hogy eszünkbe sem jut azután többé, majd ha áldozni járunk ide művészi áhítattal, mi volt hajdan e hely, s „*hogyan itt hajdan más élet volt!*” ...

*

Ott hol az Anna-templom, a postaház, az irgalmasok monumentális épületei emelkednek, egy nap, régen, nagyon régen erős hadoszlopok nyomultak előre a zöld pázsiton, hogy kiragadják Pápa várát a hitetlen pogányok kezéből. Itt e helyen valamikor magas kőfalak mögött rejtőzött a kontyos törökök ezere, gyilkos tüzet szórva az ostromló magyarságra. Ott állott a kapu, itt nyomultak elő a jó magyaros vallon vitézek, s a hosszú alabárd és rövid szablya előtt futott az ozmán eszeveszetten, mikor még Mars volt az Isten!

*

Et fugit interea, fugit irreparabile, tempus¹²⁹ ... Egy szeles mocsár terült el a hősi viadalok színhelyén, Mars helyét Neptun foglalta el, s ott hol száguldó har-

---

¹²⁷ *Pápai Lapok*, 1881. jún. 05. 100. o.

¹²⁸ Cikk író többet tett, mint sok részvényes. Szerk.

¹²⁹ És közben elszalad az idő, visszahozhatatlanul elszalad.

ci mének alatt dobogott egykor a föld, hosszú lábú gólyák irtották a tó mélabús dalnokait, mik tán a bizonytalan jövőről zenélni kiültek a partra, míg odább a reketyebokrok közt valami lesipuskás várakozott a vadkacsák seregére tán éppen ott, hol most büszke épület homlokzatán olvashatjuk „Moribus et musis!”¹³⁰

Olt ültem a rondeau közelében, fejem felett fiatal hárs lombjai között döngicsélt a méhecskék munkás raja, s míg a hűvös árny elfedett a nap égető sugarai elől, hálás szívvel gondoltam a kézre, mely a fát ültette vala ... Volt egyszer egy derék polgármester, ki sokat adott az egészségre, mert kétszeresen érezte annak becsét, – mondaná a krónika – s kinek „legyen” szavára a piszkos vásártér helyén, hol len és kenderáruló falusiak ültek a szeméthalmok között, s az érdemes varga céh viharverte sátrai nyújtózkodtak minden pénteki napon, – ott hol Merkúr grasszált sok ideig, egyszerre fiatal fácskák csoportja tűnt elő a földből, hűvös árnyat, oázist képezve a hosszú utca saharái portengerében ... S ha leszállott az est, a fehér porondon szép asszonyok, szép lányok seregének csevegése, vidám kacaja töltötte be az enyhe félhomályt, veszedelmére minden férfiszívnek, mint egykor a nymphak [nimfák] ligetében.

Egyszerre a jövő képe tűnt lelki szemeim elé: Búbajos, elragadó látvány: Úri fogatok száza lepi el a tért a tágas oszlopcsarnok előtt, mely fényesen ki van világítva ... A gázlángok megelevenítik Thalai¹³¹ és Terpsychoe¹³² márvány tagjait, míg az épület ormai elvesznek az esti homályban a fák lombjai között. Bent a zene harsogó nyitányt játszik, a díszes páholyok és földszint tömve, hát még a karzat .... S ez a nagyszámú ezerfejú közönség, mintegy szív egy lélek, lélegzetét visszafojtva lesi a pompás előfüggöny mozdulatát, melyen a világosság geniusa készül fejünk fölé szállani, ... Óriási tapsvihár, a szemek könnyben úsznak, s kilép Magyarország első művésznője, míg a „Szózat” lelkesítő hangjait is túlszárnyalja a felharsanó háromszoros Éljen!

Felzavartak álmodozásaimból. Mellettem két úr beszélgetett:

– *Én mégis azt mondom, hogy szűk lesz ez a nézőtér – higgye el barátom uram!*
– monda egy öreg úr társának, ki komoly figyelemmel nézegette a bekerített alapokat.

Az a másik fejét rázta, gúnyos mosoly torzítja el ajkait, s hosszú szünet után csak annyit mondott:

– *No no! Majd meglátjuk! ...*

Ugye n. é. [nagyérdemű] közönség, lefózzuk ezt az urat?!

---

¹³⁰ Erkölc és zene

¹³¹ A komédia, a színház és a pástorének, azaz a népies idillikus költemények műzsája.

¹³² A tánc és a kórus görög műzsája

Sz. Gy.: Esküvő¹³³ (1881)

Ott állt a menyasszony,
Fehér a ruhája ...
– „Az ott vőlegénye!”
– Mutogatták ... láttam,
S nem emlékszem rája:
Fiatal-e vén-e?

A magas boltok közt
Zeng orgona, harang
S tömjén-illat árad ...
De hallga: mély csend lesz
Halk igen, ... ó e hang,
Milyen csüggedt, fáradt ...

Most már kéz a kézbe'
Hogy legyen e-képpen
Hosszú életen át ...
Nagy Isten, te mindig
Akaratunk nélkül
Méred annak hosszát.

Fejemet lehajtám
Hideg márványára
Az úr oltárának ...
Hány szerető szívnek,
Boldogságnak ára:
Mit itt áldozának?!

---

¹³³ *Pápai Lapok*, 1881. júl. 4. 117. o. Esküvők (vers)

A divatról¹³⁴ (1881)

Csevegés

Életünk a nagyvárosi lakásokhoz hasonlít, melyekben szűk falak, kevés kilátás ellen panaszolkodik a lakosság. S a lakbér mégis drága: egyik fönt, fény és ragyogás közt, másik alant, setéten és ismeretlenül él, csak abban közös mindkettőre a baj és keserűség, hogyha a sors – e mogorva háziúr – felmondja a szállást, egyiknek úgymint a másiknak ki kell hurcolkodnia ez árnyékvilágból.

Egy emelettel mindig felettünk laknak a büszke Közvélemény, és ennek megvetett vén társa az Előítélet, mely utóbbiról noha Közvélemény úr minden áron el akarja hitetni velünk, hogy csak cselédi minőségben tartja magánál, s vele a világ előtt megvetőleg bánik, mégis mindenki tudja, mily meghittje annak, sőt beavatottak állítják, hogy valóságos férj és feleség ők, meg hogy az az alattomos előítélet valóságos papucskormányt vezet odahaza.

S mindennek dacára ők a mi eleven lelkiismeretünk, nekik hízeleg minden a világon, még a sors szeszélyén is felül állanak. A szépnem váltig udvarol a Közvéleménynek, s a férfiak lesik parancsszavát, tartva éles nyelvétől, melynek neve Megszólás; – amit ő diktál, az parancs, azt egész erőnkből teljesítjük, legyen az bármi ostoba, mert az divat.

Mikor még a Közvélemény nem uralkodott, akkor csak az Előítélet kormányozta a világot, s ez oly vén, mint maga az – idő. A paradicsomba együtt lépett annak két emberi lakójával, s Éva szemérmesen nyúlt a fügefalevél után, hogy előítéletét leküzdhesse, míg Ádám valószínűleg oldalbordája parancsára, példáját követte. Az az egyszerű fügefalevél volt a legelső divat, mely később természetesen csak emblemikus jellegét tartotta meg, helyébe a szövetek, prémek és ásványok elszámálhatlan fajai lépnek, melyek a színek ragyogó pompájában tündökölve szeszélyesebbnél szeszélyesebb alakokat vesznek fel, úgy, hogy az ember szivárványhoz, üres hordóhoz, papagájhoz, majd télen, macska, hiúz, róka stb. állatalakokhoz hasonlít; néha kiszélesül a test, s háromszor akkora térfogatot vesz fel, mint eredetije, másszor feltalálják a vállfűzőt, s még a muszka katonatisztek is fűzik magukat, hogy valahogy elérjenek a világban. Vagy a mostani hölgyviselet nem ilyen összevonulási hajlamra látszik-e mutatni, hisz a szépnem már alig képes lépni szűk viseletében, de hát, hiába, a divat szeszélye

---

¹³⁴ *Dunántúli Képes Naptár 1882. évre.* Szeglethy György: A divatról. 47–51. o. Pápa, 1881.

parancs, s lehet, hogy egy hét múlva már terjeszkedést diktálnak Párisból, s lesz okuk a férfiaknak Bartók¹³⁵ versét emlegetni.

*„Divat, divat viszályok köszörűje
Te vagy a férjnek megöelő betűje
... Oh mert paradicsom madár a nő,
De kalitkája igen sokba jő!”*

Amit egy bizonyos helyen és időben az ember külső megjelenése, életmódjára és cselekvési körére nézve a közvélemény elfogad és szokássá, törvénnyé amely, a mely szerint öltözködünk, napjainkat beosztjuk, beszélünk, írunk, sőt ahogy gondolkodunk is, az a divat.

Nincs a mindennapi életben egy talpalatnyi tér, melyet ennek befolyásától elvonni lehetne, ez meghatározza a reggeli felkelés, mint a színházba menés idejét, közben megparancsolja a reggelit, elkészíti a menüt – (ez az egy kényelmes oldala van), szórakozásaink módját meghatározza, berendezi lakásunkat, elrendeli minő papírra írjunk és hogyan? – kimutatja kit szeressünk, kit vegyünk el feleségül. Egyszer bosszuló fegyvert ad kezedbe, másszor golyó elé állít, s ezenkívül még nagy szerepet játszik a művészetek terén, de még a politikába is beleszól (lásd: Jókai: Politikai divatok).

Beszélünk a divat bölcsőjéről, vannak divatköltők és divatkirályok, valamint divatbábok és divatbolondok is. A divat elhat mindenüvé, ahol a műveltség tanyát ütött, hasonlít a filoxerához, mely a legműveltebb szőlőtőkén Klosterneuburgban¹³⁶ lépett fel újabb időben először, előtte nincs tenger, nincs akadály, nincsenek egészségi rendszabályok, a vén Európa csak úgy alá van vetve hatalmának, mint a szabad Amerika, sőt a legfélreesebb zugaiban is a világnak, hova európai műveltség szivárog, a divatjournalt járattják. De a még szelíditetlen népeknél is akadunk a divat némi nyomaira, mely például a zulukafferek tollakkal ékes hajerdeje vagy az ujjélandiaknál a tetovírozás művészetében nyilatkozik, s talán nem is csalódunk, ha hölgyeink fülönfüggőit importált cikkeknek tartjuk, mert hisz a fülcimpák, sőt az ajkak kifúrása a vad népeknél felfödöttetésök előtt is divatban volt.

Hogy jön tehát létre a divat, honnét-e 6-dik nagy hatalmasság? Nehéz kérdés, s csaknem megfejtetlen, mint dr. Sikor József¹³⁷ mondja, mert e szeszélyes lény úgy jelenik meg a társadalomban, hogy még csak származását is ritkán tudjuk meg,

¹³⁵ Bartók Lajos (Erdőd, 1851. máj. 24. – Budapest, 1902. dec. 31.) költő, drámaíró, szerkesztő.

¹³⁶ Klosterneuburg osztrák város Alsó-Ausztria Tullni járásában. 2022 januárjában 27 542 lakosa volt, amellyel a tartomány harmadik legnagyobb városa. Klosterneuburg a 12. században alapított ágostonos apátságáról ismert. Klosterneuburg a 19. század közepéig 5 ezer fős, főleg bortermelésből élő városka volt.

¹³⁷ Dr. Sikor József megyei főorvos és törvényszéki orvos. Munkái: A feleség (1868), Házasodjunk (1868), Nők előneyei (1878), Nők könyve (1900).

mindig új és új alakban, örökké ifjan és mindig tele szeszéllyel, a józan ész és célszerűséget teljesen megvető negélllyel uralg, és szegényt úgy amint gazdagot magával ragad egy kis ideig, azután eltűnik úgy, hogy többé vissza se térjen, s helyébe új alak lép.

Nincs törvény a világon, melynek meg nem tartása olyan hatalomba ütköznék mint ez, t. i. az illendőségbe, s mely oly nagy büntetést vonna maga után, mint a divat törvényeinek megvetése, t. i. a kinevettetést. Nevetségessé lenni! Még a bölcsben is van akkora hiúság, s nem tűri, hogy kinevessék, lám Socrates mielőtt a halál karjaiba dőlt volna, elébb szépen rendbe szedte tógáját. Bölcs és bolond, ez egyben egyformák, mindkettő a divat járma alatt egyesül.

A divat egy hóbortos semmi, „*vanitas vanitatum*”¹³⁸ – mondják – s reánk van predestinálva a sorstól, hogy ez is egy sallang legyen az élet cifra nyomorúságain.

De a divattörténelmi adatok kétségtelenül kitüntetik ama mély erkölcs történelmi befolyást, melyet a divat az emberiség életére nézve gyakorol, mert a divat könnyelműsége, frivolitása vagy egyszerűsége mégsem pusztá esetlegességek, egyes hangadó körök, vagy a párisi szabók és Marchandes mode-ok¹³⁹ pusztá szélsényének, kapzsiságának kifolyása, hanem többnyire azon kor bélyegét hordják magukon, mely őket hordja. A divat a kor erkölcsi állapotának tükre.

*

A divat a szó legszorosabb értelmében véve jelenti az emberi mez, a ruházat terén uralkodó szokásokat. Míg az életviszonyok egyéb ágaiban bizonyos ellentállásra találnak a divat változatai, ezen a téren az minden ellenzék nélkül zsarnokskodik, mert ez a kor kifolyása.

Az ember igen sajnálatra méltó állapotban toppant be a világba. Míg az állatok mindegyike az éghajlati viszonyokhoz mért öltözetet örökölt a természettől, addig az ember a forró égöv alatt úgy, mint a magas északon, egyforma costumeben [kosztüm] pillantja meg a napot. Kénytelen hát maga gondoskodni öltözetéről, s itt tekintetbe jőnek az égalj, testalkatunk, egészségünk, szépségünk, szépségünk. Valódi műízlés szerint a ruhának a test alakjától eltérnie nem volna szabad. Ámde mégis ha valaki végig menne ilyen eszményi ancúgban a városban, aligha ki nem nevetnők. Miért? Mert nem divat. Ha tehát ami abszolúte szép és célszerű, nem divat, akkor pálcát kellene törnünk a divat felett. Pedig nem tesszük, s éppen csak a divat miatt.

*

A szép és igaz leginkább érvényesülnek az ókor gyermekeinek viseletében, e kor halhatatlan művészei az eszményítés magas fokán állanak alakításaikban,

---

¹³⁸ „*Vanitas vanitatum [et omnia vanitas]*”: Hiúság a hiúságok hiúsága!

¹³⁹ divatáru-kereskedő

mint ezt a belvederei Apolló és a milói Venus tanúsítják. Spárta, például az őserények e hírneves hazája, a divat terén nem hozhat létre új meg új alakításokat, mert itt a közjó, a közcél annyira lebilincselte az egyesek akaratát, hogy nem értek rá a piperére gondolni, és hajukat, szakállukat fürtökbe szedni, amint például az assyrok. Spárta gyermekének nemesen egyszerű ehitonja¹⁴⁰ alatt a szív csak a hazáért dobogott, s minden más cél, minden más eszme ez egy mellett háttérbe szorult! A férfiúnak fésű nem érte fejét, hogy gubancos hajerdejével elijesztőleg hasson a haza ellenségeire, s a spártai anyák zordon hazaszeretete odáig ment, hogy egy anya e lakonikus szavakkal nyújtá a pajzsot harcba induló fiának: „Vagy ezzel, vagy ezen.” Minő acél kérge a közjó iránti odaadásnak vonhatta be azon anyák szívét, kik megengedték, hogy kevésbé erős magzataikat a Taigetosz ormáról vessék le a nép vénei, mert nem katonának valók. S e divatot helyeslék Platón és Arisztotelész.

Az egész ókort különben általában az egyszerű erkölcsök jellemzik, s a képzőművészet virágzása csak eggyel több ok volt Hellás és Róma gyermekeinek, hogy apáik plasticai tógája, vagy festői tunikájához sokáig hűek maradjanak.

De jegyezzük meg magunknak, hogy Róma a császárság korában, mikor nagyjai bíborba öltöztek Egyiptom Cleopatra, Assyria Sardanapal idejében, rohamosan haladtak az enyészet felé, az elpuhulás foglalta el a nemzeti erkölcsök helyét, a fényűzés-tobzódás és erkölcstelenség kaptak lábra, ott, hol Brutus és Scaevola éltek, s íme Sardanapal hiába védi Ninivét, Cleopatrának diadalkocsit kellene követni Rómába, s e szégyentől csak tragikus halála menti meg, majd eljönnek őserdejükből a romlatlan erkölcsű, harcias germánok, s a vadbőrökből álló öltözetük, ijesztő külsejük félelmet öntenek a légiók szívébe, s Róma ledől, rabigába görnyed.

Az emberiség végzetes elpuhulása sietteté a divat kifejlődést. Önmagát csalja az emberiség. Látva romlottságát, külsőségekben keresi a szépet, s a szépet hazudja, mert nem ismeri. A középkor, a korunk első századdal ruházkodásban is teljesen magukon hordják a kor zabolátlan vak szenvedélyeit, bigottságát, elfogult, hiú pöffeszkedős modorát. Az osztályok közti különbség táplálta a hiú fényűzést; a középkori setét barbár századok sokat adtak a külsőre, s a nagyok erkölcstelensége és gőgjének elég kiáltó bizonyítékaira akadunk az egyes ruhadaraboknál. Tekintsük meg csak ama régi divatképeket, hahotára kell, hogy fakadjunk a divat csodaszörnyei felett. Egy írónónk szavai szerint a XI-ik századtól kezdve egész[en] a reformációig az egész világ egyetlen egy nagy bolondok házához való hasonló: a legtisztességesebb polgár olyan ruhában járt, amelyet mai nap legföljebb egy múlovardában a bohócon láthatni „... Aki nem hiszi, tekintsen meg egy e korból való festményt, az óriási bugyogót, a felkunkorodott orrú, felvágott lábbelit, a medvetalpat, a csörgőt és csengettyút, a pöffeszeket és vastag dagályokat, a lobogó ujjakat,

¹⁴⁰ köntös, köntöse

a kerékfodrokat, harang és abroncsszoknyákat, a pávafarlsruű uszályokat, a lúdhasat, az óriási csipke ingfodrokat és fejtűlákat, táskák, láncok és szépségtapaszkok ezerféle fajait stb.”

A bugyogó vagy lötyögő öltözetet, – ki hinné? – Mars deli fiai találták fel, persze mikor még egyenruhát nem viseltek. Be van bizonyítva, hogy egyetlen ily utálatos öltözethez 100 róf kelmének is több szükségeltetett.

A papok a szószékről szidták e lompos bugyogó ördögöket, de hiába, a divat nem engedett. Végre Dániában úgy vetettek neki véget, hogy akin meglátták, azt egyszerűen megnadrágtalanították.

A hölgyek akkoriban kezdték a dagályt, mely[nek] 10–20 fontnyi nehéz párnaszerű hurka volt, s a cipő körül alkalmaztatott. A XVII. században meg olyan feszes lett a ruha, hogy alig fértek belé, s divatba jött az ún. lúdhas, mely kóccal, szénával kitömve, a férfiaknál mesterséges pocakot képezett. Természetes, hogy a hölgyek itt sem maradhattak hátra, s mindenféle kitömött hurkákkal vették körül vállait, karjaikat stb., s azt hitték, hogy így ellenállhatatlanok! Hát még mikor olyan ruhákat viseltek, melyeknek fele például piros, másik fele pedig kék volt, s az ember középett két részre osztottnak látszott. Egyszer kivágták a ruhát úgy, hogy – no! Másszor valami pietizmus ragadta meg a kedélyeket s mindenki setét ruhába öltözött, s hozzá fülön felül érő gallért viselt, sőt volt idő, mikor azt a bolondot is megtették, hogy az álarcot divatba hozták, s ez oly nobel viselet volt, mint ma nap hölgyeinknél a fátyol vagy a dandy orrán a cvikker.

Mit szóljunk a krinolin- vagy abroncsszoknyáról, mely a középkorról maradt át Eugenia¹⁴¹ korára, a szörnyűséges divatmonstrumról, mely oly soká uralta a világot, hogy valamint a népek történetében kő, bronz, vas stb. korszakot ismerünk, úgy ennek is megvannak a fa, halháj és acél korszakai!

Ami az abroncsszoknyát illeti, – említése – tudom, hogy tisztelt hölgyolvassóink néhányan előtt furcsa visszaemlékezést kelt annak csak nemrég letúnt korszakára. De ne nevéssünk: A divat mindig halad, de útjai tekervényesek, mint a kígyóé, s lehet hogy a krinolin még negyedszer is feltámadhat halottaiból, amitől Páris mentsen meg mindnyájunkat.

A franciák élénk leleményessége és csapongó fantáziája ugyanis legjobban megfelel a divatcsinálás sajátzerű mesterségének, s innét van, hogy XIV. és XV. Lajos óta Páris lett a divatvilág bölcsője, s e hegemoniát, dacára a sedani kapitulációnak¹⁴² és a milliárdoknak, máig is fenntartotta Berlin nagyravágyó törekvéseivel szemben.

---

¹⁴¹ Utalás Eugénia (1826–1920) francia császárné időszakára, aki a Második Császárság idején vezető divathölgy volt.

¹⁴² 1870-ben a franciaországi Sedan város közelében a poroszok legyőzték III. Napóleon csapatait.

Ez időszakot megelőzőleg a divat szellelbélelt törvényei nem voltak codificálva, aminthogy egy 1336-ik évben kelt feljegyzés a divat terén nagy anarchiára enged következtetni. E tudósítás következőleg hangzik: Jelen korunk viselete fölötté változatos, mert minden ember kénye-kedve és ízlése szerint öltözik. Némelyek olyan kabátot viselnek, melynek ujjai más színű posztóból vannak. Másoknál a bal új sokkal bővebb a jobbnál, sőt némelyeknél bővebb, mint az egész kabát hossza. Némelyeknél mind a két ujj oly roppant bőségű – s mások tarka színű szalagokkal díszítik az ujjakat, meg ezüst csövecskékkel és csörgőkkel. Olyanok is voltak, kik oly szűk ruhát viseltek, hogy másképp fel nem húzhatták, csak számtalan apró gombok segítségével, melyek a száruk és ujjakon voltak alkalmazva. Mások meg annyira kivágott ruhát viseltek, miszerint vállaiknak és hátuknak egy részét látni lehetett.

A feszes és kényelmetlen spanyol mez után a 30 éves háborúk alatt a leppentyűs viselet¹⁴³ jött divatba, melyet szelíden szólva bizony ledérnek lehetett nevezni, s ez képezte az átmenetet XIV. Lajos selyembe, bársonyba bujtatott fényűző korszakára, s a XV. Lajos korabeli gyengéd frivol öltözetekhez. E két Lajos kora a divat aranykorának nevezhető, melynek központját madame Pompadour képezte.

Elég egy pillantást vetnünk e korszak felcicomázott fiainak tagadhatlanul festői viseletére, a hajpor fellegbe burkolt, magasra felfodrozott paróka, a borotvált arc édeskés mosolyával, a csipkehalmaz, mely férfit, nőt egyaránt elborít, a drága és színgazdag öltöny le a selyem harisnyáig, mind az udvaroncok és kétes erkölcsű nők, hiú fényűző és gyenge erkölcsű uralmáról beszél, melyet egy szóval úgy a keretül szolgáló korszakot pikánsnak nevezhetnénk, s mely intő jelképkül szolgál, hogy itt nagy erkölcsi megrázkódtatásnak kell bekövetkezni, mely eme divatrajongást is magával ragadja.

Ismerjük ez időket a művészet terén, a paróka meg a rococo styllt bájos cifra-ságaiban, mellőzzük tehát különösen a unaestheticus,¹⁴⁴ panier,¹⁴⁵ buffant,¹⁴⁶ meg

¹⁴³ bő ruhájú viselet

¹⁴⁴ Az „unaestheticus” szó egy olyan kifejezés, amely a művészetben vagy esztétikában nem megfelelőnek, ízléstelennek vagy esztétikailag nem vonzónak minősített dolgokra utal. Ez a szó arra utal, hogy valami nem illeszkedik az esztétikai normákhoz vagy nem hozza létre a várt vizuális hatást. A tárgyban lásd Jules de Gaultier-nek, a francia gondolkodónak rendszerét, aki két emberfajta különböztet meg: az egyik a *homo moralis*, az erkölcs embere, a másik a *homo aestheticus*, a szépség embere.

¹⁴⁵ A panier egy olyan divatstílus, amely a 18. században volt népszerű, különösen a francia udvari divatban. Jellemzője a széles, ívelt szoknyarész, amely a csípőtől kiindulva terjed ki oldalirányban. A panier szó maga a francia „kosár” szóból ered, és a szoknya formájára utal.

¹⁴⁶ A buffant divatjellemzői közé tartozott a gazdagság, a díszítettség és a túlzás. A nők hatalmas, színes ruhákat viseltek, amelyeket gyakran virágokkal, csipkével és masnikkal díszítettek. A buffant szoknya alatt gyakran több réteg alsószoknya is volt, hogy még nagyobb terjedelmet érjenek el.

a copf leírását, lássuk tehát a forradalmak mit változtattak a divaton? Tudjuk a francia forradalom minő üdvösséges felforgatást vitt végbe a századokon keresztül megcsontosodott eszmék és intézmények között, s így áldozatává lett az arisztokráciának még a divatja is, végre Dubarry¹⁴⁷ grófnéval annak abroncsszoknyája is hóhér kezekbe jutott.

Maga a rémuralom ideje ezen a téren, az igaz, nem sok épületest mutat. De hát így vagyunk a szabadsággal, melynek üde levegője első érintésre elragad, s könnyen megrészegít. Tudjuk nevezetesen, hogy a frivolság a viseletben soha sem tűnt fel oly merész alakban, a szoborszerű és légies soha sem kapott lábra annyira széles e világon, mint ez idő alatt, s főleg a nőknél, kik csupa szabadságszeretetből úgyszólván nem is öltöztek. De a mint a nézetek tisztultak, az eszmék harca csendesebb irányt vőn, s a béke áldásai nyomán felvirult a valódi szabadság hajnala, eme visszaélések is gyorsan eltűntek.

A divatvilág eme nagyjából kikapott torz képei, eme mozgalmak dicséretére legyen mondva népünk komolyabb természetének, nálunk nem tettek akkora hódítást eleinte, nem vetettek akkora hullámokat, mint szomszédainknál, főleg jó Bécs városában. A magyar egész a legújabb időkig, bár nem volt ment minden befolyástól, meg tudta őrizni nemzeti öltönyét, az ősi szemérem és hazafiság soká ellent állottak a kicsapongó, internacionális divathóbortoknak, de baj:

*Romlásnak indult hajdan erős magyar . . .
s eldobta fényes nemzeti jellegét.*

A francia forradalom megszülte a pantalon¹⁴⁸ s ez az obligát frakk és pedans cylinder kíséretében utat tört a mi szívünk, akarom mondani tagjainkig, s ma nap szapora divatlapok gondoskodnak – az ún. civilisatio ez egyenruhájának terjesztéséről. Divatlapról szólván, nem lesz talán érdektelen e helyen felemlíteni, hogy az első divatlap német találmány, s megjelent Erfurtban 1758-ban. Címe: „[Der neuen] Mode und Galanterie Zeitung.” Nálunk a 30-as években megjelent *Rajzolatok*¹⁴⁹ már kimerítő tudósításokat hoznak a párisi divatról, s jelenleg

---

¹⁴⁷ Helyesen: Madame du Barry (1743–1793), XV. Lajos francia király utolsó hivatalos szeretője. Nevét több étel viseli. 1793-ben a jakobinusok uralma alatt kivégezték.

¹⁴⁸ pantalló (nadrág)

¹⁴⁹ A *Rajzolatok* irodalmi divatlap volt a 19. században, a reformkorban. Teljes címe: *Rajzolatok a társasélet- és divatvilágból*. 1835-től 1839-ig Pesten, hetenként kétszer, nyolc oldalon jelent meg; szerkesztője és kiadója Munkácsy János volt. Előbb a budai Egyetemi Nyomda, 1837-től Fűskuti Landerer, utóbb pedig Gyurián és Bagó nyomtatta. A többségében még német nyelvű Pesten készített lap kevés, mintegy 500–650 előfizetőt tudott gyűjteni, emiatt állandó anyagi problémákkal küszködött. Első száma 1835. január 1-én jelent meg.

ritka ház, hol nők vannak, s legalább a *Magyar Bazár*-t ne járatnák, azon áhítatos meggyűződésben élve, hogy ez a zsrúnál¹⁵⁰ az ajtó, mely a valódi műveltséghez elvezet, ha mindjárt kivüle csak a komáromi kalendárium fekszik is a nagymama asztalán.

Mindeddig a divatról csak rosszat szólottunk, a mi nem csuda, hisz nem csak mi férfiak, de a hölgyek maguk gyakran bosszúsak egy formátlan kalap, egy divatos szín miatt, mely tán sehogy sem illik arcukhoz, de melyet viselni kell, mert divat. Pedig, minden hátrányai mellett egy-két előnye mégis van a módinak, s meg nem állhatom, hogy ad majorem gloriam¹⁵¹ fel ne említsem a befolyást, mit a forgalomra s az ízlés kifejtésére gyakorol. Az ipar és kereskedés emeltyűjét vesztené a divattal s vannak iparágak, mik kizárólag neki köszönhetik létezésüket. Szép, szép mondják erre a férjek és családapák, de az ő lelki nyugalmutakat hányszor feldúlták már a divat túlzó követelése, hány családi boldogság sírját ásták meg a divathóbortok, mikkel az átkos fényűzés karöltve jár, s tán azoknak is van némi igazságok, kik állítják, hogy a fényűzésnek van egy átkos szülöttje, mely ijesztő módon terjeszkedik a társadalomban, annak valóságos rákfenéjét képezi, s ez a – korrupció ....

Istennek hála, ma már a férfidivat kiforrtta magát, úgy, hogy bizonyos rendszer már általános lett viseletünkben. Ámde a szépnemnél nagy forrongást sejt-hetünk a divatos eszmék terén. A szűk viselet, mely a legújabb divat, önként szüli ama gondolatot, hogy ez a hölgyeknél nem üres véletlen, hanem az összetartás és sorakozás jele. A női emancipáció kérdése mind követelőbben lép fel; nemsokára mindent magával fog ragadni, s nagy horderejű vívmányai között nem utolsó helyet foglal el egy tán nemsokára egybehívandó nemzetközi divat-kongresszus, mely a legutolsó divatot lesz hívatva kodifikálni – az 1882-ik év téli szezonjára.

---

¹⁵⁰ újság

¹⁵¹ Helyesen: ad maiorem gloriam, azaz: a nagyobb dicsőségre

Sz. Gy.: Gróf Batthyány Lajos özvegye¹⁵² (1882)

Szomorú szívvel, reszkető kezekkel érinti a hazáját szerető magyar, szabadságharcunk dicső történelmének bitófák, börtönök, rablánc, – a bosszú és gyűlölet ezer féle jelvényeivel tömött s ártatlan vérrrel festett végső lapjait ...

A felülkerekedett hatalom vakdühének tragikus áldozatai között ott látjuk gróf Batthyány Lajosnak, a legnemesebb. és lovagiasabb hősök egyikének fontos alakját, amint az „Új épület” átkos falai mögött kiontott piros vére az út piszkos talajával elvegyül. A férfias büszke jellem, mely ellenségeit is magához hasonlónak véli s megbotránkozással utasítja vissza a menekülés eszközét, könnyeinken keresztül látjuk minő fényt terjeszt végzetes elestében.

Egy nemzet állott húsz év múlva felállított ravatalához, hogy lerója itt az elismerés, a honfi bú, a részvét és legmélyebb tisztelet adóját. A Batthyány-kultusz általános lón, s ez a nemzet lassanként kiengesztelődött porai felett, nem hívta többé a bosszuló Nemezist, megbocsátott ellenségeinek:

„... Meggyógyít az idő! Az teszi lassúvá szíveinknek gyors dobogását. S a feledékenység hártáját hozza szívünkbe.”

De kérdezzétek meg a nőt, a szerető hitvest, a gyengéd anyát, őt, a nemes Özvegyet, ki 30 és néhány év gyászának töviskoszorúját hordozza büszke homlokán, kérdezzétek meg, vajon feledett-e? ... Feledhette-e a kétségbeesés ama nehéz óráit, mikor kegyelmet koldulva járt térden a hatalmasok bezáruló ajtai előtt és hiába!

Mikor a börtön keskeny falai között utoljára borult a nagy férfiú kebelére, kit oly nagyon szeretett, mialatt poroszlók lesték bús szívének keserveit. Kérdezzétek ... de ne, ne szaggassuk még jobban e felújuló sebeket, mik úgy is tudjuk, hogy nagyon, tán még a síron túl is fájnak.

Az üdvözítő, kit keresztre feszítettek ellenségei, ezeknek megbocsátott, mert nem tudták mit cselekesznek. Ellenségeink sem tudták vak dühökben a forradalom tényezőit annak áldozataitól megkülönböztetni, s a nemzet a szeretet tainál nem, politikai helyzeténél fogva megbocsátott. Óh, de az özvegyi fátyol szomorú történetéről beszél, egy erőszakkal feldúlt boldogságról, a néma fájdalom szívszaggató kínjairól, egy magasztos lélek szomorú történetéről suttog nekünk, mely a kérlelhetlen végzet feletti elkeseredés, s a tiszteletteljes részvét

---

¹⁵² Dunántúli Képes Naptár 1882. évre. 19–21. o. Pápa, 1881.

vegyületével tölti el minden magyar keblét e néma szenvedő iránt, ki nem felejt, mert nem felejtethet, csak megbocsájthat! ...

Gróf Batthyány Lajosné a szerencsétlenség tette naggyá, s e szerencsétlenség kiapadhatlan jótéteményeknek lőn kútforrásává, melyekben a sebzett szív keres egyedüli enyhülést – égető fájalmában. A testi és lelki tulajdonokkal megáldott ifjú hölgy imádott férjén kívül csak egy bálványképet ismert, s ez a haza szent neve volt, melynek oltárán kevesen áldoztak többet, mint ő, és ezenkívül még férjének ártatlan vérért is látta kiömleni. Mily nemes, mily fennkölt lehetett a haza válságos napjaiban ama grófnőknek lelkülete, kikről a szabadság lánglelkű dalnoka, az igazi demokrata érzelmű Petőfi is így írt:

*„Láttátok-e e két tündér virágot
Borus hazánkknak két sarkcsillagát?
Evezhetsz bátran nemzetem hajója
Nem veszthet az célt, aki ilyet lát!”*

E sarkcsillagok egyike Batthyány Lajosné volt, s valóban arany betűkkel írta be a kegyelet ama jótéteményeket, miket ama nagy nemzeti átalakulások idején a grófné végbe vitt, ama napok történetébe, s a magyar védegyelet, a gazdaasszonyok jótékony egylete lankadhatlan tevékenységének, a honleányi érdemeknek lőn felejtethetlen színhelye reá nézve.

Gróf Batthyány Lajosné szül. Zichy Antónia grófnő 1816-ban született, s 1834-ben nyújtá kezét a szellemes, fennkölt gondolkodású főúrnak, kivel 15 évig élt a legnagyobb boldogságban, mikor a forradalom gyászos fordulatot vett, s férjének a vértanúk koszorúját fűzte homlokára. A fiatal nő és anya szerető szívének aggodalmával látta őt feltűnni és emelkedni a kormány élére ... látta a hiú küzdelmet, mit az az országos áramlat feltartóztatására kifejtett, azután látta fényes pályáján aláhanyatlani, majd bilincsekbe verten, mint a politika, és saját elvének áldozatát – a vesztőhelyen ...

„Viam meam persecutor”¹⁵³ – volt e nagy férfiú jelszava, s e jelszóhoz hú maradt politikai szereplésében úgy, mint törvénytelen elítéltetésekor, s vasakarátának sikerült kivínni, hogy a bitófa gyalázatától golyóra nyert kegyelmet, lelkét e szavakkal lehelve ki: éljen a haza!

Ily hősi jellem, ily nagy hazafiú oldala mellett élt e hölgy s ennek szelleme lelkesítő, emlékezetete tartá s menté meg őt a kétségbeeséstől; míg a száműzetés keserű sorsa volt osztályrésze, s ez lelkesítő őt elnyomott hazájának még nagyobb szeretetére, mikor a honvágy visszatérni kényszeríté, s a jótétemények szakadatlan gyakorlására, melyekkel honfitársait, a szegény és szerencsétle-

---

¹⁵³ Követem az utamat!

neket gyámolítani, rajtok segíteni egész odaadással törekedett és törekszik folytonosan.

Pápától nem messze, Dáka községen túl, jól rendezett park mellett visz az út Somló felé. A gyönyörű platánok s vad gesztenyék által képzett bűvös félhomályból egy kastély fehér homlokzata villan ki egy pillanatra, s azután eltűnik ismét kíváncsi szemeink elől, mint a regék tündérlakai. Mikor megenyhül a lég, az áthatlan lombsátor alatt megszólal panaszos hangján a fülemüle, s a közeli erdőség visszhangozza keservét ... Ide tér vissza évenként a gyászoló özvegy, kinek egy ország részvéte kíséri, s a szegények és szerencsétlenek áldják lépteit.

Az emberbaráti szeretet s bőkezű jótékonyság lakhelye e hely, melyet ismer és felkeres minden jótékony törekvés. Adja az ég, hogy birtokosa, e kitűnő honleány, nemes szívének jótékony nyilvánulásaiban nem feledést, csak enyhülést leljen megrendítő balsorsa feletti néma bánatában!

Gróf Batthyány Lajos özvegye.
Forrás: Dunántúli Képes Naptár 1882. évre.
19–21. o. Pápa, 1881.

Az ihászi honvédsírok érdekében¹⁵⁴ (1884)

(Levél a szerkesztőhöz.)

Veszprém, 1884. március közepén.

Tekintetes szerkesztő úr! Egy elhányt papírdarab méltó tárgyat adott, mivel hosszú idő után becses lapját újból felkereshetem. Egy sárguló betűkkel félig beírt lapocska, egy egyszerű bizonyítvány ez: mely néhány munkás jól végzett munkájának tanúsítványa, s úgy lehet, a munkabér kiszolgáltatása végett íratott. Engem meghatottság fogott el – megvallom – e sorok olvasásakor, s szinte a sorok közt is véltem olvashatni, egy derék magyar ember hazafias törekvése felől. Elhatároztam, e sorokat közzétenni, s ez okból kérem igen tisztelt szerk. urat, hogy azoknak becses lapjában egy szerény teret engedjen, annál is inkább, mert a hely hova az alábbi sorok vezetnek bennünket, Pápa város közelében fekszik, s egyéb okokból is *Pápai Lapok* közönségét legközvetlenebbül érdekelhetik, íme az irat tartalma:

Alólirott ezennel hitelesítem, hogy Ihászi – Mészáros József. – Molnár Ignác – marcaltheői Uradalomhoz tartozó Hajdúk. Vellner János faragó Béres és Takácsin lakó fia Vellner József, az Ihászi csatán elesett huszonnyolc testet, melyek közül 9 német katona volt,¹⁵⁵ Ihászi és Marcaltheői határban eltemettek. ... ..

Költ Ihászi, Július 1-sőn 1849. Idősb Stetina Ferenc s. k. számvevő. (P. H.)

... .. Mintha rég felhagyott temető bedőlt hantjai volnának e sorok, s feledékenységéről, hálátlanságról beszélnének ... Eszünkbe jut a költő figyelmeztetése:

*„El ne feledd a mezőt, hol ők elhulltanak,
a hűk!
... .. a haza jobbjaiából”*

Előttünk áll a gyönyörű sík, mely szabadságharcunk történetét egy véres lappal szaporítá, de hiába keresi szemünk legkisebb jelét is a kegyeletnek azok iránt, kik *„hő vérökkel festették egykor pirosra a virányokat”* a hazáért, mely megint a miénk ... Az ekevas, mely oly méltó, hogy királyi trónok alapja legyen, elsimítja a sírhalmokat, s nyomában kalász nő, jólét és feledés!

---

¹⁵⁴ *Pápai Lapok*, 1884. márc. 16. 1–2. o.

¹⁵⁵ Tehát 19 magyar honvéd (Szerkesztői jegyzet)

Még sokan emlékeznek a napra, melyen az ihászi-i csata vívatott, a távoli ágyúdőrej, s mindenek felett a sebesültek és halottak ... a látvány, mit a csatater nyújtott estefelé, ott a vidéken még most is emlegetés tárgya. Vannak még, kik ismerik a helyet hova tették őket, hogy álmódjanak a „haza hálájáról” .... s sírjait megjelelni negyedfél évtizeden át senkinek eszébe nem jutott.

De új nemzedék áll a kidőlt helyére. Ki tudja pár évtized múlva lesz-e, ki elkalauzolhatná a kegyeletet e „szép virányok ama foltjához”, mely alatt oly hiú álmodnak a „névtelen félistenek.”

Az 1848/9. évi hősök emlékezete mindenütt ott díszleg a kivívott csaták helyén, vagy legalább az intézkedés meg van téve, hogy kifejezést nyerjen sírjaik felett a nemzet elismerése. Honvédemlékek állítottak mindenfelé, hirdetve az ő dicsőségüket, a mi hálánkat és tanítanak feláldozó szeretetre e drága föld iránt.

Csak ez az egy hely maradjon áldatlanul, jeltelen?!

Ne engedjük ezt megtörténni még nem késő. Pápa vidéke ezt nem engedheti! ... Egy egyszerű oszlop sírjaik fölé központja lehetne a vidék emlékeinek, fényes jele háladatosságának, míg e tétlenség következménye csakis a hálatlanság vádja lehet.

Minek többet mondani? Tisztelt szerk. urat még csak arra legyen szabad felkérnem, hogy szokott tapintatos modorával nyisson utat a közönség kegyelete nyilváníthatására, mely annál gyorsabb és nagyobb leend, minél régibb a mulasztás mely pótolható.

Addig is a pápai járás derék szolgabírája a közlött adatok alapján hazafiúi érdemeket szerezhet, s hisszük, hogy fog is szerezni szegény honvédeink sírjának felkutatása körül.

Czigány halott¹⁵⁶ (1890)

(Rajz.)

A rajkó kiszenvedett. Nem használt neki sem kenés, sem ráolvasás.

Eljött érte a halál igazságosztó angyala, s szíven nyomta, mint a galambot.

Fehér galamb, fekete galamb neki mindegy.

Eleget fázott már két télen át szegényke.

Mikor fogainak vacogása elhangzott a rongyos takaró alatt, akkor egy vén asszony lenyomta a szeme héját, s azzal vége.

Nem fázik többé! Ezentúl Isten maga gondoskodik róla, mint a többi angyalokról, örök honában, hol a zord telet nem ismerik. Új teknőbe tették azon melegen, egy másikkal leborították.

Az volt a koporsó.

Rikító színű kendőt tettek rá.

Az volt a szemfödél.

Egy szálas férfi hóna alá fogta, némi gyöngédséggel eltolta az erőszakoskodó anyát, s megindult terhével a falu felé.

Az asszonynépség utána.

Vad, siránkozó hangjuk messzire elhallatszott a hóval fedett tájon, meg-megakadt az erdő szélén, s onnét átváltozva tért meg.

Az erdő is megsiratta.

Az útszéli jegenyékről varjúcsoport szállott föl nagy káromga, s lomhán hullott le alább egylovésnyire.

Az uraság arra hajtott négy almásszürkén. Csudálkozó pillantást vetett rájuk, s kissé kitért előlük.

Siettek, mert a törvény nagy úr, főleg faluhelyen.

A kisbíró, ki bakter és halottkém is egy személyben, állásainak megfelelő tekintéllyel bocsátja őket színe elé.

Rövid alkudozás után lefizetik a taxát. Azután fontos arccal megvizsgálja, fordítanak egyet rajt, hogy a kis karok szétvágnak, mintegy esdőleg¹⁵⁷ a levegőben.

– Ez bizony igazán meghalt. A halál oka? Hidegletlés.

A harangláb tövében állítanak ravatalt.

Jó szívű parasztasszonyuk sok zöldet, papírvirágot adtak nekik, azokkal ékesítik, aztán körülguggolják.

---

¹⁵⁶ *Pápai Lapok*, 1890. jan. 19. 1–2. o.

¹⁵⁷ Esedezve, könyörögve

Az asszonyok vontatott zümmögő siráma behallik a pap szobájába, hol a bevallás foly.

Az öreg pap nagy türelemmel hallgatja a hosszú lére eresztett történetet. Hogy milyen szép volt, milyen játékos.

Az anyakönyvet leküzdhetetlen borzadállyal nézik.

– Mennyi lélek van abban!

– Törvényes, vagy törvénytelen?

Nem értik a kérdést.

– Ártatlan bárányka volt, azt hajtják egyre.

– Apja? Az odakint van a sátonnál.

– Hát ez itt? Az uram. A mostani.

Nem süti le a szemeit, nyíltan ártatlanul néz le az előtte ülő ősz emberre. (Nem lehet több tizenhét évesnél az istenadta.)

A pap felháborodva beszél állapotáról, melyet szégyenletesnek nevez. Isteni és emberi törvényeket idéz.

Figyelemmel hallgatják.

– Hát szeretitek egymást?

Nem szólnak, csak egymásra néznek. Olyan furának találják a kérdést. A nő könnyein át mosolyog.

– Nohát én megmentem a lelketeket. Összeadlak. Legyetek egészen boldogok. A stólat is elengedem.

A férfi ráhagyja, hogy jó lesz.

A nő vállat von.

– Már mire lenne ázs jó sentatyám?

Aztán tuszkolja az urát, kifelé, kis halottjukhoz.

Mese az óráról¹⁵⁸ (1891)

Meghalt az öreg bíró, s fiára szállt a hivatal. Az új bírót afféle mindenhez értő ezermesternek tartották a faluban, mert hogy kovácslegény korában nagyvilágot látott, sok földet bejárt valaha.

De tudott is ám mesélni téli estéken olyan cifra históriákat a külső országokról, hogy jámbor hallgatóságának a szája is tátva maradt a buzgó hallgatásban.

Nyakas, kevély, heves véralkatú ember volt őkelme. A „módira” is sokat adott. Volt egy olyan zsebórája, amit a fülénél fogva kellett felhúzni és sok ideig az egész község csodájára járt a divatos, ragyogó új ezüst szerszámnak.

Erre volt legbüszkébb a bíró, s alkalom adtán szívesen elmagyarázgatta a drága jószág szerkezetét a kíváncsi népeknek.

Erről az óráról fordult aztán a szó egyszer a falu órájára, mely a toronyban két hatalmas mutatóval méregette az idő gyors rohanását.

Valaha ütött is.

– Emlékszünk rá, – így beszéltek az öregek, – mikor reggelenként a nagy kalapács csörömpölve csapott az öregharang peremére négyszer egymásután, s az öblös hang végig zúgott völgyön hegyen, benyomult kunyhóba, kőházba a zárt ajtón át, beletalált a gazda füleibe még a takaró alatt is, s asszonyok, gyermeknek eszébe juttatta a hajnali imádságot.

Este meg hiába igazította vissza a ravasz korcsmáros a kakukkos óráját, hogy letagadjon valamit az idő járásából, a toronyóra megszólalt, a gazdák kihörpéntették boraikat, s csöndesen hazaballagtak éjjeli nyugalomra.

Hát még az iskolában, itt volt ám kedves az óraütés süvöltő, zúgó hangja, mikor úgy délután negyedszer tódult be a nyitott ablakokon . . .

Egyszer aztán – a manó tudja: miért, hogyan? – csak elállt a szava az ördögös masinájának; a kalapács megállott: mereven, nem zuhant le többé a harang peremére, s azóta minden csak úgy gondolomformán megy a faluban. A delet a gyomorkorgás, az éjszakát a göncölszekere után mérik azóta, s tanító, pásztor korábban, a korcsmáros meg későbbben ereszti haza az őrizni valót.

Az öreg órának pedig látszólag éppen semmi baja sincs. Nincs eltörve semmije, így erősítgeti a bíró uram is, már pedig az csak ért az ilyen jószághoz. A kerekei szabályosan mozognak, nagy bolond sétálója komolyan száll ide-oda a

---

¹⁵⁸ *Pápai Lapok*, 1891. jan. 18. 1–2. o.

magasban, a kis- és nagymutatók csak úgy, mint azelőtt, pontosan teljesítik a körjáratot a „cifferblatt-on”¹⁵⁹.

Csak a nagy fekete kalapács függ mozdulatlanul, fenyegetően a harang pereme fölött, de le nem sújt soha.

Pedig a vén harangozó állandóan olyan nagy kegyelettel, szeretettel, gyöngéden gondozta, dédelgette a vén masinát, mint egykoron. Felhúzta rendes időben, megtörülgette gyakran, s megkenegette néha-néha egy csepp kis olajjal. Vígán is kattog, berreg, mozog minden darabja, csakhogy nem üt, nem üt! . . . miért nem üt az az istenadta óra?! ...

– A harangozó hibája. Gazdálkodik az olajjal, nem pontos a felhúzásban, gyakrabban bolygatja, mint kellene, – így rebesgették az elégületlen népek.

Hát mit tettek erre a szóra?

Elcsapták a harangozót. (Vénségére ez a szégyen!...)

Csakhogy ezzel nemcsak hogy nem segítettek a bajon, de még növelték, mert az óra azért nem ütött, de sőt most már egészen meg is állott. Nem volt a ki felhúzza.

Röstellte bíró uram a dolgot nagyon. A nép kezdte őt is okozni. Hát hogyne? Bűnbak csak kell?... Aztán kétségbe vonták a nagy tudományát is. Segítsen hát a bajon, ha olyan tudományos ember! ...

Egyszer aztán csak fogta magát a bíró, egy szép napon felkúszott a toronyba s vitt magával sok-sok olajat, meg egy mennykő nagy kalapácsot.

– Majd hát hogy most megmutatja, hogy mit tud ő! ...

Volt is ott csődület! A régi bizalom egyszerre fölébredt az emberekben, s nagy áhítattal várták, lesték alulról, hogy mikor szólal meg a kalapácsütés kedves hangja.

Dél lett, este lett, mire lekerült a magasból a bíró.

– Már megtaláltam, mi a hiba, – ennyit felelt csak a sok kérdésre, de olyan kedvetlenül mondta, mintha nem volna, igaz, amit állít.

Alig hogy pitymallott másnap, már megint fent ült a torony gerendázatán, mint tyúk az ágason, s fent maradt megint késő estig.

Szegény felesége, gyerekei sírtak-rítottak, hogy még valami baj éri az apjukomat odafönn a szörnyű nagy magasságban.

A népek meg titokban nevetgélni kezdtek, csúfondáros szót kezdtek reá, s most már egészen odavolt a nagy bölcsesség híre, tekintélye.

Az pedig odafönt egyre olajozott, izzadt, s döngötte, srófolta, taszigálta az óra makacs gépezetét.

---

¹⁵⁹ számlap

Utoljára elkeseredett, kapta magát és szétszedte az egész masinát – s akkor aztán ráakadt a bibére.

Egy nyomorult szalmaszál akadt az egyik kerék fogai közé, az állította meg az egész bolond nagy gépezetet.

Nagy volt a bíró diadala! Ki is hirdette nyomban azt onnét felülről a toronyablakból ünnepélyesen, s keletkezett erre nagy öröm az egész faluban.

Már most még csak összerakja; ezt a sok szertesét heverő srófot, láncot, ke-rekeket, aztán . . .

De mi ez! ... Munkája sehogy sem akar sikerülni. Csupa össze nem illő da-rabok akadnak a kezébe. Pedig a szétszedés roppant könnyen ment ... Lázás hévvel dolgozik, összerak s újra szétszed, srófol, kalapál, – mind hiába, nem megy semmire! ...

Végre elkeseredik. Vad harag futja el a máját, elvadult indulat kavargatja az agyvelejét, s úgy érzi, mintha az ördög szállt volna bele izmaiba.

Azt a nehéz pörölyt két kézre kapja, egyet üt az előtte heverő masina-ré-szekre, melyek a csapás alatt szerte porlanak, szétmállanak. Aztán rázúdítja a pörölyt teljes erővel a harang peremére:

– Bim ... bam ... bum ...

Összeszalad a falu népe:

– Üt az óra. ... Éljen a bíró! ... hangzik messze az örömrivalgás.

Jaj, de a nagy örömet mekkora megdöbbenés váltotta föl, mikor rájöttek a valóra, s látták, amint bírójuk ott állt sápadtan, vad tekintettel, s egyre törte, zúz-ta a harangokat, s azok szegények olyan panaszosan kongtak-bongtak az őrült ember csapásai alatt.

Küzdelembe került míg lehozhatták a magasból a bírót, s vitték egyenesen az ispotályba.

Nagy volt a falu kára. Volt is ám később mit hallgatni a boldogtalan bíró ár-váinak, kivált mikor egészen a falu nyakába szakadtak a szegények.

Pedig az apjuk szép ezüst óráját kárpótlásul elvette a község. Óra helyett órát! De mit csináljanak azzal az egy piciny jószággal annyian?

Elcsukták a falu ládájába, ott tartják máig is használatlan, nagy őrizet mellett ...

*

Eddig a mese. Ha a nyájas olvasó talán furcsának, vagy valószínűtlennek ta-lálja, gondoljon csak – ne ám Rátótra, – hanem a történelemre, meg a politikára!

...

Ami nem volt, az még lehet! ...

Veszprém városa¹⁶⁰ (1891)

A fővárosból Székes-Fejérváron vagy Bécs felől Kis-Cellen át érkező utas a veszprémi állomáson hasztalan tekint körül utazása célját keresve. Egyik oldalon a lépcsőzetesen emelkedő Bakony erdőkoszorúzott ormai, másfelől sűrű emelkedések veszik körül, s utóbbiak mögött rejtőzik Veszprém, a róla nevezett vármegye székhelye, püspöki és rendezett tanácsú város.

Még a várhegyet koronázó monumentális épületek is csak a csererdőn innét tűnnek szemébe. Azokból is eleinte csak egy pár toronysisak, bújósdit játszva tűnedez előtte; míg egy fordulatnál egyszerre eléje lebben a város nyugati részének csupa ellentétekből alkotott festői panorámája.

Főnt a magasban, ágaskodó nyers sziklatömbökön, azokkal mintegy összeforrvá, büszkén emelkedik a püspöki palota hatalmas épülettömege, szürke tetőzetével. Kirúgó oszlopos loggia, itt-ott fölkapaszzkodó növények zöldje szelídítik a kép szinte zord jellegét, melyet az oldalt feltűnő papnövelde kaszányaszerű épület, s a kegyesrendiek háza roppant arányaikkal meg a hozzájuk simuló régi várfalak, nemigen szelídítenek. Az egész vár különben feltűnedező tornyaival s tömör régi épületeivel, változatos háttérrel képez, melynek a püspöki palota vonzó központját s balról a piaci modern épületek tarka tetőzete, jobbról a szt. Benedek-hegy feltoluló ormával, zöldellő oldalával, lépcsőzetes folytatását képezik.

Alant pedig, az „aranyos völgyet” kerítő hegy; oldal meredek párkányáról, tekintetünk egy gőz- s több vízi malom, gondozott kertek s a posztógyár fölött elrepülve a szédítő mélybe vész, hol széles, hatalmas medence terül el lábaink alatt. Szélei a várhegyig érnek s fenéktől az ormokig teli s teli vannak rakva a legkülönbözőbb fekvésű és alakú házak tarka tömkelegével. Mintha a magasban lakó óriások elhányt játékszerei lennének, melyek csodálatos módon összelapulva, a lejtőn fennakadva, egymásra gurulva mégis épségben fönnmaradtak. Némelyik úgy függ egy hatalmas szirt oldalán, mint fecskefészek az eresz tövében, alatta csinos kertecske, ez alatt mosolygó úrilak, mely a jegenyéssel szegelt Séd szeszélyes kanyarulatánál, roskadozó szalmás viskó mellé épült. Az egész fölött pedig mint őrszem néz végig a vigyázótorony karcsú testével, büszkén hordozva gombján az újonnan aranyozott országcímert.

Vágyunk támad e kecses torony közelébe jutni, hogy mielőbb részesüljünk a látványban, mi erkélyéről kínálkozhat. „*Amde itt sehol sem csináltak ám utat torony iránt.*”

---

¹⁶⁰ Budapesti Látogatók Lapja, 1891. dec. 20. 6–10. o.

Egy ügyes-bajos rátóti atyafi (tömerdek fordul meg itt éven át) tette ezt a megjegyzést a minap, mikor igazságát keresni befordult, s ebben az egyben igazat adott neki minden ember.

*Si fueris Romae, romano vivato more!*¹⁶¹

Nem használunk tehát sem léghajót, sem repülőgépet, hanem a veszprémi fiáker kényére bízunk magunkat, megkerüljük a félkörben elterülő várost, mely hol alattunk, hol felettünk mutatkozik utunk közben.

Hatalmas kiterjedésű a vásártér, melyet először érintünk s melynek egy pár kőcímeres régi nemesi kúria, egyik sarkon a posta- és táviráda-épület és szemben pedig a keleti stýlben tartott zsinagóga s egyéb kisebb-nagyobb régi épületek képeznek négyszögbe épült keretet.

Alkotmányos mozgalmak: követválasztás, főispáni installáció és az ezekkel járó nagy áldomások tarka emléke fűződik e térhez, melyen minden héten egyszer hatalmas szekérváratok alkotnak a pápai zöldségesek. Innét kis kerülővel, oldalt hagyva az evangélikusok szerény külsejű imaházát, a városház-térre ereszkedünk, miközben kocsisunk, egyre verkliz a kerékkötő fogantyújával. Ez a város legélénkebb pontja, s innét a tűztoronyig terjedő főutcában vannak a legcsinosabb üzletek, vendéglők és kávéházak s a legélénkebb forgalom. Ősztől tavaszig, mikor a körülfekvő erdők, hegyek s dűlőutak maga a Plosszer-sétány és püspökkert sétára nem igen alkalmasak, hullámzik a különféle irodák és hivatalok népe föl és alá míg a hivatalos óra meg nem kondul, s az alkony ismét itt találja őket és hozzátartozóikat, az intelligentia többi elemeivel együtt élvezve a páratlan egyenességű utca erős, egészséges bakonyi levegőjét.

Itt van a városház: monumentális régi épület, mit a város közönsége csak újabb időben szerzett meg s rendeltetéséhez ügyesen alakított át.

A város két jelentékenyebb szállodája a *Korona* vagy a *Magyar király* is itt van, s ezek közt választunk. Utóbbi előtt vasból készült kandeláber őrzi ő felségeik 1857. június 13-án történt látogatásnak emlékét. A *Korona* pedig, mit a püspöki uradalom újabban restauráltatott s kibővített, szemben fekszik Veszprém egyik nevezetességével, az újon épült díszes megyei székházzal.

Az alkotmány védbástyái, mint a vármegyéket joggal nevezték hajdanában – talán politizálás vádjá nélkül elmondhatjuk –, olyanféle változáson mentek keresztül az idők folyamán, mint Veszprém vármegyének a székháza mostanában. Erős, tömör, szilárd egy épület volt a régi, ott fönt a várban. Századok óta dacolt a „zordon enyészettel” s az „idők vas fogával”, de hiába, céljának többé sehogy sem bírt megfelelni. Mit használtak a dacos falak, főleg mikor senki sem akarta őket megostromolni, s mikor a tekintetes vármegyének csak a fele fért bele egyszere

---

¹⁶¹ Ha Rómában vagy, élj úgy, mint a rómaiak; ha máshol vagy, élj úgy, ahogy mások.

azokba a setét, alacsony hézagokba, miket azok az öles bástyafalak itt-ott üresen hagytak.

Az új vármegyeház ellenben 1887. évben készült el s ugyanazon évi november 24-ik napján lett szép ünnepek közt felavatva, egészen modern épület s céltudatosan lett előállítva. Az összes központi közigazgatás benne feltalálható.

Olasz reneszánsz stílusban épült s a kellő méretek és szép arányok kölcsönöznek neki valóban imponáló hatást s komoly jelleget, míg a gyűléstermet magában foglaló főhomlokzat ízléses ornamentikájával gyönyörködteti a szemet.

A homlokzati bejárót az *Erő* és *Igazság* szobrai őrzik, s az oromzat csúcsát a megye címere fejezi be. Címerek ékítik a tanácsterem óriási színes ablakait is, melyek alatt erkélyek vannak elhelyezve. Az ablakok fölött allegorikus női alakok a közigazgatást, igazságszolgáltatást, ipart, kereskedelmet, valamint a tudományt és művészetet jelképezik.

A homlokzat emeleti ablakaiból páratlan szépségű kilátást élvezhetünk. Előttünk a mély fekvésű püspökkert százados hársai, azok mögött az angolkisasszonyok messze földön híres zárdája légies karcsú tornyával, melynek gót ízlésű díszítései szép összhangzásban állanak az emelkedett fekvésű épülettömb egész külső kiképzésével.

Ezen, valamint a szürke nénék lakását és iskoláját magában foglaló díszes zárdá az Anna téren, csak újabb időben, Ranolder püspök bőkezűségéből épült és ez évben báró Hornig Károly költségén lett mindkettő egy-egy szárnyépülettel megtoldva.

Az új megyeház építése óta most már annak környéke is előnyösen átalakult.

Csinosan parkírozták a főispáni lak előtti teret s elhagyott kerteket, melyeknek folytatását, a Plosszer sétányt, egyik alapítójáról elnevezve, újabban a város tetemesen kibővítette. Az oldalt emelkedő Kálváriát egyesek bőkezűségéből kicsinosították, s odább egy részvénytársulat az ún. felső püspökkertben nagy költséggel csinos korcsolyázó helyet készített.

A piacra visszatérve szemünkbe tűnik a nemzeti kaszinó tágas épülete, a takarékpénztár nagy sarokháza, s több csinos magánépület.

A várbeli feljárónál áll a tűztorony, alant a tűzoltók őrtanyája, mi a városházzal s a toronyba lakó őr szobájával telefon-összeköttetésben áll. A torony karcsú teste török minaretre vall, sisakját aranyozott ékítmények díszítik. Ezek közt a korona alatt levő gömb ürege egész okmánytár, melyben a különböző időben történt javítások alkalmával elhelyezett emlékiratok rejlenek. Ezt a gömböt, az idén foganatosított helyreállítási munkálatok befejezése után, nagy ünnepélyek közt helyezték vissza, megtoldva egy újabb okmánnyal a benne találtat, mi a torony közkölségen történt felállításának történetét is tárgyazza.

Innét a régi vár hatalmas falmaradványai mellett visz utunk föl a várba. Gyakori ostromok emlékét hirdetik itt a befalazott ágyúgolyók s egy-egy omlatag falmaradvány tanúskodik a hajdani erősségről.

*A romboló tekék a régi háznak
Ódon falában azt beszélnek el,
Oltárinál a honszerelmi lángnak
Mint hulltak el az ősök ezrivel,
A szirttetőn minden tenyérnyi föld
Göröngyin mennyi honfivér ömölt!*

A káptalan tagjainak házai, a régi megyeház, mely most törvénykezési célokra szolgál s nagyszabású fogház épülettel van összekötöttesben, állanak itt, velők szemben meg a r. kath. főgimnázium a kegyesrendiek társházával. Többnyire régi épületek, melyek közt különösen szép hatása van a kegyesrendi templom tiszta görög ízlésű porticusának.¹⁶² Kár, hogy a körüle szorongó épületek miatt eléggé nem érvényesülhet.

Innét a Szentháromság térre érünk, mely a városnak tagadhatlanul legérdesebb pontja. Itt van a főtemplom, püspöki rezidencia, Gizella-kápolna, ferenciek zárdája, igen szép Szentháromság-szobor s ismét egy szép kilátás a város északi része felé, a Papod-hegy csúcsára, a szt. László-kápolnára, Betekints-völgybe s a lépcsőzetesen emelkedő Temetőhegy beépített oldalára. A várbeli nevezetességek mindegyikéről egy tanulmányt lehetne írni s mindegyik azt külön megérdemlené.

A püspöki rezidencia a múlt század elején keletkezett rokokó építmény, két oldalszárnyal s tágas erkélyt hordozó oszlopos kocsi-aláhajtóval. Belseje kisdéd kápolnát s több műkincset rejt nagyszabású termeiben, melyek többnyire rokokó bútortazzal s kárpitozással, értékes régi metszetekkel vannak ellátva, míg itt-ott egy újabb keletű művészi alkotás, szobor, festmény stb. a jelenlegi püspök vele született előkelő ízléséről s fejedelmi bőkezűségéről tesz tanúságot.

Szemben a ferenciek zárdája áll. Arról is nevezetes, hogy cintermében¹⁶³ nyugosznak Ányos Pálnak, a melankolikus verseiről ismeretes korán elhunyt költőnek hamvai.

Szegény „boldogtalan” szerzetes nehéz vasajtó mögött bezárva pihen. Hiába vágott ki a szabad temetőbe, minek cyprusait megénekelte.

---

¹⁶² kapubejáró, előtér

¹⁶³ mai értelemben: a templombelsőben lévő sírhely, sírbolt

Hiába remélte még azt is:

*Talán majd valaki jó sírom szélére,
S akasztván egy darab fátyolt keresztjére,
Reá emlékezik barátja szívére,
Egy, könnyet gördítvén hideg tetemére.*

Hiába! A szerzet szokásai szerint e sírboltba tették számtalan elődei, szerzetársai közé. Fölötte, alatta, mellette egész serege a koporsóknak. Egyforma mind, mert hisz a halálban mindnyájan egyformák vagyunk.

Pár év előtt egy pár művelt lelkű úri ember kegyelete már hiába akarta fölkeresni e drága hamvakat.

Elkéstek.

Elkorhadt koporsójából kihullott maradványai összekeveredtek az alatta fekvő koporsó tartalmával s ki tudná megmondani, kettő közül melyik koponyában termettek egykor azok a magasztos gondolatok: „*az isteni gondviselésről*”?

A várból lefelé haladva a honvéd-laktanyát s közelében, azon malmot látjuk lábaink alatt, melynek segélyével az úgynevezett Úrkút pompás forrásvizét egy szivattyú folyton hajtja föl a várba. A várhegy nyugati tövében húzódó Hosszú utcába érve úgy találjuk, hogy az nevét méltán viseli, mert oly hosszú, hogy mindkét végére egy népiskola volt szükséges, innét van a feljáró a reformátusok tágas templomához, mely a várhegygel szemben emelkedő halmot koronázza.

A Hosszú utcában van a Dávid-árvaház, az vezet a László-kápolnához, honnét az úgynevezett Füredi-dombról a város legelőnyösebb látképe tárul szemünkbe.

Innét lehet eljutni a Dugovics-féle telken s a mellett álló romokhoz, melyek a veszprémvölgyi apácák zárdájából fönmaradtak s a Betekints-völgybe, mely csinos keretecskékkel van megrakva, miknek tövében a Séd vize kanyarog. Egy templom romjai is látszanak itt, melynél ásatások vannak folyamatban. A Betekints nevű mulatóhelyen át a veszprémi népviselet és szokások érdekes módon tanulmányozhatók.

Általában a környéken sok érdekes pont van, melyek részint természeti fekvésüknél, részint a hozzájuk fűződő történeti emlékeknél fogva nevezetesek, mint a Csatárhegy, Sashegy, Táborállás, s alsóvárosi temető. Megemlítendő épületek: a városi kórház, Brunner-féle cementgyár s a közvágóhíd.

Az alsóvárosi szép fekvésű sírkertben látható több érdekes síremlék közt Csermáknak, a híres zeneszerzőnek, ki mint ágról szakadt sehonnai itt élte le utolsó idejét, a város polgáraitól 1879. évben emelt emlékköve e felirattal:

CSERMÁK ANTAL
ZENESZERZŐ
† 1822.

Nyugtalan élet után e sír nyugalma öleljen.
Dalt hagyta örökül, s dal örökíti neved.

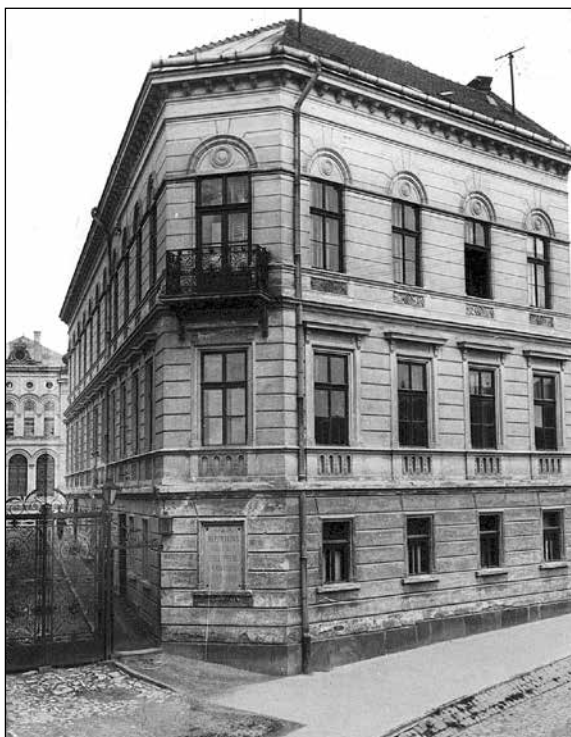
Veszprém lakossága a legutóbb teljesített népszámlálás szerint 307 fővel szaporodott az utóbbi 10 év alatti, s jelenleg 12282 főt számlál.

A kedvező arányra kétségtelen befolyással bír a város egészséges fekvése.

A Bakony bikkerdőinek kellő ózona s a balatoni víz párái itt találkoznak. Gyakori csapadékok a túlságos hőség kifejlését, kemény, sziklás, meneteles talaj a miasmák¹⁶⁴ képződését, meghonosodását akadályozzák. A szőlőket ugyan közel és távolban már mindenütt kipusztította az istentelen phylloxera. Megszűntek az egykor oly élénk borvásárok, hanem, kitűnő források úgy ontják az életadó friss vizet, mindenfelé. Ezért a halálozási arány is viszonylag nagyon kedvező. Tífuszjárvány, himlőjárvány, cholera, pestis, nagy városok ijesztő rémei, itt jóformán ismeretlenek. Idáig nem szoktak eljutni.

Jól teszik. Ne is jöjjenek!

Az izraelita hitközség elemi iskolája a Szabadi utcában. A tábla felirata: A NÉPOKTATÁS ÜGYÉNEK A VESZPRÉMI IZR[AELITA] HITKÖZSÉG 1894–1896. Forrás: LDM 7604

---

¹⁶⁴ miazma: a szennyezett természeti környezetből származó fertőzés

Beszéd a Veszprémi Állami Polgári fiú- és felső kereskedelmi iskola megnyitóján¹⁶⁵ (1899)

A polgári és felső kereskedelmi iskola új épületének felavatása

A veszprémi áll. polgári és felső kereskedelmi iskola annyi küzdés-hányatás után végre saját hajlékába költözött az 1898. évi szeptember hónap első napjaiban. A város hatósága, a polg. iskola gondnoksága, a polg. és felső kereskedelmi iskola tantestülete a kettős tanintézet méltóságának megfelelő ünnepséggel kívánta emlékezetessé tenni a díszes új palotának a birtokbavételét és megnyitását. Az új iskolaépület felavatására vonatkozólag az igazgató még az 1898. évi július hónap 23-án egy tervezetet nyújtott be a kir. tanfelügyelőség útján a nmélt. [nagyméltóságú] vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztériumhoz. E tervezetet a nmélt. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztérium helyben is hagyta. E szerint az új iskolaépület ünnepies felavatása 1898. évi október hónapban tartott volna meg. Azonban megboldogult Erzsébet királyasszonyunk szomorú elhalálózása folytán az országra borult általános gyász miatt ez ünnepség, a tantestület javaslata folytán, a folyó évi május 15-ére halasztott. Az ünnepet egy bizottság készítette elő, mely bizottság a város polgármesterének elnöklete alatt és a kir. tanfelügyelő részvétele mellett, a városi tanács, a polg. isk. gondnokság, a polgári és felső kereskedelmi iskolai tanári testület kebeléből kiküldött tagokból állott. A város hatósága nem kímélt semmi áldozatot, hogy az új isk. épület felavató-ünnepét minél fényesebbé tegye. Felékesíttette a tornacsarnokot, hol az ünnepség lefolyt; feldíszítette az iskola épületét és környezetét; az ünnepségre meghívta a nmélt. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter urat; meghívta Szabó Imrét, a kerület országgyűlési képviselőjét, ki a polg. fiúiskola felállításában hathatósan közreműködött s ki a veszprémi felső kereskedelmi iskolának, a nmélt. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr után, második megalapítója. A nagymélt. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr azonban dr. Fenyvessy Ferenc, Veszprém vármegye főispánját bízta meg képviseletével [...]

*

Viharos, szünni nem akaró éljenzés követte a főispán szavait, s azután Szeglethy György polgármester mondotta el ünnepi beszédét, mely így hangzott:

---

¹⁶⁵ A VESZPRÉMI ÁLLAMI POLGÁRI FIÚ- ÉS FELSŐ KERESKEDELMI ISKOLA ÉRTE-SÍTŐJE az 1898–99-iki iskolai évről. Szerkesztette: Udvarhelyi Gyula, igazgató. Veszprém, 1899. 17–18. o.

Ezernél is maradandóbb betűkre érdemes ez a mai nap a város történetében, mert az iskola, melyet ma felavattunk, annak az elemnek a haladását van hivatva előmozdítani, melyet város fenntartónak méltán neveznek t. i. az iparos és kereskedő osztálynak, s ezzel a város kulturális érdekeit szolgálja.

Idézi Deák Ferenc szavait: Csak az a nemzet hivatott politikai jövőre, amelyik az általános műveltség színvonalára törekszik. A műveltség föltétele, bölcsője, dajkája pedig az iskola. Hála a magyar társadalom áldozatkészségének s törvényhozásunk bölcsességének, immár iskolákban, jól felszerelt iskolákban, hiányt nem érzünk. Valahányszor egy új iskolát állítunk, mintha új őrtornyot emelnénk az alkotmány és nemzetiségünk védbástyáján. Politikai jövőnkön tehát aggódni nincs ok.

Korunk reális iránya s közgazdaságunk érdeke azonban különösen a polgári és kereskedelmi iskolákat sürgeti, mert ezek anyagi jólétünkért küzdenek szellemi fegyverekkel. Hálát ad azoknak a tényezőknek, kiknek e jól felszerelt s jeles tanerőkkel ellátott intézet létesítését köszönhetjük.

Kiemeli a közoktatásügyi kormány és a város áldozatkészségét, s városunk képviselőjének Szabó Imrének érdemeit. Sajnos – úgymond –, hogy szeretett képviselőnk, kinek oroszlánrész jutott ez intézet létesítésének kieszközlésében, távol a hazától, lekötve tartja betegsége s így nem örvendezhet velünk együtt ma művének szép sikere, fáradságának édes gyümölcse felett.

Buzdítja a tanulóifjúságot, hogy használja fel maga javára az intézet nyújtotta előnyöket. De bármily reális irányt követ tanulmányában, bármily materiális törekvésekkel találkozik az életben, ne felejtkezzék meg az ifjúság arról a magasztos ideálról, mit ez a szó fejez ki: „hazaszeretet!”

Veszprémi Állami Felsőkereskedelmi Iskola. Forrás: US Library of Congress

Emlékirat egy Veszprémben létesítendő nagyobb gyárvállalat érdekében¹⁶⁶ (1899)

Egy barátom megkeresett a minap, hogy egy külföldi vállalkozó tájékoztatása végett szolgáltatnék adatokat arra nézve, vajon Veszprém városban vagy környékén lehetne-e célszerűen valamely nagyobb szabású iparvállalat létfeltételeire kilátást nyújtani, s mik volnának azok a körülmények, melyek egy ilyen vállalat részére tőkebefektetésül alkalmasnak kínálkoznak, rentabilitást igazolni alkalmasak?

Állásom iránt tartozó kötelességemnek ismerem az ilyen, városunk gazdasági fejlődésére nagy fontossággal bírható vállalat útjának kijelölése és előkészítése iránt szükséges teendőkre segédkezet nyújtani. Érintkezésbe léptem tehát több, a helyi viszonyokat ismerő polgártársammal, kik velem együtt nagy örömmel üdvöznék a napot, melyen itt egy nagyobb iparvállalat keletkeznék, mert attól reményelhetnék, hogy míg egy részről a városban és környékén jelentkező munkáskezek kellő elfoglaltatást nyernének, más részről városunk ipara és kereskedelme is nagyobb lendületet nyerne. Tanácskozásunk és szerzett tapasztalataimnak eredményét a következőkbe foglalom egybe:

I. Veszprém város fekvése és lakossága

Veszprém rendezett tanácsú város a Bakony alján, tehát erdődús vidéken, Közép-Európa legnagyobb tavának a Balaton, s a dúsan termő Mezőföld közepén fekszik. Talajának csak mintegy fele alkalmas belterjesebb gazdálkodásra. Ez okból a földművelés itt nem képes felvirágozni. Ez az oka, hogy régente a lakosság nagyobb része iparúzókból, csapók és szűrszabókból állott, kik e nemben híres készítményüket messze földre szállították s a veszprémi országos, sőt a heti vásárok is, különösen a déli vasút megnyitása előtt, az egész Dunántúlon híresek valának. Mióta a philoxera a Balaton mentén mindenütt a dúsan jövedelmező szőlőtelepeket kipusztította, a lakosság zöme úgy a városban, mint környékén egész a nyomorúságig elszegényedett és szívesen lát bármely keresetforrás után, melytől életfenn tartását reményelheti.

---

¹⁶⁶ MNL VeML V.173.b Veszprém város polgármesterének iratai. Általános iratok. Jelzet I-26/1900 1. doboz

Veszprém város lakossága a legutóbbi népszámlálás adatai szerint 12882 főből állott, s a foglalkozására nézve mintegy 25% kézi munkával keresi kenyerét. Nagyobb iparvállalatok, a téglagyárat és néhány csapóműhelyt leszámítva, nincsenek és így a közóhaj mind hangosabban nyilvánul amellett, hogy a város területén valamely nagyobb vállalat keletkezzék, hol a tömérdek munkáskéz, mely a városban és környékén található, a maga foglalkozását állandóan feltalálhatná.

II. A közlekedési eszközök

Az államvasutaknak a székesfővárost Grác-cal s a Győr-dombóvári vasútnak Veszprémet Jutason át Béccsel és Dombóvárral összekötő vonalai Veszprém határában keresztezik egymást. Egyik állomás Jutason, a város legszélső házától mintegy 1 ½ kilométernyire, a másik közvetlenül a város szélén épült, mindkettő terjedelmes pályaudvarokkal. Mint új vállalat különös figyelmet érdemel e helyen az építendő Balaton-parti vasút, mely a várost a Balaton-parti látogatott fürdőhelyekkel, s remélhetőleg Keszthelyen át a tengerrel fogja összekötni.

E vállalat kiépítése a közeljövőben remélhető, s a város gazdasági forgalmának tetemes fellendülését fogja eredményezni. A Balaton-parti vasút villamos erőre lesz berendezve, s az engedményesek számítanak arra, hogy Balatonfüred világhírű fürdőhelyet és B-Almádi fürdőt, mely évről évre rohamosabb fejlődést nyer, esetleg Veszprém városát is villamos világítással fogják ellátni.

III. Vízvezeték, források, vízerő

Az 1896. évben megnyitott vízvezetéki vízmű az egész várost dúsan ellátja a lehető legjobb forrásvízzel, mely hőfokát télen-nyáron egyaránt megtartja, s melynek szolgáltatási képessége új forrás-foglalások révén aránylag nem nagy áldozattal meghatványozható. A Szentgál-vidéki forrásokból eredő Séd vize a város határában 12 malmot hajt, s a vízerő mintegy 10 lóerőnek felel meg.

Figyelemre méltóak az aranyos-kúti bő források a jutasi vasútállomás közelében, melyeknek tiszta ivóvize még eddig minden haszon nélkül vész el, s egészen a város szabad rendelkezése alatt áll, mert városi telken fakad, s azon át halad a Séd vizéig.

IV. Építkezési feltételek

A város és a jutasi állomás közelében a város tulajdonát képező nagyobb legelőterületek vannak, melyek talaja hordképes, száraz és emelkedett, s bár-

mely építkezésre alkalmas. A közelben faragható kő fejthető. Kőfejtők a város tulajdonában is vannak, hol az építkezésre alkalmas kőmennyeség úgyszólván kifogyhatatlan mennyiségben található és felette olcsón kapható. A veszprémi építőiparosok ezen kövekkel való építkezésben gyakorlottak és ügyesek. Homok helyett itt a mésztartalmú ún. murvát használnak, mely a helyszínen vagy ahhoz közel olcsón előállítható, s kiváló kötőképességénél fogva építkezési célokra előnyösen használtatik. Ezen kívül a Horváth Sándor építész tulajdonát képező téglagyár jutányosan szállítja a kifogástalan téglát és cserépszindelyt. Mész a közeli vasútállomások mentén lévő mészkereskedőktől határtalan mennyiségben nyerhető. Kész és nagyobb szabású gyár céljaira könnyen átalakítható két nagyobb épületrészt is van eladó, melyeknek egyike a városi ún. Régi laktanya, másik a Ligeti-féle volt posztógyár, mely gőzerőre van berendezve, s melyet a korábbi tulajdonosok tőke hiányában szüntettek meg. Mindkét épület olcsó áron volna megszerezhető, s mindkettő a Séd mentén, a vasútvonalak közelében fekszik.

V. Tüzelőanyagok

A Bakony rengeteg erdőségei a város és a Káptalan tulajdonát képező erdők évenként nagy mennyiségű tűzifát szolgáltatnak, még pedig a tüzelésre legalkalmasabb cser- és bükkfát, melynek értéke itt helyben kb. 3 frt-jával számítható. Ezen kívül a gyári üzemben oly fontos kőszén a közelben a vasútvonal mentén Ajkán és Várpalotán bőven található. Az ajkai kazánfűtésre alkalmas kőszén ára métermázsánként 35–40 kr-ba kerül.

VI. Gyártási anyagok

Bükkfa bútort és szerszámgyártásra, rongytelep, kukoricalevél (utóbbi majdnem ingyen) papírgyártásra, csonttelepek enyvgyártásra, gyapjú-, len-, kendertermelés a környéken szövőgyár részére, mészsó, mészke kőszén, városi és utcai szemét (ingyen) műtrágyagyártásra, az agyagiparhoz szükséges nyers föld, részint helyben, részint a környéken bőven található, s a kedvező vasúti összeköttetés révén bármely irányból könnyen szállíthatók.

VII. Napszámberék

Mint fentebb mondva volt, Veszprém városban és környékén munkáskézben hiány nincs. Ezt bizonyítják a napszámberék, melyek a következők: 1) férfi

napszám – 70–95 kr., 2) női napszám: 45–70 kr., 3) gyermek napszám: 30–50 kr.

VIII. Különleges viszonyok és kedvezmények

A hazai iparnak állami kedvezményekben való részesítése tárgyában alkotott 1890. évi XIII. tc. a technika fejlődése szerint berendezett minden oly gyárat, mely eddig magyar honban elő nem állított cikkek gyártanak, továbbá egyéb, a törvény 2 szakaszában felsorolt egyéb gyárat, mint pl- papíryanag és papírgyárat, ha utóbbiak csomagolópapír előállításával foglalkoznak, nemez(fílc)-gyárat, műtrágya-, maláta- és enyvgyárat, agyagcső és elektrodinamikus készülékeket állítanak elő, házadó mentességén kívül a kereseti adó, községi pótlék, kamarai illetékek és általános jövedelmi pótlék alól fölmenti. Az ily gyárak a gyári telkek és épületek megszerzéséért és átíratásáért járó kincstári illetékek alól fel vannak mentve, bizonyos fokú bélyeg- és illetékmentességet élveznek, s a gyártási vagy üzemi célokra szükséges sőt az állami sóbányákból különösen kedvező feltételek mellett kapják. A felszerelésükhöz szükséges gépek és gépalkatrészek kedvezményes vasúti szállításban részesülnek, s bizonyos korlátok közt a kisajátítási jogkedvezmény is az ily vállalatokra kiterjesztett. Ezen kívül merem állítani, hogy Veszprém város intelligens elemekből álló képviselő-testülete méltányolni tudja, ha egy nagyobb vállalat keletkezik a város határában, s az általa a forgalom élénkül, a munkásnép megélhetési viszonyai javulnak, minél fogva nem riad vissza olyan áldozatoktól, mik tehetségében állnak: mint például kedvezményes áron telekeladás és jutányos építési anyagok szolgáltatása.

Az előadottakból minden kétséget kizárólag kitűnik, hogy Veszprémben egy nagyobb iparvállalat létesítésére minden szükséges kellék feltalálható, sőt bizonyos kedvező körülmények városunkat ily célra különösen ajánlják. Kedvező fekvés, alkalmas közlekedés, elég sűrű népesség, nagyszámú munkáskéz, olcsó napszámber, köszénbányák, nyersanyagok, olcsó telek, jutányos építkezés, állami és hatósági támogatás, stb. mind a fennírt állítás mellett bizonyítanak.

Kérdés tárgyát csupán az képezheti, vajon minő ipari, vagy gyárvállalat lenne Veszprémben legcélszerűbben felállítható? Az 1890. évi XIII. tc. nyílt útmutatást ad arra, hogy mely gyárak prosperálhatnak nálunk leginkább, mint ritkábban, s épp ezért állami kedvezményben részesítendőek. Ezek közé tartozik a papíryanag- és papírgyár, mely mivel a szükséges nyersanyag Veszprém környékén bőven található és olcsón beszerezhető, elsősorban ajánlható.

Egy nemezgyár felállítása mellett viszont az a körülmény harcol a már említettekén kívül, hogy Veszprémben a lakosságnak úgyszólván ősi foglalkozását képezi a csapóipar, s ma is több kalló-malom van működésben, hol a nemezzel rokon szűrposztót készítenek. Szakértő munkásokban tehát egy nemezgyár felállítása esetén hiány nem mutatkoznék.

Az említetteken kívül nagyobb méretű üzemre a fennforgó körülmények között különös előnyei lehetnének egy gépgyárnak, mely elektrodinamikus készülékek előállításával foglalkoznék. Mert a kiépítendő Balaton-parti vasút, s annak kapcsán Veszprém város Balatonfüred és Almádi fürdőknél villamos árammal való ellátását is a vállalkozó könnyűszerrel üzletkörébe vonhatja, s mások felett sokkal előnyösebben szállíthatná úgy a villamosvasút, mint a villamos világítás céljaira szükséges áramot.

Veszprém, 1899. október 9-én

Szeglethy György sk. polgármester

A veszprémi Fehér-féle Posztógyár a Fenyves utcában. Forrás: LDM 1486

Veszprém város kérelme ipari szakiskola, valamint gyermekmenhely felállítására¹⁶⁷ (1900)

Nagyméltóságú Széll Kálmán m. kir. belügyminiszter úrhoz
Budapest

Alázatos folyamodványa Veszprém r. t. város nevében Szeglethy György polgármesternek Veszprémben állami gyermekmenhely felállítása iránt

Nagyméltóságú Miniszter Úr,
Kegyelmes Uram!

Veszprém város nevében alázatos kérelemmel járulok Nagyméltóságod elé és mély tisztelettel esedezem Nagyméltóságod előtt, hogy a városnak alábbi tiszteletteljes kérelmét magas figyelmére méltatni kegyeskedjék.

A város közönségének tudomása van arról, hogy Nagyméltóságod az ország több részében állami gyermekmenhelyek létesítése iránt az országgyűléshez törvényjavaslatot méltóztatott benyújtani és így a javaslatnak törvénnyé válásával megállapíttatni fog, hogy a menhelyek hol állítandók fel.

Kegyelmes Uram!

Veszprém gyermekmenhelynek nagyon alkalmas, mert ~~vasúti összekötteté-
se van~~¹⁶⁸ itt és a vidéken a gondozásra szoruló gyermekek száma nagy, ~~továbbá~~ Veszprémnek vasúti összeköttetése van; éghajlati viszonyai kedvezők; levegője tiszta; vízvezetéki forrásvize egészséges; nevelő és tanintézetekkel ellátva van.

Mindezeknél fogva a legmélyebb tisztelettel folyamodom Nagyméltóságodhoz.

Kegyeskedjék Veszprém városát, mely mint ipari város, a forgalom leend-
jére nagyon rászorulva van, magas pártfogásába venni, a majdan felállítandó
gyermekmenhelyül Veszprémet is kijelelni és annak felállítása iránt a várossal a
tárgyalást megindítani.

A legkiválóbb tisztelettel maradván

Nagyméltóságodnak

Veszprém, 1900. évi február hó 10-én

alázatos szolgája

Szeglethy György polgármester

---

¹⁶⁷ MNL VeML V.173.b. Veszprém város polgármesterének iratai. Általános iratok 1894–1905. 1901. év. I. sorozat 0020. jelzet.

¹⁶⁸ Az áthúzott szavak, mondatok a kéziratban Szeglethy javításai.

Nagyméltóságú Hegedűs Sándor kereskedelmügyi m. kir. miniszter úrhoz
Budapest

Alázatos kérelem Veszprém r. t. város nevében

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Kegyelmes Uram!

Veszprém város nevében Nagyméltóságod elé alázatos kérelemmel járulok és esedezem, Nagyméltóságod előtt, hogy a városnak ipari szakiskola iránti ügyét magas pártfogásába venni ~~kegyeskedjék~~ méltóztassék.

~~A városnak kérése a magyar ipar fejlesztésével s így a nemzeti vagyonszereléssel van egybe kapcsolva, s i~~

A magas kormány azon tapasztalatok folytán, hogy nálunk a mesterinasok (tanoncok) ha szerezhetnek is gyakorlat útján az iparban jártasságot, de az ipar alapos tudásáról elválhatatlan rajzolásban, számvetésben és könyvvitelben szükséges alapos ismeretet nem sajátíthatják el iskolák nélkül, elrendeli, hogy a fennálló vagy keletkező polgári iskolák mellett a vidék életmódjával vagy kereseti szokásaival egybehangzó és abba beillő ipari foglalkozású tanműhelyek állíttassanak fel. Ily tanműhelyek az ország több helyein állíttassanak is fel, de sajnos Veszprém, mely kiválóan iparos város, még ily áldásos jótéteményben nem részesült.

Kegyelmes Uram!

Veszprémben nagy számmal vannak a fazekasok, akik ezen agyagipart ősidőktől fogva űzik, de még most is a legkezdetlegesebb ipari munkát állítják elő, a korral egyáltalán nem haladnak, holott a város hasznában a célnak megfelelő és feldolgozásra alkalmas agyag bőven feltalálható; továbbá Veszprém közelében vannak a herendi porcelán és városlódi kőedény gyárak, melyeket a Veszprémben kiképzett iparosok jó és szakérő munkásokkal elláthatnak.

Mindezeknél fogva a legmélyebb tisztelettel az iránt folyamodom Nagyméltóságod előtt, miszerint tekintve, hogy Veszprémben polgári iskola van, ~~kegyeskedjék~~ itt egy agyagipari ~~tanműhely~~ szakiskola esetleg más ipari tanműhely felállítását elrendelni s a kiviteli módszerek felett a várossal a tárgyalást megindítani.

A legkiválóbb tisztelettel maradván Nagyméltóságodnak,

Veszprém, 1900. év február 10-ém

alázatos szolgája

Szeglethy György polgármester

Adománygyűjtési felhívás Veszprémben felállítandó „Erzsébet” szoborra¹⁶⁹ (1900)

Erzsébet tér a szoborral. Alkotó: Zala György (Forrás: Laczkó Dezső Múzeum LDM 69.2801

Az „Erzsébet” liget előtt szobrot óhajtunk emelni.

Kinek? Szükségtelen is tán mondanunk, úgyis érzitek.

Szobrot azoknak állít a kegyelet, kiknek emléke drága és szent egy nemzet, egy város és egyes ember előtt.

---

¹⁶⁹ MNL VeML V.173.b. Veszprém város polgármesterének iratai. Általános iratok 1894–1905. 1900. év. I. sorozat 1. jelzet.

S van-e valaki ma a bérces Kárpátoktól a messze Adriáig, kiknek szívében szentebb emléket őrizne a hazafiúi fájdalom, mint Magyarország nagyasszonyát: „Erzsébet” királynéét?

A szívünkben élő kegyeletből időkkel dacoló érc-emléket állítunk a késő unokák elé, azért is, hogy lássanak, azért is, hogy látva higgyenek és imádkozzanak.

Erre adakozzatok

Veszprém, 1900. évi szeptember 27-én

A városi tanács nevében

Szeglethy György
polgármester

Veszprém rendezett tanácsú város polgármesterétől

A városi képviselő-testület jóváhagyásával múlt év végén megindult mozgalom, melynek célja „Erzsébet” királynénak emlékét a róla elnevezett ligetünk bejáratánál megörökíteni, immár oly szép eredményre vezetett, hogy elérkezettnek látom az időt, hogy az emlékmű mielőbbi megvalósítására a kellő lépések megtéessenek

E célból városunk képviselőiből egy szoborbizottságot kellene megalakítani, mely a szépirodalmi bizottsággal karöltve, a kegyeletes szándék megvalósítására nézve határozatot hozna s annak kivitele iránt intézkednék.

Mint tudva van, a tervezett szobor nem csak a hazafias kegyelet ékesen szóló tanúja, de egyúttal a művészi alkotásokban szegény városunk egyik szép kis terének méltó díszé akar lenni.

Ismerve Uraságodnak a kitűzött cél iránt tanúsított meleg érdeklődését, s kiváló műízlését, az iránt vagyok bátor felkérni, hogy vasárnap folyó hó 21-én d. e. 11 órakor rövid értekezlet végett, melyen a további teendők iránt becses nézetét óhajtanám kikérni, hivatalomban megjelenni ne terheltelessék.

Abban a reményben, hogy kérésem, mint a város közönségének elhatározásából folyó, nyer méltatást, s számíthatok becses megjelenésére és támogatására.

Maradtam tisztelettel,

Veszprém, 1901. évi április 19.

Szeglethy György
polgármester

Szeglethy György feljegyzései a veszprémi erdőőri szakiskola létesítésére¹⁷⁰ (1901)

Nagyméltóságú Miniszter Úr!¹⁷¹
Kegyelmes Uram!

Hazafias örömmel értesültünk Nagyméltóságodnak abbéli bölcs elhatározásáról, hogy a Dunántúl erdőgazdaságának föllendítése végett ebben az ország-részben egy erdőőri szakiskolát szándékszik felállítani.

Ez a közgazdaságunk fellendítésére alkalmas törekvés sehol sem lenne gyümölcsözőbb, mint a Bakony veszprémi lejtőin, hol föltétlen erdőtalaj, óriási kopár területek, egykori erdőségek vannak, melyeknek befásítása a törvény értelmében temérdek költség és fáradság árán folyamatban van.¹⁷² Magának Veszprém városának 1150 hold erdőterülete, csemeteiskolája, s az államnak is újonnan létesített csemetekertje van a város határában. Emellett a város egészséges fekvése, jó levegője, kitűnő ivóvize, piacának olcsósága különösen ajánlják egy szakiskolának itt leendő felállítása végett.

~~Bizalomteljesen folyamodom ezért városom tanácsa nevében Nagyméltóságodhoz, hogy ked~~

E történeti múltban gazdag, egyébként pedig éppen hegyes-völgyes fekvése és a határában fekvő terméktelen területek, kopár hegyoldalak, s még inkább a balatonparti dús szőlőterületek kipusztulása miatt elszegényedett város hazafias polgársága valóban megérdemelné a magas kormány némi támogatását, hogy kulturális hivatásának megfelelhessen.

Bizalomteljesen folyamodom ezért városom tanácsa nevében Nagyméltóságodhoz, kegyeskedjék hatalmas pártfogását e szegény városra kiterjeszteni, s

---

¹⁷⁰ HU-MNL-VEML-V-173-b-1902-I-0108 (1902-01-22)

¹⁷¹ A címzett: Dr. Darányi Ignác m. kir. földművelődésügyi miniszter. Az iskola létesítéséről első alkalommal: *Pécsi Napló*, 1901. ápr. 25. 5. o. Erdő-őri szakiskola Dunántúl. A földművelési miniszter elhatározta, hogy a Dunántúlnak alkalmas és ott kiképzett erdei altisztek álljanak rendelkezésére, a Dunántúlnak egyik megfelelő helyén erdőőri szakiskolát létesít. Eddig az országban négy erdőőri szakiskola van: Királyhalmán, Görgény Szt.Imrén, Vadász-Erdőn és Liptó Ujvárott, mely intézetekben összesen 168 egyén nyer évente kiképzést.

¹⁷² A *Budapesti Hírlap*ban olvasható: Erdőőri szakiskola Veszprémben. Veszprém város tanácsa, élén Szeglethy polgármesterrel – mint levelezőnk írja – nagyszabású akciót indított, hogy a Darányi minisztertől a Dunántúlra tervezett erdőőri szakiskola föllállítását Veszprémnek megnyerhessék. *Budapesti Hírlap*, 1901. máj. 12. 33. o.

az erdőőri szakiskolát Veszprémben, hol minden föltétel megvan ilyen intézet létesítésére és felvirágzására, a Bakony-vidék és Veszprém város felsegélyezése végett Veszprémben felállítani. Oly nemzetgazdasági horderejű cselekménye lesz ez Nagyméltóságodnak, mely az egész Bakony-vidék örök hálájára s elismerésére érdemes.

Alázatos kérelmem megnyitása mellett maradtam Nagyméltóságodnak.
Veszprém, 1901. május 9.

Veszprém város tanácsa nevében
Alázatos szolgálja
Szeglethy György
polgármester

Tekintetes Kolossváry József vármegyei alispán úrnak
Veszprém
Méltóságos Főispán Úr!

Egy erdőőri szakiskolának Veszprémben leendő felállítása iránt a városi tanács nevében folyamodtam földművelésügyi miniszter úr őnagyméltóságához. A kérvény indoklása a tisztelettel mellékelt feliratból, melyet egyidejűleg pártolás végett a tek. Törvényhatósági bizottsághoz pártoló fölterjesztés végett bemutattam, kitűnik.

Meg lévén győződve egyrésről Méltóságodnak úgy is mint a város díszpolgárának, városunk iránt táplált őszinte jóakarataról és hathatós befolyásáról, másrészt egy ilyen intézetnek felállításából reményelhető jelentékeny közgazdasági előnyökről, melyekre a város kedvezőtlen viszonyai közt nagyon is rászorult, az iránt vagyok bátor Méltóságodhoz mély tisztelettel folyamodni, hogy kérelmünket őnagyméltósága kereskedelmi miniszter úrnál kegyes támogatásban részesíteni s a bölcs vezetése alá vett vármegyei gazdasági bizottságban is a kérelmet tárgyalatni, támogatását kieszközölni méltóztassék.

Kiváló tisztelettel vagyok
NagyMéltóságodnak
Veszprém, '901. V/10.

Alázatos szolgálja
Szeglethy György
polgármester

Nagyságos Havas Ágoston uradalmi erdőmester úrnak
Zirc
Veszprém, '903. jan. 13.

Igen Tisztelt Uram!

Mint az erdészet és erdészeti szakirodalom lelkes munkásához, mint lelkes magyar emberhez s nekem kedves régi ismerősömhöz bizalommal fordulok egy közérdekű nagy kérdésben, mely nem csak Veszprémet és környékét, de az egész Dunántúlt nagyon melegen érdekli: Az erdészeti szakiskoláról óhajtok egyet-mást becses figyelmébe ajánlani, lévén, ha nézeteim Uraságod tetszésével találkozhatnak, szíveskedjék azoknak a szakirodalom terén pld. az Erdészeti Lapok útján egy kis propagandát csinálni.

Tudva van ugyan is bizonyára Uraságod előtt, hogy Darányi miniszter úr őexcellenciája egy erdészeti szakiskolát a Dunántúlon túl a Dunán kíván létesíteni, s már több várossal, köztük Veszprémmel is tárgyaltak megbízottjai. Az sem titok bizonyára, hogy milyen őrült versenyt szoktak a városok csapni minden állami intézmény elkaparintása végett. Most is így történt. Startoltunk vagy hét város, s most a kegyelmes úr csak győzze végig nézni hozzáférhetlen páholyából mint töri-marja magát annyi agyon-pótadózott adósságba fulladt város a csekélynek látszó versenydíj: az erdészeti szakiskola elnyerése végett s félő, hogy majd nem ott állítják azt fel, hova azt maga a természet predesztinálta, hanem oda, hol az erdőt csak sétánynak nézik.

Ha van a Dunántúlon hely, ahova okszerűen és elsősorban kell az erdősítés és vadtenyésztés máterát¹⁷³ felállítani, úgy az csak Veszprém lehet, melynek kopár környéke Csatártól Hajmáskérig, s tovább csaknem Keneséig csak úgy sóvárog egy kis kultúráért föltétlen erdő talajára. A Bakony ősréngetege mesékben él, s mely egykor Keszthelyig terjedt, ma össze van felényire zsugorodva. A múltak bűneit levezekelni keserves, s még hozzá kétséges feladat, mert hiába ássuk a város vagy község pénzét a hálátlan talajba, szakértő munkások s képzett munkavezetők nélkül. A vadas vidékről ma már csak ott lehet beszélni, ahol vadaskertek vannak. Mindezeket azonban T. Uraságod előtt fejtegetnem fölösleges, fölös azt is bizonyítani, hogy az esetleg itt létesítendő szakiskola, melyben a nép romlatlan fiai megtanulnák szeretettel gondozni az erdőt és lakóit, mennyit segíthetne a létező bajokon, s milyen központja lehetne a szakszerű erdőkezelés jövőbeli nagy feladatainak, melyektől viszont ennek az országrésznek gazdasági föllandulását oly sok szép reménységgel várhatnánk.

---

¹⁷³ iskoláját

Engedje reménylenem Uraságod, hogy az elmondottakkal legalább nagy részben egyet ért, hisz írásaiból tanultam az elveket, s egyúttal arra kérem, hogy fentebb előadott kérésemnek engedni szíveskedjék, bizonyára hasznos szolgálót fog tenni az erdészet ügyének.

Hazafias tisztelettel,

Szeglethy György polgármester

Az 1904-ben átadott Állami Gyermekmenhely. Forrás: LDM 2720

Veszprém város kérése a keresk. miniszterhez a Balaton-parti vasút ügyében¹⁷⁴ (1902)

Nagyméltóságú Miniszter Úr!
Kegyelmes Urunk!

A Balaton-parti vasút létesítésének fontosságát a magas Kormány több képviselője elismerte, s nemcsak a dunántúli társadalom, de az egész ország minden gondolkodó fője országos érdekűnek ismerte el.

Közép-Európa legnagyobb tava, hazánk egyik ékessége, a szépséges Balaton gyógyerejű hullámaival, enyhe levegőjével, festői szép tájaival, mint az elvarázsolt királyleány még mindig hiába várja felszabadítóját a bűvös erejű varázsigével, mely a zsidobadástól feloldja, s új életre, virágzásra, boldogításra keltve.

Az északi part, a szebbik oldal, a fejedelmi borok hazája, a világhírű Balatonfüred, Almádi, Kenese, Tihany, Badacsony, stb. hasztalan tárják természet adta bájait az érkező elé, a civilizáció mai korszakában a világforgalomra elvannak veszve mindaddig, míg megfelelő közlekedési eszközök nem állanak rendelkezésre annak, ki a vidék előnyeit élvezni kívánja.

Új reménység fakadt

A vidék terményei, kivált bora, gabonája, építésre alkalmas köve, a tótermékei mire eléri a szállításukra berendezett állomásokat, értékük egy része a tengelyen való szállításban vész el. Az örvendetes módon megindult szőlőtelepítést a szükséges anyagok késedelmes és nehézkes szállítása akadályozza, s a tősgyökeres régi magyar családok a filoxéra pusztítását nem tudva kiheverni, a kézimunka hiányában kivándorolnak Szlavóniába és Amerikába, hol elvesznek az anyaországra nézve mindörökre.

Ősi városunk az egykor virágzó veszprémi piac tán a múltban elhibázott városi politikája, talán a kellő pártolás és támogatás hiányában elvesztette jelentőségét. Kereskedése a minimumra szállott, ipara pang, mert a Balaton-parti fogyasztók ínséges helyzetükben még a legszükségesebb árukat is nélkülözni kénytelenek, vagy más, megfizethetőbb forrásokból fedezik.

---

¹⁷⁴MNL VeML V.173.b. Veszprém város polgármesterének iratai. Általános iratok 1894–1905. 1902. év. I. sorozat 45. jelzet. A kereskedelemügyi miniszter 1902. március 4 és április 19 között (haláláig) Horánszky Nándor volt, akinek fia, Horánszky Lajos ebben az időben Veszprém országgyűlési képviselője is volt.

Ily sajnós körülmények közt új remény fakadt szívünkben Nagyméltóságod kormányra léptével, mert tudjuk, hogy a vázolt helyzetet ismeri, s tudjuk, hogy hatalmas szavával megválthat bennünket a tönkrejutástól, tudjuk, hogy hazafisága, tetteje nem engedi, hogy ennek a vidéknek az érdekei, melyet az ország érdekeivel azonosak, ezentúl is árván maradjanak, s ez a város, a mi szegény városunk nem érdemli meg, hogy pusztulásnak induljon.

Ebben a tudatban tiszteletteljes bizalommal emeljük szemeinket Nagyméltóságod felé, esedezve, hogy a már nyomjelzett Balaton-parti vasút dolgát kezibe venni kegyeskedjék. Bizton hisszük, hogy az országos közgazdasági érdekekre való tekintetből Nagyméltóságod bölcsessége meg fogja találni a módot vidékünk és városunk megmentésére az említett vasút létesítésének útján.

És itt Kegyelmes urunk, engedje meg, hogy mint Veszprém hű fiai, városunk képviselő-testületének utasításából is, egy körülményre irányítsuk magas figyelmét:

A Balaton-parti vasút amilyen áldás lenne városunkra, ha annak vonalába esnék, annál sokkal nagyobb veszélyt rejtene magában, ha városunkat elkerülné, vagy csak irányvonallal érintené. Az eddig környékünkön létesült vasutak iránya keserű tapasztalatokat szerzett nekünk azzal, hogyan lehet egy várost vasutakkal megfosztani forgalmától, nem csoda, ha rettegve gondolunk arra, hogy még a Balaton-part csekély forgalma is más irányba tereltetnék.

Úgy vagyunk értesülve, hogy az egyik érdekelttség egy része a létesítendő vasút kiindulási pontját Sz. Fejérvárra tervezi, s a Zala megyei érdekelttség egy része ezen variáns felé hajlik, s Nagyméltóságodat ennek az eszmének megnyerni kívánja.

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

A városok gazdasági és kultúrpolitikai hivatottsága az a feladat, hogy azok a maguk vidékeinek szellemi és anyagi központjai legyenek, hogy bennük a népnevelést, a tudományok és művészetek bölcsője otthonra leljen, az ipar és kereskedelem felviruljon, s ehhez képest nagy és fontos a magyarság ügyét szolgáló missziót végezniük csak akkor és csak úgy lehetséges, ha erejük kifejtésében elháríthatlan akadályokba nem ütköznek, s kulturális törekvéseik legalább jóindulatú elbírálásban részesülnek.

Már pedig Veszprém városára nagyobb csapást, mint azt a törekvést, hogy ezúttal is kimaradjon a világforgalomból, képzelni sem lehet. Egyenlő lenne ez az összes veszprémi iparos és kereskedők teljes elnyomásával, minden kulturális törekvéseinkre féket rakna, s a város fejlődésének egyszor s mindenkorra gátat vetne.

Bízunk azonban Nagyméltóságod igazságszeretetében, bölcs belátásában s városunk iránt érzett szánalmában, midőn alázattal folyamodunk, hogy a Balaton-parti vasút kiépítését mielőbb lehetővé tenni Veszprém városát a vasút egyik végpontjául kijelölni, s azt, hogy a vasút Székesfehérvárról ágazzon ki, s ezáltal úgy a magyar nyugati, mint a déli vonatok is versenyt támasszon, jól felfogott városfejlesztés politikai indokokból megakadályozni kegyeskedjék.

Legmélyebb tiszteletünk nyilvánítása mellett maradunk Nagyméltóságodnak,

Veszprém, 1902. április 10-én

alázatos szolgálói

Veszprém r. t. város egész testülete s annak nevében
Szeglethy György polgármester szolgál

Szemenyei Gáspár a püspöki pincészet számára készített 13000 literes, aranyérmert nyert hordójával. Forrás: MNL VeML VK_3381

Az új kórház alapkövének megáldása¹⁷⁵ (1902)

Az aláírások végeztével Szeglethy György polgármester a következő beszédet mondotta:

Nagyméltóságú báró Püspök úr!
Mélyen tisztelt közönség!

Valamely város erkölcsaire, lakosságának műveltségi fokára, nem annyira annak külső fényéről, gazdagságáról vehetünk mértéket, mint inkább azokról a kulturális és emberbaráti intézményekről, melyeket falai közt meghonosított s melyek világot vetnek azok létesítőinek magasabb szellemi életére és fennkölt gondolkodás módjára.

A mi ősi városunk, ha gazdaságilag nem is bírt az idők folyamán versenyezni más, kedvezőbb fekvésű városainkkal, intelligens lakosainak hazafias és önzetlen gondolkozásmódját, különösen egyesek fáradhatlan buzgólkodását és jótékonyágát tekintve, méltán sorolható a legderekabb hazai városok közé, sőt kiváló elismerés illeti meg, hogy csekély anyagi eszközei dacára nagy erkölcsi eredmények elérésére törekedett mindenha.

Ilyen erkölcsi eredménynek, ilyen újabb alkotásnak alapköve körül gyűlünk ma egybe, hogy az emberbaráti szeretet egy fényes példájának örüljünk s megünnepeljük azt a pillanatot, melyben a szenvedő emberiségnek egy újabb asyluma,¹⁷⁶ egy új kórház építése kezdődik.

Odaát az örök béke zöldellő honában porlanak egy nemesen gondolkodó derék férfiúnak, a város egykorú bírójának, Treuer Józsefnek hamvai, ki egy jó emberöltővel ezelőtt ezt a nagy bevégzetlen épületet, a veszprémi kórházat közadakozásból építeni megkezdette. Körülötte pihennek azok a jótévő kezek, kik fényes hagyományainkkal lehetővé tették, hogy a majd 12 éven át húzódott építkezés úgy ahogy befejezést nyerjen.

A modern kor és higiénia igényei a régi épülettel többé be nem érik. Mind sűrűbben merült fel a panasz a kórházi igazgató és orvos urak részéről elegendő fekvőhelyek hiánya, s a szobák túlszűfolttsága miatt.

---

¹⁷⁵ *Veszprémi Hírlap*, 1902. szept. 21. Az új kórház alapkövének megáldása. 3–4. o.

¹⁷⁶ menedék, menedéke

Eljutott a panasz a kórházak egy lelkes barátja útján végre egy oly férfiúnak a nemes szívéhez is, kinek áldásos működését az utóbbi évtizedek alatt, mióta köztünk él, lépten-nyomon érezhattük a közjótékonyág minden alakjában.

Ennek a nemes léleknek a fényes megnyilatkozása volt az alap arra, hogy most már nyilvánossági jelleggel felruházott kórházunknak kibővítését megkezdhattuk.

Isten bőséges áldása szálljon érte Excellenciádra.

Felkérem Excellenciádat, hogy áldást hozó kezeivel az új kórház alapkövét letenni kegyeskedjék.

A közönség lelkes éljenzése után Őexcellenciája rövid szavakkal felelt. Örömet fejezte ki afelett, hogy székvárosa ez újabb emberbaráti épületének alapkövét megáldhatja, mert ez által is kifejezésre juttathatja atyai szeretetét székvárosa iránt. Isten áldását kéri az új kórházra. Majd az alapkőhöz lépett s az egyház szertartása szerint megáldotta azt.

Az áldás után ifj. Bognár János ácsmester lépett elő s egyszerű, de szép szavakban fejezte ki köszönetét iparos társai nevében azért a bizalomért, mellyel a város megtisztelte őket, midőn az új kórház építését reájuk bízta. Ígérte, hogy ezt a bizalmat azzal fogják meghálálni, hogy a reájuk bízott munkát teljes megelégedésre készítik el.

Veszprémben tervezett felső leányiskola ügye¹⁷⁷ (1903)

Nagyméltóságú Miniszter
Kegyelmes Uram!

Az 1902. évi július hó 30-án 22925/902 sz. a. kelt leiratában Veszprém vármegye kir. tanfelügyelőségén felhívni méltóztatott az iránt, hogy a közigazgatási bizottmány útján a helyi viszonyok kellő figyelembe vétele mellett hasson oda, miképp Veszprém városa egy községi jellegű polgári, esetleg felső leányiskolának felállítására és saját erejéből való fenntartására köteleztessék.

A királyi tanfelügyelőség 1862/902 sz. a. kelt átiratával Nagyméltóságod leiratát a város képviselő-testületével közölvén, a képviselő-testület a pénzügyi és gazdasági bizottságok véleményének magáévá tétele mellett, mely bizottságoknak tanférfiak is tagjaik, a) alatti határozatában kimondta, hogy mivel a leány növendékek az itt lévő felekezeti iskolákban kellő oktatásban és nevelésben részesülnek, sem a felső, sem a polgári leányiskolára szükség nincs. Ha azonban Méltóságod a leányiskola felállításához mégis ragaszkodnék, erre a közgyűlés csakis a felső leányiskola felállítását mozdíthatná elő némi anyagi segéllyel, mert a város szűk anyagi körülményeinél fogva a felső leányiskolának egyedüli felállítására képtelen, melyet igazol a b) alatti költségvetés is, mely szerint ezen város szegény polgársága, mely a mindennapi megélhetés nehéz gondjaival küzd, s melynek ipara már a majdnem elviselhetetlen 34% községi pótdóval van a magas állami adó után megterhelve.

Mindezeknél fogva mély tisztelettel kérem Nagyméltóságodat, hogy Veszprém városát úgy a községi polgári, mint a felső leányiskola felállítása alól a fennforgó körülményekre való tekintetből felmenteni kegyeskedjen.

Kiváló tisztelettel maradva Nagyméltóságodnak
Veszprém, 1903. január 23.

Veszprém város nevében alázatos szolgálja
Szeglethy György polgármester

---

¹⁷⁷ MNL-VEML-V-173-b-1903-VII-0755 (1903-03-13) A címzett a vallás- és közoktatásügyi miniszter.

Csarnokot a múzsának! – Felhívás!¹⁷⁸ (1903)

Veszprém város és környéke művelt közönségéhez. (Szeplethy György polgármester felhívása)

Veszprém, 1903. október 3.

A legutóbb zárult rövid színi évad bebizonyította, hogy Veszprém és környéke a legnemesebb élvezetnek, a színházlátogatásnak tud is, akar is hódolni.

De bebizonyította azt is, hogy az a helyiség, hol eddig a Múzsza minálunk meghúzta magát, a legcsekélyebbre szabott igényeknek sem bír megfelelni.

A minden felől felhangzó óhajtnak engedve, egy bizottság alakult a régi nyomában, mely feladatává tette a színházkérdés megoldását. Számot vetettünk a helyzettel s rájöttünk, hogy egy csinos, kényelmes, központi fekvésű állandó színpár felelne meg a mi igényeinknek, melynek létesítése, ha a társadalom nem zárkózik el érvünk előtt, nagyobb anyagi áldozatok nélkül keresztülvihető.

Számítottunk ugyanis elsősorban a belügyi kormány már kilátásba helyezett s 12 éven át folyósítandó évi segélyére.

Számítunk a nemes vármegye minden szépért és nemesért lelkesülő közönségére, s ezt tenni annál inkább merjük, mert hisz a megye székvárosának emeléséről van szó, mi a vármegye közönségének is érdeke.

Számítottunk Veszprém város képviselő-testületének hazafiságára, mely a város anyagi erejéhez mért, pénzbe nem kerülő áldozattól bizonyára nem fog meghátrálni.

Végül Önökhöz fordulunk városunk és környékének lakosai, minden rangú és rendű közönsége, akiknek a gondviselés csak egy csekély módot adott, segítsen bennünket támogatásával, segítsen önmagán! Szerezze meg, teremtsen meg magának egy művelt közönség nélkülözhetetlen szellemi táplálékát, a nemes szórakozás leghasznosabb eszközét, a veszprémi színpárt, hol évenként legalább pár hétig összegyűjtő előadásokat teljes kényelemben és biztonságban élvezhessen, a nélkül, hogy valami jelentékeny, valami különös anyagi áldozatot hozna.

Íme a módja:

A színügyi bizottság 100 koronás névértékű részvényt bocsájt ki oly számban, mint az a jelenleg munkában levő terv és költségvetés szerint a nyerendő állami s egyéb segélyek számbavétele után mutatkozó hiány fedezetére szükséges.

---

¹⁷⁸ *Veszprémvármegye*, 1903. okt. 4. Felhívás! 1–2. o.

A színházépítés végső szakasza. Forrás: LDM Tf 2002.16.13

Ezeknek a részvényeknek kamatoztatását biztosítja a színekör évi bére, mely a befektetendő tőke alapján lenne megszabandó s a színi-kerület által választandó társulat valamint a színekört igénybe veendő egyéb előadások, gyűlések stb. rendezői által lenne fizetendő.

Nem áldozatot hoz tehát a színpártoló közönség aláírásával, csak módot nyújt egy csekély tőke befektetésével egy nagy nemes kulturális cél megvalósítására.

Bizalommal fordulunk tehát közönségünkhöz, ne vonja meg támogatását törekvésünktől.

Bizton hisszük, hogy nem lesz szavunk csak kiáltó szó a pusztában. S ha az lenne? No akkor is megtettük kötelességünket a felhívással a mostani generáció nevében, melynek utánunk jönnek a hivatott kritikusai.

Ezen felhívás keretében végül meghívjuk ezennel az érdeklődőket, az 1903. évi október 18-án d. u. 3 órakor a városházán tartandó értekezletre.

Veszprém, 1903. szeptember hóban

A bizottság nevében!
Szeglethy György polgármester

A veszprémi csatornázás ügye¹⁷⁹ (1903)

Az emberrel vele született s az idők folyamán sok keserves tapasztalás, pusztító járványok, népemésztő epidemiák¹⁸⁰ után kifejlődött tisztaság iránti érzék a népek és nemzetek fejlődési fokának legbiztosabb mértéke. Minél régibb valamely város, annál inkább rá van szorulva talajának folytonos tisztítására, mesterséges szárogatására.

Éhen Gyula a városokról írt könyvében megdöbbenő képet fest a régi városok fenyegető helyzetéről.

„Meg van itt fertőződve minden: a talaj, a levegő, a víz, a falazat, szóval mindaz, amelyből az ember az élés anyagát magába veszi.

Lehet-e tehát csudálkozni, ha a nedves szobában növekvő gyermekek görvélyesek, angolkórosak, ha a felnőttek körében majd tüdővész, majd tifusz, majd egyéb betegségek kapnak lábra.”

A hatalmas Róma, mely a fél világot uralt egykor, akkor volt leghatalmasabb, legfejlettebb, mikor Romulus városát vízvezetékkel és csatornával látták el annak előrelátó bölcs uralkodói. A művészet remek alkotásai, diadalokat hirdető büszke ívezetek, a hatalmas colosseum romjai mellett nem kisebb érdeklődést és csudálatot keltenek az egykori vízvezetékek és a cloaka maxima¹⁸¹ maradványa napjainkban is.

Vízvezeték és csatornázás. E két higiénikus intézmény, a tisztaságnak és egymásnak föltételei. Egészséges, tiszta ivóvíz hiányában a lakosság mindenféle járványnak szabad martaléka, de szomorú példák tanúskodnak arról is, hogy a talajnedvesség gyors felszaporodása a lakások közelében, a régi pöcegödör-rendszerrel, nem kisebb bajnak lehet kútforrása.

Tapasztalták már sok helyen, tapasztaljuk mi is, mióta a vízvezeték szolgál bennünket, hogy a felhagyott utcai kutak vize annyira felgyülemlett, hogy a környék pincéit is megtöltötte. Még rosszabbul áll a pöcegödrök dolga ott különösen, hol a szennyes víz egyéb lefolyó hiányában a pöcegödörbe menekül. A talaj, melynek kigőzölgése nap-nap mellett rontja a körleget, kiszámíthatatlan veszedelmet hordoz méhében, mely egy szép napon úgy lehet, valamely gyilkos ragály alakjában tör életünk ellen.

Azért a leghelyesebb városfejlesztési program az, melynél első helyen a csatorna és vízvezeték áll s csak ezután következnek az állandó utcaburkolás,

---

¹⁷⁹ Melléklet a „Veszprémvármegye” 1904. évi 3-ik számához.

¹⁸⁰ epidémia: az átlagnál nagyobb fertőzőtségi arány megnevezése

¹⁸¹ nyilvános illemhelyek

világítás stb. kulturális föladatak (csakhogypersze a csatorna sem direkt jövedelmet nem hoz, sem koncesszióba nem adható az építése).

Veszprém város millenniumi nagy alkotása, a vízvezeték már évek óta kész s áldásos hatását a város minden lakosa kivétel nélkül méltányolja. De ha kimondottuk az á-t, ki kell mondanunk a b-t is. Ezt követeli a tapasztalás, a tények megcáfolhatatlan logikája.

Intő jelek vannak szemünk előtt. A kutak túlteltsége, az utcai folyókák bomlásra hajlandó vizei, az évenként következetesen föllépő s csak legnagyobb erőfeszítés árán leküzdhető fertőző betegségek, melyeknek Veszprémben, e közegészségi tekintetben igazán szerencsés fekvésű városban nem lenne szabad elő sem fordulniuk. Hát tegyük róla, hogy elő se fordulhassanak s Veszprém városának jobb szolgálatot teszünk, mintha gyárakkal és laktanyákkal, melyek elismerjük szintén szükségesek, (de nem elsősorban) tele építjük ős városunkat.

Elismerés a város jelenlegi képviselő-testületének, hogy komolyan foglalkozik a csatornázás kérdésével s állást is foglalt már bizonyos irányban, melyet alább ismertetünk, de előbb szükségesnek látjuk előre bocsjítani a különböző csatornázási rendszerek rövidre foglalt ismertetését.

A szerint, vajon a városi csatorna a szennyes vizeket (elhasznált vízvezetéki víz, mosogató, öblítő és árnyékszék vizeket) stb. ezenkívül a csapadékvizeket is magába fogadni képes, vagy csupán az előbbieknél a befogadására szolgáló folyóba vezetésére alkalmas, megkülönböztetjük az elválasztó és az egyesítő csatornák rendszerét.

Nálunk az úgynevezett Ördögárok, mely a Főispán tértől a Hosszú utcai nagyhídig húzódik, az egyesítő rendszert képviseli, természetesen a lehető legprimitívebb alakban, míg a Szabadi utcai új csatornaszakasz az országos közegészségi mérnökség által készített tervek alapján az elválasztó rendszer szerint épült. Előbbinek előnye, hogy esőzések idején az a nagy víztömeg, mely a város déli oldalán összegyűl s egész patakot képez, úgyszólván észrevétlenül rohan alá a Sédbe. Hátránya pedig, hogy kőből levén építve, fenéke egyenlőtlen, abban lerakódások képződnek, oldalfalai pedig különösen a patkányok pusztítása miatt bedüledeznek, s az öblítés akadályául szolgálnak.

A Szabadi utcai próbacsatorna több mint egy éve már kifogástalanul működik. Mint tudjuk, sima falú kőagyag-csövekből épült s el van látva a szükséges ellenőrző és öblítő aknákkal, mely utóbbiak a vízvezetékekkel bármikor összeköthetők. Ezen csatornát a földművelési minisztérium ingyen készített tervei alapján építették Reviczky Ambró kir. közigazgatási bíró kezdeményezésére az érdekelt háztulajdonosok a város hozzájárulásával. A tapasztalás megmutatta, hogy rendeltetésének a szennyes vizek és fekáliák elszállításának kifogástalanul képes megfelelni, rendszeres öblítés mellett. Előnyei ezen, a képviselő-testület

által elvben elfogadott úgynevezett elválasztó csatornának az olcsóság mellett az, hogy sima falaikhoz semmi oda nem tapadhat, az aknákon át állandó megfigyelés alatt tartható s az erre rendelt készüléken át alaposan kiöblíthető. Ennek a rendszernek viszont az a hátránya, hogy záporosók alkalmával összegyülemelő nagyobb mennyiségű csapadékvíz vagy az utca felszínén, vagy külön épített csatornákon vezetendő.

Lássuk már most a mi viszonyaink szerint, melyik csatornarendszer lenne a legcélszerűbben keresztülvihető. Ez a kérdés, melynek eldöntése a legnagyobb megfontolást és körültekintést kívánja meg.

Az országos közegészségi mérnökség nyilatkozata e kérdésben a következő:

„A meglévő régi, úgy szerkezetükben, mint elrendezésükben hiányos csatornák a csapadékvizek egy részének levezetésére a jövőben is – bár nem tökéletesen, de elég jól – felhasználhatók, ellenben a szennyes vizek levezetésére sem mostani állapotukban, sem átalakítva nem alkalmasak, nem használhatók pedig azért, mert egyrészt a csatornáknak szelvénye és mélységi fekvése a szennyesvíz-csatornák követelményeinek meg nem felel. Másrészt ezen csatornák nem ellenőrizhetők, nem tisztíthatók és nem öblíthetők kellőképpen és végül az egyes csatornáknak a Séd folyóba való különböző helyeken, még pedig a város lakott területein történő betorkolása miatt sem engedhető meg a szennyes vizeknek a régi csatornába való levezetése.

Tehát már magában azon célnak szem előtt tartása is, hogy a meglévő csatornákat meghagyjuk és azokat legcélszerűbben felhasználjuk, önként arra vezet, hogy a csapadékvizeket a szennyes vizektől elkülönítve vezessük úgy, hogy a csapadékvizek levezetését a meglévő régi csatornában eszközöljük és az ezután szükségessé váló esővíz-csatornákat is ezen régi csatornába torkoltassuk, a szennyes vizeket pedig egy ezektől egészen elkülönített, újonnan létesítendő csatornahálózatban gyűjtsük össze és vezessük ki a városból.

De még ezen szempontokon kívül a városnak topográfiai fekvése is elválasztó csatornázási rendszer elfogadására utal.”

Ezen az ország legelső szaktekintélyétől származó véleményhez fűzzük hozzá a következőket:

Legnagyobb nehézség – mondja egy szakember –, hazánk provinciális városainak csatornázásánál az a körülmény, hogy bár városoknak nevezünk azokat, ezen név csak egy részére illik reá és az azt környékező városrészek egészen falusias jelleggel bírnak. Pedig a jó csatornázás föltételei, hogy a vízvezeték kéznél legyen s az utcák és udvarok burkolva legyenek.

Kevésbé rendezett városrészekben, tehát egyelőre meg kell elégedni ha a közegészségre ártalmas anyagok úgy kezeltek, hogy nem rontják a talaj állapotát s rendszeresen kihordatnak (tőzegrendszer, latrina, tonnarendszer), mely mellett a trágya értékesítése is súlyosan hull a mérlegbe.

Nálunk egyrészt a talaj sziklás volta, másrészt a rendkívüli kedvező lejtési viszonyok a város legtöbb részében kizárják azt, hogy az esővíz az utcákon stagnáljon, vagy a talajba beivódjék. Láthatjuk ezt nyári záporok alkalmával különösen a Kossuth Lajos és Szabadi utcákban, hol a lerohanó víztömeg az úttestet úgyszólván megmosdatja s minden szerves anyagtól megtisztítja. Ha már most az említett utcákban az esővizet földalatti csatornákon kívánják elvezetni, tekintettel a talaj minőségére s arra, hogy mászható csatornákra lenne szükség, oly horribilis költséggel állanánk szemben, melynek viselését a város vagyoni viszonyai meg nem engednék, sőt egyenesen kizárnák azt. Le kellene tehát mondani a városnak hosszú időre arról a reménységről, hogy csatornáit kiépítheti, hogy legalább a népesebb városrészeket a veszélyes pöcegödör-rendszerrel s a vele rendszeres talajfertőzéstől megmenthetnénk. E mellett az úsztatócsatorna-rendszer, mely az összes hulladékanyagok egy csatornában való levezetéséből áll, csak ott vihető ki, hol az állandó csatornavíz oly nagy mennyiségű, hogy a csatorna tartalmát tovaragadni s bizonyos mértékig feloldani is képes, mint ez történik a kontinens legnagyobb városaiban, melyek egyúttal a recipiensül¹⁸² szolgáló nagyobb folyamok mellett épültek, mint például Budapest, Párizs, London városokban.

A nekünk ajánlott elkülönítő rendszert kis méretű csöveivel leginkább annak aránylagos olcsósága ajánlja. Míg ugyanis a veszprémi csatornázási terv mellé készített költségvetés szerint itt a csatornák folyóméterenként való költsége, az összes aknákat és szifonokat beleértve 17,13 koronába van fölvéve; mászható csatornák akár téglából, akár betonból készülnének, kérdezzük meg csak a szakértőket, háromszoros áron sem lennének előállíthatók.

Igaz, hogy a csatornázás eme Amerikában dívó rendszere Magyarországon még nem létezik. Legközelebb áll az aradi Schone-rendszerű csatornához, mely azonban légnymásra van berendezve, tehát a miénktől nagyban különbözik. Tapasztalás dolgában tehát a Szabadi utcai kis szakasz működésére vagyunk utalva, mely még eddig kifogástalan. Ehhez, ha az országos közegészségügyi mérnökség gyakorlati megjegyzéseit s tudományos számításait s tapasztalatait csatoljuk, megnyugvással hajthatjuk végre a közgyűlésnek az elválasztó rendszerre alapított csatornázás létesítése iránt hozott határozatát.

Nem szabad azonban szem elől téveszteni, hogy csatornahálózatunk 21.043 méter hosszúságban van tervezve, melynek összköltsége nem egy generáció vállára való terhet involvál. Nincs is ez idő szerint szükség arra, hogy mezőgazdasággal foglalkozó városrészeink csatornázását sietessük, mert a gyér lakosság mellett ezen városrészekben a kérdés nem égető. Maga a tervező kir.

---

¹⁸² befogadóul

közegészségi mérnökség is számolt ezzel a körülménnyel, amennyiben a várost a különböző lejtési viszonyok arányában különböző zónákra osztotta, s akként tervezte munkálatát, hogy az egyes szakaszok külön-külön kiépíthetők, ha a megfelelő fűgyűjtő előbb vagy egyidejűleg kiépül.

A jelenlegi viszonyok szerint legszükségesebbnek mutatkozik a Séd jobb parti városrészek csatornázása s ezek között is első sorban a vásártér, Kossuth Lajos utca és az abba torkolló mellék-utcák csatornával ellátása, melyek t. i. az I. számú fűgyűjtőcsatornában lennének egyesítendőek. Az I. számú fűgyűjtő, mint a műszaki leírásból tudjuk, a Vámosi út és a Pázmándi utca metszésében veszi kezdetét és magába fogadja a Vámosi út, Kupa utca, Iskola, Ranolder, Megyeház utca, Városháztér, Fő, Buhim, Vágóhíd, Kerekeskút, Cserhát, Táborállás, Kőkép, Pacsirta, Völgyikút, Galamb, Árva, Giricsesdomb, Palotai, Szénatér, Kossuth Lajos utcákat, a Vásártért, a Kórház- és Kisovics utcákat, a Főispáni tért, Pázmándi, Csókvár, Kádár, Ács, Kert, Kígyó, Templom, Kőbánya utcákat, a Várt, Fő tért, Rozmaring, Kaszinó és Petőfi utcákat, szóval a legsűrűbben lakott városrészeket.

A Séd jobb parti városrész több utcáinak egyelőre a Hosszú utcai, kellőképp kijavítandó nagy kanális maradhatna a levezető csatornájuk, mely ekként több utca terhétől szabadulva s a Komakút vizével állandóan öblítve, a még be nem kapcsolt néhány utca szennyes vizét könnyen továbbíthatná.

Ami már most a költségeket illeti, csatornázási terveink e legkényesebb részét, itt mindenekelőtt ki kell jelentenünk, hogy az I. számú fűgyűjtő és mellékcsatornáinak összköltsége mintegy 106.290,91 koronába kerülne.

E tetemes összegnek a város jelenlegi körülményei között csak kölcsön útján fedezésére számíthatunk, mert egyéb mód, minthogy a város ingatlanainak elköttyavetyélésére nem gondolhatunk, nem kínálkozik.

Tehát újabb adósságcsinálással kell szembenéznünk. Ez ugyan baj, még pedig nagy, de a többi városok is csak így, ezen az úton jutnak előre. Nem marad más hátra tehát, mint szembenézni egy újabb kölcsönrel, vagy lemondani talán beláthatatlan hosszú időre a hön óhajtott csatornáról. A pénzpiac jelenlegi helyzete ugyanis ma kedvez tervünknek, de ha az idők járása más viszonyokat teremt, ha a kamatláb emelkedik, s hosszú időn át le nem száll, úgy a mi terveink is mindig távolabb esnek tőlünk, s ki tudja mikor lesznek megvalósíthatók? És a város közegészségi ügye? Marad, mint eddig az Isten kezében.

De hiszen a csatornázás nem csak a mai nemzedéknek, hanem örök időkre készülne. Miért ne háríthatnók tehát a terhek egy részét utódainkra, kik egy fél-század után úgyis ingyen élvezik majd a jelenkor vívmányait. A terhek ilyenén megosztása mellett mi a törlesztéses kölcsönök alapgondolata, míg egyrészt a mostani nemzedék is élvezhetné fáradsága gyümölcsét a javított egészségi vi-

szonyokban, másrészt a terhek viselését átháríthatná részben az utódokra, kik bizonyára szívesen járulnak a jövőendő fejlődés föltételének kivívásához.

Hogy a kölcsön évi annuitása¹⁸³ azután miként fedeztetnék, itt több város példájához fordulhatunk.

Mielőtt azonban ezt tennők, tisztában kell először is jönnünk azzal, vajon eme költségeket pusztán póttadóból lehet-e fedezni?

Szinte látjuk a város képviselő-testületének egyhangú felzúdulását e me-renylet ellen. Jó, tehát ne emeljük fel a póttadót, hisz utóvégre nem is igazságos, hogy a temetőhegyi polgárok építsenek csatornát a Kossuth Lajos utcaiakra. Nincs is szokásban sehol ily parciálisnak látszó érdekekért a pótlék emelése. E helyett azonban például Budapesten és Sopronban a csatorna mentén fekvő házak utcai homlokzata alapján szabják ki a csatornajárulékot, mi a kölcsön tör-lesztésére szolgál. Míg több városban, mint Aradon, Győrött, Szombathelyen a nyers házbérjövedelem képezi az érdekelt utcákban a csatornajárulék bázisát.

A mi viszonyaink közt csak az utóbbi mód látszik az igazságot megközelíteni. Kérdés tehát csak az, vajon Szombathely példáját kövessük-e, hol a közcsatornát a város építi, de aki csatlakozik s minden háztulajdonos köteles csatlakozni, ház-bér adójának 25%-át köteles 15 nap alatt megfizetni, vagy Arad és Győr példáját kövessük, hol alapdíj és használati díj van megállapítva, melyek a nyers házbér-jövedelem bizonyos százalékát képezik. Ez utóbbi rendszer a mi viszonyainknak megfelelőbb, azért az alább írt szabályrendeleti javaslat a város szokásos hozzá-járulása mellett a házbérjövedelemre van alapítva s a terhet megosztja a tulajdo-nos és bérlő között, mint az, az utóbb említett két városban történik.

Egyéb fölmerülhető kérdésekre az alábbi javaslat nyújt tájékozást.

Szabályrendeleti javaslat Veszprém város csatornázásához.

1. §.

Veszprém város területén létező vagy ezentúl létesítendő összes csatornák köz- és magáncsatornákra oszlanak. Minden földalatti csatorna, tekintet nélkül annak alakjára és méreteire, ha közterületen fekszik, közcsatorna, a magántel-kek határain belül készült minden csatorna magáncsatornának tekintetik.

2. §.

Jelen szabályrendelet életbe lépte után közcsatorna csak a város általános csatornázási tervének megfelelőleg építhető s annak irányát, hosszát és alakját, valamint építési módját és pedig a szennyes víz levezető csatornákra nézve jelen szabályrendelet s annak mellékletét képező tervezet alapján a közgyűlés hatá-

---

¹⁸³ törlesztése

rozza meg. Magánosok által készítendő csatlakozások engedélyezése a városi tanács hatáskörébe tartozik.

3. §.

A közcsatornák fenntartása a városi pénztárt, illetőleg csatornázási alapot, a magáncsatornák fenntartása a magántulajdonost terheli.

4. §.

Amely utcában közcsatorna létesül, abban a magáncsatornák három hónapon belül bekötendőek, és pedig:

- a.) esővíz-levezető csatornáknál kizárólag a csapadékvizek;
- b.) szennyvíz-levezető csatornába pedig az összes elhasznált és szennyes vizek, valamint az árnyékszékek ürülékei vezetendőek.

Azt, hogy a tetővizek az utóbbi elválasztó rendszer szerint készítendő csatornába bevezethetők-e s mi módon, a bekötési engedély kiadása alkalmával a városi tanács esetről esetre határozza meg.

A magáncsatornákkal összekötött árnyékszékek vízöblítő szerkezettel látandók el.

5. §.

Közcsatorna létesítendő a város közönsége által, ha valamely szakasz vonalába eső összes háztulajdonosok 4/5 része a kiépítést kívánja. Ebben az esetben, föltéve, hogy a főcsatorna már kiépült, vagy egyidejűleg, mint a szakasz tartozéka kiépítendő, a város közönsége ama szakasznak, esetleg több szakasznak kiépítését elrendeli, s annak összes költségeit, esetleg kölcsön útján fedezi. Az építési költség törlesztési hányadát pedig a szakasz mentén fekvő házak tulajdonosai, illetőleg a lakosok fizetik az alább írt kulcs szerint.

6. §.

A csatornaépítés költségeihez a háztulajdonosok az általuk élvezett s a házbéradó vallomási ívekből kitetsző összes házbérből 1½%-ával, a lakók pedig az általuk fizetett bérösszeg 2%-ával járulnak évenként, mely összeg rendes kivetés alapján a városi közpénztárba fizetendő s a közadók módjára közgazgatási végrehajtás útján is beszedhető.

7. §.

A csatornázási költségek a közpénztárban külön alap gyanánt kezeltetnek s mindaddig fizetendőek, míg az építési költség az egész hálózatra nézve teljesen vissza nem fizettetik. Ezen alap a közcsatorna hálózat fenntartására és tisztítására is szolgál, mivelből a városi pénztár ez alap gyarapításához a költségvetésbe is felveendő évi 1000 korona segéllyel járul.

8. §.

Amennyiben a 6-ik §-ban meghatározott alap-, illetve használati díjak megfelelők nem lennének, a közgyűlés azokat felemelheti és le is szállíthatja.

9. §.

Ahol közcsatorna épült ott a pöcegödrök mindenütt megszüntetendők, kitisztítandók és agyaggal eltömendők.

10. §.

Aki magáncsatornát kíván létesíteni, tartozik az építés megkezdése előtt a csatorna tervét városi tanácsnak bemutatni. A tervezett munkákat csakis a jóváhagyott tervek alapján illetőleg a tanács által kiadott engedély föltételeinek megfelelőleg az ily munkákra jogosított iparosok által teljesíthető.

A bemutatott tervek jóváhagyásánál és az engedély kiadásánál különös figyelem fordítandó arra, hogy az összeköttetés jelen szabályrendelettel megvalósított csatornázási rendszer követelményeinek megfelelőleg létesüljön, valamint arra is, vajon a lakóházaknak lejtési viszonyainál fogva nem szükséges-e több magáncsatornának ugyan egy háznál való létesítése. A házi csatorna bekötése alkalmával a városi mérnök mindenkor meghívandó, kinek felülvizsgálata előtt a használatba vétel tilos.

A magánvezetékek minden változtatása külön hatósági engedély alá tartozik.

11. §.

A városi hatóságnak jogában áll a házi vezetékeket és berendezéseket időközönként megvizsgáltatni, s a tapasztalt hiányok pótlását, vagy oly változások megtételét, melyek műszaki és egészségügyi követelményeknél fogva szükségesek, a háztulajdonosoktól követelni.

12. §.

A 4., 9., 10. és 11-ik §-okban elrendelt munkálatok teljesítésével, valamint a magán vízvezetés s ahhoz tartozó berendezések jó és mindig használható állapotban való fenntartásával, tisztításával és kezelésével felmerülő kiadások mindenkor a háztulajdonosokat terhelik.

13. §.

Ha a háztulajdonosok a munkák teljesítésében vagy a berendezések létesítésében, fenntartásában és kezelésében a jóváhagyott tervektől eltérnek, illetőleg mulasztásokat, vagy rendetlenségeket követnek el, a városi hatóságnak jogában áll minden e miatt szükségessé váló munkát, pótlást, javítást és újból építést a háztulajdonosok kárára és veszélyére eszközölni.

14. §.

A csatlakozó csatornák eliszaposodása esetén annak szükséges tisztítását a háztulajdonos saját költségén tartozik teljesíttetni, köteles azonban a munka megkezdése előtt 24 órával a városi mérnöki hivatalnál e szándékát bejelenteni s az ott nyerendő utasításokat megtartani.

15. §.

Az esetben, ha valamely utcában új közcsatorna létesült, akkor oly régi csatlakozó csatornák használata, melyek a jelen szabályrendeletben előírt feltételeknek meg nem felelők, meg nem engedtetik, hanem köteles az illető telek-, vagy háztulajdonos az előírt szabályoknak megfelelő egész új csatornát készíttetni, vagy amennyiben lehetséges, a régit a kikötött feltételeknek megfelelő módon átalakíttatni.

16. §.

Amely utcában a szennyes vizek elvezetésére külön csatorna épül, a régi épített csatornák az árnyékszék-ürülék szennyes víz bevezetésére többé nem használhatók, hanem mindenki magáncsatornáját az új közcsatornába beömlesztetni köteles, mely esetben a magáncsatorna is az új csatornázási rendszer szerint átalakítandó.

17. §.

Magáncsatornák létesítésénél a felek is különös gondot tartoznak fordítani arra, hogy a vízvezetési csövek lehetőleg elkerültesse, ott pedig, hol egy mást érintik vagy keresztezik, az előbbieket külön védőburkolattal látandók el. Ezen kívül a fölszagotott kövezet vagy más utcaburkolat, esetleg a gázcsövek lehetőleg kímélendők, de mindenesetre az előbbi állapotba visszahelyezendő, mi ha elmulasztatnék, a városi hatóság jogosult a mulasztást a háztulajdonos költségére azonnal póttatni.

Az építés folyama alatt a szokásos rendőri óvintézkedések, u. m. jelzőlámpa, korlát stb. felállítása az építető felelős kötelességéhez tartozik.

18. §.

A házi és utcai csatornába konyhahulladékot, szemetet s egyáltalán olyan tárgyakat, melyek a csövek eldugulását okozhatnák bedobni tilos.

Tilos továbbá előzetes hatósági engedély nélkül a közcsatornákat kiásatni vagy megbontani.

19. §.

Ezen szabályrendelet ellen, különösen pedig a szakaszok rendelkezéseinek ellen vétők kihágást követnek el s minden egyes esetben a 1879. évi 46. tc. értelmében 40 koronáig terjedő és a 7 éven felüli elhagyott gyermekek segélyező-alapja javára fordítandó pénzbüntetéssel fenyíttetnek és pedig első fokban a rendőrkapitány, másodfokban a vármegye alispánja, harmadfokban a királyi belügyminiszter által.

Kelt Veszprém, 1903. november 21.

Beadja:
Szeglethy György,
polgármester.

A város kérelme báró Hornig Károly megyéspüspökhöz¹⁸⁴ (1904)

Nagyméltóságú báró Hornig Károly megyéspüspök, valóságos belső titkos tanácsos úrhoz

Veszprémben

Nagyméltóságú báró Megyés Püspök Úr!
Kegyelmes Uram!

A veszprémi 347 számú telekjegyzőkönyvben A. I. 10 sor 680 hrszámú [helyrajzi számú] ingatlan a veszprémi püspökség tulajdona.

Ezen ingatlan részletet a Veszprém város tulajdonát képező 678 hrszámú ingatlantól a városház feltöltött átjáró udvarától egy düledező állapotban levő kőfal határolja.

Nagyméltóságod uradalmi kormányzóságának véleménye szerint is a kőfal Veszprém városáé, tehát azt terhelné a kötelesség, hogy a falat jó karban tartsa – nehogy a feltöltött telek földje a mélyebben fekvő püspökségi kert egy részét elborítsa.

A fal oly rossz állapotban van és oly díztelen, hogy a városnak minden valószínűség szerint új, a Város legszebb környékének megfelelő falat kellene építenie.

Egy ilyen kerítésfal építése tetemes költségbe kerül.

Ha a fal a jelenlegi helyén bármi csinosan építtetnék is, ez, mivel ferde és a talaj hullámos, a környékkel összhangba hozható soha nem lenne, továbbá a város leendő fejlődésének sem felelne meg, mert a postaház melletti közlekedési útnak mindig akadályát képezne.

Ellenben, ha a fal az ide 1. sz. alá mellékelt helyszínrajz A, B, C, D vonalakon lenne emelhető, akkor az a városra az angolkisasszonyok zárdájára, ez oda előadásra járó növendékekre, a postaházra igen előnyös lenne, és a város egyik leendő legszebb és talán egyetlen egyenes utcájának alapját vetné meg és annak létesítését egy nagy lépéssel előbbre vinné.

---

¹⁸⁴ MNL VeML V.173.b. 1904 II 2062 (1904. 02. 09.). A kérelem arra irányult, hogy a püspökség a tulajdonát képező területből városrendezés és szállítás céljára Veszprémnek eladjon.

Nagyméltóságú Püspök Úr! Kegyelmes Uram!

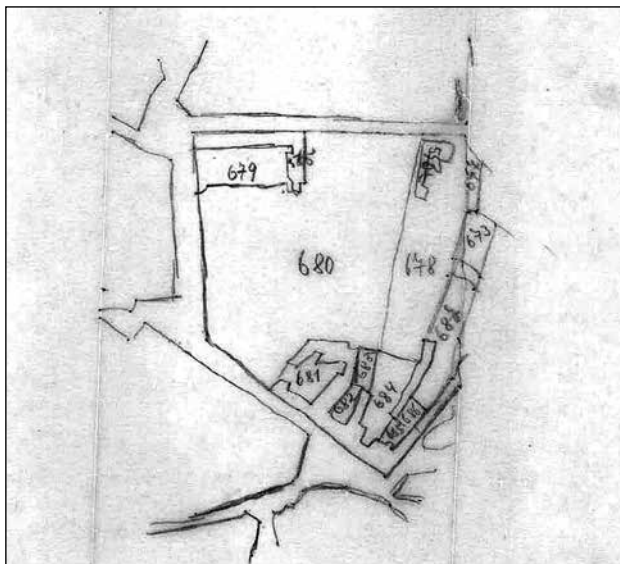
Veszprém város tanácsa mérlegelte azon hátrányokat, az esetleges kétszeres kiadásokat, amik abból származnának, ha a fal most a jelenlegi helyére, később pedig a kereskedelmi minisztérium által is kívánt utcanyitás folytán újabbi helyére huzatnék, és belátta azon óriási előnyöket, amik abból erednének, ha a fal a helyszínrajzon A, B, C, D vonalon épülhetne fel. Ez ideig mégis aggódott Nagyméltóságod kegyességéhez fordulni, mert jószágának már annyi áldásában részesült, hogy ezen újabbi kérelemmel szerénytelenséget vélt elkövetni.

Most azonban a piacrendezés körében a szükség által is kényszerítve és ismerve Kegyelmes Uram atyai szívének kiapadhatatlan forrását és minden szép és hasznos iránt való köztudomású érzékét, Veszprém város képviselőjében, mint annak polgármestere bátorkodom Kegyelmes Uramhoz alázatosan folyamodni:

hogy a veszprémi 347. számú tjkben A I. 10 sor 680 hrszámú ingatlanból a 2. sz. alatti térrajz 680/a sorszámmal jelölt 257 □-öl kiterjedésű területnek utcarendezés és városépítés céljaira, meghatározandó vételárért leendő eladásához magas engedélyét megadni kegyeskedjék.

A város érdekéből merített bátorságomért bocsánatáért esedezve maradok Nagyméltóságú Kegyelmes Uramnak

alázatos szolgája
Szegelethy György polgármester

*A tervezett területvásárlás kézi helyszínrajza.
Forrás: MNL VeML V.173.b. 1904 II 2062*

Jelentés Veszprém r. t. város képviselő-testületéhez a városi közvilágításról¹⁸⁵ (1904)

Szeglethy György polgármester és Kesselbauer Ágoston városi
mérnök feljegyzése a tervbe vett városi közvilágítás érdekében

Tekintetes Városi Közgyűlés!

Veszprém város közvilágításának rendezése s egységes megoldása, más törekvő városok példájára, nálunk is évek hosszú sora óta élénken foglalkoztatja a kedélyeket. Sokszor állottunk már a döntés nagy feladata előtt, de a kétely és habozás, mi ily nagy művek létesítésénél nagyon is indokolt, valamint a közterhektől, azok szaporításától való félelem s többé-kevésbé fontos mellékkörülmények ötletéből, a kérdést mindannyiszor háttérbe szorították. Múlt években már odáig jutottunk, hogy pályázatot hirdettünk a közvilágítás berendezésére, anélkül, hogy kimondottuk volna, milyen fajta világításhoz ragaszkodunk, A pályázat eredménye, egy villamos és egy légszesz világítást célzó ajánlat lett. Ezen ajánlatok érdemleges tárgyalása azonban új találmányok vakhírére elmaradt, mígnem a részleges acetilen-világítás megszüntetése vagy megvásárlására beérkezett harmadik ajánlat a kérdést ismét előtérbe helyezte. A T. közgyűlés ugyanis Berdenich Győző és társainak abbéli ajánlatát, hogy a jelenleg üzemben levő acetilen fejlesztő telepüket a városnak 29500 koronáért eladják, az egységes világitásra való tekintetből nem fogadta el, hanem 188/908. számú határozatával tisztelettel alulírottakat a világitási kérdés tanulmányozására s más városok eljárásának, példájának ismertetése mellett javaslattételre utasította.

Utasításunk értelmében megtekintettük több dunántúli város közvilágítási berendezését, tárgyaltunk az egyik ajánlattevő céggel, a Ganz-gyárral a tapasztalatainkról következőkben van szerencsénk beszámolni.

A világitási technika mai állása és sokfélesége mellett nagy igényekre jogosítja a városokat. Ezen igények között első helyen áll a telep jövedelmezősége, továbbá a közvilágítás fényereje, szépsége és megbízhatósága, mégis a magánvilágítás kapcsolatos megoldása s ennek kényelmet és biztonságot nyújtó előnyei.

Hogy mindezen feltételeknek megfelelő berendezésre szert tehessünk, nagyon alaposan meg kell fontolni, hogy a jelenleg világitási módok közül melyik-

---

¹⁸⁵ *Veszprémi Hírlap*, 1904. már. 13. 5–6. o., márc. 20. 5–6. o., márc. 27. 3–4. o.

nek adjuk az elsőséget, s még mindig kérdés marad, hogy mindazon igények egy és ugyanazon világító módszer mellett elérhetőek lesznek-e?

Tudva van, hogy a már divatját múlt petróleumon kívül használják az acetylént, a légszeszt, vagy kőszéngázt és a villanyt a városok világítására. Lássuk ezeket egyenként, a mint a gyakorlati életben jelentkeznek, s anélkül, hogy bonyolult elméleti fejtegetésekkel, melyek szaklapokban bőségesen találhatók, akarnók a kérdés lényegét elburkolni.

I. Az acetylén

A szén és mész mechanikai vegyületét képező carbidból víz hozzá adása útján fejlődő gázt nevezzük acetylének. Könnyű, átható szagú légnemű test ez, melynek, hogy, használható legyen, többféle tisztítás után kell a föld alatt vezetett csöveken át az égőkhöz jutnia, hol egy csap elfordítása után megjelenik, s a tűzzel érintkezésbe hozva lángra lobban. Fénye tiszta, fehér, átható, nyugodt, anélkül, hogy cilinderre volna szüksége, mint arról a nálunk levő berendezésből, mi egy nálunk központi 28 utcai lángot táplál, s ezen kívül soknál, mintegy 50 fogyasztónál, üzletek megvilágítására használtatik, sokszor meggyőződhetünk. Előállítás a lehető legegyszerűbb, nem kíván különös szakértelmet s így üzem-költsége aránylag jelentéktelen. Magánosok a gázt köbméterenként nálunk úgy, mint Tata-Tóvároson 2,50 koronával fizetik, míg a közvilágítás lámpáknak ott is évi átalányban 40 koronában van megállapítva. Egy köbméter acetylén elegendő körülbelül 31 láng táplálására óránként. Pénzbelileg kifejezve egy 32 gyertyás láng, amely 33 litert fogyaszt, kerül óránként a 2 kor. 50 fillér egységár mellett 8 fillérbe s így egy egyes gyertyafény $\frac{1}{4}$ fillérbe. Az acetyléngáz áralakulására két körülmény bír döntő befolyással. Egyik a carbid ára, mely ez idő szerint nálunk 60 koronába kerül s a jajcei gyárból származik, másik a nagy gázvesztés, mely e gáznak nagy könnyűsége mellett állítólag hibás csőfektetés miatt szokott bekövetkezni. Tata-Tóvároson ugyanis a kereskedelmi minisztérium felkért szakértői a 18 kilométer hosszú vezetéken a normális 7% helyett 28% vesztéséget állapítottak meg.

Dacára az acetylén szépségének, könnyű előállításának s nagyobb fogyasztás esetén várható olcsóbbodásának nem tud tért foglalni. Ennek oka e gáz rossz híre, mi viszont abban a körülményben leli magyarázatát, hogy kisebb fejlesztőknél a személyzet járatlansága, vagy könnyelműsége miatt több robbanás történt, s a közönség bizalma elmaradt, minek következménye, hogy a magánosok még ott is, hol központ telep létezik, mint minálunk, a bevezetéstől idegenkednek, legfőlegbb üzletekben használják, de lakásokba be nem vezetik az acetylént. Már pedig magánfogyasztók nélkül egy világítási vállalat jövedelmezőségre szert alig tehet.

Addig, míg a közösség ezen ellenszenve meg nem változik, az acetylén-világításnak az egész városra kiterjesztését gazdasági szempontból nem ajánlhatnák, annál kevésbé, mert az acetylénnek motorikus célra való felhasználása még nincs gyakorlatban, s így annak lehetősége bizonytalan.

Ha mindazonáltal a T. közgyűlés többsége acetylént kíván az egész városban meghonosítani, úgy ajánljuk, hogy a csőhálózat kiterjesztése előtt komoly garanciákat szerezzen be arra, hogy a lefektetendő csövek kellőképp tömíttetnek s hogy egy fejlesztőtelep az egész hálózatot képes-e nagyobb mérvű gázvesztéség nélkül ellátni, s hogy létezik-e carbidgyár, mely a szükségletet minden időben fedezni és biztosítani képes és hajlandó.

Hogy a jelenleg létező acetylénfejlesztő telep addig, míg más világitásra végleg át nem megyünk, megtartassék, az nagyon kívánatos.

Ami a létező kis telep fenntartását illeti, itt két körülmény a figyelemre méltó. Egyik az, hogy 50 fogyasztóról van szó, kik a város központján aránylag legtöbb lángot vesznek igénybe, kik egy más fajta világitási központra nézve, melynek üzemképessége és rentabilitása a fogyasztók számától, illetve a fogyasztás nagyságától függ, elvesznének, a másik az hogy alig van város, mely csupán egyfajta világitással van berendezve, amennyiben a gázvilágitás mellett újabb időben, a magánfogyasztásnál a belső helyiségek világitására sokkal alkalmasabb villanyvilágitásra találunk, mint ez a fővárosban, Székesfehérvárott s utóbbi időben Győrött is történik.

II. A légszesz

Bizonyos fajta kőszénből hevítés útján előállítandó gáz a légszesz. Legrégibb s így legerjedtebb világitóanyag a modern köz- és magánvilágitásban s mint ilyen az „Auer”-féle égők behozatala által fejlődésének úgy látszik tetőpontjára érkezett.

Használják motorikus célokra, fűtésre, világitásra. Melléktermékei, mint a kocsz és kátrány, igen jól értékesíthetők s keresett cikkek. Épp azért az összes világitási berendezések közt leggazdaságosabb a légszeszgyárak üzeme, különösen ott, hol egyéb intézményekkel kapcsolatban építették, mint pld. Komáromban, hol ezelőtt három évvel a vízvezeték és gázgyár egy időben létesült s a dunai félsziget orrán épült kútból az ott alkalmazott gázmotor segítségével, mely a hajtóerőt a városban levő gázgyárból nyeri, szállítja a vizet a városi csőhálózatba, illetőleg a víztorony medencéjébe.

A közvilágitás kérdésének megoldása Rév-Komárom városában annyira sikerült, hogy méltónak és célszerűnek látjuk itt közelebről ismertetni.

A város saját költségén épült s saját üzemében tartott kőszén-gázgyárából, mint központból világít, s számítását két-három üzemévi kimutatással igazolja.

A gázmű alig hogy megépült, oly nagy elterjedtségnek örvendett, hogy miután még a városi vízvezeték- és gázmotor-üzemmel felépült, a gázgyár kiépítése anyagi oldalról tekintve teljesen indokoltnak bizonyult.

Az utcai világítás minden tekintetben kitűnőnek mondható, mert 60 gyertyafényű „Auer” égőkkel világítanak a főbb utcákon, de a mellékutcákban is terjesztik ezt fokozatosan

A magánvilágítás céljaira szolgáltatott gáz m³-je 32 fillérbe kerül, s ha tekintetbe vesszük, hogy az „Auer” égő 100 liter fogyasztással s 60 gyertyafénnyel 3,2 fillérbe kerül, egy gyertyafény pedig 3,2/60 egyenlő 0,053 fillér, tehát 0,25 fillérbe kerülő villanyos és acetylén lánggal szemben 5-szörte olcsóbb világítást nyújt a magánfogyasztónak.

A gázgyár egyik fő fogyasztója maga a város vízvezetéke, továbbá értékesíti a nyert mellékterményeket, ahol megint az új városi kórház a pirszen fő fogyasztója úgy hogy már az első üzletév a tartalékalap levonása után 28000 korona tiszta hasznot hozott a városnak.

Győr és Székesfehérvár, előbbi mint egy 40 év óta, szintén kőszéngázt használtat s előbbi most is használ a közvilágítás céljaira, mi „Auer” égők alkalmazása mellett, el kell ismerni, szinte felülmúlhatatlan a szépség és gazdaságos üzem tekintetében.

Mi az oka, kérdezzük szinte önkéntelenül, hogy mindkét város s ezen kívül Szombathely sőt Budapest, Bécs stb. városok is új világítási berendezéseket létesítettek, illetőleg létesítenek, mégpedig többnyire villamos üzemre a régi gázvilágítás mellett?

Hogy a kérdést alaposan megvilágítsuk, egy kissé vissza kell tekinteni a gázvilágítás múltjába. A városok egységes világítása nemcsak technikai, de üzleti szempontból is fontos kérdés, melyre a spekuláció már régen szemet vetett. Hazai városaink légszeszvilágítása többnyire koncesszió alapján egyes, többnyire külföldi vállalatok tőkéjén létesült, mely üzlettőke mindenütt elég lukratív¹⁸⁶ befektetésnek bizonyult, főleg ott, hol az illető vállalatok maguk diktálták a föltételeket, mint pl. Győrött, hol 80 évre terjedő szerződéssel biztosította az illető társulat magának a hasznot anélkül, hogy a város részére a legvitálisabb jogok, mint a felmondás, megváltás és más világításra való átmenet, ki lettek volna domborítva. A városok, persze nagy későn belátják, hogy mekkora anyagi veszteség, szűnő haszon hárult rájuk a frivol szerződések-ből s most igyekeznek párhuzamos, saját berendezésű telepek berendezésével

---

¹⁸⁶nyereséges, hasznot eredményező

megmenteni, ami még megmenthető, ha már nem képesek a külföldi nadályt kibőjtölni.

Ez az egyik oka a nagyobb városok új világítási berendezkedésére s a másik a magánfogyasztás modern igénye, mely a gázvilágítást a magán lakásban ott, hol a legtöbb idejét tölti, hol otthonunk van – többé megfelelőnek nem tartja, hanem a modern, a kényelmes és tiszta villanyfény felé hajlik.

III. A villam

A világítás kérdésénél legfontosabb szerepe van a villamnak, ennek a hatalmas és titokzatos természeti erőnek, melyet felidézni, melynek jelenlétét, nemét, mennyiségét megfelelő eszközökkel megállapítani, azt megosztani, nagy távolságokra elvezetni, hatalmas gépek hajtására, fény és hő előállítására kényszeríteni képesek vagyunk, noha nem tudjuk egész határozottsággal, hogy tulajdonképet mi és miből áll az?

Bámulat fogja el a szemlélt, ha e láthatatlan erő hatásait megfigyeli, amint óriási gépkolosszusokat minden zaj, por és füst nélkül megindít és mozgásban tart, avagy egy nyomásra megjelenik az ívlámpa szénrudacskaí között s pazarul szórja a kellemes és átható sugárkévéket. A felsorolt más világítási módok felett nagy előnye a tisztaság, kényelem és biztonság, melyet nyújt amely főleg a magánlakásokban érvényesül a páratlanul áll, mi e tekintetben a gáz felett neki előnyt biztosít. Az actylénnél ezen kívül jobban ajánlja az, hogy mint hajtóerő is kitűnő szolgálatot tesz a villam s mint ilyen ki van próbálva.

Mivel pedig az ember azt az időt, melyben mesterséges világításra van utalva, többnyire lakásán s nem az utcán tölti, annyi érdeke fűződik legalábbis a magán-, mint a közvilágításhoz. Ez az oka, hogy újabb világítási berendezések egyre-másra a villanyt veszik igénybe, habár drágább, mint a gáz s általános utcai világítás szempontjából amannak kénytelenek az elsőbbséget átengedni mindaddig, míg az izzólámpák fényét kellőképp fokozni nem tudják, mi a villamosság terén elért szédítő eredmények jelen korszakában éppen nem látszik merész várakozásnak. A villamos világítást ezúttal Székesfehérvárott és Pápán volt alkalmunk megtekinteni. Előbbiben már régóta légszesszel világítanak, melyet magántársaság szolgálat.

E társulat s a város között fölmerült ellentétek következtében a város előzetes miniszteri jóváhagyás alapján szerződött a „Schukert” művek részvénytársasággal 50 évre, akként, hogy a vállalat az áramfejlesztő telepet maga állította, az egész vezeték és berendezés tulajdonát képezik s joga van a társulatnak áramot magánosok részére is szolgáltatni, amellet, hogy az utcákat 700 darab 16 gyertyafényű izzó és 20 darab 1000 gyertyafényű ívlámpával világítja, amiért a város

Szabadi úti [Almádi út] villanytelep. Forrás: LDM 7652

38000 koronát fizet évenként, míg a magánosoknak egy 16 normál gyertyafényű izzólámpa táplálására szükséges áram 3 fillérbe kerül. Tekintve azt, hogy a világítótestek minden negyedévben kicserélendők s az árammérő használata is pénzbe kerül, elmondhatjuk, hogy egy 10 gyertyás izzólámpa óránként 4 fillér áru áramot fogyaszt, vagyis egy szál gyertya fénye $\frac{1}{4}$ -ed fillérbe kerül. A villamostelep terjeszkedésre számítva épült egyenáramú és akkumulátor teleppel van kapcsolatban, mi a vezetékben a feszültséget szabályozza.

Székesfehérváron igen érdekes összehasonlításokat tehetünk az „Auer”-éggővel ellátott gázláng és a villamos izzólámpa között, az utóbbinak határozott hátrányára.

A székesfehérvárihoz hasonló világítás készül Győr városában, hol most már a gázgyárral folytatott per curiai ítélettel befejezést nyervén, a város szabad kezét nyert a magánvilágításnak s a motorikus célokra szükséges áram szolgáltatására. Hogy e tekintetben mily ügyes számítással rendezkedtek be a győriek, kitűnik abból, hogy a csatornavíz eltávolítására épített szivattyútelepet villamos üzemre rendezték be, mely a magánvilágításra és a motorikus célokra magánosok által igénybe veendő áramfejlesztésre mindig készen áll s emellett a városnak állandó jövedelmet biztosít azon felül, hogy utcai az „Auer”-éggőkkel fényesen s e mellett elég gazdaságosan világíthatók.

Pápa városa már nincs abban a kedvező helyzetben, hogy újonnan berendezett s pár hónapja megnyílt villamos központi telepe kettős vagy többszörös üzemet láthasson el. A villanyvilágítás pedig mint öncél, Pápa városának is sokba került. A telepet a város költségén, melyet kölcsön útján fedezett, a „Ganz-

gyár” rendezte be s a próbaüzemet is az folytatja. Az eddigi költségek 250000 koronára rúgnak, a még várható pótköltségeken kívül. Az évi kiadás 47000 koronára rúg, a beépített tőke amortizációjával együtt. Itt is az egyenáram-rendszer lett elfogadva akkumulátorteleppel, s a közönség nagy megalégedésére működött azon időben, mikor ott jártunk, bár azóta, mint halljuk, fordultak elő pillanatnyi üzemzavarok is. Azelőtt a város 175 petróleumlámpával volt úgy ahogy megvilágítva, ami került évenként 8400 koronába; jelenleg a közvilágítás 350 darab 16 gyertyás izzólámpával és 15 ívlámpával történik, melynek költségeire 13000 korona van a város költségvetésébe beállítva, mely az első esztendőben, mivel ma még csak 1400 láng van igénybe véve, semmi esetre sem lesz elegendő, miután az évi rezszi, mint fentebb mondtunk, 47000 korona.

A magánvilágítás-árammérő egy hektó wattot 7 fillérbe számítva, tehát egy 16 gyertyás izzó lángnál 4 fillérbe, 1-es gyertya $\frac{1}{4}$ -ed fillérbe kerül, az ívlámpák áramfogyasztása óránként 3 hektowatt, egyenlő 15 fillér, lámpafenntartással 20 fillérbe kerül.

Pápán az utcai, világítás sokkal intenzívebbnek látszik, mint egyebütt, mint pl. Székesfehérvárott, Nagykanizsán vagy Kaposváron, mit vagy a lámpák gondozottabb voltára, vagy tán arra lehet visszavezetni, hogy a telep még most nincs nagyon igénybe véve, illetőleg megterhelve.

A beérkezett ajánlatok

Mint tudva van, a közvilágításra kiírt pályázat alapján kétrendbeli ajánlat érkezett, úgymint a „Danubius Sehoenlehen Hartmann” cég ajánlata gázvilágításra, s a Ganz-cég ajánlata villamos berendezésre. A gázvilágítási ajánlat kivonata ez: a gázgyár egyelőre 500 m³ gáztermelésére épülne, s 1000 m³-ig kibővíthető lenne 190535 kor. 75 fillérbe kerülne, 7200 futóméter főcsővezetékkel s 165 darab utcai lámpával, az utcai lámpák között 84 vasoszlopra, 71 darab csinos fali vaskarra, a többi faoszlopra lenne szerelve.

Az összes utca lámpák 60 gyertyafényt képviselnének egyenként, tehát 165x60 a városi világítás 9900 gyertyafénynek felelne meg.

Az ajánlathoz csatolt jövedelmezőségi kimutatás szerint tenne az évi kiadás 16810 kor. 40 fillért.

A beruházott tőke amortizációja s a normális gázveszteség 12350 korona, összes kiadás évenként 29160 korona 40 fillér. Ezzel szemben a bevétel magánfogyasztóktól és a melléktermékek (kokszi, kátrány) értékesítéséből 32200 korona. Ehhez adva a város által eddig közvilágításra fordított 6200 koronát, a bevétel 38400 korona.

A kiadás 29160 korona 40 fillér, maradna tehát nyereség 9239 korona 60 fillér.

Igaz, hogy ezen összegből a mellékutcák petróleummal való világítására átlag 1000 koronát, a vezeték további fejlesztésére legalább 2000 koronát kellene évenként fordítani, de még így is bizonyos jövedelem lenne megtakarítható. Mire Komárom város gyakorlati példája is reményt nyújthat.

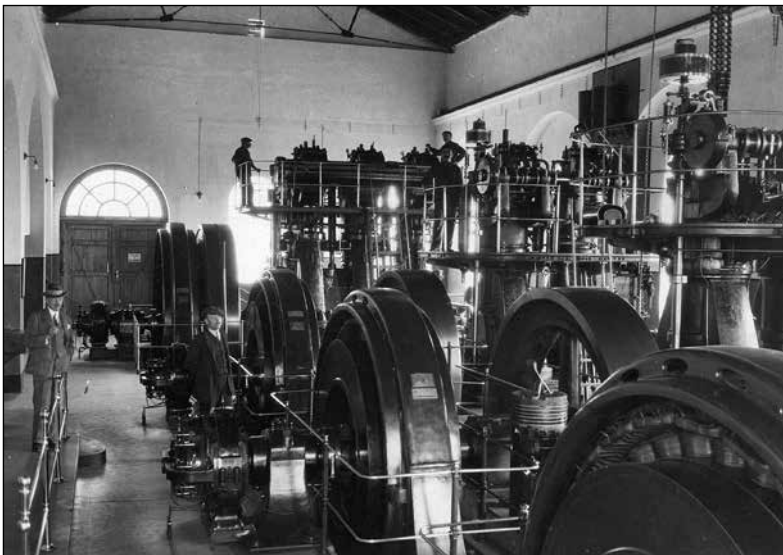
A magánvilágításban egy 1-es gyertyafényt véve alapul, óránként 4,60 egyenlő 15 fillérbe kerülne.

Ez ajánlatra megjegyzésünk a következő:

A légszesz gyárak rendszerint osztrai¹⁸⁷ kőszén használnak, mert a hazai termékek még eddig nincsenek kellőképp kipróbálva. E nemzetgazdasági hátrányt ellensúlyozza részben az a körülmény, hogy melléktermékük, különösen a pirszén (koks) mely ez idő szerint nálunk még alig kapható, a tűzifa folytonos drágulását csökkenthetné városunkban.

Továbbá, nem állván kellő adatok rendelkezésünkre, jövedelmezőségi kimutatás reális voltát ellenőrizni kellőképp nem tudjuk, de az közismeretű tény, hogy valamennyi világítási berendezés között a légszesz van legolcsóbbnak elismerve.

A másik ajánlat, a Ganz-gyáré a város költségén építendő villamos központra irányul, melynek költsége 22000 koronába van előirányozva, az utcai világítás 300 darab 16 gyertya fényű izzó és 8 darab 10 amperes ívlámpával. Magánosok

A villanytelep gépháza. Forrás: LDM 7653

---

¹⁸⁷ Ma Ostrava nevű város Csehországban.

az áramot 6 fillérrel számítva egy 16 gyertyafényű izzó lángért égőkkel együtt óránként 3 fillért fizetnének, egy gyertyafény pedig $\frac{1}{4}$ fillérbe kerülne.

Sajnosan kell megjegyeznünk, hogy a Ganz gyárral folytatott megbeszélésünk arra a fölfedezésre juttatott, hogy az egész ajánlat téves, mert a jövődő fejlődés elé gátat vet s méreteinél fogva a kellő jövedelmezőségre kilátást nem nyújt, s így azzal jelen alakjában bővebben nem is foglalkozunk. }

Összefoglalva az előadottakat, arra az eredményre jutottunk, hogy a felsorolt világitási módok közül legolcsóbb a légszesz s legdrágább a villamos világitás. Utcai világitásra teljes megnyugvással ajánlhatjuk a légszeszt „Auer”-féle égőkkel, míg a magánvilágitás terén csakis a villamnak van jövődöje. Ideális közvilágitást tehát a technika mai állásában e kettőnek egyesítésével vagyis egy kombinált világitással lehetne elérni. Ennek nagyobb költségei részben kiegyenlíthetők lennének az által, hogy a légszesz motorikus célokra felhasználva a költségeket részben fedezné, amennyiben a vízvezetéki gépháznál is alkalmaztatnék, míg a villanyvilágitás a városnak csak legsűrűbben lakott részében, egy ott felállítandó s gázüzemre berendezendő dynamógép segítségével lenne előállítandó. Bármely világitási módot válasszuk is azonban, hogy alapos számításra tehesünk szert, s az esetleg beszerzendő újabb ajánlatokat kellőképp elbírálhassuk, de sőt hogy ajánlatok igényeinknek megfelelőek legyenek is, elengedhetetlenül szükségesnek tartjuk, hogy a fogyasztó s a várható fogyasztás alaposan számba vétessenek, mit egy bizottság végezhetne az egész város bejárása mellett.

Ha majd ekként a várható fogyasztásra nézve és pedig külön a villam- és külön a gázfogyasztásra megközelítő adatokkal rendelkezünk, s a világitás programját megállapítjuk, akkor lesz helyén egyes cégek felszólítása, vagy új pályázat útján a világitási kérdés megoldásához fogni, mi annál inkább sietős, mert a pénzpiac helyzetének esetleges változása könnyen megfoszthat bennünket a jelenleg elég kedvező kilátásainktól.

Kelt Veszprém, 1904. február hó 25-én

Szeglethy György polgármester,
Kesselbauer Ágoston városi mérnök

A köztisztviselő jutalma¹⁸⁸ (1904)

(bz.) Szeglethy György veszprémi polgármester a múlt héten alaposan megkapta a magáét. Egy vándorló legény a *Népakarat* című helyi lapban – amiért a rendőrkapitány gyanús egyénisége miatt a városból kitoloncoltatta –, azt írta, hogy a polgármester pénzért méri az igazságot.

Vagyis a szegény panaszkodó embert, aki nem tud ajándékot adni, meg sem hallgatja.

Ez a csavargó a városból eltűnt.

Következő héten pedig a szerkesztő rohant ki a polgármester ellen, hogy hátlatlan és illetlen volt, pedig ő tette meg Veszprém város fejévé.

Szeglethy György polgármester ezt a támadást megérdemelte.

Miért?

Elmondja az a vádoló irat, amelyet a lap ellen a győri kir. ügyészhez beadott.

Szeglethy György polgármester harminc éve szolgál közpályán.

Telve nemes ambícióval és munkakedvvel lépett a közigazgatási pályára. Minden léptét ma is a tetterő, a becsvágy vezetik. Egy nagy arany szívvel, arany szelídséggel fölruházott egész ember.

Nem kell mondanunk, hisz mindenki ismeri.

A keze minden szennytől tiszta és sem fölfelé, sem lefelé, soha legkisebb okot sem szolgáltatott arra, hogy jelleme vagy eljárása ellen bárki kifogást emelhesen.

Öt év előtt Veszprémnek polgármester kellett...

Mint a fövényből kicsilllogó arany szemet, úgy látták az árvaszéki ülnöki székéből kiragyogni szép személyes tulajdonaiért Szeglethy Györgyöt.

A polgárság meghívta, egyhangúlag megválasztotta. Ő nem kereste, nem parolázott, nem küszöbölt, jóformán úgy került a város élére, mint Apafi Mihály az erdélyi fejedelemségre.

Öt év óta ül Veszprém város polgármesteri székében. El kell ismernünk, hogy lelkiismeretesen, az igazság és szeretet jelében vezet azóta a város ügyeit s működése Veszprém város közigazgatásában dicséretre méltó eredményeket mutat föl.

Ez alatt az öt év alatt nem szerzett semmit. Ellenben vagyonának egy részét a polgármesteri funkció viselése emésztette föl.

---

¹⁸⁸ *Veszprémvármegye*, 1904. ápr. 14. 1. o.

Megérdemli tehát, hogy harminc évi becsületes munkássága után, egy jöttment útszéli csavargó, a sajtószabadság szégyenére, szorgalma jutalmául nyilvánosan, újságban szidalmazza le.

Ez csak természetes következménye a ma oly elfajult közállapotoknak.

Neki nincs restellini valója.

A pirulás sora: rajtunk, van. Rajtunk, a közvéleményen, Veszprém egész polgárságán, hogy a város fejét és benne az egész polgárságot egy csavargó, a rágalom sarával így megdobálhatta.

A polgármester a város feje. A polgármester a polgárság képviselője, a város első polgára.

A polgármester becsülete a polgárság becsülete, a város becsülete.

A polgárságon, a városon esett sérelem, amikor Szeglethy Györgyöt ily rút, igaztalan támadás érte.

A polgárságnak, a városnak kell tüntetőleg megnyilatkoznia amellet az ember mellett, aki harminc évi közszolgálat minden tapasztalatát, a szíve minden dobbanását, vére minden lüktetését, egész életerejét hozta ide, hogy a polgárság ügyét híven, becsületesen, fáradhatlan szorgalommal szolgálja.

A győri kir. ügyész meg fogja tenni a megtorló intézkedéseket.

Sajnos, a köztisztviselőnek a törvény kevés védelmet nyújt.

A rágalom itt nyilvános. A veszprémi rendőrkapitány kitoloncol egy csavargót s az megvádolja a polgármestert, akinek a rendőri ügyekhez semmi köze.

Azért csak egy jó, körmönfont fiskális kell és megtörténhetik, hogy a csavargót fölmentik és a kistisztviselő harminc évi becsülettel eltöltött szolgálat után elégtétel nélkül tér haza.

Avagy a rágalmazó kap egy kis bírságot, avagy legjobb esetben néhány napi fogházat.

És a köztisztviselő elhallgathat a védelem ürügye alatt egész nap hozzávagdalt tízszer annyi vastag gorombaságokat.

Ez az oka aztán, hogy a köztisztviselőt minden csavargó megdobálja sárral.

Ez az elégtétel még nem elég.

Az elégtételt nekünk kell megadni, a közvéleménynek, a városnak, a polgárságnak.

Nekünk szükségünk van Szeglethy György szorgalmára, munkásságára, tevékenységére.

Cáfoljuk hát meg bizalmunkkal, szeretetünkkel, ragaszkodásunkkal a város első polgárára szórt rágalmakat, mellyel egy nagy vádat hárítunk el a városról, egy derék első tisztviselőnk becsületes munkásságával szemben a – hálátlanságot.

Kérelem az iparostanonc-oktatás áthelyezésére¹⁸⁹ (1904)

Berzeviczy Albert
vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrnak

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

A veszprémi iparostanoncok oktatására a város tulajdonát képező régi épület¹⁹⁰ emeleti részén lévő helyiségek használatnak.

Ezen épületen levő ajtók, ablakok és padlózatok az idők viszontagságai folytán már annyira elavultak, hogy újakkal volnának felcserélendőek; továbbá a tanhelyiségek alacsonyok, a bennük levő levegőt a sok tanonc rövid idő alatt felemészti, és így a helyiségek a közegészségügy kívánalmainak nem felelnek meg; ehhez járul még azon körülmény is, hogy az épületnek csak igen szűk folyosója s igen kicsiny udvara van, továbbá mivel az épület hegyoldalban fekszik, az udvart pedig magas bástya fal környezi, a levegőt az épülettől elzárja, tehát a helyiségeknek jól szellőztetése kizárva van.

Ezen bajok orvoslásával a város már foglalkozván, azon eredményre jutott, hogy az épület átalakítása, a tanhelyiségek magasítása, új ajtók, ablakok, padlózattal ellátása oly nagy költséggel járna, melynek viselése e szegény város anyagi erejét meghaladná, mind amellet sem lenne a kívánt célnak megfelelő, mert az épület udvara nagyobbítható nem lenne a bástyafal s a felette levő épületek miatt.

Ily körülmények között más megoldási mód nincs, mint az, hogy a tanoncoktatás máshová, egy arra alkalmas épületbe helyeztessék át. Erre alkalmas épülettel azonban a város nem rendelkezik.

Minthogy pedig Veszprémben, állami polgári iskola van, minthogy továbbá a tanoncok leginkább az esti órákban nyernek oktatást, tehát akkor, amikor a polgári iskola növendékeinek tanítása megszűnik, minthogy továbbá a tanoncok oktatásával polgári iskolai tanárok is foglalkoznak, mindezeknél fogva az iparostanonc-iskolák szervezetének 48. §-a alapján mély tisztelettel kérem

---

¹⁸⁹ MNL VeML V.173.b. 1905. VII. 0767.

¹⁹⁰ Az épület jelenleg az Ipartestület székháza. Eredetileg városi tűzoltólaktanya volt.

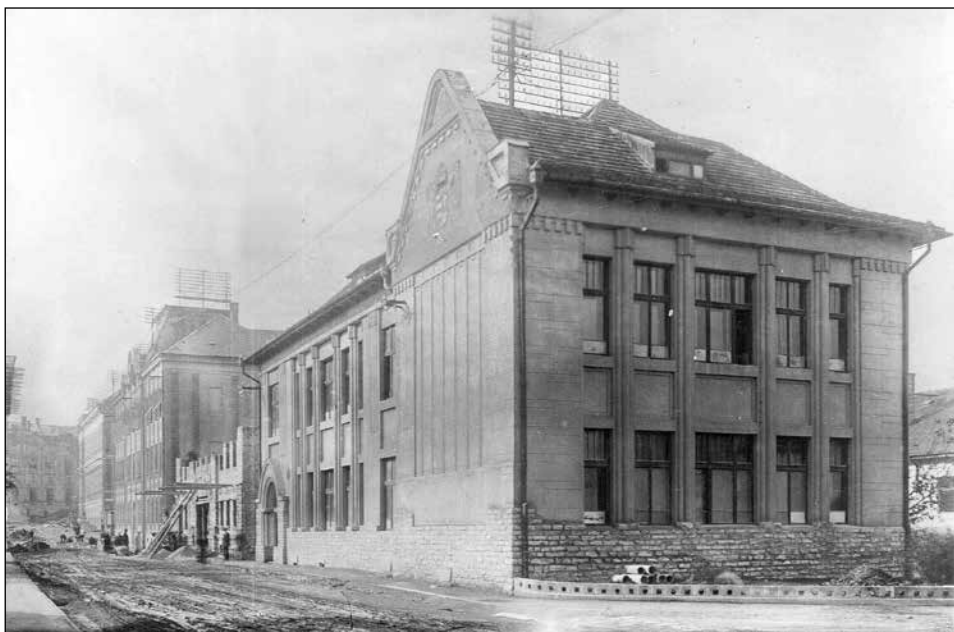
Nagyméltóságodat, kegyeskedjék megengedni, hogy az iparostanoncok oktatására az állami polgári iskola helyiségei és pedig már az 1904/1905 iskolai tanévben használhatók legyenek.¹⁹¹

Kiváló tisztelettel maradván

Nagyméltóságodnak

Veszprémben, 1904. évi augusztus hó 4-én

alázatos szolgálója
Szegliethy György polgármester

*Óvári Ferenc utca az Iparostanonc-iskolával. Épül a Hungária mozgószínház.
Takács János építész fotója. Forrás: MNL VeML VK_04689*

---

¹⁹¹ 1904. november 4-én megkereste Szegliethy György polgármestert dr. Csenkey Géza a m. kir. Törvényszék elnöke, hogy a város adja át az iparostanonc-iskolát a m. kir. Járásbíróság ideiglenes elhelyezésére. A vallás és közoktatási miniszter végül nem járult hozzá a város kérelméhez.

Állami segély kérése az iparostanonc-iskola részére¹⁹² (1904)

Berzeviczy Albert vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrnak

Nagyméltóságú Miniszter Úr!
Kegyelmes Uram!

Az iparos osztály kiképzése s ez által a hazai ipar fellendülése céljából iparostanonc-iskolák szerveztetvén, Veszprém városában az iparostanonc-iskola még 1883. évben felállított, azóta ezen iskola hivatásszerű feladatának mindenkor pontosan megfelelt, továbbá mivel az iskola fejlesztése követelte, hogy a nyári időszak alatt külső munkával elfoglalt nagyszámú kőműves, ács, kőfaragó, szobafestő, bádogos stb tanoncok számára téli tanfolyam szerveztessék, ezen tanfolyam is 1895. évben berendeztetett és jelenleg is fenntartatik. Továbbá az iskola fejlesztése érdekében a tanonciskolai bizottság a múltban már akképp intézkedett, hogy az iparostanonc-iskolák szervezéséről kiadott rendelet 53.§-a értelmében nemcsak a rajz, mint elébb volt, hanem az üzleti levelezés, ipari számvetés, könyvvitel, természettan, technológia polgári iskolai tanítók által tanítassék. Továbbá az iparostanonc-iskolai bizottság a folyó 1904/5. tanévre a haladók részére a rajzoktatást egy órával megszorította, a szemléltető és phisikai eszközök elhelyezésére szekrény beszerzése iránt intézkedett, a városi közgyűlés pedig a tanulók nagy számára való tekintetből még egy hitoktatói állást szervezett.

A város közönsége nem kíméli azon áldozatot, melyet saját erejéből meg hozni képes, mert mint a folyó 1904/5. évi költségvetési előirányzat is igazolja, az iskola részére természetben ad helyiséget,

melynek bérértéke 1200 korona,

természetbeni fűtés és világítás 600 korona,

az épületek fenntartása mivel ajtók, ablakok, kémény, szobák, az egészségügyi követelményeknek megfelelően javítottak és átalakítottak 500 korona,

a rajz oktatás óráinak szaporításával rajztanári fizetés 100 kor., új hitoktató díjazása 100 kor, szemléltető és rajz eszközök elhelyezésére szekrény beszerzése 100 kor,

---

¹⁹² MNL VeML V.173.b. 1905 IV. 0097.

összesen 300 korona,
mindösszesen 2600 korona.

Mínt hogy ezen hozzá járulás mellett is, mely a törvényben előírt 2 %-os pótdadónak mintegy megfelel, a költségvetési előirányzatban kitüntetett hiány, a mostani súlyos gazdasági viszonyok között, melyek a jövő évre is kihatni fognak, a létért küzdő lakosság által, mely a költséges elemi hitfelekezeti iskolákat egészen önerejéből tartja fenn, s melynek anyagi erejét a vízvezeték, laktanya építkezés, vasúti segély, járda felújítás, az állami polgári iskolai építkezéshez s az iskolának fenntartásához megajánlott hozzájárulás kimerítette, továbbá a küszöbön levő csatornázás még jobban kimeríteni fogja, már nem pótolható, a tanonciskola fenntartására mivel az óvodák felállításánál is a városra súlyos kötelezettségek rohattak, melyek csak pótdadó kivetése mellett lesznek teljesíthetők, új pótdadó a városi közönségre, adófizetőképességének megtámadása nélkül, ki nem vethető, kénytelen vagyok az iparostanonc-iskola segélyezés végett, az eddigi segélyekért hálás köszönetemnek kifejezése mellett Nagyméltóságodhoz folyamodni és az iskolai, városi költségelőirányzatok s a múlt iskolai év számadása kivonatának felterjesztése mellett a legmélyebb tisztelettel arra kérni Nagyméltóságodat, hogy az iskola költségelőirányzatában mutatkozó 2413 korona 80 fillért, mint állam segélyt a veszprémi iparostanonc-iskola részére utalványozni kegyeskedjék.

Kiváló tisztelettel maradván
Nagyméltóságodnak
Veszprém, 1904. évi szeptember hó 10-én

alázatos szolgálója
Szeglethy György polgármester,
mint az iparostanonc-iskolai bizottság elnöke

A motorkocsi-közlekedés állandósítása¹⁹³ (1904)

Annak idején, mikor a motorkocsik közlekedését a miniszter a kiállítás tartamára megadta, mi ugyane helyen kifejtettük a motorkocsi-közlekedés előnyeit és hasznát, igyekeztünk meggyőzni a közönséget arról, hogy a jelen viszonyai között egyedül csak az hozhatja helyre, ha csak némiképpen is, azokat a mulasztásokat és hibákat, a melyeket közlekedési viszonyaink elhanyagolása által iparunk és kereskedelmünk pangásában szenvedünk.

Igyekeztünk kimutatni, hogy csak motorkocsi-közlekedés állandóvá, rendszeressé tétele fogja ezen állapotokat megjavítani és ajánlottuk, hogy ragadja meg a város az alkalmat és kérje ezt a minisztertől.

Azóta láttuk a motorkocsik közlekedését. Napról napra érkeztek és indultak; minden fennakadás nélkül bonyolítva le a nagymértékben megnövekedett személyes forgalmat.

Ennek folytán, ideánk, úgy látszik, megszívlelésre talált, mert már kezünkben van azon emlékiratnak a mása, amelyet Hieronymi Károly kereskedelemügyi miniszter úr őnagyméltóságához küldöttek fel, alapos indokolással kérve abban, hogy állandósítsa a veszprémi motorkocsi-közlekedést.

Reméljük, hogy a miniszter ezen kérelemnek eleget tesz!

S ezen reményünkre még inkább feljogosít az a tény, hogy Serényi Béla gróf államtitkár a kiállításkor Veszprémben létele alkalmával oly rokonszenvesen, hogy úgy mondjuk, szeretettel szólott rég letúnt, szép időkre emlékeztető, regényes városunkról.

Az emlékirat egyébként a következő:

Nmélt. Miniszter úr!

Kegyelmes urunk !

Városunk sanyarú közlekedési viszonyai közé valóságosan egy jobb jövő hajnalpírjaként világított bele Nagyméltóságodnak ama kijelentése, hogy a hazai vasutakon a vasúti motorkocsik járatását kiterjedtebb mértékben méltóztatott kilátásba helyezni. Hálával elteltén láttuk megjelenni a legelső gépkocsikat állomásunkon a kiállítás alkalmából, s mint értesülve vagyunk azok céljaiknak teljesen megfelelnek, így tehát állandósításuk, úgy hisszük, nem ütközik aka-

---

¹⁹³ Veszprémvármegye, 1904. szept. 18. 1–2. o.

dályokba. Emellett a gépkocsik, mint hírlík s amire alkalmasoknak is látszanak, nemcsak a vonatok kiinduló és végpontjairól, hanem egyenest a jelentősebb közbeeső gócpontokról fognak indulni, úgy városunknak a világtól elzárt volta s a rég elmúlt tévedéseknek ebből származó sok hátránya egyszeriben véget érhet.

Bölcsen méltóztatik tudni Nagyméltóságodnak, hogy annak idején a Székesfehérvár–kiscelli vonat városunktól 5 kilométernyire helyezte el „Veszprém” nevű állomását, s hogy ezen szerencsétlen helyzeten segítendő, városunk s megyénk micsoda rengeteg áldozatokat hozott a Győr–Veszprém– dombóvári vasútért, csakhogy közelebb kaphassuk a vonatot városunkhoz.

A vasutat ugyan egy kicsi szárnyvonal alakjában tényleg megkaptuk, hanem a változás legjelentősebb része csak az, hogy a régi „Veszprém” állomás „Jutas” nevet nyert, használni azonban még a kir. posta is még mindig a régi Jutas állomást használja s az új szárnyvonalat teljesen mellőzi.

Szállodák társaskocsijai s valamennyi bérkocsi most is Jutas állomáson várja, s oda viszi az utast, réges-régen kitapasztalta közönségünk, hogy így pénzben és időben lényeges megtakarítást érhet el.

Lényegében tehát, amint mindezekből látszik, szárnyvasutunk megépítése óta sem változott vasúti közlekedésünk.

Ma is külön elhatározás szükséges ahhoz, hogy valaki városunkat meglátogassa, nem esik városunk senkinek sem útjában, s ha elhatározta is valaki, hogy hozzánk jő, öt kilométernyi kocsizás áll előtte vagy egy ennél még rosszabb; mert az öt kilométernyi kocsizással szemben sokak által mellőzött, vasutazás átszállással, új díjfizetéssel, poggyász-átrakással stb.

Mi más lehetne a helyzet, ha például a Győr–Veszprém–dombóvári h. é. vasút menetei valamennyien egyenest városunkba jönnének és innen indulnának, hogy az áldatlan időzés Jutason, átszállás és poggyász-átrakódás megszűnnék, s Jutason csak az maradna, ki egyáltalán nem akar hozzánk jönni. Akkor a Jutason maradás volna külön elhatározás tárgya, míg most a hozzánk jövetel az.

Nagyméltóságodnak rendelkezésére állanak az eszközök annak a tudomásunknak hivatalos megállapítására is, hogy a Székesfehérvár – kiscelli államvasúti vonalat is jórészt veszprémi utasok használják. Veszprémbe és Veszprémből járnak tudtunkkal az emberek legnagyobb részét ezen a vonalon, a vonat utasai ami Jutas állomásunkon mind kicserélődnek, itt kiürül és újból megtelik a vonat. Ennek a napról-napra látható jelenségnek bizonyára meglesz az az okmányszerű bizonyítéka is, hogy Székesfehérvárról sokkal több veszprémi, s Székesfehérvárról egyedül Jutasra érvényes két távolsági forgalmú jegy kél el, mint olyan, amely Jutason túlra szólalna. S ha ez beigazolódik, sok nagy része Jutason átszállni kénytelen s igen kevés az a néhány utas, aki Jutason egyenest áthalad.

Vajon, okszerű-e az utasok kisebb részét szállítani közvetlen menetekben, s a nagyobb részt átszállásra utalni? Nem volna-e célravezetőbb az ellenkező eljárás?

Vagyis nem volna-e helyesebb a Székesfehérvár–kiscelli személyforgalmat is egyenest Veszprémen átvezetni. Veszprémből indítani, s Veszprémbe hozni s Jutason csak azt a kevés utast szállítani át, ki Jutason áthalad és Veszprémbe nem jó?

Tudjuk s belátjuk mi azt, hogy eddig szokásos mozdonyos vonatoknál ez annyi tolatást, kezelést és új vonatrendezést kívánna, hogy ez egymagában lehetetlenné teszi célunk elérését, ámde a gépkocsi mindez akadályokat kiküszöböli, gépkocsikkal Jutason egy-egy perc időzés elég, míg most egész sora vár a vonatoknak, a melyeknél a mi öt kilométernyi hosszú szárnyvasutunk vonata s a csatlakozó vonat között negyedórai, sőt félórai s még ennél is hosszabb időzés van menetrend szerint is, hát még a számtalan bevallott és be nem vallott késés esetén?!

Csoda-e, ha öt kilométer útért senki se vár ennyi időt, megtoldva még a szárnyvasúton töltött idővel s onnan a városba éréssel, hanem egyenest Jutasról jó és megy, mintha szárnyvasút nem is volna.

A gépkocsi, akármilyen rendszerű s akármelyik gyárból is kerüljön ki, tudunkkal mindezek a bajokon segíthetne, s mi készek is volnánk mindent elkövetni abban az irányban, hogy úgy a Győr–Veszprém–dombovári h. é. vasút menetei, mint a Székesfehérvár–kiscelli államvasút vonal menetei gépkocsi-üzemre való áttérés, vagy egyes gépkocsi-menetek bevezetése útján városunkon, illetve az új „Veszprém” állomáson átvezettessenek, s tiszteletteljesen kérjük Nagyméltóságodat, hogy ez irányú tennivalónkat megszabni s célunk elérésében minket hathatósan támogatni, esetleg a célravezető módokatknak és eszközöknek az illető szakreferensekkel való szóbeli megtárgyalása végett, városunkát és megyénket egy szóbeli értekezletre való meghívással kitüntetni kegyeskedjék.

Mely alázatos kérelmünk ismétlése mellett vagyunk Nagyméltóságodnak Veszprémben, 1904. évi szept. 12-én

Veszprém város képviselő-testülete nevében

alázatos szolgálója
Szeplethy György
polgármester

Köszöntő Meszes Polikárp szentferencrendi házfőnök nyugalomba vonulásakor¹⁹⁴ (1904)

Főtisztelendő Uram!

Hitünk és vallásunk szerint az egyház és iskola egymással rokonintézmények, egymást támogatni, kiegészíteni hivatottak az emberiség legfőbb céljának: boldogulásának elérésében. Magasztos feladat az Isten szolgálata, egész szívet, teljes lelket kíván papjaitól; ám a népnevelés hazafias munkája szintén a feláldozás, a lemondás hősi erényét követelte mindig, követeli még napjainkban is a tanítóktól.

Kettős tehát az elismerés, kettős a hála azon férfiak iránt, kik az oltáron kívül a népnevelés szent ügyének is áldoztak, áldoztak nehéz viszonyok közt, áldoztak teljes hűséggel és odaadással.

Főtisztelendő Úr! Ön nemcsak az egyházat, de a társadalmat s városunkat is szolgálta 32 éven át, tanítva, nevelve a város ifjúságát.

Tanította, nevelte a nép gyermekeit, urat, szegényt egyforma buzgósággal, egyforma lelkiismeretességgel és odaadással. A templom és iskola közt folyt le életének nagy darabja, naponként kettős áldozatot mutatott be az Egek Urának kettős hivatásában. És az eredmény? Jól tudjuk mi tisztelői, fel van írva odafönt a jutalmazandók anyakönyvében, s ehhez fogható eredményt, ilyen jutalmat a föld nem nyújthat. Ámde jólesik rámutatni a földi eredményekre nekünk is, kik a hála érzetével tekintünk a befutott áldásos pályára, midőn annak fáradt bajnoka pihenőre tér.

Tekintszen kérem, a város hatósága nevében kérem Főtisztelendő Úr, tanítványainak hatalmas seregére, kik ma velem együtt hálátelten gondolnak önzetlen buzgó s bölcs vezetőjükre, ki őket az istenfélelem, a hazaszeretet és az emberi jogok és kötelességek örök törvényeire oktatta. Ez a hála nyújtszon bizonyítékot arra, hogy az elvetett mag termő talajra talált s ki is csírázott e város polgárainak szívében, s ott virul, mint a babér, melyből ma koszorút fontak az Ön tisztelői.

Legyen a pihenés minél édesebb. Ez a város, mely az Ön hosszú működésének színtere volt, mindig tisztelettel veszi körül azt, kinek olyan nagyon le van kötelezve, hogy méltó jutalmat számára, Főtisztelendőséged számára, csak az Egek Urától kérhet.

---

¹⁹⁴ *Veszprémi Hírlap*, 1904. dec. 25. 4. o.

Isten áldása maradjon vele s kísérje késő öregségbe. Ezt kívánja velem együtt ma mindenki, ki szerencsés volt Önt megismerni.

Fogadja Főtisztelendő Úr kiváló nagyrabecsülésemet, mellyel maradok
Veszprém, 1904. dec. 18.

őszinte tisztelője
Szeglethy György polgármester

*Ferences templom a Várban.
Forrás: Fortepan 93381/Kiss László*

Tisztújító közgyűlés a városházán¹⁹⁵ (1905)

A képviselők állva hallgatták a felesküvő polgármestert. Azután meghatva mondott köszönetet megválasztatásáért.

Általános figyelem között elmondja, hogy most hat éve, mikor először állott itt, vázolta mindazt, amit polgármesteri működésében tenni, alkotni óhajt. Hogy beváltotta-e ígérteit s hogyan váltotta be azt bírálja el igazságosan a nagyközönség; az ítélethozatalnál azonban van hozzászólása az ő saját lelkiismeretének is, amelyet szigorúan kérdőre vont s nyugodtnak találja. Iparkodott egész hivatalos működésében megtenni mindent, amit az Isten tennie adott, igyekezett mindenkor e szívéhez nőtt városnak érdekeit előbbre vinni.

A jövő programjának is ez az alapja. Tömör vonásokban vázolja ezután tervbe vett munkálkodásának főbb részleteit: a szabályrendelet újjáalakításáról, mely már tárgyalásra készen áll, a város háztartásának egyensúlyba helyezéséről tervbe vett javaslatokról, a város leendő csatornázásáról, mely közegészségi szempontból most már elodázhatatlan teendője a városnak.

A kulturális téren teendőik közül a létesítendő óvodákról, az iparos iskolák színvonalának emeléséről beszél, melyekre nézve jelzi, hogy áldozatoktól sem szabad visszariadnunk. Ember baráti intézményekre térvén át, nagy szeretettel s meleg hangon szól a szegényügy rendezéséről.

A dunántúli városok közül egy sincs annyira igénybe véve a szegények gyámolításával, mint Veszprém városa, melynek összkiadásából 5 1/6% fordítatik a szegényekre. A társadalommal vállvetve óhajtja a szegényügy rendezésének kérdését helyes úton módon megoldani. Beszélt azután a világítási kérdéstről, mely nemsokára végdöntés alá kerül, s a közlekedési ügynek javításáról, melytől várja a város iparának, kereskedelmének alapos fellendülését.

Kedvenc ábrándja, hogy városunkban közkönyvtárak, hangversenyterem stb. létesíttessenek, melyek azonban – azt hiszi – a messze jövő alkotásai lesznek csak. Ígéri, hogy a magánérdek, ha jogosult, és amíg a közérdekekkel nem ütközik, nála mindenkor istápolásra talál; a közérdek rovására azonban bűnnek tartaná a magánérdekek pártfogását. Végül ismételten megköszönve az egyhangú bizalmat, kéri a képviselő-testület hathatós jóindulatát s a kitartó munkában leendő segédkezését.

A polgármester lelkes szavait s szép beköszöntőjét sokszoros éljennel s tapsokkal fogadta a képviselő-testület.

---

¹⁹⁵ *Veszprémi Hírlap*, 1905. febr. 26. Tisztújító közgyűlés a városházán. 3. o.

Segítségkérés a miniszterelnökhöz egy gyár létesítésére Veszprémben¹⁹⁶ (1906)

Nagyméltóságú magyar királyi Minister Elnök Úr!
Kegyelmes urunk!

Veszprém város közönsége teljes tudatában a magas kormány, s különben, Excellenciádnak a magyarországi városok szellemi és anyagi felvirágoztatása iránt táplált hazafias törekvésének *ismerni*, városunk figyelemre és méltánylásra ~~nagyon~~ is rászorult helyzetében bátorkodik alázatos kérelmével járulni Excellenciád kegyes színe elé, hogy ~~Exciád~~ magas pártfogását egy tősgyökeres magyar város ~~jövendő sorsának megteremtésére~~ *érdekében* bizalomteljesen kérelmezze.

Veszprém a Dunántúl egyik történeti múltban gazdag, egyébként pedig mostoha fekvésénél fogva legszegényebb városa, dacára minden igyekezetének, nem képes a fejlődésnek arra a fokára emelkedni, melyet múltja, lakosságának kipróbált hazafisága, intelligenciája, egyesek buzgalma és áldozata készségénél fogva megérdemelne, sőt minden erőfeszítés dacára mindinkább elmarad attól a színvonaltól, melyet ez országrész többi városainál hazafias örömmel tapasztalunk.

Veszprém ipara és kereskedelme a múlthoz képest tetemesen hanyatlott. Hajdan a veszprémi heti és országos vásárok nem csak a Bakony vidék és a Mezőföld, hanem Zala és Somogy nagy részének terményeit értékesítették; egyes iparágak, mint például a csapó-, szűrposztó-ipar az egész Dunántúlt Veszprémből szolgálták ki, a kereskedés az óriási gabonaforgalom mellett hatalmasan virágzott. A déli vasút megnyíltá óta azonban a város sorsa határozottan rosszabbra fordult, amennyiben az összes termények forgalmát más irányba terelte.

A forgalom csökkentével természetesen az ipar is alászállott, egész sereg munkáskéz foglalkozás nélkül maradt, a kivándorlás pedig ~~egyre tart, sőt ijesztő~~ növekvő arányokat kezd ölteni, (a régi tősgyökeres polgárok közül az ifjabbak a főváros felé törekednek, az öregek pedig a közsegélyezés sovány kenyereén élődnek.)

~~A kivándorló iparos nép helyébe pedig minő elemek érkeznek? A Balaton partjait phyloxéra kipusztítván a munkás nép, mely a közeli falvakból eddig~~

---

¹⁹⁶ MNL VeML V.173.b Veszprém város polgármesterének iratai. Általános iratok. Jelzet I-26/1900 1. doboz. A levélben Szeglethy György több helyen javított. A kihúzott szakakat áthúzással, a beszúrtakat dőlt betűvel írtam. – Földesi.

mind a szőlőhegyekben kereste meg egész évre való kenyerét, most mind a városba özönlik, s képességeinek, hajlamainak megfelelő foglalkozást nem találva, a koldusok számát szaporítja.

A veszprémi határnak nagy része művelésre alkalmatlan, a művelés alatt levő álló csekély földterület arasznyi, vagy ennél is kevesebb humuszával az itt lakó földművesnek sem nyújt elegendő foglalkozást.

A proletariátus szaporodtával a város közönségének a közsegélyezés körüli teendői kiadásai hihetetlenül megszorodtak. A szegényház, melybe évekkel ezelőtt alig lehetett valakit becsalogatni, ma már annyira megtelt, hogy kibővítésén kell munkálkodnunk; a város költségvetésében 5200 frtot vett már fel szegényei eltartására. A helybeli főpapság, jótékony intézetek, nőegylet, zárdák egyre fokozódó jótékonytságot gyakorolnak, mégis a házanként való koldulás a legszigorúbb rendőri intézkedésekkel sem szüntethető meg véglegesen.

E bajokon egyéb úton módon segíteni nem lehet, mintha a kereseti viszonyok javítása mellett a munkás kezek részére állandó foglalkozást teremthetnénk. Ámde a rendelkezésre álló csekély erővel nem képes nagyobb szabású vállalatok útján keresetforrásokat nyitítani.

Egy kiterjedt ipartelepnek, valamely gyárnak Veszprémben vagy Veszprém határában leendő létesítése az amire itt valóban igen nagy szükség van. Ez irányban tettünk is ~~magánúton~~ már lépéseket. A kereskedelmi miniszter úr 1900. évben 8714 2/49 sz. n. kelt leiratában meg is ígérte támogatását, a pénzügyminiszter múlt évben egy állami vállalatot is ígért. De még eddig eredmény nélkül, pedig egy ily nagyobb szabású iparvállalattól reméljük egyedül a [...] megszüntetését, iparunk és kereskedelmünk fellendülését, a szegényebb osztály sorsának enyhülését.

Oda terjed tehát legalázatosabb kérelmünk Excellenciádhoz, hogy amire magunk erejéből képesek nem lehetünk, Excellenciád hathatós befolyásával lehetővé tenni kegyeskedjék, hogy akár a magántőke, akár valamely országos vállalat ezen elhagyatott város felé forduljon, itt állami vagy államilag segélyezendő nagyobb ipari vagy gyári vállalat létesüljön, s ezáltal lehetővé tétessék, hogy a város súlyosan reá nehezedő humanitárius és kulturális kötelességeinek megfelelhessen.

Legmélyebb tiszteletünk őszinte nyilvánítása mellett maradunk Nagyméltóságodnak,

Veszprém, 1906. évi május hó.

Alázatos szolgálója
Veszprém város képviselő-testülete nevében
Szeglethy György polgármester

Az erdőégésekről¹⁹⁷ (1906)

Engedjék meg tisztelt hallgatóim, hogy mindenek előtt őszintén kijelentsem, hogy nem új dolgokat, meglepő felfedezéseket, úttörő eszméket fognak tőlem hallani, ha igénytelen felolvasásom meghallgatására egy kis türelmet szentelni akarnak. Amit felolvasok, azt többnyire megtalálják az erdőtvényben és utasításokban, meg tűzoltói szakművekben is. De fontosnak, sőt szükségesnek tartom, hogy a szakmánkba vágó ismeretek mintegy felújíttassanak emlékeztünkben s erre a mostanihoz hasonló összejövetelek a legalkalmasabbak. Különösen alkalmasnak tartom az erdők egy hatalmas ellenségéről beszélni itt a Bakony tövében, melynek egykor titokzatos sűrűjét félelmes hírnevével együtt az erdők másik hatalmas ellensége, a fejsze irtogatja.

Ki ne hallott volna például a Bakony félelmes hírnevéről, a betyárvilágról, mely Sobri, Milfait s Patkó korában úgy megdobogtatta a jámbor utasok szívét.

Ott, hol ma a győri vonat zakatol, a regényes Eplény és gyönyörű Cuhavölgyben, idább a Gerence-patak partjain csak kondások és szegénylegények bújták a harasztot, s hol ma az Eszterházy grófok vadászkastélya áll, egykor bujdosó kurucok sütötték a lesből ejtett vadat. Ki törődött akkoriban ha pár száz hold szálerdő megpörkölődött. Volt fa elég és értéke úgyszólván semmi a fának. Mikor még a Bakony Keszthelynél kezdődött.

Rég volt az nagyon. Nincsenek most bujdosók meg szegénylegények, az erdők barátai megfogytak, de ellenségei annál jobban elhatalmasodnak. A rengeteg ma már csak fogalom, mely legföljebb arra a munkára illik, mit az erdők felújítása igényel. De maga a felújítás művelete, melyet törvény ír elő, egy újabb veszedelem forrása lett, amennyiben az új kultúrákban, hol a fű, a dudva magasra nő, ijesztő módon szokott pusztítani a tűzi veszedelem, s óriási károkat okoz. Aki az előző két év abnormalis nyarán utazott, mindenfelé borzadva látta a füstoszlopokat ég felé törni a vágások fölött, különösen az utóbbi időben divattá lett fenyőültetéseken, melyeket helyrehozhatlanul s menthetlenül el szokott pusztítani, ha a védelem útját nem állja. Évtizedek óriási munkája és befektetése megy ilyenkor úgyszólván pillanatok alatt tönkre, egyeseknek, községeknek, testületeknek s a nemzeti nagyonnak helyrehozhatlan kárára.

Mikor elérjük mi tűzoltók az égés színhelyét, hova lélekszakadva kimerülten érkezünk, hol veszünk ilyenkor elég fogatot? Hát íme a remek fiatalost, melyben

---

¹⁹⁷ Írta s a Veszprém Vármegyei Tűzoltószövetség 1906. szept. 8-án Ugodban tartott közgyűlésen felolvasta: Szeglethy György Veszprém város polgármestere (tűzoltó-szövetség választmányi tagja).

még a szellő is csak susogva járt-kelt, smaragdzöld vagy feketébe hajló lombjai pedig gyógyító balzsammal töltötték el a levegőt, mint ezernyi ezer fáklyát látjuk kigyúlni egyszerre s csakhamar kormosan, megfosztva lombjától gyászoló setétbe borulni, szinte feldühödve keressük: ki és mi okozta a szerencsétlenséget?

Hát biz azt ritkán lehet kipuhatolni! Azonban mondok egy példát. Ifjú ember jár az ültetésben. Vadásztáskája nagyon üres, de szíve megtelt a szabadság, a természet szépségének, az erdő poézisének boldogító érzetétől. Igazi „Bársony”-os¹⁹⁸ hangulatok uralják kedélyét. Eszébe jut a költő dala: „Az erdei élet mi szép, mi jó; pinyőke ha szól, s füttyent a rigó. Rá jókedvű vadász kürtje vígan hahotáz.”¹⁹⁹ Eddig jól van, csak másra ne gyújtana rá, t. i. arra az átkozott cigarettára! Gyufa sercen, majd nagy ívben repül tova, s a vadász vasárnapi hangulatban tova ballag. Vissza se tekint, pedig tán elnyomhatta volna gyors és erélyes föllépéssel a mögötte támadt alomtűzet. Mire a füst fojtó szaga figyelmessé teszi, már az életére kell gondolnia. A futó tűz nyomában rohan. Nehéz füstcsomók vágatnak előtte s a föld színe felett terjengő füstkárpit mögött apró lángnyelvek villognak elő. Mire az erdőőr észreveszi, mire segítséget hoz, akkorra már évtizedek munkájának eredménye ment füstbe.

Sok veszedelmet idézett elő már a repülő szikra, mely a vasúti mozdony kürtjéből fölszáll. Mikor vasúton utazunk, gyakran látunk égett foltokat a mezőn, a tarlón, a gyepen, melyek ha nem a mozdonyszikrától keletkeztek, úgy az utasok gyufája, égő szivarja okolható, mit a kupé ablakán könnyelműen kihajítottak. A pászortűzek, kóbor cigányok elhagyott tanyája, ha a távozó karaván szokott könnyelműségében tűzhelyét le nem oltja, megannyi gyúpontjai lehetnek az erdőégésnek.

Mindezeknél azonban félelmesebb, szinte leküzdhetlen ellensége az erdőknek az ember legaljasabb indulata: a bosszú. Az a gyáva démoni ösztön, mely az aljas szenvedélyt helyrehozhatlan kártételre bujtogatja. A főszolgabíró vagy rendőrkapitány erdei kihágásért elmarasztal valakit. Ez a valaki aztán a büntetés kiállása után az erdőn tölti ki a bosszúját, mely neki semmit sem vétett, sőt táplálta, keresetforráshoz juttatta volna. Van gondja rá a gonosztevőnek, hogy a kár minél nagyobb, minél érzékenyebb legyen.

Fiatal fenyeves mellett megy például az útja. Egy szorgalmas, ambiciózus erdőtiszt nagy sereg munkással, erkölcsi és anyagi siker reményében évtizedek óta ültetgeti. Az erdőbirtokos egész vagyont fordított a munkálatokra s az ered-

---

¹⁹⁸ Utalás Bársony István (1855. nov. 15. – 1928. márc. 11.) erdőt járó vadászíróra, aki szép leírásokat készített az erdőkről. Főleg vadásztörténeteivel aratott sikereket.

¹⁹⁹ A szerzője nem azonosítható.

mény az ellenséges éghajlati és talajviszonyok dacára végre kielégítő. A korábbi ültetések már több méter magasak; zsendülő hajtásaik a tavaszt ünneplik, mindmegannyi egy-egy remek karácsonyfa. A fiatalabb ültetésben magasra nőtt a fű, egymás fölé borulva több évi sarja képez a vadnak puha fekvőhelyet. Az ültetés hosszában szél kerekedik, baljóslatú suttogás kél a dombok között: a halál szele. A gonosz kéz nyomán egy pillanat alatt futótűz támad az avar között, mely mesés gyorsasággal terjed, feltartóztatlanul rohan tova, míg előtte éghető anyagot talál. Pár óra alatt a holdakra terjedő terület egy óriási fekete folt lesz, melyen a lepörkölt zöld lombok a vigasztalan gyász színét öltik magukra.

Az erdei tüzek e legveszedelmesebb fajtája, különösen mióta a fekete fenyő (pinus austriaca) kultiválása a kopár területeket kezdi foglalgatni, mind gyakoribbá vált.

Csak a győri kerület kir. erdőfelügyelőségének területén 1901. évtől a folyó évi április hó 13-ig, összesen az utóbbi hat évben 499 kat. hold lett a futótűz áldozatja.

De szóljon itt az alant következő részletes kimutatás.

Erdei tüzek voltak és elpusztult:

1901-ben.			k. hold
VIII. 18.	A győri püspökség erdejében	Salamonban	23,9
III. 17.	Nagygannai v[olt]. úrb[éresek] erdejében	N.-Gannán	8
IV. 6.	Tótvázsonyi erdejében	Tótvázsony	6
IV. 27.	Ajkarendeki erdejében	Ajkarendek	4
V. 12.	Vámosi r. kath. pleb. erdejében	Vámos	4
VI. 15.	Esterházy gróf erdejében	Fenyőfő	3
Összesen			45,9

1902-ben.			k. hold
II. 18.	A győri püspökség erdejében	Tüskevár	6
II. 22.	Pannonhalmi főapáts. erdejében	B.-Tamási	18
Összesen			24

1903-ben.			k. hold
III. 28.	Veszprémi káptalan erdejében	Márkó	10
II. 11.	Csékúti v. úrb erdejében	Csékút	8

II. 22.	Várpalotai v. úrb erdejében	Várpalota	0,6
III. 23.	Olaszfalusi v. úrb erdejében	Olaszfa	4
VII. 11.	Hajmáskéri v. úrb erdejében	Hajmáskér	1
IX. 8.	Rátóti v. úrb erdejében	Rátót	2,3
Összesen			25,9

1904-ben.			k. hold
III. 29.	Győri püspökség erdejében	Vaszar	10
II. 21.	M. kir. ménesbirtok erdejében	Hánta	1,3
II. 18.	Csernyei v. urb. erdejében	Csernye	0,6
III. 10.	Városlódi erdejében	Városlód	0,5
VI. 25.	Rátóti erdejében	Rátót	11
VII. 14.	Veszprém város erdejében	Veszprém	29
VIII. 19.	Bakonybéli apátság erdejében	Bakonybél	0,8
VIII. 25.	Vörösberényi.v. úrb. gazd. erdejében	Vörösberény	20
VIII. 25.	Vörösberényi v. zsellérek erdejében	Vörösberény	6
VIII. 25.	Szombathelyi papnövelde erdejében	Gecse	0,4
VII. 31.	Rátóti v. úrb. erdejében	Rátót	1,2
VIII. 6.	Szt.-Gáli isk.-alap erdejében	Szentgál	83
VIII. 6.	Szt.-Gáli ref. lelk. és tanító erdejében	Szentgál	36
VIII. 6.	Szt.-Gáli ref. egyház erdejében	Szentgál	28
Összesen			227,8

1905-ben.			k. hold
III. 29.	Rédei v. úrb. erdejében		0,5
III. 8.	Zirci apátság erdejében	Zirc	6
II. 12.	Veszprém város erdejében	Veszprém	12
IV. 9.	Esterházy gróf erdejében	Kup	48,4
VII. 6.	Csékuti v. úrb. erdejében	Csékút	0,6
VIII. 1.	Veszprémi kápt. erdejében	Veszprém	5,8
VII. 26.	Pápa-Teszéri v. úrb erdejében	Pápa-Teszér	0,3
IX. 18.	Veszprémi káptalan erdejében	Veszprém	26
Összesen			99,6

1906-ban			k. hold
IV. 5.	Rátóti v. úrb erdejében	Rátót	66
VI. 13.	Veszprém város erdejében	Veszprém	10
Összesen			76

Mennyi füstbe ment remény, kárba veszett fáradság, szűnő haszon és hely-rehozhatlan veszteség! Nem is számítva az erdőknek a légköri viszonyokra és a csapadéokra gyakorolt befolyását.

Mit tegyen hát a tűzoltó-csapat a futótűz megakadályozására? Mindenek előtt az erdő hivatásos gondozójával lépjen érintkezésbe, ki az oltást vezetni köteles. Az erdőtiszt majd beosztja a teendőket, igyekezzünk buzgón támogatni nehéz feladatában. Ha nincs jelen, akkor az oltócsapat, ha helyén van a szíve, a szó teljes értelmében agyongázolja, tiporja, veri a feléje rohanó lángokat zöld gallyakkal, lapátokkal vagy amit érünk.

Ha nem elég az ellenállás, úgy szél mentében felszínes árkot hevenyészünk a veszedelem útjába s végül ha erre sincs idő vagy alkalom, vigyázva ellentüzet gyújtunk, hogy ne találjon a tova harapódzó tűz tápot maga előtt. Az oltó eszközöket igyekezzünk velünk vinni, de fecskendőkkel itt, még ha valahol víz volna is a közelben, nehéz lenne célt érni. Arra ügyeljünk főleg, hogy a lángok a szálerdőre ne törhessenek, mert az úgynevezett korona- vagy repülő tűz, mely a fák koronájára felkúszik s egyik fáról a másikra száll, a legborzalmasabb és életünket is veszélyezteti, mert távolabbi fákra átrepülve körülzárhatja a munkában elmerült buzgó csapatot, rettenetes véget készítve számára.

Ha a fák koronája ég és szórja a vést, a pusztító lángokat (ilyen lehetett a tavalyi erdőégés, mely Herkules-fürdőt fenyegette), csak egy eszköze van a mentésnek: a fejsze. Ha elegendő és bátor munkáscsapat van kéznél, ezek félig befűrészelik és ledöntögetik a fákat a tűz irányában egész hosszú sorban, hogy ne találjon tápot maga előtt a veszedelmes elem.

Megtörténik azonban, hogy nemcsak a fejünk felett, de lábunk alatt is veszedelmet készítenek a tűzszellem óriásai. Mikor az erdő talaja ég, a mohák, moszatok s a lehullott lomb alatt rejtőző tőzeg ég. Ez a legalattomosabb, legtartósabb égés, mely a futó és mezei tüzeket szokta lápos helyeken kísérni. De a bátor tűzoltó nem csügged, nem veszi el önbizalmát, hanem szembeszáll a földalatti ellenséggel is. Árkot húz a tőzeges talajban s úgy vet gátat, mint az ecsedi láp égésénél is történt, alattomos ellenségének.

Bátorság, erély, elszántság és gyors elhatározás a vezetőben, egyöntetű, se-rény, odaadó erőfeszítés az oltócsapatban, előbb vagy utóbb erőt vesz a felbőszült elemen s az emberi elme és akarat diadalát ünnepelheti.

Alkalmos eszközök hiányában azonban a legnagyobb hősiesség is meddő marad. Azért az erdőégéshez induló oltócsapat ásóval, vaslapáttal, fejszével és fűrészsel jól felszerelje magát s ne hagyja a leoltottnak látszó területet őrizetlen.

Az égő tuskókat elfödni földdel, hogy a levegőtől elzárva tovább ne terjedjenek a bajt, lelkiismeretes kötelességük legyen s ha a fáradt emberek pihenni távoznak, legyen gondjuk a körülményeknek megfelelő figyelő őrségről, mely az újból feltámadható ellenséget azonnal elpusztítsa.

Nagyobb erdőségek azonban természet szerint a kevésbé lakott területeken állanak elő, hol kellő számú emberi kéz nem áll rendelkezésre. Ily helyen csak akkor szűnik meg a vész, ha többé tápra nem talál, vagy Jupiter pluvius²⁰⁰ jóvoltából megerednek az ég csatornái.

Kétségtelen, hogy a tűzoltóság, mint a legönzetlenebb emberi társulás, esküdt ellenségét: a tűzi veszedelmet az erdőn épp úgy felkeresi és megvívja vele a döntő csatát, mint akár a városon vagy a falun. De a legjobban szervezett tűzoltóegyletnél is hasonlíthatatlanul többet érnek az elővigyázati rendszabályok, melyeket az erdőtörvény (1879. évi XXXI. t.-c.) előír, ha t. i. pontosan betartanak. Egy előrelátó erdőtiszt azonban sohasem ültet erdőt nyiladékok nélkül, melyek módot nyújtanak a sikeres védelemre. Ha ezenkívül a sarjerdőben és fenyőültetések közt az avarfüvet irtjuk, ha az erdő szélét állandóan tisztán tartjuk, ha a tüzelést, a dohányzást a veszélyeztetett területen eltiltjuk és lehetetlenné tesszük, ha a csavargókat szemmel kísérjük, úgy többet tettünk, mintha egész tűzoltócsapatot állandó készenlétben tartunk az esetleges veszedelem leküzdésére. Megelőzni a bajt, megakadályozni annak kitörését sokkal hálásabb, sokkal célravezetőbb például minden tűzoltói értekezésnél, mely csakis elmélettel foglalkozik.

De van még egy módja az állandóan fenyegető erdei veszedelmek csökkentésének, s ez a nép intelligenciájának előmozdítása.

Világosítsuk fel a népet különösen erdős vidéken, hogy az erdő, melyet a tűz elpusztít, nemcsak az uraságé, nemcsak a közbirtokosságé, hanem a hazáé, édes mindnyájunké. Tudja, érezze, hogy neki is van része abban az óriási értékben, mely haszontalanul ellobban, mint egy szál gyufa, mit céltalanul felgyújtottak. Mert ma ha a vészjel felhangzik, kiszalad a gazda, végig tekint háza fedelén, kazalján, istállóján, azután a szomszéd háza táján, s ha azt hallja: ég az erdő ... szépen visszaballag. Csak az uraságé ég, csak a közbirtokosság erdeje gyulladt ki.

Verjük fejébe a nép gyermekeinek, ha lehet iskolában, templomban, ha kell a korcsmában, hogy ez a föld édes mindnyájunké s haszna, közvetve bár, mind-

---

²⁰⁰ Mitológiai hős, a rómaiaknál a főisten. A királyok tőle nyerték a hatalmukat. Itt a természetfeletti erőt jelképezi, ugyanis ő küld esőt.

nyájunkat táplálni hívatott. Ez az egészséges szocializmus senkinek sem árt, mert igaz és kézzel fogható. Az uraság nem maga végzi az erdei munkát, hanem egész sereg munkáskezet foglalkoztat a rendszeres üzemterv keretében végzett erdei munkálatokkal.

Magyarország erdőállománya az összterület 27%-a vagyis 18,200.000 hold. Mennyi munkáskezet foglalkoztat, hány embernek nyújt kenyeret ez a nagy erdőállomány a vadászat és legeltetés, kéreghántás, favágás, a fa megmunkálása, felaprózása, szállítása révén a szénégetőtől a bútorgyárosig. Ha pedig az erdőt átengedjük ellenségének, ha nem pótoljuk, nem védjük, nem szeretjük, úgy a lakosság egy része foglalkozás nélkül marad.

Mily vigasztalan, sivár képe van a tájnak növényzet nélkül. Az erdő a legbájosabb kiránduló-, szórakozóhelye a munkában elfáradt városi embernek, azért igyekeznek a városokat erdővel körülvenni, melyben mosolygó villák, mulatóhelyek, gyógyító- és üdülőházak találnak keresett otthonra, a jólétet, egészséget terjesztve, fönntartva, gyarapítva környékükön.

Kein Wald, kein Welt [Nincs erdő, nincs világ], tartja a német, s ebben az egyben igazat kell adnunk még a németnek is.

Azért tanulja meg minden magyar ember, különösen a magyar tűzoltó sohasse felejtse, hogy mindaz, ami az erdő ellensége, a mi ellenségünk, tehát az erdei tűz is, mely ellen nincs tűzkárbiztosítás s melyet leküzdeni hazafias kötelesség. Ha az erdők kipusztulnak, a világnak is vége lesz.

Miért kell kórházunkat kibővíteni?²⁰¹ (1906)

Szerkesztőségünknek egyik tagja felkereste Szeglethy György polgármestert, aki erre a lapunkban fölvetett kérdésre a következő választ adta:

Egyszerű a felelet nagyon. Azért akarjuk, azért kell a városi kórházat kibővíteni, hogy az céljának, rendeltetésének minél jobban megfeleljen.

Hogy ne kelljen helyszűke miatt egyetlen beteget se elutasítani, hogy ne legyenek a kórtermek zsúfoltak, ne kelljen az elpusztíthatatlan szám fölötti nyavalyásoknak, mint ez a múlt télen is megtörtént, a csupasz földre ágyat vetni.

Ne kelljen a fertőző betegeket valahol a város végén, a kőbányák közt levő kezdetleges viskóba kihurcolni, mint az azelőtt történt.

Ne kelljen az elmezavar szerencsétlen áldozatait – társadalmi állás és közbotrányra való tekintet nélkül – a rendőrségen vagy magánlakásokban markos rendőrök és napszámosok közvetlen őrizetére bízni, hogy önmaguk vagy másoknak testi épségében kárt ne tegyenek.

Szomorú példát idézhetünk: A nyáron történt, hogy egy köztisztelőben álló úrinő a legveszélyesebb elmezavar tünetei közt hirtelen megbetegedett. Faluról hozták lekötözve. Budapestre se lehet azonnal szállítani, ott is előbb helyet kell biztosítani számára. Beszállítják tehát a kórházba. Ámde a „megfigyelőnek” már van két dühöngő lakója! El innen, de hova? A család, a gyermekek, a lakótársak közé? Ugye, ez kétségbeejtő!?

Természetes, hogy egy jól felszerelt kórházat fertőtlenítőhelyiségek és berendezés nélkül elképzelni nem lehet.

Igenis ki kell a kórházat egészíteni, hogy az a szenvedő emberiségnek és a városnak is javára szolgáljon. Szükséges, hogy gyermekágyasok részére megfelelő kórtermeket rendezzünk be. Szükséges, hogy a bőrbajosok stb. teljesen elkülönített pavilonban megfelelő elhelyezést nyerjenek. Szükséges, hogy a fertőző betegek számára külön épület, fertőtlenítőhelyiségekkel készüljön. Szükséges, hogy ne csak egy, de szükség esetén több elmebeteg is legyen külön cellákba megfigyelés alá vehető. Végül szükséges az ágyak szaporítása. Mert ne feledjük, hogy esetleges hadjárat idejére 50 sebesült harcos ellátását vállaltuk a Vöröskeresztnél.

Mindez a bővítés szükséges a betegek érdekében.

---

²⁰¹ *Veszprémi Hírlap*, 1906. szept. 30. Miért kell kórházunkat kibővíteni? 2–3. o.

– *Hát a város érdeke mit diktál?*

Ridegen azt, hogy az ipari és kereskedelmi forgalom élénküljön, anélkül, hogy a város pénztára, az adózók fillérei igénybe vétetnének.

Hogy a kórház milyen forgalmat csinál, az kitűnik a következő adatokból:

Betegek és intézeti alkalmazottak étellemezésére	
(hús, kenyér, liszt, fűszer)	19000 Korona
Gyógy-, kötő- és műszerek	3,000 Korona
Irodaszerek, nyomtatványok	400 Korona
Fogyasztási és felszerelési cikkekre	4000 Korona
Fűtés és világítás	4600 Korona
Különböző iparosoknak	
(kőműves, lakatos, üveges, bádogos, asztalos)	<u>2000 Korona</u>
	33.000 Korona

Hogy pedig a kibővítés a város pénztárát külön meg ne terhelje, attól ne féljünk. Örülünk, ha a rendes kiadások fedezhetők a 38%-os pótdóból.

Ami tehát a város pénztárát, a közpénztárt illeti, hova az adózók fillérei (ugyancsak gyéren) folynak, arra nézve legyen nyugodt a cikkíró úr, azt a kórház igénybe nem veszi és nem is veheti. Tessék csak a városi költségvetést és a zárszámadást betekinteni, azok bizonyítanak.

Megjegyzem itt, hogy a járványkórház céljaira a közpénztárból félretett alaptőke még nem a kórház pénztárát illeti, az egy önálló alap, melynek rendeltetésére fordítása a közgyűlés elhatározásától van függővé téve. Reméljük, jövőre már az sem szerepel költségvetésünkben.

– *Cikkírónak feltűnik a nagy beteglétszám, melyet ma már 120 ágy sem elégít ki, holott azelőtt 50 is sok volt. Szeretné tudni ennek a szaporodásnak az okát.*

Itt is könnyű a felelet.

A betegápolási törvény, mely a civilizált államok sorába emelte országunkat, megadja a feleletet.

E törvény alapján városunk „betegápolója” nyilvános jellegű lett, melynek ajtaja urat, szegényt egyként befogad, míg egészen meg nem telik s a kórháznak a költsége sohasem vesz el, mert azt a legszegényebb embernél is garantirozza és fizeti maga az – állam.

Ezen kívül úgy látszik kórházunk népszerűsége, hogy így fejezzem ki magamat, erősen meggyarapodott, minek humánus szempontból is őszintén örülhetünk. Ma nem retteg a szegény beteg attól a nagy sárga épülettől, mely ormóttan fekete tetőjével úgy tűnt fel lázálmai között, mint egy óriási koporsó.

Az épület ugyan még fennáll, de apránként egészen átalakult. Elég talán, ha a sebészeti pavilonra, a Veltly-féle telek megszerzésére, a parkírozásra, a főépületben történt nagyszabású átalakításokra rámutatunk, melyekben a községi adófillérekből egyetlen egy sincsen.

Tisztaság, rend, emberséges bánásmód, megfelelő táplálék, kitűnőnek mondható fekvőhelyek s elismerésre méltó gyógyszeresek: ezekben rejlik a népszerűség kulcsa, melyért, meg nem állhatom, ki kell jelentenem, hogy méltó elismerés illeti a kórház ambiciózus, tetterős és fáradhatatlan igazgatóját és hűséges segítőtársait.

Szerintem, ha ők a „bővítők”, ezért csak elismerés illeti őket, nem gáncs, mert úgy látszik, nem félnek a munkaszaporulattól, mely a bővítéssel karöltve jár.

Károly templom a kórházzal – 1925. Forrás: LDM 97.84.1

Rákóczi Ferenc és társai hamvainak hazahozatalára²⁰² (1906)

Polgártársak!

A magyar nemzet száműzetésben elhunyt hőseinek II. Rákóczi Ferencnek és bujdosótársainak hamvai, királyunk és a nemzet közös elhatározásából útban vannak a hazai tájak felé. Minden óra közelebb hozza porrészeit hozzánk a bujdosóknak, kik mindent mi becses ember előtt, áldozatul adtak egy eszméért, azért, hogy a magyar nép szabad és boldog legyen.

Vasárnap, folyó hó 28-án Budapest székesfőváros, hétfőn 29-én Kassa városa ül ünnepet s vármegyénk fényes küldöttsége a mi áldásunkat is elviszi oda, hol a szentelt hamvak fejedelmi pompával fogadtatnak, s hol majd végső pihenőre térnek.

Ősi városunk, mely Rákóczi hadainak egykor tanyája, majd a bosszúálló ellenség féktelen pusztításának színhelye volt, lélekben ott lesz a ravatal körül, de bizonyára itthon is kifejezést ad a nemzet e kettős ünnepén, hazafias érzésének a fölött, hogy ama gyászos idők áldozatainak poraira szabad magyar földön a kiengesztelődés palmaágát boríthatja.

Közzé teszem tehát, hogy vasárnap délelőtt 10 órakor mindkét reformált egyházban a közönség szabad bemenete mellett ünnepélyes isteni tisztelet, hétfőn pedig reggeli 9 órakor a róm. kath. székesegyházban gyászmise tartatik. Ez utóbbin a helybeli összes társas körök közös elhatározás alapján testületileg vesznek részt, következő módon:

Hétfőn délelőtt 8 ½ órakor a helybeli társas körök nemzeti lobogóik alatt a városháznál gyűlnek össze s innét történik a várba való felvonulás.

A gyászmise végeztével pedig a megyeház nagytermébe vonulnak, hogy részt vegyenek a főgimnázium ifjúsági ünnepélyén s tanúi legyenek Rákóczi dicsőítésének.

Fölkérem tisztelt polgártársaimat, hogy vasárnap és hétfőn házaikat nemzeti lobogókkal tegyék ékessé s hétfőn délelőtt 9 órától 11 óráig az üzleti és ipari munkásságban szünetet tartsanak, hogy az ünnepélyen részt vehessenek.

Veszprém, 1906. október hó 25-én

Szeglethy György
Polgármester

---

²⁰² LDM 66.705

A községi illetőség és a szegényügy országos rendezése²⁰³ (1906)

Írta: Szeglethy György, Veszprém város polgármestere.

Nagy az öröm országszerte a közigazgatás minden vonalán a felett, hogy a városok novemberi gyűlésén a szegényügy országos rendezése belekerült a petícióba.

– Ez aztán az igazi egyszerűsítés, – hangzik mindenfelé. Azaz csak lesz, ha a belügyi kormány nem hagyja figyelmen kívül azt a második legyet, melyet egy csapással leterít, ha a városok kérését teljesíti s az országos betegápolás módjára rendezi országosan a szegényügyet, mely ma – elmondhatjuk – bizony szegényesen van ellátva.

A légyről vett hasonlat, fájdalom, a szegények nagy számára és sanyarú helyzetükre is nagyon ráillik, nem is számítva a lézengő koldusok okozta alkalmatlankodást. Annak az országos nyomorúságnak, annak a szégyenteljes állapotnak, mi a kórházi ápolásra nem alkalmas betegek siralmas helyzetében, a gyógyíthatatlan elmebetegek, a hülyék s egyéb keresetképtelen nyomorékoknak száználmas sorsában szúrja a szemünket, annak a botránynak, mely a házról házra kéregetők piszkos-rongyos csapatának kóborlásában nyilvánul, bizony a művelt nyugaton, hova magunkat számítani óhajtjuk, igazán nem lehet többé színhelye Magyarországon.

Mihaszna a törvény: „Minden község köteles a maga szegényeiről gondoskodni“, ha senki sem akarja elismerni a szegényt a magáénak. Nem szabad a községi illetőség kérdését az emberbaráti könyörület föltételévé tenni.

Nem szabad megengedni, hogy két falu határán pusztuljon el a sors üldözöttje, mialatt a kupaktanács azon veszekedik, hogy az illető melyik községben fizetett adót, vagy honnét vitték el katonának?

A községi illetőség kérdése az a másik légy, melyet agyon kell és agyon lehet ütni. Ha összeszednék országszerte a megoldhatlan községi illetőségi ügyek garmadáját, aztán szépen alagyújtának, hát olyan füst keletkeznék belőle, mely hét vármegyére terjedne, hanem aztán az lenne mégis az igazi örömtűz a közigazgatás dicsőítésére.

A beavatottak jól tudják mit jelentene az, ha nem abban merülne ki a közigazgatási hivatalok tevékenységének oroszlánrésze, hogy a községi illetőségű

---

²⁰³ *Városok Lapja*, 1906. dec. 15. 2. o.

ügyeket ide-oda taszigálják. Egyik község a másikra utalja, egyik főbíró a másiknak küldi, míg végre az alispánok valahová ismét visszaküldik a rémségesen felszaporodott aktákat, melyek befejezést csak nagy ritkán nyerhetnek. Persze mert a községek, erőt merítve a községi törvény vonatkozó szakaszainak kibúvóiból, s a felettes hatóságok elnézéséből, makacs következetességgel elutasítanak mindenkit, aki után fizetni kell, akár kötelékükben való az illető, akár nem.

Hát a szegény ember azalatt mit csinál, míg az urak vitatkoznak felette, hogy hova való?

Nem kap cselédkönyvet, nem egy falat kenyeret, nincs hová fejét lehajtania ...

Ha ép erős, úgy valahogy kiszökik idegen országba, vagy felcsap szocialistának (mi nagyon is érthető), ha pedig nem tud másként segíteni magán, belopódzik a városba, hol szegényház, vagyonosabb emberek, ingyentej-, levesosztó intézet s egyéb humánus intézmények vannak, s él ahogy tud, miként a légy, melyet senki sem szeret, mindenki úz, hajt, de ami a fő: megél, míg el nem pusztul. Az ingyen temetésről úgylis van gondoskodás.

A szegények ellátása nemcsak az illetőségi község terhe, hanem mindenkié, kinek módja van hozzá. A szegényügy tehát közügy s mint teher, közteher. Az adózók közös terhe. Ha közteher, akkor annak viselése kell, hogy egyenlő legyen falun és városon egyaránt. Ne vitassuk: Budapestre, vagy Piri-pócsra²⁰⁴ való-e? Magyar ember, tehát Magyarország haszna, vagy terhe. Mihelyt a törvényhozás azt az elvet kimondja, pedig kimondhatja, mert vele az általános teherviselés elvét juttatja diadalra, új terheket pedig, melyek nem volnának törvényben szentesítve, senkire sem ró, egy csapással véget vet a koldus-mizériáknak is, meg a közhivatalok tevékenységét zsiszbasztó, üres és léha idővesztegetésnek, mit a községi illetőségi ügyek szalmacsépelése abszorbeál.

---

²⁰⁴ Piri-pócs: A Pallas nagy lexikona szerint képzelt helység, az elmaradottság, kisszerűség megtestesítése, ezzel szemben a név csak látszólag fiktív: Piri-pócs valószínűleg Piri-pócstelepet, a Fejér megyei Daruszentmiklós részét jelenti.

A csobánci diadal²⁰⁵ (1907)

„Ülj mellém a kandallóhoz,
Fel van szítva melege . . .”²⁰⁶

Veszprémből Tapolcára menet, festői hegyektől környezett gyönyörű völgyön visz az út, melyet egyik magyar írónk nagy lelkesen nevezett el a magyar Tempe-völgynek. Hegyesd, Gulács, Csobánc, Szentgyörgy, odább Tátika, Rezi, Sümeg, Szigliget, nemcsak különös alakjukkal, hanem régi várromjaikkal is magukra vonják a figyelmet, s felszítják a képzelet munkáját, mely Kisfaludy Sándort egykor oly mohón olvasott költői regék alkotására ragadta. Kisfaludy Sándort, a Balaton-mellék költőjét, hihető, korának ízlése, szelleme, lojalitása akadályozták, hogy mikor Csobáncról énekelt, nem ihlette meg őseinek emléke, azé a Kisfaludyé, aki e várat a némettől elvette. (Kisfaludy Lászlóé).

Agg regéket költ s nem énekelt meg annak a napnak a fényes történetét, mely tán ép ma 200 éve Csobánc várában s annak lejtőin lefolyt, s mely napot némileg oda sorozhatjuk az egrí dicső napok mellé.

Az 1707. évben lezajlott dunántúli hadjárat alatt, melyet Thaly Kálmán, Rákóczi korának lelkes történésze, hangyaszorgalommal összegyűjtött adatok alapján oly szépen megírt volt, a balatonmelléki várak leg többjében magyar őrség lakott, miután eleve kiverték onnan a németet, meg a labancot. Érdekes, víg élet honolhatott a szellős magasban, hova a környékbéli nemesség összehordta, ami féltetni való portékája volt, a jóféle badacsonyi borokat, „arany- és ezüst-marhát” és szemrevaló vászonnépet.

Sümeg várának még fennálló falmaradványai sokat regélhetnének például az Andrássyak vidám multságairól, míg nem a fejedelem parancsának nagy kénytelenségéből engedve, a Dunán át nem keltek.

A Diszel és Gyulakeszi közt álló meredek és jó magas hegy platóján is, abban az időben nem azok a sötét falromok, bagoly és vércse tanyáztak, mint ma, hanem büszkén, szinte kérkedően emelkedett Csobánc kisdud vára, bízva meredek fekvésében s lakóinak elszántságában.

---

²⁰⁵ *Veszprémi Hírlap*, 1907. márc. 3. A csobánci diadal. 2–3. o.

²⁰⁶ Egy részlete Szeglethy György polgármester a „Nevezetes kuruc-dátumok” című felolvasásának, melyet [1907] február 24-én a Méhestársaság helyiségében tartott. (A szerkesztőség jegyzete) Az idézet Kisfaludy Sándor (1872–1844) Csobánc című regéjének első két sora. A Méhes Társbirtokosságról lásd: *Veszprémi Szemle*, 2005/3–4. Jákói Bernadett: A Méhes Társbirtokosság története 1888–1945. 73–76. o.

Állott pedig az őrség 30 puskás hajdúból, kik felett Béri Balogh Ádámnak egyik alhadnagya parancsnokolt. Kár, hogy a történelem nem jegyezte fel a hős hadnagynak nevét az utókor számára.

Gróf Rabutin de Bussy Lajos cs[ászári]. tábornagy,²⁰⁷ kinek 8 császári s 4 dán regiment állott a parancsnoksága alatt, a simontornyai kudarc után Veszprém felé tartott, hogy a bicskei haditervből kiosztott feladatát betöltse. Ámde csak Keneséig hatolhatott, mert ott hirtelen és váratlanul rajtaütöttek Balogh Ádám kurucjai; mintegy 150-et levágtak közülük. Ez a kis kudarc, meg a vak Bottyán erélyes intézkedései, hogy tudniillik Vörösberény, Balatonfüred és Veszprém, valamint a közbeeső községek lakosságát mind beparancsolta a Bakonyba s így Rabutin útjában semmi élelmet, takarmányt nem talált, úgy látszik kitérítették útjából s Tapolca felé indult, rettenetes pusztítást művelve útjában amerre járt. Katonáinak szabad zsákmányolást engedett s a Balaton mentét végigrabolta, égette, pusztította dühében. „*Tábora útját üszök, hamu, égett falvak, kirabolt kastélyok, udvarházak romjai jelölk.*”²⁰⁸

Az egyesült hadtest február 24-én érkezett Csobánc alá, hova akkorra már a környékbeli nemesség, számra mintegy harmincan, asszonyaikkal együtt felvonnultak s erős védelemre készültek.

Hatalmas kőkolosszusokat, gerendákat, malomköveket hengergettek a falak tövébe, melyekre kiszégezték az ágyúkat is. No ezek nem voltak valami nagy számban, mert csak egy seregbontójuk (kezdetleges mitrailleuse-féle²⁰⁹) s két tarackjuk és összesen 2 mázsa lőporuk volt. De úgy sem igen vehették volna hasznát, ha több lett volna is az ágyúk száma, mert csak egy volt a védők közt, ki az irányításhoz értett.

Az asszonyok sem maradtak ám tétlen. Vízet forraltak, szurkot olvasztottak s gyakorolták magukat a puskatöltés, akkor még elég komplikált mesterségében.

Egyszerre csak jelt ad ám a toronyőr, hogy jön a német Hegyesd felől. Mindenki siet elfoglalni előre kijelölt helyét, a falakon, az üstök mellett, a kapubejáratnál s a tarackok körül, s elszántan tekintenek a közelgő hadsereg felé, amint a messze fehérülő országúton lassanként kibontakozik.

Legelől járnak Rabutin vasasnémetjei, mellvértjük messze csillog a téli nap-sugárban. Utánuk a dánusok elcsigázott csapatai, fehér frakkban, pofon csapott kalappal fejükön, maga Rabutin Kreuz generálissal s gyalogság, lovasság, társzerek vég nélkül való sorokban, mert itt már egyesült a sereg mindkét szárnya.

²⁰⁷ Helyesen: Bussy de Rabutin [Johann Ludwig] (1642–1717)

²⁰⁸ Thaly Kálmán: Dunántúli hdj. [hadjárat] (Szegelethy Gy. jegyzete)

²⁰⁹ Vagy szórlöveg, nagyobb hatású tüzgép, a géppuska őse. A nagyobb tüzgyorsaságot csőkötegre foglalt több gyalogsági fegyvercső alkalmazásával érték el.

Szomorú adatok maradtak a fővezérnek átkos kincsszomjáról. Megtudva az elfogott lakosságtól, hogy a környékbeli urak is a várba menekültek, mérhetlen kincseket sejtett a sásfészek falai között.

Képzeltető, mily kapzsi kíváncsisággal méregette a meredek lejtőt, mikor Diszelbe, a vár alá érkezett. Amint ott tanakodnak, egyszerre csak eldördül ám fent a magasban egyik tarack, utána a másik. A támadást tehát a várbeliek kezdték, 60 ember egy egész hadtest ellen. Rabutin erre kihirdette seregében, hogy a vár tele van arannyal, ezüsttel, aki tehát önként vállalkozik a támadásra, annak szabad zsákmányt enged. Az elcsigázott, éhes, szomjas, kapzsi népségből ezer főnyi csapatot kiválasztott s ennek az elszánt ostromló seregnek maga Kreuz tábornok állott az élére. Lábtókat kerítenek, s három oldalról kezdik megmászni a meredek lejtőt. Nehéz munkájuk lehetett, de a védők nem sok kárt tehettek bennük, mert a hegy éle miatt nem célozhattak.

Izgatottan lesték, várták a falakon, míg az ostromlók a platóra felérnek, melyen a várocska épült. Százával bukkantak fel egyszerre az ostromlók fejei a lejtő szélén és sűrű tömegekbe verődve, dühösen rohantak a falak felé. Ekkor azonban ahány puska, tarack csak volt a falakon, egyszerre ontotta vasát hegyibök. Elhullt fele, de új meg új tömegek érkeztek s nyomták, tolták egymást a falak alá. Itt azután a keresztes hadak idejére emlékeztető jelenetek kezdődtek. A férfiak nagy bazaltdarabokat mértek, a nők forró vizet, szurkot öntöttek a föl-felé törekvők fejére. Amint az ostromlók a sűrűn egymás mellé állított létrákon, egymás nyomában kúsztak feljebb, mindig feljebb, azok odafönt egyesült erővel óriási gerendákat zúdítottak alá, létrát, embert törve, zúzva rakásra.

Ekkor Kreuz tábornok a kapura veté egész erejét. Egyszerű tölgyfa kapu az, se felvonóhíd, se sánc nem védi. Kreuz petárdát helyeztet alája s elpusztítja.

Az ostromlók diadalordítással rohannak a rés felé. Ám de ott áll őrt a hajdúk kis csapata s véres fővel cafol vissza, aki ott nem hagyja a foga fehérét.

A 30 nemes meg fent a falakra ugyancsak jól használja a puskaport. Mind-egyik mellett ott áll egy hőslékű amazon, töltik és kézhez adják a puskát és serényen dobálóznak, ami kezük ügyébe esik.

Kreuz tábornok irtózatos haragra lobban. Vad szitkok és fenyegetések közt biztatja embereit és karóba húzással, megégetéssel fenyegeti a várbelieket valamennyit.

A falakon állók figyelmesek lesznek rá, egyszerre céloznak rá többen is és egy golyó éppen a homlokán találja.

Elestével nagy zavar támadt az ostromlók között. Ezt felhasználva a kapuvédő hajdúk, kirohantak s úzték, verték őket a meredek felé, honnét hanyatt-homlok zuhantak alá.

A védők utánuk... Úgy látszik alaposan hozzá készültek a védelemhez, mert kövekkel megrakott szekerek s gerendákkal egybekötött malomkövek állottak kéznél, s ezeket zúdították a szaladók után. Elképzelhető a pusztítás, mit ezek a magasból alárohanó nehéz szekerek vittek végbe a hegy oldalában összetorlódott embertömeg között.

*

Négyszáz német vére festette pirosra a csobánci lejtőket, köztük egy tábornoké s feltűnően sok tiszté, mi onnét magyarázható, hogy a tiszték jó példa kedvéért vettek oly számosan részt a várívásban, a várbeliek pedig nem hiába fogyasztották csekély lőkészletüket s leginkább a vezetőkre puskáztak.

A mieink között nem sok kárt tehettek az ostromlók, kivéve a vezénylő alhadnagy hősi halálát, ki élete árán híven teljesítette dicső feladatát a vár sikeres védelmében.

A német persze második rohamra, bár vehette észre, hogy odafönt elfogyott a puskapor, nem is gondolt, hanem – mint Bezerédy brigadéros írta – „*Tapalcára penetrált*”.²¹⁰

Így végződött a csobánci vár ostroma, melyet kétszázados évfordulója alkalmából emlékezetbe idéztem.

Hazafias, szép dolognak tartanám, ha odafönt, a kormos falak között, valami szerény emlék óvna meg Csobáncnak s a hősi védőinek fölemelő példáját az ócska moha gyanánt mindent elborító feledékenység és közöny ellen.

---

²¹⁰ hátrált

Dr. Óvári Ferenc köszöntése a Balaton-parti vasút megszavazásakor²¹¹ (1907)

(Nagy ováció dr. Óvári tiszteletére.)

Veszprém város közönsége múlt vasárnap a kerület képviselőjét dr. Óvári Ferencet nagy ovációban részesítette, abból az alkalomból, hogy a Balaton-parti vasútról szóló törvényjavaslatot a képviselőház és a főrendiház megszavazása után a király szentesítette; a polgárság háláját akarta nyilvánítani azon fáradozásokért, amelyeket dr. Óvári Ferenc, mint a Balaton-parti vasútról szóló törvényjavaslat országos előadója és mint ezen vasúterv egyik előharcosa kifejtett.

Először Veszprém város képviselő-testülete tisztelgett Óvárinál Kossuth Lajos utcai lakásán Szeglethy György polgármester vezetése alatt, ki a következő beszédet intézte Óvárihoz:

Óvári Ferenc Balatonalmádiban a Ferenc forrásnál.

Forrás: Fortepan / Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum/BAHART Archivum

---

²¹¹ Veszprémi Ellenőr, 1907. márc. 24. Dr. Óvári Ferenc és a Balatonparti vasút. 2. o.

Nagyságos uram! Tisztelt, szeretett képviselőnk!

A hétköznapi élet számos és kézzelfogható példával igazolja, hogy az emberek hálája, elismerése amily ritka, olyan szeszélyes és kényes kis virág. Ritkán fakad ott, ahol elvetették és még ritkábban fejt ki színgazdag pompáját, sőt nem egyszer elfajult, mérges, hamis gyümölcsöt produkál. Neked is keservesen kellett tapasztalnod nem egyszer, ki mint e város szülőtte, annak egyik legfüggetlenebb polgára, a közügyek lelkes és önzetlen munkása voltál mindig, hogy feláldozó munkásságodnak sokszor és sokáig nem az elismerés, hanem a gyűlölet fakadt a nyomában ...

De hagyjuk a múltakat. A szív nemessége sokszor a felejtésben nyilvánul s a férfias önérzet megveti a panaszkodást.

Ím Veszprém város képviselő-testületének tagjai örömeiket fejezik ki általam s bizonyítják jelenlétükkel, hogy a hála és elismerés igaz érzése fakad mindenütt odaadó, fáradhatatlan munkásságod nyomán, melyet főleg, mióta a város országos képviselője vagy, ennek a városnak az érdekében is kifejtettél. Alig háromnegyed éve, hogy a veszprémi választókerület mandátumát e helyen átnyújtani szerencsés voltam, s ez alatt a rövid idő alatt – koronatanú lehetek reá – olyan élet pezsdült fel, olyan munkásság indult meg a város közügyeiben, ami valóságos csodaszámba megy a mi ősi fészünk falai között. Azelőtt is voltak, (ami igaz, az igaz) tervezgetések, eszmék, szalmalángban hamvadt törekvések köztünk, de az igazi munkásság azóta indult meg, mióta te vagy a munkásvezér mi közöttünk.

Szónok ezután felsorolta s röviden méltatta azokat a fontosabb kérdéseket, melyek e rövid háromnegyed év alatt felmerültek vagy kivitelre kerültek. – Nem hízeleg mondá, mert itt a tények beszélnek.

Beszélt a békéről, mely áldatlan visszavonás helyébe lépett s tért engedett a lekötött munkaerőknek. Főlemlítette kulturális haladásunkat a színháznak azt a rég nélkülözött jótékony hatását, hogy az, ha rövid időn felépül, az egész város társadalmát bármely alkalommal egyesítheti s így a kölcsönös megértés alapját fogja megvetni. Felemlíti a világitás kérdésének praktikus megoldását s ebben kiemeli képviselőnk érdemét.

A vámrendezési tervre vonatkozó indítványát. A kiszáradt segítségét. Az ipar előmozdítására felállított szövőgyárat, mint egy nagyobb akció kezdetét s mint az ipar és kereskedelem utolsó menedékét: a Balaton-parti vasutat. Mi lett volna belőlünk, ha a Balaton-parti vasút, mint állami érdekek szülőtte, városunkkal összeköttetést nem nyer? Hogy pedig a Balaton és Veszprém közt való összeköttetés sorsa már hajszálon függött, s megmentésében dr. Óvári Ferencnek soha meg nem hálálható érdemei vannak, azt szóló Isten és ember előtt bizonyíthatja.

Azért jöttünk, hogy azt megköszönjük, hogy az elismerés ritka virágát átnyújt-suk s kérjük, hogy hatalmas energiádat a város javára jövőben is érvényesítsed.

Szeglethy György megemlékezése az elhunyt Kovács Imre volt polgármesterről²¹² (1907)

Városunk nyugalmazott polgármesterének Kovács Imre úrnak folyó évi május 20-án 78 éves korában történt elhalálozása alkalmából a közóhajnak véltem eleget tenni, midőn mindnyájunknak nevében gyászjelentést küldtem a rendezett tanácsú városoknak, melyre többen részvét nyilatkozattal válaszoltak. Továbbá az elhunyt ravatalára koszorút helyeztem, a gyászoló özvegy előtt pedig a város részvétének adtam kifejezést.

Minthogy a boldogult a várost majd két évtizeden át szolgálta és pedig 1883. évi március 27-től 1899. február 24-ig mint polgármester, s általános rokonszenv kísérte ezelőtt 8 évvel becsületes munkával kiérdemelt nyugalomba, azt hiszem elég érdemet szerzett, hogy emlékét jegyzőkönyvünkben megörökítsük.

Kérem ennek elrendelését s jelentésem tudomásul vételét.

---

²¹² MNL VeML V.172.a. 1907. év, 37. kötet, 98. o. A közgyűlés időpontja: 1907. jún. 18.

Részvényalírási felhívás gőz-, kád- és népfürdőt építésére²¹³ (1907)

Veszprém városnak az utóbbi időben történt nagy fellendülése, a lakosság számának tetemes megszorodása, szükségessé tette, hogy Veszprém városában egy modern kor igényeinek és a higienikus szempontoknak megfelelő gőz-, kád- és népfürdőt építtessünk.

Veszprém város e szükségét belátva, Borsodi Sándor és Tsa budapesti céggel kötött szerződéssel, a város tulajdonát képező és a veszprémi 2591. számú telekjegyzőkönyvben A. 1. és 2. sor, 836.742. házszámú ingatlanokat 50 esztendeig teljesen díjmentesen engedte át ily fürdő építésére.

De mint haszonhajtó vállalat is fényesen kell, hogy prosperáljon ezen fürdővállalat. Úgy a fővárosban, valamint a nagyobb vidéki városokban létesült új vállalatok, dacára annak, hogy nagy terhekkel kell megküzdeniök, a befektetett tőkének 40–50 százalékát hozzák nyereségül. A fürdők átlagos jövedelmezőségének kimutatására szolgáljanak az alábbi adatok:

A fürdő forgalmát, a környezetet is beleszámítva cca 50000 egyént lehet venni, kik közül 5000 legalább havonta egyszer fürdik, az egy év alatt 5000-szer 12 = 60000 fürdő.

A fürdők átlag egy koronával véve	60000 K
A fodrászterem bérlete	1000 K
Az étkező buffet jövedelme évente	1000 K
Bruttó bevétel	62000 K

Kiadások:

A gépészlakást, fűtést, világítást természetben kapja, ezenkívül fizetése évente	1000 K
A személyzetből kettő kap 360–360 K-t évente, a többi csupán borralalóbból él	720 K
A pénztárosnő, ki a hideg buffetet is kezeli, havonta 80 K., évente tehát	960 K
A fehérmű mosása és javítása évente	1000 K

---

²¹³ Veszprémi Ellenőr, 1907. júl. 28. Részvényalírási felhívás! 3. o.

A szénfogyasztás folytonos üzemnél évente	7000 K
Villanyvilágításért	500 K
A befektetett tőke 100000 K kamata	5000 K
Javítások és kopásra leírva évente	1000 K
Összes kiadás évente:	17180 K

Tiszta jövedelem e szerint 44820 K., ami megfelel 40,75 százalék azaz negyven egész és 7 és fél tized százalék jövedelmezőségének.

Mennyivel biztosabb a létesítendő veszprémi fürdővállalat nyeresége, a mindön 50 évig teljesen díjtalanul használhatja a telket, a városi vízvezeték is teljesen díjtalanul rendelkezésére áll, 30 évig községi adóktól mentesítik. Veszprém városnak 14 ezret meghaladó lakossága, a kiterjedt környék és a város idegenforgalma biztosítja, hogy a fürdő, ily vállalatoknál eddig még el nem ért hasznot fog hajtani.

Alulírottak, egyrésztől Veszprém város és környékének egészségügyi érdeke, másrésztől azonban a vállalatnak fényes anyagi prosperálását szem előtt tartva, Veszprém városi gőz-, kád- és népfürdő részvénytársaság cég alatt, részvénytársaságot kívánnak alapítani.

Egy részvény névértéke 50 K. szóval Ötven koronába állapítatik meg, amelynek 20 százaléka az aláíráskor fizetendő be.

A részvények jegyzésének zárhatárideje 1907. november 15. Befizetési hely Veszprémben, a Veszprémi takarékpénztárnál és a Veszprémmegyei takarékpénztárnál.

Alapítási szervezet alul megnevezett alapítók Veszprém városi gőz-, kád- és népfürdő részvénytársaság cég alatt fürdővállalatot alapítanak, melynek székhelye Veszprém. A vállalat tárgyát képezi Borsodi Sándor és Tsa [Társas] budapesti bej[e]lentett]. cég által Veszprém rendezett tanácsú várossal kötött szerződése alapján Veszprémben épülő gőz-, kád- és népfürdő. A vállalat tartama: 1958. év december 31. Alaptőke 110000 K, mely 2200 drb. egyenkint 50 K névértékű részvényből áll. A részvények bemutatóra szólnak és a következő feltételek mellett jegyezhetők:

1. A részvények jegyzésekor a névérték 20 százaléka, azaz minden egyes részvény után 10 K készpénz befizetendő, a további 80 százalék befizetése iránt az alakuló közgyűlés intézkedik.
2. Alapítási költség és részvények bélyegdíja fejében részvényenkint 1 K fizetendő egyszer s mindenkorra. Befizetési hely Veszprémben a Veszprémi takarékpénztárnál és a Veszprémmegyei takarékpénztárnál.
3. A jegyzések zárhatárideje 1907. év november 15.

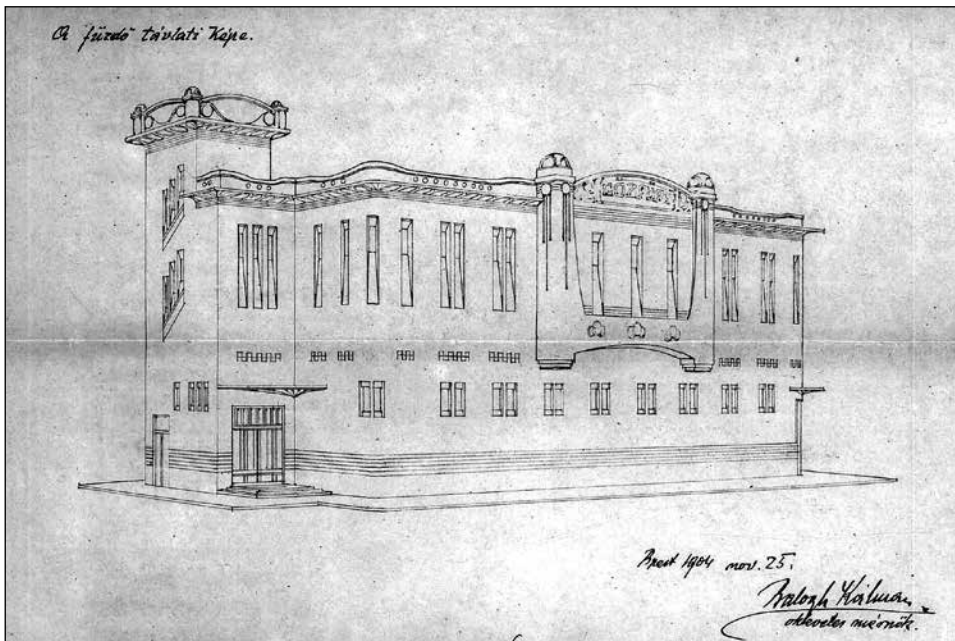
4. Alapítók fenntartják maguknak azon jogot, hogy az igazgatóságot az első 3 üzletév tartamára kinevezzék.

Kelt Veszprém, 1907. évi július 25.

Borsody Sándor és Tsa
építészek és vállalkozók

Szelethy György
polgármester

Lovag Rainprecht Antal püspöki jószágkormányzó, Gyökeres János építési vállalkozó, Liphay Emil magánzó, Berger József szállító, dr. Benkő Károly ügyvéd, dr. Sándorfi Kázmér ügyvéd, dr. Rosenberg Jenő városi tiszti orvos. tb. megyei főorvos, Pillitz Mór, dr. Fischer Miklós ügyvéd, Malomsoky József gyáros, dr. Rosenberg Lajos ügyvéd, Temmer Herman nyug. adóügyi tanácsos.

A tervezett fürdő távlati képe a rajzasztalon, 1904-ben.

Forrás: MNL VeML V.173.b. 1904. VII. 2010

Szeglethy György városrendezési tervének ismertetése az 1907. júl. 4-i közgyűlésen²¹⁴ (1907)

I. Rendezés tárgyát kell, hogy képezze elsős sorban a piac, mely több rendbeli meghozott határozatok értelmében is kibővítendő. Ezen nagyszabású művellet több háznak megszerzését és lebontását igényli, s összefügg a Rákóczi tér közepén emelendő kultúrházzal, mely a vármegyei múzeumot is magába fogadhatná. A még idegen tulajdont képező épületek megszerzése végett a kiküldött bizottság az egyezkedéseket megkísérelte, ami részben sikerült, részben pedig a kisajátítási eljárást teszi szükségessé.

II. Az épülő színház környékének rendezése végett szükségesnek tartja a bizottság a város gazdaságának kitelepítését, mert a színház északi bejárata előtt egy térség létesítendő, tehát az ott álló melléképületek eltávolítandók.

III. A közforgalom és közbiztonság igényei, valamint a már említett rendezések természetes folyamányai gyanánt szükségesnek találta a bizottság néhány új utcának megnyitását, és pedig:

a) a városház és Korona Vendéglő közt lévő Kovács Gyula dr. belügyminiszeri osztálytanácsos tulajdonát képező ház már elvben kimondott megszerzése most már feltétlenül szükséges lévén, a tulajdonos úrral történt megállapodások értelmében egy becselő bizottság választott, mely a telek értékét, s egyszersmind az esetleg cserébe adandó városi ingatlanok becsértékét, mint választott bizottság fogja megállapítani.

b) a színház előtt létesítendő fentebb érintett tér és a Virág utca között három idegen telken keresztül összeköttetés létesítendő. A telek tulajdonosok kertjei a szükséges telekrészt ingyen fogja a város rendelkezésére bocsátani, míg a harmadik telek tulajdonosával szemben a kisajátítási eljárás mutatkozik szükségesnek.

c) az Angolkisasszonyok zárdája és Karácson Mari k. a. telke között lévő feljáró, s a Holles-féle telek között, tekintettel az utóbbi környéken keletkezett új városrészre, mely ez idő szerint nehezen megközelíthető, új utca nyitandó özvegy Csendesné, Szűcs Béla és Kámes Antal telkén keresztül. A telek-tulajdonosokkal folytatott tárgyalás során Szűcs Béla kijelentette, hogy utca területet ingyen ad. Özvegy Csendesnével a tárgyalás folyamatban van. Kámes Antallal pedig az egyesség nem sikerülvén, kisajátítási eljárásnak lesz helye.

---

²¹⁴ MNL VeML V.172.a. 1907. év, 37. kötet, 115–118. o.

Az ekként nyitandó új utcával szemben fekvő Holles-telek megszerzése a városi istállók és raktárak kihelyeztetése végett alku van folyamatban.

d) A Kereszt utca és Gizella tér közt való összeköttetést felmerült akadályok miatt a bizottság ezúttal nem látja kivihetőnek.

IV. Egyéb utcarendezések szüksége is fennforogván, a bizottság következő intézkedéseket tartja sürgősen keresztül viendőeknek:

a) a Jeruzsálemhegy utcában Kletzár örökösök részéről átengedett kertrész az utca színvonalára szállítandó, a kerítésfal beljebb tolásával. Az örökösök ezt már megengedvén, az intézkedés mielőbb foganatosítandó.

Ugyanezen utcában a forgalom útjában álló Bakos-féle házra a kisajátítási jog feljegyzendő.

b) óvoda céljaira Schélle Frigyesnétől megvásárolt telek és az Iskola utca között közvetlen összeköttetésre van szükség a Német Ferenc-féle telken keresztül, mely kisajátítás útján megszerzendő.

c) a Károly tér (előbb Kórház tér) mellett fekvő Gloger-féle háznak a közforgalmat és személybiztonságot veszélyeztető, s a ház kisajátítás útján megszerzendő és levágandó.

d) a Hosszú utcában lévő Segesd-féle 939 és 940 sz. háznak a járdába nyomuló része esetleges átépítkezés idejére a közforgalom részére biztosítandó.

e) Uj Mészáros Károly örököseinek az Árva utcában annak legszűkebb pontján lévő előkertje egyesség vagy kisajátítás útján megszerzendő.

Végül a bizottság kimondotta, hogy a városnak külső fejlődésére bírt tekintetektől leginkább a jutasi vasútállomás felé való terjeszkedést látja természetesnek. Arra kell tehát törekedni a város közösségének, hogy amennyire tőle függ, az új építkezéseket ebbe az irányba terelje. E célból minden alkalmat felhasználjon, hogy az ott eladásra kerülő telkeket esetleges gyár alapítására való szempontból is megszerezze.

Mindezen korszakos alkotások keresztül vitelére a bizottság nézete szerint is hosszabb idő és nagyobb pénz áldozatra van szükség, de már most megteendőek a lépések, hogy a jövő fejlődés biztos irányban haladhasson.

Ami a pénzbeli fedezetet illeti, erre a bizottság a kisajátítási alap pénzkészletét esetleg az abból szerzett ingatlanok értékét, továbbá a város haladása iránt érdeklél viseltető jóakaróinktól kérendő támogatást, s az érdekeltek várható hozzájárulását jelöli ki. E célból a közgyűlés nevében fel fognak kéretni báró Hornig Károly megyéspüspök úr, s a Veszprémi Székeskáptalan, valamint az Egyházmegyei Alapítványi Hivatal, a helybeli takarékpénztárak és szövetkezetek. Erre hozzájárulások biztosítására felkéretnek a polgármester, dr. Óvári Ferenc és dr. Csomasz Béla városi képviselő urak.

Szabadságtér és a Ranolder utca közötti út kialakításáról²¹⁵ (1908)

Nagyméltóságú magy. kir. kereskedelemügyi miniszter úr.
Kegyelmes Urunk!

Hazai városaink többségének mintájára Veszprém rendezett tanácsú város is évtizedeken át tartó letargia után felocsúdva, hivatásának tudatára ébredt napjainkban; s a múltak hibáit és mulasztásait pótlendő, rendszeres és tevékeny munkássághoz fogott, hogy amit fekvésének mostoha s érdekeknek teljes figyelmen kívül hagyása folytán közművelődési, közforgalmi s közgazdasági terén elvesztett a múltban, külső pártolással, vagy anélkül, a maga csekély erejéből is, polgárainak öntudatra ébredt áldozatkészsége s életrevaló társadalmának, hű fiainak odaadó s fáradozása árán kipótolja.

Önérzettel hivatkozhatunk arra, hogy az a határozat is, mely a város rendezése tárgyában /. alatti melléklet szerint nálunk szinte korszakalkotó reformot képez, s mely a középkorból maradt, keskeny görbe és meredek utcák javarészt a parancsoló szükség, a közbiztonság mellőzhetlen igényei szerint javítgatni, egyengetni törekszik, az egész város közönségének hön óhajtott s szinte egyhangúlag megszavazott határozata volt, melyet még a legszegényebb polgáraink, elaggott kézművesek, szatócsok és kézimunkából élő özvegyek is anyagi áldozataikkal támogatták, úgy hogy 60000 koronát meghaladó összeg gyűlt össze.

Hálás szívvel gondolunk a belügyi és közoktatásügyi kormánynak azelőtt sajnosan nélkülözött támogatására is, melyek színházunk és kultúrházunk létesítésének hatalmas emeltyűi voltak.

Gyönyörű új színházunkat Nagyméltóságod 60000 korona segéllyel a helyi társadalom már tető alá hozta.

Kultúrházunk felállítását a közoktatási kormány 120 ezer korona segélyével a vármegye elhatározta, ennek kivitele biztosítva van.

Tudjuk, érezzük, hogy rajtunk, a városon a sor, hogy a magyar közművelődés eme végházainak méltó környezetet teremtsünk, hogy azokat hozzáférhetőkké tegyük s külső díszüknek megfelelő környezetbe állíthassuk.

De egy másik, egy régibb keletű indoka is volt a városrendezés tárgyában hozott 237/907. számú, a törvényhatóság által a helyi viszonyok alapos ismeretét tanúsító 85/908. számú határozatával jóváhagyott elhatározásunknak, mely-

---

²¹⁵ VeML V.173.b. Kovács ház kisajátítása 5274/1912. 28. doboz.

lyel kimondottuk, hogy egyéb a város belsejében immár életveszélyessé váltott forgalom érdekében több oldalról utcákat nyitunk, piacteret létesítünk, s hogy különösen az 1901. évben épített postapalotát a Kossuth Lajos utcával közvetlen összeköttetésbe hozzuk.

Utóbbi elhatározásával városunk ugyanis egy régi adósságot kívánt leróni, adott szavát kívánta beváltani a s végrehajtani egy komoly elhatározást, melyet még 1900. évben tett, s mely a várost a kereskedelmi kormányal szemben a szerződés erejével kötelezi.

Városunk képviselő-testülete ugyanis a kereskedelmi minisztérium posta és távírda vezérigazgatóságának 6699/900 sz. leirata alapján, melyben a telefonhálózat létesítését ahhoz a feltételhez kötötte, hogy a postahivatal kedvezőbb elhelyezést nyerjen, 97/4169-900 sz. határozatával kimondta, hogy mivel a postaépület a város szélén egy bérházban van elhelyezve, s mivel a postakincstár éveken át tartó kutatás után sem talált a város belsejében megfelelő bérhelyiségeket, a város költségén, még kölcsön igénybevétele mellett is, egy bérházat létesít s a posta, távírda és távbeszélő céljaira felajánl. E célra 110000 koronát megszavazott s egyúttal kimondotta, hogy:

A városháza be nem épített telkének érintésével a püspökkert felőli oldalon, egyenes vonalban, anyagi erejéhez mért idő alatt, lehetőleg azonban mielőbb, egy utcát nyit s e célból a posta, távírda és távbeszélő épületét akként helyezi el, hogy az a nyitandó utcába beleilleszkedjék, s hogy ezen utcanyitás érdekében a szomszédos Kovács Gyula-féle házat, mely az utcanyitás egyedüli akadálya, mihelyt anyagi ereje megengedi, megszerzi, s utcanyításra felhasználni fogja.²¹⁶

Ezt a határozatunkat, melyhez az 1900. évi június 12-én bizottságilag elfogadott kisajátítási, illetve utcanyítási tervezete is csatolva volt, a törvényhatóság 261/13713-900. sz. alatt egész terjedelmében jóváhagyta, ahhoz a kereskedelmi m. kir. miniszter úr 59477/1900. sz. a. hozzájárult, az tehát jogerős, sőt mivel Kovács Gyula úr már 1900. évben a városi képviselő-testület tagja volt, a különben is szabályszerűen kihirdetett határozathoz, mely ellen fellebbezéssel nem élt, hozzájárulásnak tekintendő, azt többé az ő kedvéért megváltoztatni nem lehet.

De mi oka is lenne annak, hogy a város jól megfontolt s a topográfiai viszonyoknak teljesen megfelelő, javarészben már teljesedésbe is ment elhatározást megváltoztassák, ha csak az nem, hogy azt Kovács Gyula belügyminiszteri osztálytanácsos úr érdekeivel összeegyeztetni nem akarja?

Hiszen azóta a város a posta- és távírda-épületet az új utcavonalban felépítette, gyönyörű új színházunk főhomlokzattal ezen új utcára elkészült, az útba eső kertészlakot lerontottuk s a püspökkertből az utcavonal kiegészítésére

---

²¹⁶ Az aláhúzott szövegrészek Szeglethy György kiemelése.

szükséges sávot megszereztük, a postaház és a városháza közt fekvő területet parcelláztuk, a színház homlokzatával szemben új utcát nyitunk, melyhez való területet nagy részben a tulajdonosok ingyen szívésségből legközelebb rendelkezésüknek át is adjuk.

Ha egy város közönsége ahelyett, hogy a kormányt ostromolná támogatásért, a maga erejéből, szűkös viszonyok dacára ilyen, a közérdek előmozdítását célzó művet önkéntes adózás útján létesít, napjainkban, mikor minden áldást csak felülről várnak, kérnek, követelnek a városok, akkor ezt a nemes felbuzdulást, azt az önzetlen törekvést, minden jó hazafinak inkább támogatni, mint akadályozni kellene, különösen ha jogos magánérdekei, mint nálunk történt, teljes mértékben megóvattak.

Hogy pedig a város Kovács Gyula úrral szemben teljes lojalitással járt el, bizonyítják a következő tények:

Fennidézett határozatunk jogerőre emelkedése után első dolgunk volt Kovács Gyula úrral érintkezésbe lépni, s vele a barátságos egyezséget megkísérelni.

Kovács Gyula fellebbező úrtól eleinte nem is volt idegen, mit bizonyít az a körülmény, hogy a becslőbizottságba érdekeinek képviseletével Pum József kereskedelmi miniszteri műszaki tanácsos urat és Schmidt Lajos gazdatiszt urat bízta meg, kik ennek a bizottságnak a tárgyalásában tényleg részt is vettek. Ebben a bizottságban a város két független polgára dr. Csomasz Béla ügyvéd és földbirtokos és Pozsgay Miklós városi gazdatanácsos a várost képviselték s hogy minden elfogultság mellőztessék, a bizottság elnökévé a magas kormány helybeli képviselőjét Hunkár Dénes főispán urat választotta.

Mint a mellékelt jegyzőkönyvből kiténik, a bizottság többsége minden lehetőt elkövetett az érdekek kiegyenlítésére. Minden kulcsot megpróbált, hogy az egyezséget létrehozza, de az adóalapon 39000 koronára tehető értéket még akkor sem lehetett kihozni, ha a terület négyysz. ölet 120 koronával értékelték. A bizottság hát nem tehetett arról, hogy 39000 koronánál nagyobb összeget a rozoga régi ház becsértéke fejében lelkiismeretesen kihozni nem tudott? A kiszámított becsértéket készpénzben, esetleg cserébe adandó ingatlanokban felajánlottuk, de Kovács Gyula úr azt el nem fogadta, ahelyett a teljesen elavult tetőfedés javításához látott, annak földszinti tetőszerkezetére cserép-fedést rakatott, utcai homlokzata fölött pedig a fazsindely-fedést némely, az építési szabályrendeletben foglalt rendelkezések ellenére tűzveszélyes módon kijavíttatta.

Miért? Csak nem azért tán, hogy a város törvényes törekvésével szemben megvetését dokumentálja?

Nem volna csuda, ha a város közönsége arra a gondolatra jönne, hogy fellebbező miniszteri osztálytanácsos úr hatalmának teljes tudatában gúnyt kíván űzni a szegény veszprémiek ama, szerinte nagyzó törekvéséből, hogy girbegur-

ba városuk egyetlen utcáját, mely a város szívében festői fekvésű környezetben, a forgalom megkönnyítése végett egyenes irányban épülne, mindenáron görbévé kívánja torzítani.

Vagy minek vegye Veszprém városa, ha csak nem éles, metsző gúnynak azt a fellebbezésében ismételten ajánlott remediumot,²¹⁷ hogy „bontsák le a városházát”, s annak helyén nyissuk meg a tervezett új utcát?

Eltekintve attól, hogy a város e régi, stilszerű épületét csak nemrégiben szerzte, s azt a hozzá tartozó telekkel legértékesebb vagyonának tartja, rajta éppen fellebbező szomszédságában épületet emelt, ahhoz ragaszkodik, ha annak homlokzatából a felét utcanyitásra feláldozza, olyan barbár dolgot követ el, melyért az utókor előtt is felelőssé lenne.

Ha egy tekintetet vetünk a mellékelt szabályozási tervre, nyilvánvaló előttünk, hogy a város megint csak görbe utcát építene, amint azt őseink a várvédelmi érdekekből hajdan cselekedtek.

Nincs igaza tehát fellebbező úrnak, mikor a várost erőszakoskodó színben kívánja feltüntetni, mert hiszen a város hozott határozatánál fogva kénytelen az új utcát a posta – táviráda és távbeszélő forgalom –, tehát tisztán közérdek szempontjából megnyitni.

A kávéslakás építését hozza fel például. Pedig itt nem történt egyéb, mint hogy a város egy düledező épületét az előbbi helyén, a régi alapokra újból építette. E miatt Kovács Gyula szomszéd úr, a várost, egy négyszögöl terület elfoglalása címén perbe vonta, s a pert már két fórumon elvesztette.

Most más alapon újból perel, tehát még nincs eldöntve, hogy mi lesz a dolog vége?

Egy körülmény azonban feltétlenül bizonyos, s ez az, hogy Kovács Gyula fellebbező úr nem a veszprémi háza iránt való ragaszkodásból kívánja útját állani szülővárosa haladásának, mert hisz a vételárra nézve tárgyalta már a polgármesterrel, tárgyalta dr. Óvári Ferenc országgyűlési képviselőnkkel, kitől 80000 korona vételárat követelt.

A kérdés tehát csak is akörül forog, mit fizessen Veszprém városa a kérdéses ház megszerzése fejében?

A város abban a meggyőződésben van, hogy a ház 80000 koronát semmi körülmények között meg nem ér, a háztulajdonos pedig a vételárra nézve megmarad követelése mellett.

Mi tehát a kivezető út, hol azon az igazság? Azt csakis a bíróság mondhatja ki.

Döntsön tehát a bíróság. Mi bízunk a magyar bíróságunk igazságos ítéletében. Ugyanazt a háztulajdonostól is joggal lehet megkövetelni.

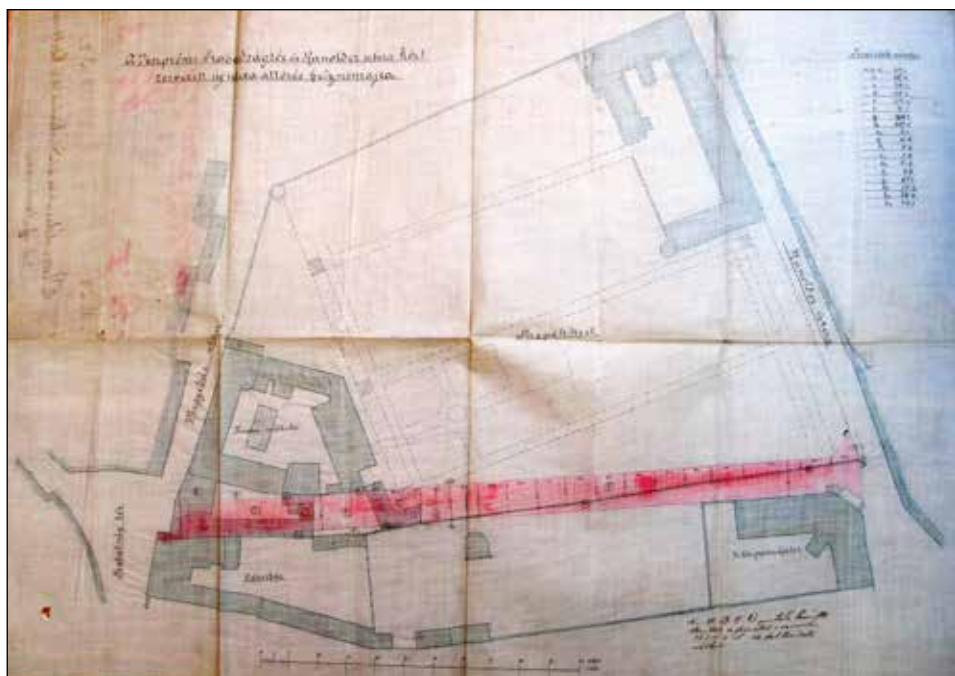
²¹⁷ segítséget

Mély tisztelettel folyamodunk tehát Nagyméltóságodhoz, hogy a város részére a kisajátítási jogot, miután kimutattuk, hogy arra valóban fontos közérdekből, különösen pedig a helybeli posta, távirda és távbeszélő érdekében szükség van, a veszprémi 13. sz. tjkv-ben 2., 3. felvett ingatlanra, az 1881. évi XLI. tc. 2. §-a, illetve a 5. §-a alapján engedélyezni kegyeskedjék.

Legmélyebb tisztelettel vagyunk Nagyméltóságodnak,
Veszprémben, 1908. június hó 30-án

alázatos szolgálói
Veszprém r. t. város képviselőjében
Szeglethy György polgármester

A tervezett – később Óvári utca – utcaáttörés helyszínrajza.

Forrás: VeML V.173.b., 5274/1912 Kovács Gyula házának kisajátítási iratai. 28. doboz

Ferenc József köszöntése a királynapokon²¹⁸ (1908)

Szeplethy György polgármester beszámolója az 1908. november 3-i közgyűlésen Ferenc József fogadásáról:²¹⁹

Tisztelt Közgyűlés!

A jelen év szeptember havának 15. napja városunk történetében ritka és fényes ünnepnapok kezdetét jelenti. Ezen a napon érkezett körünkbe, mint tudjuk és soha el nem felejtjük, Ő csász[ári]. és apostoli kir[ályi]. felsége koronás királyunk, a környékünkön tartott hadgyakorlatok alkalmából. Az a határtalan tisztelet és megható ragaszkodás, mivel városunk lakossága Szt. István koronájának méltó viselője, agg királyunk iránt viseltetik, a fogadtatás meleg közvetlenségében s kizárólag polgári jellegében nyert kifejezést, mi Őfelségének legmagasabb megalégedését és jóindulatát vívta ki városunk számára, minek Őfelsége a fogadtatás alkalmával általam adott üdvözlésre adott válaszában is kifejezést adni kegyeskedett:

*Császári és apostoli királyi feleség!*²²⁰

Veszprém város ősi falai között a legtisztább öröm és hazafias lelkesülés ülnek ünnepet ma, mert a gondviselés megengedte, hogy e város hű magyar népe Felsőgedet 50 év múltán, mint Szent Istvánnak, e város egyik alapítójának méltó utódját ismét színről színre láthatja és tisztelheti.

Boldog vagyok, hogy mint a város polgármestere, a képviselő-testület élén polgártársaimnak határtalan tiszteletét és alattvalói hű ragaszkodását tolmácsolhatom, s legalázatosabban kérem Felsőgedet, fogadja kegyesen hódolatunkat, mit azzal az imaszerű

---

²¹⁸ Veszprémi Ellenőr, 1908. szept. 19. A királynapokról. 2. o. Veszprém város ősi falai között a legtisztább öröm és hazafias lelkesedés ünnepel ma, mert a Gondviselés megengedte, hogy a város hű magyar népe felsőgedet, Szent Istvánnak, a város egyik alapítójának méltó utódját félszázad múltán ismét színről-színre láthatja és üdvözölheti. Boldog vagyok, hogy polgártársaim határtalan szeretetét és hű ragaszkodását tolmácsolhatom és legmélyebb alázatukat tehetem felsőged lábaihoz azzal az imaszerű óhajtással, kísérje áldás és szerencse felsőgednek lépéseit népe és országa jólétének előmozdításában. Hű alattvalóinak boldogulása legyen legméltóbb jutalma felsőged önzetlen fáradozásainak. Isten hozta felsőgedet, sokáig éljen a király! (Percekig tartó viharos éljenzés.)

²¹⁹ VeML V.172.a. 107. kötet, 1908. nov. 3. 135–136. o.

²²⁰ Szeplethy György üdvözlő beszéde VeML V.172.a. 107. kötet, 136. o.

Fogadósátor a Palotai úti belső állomáson.

Forrás: Letenyei Tamás archívuma. Jelzet: 1908 K-00V_006

óhajtással mutatunk be, hogy a gondviselés kegyelme áldja meg Felségednek minden lépését, melyeket népei és országai javának előmozdítására sohasem talált tehernek és fáradságnak.

Isten hozta Felségedet! Sokáig éljen a Király!

Kérem önöket, hallgassák meg Őfelségének királyi üdvözetét [a jelenlévők felállnak] s a polgármesterhez Őfelsége üdvözlő szavait²²¹ [felolvassa]:

Köszönettel veszem hódolatuk és hűségük biztosítását, valamint azt a meleg üdvözetet, amellyel fogadnak. Szívesen jöttem hosszú idő után ismét Veszprém városába és nagy örömmre fog szolgálni ez ősrégi város újabb fejlődéséről meggyőződni. Vigyék a város lakosainak összesen és egyenként királyi üdvözetemet.

Nem mulaszthatom el ez alkalomból, hogy a város lakosságának a díszítés körül kifejtett buzgalmát dicsérettel ki ne emeljem, s azt hiszem mindnyájunk nevében köszönetet mondhatok a városi képviselő-testület kebeléből alakult rendező bizottságnak, s mindazoknak a testületeknek és tanintézeteknek, me-

²²¹ A király egy ív papirost vett át szárnysegédétől.

lyek a rendezés munkájában részt venni, s a fogadtatás komoly méltóságát és bensőségét emelni és fenntartani kegyesek voltak.

Külön ki kell emelnem, hogy Ófelsége valamint a trónörökös Ferenc Ferdinánd őfensége távozásuk alkalmával szeptember 18-án az elismerésre méltó példás rend felett érzett teljes megelégedésüknek adtak kifejezést.

Beszámolok ez alkalommal azon királyi adományról, melyet jóságos királyunk kegye a helybeli jótékony célokra távozása alkalmával főispánunk őmél-tósága útján kezeimhez juttatott, és pedig:

1. A szegényház javára küldött 4000 korona, a jelzett alapra beutaltatott.

2. Az önkéntes tűzoltóegylet részére 2000 korona az egylet javára beruházási célokra kifizettetett.

3. Szegény sorsú iskolás és óvoda gyermekek javára küldött 1000 korona az illető iskolák és óvodák vezetősége részéről bejelentett szegény gyermekek részére az illető iskolák útján ruházati segélyre lett fordítva.

4. A szegények közt kiosztásra utalványozott 1000 koronát házbérsegély fejében a novemberi fertály előtt kiosztottuk akként, hogy a közsegélyre szorult városi szegények közt 685 koronát, a jótékony nőegylet házi szegényei közt a nevezett egylet közreműködésével 200 koronát, a pillanatnyi segély gyanánt egyes beteg és munkaképtelen szegény sorsú egyén közt 115 koronát osztottunk ki.

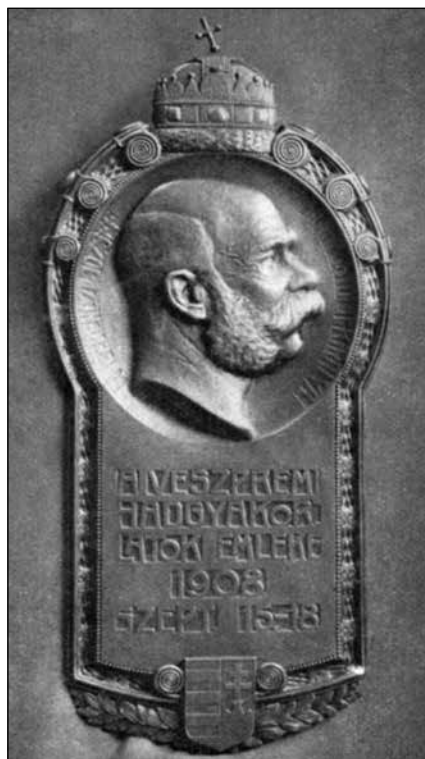

A „királyplakett” leleplezése a veszprémi vasútállomáson. A felszentelést dr. Rédey Gyula nagyprépost végezte 1912. május 5-én. Forrás: LDM P619

A fogadtatás költségeiről való elszámolást a város évi számadásaiban fogják a t. képviselő urak megtalálni.

Engedjék meg végül, hogy e szép napok emlékezetére, melyeket nem csak a város csinos díszítése, hanem a kedvező időjárás, s az ide ideiglenesen megindult villamos világítás is emeltek, a város környékének egy alkalmas pontján, melyeknek a szépségét a távozó trónörökös őfensége is előttem igen kiemelte, egy emlékmű felállítása tárgyában javaslatot tegyek.

Egy tőlünk távol élő szobrász, ki a hadgyakorlatokat közvetlenül szemlélte, s kinek, mint írja a „gyönyörű Veszprém városa s annak mesés vidéke” megtetszett, Őfelségének egy bronz relief mellképét a hadgyakorlatok emlékére a városnak följánlotta. Ezzel egyidejűleg felmerült az eszme, hogy Őfelségének itt tartózkodásának emlékére a városunkat uraló magaslatok egyikén valamely emlékmű volna létesítendő.

A "királyplakett". Domborműves császárportré, felirattal, magyar címerrel és Szent István koronájával. Készítette Gustav Gurschner (1873–1970) osztrák szobrász 1909-ben. Mérete: 114x55 cm. Forrás: Vasárnapi Ujság, 1912. máj. 26. 420. o.

Felhívás a veszprémi iparosoknál és kereskedőknél alkalmazott ifjúsághoz!²²² (1909)

Régen elfogadott igazság az és a történelem eléggé bizonyítja, hogy valamely ország, vagy nemzet vagyoni fejlődése és gyarapodása elsősorban gazdasági viszonyaitól és ezek önállóságától függ. A gazdasági függetlenséget hathatósan előmozdítja és fejlesztheti egy művelt iparos- és kereskedőosztály. Minél több szakképzett és tudományosan művelt iparossal és kereskedővel rendelkezünk – annál előbb, annál biztosabban érhetjük el azon szép célt, hogy édes hazánk gazdaságilag is önálló és független legyen. Egyénileg is igaz az, hogy minél tökéletesebb valaki szakmájában, annál jobban boldogul és annál előbb juthat zöld ágra.

Ezen célt akarják szolgálni országszerte fennálló iparos- és kereskedő-tanonciskoláink, hol a tanulók 8–4 éven át kellő iparkodás mellett elég elméleti kiképzetést sajátíthatnak el szakmájukból.

Azonban ha művelt iparos- és kereskedőosztályt akarunk nevelni – írja az „Uránia” –, akkor az inasiskolából kilépő nemzedék számára életrevaló továbbképző intézményekről kell gondoskodnunk, mert ilyenek hiányában művelt iparos- és kereskedőosztályt teremteni lehetetlen.

Ama nevezett egyesület által statisztikailag megállapított, 15000, évenként felszabaduló 16–17 éves ifjúból csak négy év múlva lesz hadköteles; tehát a katonasor előtt álló fiatal segédek száma legalábbis 60000-re rúg, kik közül eddig csak 3000 részesült oktatásban.

Ezen kedvezőtlen arány megszüntetése végett és hogy művelt, szakképzett iparos- és kereskedőosztályt nevelhessünk, gondoskodott az „Uránia” magyar tudományos egyesület a magas kormánnyal együtt alkalmas, továbbképző intézményekről, melyeket most „munkásgimnázium” név alatt országosan szerveznek.

A munkásgimnázium 8 évi tanfolyamra, évenként okt.–márciusig (6 téli hónapra) van tervezve. Minden tudományágból: hazai és világtörténet, ipartörténet, földrajz, jog- és természettudományokból stb. hetenkint 2–8-szor vetített képekkel tartanak előadást úgy, hogy a hallgató könnyedén és érdekesítően tanulhatja meg a különböző tudományokból a szükséges ismereteket. Ezek

---

²²² *Veszprémi Hírlap*, 1909. jan. 3. 6. o.

mellet hetenként még 2–3-szor tarthatnak szabad előadásokat magyar irány és fogalmazás, szám-, mértan és könyvvitelből azok részére, kik ezen oldalról is szándékoznak magukat kiképezni. Mivel pedig a tanárok hazafiságból – díjazás elfogadása nélkül – vállalták magukra az előadások megtartását, ennél fogva legszebb az, hogy az egész oktatás ingyenes, a hallgatóknak egy fillérébe sem kerül.

Hazánk többi városaival együtt mi is kaptunk a magas kormánytól felszólítást ilyen munkásgimnázium életbeléptetése ügyében. Veszprém mindig azon városok közé szokott tartozni, amelyek a magyar kultúrát szívesen segítik terjeszteni. Ezen mozgalomtól sem zárkozunk el, hanem amit lehet, készséggel megteszünk. Mivel pedig az idő már nagyon előrehaladott, jelen évben csak az első osztályt nyithatjuk meg. Ezt pedig vetített képekkel a tanonciskola helyiségében 1909. január hó 10-én este 6 órakor szándékozunk megkezdeni. Vetített képekkel minden héten még szerdán és szombaton, szabad előadásokat pedig – a pénteket kivéve – a többi napokon ugyanazon helyiségben mindig este 8–9 óra között tervezünk.

Ismerve a veszprémi iparosoknál és kereskedőknél alkalmazott ifjaink hazafias érzelmét, azt hisszük, hogy a maguk jól felfogott érdekében is örömmel ragadják meg az alkalmat és sietnek a haladás zászlójához csatlakozni.

Ennél fogva felkérjük mindazokat, akik részt venni óhajtanak, hogy vasárnaponként d. u. 3–4 óra között a tanonciskola helyiségében Vaszary Bélánál, az áll. polg. és felső kereskedelmi iskola igazgatójánál, ki ezen intézménynek is igazgatója, jelentkezzenek és iratkozzanak be a munkásgimnázium első évi tanfolyamába, mely január–márciusban, csak 3 hónapig tart.

Szívesen látunk ott másokat is, kik a különböző tudományágak iránt érdeklődnek.

Szorgalmas és pontos megjelenésükkel segítsenek művelt, szakképzett iparos- és kereskedőosztályt teremteni városunk dicsőségére és édes hazánk javára!

Veszprém, 1908. dec. 22-én.

Krausz József a munkásgim[názium]. bizottság alelnöke; Szeglethy György, polgármester, munkásgim. bizottság elnöke; Nay Jakab, kir. keresk. tanácsos, keresk. Társ. elnöke; Bauer Károly, a ipart. elnöke; Szép Lipót, a munkásgim. h. igazgatója; Vaszary Béla, a munkásgim. igazgatója; Sente Arnold a munkásgim. biz. titkára; Bertalan Károly a munkásgim. Biz. jegyzője.

Beszéd a Davidikum ünnepén²²³ (1909)

Szeglethy György polgármester ismert ékesszólásával a következő beszédet mondotta:

Mélyen tisztelt Úritársaság!

Amidőn városunkban egy jó hírű nevelőintézetnek, minden külső segítség nélkül eddigi méreteit messze meghaladó fejlődését szemlélhetjük, akkora fejlődését, hogy szinte kétszeres befogadó képességgel bír, akkor maga a város, mint ilyen, nem bámulhatja ezt hideg közömbösséggel. S amikor ezt az újonnan, minden mai igényeknek megfelelően átalakított és kibővített intézetet Isten és az emberiség szolgálatának, vagyis nemes feladatának, rendeltetésének átadják, ezen a felemelő ünnepélyen a polgármester se maradhat néma. Régi alapokon épült fel; ma is azokat a nevelési elveket követi, amelyek eddig is jól beváltak, t. i. a valláserkölcsös nevelés s a szigorú, de házias fegyelem elveit.

Nem vett igénybe külső segítséget, sem pótdőemelést, sem országos gyűjtésre engedélyt, s még tárgysorsjátékot se rendezett. Hogy mily kedves, barátságos, azt az imént tartott szemlén velem együtt mindnyájan lélekemelő módon tapasztaljuk.

Ha tehát semmi külső segély nem járult a most már fényesnek mondható palota létesüléséhez, akkor kell, hogy mindenki azt kérdezze, kinek lehet mindezt köszönni? Őméltósága, Néger Ágoston prelátus úr gyönyörű előadásából megértettük, hogy egy áldott jobb kéz, ami általánosan, szeretett, soha eléggé meg nem becsülhető névtelen jótevőnk jobbjára volt az, melynek ezt a szép alkotást köszönhetjük, amely jobb kéz soha sem lesz halott, hanem örökké fog élni mindnyájunk szívében, szeretetében és soha meg nem szűnő hálás emlékezetében.

Aki pedig ennek a nagy műnek a létrehozásában szellemi tehetségének, leleményességének és törhetlen akaratának biztosítását megmutatta, annak a férfúnak is méltán áldozunk nem csekélyebb köszönetünkkel. Kívánjuk, hogy ez a hazafias és valláserkölcsös nevelés, amelyet ez az intézet fogadott gyermekei szívébe öntött s amely szemünk láttára hozza meg a kath. társadalom javára szolgáló gyümölcsseit, még igen sok éven át szerezhessen sok-sok gyönyörűséget az intézet megalkotóinak. Dr. Fejérváry József prelátus s Perényi Antal igazgató urat éltetem!

---

²²³ *Veszprémi Hírlap*, 1909. szept. 19. A Davidikum ünnepe. 3. o.

Nekünk pedig nemes kötelességünk e helyen megörökíteni azt a nevet, melyhez a Davidikum újjászületése fűződik: dr. Fehérváry József prelátus-kanonok nevét, amely név a város évkönyvét ismét egy aranybetűs lappal gazdagította!

*A Szent Dávid nevét viselő katolikus nevelőintézet, árvaház – a Davidikum.
A tetőn Szt Dávid szobra. Forrás: LDM 68.3.6 Becske fotó.*

*Kilátás Veszprémre. A kép bal oldalán a Davidikum.
A festményt Jakob Alt készítette 1842-ben.*

Felhívás a közönséghez cselédothton létesítésére²²⁴ (1910)

A szociális bajok közt, melyek életviszonyainkban sokféle zavart csinálnak, legkellemetlenebb, mert legközelebb áll a családi élet, a háztartás kérdéséhez, a cselédmizéria.

Alig van háziasszony, kinek napról napra valami baja ne akadt volna már a cselédjével, ki örökös borsot tör, mint fizetett ellenség, a család orra alá. A legtöbb asszony inkább eltűr minden kellemetlenséget, hogysen házi baját a közönség elé tálalja, vagy a régi rosszat egy még rosszabb ismeretlen rosszal: új cseléddel váltsa fel.

Ha a cselédbajok okait sorba vesszük, azok között nem utolsó helyen áll a cselédszerzés megoldatlan kérdése, mely a maga gyanús cubringerjeivel²²⁵ a cselédszálló hiányát pótolni nem képes.

A város maga kíván egy cselédszerző üzletet felállítani és hatósági gondozás alatt tartani, hogy a közismert bajoknak lehetőleg útját állja, vagy legalább azok további elfajulását megakadályozza.

Ámde célt érni nem fog, hacsak a létesítendő városi cselédszerző hivatalt össze nem köti valami olyan intézménnyel, hol a cselédek kellő felügyelet mellett ideiglenesen elhelyezhetők addig, míg megfelelő elhelyezést nyernek. Egy cselédmenhelyről van szó, melyben a facér cseléd az erkölcsi és anyagi romlás-tól megóvva, valami hasznos foglalkozást találna addig is, míg elszegődhetnék. Gondoljuk meg csak: a városba érkező fiatal leányok erkölcsisége minő veszélyeknek van kitéve a mostani viszonyok közt s hogy az erkölcsileg züllött cseléd mennyi veszedelmet okozhat a családban?

Ily viszonyok közt alig lehetne szükségesebb és célszerűbb hatósági intézkedés, mint a Cseléd Otthon felállítása, mely a közvetítést is végezné a munkás és munkaadó között, s ide vonzaná a vidéki tanulatlan elemet, mely városoktól való féltében nem igen mer itt szolgálattétel végett megjelenni.

Ámde a Cseléd Otthon felállítása nem annyira hatósági, mint inkább társadalmi feladat, kell tehát, hogy a társadalom is kivegye a maga részét annak megalakításában. E célra már 400 korona gyűlt egybe, de ez édes kevés a cél elérésére.

---

²²⁴ *Veszprémi Hírlap*, 1910. febr. 20. Felhívás a közönséghez. 4. o.

²²⁵ cselédszerző

Felhívunk tehát mindenkit, aki céljainkat megértette s támogatni óhajtja, szíveskedjék ennek, elérésére valamely pénzádománnyal járulni, mely bizonyára hasznos befektetést fog képezni.

Veszprém, 1910. évi február hó 18-án.

Szeglethy György,
polgármester

A város terjeszkedése észak felé. Kislakások a Jutasi út mellett.

Forrás: LDM 69.3387

Szeglethy György (Devecser, 1854 – Budapest, 1910)²²⁶

Veszprém városának halottja van. Drága halottja, akit mélyen megilletődött szívvel, igaz bensőséggel gyászolunk. Városunk első tisztviselője, osztatlan tiszteletben és szeretetben tartott polgármestere, Szeglethy György meghalt. Meghalt kedves, szerető családja körén kívül a fővárosban, ahol igen súlyos betegségében gyógyulást keresett. Meghalt távol az ő szerette városától, amelynek nem volt hivalkodó szülőtte, de amelyért szülőttei közül talán senki sem tett annyit, mint ő.

Jóságos, emberszerető, nemes ideálokért rajongó szíve megszűnt dobogni. Miként kínozhatta gyengülő eszméletének utolsó pillanatait az a gondolat, hogy nem láthatja többé azt a kis bakonyalji városkát, amely őt tizenegy évnek előtte annyi lelkesedéssel és bizalommal a polgármesteri székbe ültette. Hogy nem látja többé azt a kis fejlődő, szépülő várost, amelynek boldogítására az ő lelkesedésének, tüzes ambíciójának gondolatrajzása szinte fékezhetetlen buzgalommal bányászta a fejlődésnek, a szebb jövő felé haladásnak módozatait és eszközeit. A kegyetlen, korai halál lezárta gondos, figyelve őrködő szemeit, amelyek a jövődő horizontjára az örökös tervezgetés színes ecsetjével e város jövőbeli fényes perspektíváját rajzolgatták. S ez a szépséges kép talán a halálra válás nehéz, aggodalmas perceit is megédesítette, a halál hideg ujjai közül is odavetődvén a homályosodó szemek ideghártyájára...

Hogy Szeglethy György neve, egyénisége, hivatalos működése mennyire öszszeforrott a veszprémi közönség érzületével, meleg rokonérzésével, nyilvánvaló lett mindannyiszor, valahányszor az ő nagy érdemeinek hivatalos elismerésére alkalom kínálkozott. De hogy ily magasan állott a közbecsülésben s a megindító egyértelműséggel, nemes öntudatossággal nyilvánvaló tiszteletben, az csak ma világlott ki, amikor fekete pompával körülövezett ravatalát fényes ragyogással koszorúzza meg e nemes város közönségének sirató részvétele s az ebből kisugárzó szerető emlékezés.

Veszprém város gyásza igaz, bensőséges hódolat az ő eredményekben gazdag működése iránt. Egyéniségét ahhoz a kis kerethez s ahhoz a munkához mérjük, amelyben élt s amelyet betöltött s ehhez viszonyítva csak a való igazságot mondjuk ki, amikor őt az igazán értékes, kiváló tulajdonságokkal ékeskedő férfiak közé sorozzuk. Széles látókörű tudás, ernyedetlen buzgalom, példás kö-

---

²²⁶ *Veszprémi Hírlap*, 1910. máj. 22. 2–3. o. Lásd még: *Veszprémvármegye*, 1910. máj. 22. 1–2. o.

telességérzet, igazságosság, a haladó kor igényei iránt fejlett ízlés és érzék, szep-lőtelen tiszta jellem, mindenkit megbecsülő kedves, úri modor, előkelő szónoki készség, gondolattermő s elegáns kifejező képesség a mi szűk közéletünkben jól megérdemelten helyezték őt az őszinte tisztelet, rokonérzés, elismerő hódolat magas polcára.

S mindennek az igazi férfiút ékesítő tulajdonságnak fényes koronája volt az ő tiszta önzetlensége és szerénysége. Tizenegy éves működését sok munka, sok újítás, sok érdemes siker teszi jelentőségteljessé. S mindezekben az elismerés pálmáját, az érdemek borostyánkoszorúját szívesen hártotta másokra, munkatársaira. S tette mindezt oly magát kisebbitő szerénységgel, hogy az avatatlanok szeme előtt a kitartó, lelkes munkának érdemét, sikerét csakugyan mások arathatták. Neki elég volt a jól végzett munka édes öntudata, mert nem akart magasabbra emelkedni, csak buzgó, önzetlen kötelességet teljesíteni.

Halála vigasztalan csapás Veszprém városára. Az utóbbi években megindított reformmozgalom sok újításba vitte bele a város közönségének képviselőit. Ez újítások jó része befejezetlen s bizony nagyon igényelték volna továbbra is az ő gondos felügyeletét, szakbeli tudását s törhetlen energiáját. No de ne szálljunk pörbe a Gondviseléssel. A mindenható Isten akaratának úgy tetszett, hogy ezt a súlyos csapást mérje az ő szerető családjára s az ő szeretett városára. Fájó szívvel bár, de megnyugszunk e mennyei akaratban. A boldogult emléke előtt meghajtjuk az igazi elismerés zászlaját, koporsóját körülövezük részvétünk virágkoszorúival s családja előtt kifejezzük legőszintébb részvétünket.

Veszprém város közönsége pedig megmutatja mind a világ előtt, hogy boldogult polgármesterét könnyes szemekkel kíséri el az örök nyugalom helyére, s a kegyelettel őrzött sírbolt előtt azért imádkozik, hogy elköltözött lelkének fényeskedjék az örök világosság...

*

Szeglethy György 1854-ben született Devecserben. Jogi tanulmányainak végeztével Pápán rendőrfogalmazó lett s ebben az állásban 1881. október 24-én vette nőül a híres-neves veszprémi tanító, Halász Péter leányát: Ilonát. 1884-ben a vármegyéhez került, mint árvaszéki jegyző s ebben a minőségben szolgált 1893-ig, amikor árvaszéki ülnökké választották. Veszprém város polgármesteri székébe 1899. február 23-án ültették s tizenegy évi működése szakadatlan igazolása volt a beléje helyezett bizalomnak. Minden tudását, buzgalmát a város javára szentelte. Hivatalos pontosságban a legelől járt példaadásképpen. A közönséggel szemben türelmes, jóindulatú, igazságos volt. A városnak legkisebb ügye is érdekelte s tudtán kívül semmi sem történhetett a városi közigazgatásban.

Működése különösen az utóbbi évek alatt bontakozott ki nagyobb szabású városfejlesztő koncepciókban. A postapalota építése, piacbővítés, utcarendezés, villanyvilágítás, a balatoni vasút, az állami óvodák létesítése, a város gazdasági üzemének fejlesztése, a tűzrendészet előbbre vitele képezték legfőbb gondjait. Mindez sok fizikai és lelki kimerültséggel, néha erős izgalommal is járt s testi szervezetét meggyöngítette. Már egy év előtt kezdett betegeskedni, de baja csak pár hónappal ezelőtt vált egészen válságossá. Orvosai szabadságra, pihenni küldték, de nem hallgatott az orvosi tanácsra. Bejárt a hivatalba egész a május 4-iki közgyűlésig, amelynek elnöklését sehogy sem akarta másnak átengedni. Ekkor egy havi szabadságot kért és kapott, s amikor ezt bejelentette, mintha a halálsejtelem mondatta volna vele e szavakat:

– Azt hiszem, ez az egy hó elég lesz.

Ugyanez a sejtelem csendült meg abban a kérdésében is, amelyet a Veszprémi Dalegyesület nála tisztelegő küldöttségéhez intézett:

– Tudnak-e az urak gyászolni? ... Majd az én temetésem is énekeljék el...

Áldozócsütörtökön utazott Pestre, hogy orvosi műtétnek vesse alá magát. Súlyos bélbaja volt, komplikálva rákos-szervezetű daganattal. Az orvosok egész 18-áig pihentették s ekkor megoperálták. A műtét után már igen kevés volt a remény. A szív működés egyre gyengült s csak éterinjekciókkal tudták az életműködést fenntartani 19-én délután fél 7 óráig, amikor visszaadta szép lelkét Teremtőjének.

A műtét előtt több levelet írt. Egyikben városunk érdemes plébánosát is kérte, hogy imádkozzék felgyógyulásáért. Meghatóan szép levélben búcsúzott el kedves családjától, feleségétől s két leánygyermekétől is.

Halálhíre 19-én este érkezett meg, de családjával csak 20-án reggel tudatták. Csakhamar végigrepült a gyász hír az egész városon s mindenki mély megindultsággal rebegte:

– Meghalt a polgármester...

*

A halál hírére kitzúzták a városházára s több középületre a gyászlobogókat. Dr. Csete Antal városi ügyész pedig 20-án reggel Budapestre utazott, hogy a hazaszállítás végett a város nevében intézkedjék.

A gyászszertartás megállapítása, majd a részvétnek illő kifejezése végett pedig 20-án délelőtt a városi tanács, délután 3 órakor pedig a képviselő-testület tartott ülést. A közgyűlésre a képviselők majdnem teljes számban megjelentek s megilletődéssel hallgatták Vikár Lajos h. polgármester szívből fakadt, kegyeletesen elparentáló beszédét. Utána dr. Rédey Gyula méltatta a boldogult nagy érdemeit olyan bensőséges részvéttel s a boldogult egyéniségét szinte művészi

képben kidomborító szép előadásban, hogy könnyeket csalt a fájdalmas megadással hallgatók szeméibe.

– A városra nézve – mondá az illusztris szónok – providenciális²²⁷ férfiú volt; teljes, szép életű, tiszta kezű, aki példaképe volt utolsó napjaiban is a ker. [keresztény] türelemnek. Bizakodva, lelki uralommal nézett a végzetes jövő elé. Ilyet csak a tiszta öntudat képes példázni, a tiszta, ideális lélek, mely hasonlatos egy szűznek tiszta lelkéhez. Korán ment el, de emléke élni fog, mert reá is alkalmazható, hogy „*non omnis moriar*”²²⁸. Itt maradt a példája s ez az ő gazdagságos szép hagyatéka. Kívánja, hogy fényes csillag maradjon utódjai előtt mindenkoron...

Ezután a közgyűlés a következő indítványokat fogadta el: 1) A város közgyűlése a boldogultat a város halottjának tartja s a város költségén temetteti el. 2) Érdemeit jegyzőkönyvébe iktatja. 3) A gyászoló családhoz részvétiratot intéz. 4) Az elhunyt ravatalára koszorút helyez. 5) Holtteste részére sírboltot épített és azt sírkövel jelöli meg. 6) Temetésén a képviselők testületileg részt vesznek. Ezen indítványokat a közgyűlés egyhangúlag elfogadta.

A temetés vasárnap, május 22-én délután ½ 5 órakor lesz az alsóvárosi temető kápolnájából.

A halálesetről gyászjelentést adott ki a család, a város tisztikara, a képviselő-testület, a tűzoltóegylet, amelynek 16 éven át titkára s 1903 óta buzgó elnöke volt. A gyászoló családok igen sokan fejezték ki részvétüket, köztük a város képviselő-testülete is aláírási íven. Megyéspüspökünk őexcellenciája pedig az alábbi sürgönyben kondoleált a képviselő-testületnek:

„Nagyságos Vikár Lajos polgármester-helyettes úrnak Veszprém. A legnagyobb megilletődéssel vevén Szeglethy polgármester úrnak váratlan halála hírét, kérem Nagyságodat, hogy a tisztelt városi képviselő-testületnek a fájdalmas veszteség fölött érzett legőszintébb részvétemet nyilvánítani szíveskedjék. Hornig.”

Mindezekkel az intézkedésekkel a város nemcsak drága, kedves halottját, hanem önmagát is megtisztelte. Mibennünk pedig a gyász szívig ható mélységét enyhíti a jóleső meglegedettség, a szinte nemesen büszke érzés afelett, hogy e nemes város közönségének egyetemes gyászában felemelkedett, kultúrniság maga-tudatossággal fejeződött ki az igazi érdemeknek megértése, megtisztelése, hálás elismerése.

---

²²⁷ gondviselészerű

²²⁸ *Nem halok meg egészen.* Horatius ódáiból vett idézet, melyben a költő vagy a lélek halhatatlanságára, vagy arra céloz, hogy neve és művei halála után is fönmaradnak.

Szegléthy György temetése²²⁹

Veszprém város impozáns külső dísszel s megindítóan fájdalmas részvételt helyezett múlt vasárnap délután örök nyugalomra boldogult polgármesterét, Szegléthy Györgyöt. Az alsóvárosi temetőt és környékét óriási nép szállta meg, tisztességtudóan helyet hagyva a megboldogulthoz közel álló gyászolóknak, a nagyszámú intelligens közönségnek s a zászlók alatt kivonult egyesületeknek. Ez a hatalmas arányokban nyilvánult, osztatlan részvét mutatta meg, hogy csakugyan a város nagyérdemű polgárát, csakugyan a város halottját temették, mert körülállta koszorúkkal borított koporsóját és sírját az egész város. A gyászszertartást dr. Rédey Gyula, prelátus-kanonok végezte asszisztenciával. A beszterelés után, valamint a sírnál is a veszprémi dalegyesület énekelt mély meghatottságba vonzó szép gyásznépeket. A boldogult koporsóját a városi képviselők vitték a Csomay-család sírboltjáig, amelybe ideiglenesen helyezték el. Éppen mellette készül az a dísz-sírbolt, melyet a város kegyelete és tisztelete jeléül épített kedves polgármesterének nyugvóhelyéül.

A koporsóra koszorút küldtek:

A család és rokonság. A család 7 koszorúján kívül a következő koszorúk küldettek: állami tisztviselők, megyei tisztviselők, honvéd tisztikar, gimnázium, méhes birtokosok, hivatalszolgák, Névtelen, villanyüzem vezetőség, Petőfi-kör, Veszprém város közönsége, városi tisztikar, Magyar Siemens és Schuckert cég, rendőrség, Csete-család, Radocza-család, Óváry-család, Térényi-család, Jeruzsálemhegyi társaskör, veszprémi önk. tűzoltóegylet, Puskás-család, özv. Zsákné, Veszprémi takarékpénztár, a városi tanács.

A mély gyász bánatos hangulatát enyhítette a fényes külsőségével impozáns tiszteletadás, amely a szemlélőben azt a tudatot ébresztette, hogy ez a temetés nem is temetés, hanem virággal hintett, a tisztelő sokaság részvételével szőnyegezett diadalútja egy nagyszabású, de a gondviselő Isten akaratából letört s immár nyugalomra vonuló munkaerőnek... S ha a fájdalom szívet sajogtató kínjára enyhítő balsamul hat a résztvevő szívek rokonérzése, akkor ezen a temetésen valóban a mennyei vigasztalás angyala járt sorra s szelíd kézzel, a megnyugvás hófehér kendőjével törölgette a szerető család, a jó barátok, a tisztelők szeméből hulló fájdalomkönyveket... Az emberi szívek szeretete így varázsol fényt a sötét gyászba, így dicsóíti meg emlékét a hálás elismerésre érdemeseknek.

Béke és állandó kegyelet őrködjék a megboldogult csendes álma felett!

²²⁹ *Veszprémi Hírlap*, 1910. máj. 29.

*Szglethy György volt lakása a Virág Benedek utcában.
Fotó: Lőrinczi Ferenc*

